ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

Orhan Kemâl TAVUKÇU

AHMED RIDVĀN

HÜSREV Ü ŞİRİN

(İnceleme-metin)

DOKTORA TEZİ

TEZ YÖNETİCİSİ
Yrd. Doç. Dr. Turgut KARABEY

ERZURUM-2000

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu çalışma, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı'nın Türk Edebiyatı (Eski) bilim dalında jürimiz tarafından Doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

Yrd. Doç. Dr. Turgut KARABEY
Danışman/jüri

Prof. Dr. Nâci Sâmi OKÇU
Jüri

Doç. Dr. Ali ÇELİK
Jüri

Yukarıdaki imzalar, adı geçen öğretim üyelerine aittir. ...../...../2000

Prof. Dr. Bilge SEYİDOĞLU
Enstitü Müdürü

İÇİNDEKİLER

Özet 1

Abstract 1

ÖNSÖZ 3

Kısaltmalar 6

Bibliyografya 8

GİRİŞ

1.Hüsrev ü Şirin Hikâyesi'nin Menşei 17

2.Hikâyenin Edebiyata Aksedişi 21

2.1.İran ve Türk Edebiyatlarında Hüsrev ü Şirin ve Ferhad u Şirin Yazan Şairler 22

2.1.1.İran Edebiyat'ında Hüsrev ü Şirin ve Ferhad u Şirin Yazanlar 22

2.1.1.1.Nizami 23

2.1.1.2.Emir Hüsrev-i Dihlevi 24

2.1.1.3.Ārifi 26

2.1.1.4.Selimi 26

2.1.1.5.Asafi 26

2.1.1.6.Hâce Şihâbüddin 27

2.1.1.7.Hatifi 27

2.1.1.8 Ahi 28

2.1.1.9.Kasımi 28

2.1.1.10.Vahşi 29

2.1.1.11.Örfi (Urfi) 30

2.1.1.12.Şeref-i İsfahani 30
2.1.1.13.Kevseri 30
2.1.1.14.Şapur 31
2.1.1.15.Mir Muhsin 31
2.1.1.16.Asaf Han 31
2.1.1.17.Şerif Kâşi 32
2.1.1.18.Vasli 32
2.1.1.19.Bezmi 32
2.1.1.20.Ruhu'l-emin 33
2.1.1.21.Maşrıki 33
2.1.1.22.Hirdû 33
2.1.1.23.İbrahim Edhem 34
2.1.1.24.Hızri 34
2.1.1.25.Fevki 34
2.1.1.26.Nâmi 34
2.1.1.27.Şihâb-ı Tüşizi 35
2.1.1.28.Ayani 35
2.1.1.29.Şu'le 35
2.1.1.30.Hikâyeyi Küçük Mesneviler Hâlinde Yazanlar 36
2.1.2.Türk Edebiyatı'nda Hüsrev ü Şirin veya Ferhad u Şirin Yazan Şairler 38
2.1.2.1.Kutb 38
2.1.2.2.Fahri 39
2.1.2.3.Şeyhi 39
2.1.2.4.Ali Şir Nevâi 41
2.1.2.5.Ahmed Rıdvan 42
2.1.2.6.Sadri 43
2.1.2.7.Hayati 43
2.1.2.8.Harimi (Şehzâde Korkut) 43
2.1.2.9.Ahi 44
2.1.2.10.Celili 46

2.1.2.11.Lâmi'i 47
2.1.2.12.Efşancı 48
2.1.2.13.Arif Çelebi 49
2.1.2.14.Şâni 50
2.1.2.15.Sâhiri 50
2.1.2.16.İmamzâde Ahmed 51
2.1.2.17.Halife 51
2.1.2.18.İdris Beğ (Mahvi) 51
2.1.2.19.Fasih Ahmed Dede 51
2.1.2.20.Sâlim 52
2.1.2.21.Mustafa Ağa Nâsır 53
2.1.2.22.Nâkâm 53
2.1.2.23.ÖmerBâki 54
2.1.2.24.Samed Vurgun 54
2.1.2.25.Nâzım Hikmet (Ran) 55
2.1.2.26.Mensur Hüsrev ü Şirin 55
2.1.2.27.Başka Dillerde Yazılan Hüsrev Şirin veya Ferhâd u Şirin'ler 55
2.1.3.Türk Halk Edebiyatı'nda Ferhâd u Şirin Hikâyesi 56
3.Hüsrev ü Şirin Konulu eserlerde Birinci Derecede Kahraman Olarak Hüsrev veya Ferhad'ın Tercih Edilme Sebepleri 60
4.Hüsreve ü Şirin ve Ferhad ü Şirin Adlı Eserlerin Yüzyıllara Göre Dağılımı 65

BİRİNCİ BÖLÜM

1.Ahmed Rıdvan 67
1.1.Hayatı 67
1.2.Edebi Kişiliği 74
1.3.Eserleri 81
1.3.1.Divan 81

1.3.2.İskender-nâme 83
1.3.3.Leylâ vü Mecnun 84
1.3.4.Hüsrev ü Şirin 85
1.3.5.Rıdvaniyye 88
1.3.6.Mahzenü'l-esrâr 88
1.3.7.Heft-peyker 89
2.Hüsrev ü Şirin 91
2.1.Konunun özeti 91
2.1.1. Başlangıç 91
2.1.2. Şabur'un Şirin'i kandırarak Medâyin'e göndermesi 93
2.1.3. Hürmüz'ün Saye Han'la Savaşması, Tahttan İndirilmesi ve Yerine Oğlu Perviz'in Geçmesi 95
2.1.4. Hüsrev'in Behram'la Mücadelesi ve Ermen'e Kaçması 96
2.1.5. Şirin'in Ferhat'la Süt Kanalı Meselesini Konuşması 97
2.1.6. Meryem'in ölümü, Hüsrev'in Şeker'le evlenmesi 99
2.1.7. Şirin'in Hüsrev'le tekrar bir araya gelmesi 99
2.1.8.Hüsrev'in Ülkenin İleri Gelenlerine Danışarak Şirin'le Evlenmesi 101
2.1.9. Hüsrev'in Oğlu Şiruye Tarafından Öldürülmesi ve Şirin'in Kendini Öldürmesi 101
3.Eserin Nizami ve Şeyhi'nin Hüsrev ü Şirinleriyle Mukayesesi 103

İKİNCİ BÖLÜM

1.Eserin Dış Yapısı 114
1.1.Hüsrev ü Şirin'in Nazım Şekli ve Bölümleri 114
1.2.Vezin 120
1.3.Dil ve Üslûp 122
2.Eserin İç Yapısı 130
2.1.Eserin Tahkiye Özellikleri 130
2.1.1.Bakış Açısı 130

2.1.2.Kullanılan Teknikler 132
2.1.3.Konular Arasında Geçişte Kullanılan İfadeler (Formeller) 134
2.1.3.1.Giriş Formelleri 135
2.1.3.2.Geçiş Formelleri 136
2.1.4.Tasvirler (Tasvirlerdeki tedricilik) 137
2.1.5.Zaman 139
2.1.6.Mekân 139
2.1.6.1.Medâyin 140
2.1.6.2.Halep, Horasan, Şam 140
2.1.6.3.Ermen 141
2.1.6.4.Kasr-ı Meşkû 141
2.1.7.İnsan 142
2.1.7.1.Kahramanlar 143
2.1.7.1.1.Hüsrev Perviz 143
2.1.7.1.2.Şirin 147
2.1.7.1.3.Ferhad 153
2.1.7.1.4.Hürmüz 160
2.1.7.1.5.Mehin Banu 162
2.1.7.1.6.Şabur 164
2.1.7.1.7.Bozorg Ümmid 166
2.1.7.1.8.Saye Han 167
2.1.7.1.9.Behrâm-ı Çûbin 168
2.1.7.1.10.Şirûye 172
2.1.7.1.11.Şeker 174
2.1.7.1.12.Meryem 177
2.1.7.1.13.Kayser 180
2.1.7.1.14.Çin Fağfuru, Hint Hükümdarı (Fermişa), Yemen Şâhı, Mısır Şâhı, Şam Hükümdarı 181
2.1.7.1.15.Sencer, Mehesti ve Barbud 182
2.1.7.1.16.Ömer Azrak 185
2.1.7.1.17.Şebdiz ve Gülgün 185

2.1.7.2.Tipler ve Kişilikler 188
2.1.7.2.1.Tahayyüli/Tasavvuri Tipler 188
2.1.7.2.1.1.Abid 189
2.1.7.2.1.2.Âşık 189
2.1.7.2.1.3.Rakip 190
2.1.7.2.1.4.Rind 191
2.1.7.2.1.5.Sevgili 191
2.1.7.2.1.6.Zâhid 192
2.1.7.2.2.Dini Kişilikler 193
2.1.7.2.2.1.Âdem ve Havva 193
2.1.7.2.2.2.Asaf 194
2.1.7.2.2.3.Dâvud 194
2.1.7.2.2.4.Eyyub 195
2.1.7.2.2.5.Halil İbrâhim 195
2.1.7.2.2.6.Hızır 195
2.1.7.2.2.7.İsa 196
2.1.7.2.2.8.Mûsâ 197
2.1.7.2.2.9.Süleyman 197
2.1.7.2.2.10.Yâkup 198
2.1.7.2.2.11.Yûsuf 199
2.1.7.2.3.Tarihi-Efsanevi Kişilikler 200
2.1.7.2.3.1.Cemşid 200
2.1.7.2.3.2.Dahhâk 201
2.1.7.2.3.3.İskender 201
2.1.7.2.3.4.Nûşirevân 202
2.1.7.2.3.5.Rüstem 202
2.1.7.2.4.Sanatkâr Kişilikler 203
2.1.7.2.4.1.Mâni 203
2.1.7.2.5.Bilgin Kişilikler 204
2.1.7.2.5.1.Bokrat (Hipokrat) 204
2.1.7.2.5.2.Calinus (Galenos) 204

2.1.7.2.5.3.Eflâtun (Platon) 205
2.1.7.2.5.4.Sokrat (Sokrates) 206
2.2.Eserdeki Folklorik Unsurlar 206
2.2.1.Gelenekler ve halk inançları 206
2.2.2.Masal ve Efsane Unsurları 208
2.3.Eserin Dönem Hakkında Verdiği Bilgiler 210
2.3.1. Astroloji 210
2.3.2.Astronomi 211
2.3.3.Kâinâtın Yaratılışı 211
2.3.4.Tıp 212

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

1. Metnin Bölüm Başlıkları 213
2. Transkripsiyonlu Metin 217
3. Ekler 554
4. Dizin 557

Özgeçmiş

ÖZET

DOKTORA TEZİ

AHMED RIDVAN, HÜSREV Ü ŞİRİN (İNCELEME-METİN)

O. Kemâl TAVUKÇU

Danışman :Yrd.Doç.Dr. Turgut KARABEY

2000 SAYFA: 566

Jüri: Yrd. Doç Dr. Turgut KARABEY

.....

.....

XV. yüzyılın sonu ile XVI. Yüzyılın başında yaşamış Ahmed Rıdvan tarafından kaleme alınan Hüsrev ü Şirin mesnevisinin konusu birtakım tarihi olaylara dayanmaktadır. Eser Hüsrev'le Şirin arasındaki maddi aşkı anlatmaktadır. Çalışmada, Eski Türk Edebiyatı alanında tez konusu olarak sseçilen bu eserin transkripsiyonlu metni verildikten sonra bu metin ayrıca ayrıntılı bir incelemeye de tabi tutulmuştur. Çalışmada, Ahmed Rıdvan'ın hayatı, edebi kişiliği ve eserlerinin tanıtımı yanında, hikayenin menşei ve çeşitli kültürlerdeki yansımaları üzerinde de durulmuştur.

ABSTRACT

Ph. D. Thesıs

AHMED RIDVAN, HÜSREV AND ŞİRİN

(TEXTUAL ANALYSİS)

Orhan Kemâl TAVUKÇU

Supervisor: Assist. Prof. Turgut KARABEY

2000 PAGE: 566

Jury: Assist. Prof. Turgut KARABEY

.....

.....

The subject of Hüsrev and Şirin, written by Ahmed Rıdvan who lived in the late XV. century and the early XVI. Century, is based on some historical events. The work tells the physical love between Hüsrev and Şirin. The transcription of the work chosen for his work in field of Ottoman Literature is presented and this text is put into a detailed analysis, as well. The work consists of Ahmed Rıdvan's biography, his literary figure and introduction to his works; it is also cocerned with the origin of the story and its reflection in various cultures.

ÖNSÖZ

İslâm kültür ve medeniyet coğrafyası içerisinde yer alan Divan Edebiyatı, diğer temsilci milletlerden özellikle Araplar ve İranlılar'la birçok ortak yönlere sahipti. Ortak nazım şekilleri ve türleri yanında ortak konuları da kendi bünyelerinde barındırmaktaydılar. Bu konu müşterekliği daha ziyade mesnevilerde görülmektedir. Okuyucular bu mesnevilerdeki ayrıntılara dikkat etmediği zaman âdeta birbirlerinin aynı oldukları zannına kapılabilirler. Halbuki bu tür eserler dikkatle okunup mukayese edildiği zaman, bu konu müşterekliğinin altında yerli ve milli unsurların gizlenmiş olduğu görülür.

Bu saydığımız hususiyetlere sahip mesnevilerden biri de Ahmed Rıdvan'ın Hüsrev ü Şirin mesnevisidir. Türk Edebiyatı'nda yazılmış Hüsrev ü Şirin mesnevilerinin çoğu üzerinde araştırma ve inceleme yapıldığı halde, XV. yüzyılın sonu ile XVI. yüzyılın başlarında yaşamış olan Ahmed Rıdvan'ın bu eseri üzerinde, yaptığımız araştırmalara göre şimdiye kadar eserin metnine dayalı müstakil bir çalışma yapılmamıştır. Bu sebeple biz bu mesneviyi Eski Türk Edebiyatı alanında doktora tez konusu yapmaya karar verdik. Araştırmamız sonucunda eserin mevcut nüsha sayısının, mutemelen savaşlar, yangın v.s. felaketler sebebiyle, çok az olduğunu gördük. Türkiye kitaplıklarında yazma nüshasına rastlayamadığımız eserin biri Almanya'daki Berlin Kraliyet Kütüphanesi'nde, diğeri de Viyana'da olmak üzere iki nüshasını tespit edebildik. Almanya'daki nüshanın Atatürk Üniversitesi Kütüphanesi, Agâh Sırrı Levend yazmaları arasındaki fotoğraflardan oluşan bir kopyesini bulmamıza rağmen, Viyana nüshasına ulaşmak için sarfettiğimiz bütün çabalarımız neticesiz kaldı.

bahsettik. Giriş bölümünde mesnevinin menşei, hikâyenin edebiyata aksedişi, İran ve Türk edebiyatlarındaki diğer Hüsrev ü Şirin mesnevilerinin yüzyıllara göre dağılımı, müellifler tarafından Hüsrev veya Ferhad'ın birinci derecede kahraman olarak seçilmelerinin sebepleri üzerinde ana hatlarıyla durarak bu konularda kısa ve özlü bilgiler sunduk. Birinci bölümde eserin şairi Ahmed Rıdvan'ın hayatı, edebi kişiliği ve eserleri hakkında elde edebildiğimiz bilgiler ölçüsünde malumat verildi. Ayrıca bu bölümde hikâyenin özetini vererek Ahmed Rıdvan'ın Hüsrev ü Şirin'i ile Nizami ve Şeyhi'nin aynı adlı eserlerini mukayese ettik. Mukayese için bu ikisini tercih etmemizin sebebi, İran Edebiyatı'nda Nizami'nin, Türk Edebiyatı'nda da Şeyhi'nin Hüsrev ü Şirin mesnevilerinin meşhur olmasından kaynaklanmaktadır. Çalışmamızın ikinci ve üçüncü bölümü incelememizin temelini teşkil eder. İkinci bölümde mesnevinin dış ve iç yapısını ayrıntılı bir şekilde ele aldık. Bu bölümde metni vezin , kafiye, üslup, zaman, mekan, insan, folklorik unsurlar v.s. alt başlıkları altında teferruatlı bir şekilde incelemeye tâbi tuttuk.

Tezin asıl ağırlığını **metin** kısmı oluşturmaktadır. Eserin transkripsiyonlu metni, vezin, imla ve anlam göz önünde bulundurularak tamir edilmiş ve sağlam bir metin verilmeye çalışılmıştır. Çalışmanın bu aşamasında metnin sol tarafına koyu renkli rakamlarla yazmadaki varak numarası, daha açık renkli rakamlarla da, beşer beşer, beyit numarası verilmiştir. Ayrıca beyitlerin karşılarına bugünkü dille anlamları, düzyazı şeklinde, yazılarak okuyucunun ilk bakışta bir fikir sahibi olması hedeflenmiştir. Bu işlem esnasında zorunlu haller dışında yorum yapılmamış, çoğunlukla metne sâdık kalınmıştır. Hüsrev ü Şirin'in transkripsiyonlu metni hazırlanırken okunamayan yerler (.....) şeklinde gösterilmiş, metne, anlam dikkate alınarak, tarafımızdan ilave olunan ibareler de [ ] işareti içerisinde gösterilmiştir. Mesnevi içerisindeki gazeller de "italik" dizilerek diğer bölümlerden ayırt edilmeleri sağlanmak

istenmiştir. Transkripsiyonlu metnin baş tarafına eklenen "Metindeki Bölüm Başlıkları" ile okuyucunun bölümlere daha kolay ulaşabilmesi amaçlanmıştır. Çalışmanın sonuna ilave ettiğimiz "Dizin" ve "Ekler" bölümleriyle de Hüsrev ü Şirin'de araştırmacıların faydalanabileceği özel adların yerlerinin tespit edilebilmesi ve hikâyenin daha iyi anlaşılabilmesi hedeflenmiştir.

Çalışmanın, bu hale gelmesi sürecinde birçok kişinin çeşitli şekillerde yardımlarını gördüm. Bu cümleden olarak metnin nüshalarının araştırılmasındaki katkılarından dolayı, Süleymaniye Kütüphanesi müdürü sayın Nevzat KAYA'ya, incelemenin çeşitli safhalarında bana fikirleriyle yardımcı olan arkadaşlarım Arş. Gör. Muharrem DAŞDEMİR ve Arş. Gör. Selahattin BEKKİ'ye, Farsça kaynaklara ulaşmamda ve onlardan faydalanmamda yardımlarını gördüğüm sayın Yrd. Doç. Dr. Mehmet ATALAY'a ve özellikle tezin taslağının oluşmasındaki yardımları için hocam Yrd. Doç Dr. Metin AKKUŞ'a teşekkür ederim. Ayrıca uzun süren bu çalışma döneminde bana sabırla katlanan eşime ve çalışmanın el yazması bir metinden bu hale gelinceye kadar çeşitli aşamalarında bana değerli fikirleriyle yön gösteren, yardımcı olan sayın hocam Yrd. Doç. Dr. Turgut KARABEY'e teşekkürlerimi sunmak benim için zevkli bir görevdir.

Çıkabilecek hatalarımızın hoşgörülü ve yapıcı eleştirilerle düzelebileceği inancındayız.

Orhan Kemâl TAVUKÇU

Erzurum 2000

Kısaltmalar

a.g.e.	: Adı geçen eser
a.g.m.	: Adı geçen makale
a.g.md.	: Adı geçen madde
AKDT	: Atatürk Kültür Dil ve Tarih Kurumu
AKM	: Atatürk Kültür Merkezi
Ank.	: Ankara
Ans.	: Ansiklopedi
ASL	: Agâh Sırrı Levend yazmaları
Bak.	: Bakanlığı
bkz.	: bakınız
bs.	: Basım/baskı
Bsm.	: Basımevi
C.	: Cilt
Çev.	: Çeviren
DTCF	: Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi
Erz.	: Erzurum
Fak.	: Fakültesi
H.	: Hicrî
H. ş.	: Hicrî şemsi
Haz.	: Hazırlayan
İA	: İslâm Ansiklopedisi
İst.	: İstanbul
krş.	: karşılaştırınız
Ktp.	: Kütüphanesi/ Kitaplığı

M. : Miladî
MEB : Milli Eğitim Bakanlığı
Mec. : Mecmuası
m.ö. : Milat'tan önce
nşr. : Neşreden
Nu. : Numara
ö. : Ölüm tarihi
S. : Sayı
s. : Sayfa
Sos.Bil.Enst. : Sosyal Bilimler Enstitüsü
TDAV : Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı
TDAY : Türk Dili Araştırmaları Yıllığı
TDED : Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi
TDK : Türk Dil Kurumu
TDV : Türkiye Diyanet Vakfı
t.t. : Takdim-tehir
TTK : Türk Tarih Kurumu
Üniv. : Üniversitesi
yay. : yayını/ yayınları
yk. : Yaprak
ZDMG : Zeitschrift der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft

BİBLİYOGRAFYA

1-Kitaplar

Abdurrahman Hibri, Enisü'l-müsamirin fi tarih-i Edirne, DTCF Ktp., İsmail Saip, 1/5200

el-Aclûni, Muhammed b. İsmail, Keşfü'l-Hafâ' ve Müzîlü'l-İlbâs' amme'ştehere mine'l-ehâdis 'alâ elsineti'n-nâs, Kahire 1351-1352 H.

Ahmed Rıdvan, Divan, TDK Ktp., B. 32

Ahmed Rıdvan, Heft-peyker, Atatürk Üniv. Ktp., ASL 369 (1b-22b arasında)

Ahmed Rıdvan, Hüsrev ü Şirin, Die türkischen Handschriften Der Königlischen Bibliothek zu Berlin, Berlin 1889 (Bu katalogda bahsedilen yazmanın fotoğrafları Atatürk Üniversitesi Kütüphanesi'nde "ASL 632 F1, 633 F1 " künyesiyle kayıtlıdır.)

Ahmed Rıdvan, İskender-nâme, DTCF Ktp., M. Çon B. 20

Ahmed Rıdvan, Leylâ vü Mecnûn, Atatürk Üniv. Ktp., ASL 414

Ahmed Rıdvan, Mahzenü'l-esrâr, Atatürk Üniv. Ktp., ASL 369 (1b-22b arasında)

Ahmed Rıdvan, Rıdvaniyye, Süleymaniye Ktp., Hacı Mahmud, 3330

AKAY, Hasan, İslâmi Terimler Sözlüğü, İşaret yay., 2. bs., İst., Mart 1995, 528 s.

AKKUŞ, Metin, Nef'i Divanı'nda Tipler ve Kişilikler, 2. bs., Erz. 1996, 150 s.

AKTAŞ, Şerif, Roman Sanatı ve Roman İncelemesine Giriş, 2. bs., Ank., 1991, 161 s.

AYDEMİR, Abdullah, Tefsirde İsrailiyat, Beyan yay., İst., 1992, 408 s.

BANARLI, Nihad Sami, Resimli Türk Edebiyatı Tarihi, C. I-II, MEB Bsm., İst., 1987, 1366+V s.

BAŞGÖZ, İlhan, Folklor Yazıları, Adam yay., 1. bs., Ocak 1986, 354 s.

BAYTOP, Turhan, Türkçe Bitki Adları Sözlüğü, TDK yay., Ank., 1994, 508 s.

Bedit'z-zaman Furuzanfer, Ehâdis-i Mesnevi, Tahran 1370 H.ş., 274 s.

BORATAV, Pertev Naili, 100 Soruda Türk Folkloru, Gerçek Yayınevi, 4. bs., Eylül 1997, 272 s.

Bursalı M. Tâhir, Osmanlı Müellifleri, C. II, İst., 1972

CANIM, Rıdvan, Edirne Şairleri, Akçağ yay., Mayıs 1995, 557 s.

CANIM, Rıdvan, Latifi, Tezkiretü'ş-şu'arâ ve Tabsıratü'n-nuzama (inceleme-metin), C. II, (basılmamış doktora tezi), Atatürk Üniv. Sos. Bil. Enst., Erz., 1991, 614 s.

CEVİZCİ, Ahmet, Felsefe Sözlüğü, Paradigma, 3. bs., İst., 1999, 975 s.

ÇELEBİ, Asaf Hâlet, Om Mani Padme Hum, Adam yay., 2. bs., Eylül, 1993, 95 s.

ÇİLİNGİROĞLU, Altan, Urartu Tarihi, Ege Üniv., Edebiyat Fak. Yay., İzmir, 1994, 150+1 s.

DANİŞMEND, İsmail Hami, İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi, C. II, Türkiye Yayınevi, İst., 1971, 552 s.

DEMİR, Yavuz, İlk Dönem Hikâyelerinde Anlatıcılar Tipolojisi, Akçağ yay., Ank., Nisan 1995, 143 s.

DENY, Jean, Grammaire de la langue turque, Paris, 1921

DİHHUDA, Ali Ekber, Lugat-nâme, L C., Tahran, 1337 H. ş.

DİLÇİN, Cem, Türk Şiir Bilgisi, TDK yay., Ank. 1992, s. XIV+528 s.

DUDA, H. W., Farhad und Schirin, Praha, 1933

E. Blochet, Catalogue des manuscripts turcs de la Bibliotheque Nationale, II, supp. Nu. 973, 975, Paris, 1932

ELİADE, Mircae, Şamanizm, Çev. İsmet Birkan, İmge Kitabevi, 1. bs., Kasım 1999, 560 s.

ERHAT, Azra, Mitoloji Sözlüğü, Remzi Kitabevi, 4. bs., İst., 1989, 365 s.

ERKAL, Abdülkadir, Lâmi'i Çelebi, Ferhâd u Şirin (Ferhâd-nâme), inceleme-metin, (basılmamış yüksek lisans tezi, Atatürk Üniv., Sos. Bil. Enst., Erz., 1998, X+324 s.

FLEMMİNG, Barbara, Fahris Husrev u Şirin, Ein türkische Dichtung von 1367, Wiesbaden, 1974

GİBB, E. J. Wilkinson, Osmanlı Şiir Tarihi, Çev. Ali Çavuşoğlu, Akçağ yay., II cilt, (584+553 s.)

GÖKBİLGİN, M. Tayyib, XV-XVI. Asırlarda Edirne ve Paşa Livası, İst.,1952

GRIMAL, Pierre, Mitoloji Sözlüğü, Çev. Sevgi Tamgüç, Sosyal yay., 1. bs., 1997, XXXI+902 s.

H. Hüsameddin, Amasya Tarihi, C. I, İst., 1330

Hacı Kemal, Câmiü'n-nezair, Bayezid Ktp., 5782

HACIEMİNOĞLU, Necmettin, Kutb'un Hüsrev ü Şirin'i ve Dil Hususiyetleri, İst., 1968, XIV+477 s.

HAMİDULLAH, MUHAMMED, Hz. Peygamber'in Altı Orijinal Diplomatik Mektubu, Çev. Mehmet Yazgan, Beyan yay., İst., 1990, 190 s.

Hayâti, Hüsrev ü Şirin, Atatürk Üniv. Ktp., ASL 373 (147a-197b arasında)

HEYET, Cevad, Azerbaycan Edebiyatına Bir Bahış, C. I., 2. bs., Tahran, İsfend, 1358, 279 s.

HONIGMANN, Ernst, Bizans Devleti'nin Doğu Sınırı, Çav. Fikret Işıltan, İstanbul Üniv. yay., İst., 1970, LXIV+282 s.

Hüsrev-i Dihlevi, Hüsrev ü Şirin, nşr. Gazanfer Aliyef, Moskova 1962

İNAN, Abdülkadir, Tarihte ve Bugün Şamanizm, TTK yay., 3. bs., Ank., 1986, 231+5 s.

İPEKTEN, Halûk, Eski Türk Edebiyatı, Nazım Şekilleri ve Aruz, Dergâh yay., 1. bs., Ekim 1994, 337+3 s.

İPEKTEN, Halûk- M. İSEN- R. TOPARLI- N. OKÇU-T. KARABEY, Tezkirelere Göre Divan Edebiyat İsimler Sözlüğü, Kültür Bakanlığı yay., 1. bs., Ank., 1988, 580s.

İreç Efşar, Şirin ü Ferhâd-ı Selimi, "Nüshaha-yi hatti", C. II, Tahran 1962

İSEN, Mustafa, Künhü'l-ahbâr'ın Tezkire Kısmı, AKM yay., Ank., 1994, 396 s.

İSEN, Mustafa-Cemal Kurnaz, Şeyhi Divanı, Akçağ yay., Ank., 1990, 297+119 s.

İsmail Habib, Edebiyat Bilgileri, Remzi Kitabevi, İst. 1942, 395 s.

KARABEY, Turgut, Aşık Çelebi, Meşâiru'ş-şu'arâ, Açıklamalı isimler-eserler indeksi, (doktora ön çalışması), Erz., 1978, 290 s.

KARTAL, Ahmet, Klâsik Türk Şiirinde Lâle, Akçağ yay., 1998, XIII+191 s.

KAVRUK, Hasan, Eski Türk Edebiyatında Mensur Hikâyeler, MEB yay., 1. bs., İst., 1998, 232 s.

Kınalızade Hasan Çelebi, Tezkiretü'ş-şuarâ, C. I, Haz. İbrahim Kutluk, TDK yay., Ank., 1989, 73+581 s.

Kur'ân-ı Kerim ve Açıklamalı Meâli, Haz. Komisyon, Ank.,1993

KUT, Günay, Heşt Bihişt, Sehi Beg Tezkiresi (inceleme, tenkidli metin, dizin), Harvard Üniv. Bsm., 1978, 423 s.

Külliyât-ı Hamse-i Hakim Nizâmi-yi Gencevi, Haz. Şibli Numani-M. Derviş, Çaphane-i Ahmedi, 3. bs., (Tahran), 1374 h. ş., 1533 s.

Lami'i, Şevâhidü'n-nübüvve Tercümesi, İst., 1257, cüz-i sâmin

LEVEND, Agâh Sırrı, Türk Edebiyatı Tarihi (Giriş), I. C., TTK yay., 3. bs., Ank., 1988, 666 s.

MAKAS, Zeynelabidin, Azerbaycan Dramaları, Kültür Bak. yay., 1. bs., Ank., 1990

Muhammed Ali-yi Taberi, Zübdetü'l-âsâr, Tahran, 1372 H.ş., 439 s.

Nâzım Hikmet, Ferhâd ile Şirin, Adam yay., 1998, 285 s.

Nizami, Hüsrev ü Şirin, Çev. Sabri Sevsevil, MEB Bsm., İst. 1986, 514 s.

Nizami Gencevi, Hamse, Düz. Çingiz Elioğlu, Gençlik yay., Bakı, 1981, 276 s.

ONAY, Ahmet Talat, Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar, Haz. Cemal Kurnaz, TDV yay., 1. bs., Ank., Ekim 1992, 500 s.

OSTROGORSKY, Georg, Bizans Devleti Tarihi, Çev. Fikret Işıltan, TTK yay., 4. bs., Ank. 1995, XXXV+582+3 s.

ÖZEN, Mine Esiner, Yazma Kitap Sanatları Sözlüğü, İst., 1985, 87+4 s.

PAKALIN, Mehmet Zeki, Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü, C. I-II-III, MEB Bsm., İst. 1983, 870+784-670 s.

PALA, İskender, Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü, C. I-II, Akçağ yay., 2. bs., 554 s.

PEREMECİ, O. Nuri, Edirne Tarihi, İst., 1940

PERTSCH, W., Die Türkischen Handschriften der Herzoglischen Bibiliothek zu Gotha, Wien 1864,

PÜRCEVADİ, Nasrullah, Can Esintisi (İslâm'da Şiir Metafiziği), Çev. Hicabi Kırlangıç, İnsan yay., İst., Aralık 1998, 448 s.

REDHOUSE, James W., Turkish and English Lexicon, Çağrı yay., İst., 1992, XVI+2224 s.

RESULZADE, Mehmet Emin, Azerbaycan Şairi Nizami, TDAV yay. (MEB baskısından tıpkı basım), İst., 1991, 402 s.

SERTOĞLU, Midhat, Osmanlı Tarih Lûgatı, Enderun Kitabevi, 2. bs., İst., 1986, 384 s.

STANZEL, Franz K., Roman Biçimleri, Çev. Fatih Tepebaşılı, Konya, 1997, 105 s.

STEINGASS, F., Persian-English Dictionary, Lıbraırıe du Lıban, Beirut, 1975, 1539 s.

SUNGUR, Necati, Ahi Divanı, Kültür Bakanlığı yay., 1. bs., Ank., 1994, XIV+223 s.

Şehnâme-i Firdevsî, Haz. Dr. Said Hamidiyân, Neşr-i katre, 4. bs., IX C., (Tahran), 1376 H.ş.

ŞENTÜRK Ahmet Atilla, Rakib'e Dair, Enderun Kitabevi, 1. bs., İst., 1995, XIII+95 s.

ŞENTÜRK Ahmet Atilla, Sûfi yahut Zâhid Hakkında, Enderun Kitabevi, 1. bs., İst., 1996, XIX+83+5 s.

Şerifi, Şehnâme Çevirisi, Haz. Zuhâl Kltüral-Latif Beyreli, TDK yay., Ank., 1999, IV C.

Taberi, Milletler ve Hükümdarlar Tarihi, C. III, Çev. Zakir Kadiri Ugan-Ahmet Temir, MEB yay., 3. bs., İst., 1991, III+441 s.

TAVUKÇU, Orhan Kemâl, Halili, Fürkat-nâme (basılmamış yüksek lisans tezi), Erz., 1993, LXXIII+209 s.

TEKİN, Gönül Alpay, Ali-Şir Nevâyi, Ferhâd ü Şirin (inceleme-metin), TDK yay., Ank., 1994, 515 s.

TEKİN, Mehmet, Roman Sanatı ve Romanın Unsurları, Konya, 1989, 112 s.

TİMURTAŞ, Faruk K., Şeyhi ve Hüsrev ü Şirin'i, İst. Üniv. yay., İst., 1980, VIII+231+268 s.

TOGAN, Zeki Velidi, Umumi Türk Tarihine Giriş, Enderun Kitabevi, 3. bs., İst., 1981, XVI+537 s.

TÜRKMEN, Erkan, Emir Hüsrev-i Dihlevi'nin Hayatı, Eserleri ve Edebi Şahsiyeti, AKM. yay., Ank., 1989, 85 s.

UNAT, Faik Reşat, Hicri Tarihleri Miladi Tarihe Çevirme Kılavuzu, TTK yay., 7. bs., Ank., 1994, 175 s.

URAZ, Murat, Türk Mitolojisi, Düşünen Adam yay., 2. bs., İst., Şubat 1994, 340 s.

ÜNVER, İsmail, Ahmed-i Rıdvan, Hayatı, Eserleri ve Edebi Şahsiyeti (doçentlik tezi), Ank. Üniv., DTCF, Ank., 1982, XIII+192 s.

YENİ TARAMA SÖZLÜĞÜ, TDK yay., Ank. Üniv. Bsm., Ank., 1983, 476 s.

YILMAZ, Mehmet, Edebiyatımızda İslâmi Kaynaklı Sözler, Enderun Kitabevi, İst., 1992, 196 s.

ZAJACKOVSKİ, A., Najstarsza wersja turecka Husrev u Şirin Qutb, III cilt, Warszawa, 1958-1961

2-Makaleler ve ansiklopedi maddeleri

AKSOY, Hasan, "Celili", TDV-İA, TDV yay., C. VII, 1993, s. 269

"Asaf Han", İA, MEB. yay., C. I, İst., 1993, s. 664

BEYZADEOĞLU, Süreyya, "Aşık Çelebi Tezkiresinde Şair İlişkileri II", Yedi İklim, S. 24, İst., 1994

"Farhad wa Shirin", The Encyclopedia of İslam, Vol., fasc. 35, s. 793

"Medain", İA, MEB yay., C. VII, İst., 1993, s. 448-456

ALGAR, Hamid- Ali ALPARSLAN, "Hüseyin Baykara", TDV-İA, TDV yay., C. XVIII, İst., 1998, s. 530-532

ALPAY, Gönül, "Ali Şir Nevai'nin Ferhad ü Şirin Mesnevisi Üzerindeki Etkiler", TDAY-Belleten, 1970, s. 155-167

BERTELS, E. E., "Ali Şir Nevai'nin Ferhad u Şirin'i" Çev. Rasime Uygun, TDAY-Belleten, 1957, Ank., 1998, s. 115-130

ÇIPAN, Mustafa, "Fasih Ahmet Dede", TDV-İA, TDV yay., C. XII, İst., 1995, s. 213

Fevziye Abdullah, "Ferhad ile Şirin", İA, MEB yay., C. IV, s. 565-569

FLEMMİNG, Barbara, "Fahris Husrev u Şirin vom Jahre 1367", ZDMG, CXV/1, Wiesbaden, 1968

GÖKBİLGİN, Tayyib, "İbrahim Paşa", İA, MEB yay., C. V-2, 1993, s. 908-915

GÖKYAY, Orhan Şaik, "Deli Birader", TDV-İA, TDV yay., C. IX, 1994, s. 135

GÖYÜNÇ, Nejat, "Diyarbakır", TDV-İA, TDV yay., C. IX, 1994, s. 466

İSEN, Mustafa, "Ahi Benli Hasan", TDV-İA, TDV yay., C. I, 1988, s. 527

KARAHAN, Abdülkadir, "Lâmi'i", İA, MEB yay., C.VII, 1993, s. 10

KÖKSAL, M. Fatih, "Ahi'nin Hüsrev ü Şirin Mesnevisi" Türklük Bilimi Araştırmaları, S. 6, Sivas, i998, s. 209-253

KUT, Günay, "Ali Şir Nevâi" TDV-İA, C. II, TDV yay., İst., 1989, s. 449-453

LEVEND, Agâh Sırrı, "Ahmed Rıdvan'ın İskender-nâmesi", Türk Dili, S.3, 1951, s. 143-151

LEVEND, Agâh Sırrı, "Ahmet Rızvan'ın Hüsrev ü Şirin'i", TDAY-Belleten, 1966, s. 215-258

LEVEND, Agâh Sırrı, "Arif-i Erdebili", Türk Ans., C. III, 1949, s. 3

LEVEND, Agâh Sırrı, "Celili'nin Hüsrev ü Şirin'i", TDAY-Belleten, 1965, s. 103-127

LEVEND, Agâh Sırrı, "Hayati'nin İskender-nâmesi", Türk Dili, S. 4, 1952, s. 195-201

LEVEND, Agâh Sırrı, "Lâmii'nin Ferhad ü Şirin'i", TDAY-Belleten, 1964, s. 85-111

ÖZÇELİK, Mehmet, "Afyonkarahisar Masallarının Formel Yapısı", Erciyes, Yıl 19, S. 217, Ocak 1996, s. 25-32

ÖZTÜRK, Mürsel, "Hatifi", TDV-İA, TDV yay., C. XVI, İst., 1997, s. 468

RESULZADE, Mehmet Ali, "Genceli Nizami", Azerbaycan Yurt Bilgisi, 28. sayı, İst. 1934, s. 274-277

RESULZADE, Mehmet Ali, "Mehsiti-i Gencevi", Azerbaycan Yurt Bilgisi, S. 28, İst. 1934, s. 239-240

RESULZADE, Mehmet Ali, "Şair İsmail Nâkâm", Azerbaycan Yurt Bilgisi, 28. sayı, İst. 1934, s. 154-159

SEVGİ, H. Ahmet, , "Hilali-i Çağatayi", TDV-İA, TDV yay., C. XVI, İst., 1998, s. 21-22

SHAFI, Mohammad, "Örfi", İA, MEB yay., C. IX, İst., 1993, s. 481

STRECK, M., "Kasr-ı Şirin", İA, MEB yay., C. VI, İst., s. 393-395

ŞAHİNOĞLU, M. Nazif, "Vahşi Bafki", İA, MEB yay., C. XIII, İst., 1986, s. 145-148

TİMURTAŞ, Faruk K., "İran Edebiyatı'nda Hüsrev ü Şirin ve Ferhad u Şirin Yazan Şairler", Şarkiyat Mec., S. IV, 1961, s. 73-86

TİMURTAŞ, Faruk K., "Şeyhi ve Nizami'nin Hüsrev ü Şirin'lerinin Konu Bakımından Mukayesesi", TDED, S. X, 1960, s. 25-34

TİMURTAŞ, Faruk K., "Şeyhi'nin Eserleri", TDED, S. XI, 1961,

TİMURTAŞ, Faruk K., "Şeyhi'nin Hüsrev ü Şirin'i", Jean Denny Armağanı, Ank. 1958, s. 335-348

TİMURTAŞ, Faruk K., "Şeyhi'nin Şöhreti ve Tesiri", TDED, S. VIII, 1958, s. 84-89

TİMURTAŞ, Faruk K., "Türk Edebiyatı'nda Hüsrev ü Şirin ve Ferhad u Şirin Hikâyesi", TDED, S. IX, 1958, s. 65-89

TİMURTAŞ, Faruk Kadri, "Şeyhi" İA, MEB yay., C. XI, İst., 1993, s. 474-479

ÜNVER, İsmail, "Ahmed Rıdvan'ın İskender-nâmesi'ndeki Osmanlı Tarihi (Nusret-nâme-i Osman) Bölümü", Ank., Üniv. DTCF Türkoloji Dergisi, VIII, Ank. 1979, s. 378-379

ÜNVER, İsmail, "Ahmed Rıdvan", TDV-İA, C. II, TDV yay., İst. 1989,

ÜNVER, İsmail, "Ahmed-i Rıdvan", TTK Belleten, L/196, 1986, s. 73-125

ZAJACKOVSKİ, A., "Kutb'un Hüsrev ü Şirin Adlı Eseri Hakkında", TDAY-Belleten, 1957, s. 159-164

3-Web

http:// www.grifterrec.com/coins/sasania/sasanian7.html
(23.12.1999 tarihli sayfa)

GİRİŞ

1. Hüsrev ü Şirin Hikâyesi'nin Menşei

Şark kültür ve edebiyatlarında çok sevilmiş ve değişik şekillerde işlenmiş olan Hüsrev ü Şirin hikâyesinin kaynağında bir takım tarihi gerçekler yatmaktadır. Bu hikâyenin temelinde, kudretli Sasani hükümdarı Perviz bin Hürmüz ile bazı kaynaklarda bir cariye, bazılarında ise Ermenistan ülkesinin hükümdarı Mehin Banu'nun yeğeni olarak zikredilen Şirin arasında cereyan eden aşk vardır. Hikâyenin ana iskeleti bu aşk teması üzerine oturtulmuştur. Bunun yanında sevgililerin verdikleri mücadele ve hikâyenin kaynağında olan veya sonradan olaya dâhil edilen rakip konumdaki kahramanlar, bu konu üzerine yazılmış eserleri daha canlı kılmıştır.

Hüsrev ü Şirin hikâyesinin tarihi alt yapısını ilk kez ortaya koyan Taberi Tarihi'dir. Taberi, eserinde, muhtemelen Hüsrev'in Hz. Peygamber (s.a.)'in mektubunu yırtmış olması sebebiyle, onun hayatıyla ilgili hiçbir detayı atlamaksızın anlatır. Bu eserde, Perviz bin Hürmüz (II. Hüsrev) devri şöyle anlatılmaktadır:[1]

Ana tarafı Türk olan Sasani hükümdarı Hürmüz, Türkistan hakanı Sasan bin Hakan'ın İran'a saldırması üzerine komutanlarından aslen Türk olan Heratlı Behram-ı Çubin'in emrine bir ordu vererek onu Türkler'in üzerine gönderir. Türkistan hakanını yenen Behram-ı Çubin ele geçirdiği ganimetleri güvenilir adamlarıyla Hürmüz'e gönderir. Bu duruma ziyadesiyle memnun olan Hürmüz, veziri Yezdan Bahşiş'in sözlerine aldanarak Behram'a olan güvenini kaybeder ve ona ağır ifadelerle dolu bir mektup gönderir. Behram bu mektubu alınca,

---

[1] Taberi, Milletler ve Hükümdarlar Tarihi, Çev. Zakir Kadiri Ugan-Ahmet Temir, M.E.B. yay., İst. 1991, C. III, s. 1175-1236

ayaklanır ve ordusuyla Rey şehrine gelir. Burada konaklayarak Hürmüz'le oğlu Hüsrev'in arasını açmak maksadıyla, Hüsrev adına bastırdığı sikkeleri, bir yolunu bulup Medayin şehrine sokar. Bu durum karşısında oğlunun kendi tahtına göz dikmiş olabileceğini düşünen Hürmüz, onu sorguya çeker. Hüsrev, her ne kadar bu durumdan haberi olmadığını söylerse de, babasının ikna olmadığını anlayarak bir gece gizlice Azerbaycan'a kaçar. Bu olaydan sonra Behram Medâyin'e doğru harekete geçer. Behram'ın Medayin'e yaklaşmakta olduğunu öğrenen İran'ın ileri gelenleri Hürmüz'ü tahttan indirip gözlerine mil çekerler ve Azerbaycan'da bulunan Hüsrev'e haber göndererek tahta çıkmasını söylerler. Vakit geçirmeden Medayin'e gelip tahta çıkan Hüsrev, babasını ziyaret ederek ona bu işle bir alakası olmadığını söyler. Babası da ondan kendisine bu şekilde davrananlardan intikamını almasını ister. Babasına, Behram-ı Çubin meselesini hallettikten sonra intikamını alacağına dair söz veren Hüsrev, Behram'a yenilir ve babasına da danışarak Rum'a gitmeğe karar verir. Maiyeti ve iki dayısı Bistam ve Benduye ile birlikte Medayin'i terk eder. Şam sınırına geldiklerinde, bir savmaada (Nasrani rahiplerin inzivaya çekildikleri hücre) misafir olurlar. Fakat bu esnada Behram-ı Çubin'in onları takip eden adamları arkalarından yetişir. Bu durum karşısında Hüsrev'in dayılarından Benduye elbiselerini onunkilerle değiştirerek onun yola devam etmesini sağlar. Hüsrev Rum'a doğru giderken Benduye yakalanıp Behram'a teslim edilir. Daha sonra Behram'ın onu hapsettiği yerden kaçan Benduye, Azerbaycan'a giderek oradaki Türkler'le anlaşıp asker toplamaya başlar. Öte yandan Rum'a gelen Hüsrev, Kayser tarafından iyi karşılanır. Kayser onu kızı Meryem'le evlendirir. Ayrıca emrine yetmiş bin askerle birlikte oğlu Benatos'u da verir. Bu kuvvetle geri dönen Hüsrev, önce Azerbaycan'daki dayısının kuvvetleri ile birleşir, sonra da Medayin'e yürür. Bunu haber alan Behram büyük bir orduyla onun karşısına çıkar. Yapılan savaşlardan sonra yenilen Behram-ı Çubin, birkaç adamı ile birlikte kaçıp Türkistan hakanına sığınır. Böylece Hüsrev Medayin'de yeniden tahta çıkar ve 38 yıl boyunca İran'ı idare eder.

Hüsrev padişah olduktan yirmi sene sonra, hicret eden Hz. Muhammed, Medine'den gönderdiği bir mektupla[2] Hüsrev'i İslam dinine dâvet eder. Hüsrev bu mektubu yırtar ve Yemen beyine elçiler göndererek Hz. Muhammed'in ortadan kaldırılmasını emreder. Yemen beyi elçileri Hz. Muhammed' e gönderir. O da bunları, çeşitli vesilelerle oyalayarak, Hüsrev'in ölümüne kadar yanında tutar, daha sonra onlara Yemen'e dönmeleri hususunda izin verir.

Taberi Tarihi'nde Hüsrev'in Arap kabileleriyle yaptığı "Muharebe-i Zikâr"dan başka bir de onun ölümü ile ilgili şu hikâye yer almaktadır: Hüsrev, hayatının sonlarına doğru oğullarına, İran'ın ileri gelenlerine ve özellikle Bizanslı komutanlara çok kötü davranmaktaydı. Oğullarını hapsettirmiş, onların kadınlarla yaşamasını yasaklamıştı. Onun bu davranışları karşısında İran'ın ileri gelenleri, Meryem'den olan oğlu Kubad'ı (Şiruye) kışkırtarak babasını öldürüp yerine tahta geçmesini sağladılar.

Diğer bazı kaynaklarda bazı olaylar ve durumlar Taberi'den farklı şekilde anlatılmıştır. Bu farklılıklar şunlardır:[3]

1-Taberi'de Türkistan hakanının ismi Sasan bin Hakan, Tarih-i Selâtin-i İran ve Ravzatü's-safa'da ise "Save" olarak geçmektedir. Yine bu iki eserde Hüsrev Azerbaycan'a kaçtığı zaman Hürmüz'ün Benduye ve Bistam'ı hapsettiği, fakat onların hapisten kurtularak İran'ın ileri gelenlerini Hürmüz'e karşı ayaklandırdığı ve sonuçta Hürmüz'ün tahttan indirilerek gözlerine mil çekildiği kayıtlıdır.

2-Tarih-i Selâtin-i İran, Habibü's-siyer ve Lübbü't-tevarih adlı eserlerde Hüsrev hükümdar olduktan sonra dayıları Bistam ve Benduye'yi, babası Hürmüz'ü öldürdükleri için öldürmek zorunda kalır.

3-Hüsrev hükümdar olduktan on dört sene sonra Rumlar Kayser'i ve oğlu Benatos'u öldürürler. Kayser'in diğer oğlu Hüsrev'e sığınır. Bunun

---

[2] Muhammed Hamidullah Hz. Peygamber'in bu mektubunun da içinde bulunduğu altı mektubunu yayınlamıştır (Muhammed Hamidullah, Hz. Peygamber'in Altı Orijinal Diplomatik Mektubu, Çev. Mehmet Yazgan, Beyan yay., İst., 1990, 190 s.). Mektubun bu eserden aldığımız tam metni bkz. Ek-1.

[3] Gönül Alpay-Tekin, Ali Şir Nevai, Ferhad ü Şirin, T.D.K. yay., Ank. 1994, s. 3-5

üzerine Hüsrev, Rumlar'la savaşarak Şam, İskenderiye ve Filistin'i işgal eder. İstanbul'a kadar gelirse de Kayser'in oğlunu kral olarak kabul ettiremez. Daha sonra Rumlar'ın başlarına geçen "Herakl" adlı hükümdar İran ordusuyla yaptığı savaşta onları yenilgiye uğratır.

4-Habibü's-siyer, Tarih-i güzide ve Lübbü't-tevarih'te Hüsrev'in, adı Hz. Muhammed'in adının altına yazıldığı için, Peygamber'in mektubunu yırttığı anlatılır

5-Zikar Muhaberesi'nden Taberi dışında sadece Mir Hand bahseder.

Tarihi kaynaklarda hikâyenin gelişimi, yukarıda zikrettiğimiz şekildedir. Bunların dışında şahıslar ve mekânlar gibi detaylarla ilgili anlatımlara çalışmamızın ilgili bölümlerinde değinilecektir.

2. Hikâyenin Edebiyata Aksedişi

Hüsrev ile Şirin'in hikâyesinden yazılı edebiyatta, bir bütün olarak, ilk bahseden eser Firdevsi (ö. 1020 ?)'nin Şah-nâme'sidir. Kaynaklar, bazı şairlerin, bu eserden önce de Şirin, Şebdiz ve Hüsrev'in Kasr-ı Şiriin'in duvarlarındaki tasvirlerine bakarak onlar hakkında şiirler söylediklerini kaydetmiştir. **Ebu Muhammed Abdi** ve **Ahmed b. Muhammed** gibi şairlerin yazdıkları bu şiirler, hikâyenin, Firdevsi'den önceki devirlerde, bölümler hâlinde de olsa, işlendiğini göstermektedir.[4] Ayrıca, bu konuda, şairleri ve tarihi kaynakları besleyen bir sözlü edebiyat geleneği de olmalıdır. Nitekim, eserin yazılı edebiyata mal olduğu bir dönemde Nizami'nin hikâyeyi Bürda'lı ihtiyarlardan dinlediğini söylemesi de bunun bir delilidir.[5] Tarihi kaynaklardaki rivayetlerin muhtelif oluşu da bu sözlü geleneğin renkliliğinden kaynaklanmış olmalıdır. Yine, bir çeşit destani tarih olan eserinde, Hüsrev'le Şirin'in aşk macerasını bir epizot halinde değerlendiren Firdevsi'den önce, bazı şairlerin hikâyenin belli kahramanlarını işleyen şiirleri de bizce bu sözlü edebiyat geleneğinin bir tezahürüdür. Olayları ve kişileri değerlendirirken, bir tarih kitabı gibi davranamayan toplumsal hafıza, bir dönemin kudretli hükümdarının sergüzeştinin sadece en belirgin ve en trajik yönlerini değerlendirmiş ve yetiştirdiği şairlere de bu kadarını verebilmiştir. Eserini yazarken, bahsettiğimiz sözlü gelenek ve şiirlerle birlikte Taberi Tarihi ile diğer irili ufaklı şeh-nâmelerden de yararlanan Firdevsi, olayları, genel olarak Taberi ile paralel bir akış içerisinde vermiştir. İlgili bölümde Hüsrev'le Şirin'in aşkına geniş

---

[4] Tekin, a.g.e., s. 15

[5] Nizami, Hüsrev ve Şirin, Çev. Sabri Sevsevil, M.E.B. yay., İst.. 1986, s. 33

yer verilmiştir.[6] Fevziye Abdullah, bu konuyu, Firdevsi'den sonra Senai'nin de hikâyeleştirdiğini söylemiştir.[7] Ancak onun bu düşüncesini destekleyecek herhangi bir kayıda rastlanmamıştır.

Etkileri bugün bile devam eden bu hikâye, tarih boyunca değişik medeniyet daireleri içerisinde, birçok şair ve yazar tarafından ele alınmıştır. Şimdi sırasıyla bunları incelemeye çalışacağız.

2.1. İran ve Türk Edebiyatlarında *Hüsrev ü Şirin* ve *Ferhâd ü Şirin* Yazan Şairler

2.1.1. İran Edebiyatı'nda *Hüsrev ü Şirin* ve *Ferhâd u Şirin* Yazan Şairler

İran Edebiyatı'nda bu konuyu ele almış olan şairleri araştırırken yararlandığımız başlıca kaynak, bu şairlerin topluca listesini veren, Faruk Kadri Timurtaş'ın eseridir.[8] Biz bu konuya eğildiğimizde, onun, birçok kaynağı tarayarak ortaya koyduğu, otuz bir şairi ihtiva eden listeyi, birtakım yeni bilgi ve belgeler ışığında tekrar değerlendirdik. Bu değerlendirme sonucunda söz konusu listede bazı değişiklikler yapmanın uygun olacağını düşündük. Bu değişiklikleri şöyle sıralayabiliriz: 1- Mevcut bazı müellifler ve eserleri ile hakkında verilen bilgilerin zenginleştirilmesi (Emir Hüsrev-i Dihlevi, Hatifi, Vahşi, Örfi, Asaf Han ve Hilali); 2- Listeye Selimi adlı bir şairini eklenmesi; 3- Hüseyin Baykara'ya ait olduğu düşünülen "Ferhâd u Şirin" adlı eserin Kemâleddin Hüseyin Gâzürgâhi'ye ait olduğunun tespit edilmesi.

Şimdi İran Edebiyatı'nda bu konuda yazılmış eserleri, Timurtaş'ın verdiği sırayla veriyoruz:

---

[6] Tekin, a.g.e., s. 16
[7] Fevziye Abdullah, "Ferhad ile Şirin", İ.A., M.E.B. yay., C. IV, 1988, s. 565-569
[8] Faruk K. Timurtaş, Şeyhi ve Hüsrev ü Şirin'i, İ.Ü. Edebiyat Fak. yay., İst. 1980, s. 22-34

2.1.1.1. Nizami

Selçuklular döneminde yaşamış olan Nizami Gence'de doğmuştur. Doğum tarihi kesin olarak bilinmemekle beraber, 535/1141'de doğduğu tahmin edilmektedir. Nizami'nin asıl adı İlyas, babasının adı ise Müeyyed Yusuf'tur.[9] Şairin annesinin adının, kendisinin *"reise-i Kürd"* şeklindeki ifadesinden dolayı *"Reise"* olduğunu söyleyenler varsa da, bu terkipten, sadece bu kadının kürt eşrafından biri olduğu çıkarımı yapılabilir.[10]

Nizami daha çocukken babasını ve annesini, bundan bir süre sonra da, onun bakım ve terbiyesini üstlenen dayısı Hâce Hasan'ı kaybetmiştir. Bazı tezkireler, onun, kardeşi Kıvami-i Mutarrızi ile birlikte dayısının himayesinde bulunduğunu söylemişler, bazıları da parlak kasideleriyle tanınan Kıvami'nin, onun kardeşi değil, teyzesinin veya amcasının oğlu olduğunu ifade etmişlerdir.

Ortaya koyduğu eserlerden ve çağdaşlarınca *"Hakim"* diye anılmasından Nizami'nin yüksek tahsil görmüş olduğu anlaşılmaktadır. İskender-nâmesi'nde tanınmış bütün Yunan filozoflarını konuşturmasından Yunan felsefesine olan vukufu ortaya çıkmaktadır. Barbud'un Hüsrev için kompoze ettiği besteleri anlatmadaki mahareti, onun aynı zamanda iyi bir müzik bilgisine de sahip olduğunu ortaya koyuyor. Ayrıca bolca yaptığı iktibaslardan şairin islami bilgilerdeki derinliği hakkında da bir fikir sahibi oluyoruz.

Nizami'nin bazı eserlerini kaleme alırken faydalandığı kaynakları orijinallerinden okuduğunu ifade etmesi, onun Pehlevice, Nesturice ve İbranice'yi, en azından, anlayacak kadar bildiği fikrini uyandırmaktadır.

Nizami'nin tasavvufi adab ve erkanı kimden aldığı hakkında kendi eserlerinde herhangi bir kayıt yoktur. Ancak bazı kaynaklar onun Şeyh Ehu Ferruh-i Reyhani ve Ehi Ferec isimli iki zattan ders aldığını kaydetmektedir. Bu zatların isimlerindeki "Ehu" ve "Ehi" unvanlarından onların "âhi" olduğunu,

---

[9] Mehmet Emin Resulzade, Azerbaycan Şairi Nizami, (1951 tarihli MEB baskısından tıpkı basım), TDAV, İst., 1991, s. 41

[10] Resulzade, a.g.e., s. 41

dolayısıyla Nizami'nin de Âhilik'le bağlantısı olabileceğini söyleyenler de vardır.

Nizami-i Gencevi hayatı boyunca üç kez evlenmiştir. Ancak bu evlilikler, aynı anda vuku bulmamış, hepsi, eşlerinin ölmelerinden dolayı, bir zaruret çerçevesinde olmuştur.

Devrinin büyük bir ilim ve sanat adamı olan Nizami, son eseri İskender-nâme'yi yazdıktan birkaç yıl sonra 1204 yılında ölmüştür.[11]

2.1.1.2. Emir Hüsrev-i Dihlevi

Hindistanlı, Farsça yazan Türk asıllı büyük şair, tarihçi, dilci ve musiki üstadı olan Emir Hüsrev-i Dihlevi 651/1253'de Dehli'nin kuzeyinde Eyta vilayetinin Muminpur (Patiyali kasabasında dünyaya gelmiştir. Babası Emir Seyfeddin Mahmud, Şemsi oymağından olup kabilesinin reisidir. Cengiz zulmünden kaçan babası Seyfeddin, Belh'e oradan da Celaleddin Harezmşah'la birlikte Hindistan'a göç etmiştir. Burada Dehli'ye yerleşerek Sultan Şemseddin İl-Tutmuş'un hizmetine girmiştir.

Hüsrev-i Dihlevi'nin tahsili hakkında elde fazla bilgi yoktur. Babası ümmi olmakla birlikte Hüsrev'e özel tahsil imkânı sağlamış ve onu medreseye göndermiştir. Bir gün hocası Kadı Saadeddin Muhammed'le birlikte çıktığı valinin huzurunda zamanın ünlü şairlerinden İzzedin'e takdim edilir. Burada hocasının teklifi üzerine okuduğu şiirler oradakiler tarafından çok takdir edilir. Bunun üzerine hocası İzzeddin'den onu şiir üzerine imtihan etmesini ister. Şair ona "*saç, yumurta, kavun ve ok*" kelimelerini verir. Hüsrev de bu kelimelerle "*O sevgilinin zülüflerindeki her saç teline yüzlerce yumurta büyüklüğünde amber dizilmiş, sakın gönlümü ok gibi düzgün sanma, kavun gibi karnında gizli dişleri var*" mealindeki rübaiyi söyler. Bunun üzerine İzzeddin, Hüsrev'in soyunu sopunu, babasının kimin himayesinde olduğunu sorar. Hüsrev adının Laçin, soyunun Türk olduğunu ve babasının da Sultan Şemseddin'in himayesinde

[11] Resulzade, a.g.e., s. 41-57.

bulunduğunu söyler. Şair de ona "Madem ki baban Sultan Şems'in kulu idi. Mahlasın "Sultani" olsun der. Hüsrev bu mahlası çocukluğunda yazdığı Tuhfetü's-sigar adlı divanının birkaç yerinde kullanırsa da, sonradan "Hüsrev"i tercih eder.

Yedi yaşındayken, bir savaşta babasını kaybeden Hüsrev'in bakımını dedesi üstlenir. Hüsrev'in yazdığı şiirleri okuyup düzelten ve ona tavsiyelerde bulunan dedesinin de onun şiir serüveninde önemli bir yeri vardır. On iki yaşına geldiğinde, rübai ve gazel söyleme usülünü iyice öğrenmiştir.

Yirmi yaşındayken dedesini kaybeden Hüsrev, bir ara Türk Emiri Keşli Han'ın himayesine girerek maiyetinde iki yıl çalışmıştır. Bu süre içerisinde bir yandan Tuhfetü's-sigar'ı tertib edip bir taraftan da emire güzel kasideler sunmuştur.

Bir gün hamisinin de bulunduğu bir toplantıda okuduğu bir şiirin çok beğenilmesi üzerine kendisine bir başka emir tarafından sunulan bir tabak dolusu gümüş parayı kabul etmesi hamisini çok kızdırmış ve bu olay onun Keşli Han'ın yanından ayrılarak Buğra Han'a sığınmasına yol açmıştır.

Bu olaydan sonra başka sultanların himayesine giren Hüsrev, şeyhi Nizameddin'in ölümüne dayanamayarak 8 Şevval 725/ 27 Eylül 1325'de Giyaspur'da ölmüştür. Bugün ayrı bir türbe içerisinde Nizameddin'in mezarının güney kısmında yatmaktadır.[12]

Hüsrev ü Dihlevi'nin Nizami'yi örnek alarak oluşturduğu hamsesinin bir mesnevisi de ***Şirin ü Husrev***[13]'dir. Kendi ifadesine göre göre 4124 beyitten ibaret olan bu eseri 689/1290'da tamamlamıştır. Her eserinde olduğu gibi başta nat ve Nizameddin için kasideler vardır. Eser Sultan Alaeddin'e ithaf edilmiştir. Vezni ve ana konusu Nizami'ninki ile aynı olan eserde yine Nizami gibi oğluna (Mesud) nasihat eder.

---

[12] Erkan Türkmen, Emir Hüsrev-i Dihlevi'nin Hayatı, Eserleri ve Edebi Şahsiyeti, AKM yay., Ank., 1989, s. 1-24

[13] Hüsrev-i Dihlevi, Hüsrev ü Şirin, nşr. Gazanfer Aliyef, Moskova, 1962.

2.1.1.3. Arifi

Asıl adı Şemsüddin, mahlası da Arif veya Arifi'dir. Aslen Türk olan şair Erdebil'de doğmuştur. Celâyir soyundan olan olan Arifi, Sultan Üveys'in himayesine girmiş sonra da Şirvan şahının oğluna hocalık yapmıştır.[14] Onun 700/1368-1369 yıllarında Azerbaycan ve Şirvan'da bulunmuş olabileceği Duda tarafından da ifade edilmiştir.[15] ***Ferhâd-nâme*** adını taşıyan eserinin bir nüshası Ayasofya Kütüphanesi, 3335 numarada kayıtlıdır.

2.1.1.4. Selimi

Şairin, ***Şirin ü Ferhâd*** adıyla 880 (1475-1476) yılında kaleme aldığı eser, 886 Muharrem'inde (1481 Mart'ı) istinsah edilmiştir. Şirin ü Ferhâd'ın bilinen tek nüshası Bodmer adlı bir Cenovalı'nın kütüphanesindedir. Selimi'nin, bu eserin sebeb-i telif kısmındaki, kendi ifadesinden ayrıca bir de **Leyla vü Mecnun**'u olduğu anlaşılmaktadır. [16]

Ferhâd-nâme adıyla da anılan eser hakkında İreç Efşar'ın bir incelemesi vardır.[17]

2.1.1.5. Asafi

XV. yüzyıl şairlerinden olan Asafi'nin babası Ebu Said'in vezirlerinden idi. **Mahzenü'l-esrâr** tarzında mesnevisi ve Türkçe şiirleri vardır. Fakat eseri şöhret kazanamamıştır. 920/1514'de yılında vefat etmiştir.

---

[14] Âgâh Sırrı Levend, "Arif-i Erdebili", Türk Ans., C. III, 1949, s. 312
[15] H.W. Duda, Farhad und Schirin, Praha, 1933, s. 87
[16] Tekin, a.g.e., s.25-26
[17] İreç Efşar, Şirin ü Ferhad-ı Selimi, "nüshaha-yi hatti", C. II, Tahran 1962, s. 50-58

Keşfü'z-zünun'da bahs edilen Asaf Han'ın bu zat mı, yoksa asıl adı Cafer Beğ olan öbür Asaf Han mı olduğu kesin olarak belli değildir.[18]

2.1.1.6. Hâce Şihabüddin

Adı Şihabüddin Abdullah Mervarid, mahlası da Beyani'dir. Hüseyin Baykara'nın gençliğinde onun yanında bulunmuştur. Baykara sultan olunca onun emirlerinden biri olmuş ve sarayda önemli görevler üstlenmiştir. Hayatının sonunda uzleti seçen şair, tarihle ilgili eserlerin yanında ***Hüsrev ü Şirin*** mesnevisini de yazmış, fakat tamamlayamadan 922/1516'da ölmüştür.[19]

2.1.1.7. Hatifi

Ünlü İranlı şair Abdurrahman Cami'nin kızkardeşinin oğlu olan Hatifi, 822/1419'da Herat'ın Cam bölgesindeki Harcird kasabasında doğdu. Herat'ta Timur hanedanının son sultanlarının ve Ali Şir Nevâi'nin hizmetlerinde bulundu. Gençliğinin ilk yıllarını zevk ve eğlence içinde geçiren Hatifi, daha sonra dayısı Molla Cami'nin derslerine devam etti. Çehar Bağı adında bir tekke kurarak inzivaya çekildi. Dayısının aksine isnaaşeriyye mezhebini benimseyen Hatifi, muharrem 927/Ocak 1521'de Harcird'de vefat etti ve Çehar Bağı Tekkesi'ne defnedildi.[20]

Dayısı Cami'den sonra devrinin en büyük şairi sayılan Hatifi'nin şiirlerinde Nizami ve Hüsrev-i Dihlevi'nin tesiri açıkça görülmektedir. Şairin, **Divanı**'nın dışında Nizami'nin Hüsrev ü Şirini'ne nazire olarak yazdığı 1800

---

[18] Timurtaş, a.g.e., s. 26 (Timurtaş, Asafi'yi Hüsrev ü Şirin yazan şairler arasına almasına rağmen, şairin böyle bir eseri olduğuna dair başka bir kayda rastlanmamıştır.)
[19] Timurtaş, a.g.e., s. 26
[20] Mürsel Öztürk, "Hatifi", TDV-İA, TDV yay., C. XVI, İst., 1997, s. 468. Buradaki miladi tarih Timurtaş'ın incelemesinde 1531 olarak kaydedilmiştir (bkz. Timurtaş, a.g.e., s. 26)

beyitlik ***Şirin ü Hüsrev***[21] (nşr. Sadullah Esedüllayef, Moskova 1977) mesnevisi ile **Leyla vü Mecnun, Heft-manzar, Timur-nâme** ve **İsmail-nâme**'den oluşan bir hamsesi vardır.[22]

2.1.1.8. Ahi

Hüseyin Baykara zamanında yaşamıştır. Meşhedlidir. Çağatay emirlerinden olan Ahi, Baykara'nın oğlu Şâh Garib Mirza'nın hizmetinde bulunmuştur. Mesnevi tarzında kuvvetli olan şairin Nizami'nin hamsesine cevap yazdığı kaynaklarda zikredilmiştir. 947/1540-1541'de vefat etmiştir.[23]

2.1.1.9. Kasımi

Safevi devri şairlerinden olan Kasımi Horasan'da Cünâbed adlı şehirdendir. Sadattan olan şairin adı Mirza Muhammed Kasım'dır. Alim, fazıl ve mütteki biri olan Kasım mesnevide zamanın önde gelenlerindendir. Muamma tarzında da maharet sahibidir.

Şâh Tahmasb ve İsmail adına dört tane mesnevi yazmıştır. Bunlar, **Şah-nâme (Şehenşah-nâme), Kâr-nâme, Leyla vü Mecnun** ve ***Hüsrev ü Şirin***'dir. 980/1571-1572 yılına yakın bir zamanda ölmüştür.

Hüsrev ü Şirin'in çeşitli Avrupa kütüphanelerinde nüshaları vardır.[24]

---

[21] Bu eser Sahiri ve İdris Bey (Mahvi) tarafından Türkçeye çevrilmiştir (bkz. Sâhiri s. 50; İdris Bey s. 51)
[22] Öztürk, a.g.md., s. 468
[23] Timurtaş, a.g.e., s. 27
[24] Timurtaş, a.g.e., s. 27

2.1.1.10. Vahşi

Safevi devri İran şairlerindendir. Yezd'e bağlı Bafk kasabasında doğmuştur. Onun Kirman'a bağlı Baft kasabasından olduğunun söylenmesi [25] muhtemelen Bafk ve Baft kelimeleri arasındaki benzerlikten kaynaklanmıştır. Doğum tarihi tam olarak bilinmemektedir. Ancak Şâh İsmail'in ölümünden (1524) önce doğduğu tahmin edilmektedir. Asıl adı Muhammed, lakabı Şemseddin veya Kemaleddin'dir. Bazı tezkirelerde "Mevlana, Molla" diye anılan şairin Vahşi mahlasını almasıyla ilgili muhtelif rivayetler vardır. Bunlardan biri ağabeyinin de vaktiyle aynı mahlası kullanmış olduğuna dairdir. Ayrıca çirkin ve kaba görünümü dolayısıyla ona "Vahşi" dendiği de söylenmiştir. Ömrünün büyük bir kısmını Yezd'de geçirmiş olmasından dolayı "Yezdi" adıyla da anılmıştır.

Şairin sanat hayatına nasıl başladığı bilinmemektedir. Fahrü'z-zamani-yi Kazvini, onun ağabeyinin ölümünden sonra şiir söylemeye başladığını ifade etmiştir. Ancak, bu ölüm olayı üzerine yazdığı mersiye, Vahşi'nin o sıralar yetişmiş bir şair olduğunu göstermektedir.

Vahşi, fakirlik içinde ömrünü sürdürdükten sonra, 991/1583 yılında ölmüştür. Mezarı bugün Yezd'in Piburc diye bilinen mahalle mezarlığındadır.

Gazel tarzında kuvvetli olan Vahşi'nin **Divanı**'nın dışında **Huld-ı Berin, Nazir u Manzur, *Ferhâd u Şirin*** ve birkaç dağınık eserden oluşan mesnevileri vardır. Bunlardan Ferhâd u Şirin, Nizami'nin eseriyle aynı vezinde nazmedilmiştir. Eser, Vahşi'nin sağlığında tamamlanamamış, onun ölümünden 271 yıl sonra Visal-i Şirazi[26] tarafından tamamlanmıştır.[27]

---

[25] Timurtaş, onun Kirman'ın Bafk kasabasından olduğunu söyler (Timurtaş, a.g.e., s. 27).

[26] Asıl adı Mirza Muhammed Şefi olan Visal, Şirazlıdır. Kaçarlar dönemi şairlerinden olan ve Mirza Küçük lakabıyla meşhur olan Visal, aynı zamanda hattat ve musikişinasdır. Zamanın kuvvetli gazel şairlerinden sayılan Visal'in mesnevi sahasında da yeteneği vardır. Ferhad ü Şirin'i tamamladıktan sonra, Bezm-i Visal adında bir mesnevi daha yazmıştır. (Timurtaş, a.g.e., s. 27)

[27] M. Nazif Şahinoğlu, "Vahşi Bafki", İ.A., MEB. yay., C. XIII, İst., 1986, s.145-148.

2.1.1.11. Örfi (Urfi)

Asıl adı Cemaleddin, babasının adı da Zeyne'd-din Belevi'dir.[28] Gençliğinde "Saydi" mahlasını kullanmıştır. Tahsilini Şiraz'da yapan Urfi, gençliğinden itibaren şiir yazmaya başlamıştır. Mahlası, şer'i ve örfi kanunlarla meşgul olan babasının mesleği ili ilgilidir. Urfi çok gururlu oluşu yüzünden, çağdaşlarından Yezdli Vahşi ile araları açılmıştır. Çağdaşı sanat adamlarıyla olan bu ilişkinin çirkinleşmesi üzerine Hindistan'a giden Urfi, orada Şâh Ekber'e intisab etmiş ve 18 Şevval 999/Ağustos 1591'de, 35 veya 36 yaşındayken, bir rivayete göre dizanteriden, bir diğerine göre ise zehirlenerek ölmüştür.

Türk Edebiyatı'nda özellikle Nefi'ye tesir eden Urfi'nin Divanı'ndan başka, Nizami'nin hamsesine cevap olmak üzere yazdığı **Mahzenü'l-esrâr** ve ***Ferhâd ü Şirin*** adlı mesnevileri vardır.[29]

2.1.1.12. Şeref-i İsfahani

Mecmau'l-füsaha'daki kayda göre, adı Mirza Hüseyin'dir. Safeviler döneminde yaşamıştır. Emir Hüsrev'i Dihlevi'nin hamsesine mukabele olmak üzere bir eser yazmıştır.[30]

2.1.1.13. Kevseri

XVI. yüzyıl şairlerindendir. Asıl adı Âkil'dir, sâdâttandır. Hemedanlı'dır. ***Hüsrev ü Şirin*** mesnevisi yazmışsa da tamamlayamamıştır. 1015/1606-1607'de

---

[28] Timurtaş'ın incelemesinde Urfi'nin adı Cemaleddin Muhammed, babasınınki ise Bedreddin olarak geçiyor (Timurtaş, a.g.e., s. 28)
[29] Mohammad Shafı, Örfi", İ.A., MEB yay., C. IX, İst., 1993, s. 481
[30] Timurtaş, a.g.e., s. 29.

vefat etmiştir. Eserinin nüshaları British Müseum ve Bibliotheque Nationale'dedir.[31]

2.1.1.14. Şapur

Hace Şapur, XVI. yüzyıl sonlarında yaşamıştır ve Tahranlı'dır. Babasının adı Hace Hacegi'dir. **Divanı**'ndan başka ***Hüsrev ü Şirin*** mesnevisi yazmıştır. 1020/1611 yılına yakın bir tarihte ölmüştür. Hüsrev ü Şirin mesnevisine ait parcalar, Bibliotheque Nationale'deki divanının içerisindedir.[32]

2.1.1.15. Mir Muhsin

Hind hükümdarlarından Ekber Şâh devrinde yaşamış olan Mir Muhsin Rey'de doğmuştur. ***Şirin ü Hüsrev*** adlı bir mesnevisi vardır. 1020/1611 yılında ölmüştür.[33]

2.1.1.16. Asaf Han

Asıl adı Cafer Beğ'dir. Kazvin'de doğmuştur. 985/1577'de Hindistan'a gitmiş, amcası Mirza Gıyaseddin öldüğünde onun yerine "bahşigari" mevkiine geçmiş (989/1581) ve "Asaf Han" unvanını almıştır. XVI. yüzyıl sonlarında Türk-Hind hükümdarı tarafından elçi vasfiyla İstanbul'a gönderilen Asaf Han, Cihangir döneminde vezir tayin edilmiştir. Ancak asıl şöhretini edebi kişiliğiyle yapan şair, şiirler yazmış ve **Tarih-i elfi**'nin yazılışına iştirak etmiştir.[34] 1021/1612'de vefat

---

[31] Timurtaş, a.g.e., s. 29.
[32] Timurtaş, a.g.e., s.29
[33] Timurtaş, a.g.e., s.29-30
[34] "Asaf Han", İ.A., M.E.B. yay., C. I, İstanbul, 1993, s. 664

eden Asaf Han, tamamlayamadığı ***Hüsrev ü Şirin***'ini Hind'de yazmıştır. Bu eser, bugün British Museum'dadır.[35]

2.1.1.17. Şerif Kâşi

Tam adı Muhammed Şerif Kâşi'dir. XV. yüzyılın ikinci yarısında, Herat'ta, Abdullah Han Özbek zamanında yaşamıştır. Babasının adı Şemsüddin Muhammed'dir. "Şerif" mahlasını kullanmış olan şairin **Siracü'l-münir** adlı eseri ve divanından başka ***Hüsrev ü Şirin***'i vardır. Ethe katalogunda, ilgili bölümde, bu eserinden parçaları vardır. Şerif Kaşi 1026/1617'de ölmüştür.[36]

2.1.1.18. Vasli

Hindistan'daki Türk hükümdarlardan Cihangir Şâh devrinde yaşamıştır. Asıl adı Hâce Mirza yahut Aga Muhammed'dir; Rey'lidir. **Divanı**'ndan başka ***Hüsrev ü Şirin***'i vardır. Mesnevisinden parçalar, Ethe kataloğunda gösterilen divanında vardır.[37]

2.1.1.19. Bezmi

Safevi hükümdarlarından Şâh Abas devri şairlerinden olan Bezmi, Hemedan'lıdır. Keşfü'z-zünun'daki kayıtlara göre ***Ferhâd ü Şirin*** adlı bir eseri vardır.[38]

---

[35] Timurtaş, a.g.e., s. 30
[36] Timurtaş, a.g.e., s. 30
[37] Timurtaş, a.g.e., s. 30
[38] Timurtaş, a.g.e., s. 30

2.1.1.20. Ruhu'l-Emin

Hindistan sahasında yetişmiş şairlerdendir. Asıl adı Muhammed Emin Şahrastani olan Ruhu'l Emin, İsfahan'lı seyyidlerdendir. Mir Cümle olarak tanınmış, buna mukabil Ruhu'l-Emin mahlasını kullanmıştır. Şairin divanı dışında **Leyla vü Mecnun**'u ile ***Hüsrev ü Şirin***'i vardır. 1047/1637-1638 yılında ölmüştür. Eserinden Ethe bahsetmektedir.[39]

2.1.1.21. Maşrıki

Aslen Meşhedli bir ailenin çocuğu olan şairin adı Mirza Melik'tir. Herat valisi Hasan Han'ın himayesindeki şairlerdendir. 1050/1640-1641 yılında telif ettiği **Divan**'ı dışında, Afgan Şâhı Safi adına bir ***Hüsrev ü Şirin*** yazmaya başlamış, ancak tamamlayamadan ölmüştür. Divanı'ndaki tarih göz önüne alınarak 1640-1641'den sonra öldüğü tahmin edilmektedir. Eser British Museum'dadır.[40]

2.1.1.22. Hindû

Hindistan Türk hükümdarlarından Şahcihan devrinde yetişmiştir. **Divan**'ı, **Leyla vü Mecnun**'u, ve ***Hüsrev ü Şirin***'i vardır. Şair, divanını Şahcihan adına, 1058/1645-1646 yılında tertip etmiştir.[41]

---

[39] Timurtaş, a.g.e., s.31
[40] Timurtaş, a.g.e., s.31
[41] Timurtaş, a.g.e., s.31

2.1.1.23. İbrahim Edhem

Şahcihan devri şairlerinden İbrahim Edhem ***Hüsrev ü Şirin*** kalem almıştır. 1060/1650 yılında ölmüştür. Eseri Berlin Kraliyet Kütüphanesi'ndedir.[42]

2.1.1.24. Hızri

Hindistan hükümdarlarından Evreng-zib devrinde yaşamış olan Mevlana Hızri, Hansar'lıdır. ***Hüsrev Şirin*** adlı bir mesnevi kaleme almıştır.[43]

2.1.1.25. Fevki

Evreng-zib devri şairlerinden Fevki'nin tam ismi Fevküddin Ahmed Yezdi'dir. Eserlerinde Fevki mahlasını kullanmıştır. Yazmış olduğu ***Ferhâd u Şirin*** mesnevisinin nüshaları İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi ve British Museum'dadır.[44]

2.1.1.26. Nâmi

Mecmau'l-füsaha'daki kayıtlara göre adı Mirza Muhammed Sadık'tır. "Nami" mahlasını kullanmış olan şair sadattandır. İlk eseri ***Hüsrev ü Şirin***'in dışında **Vamık u Azra** ve **Leyla vü Mecnun** adlı iki mesnevisi daha vardır. 1204/1789-1780 yılında ölmüştür. Hüsrev ü Şirin'inin bir nüshası Biritish Museum'dadır.[45]

---

[42] Timurtaş, a.g.e., s.31
[43] Timurtaş, a.g.e., s.31
[44] Timurtaş, a.g.e., s.32
[45] Timurtaş, a.g.e., s.32

2.1.1.27. Şihab-ı Türşizi

Kaçarlar devri şairlerindendir. Adı Mirza Abdullah Han, mahlası Şihab'dır. Babasının adı Habibullah Türşizi'dir. Kaçarlar'dan Muhammed Şâh'a intisab etmiş, Afgan şehzadeleri hakkında medhiyeler yazmıştır. ***Hüsrev ü Şirin***'den başka **Yusuf u Zeliha** adlı bir mesnevisi daha olan şair 1215/1800 yılında ölmüştür. Hüsrev ü Şirin'nin bir yazması British Museum'dadır.[46]

2.1.1.28. Ayani

Sadıki tezkiresine göre alim ve fazıl bir zat olan Ayani, Hamse'nin tamamına cevap yazmıştır.[47]

2.1.1.29. Şu'le

Şairin adı Aka Mirza Muhammed Caferdir. Şiraz'ın güneyindeki Neyriz şehrindendir. Hakkında çok şey bilinmemektedir. Yazmış olduğu ***Hüsrev ü Şirin*** mesnevisinde Kaçar şehzadelerinden Ferhâd Mirza'yı medh eden parçalar bulunduğuna ve bu zat da 1203/1788-1789 yılında doğduğuna göre şairin XIX. yüzyılın ortasında veya ikinci yarısında yaşadığı tahmin edilebilir. Hüsrev ü Şirin 1308/1890-1891 yılında Bombay'da taşbaskı olarak yayınlanmıştır. Eserin bir nüshası İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'ndedir.[48]

---

[46] Timurtaş, a.g.e., s.32
[47] Timurtaş, a.g.e., s.32
[48] Timurtaş, a.g.e., s.32-33.

2.1.1. 30. Hikâyeyi Küçük Mesneviler Halinde Ortaya Koyan Şairler

Doğu edebiyatlarında Hüsrev, Şirin ve Ferhâd'ın başından geçenleri anlatan bu hikâyeyi, yukarıda zikrettiğimiz şairler gibi müstakil eserler hâlinde ortaya koyanların yanında, bunu başka eserlerin içerisinde bölümler hâlinde işleyenler de olmuştur. Hikâyeyi, Farsça küçük manzumeler hâlinde yazan şairler şunlardır:

İmadüddin Fakih

Şâh Şüca ve onun babası Muzaffer zamanında yaşamış olan[49] Hâce İmadüddin Fakih, Kirman'ın alim ve fazıl kimselerinin önde gelenlerindendir.

İyi huylu arif ve gönül ehli bir kişi olan İmadüddin Fakih, bu yönleriyle memleketi halkının sevgisini kazanmıştır. Şair 773/1371-1372 yılında ölmüştür.[50]

Şairin çeşitli mesnevilerden oluşan bir külliyatı vardır. Bu mesnevilerden **Muhabbet-nâme**'nin içerisinde birkaç sayfa ***Hüsrev, Şirin ve Ferhâd***'ın hikâyelerine ayrılmıştır.[51]

Kemâlüddin Hüseyin Gâzürgâhi-yi Tâbesi

Kemâlüddin Hüseyin Gâzürgâhi'nin **Mecalisü'l-uşşak adlı** eserinin içerisinde de Ferhad ve Şirin'le alakalı bir bölüm vardır. Gâzürgâhi'nin 908/1502 yılında kaleme aldığı bu eseri 77 meclis'ten oluşmuştur. Her mecliste İmam Sâdık'tan Sultan Hüseyin Baykara'ya kadarki dönemde yaşamış olan birinden bahsedilmiştir. "Tüzük-i Baburi" adlı eserde Kemalüddin Hüseyin'in sufi değil ama mutasavvıf olduğu ve zaman zaman Ali Şir Nevai'nin huzurunda kendisi gibi olanlarla beraber vecd içinde sema yaptığı ifade edilmiştir. Ayrıca çok basit bir

---

[49] Duda, a.g.e., s. 97
[50] Timurtaş, a.g.e., s. 3.
[51] Timurtaş, a.g.e., s. 33

üslup kullanarak, katıksız yalanlar ve edebsizce sözlerle doldurduğu Mecâlisü'l-uşşâk'da bazı sözlerin küfür anlamına geldi ği de söylenmiştir. Gâzürgâhi bu eserinde velilerin hepsinin aşklarının mecazi olduğunu iddia etmiş ve onlara birer maşuk veya mahbub bulmuştur. Eser Hindistan'da dört defa basılmıştır.[52]

Faruk Kadri Timurtaş, bu eserin dolayısıyla içindeki Ferhad u Şirin'in Hüseyin Baykara'ya ait olduğunu söylemiş ve Baykara'yı Hüsrev ü Şirin yazan şairler arasında göstermiştir.[53] Ancak daha sonra yapılan araştırmalar eserin Gâzürgâhi'ye ati olduğunu ortaya koymuştur.[54]

Hilâli

Adı Bedrüddin'dir. Esterabad'da doğmuştur. Doğum tarihi hakkında herhangi bir kayıt yoktur. Çağatay Türkleri'nden olduğu için Hilali-yi Çağatayi diye anılmıştır. Gençliğinde Herat'a giderek Ali Şir Nevâi'nin himâyesine girmiş olan Hilali, onun kaleme aldığı Mecalisü'n-nefais adlı eserinde yetenekli, gelecek vaad eden bir genç olarak tavsif edilmiştir.

Daha sonraki yıllarda Ali Şir Nevâi'nin aracılığıyla Hüseyin Baykara'nın hizmetine giren Hilali, Sultan'ın ölümünden sonra çok sıkıntılı günler geçirmiştir. Ubeydullah Han'ın Herat'a hakim olmasından sonra onun dostluğunu kazanan şairi çekemeyenler, Hilâli'nin şii olduğunu ileri sürerek Sultan'a şikâyet etmeleri üzerine Hilali, 936/1529-1530 yılında Ubeydullah Han tarafından idam edilmiştir. Onun idam edilişi meselesine değinen İranlı tezkireciler, ömrünün sonlarına doğru şiiler arasında da sünnilikle suçlandığından bahsederek bu olaydaki çelişkiye dikkat çekmişlerdir. Şairin Herat çarşısındaki mezarı, daha sonra kaldırılarak Ali Vaiz-i Kaşifi'nin türbesinde, onun mezarının yanına nakledilmiştir.[55]

---

[52] Muhammed Ali-yi Taberi, Zübdetü'l-âsâr, Tahran 1372, s. 352
[53] Timurtaş, a.g.e., s. 33
[54] ALGAR, Hamid- Ali ALPARSLAN, "Hüseyin Baykara", TDV-İA, TDV yay., C. XVIII, İst., 1998, s. 530-532
[55] H. Ahmet Sevgi, "Hilali-i Çağatayi", TDV-İA, TDV yay., C. XVIII, İst., 1998, s. 21-22

Hilali'nin **Divanı**'ndan başka **Şâh u Derviş**, F.K. Timurtaş'ın içerisinde birkaç sayfalık bir ***Ferhâd*** hikâyesinin bulunduğunu söylediği,[56] **Sıfatü'l-âşıkin** ve bugün mevcut olmayan **Leyla ve Mecnun** adlı eserleri vardır.

2.1.2. Türk Edebiyatı'nda *Hüsrev ü Şirin* veya *Ferhâd u Şirin* Yazan Şairler

Bu konu değerlendirilirken başlangıç noktamız, F. K. Timurtaş'ın 22 şair ihtiva eden listesi oldu. Bu listede bulunan şairlerden bazıları hakkındaki bilgiler, ulaştığımız yeni kaynaklar sâyesinde zenginleştirildi. Ayrıca bu listeye madde daha (Efşancı, Samed Vurgun, Mensur Hüsrev ü Şirin) eklendi.

2.1.2.1. Kutb

Hakkında hiçbir bilgiye sahip olmadığımız Kutb adlı veya mahlaslı bir şair tarafından 1341-1342 yılları arasında[57], Nizami'den, aynı şekil ve vezin ile tercüme edilen ***Hüsrev ü Şirin***, eldeki kayıtlara göre Türk Edebiyatı'nda bu konuda yazılmış ilk eserdir.[58] Ayrıca bu mesnevinin Altınordu sahasında yazılmış ilk edebi eser olma özelliği de vardır.[59] Kutb'un Hüsrev ü Şirin'i, Kıpçak şivesiyle, Altın Ordu hükümdarı Tini Bek Han ve onun birçok bilgilere vakıf ilim ve irfan hamisi eşi[60] Melike Hatun adına kaleme alınmıştır.[61]

Mesnevinin, bugün Bibliotheque Nationale 312 numarada kayıtlı bulunan tek nüshası Berke Fakih adında bir Kıpçak fakihi tarafından, sonuna 66 beyitlik bir ilave yapılarak istinsah edilmiştir. Eserden ilk kez Jean Deny bahsetmiştir.[62]

---

[56] Timurtaş, a.g.e., s. 34 (Timurtaş'ın bahsettiği bu bölümle ilgili H. Ahmet Sevgi'nin yazdığı "Hilali" maddesinde herhangi bir kayıt yoktur, bkz. Sevgi, a.g.md., s. 22)
[57] Necmettin Hacıeminoğlu, Kutb'un Hüsrev ü Şirin'i ve Dil Hususiyetleri, İstanbul Üniv. yay., İst, 1968, s. IX
[58] Timurtaş, a.g.e., s.37
[59] Hacıeminoğlu, a.g.e., s. XII
[60] Timurtaş, a.g.e., s.37
[61] Hacıeminoğlu, a.g.e., s. IX
[62] Jean Deny, Grammaire de la langue turque, Paris, 1921, s. X-XVIII

A. Zajaczkovski ise Hüsrev ü Şirin'in tıpkı basımını sözlüğü ile birlikte üç cilt halinde neşretmiştir.[63]

2.1.2.2. Fahri

Mevcut kayıtlara göre Anadolu sahasında ilk ***Hüsrev ü Şirin*** Fahri'nin eseridir.[64] Asıl adı Fahrüddin Yakub b. Muhammed olan Fahri, Aydınoğulları Beyliği'nde yetişmiştir. Eserdeki kayıtlar, Fahri'nin o bölgeden olduğu ve Aydınoğulları sarayına intisap ettiğini göstermektedir.

Hüsrev ü Şirin'in sonundaki kayıtlardan eserin, Aydınoğlu İsa Bey adına yazıldığı ve 12 Mart 1367'de bitirildiği anlaşılmaktadır. Aruzun "*mefailün mefailün faulün*" kalıbıyla yazılan eser, Şeh-nâme'den ve Nizami'nin Hüsrev ü Şirin'inden faydalanılarak 4681 beyit halinde ortaya konulmuştur.[65]

Prof Karl Süssheim'in kitapları arasından çıkan ve bugün Marburg Devlet Kütüphanesi'nde (Hs. Or. Quart 1069) bulunan Hüsrev ü Şirin hakkında Barbara Flemming tarafından geniş bir inceleme yapılmıştır.[66]

2.1.2.3. Şeyhi

XV. asır şairlerinden olan Şeyhi, Germiyanlı olup aynı zamanda tabip de olması nedeniyle Hakim Sinan adıyla şöhret kazanmıştır. Adı bazı kaynaklarda Yusuf, bazılarında Sinan olarak geçen Şeyhi kendisini Yusuf Sinan olarak takdim etmektedir. Kütahya'da doğmuştur. Latifi tezkiresindeki onunla ilgili "*Murad Han-ı Gazi devrinde geldügi*" şeklindeki kayıttan ve meşhur bir hekim olarak 818/

---

[63] A. Zajaczkovski, Najstarsza wersja turecka Husrev u Şirin Qutb, III C., Warszawa, 1958-1961

[64] Timurtaş, a.g.e., s. 37 (Timurtaş, bu bilgiyi Barbara Flemming ve Andreas Titze'den öğrendiğini; ayrıca "Poemat İranski Husrev u Şirin wersji osmansko-tureckiej Şeyhi, Warszawa, 1963, s. 7-10" adlı çalışmasında, Zajacskovski' nin Fahri'nin eserinden bahsettiğini ifade ediyor.

[65] Timurtaş, a.g.e., s. 37-38

[66] Barbara Flemming, Fahris Husrev u Şirin vom Jahre 1367, ZDMG, CXV/1, Wiesbaden, 1968; Fahris Husrev u Şirin, Ein türkische Dichtung von 1367, Wiesbaden, 1974

1415'de Çelebi Sultan Mehmed'i tedavi ettiği zamân 40-45 yaşlarında olması ihtimalinden hareketle 1371-1376 yılları arasında doğduğu tahmin edilebilir.

Germiyan'ın ileri gelen ailelerinden olduğu zannedilen Şeyhi'nin babasının adının, kaynaklarda verilen muhtelif bilgilerden hareketle Mecdeddin Ahmed olduğu tahmin edilmektedir. Fatih ve II. Bayezid devri ulemasından Molla İzari ile aynı dönem şairlerinden Germiyanlı Cemali ise Şeyhi'nin yeğenleridir.

Şeyhi tahsiline devrinin kültür merkezlerinden biri olan Kütahya'da başlamış, burada Ahmedi'den dersler almış, daha sonra da İran'a giderek başta tıp olmak üzere, devrin diğer geçerli ilimlerini öğrenmiştir. Sehi Bey onun, İran'daki öğrenimi esnasında Seyyid Şerif-i Cürcani ile birlikte okuduğunu ifade etmiştir.

İran dönüşünde Ankara'ya uğrayan ve Burada Hacı Bayram Veli'ye intisap eden Şeyhi'nin Hacı Bayram'ın halifesi olduğuna dair rivayetlere rağmen fiilen şeyhlik yaptığını gösteren herhangi bir ipucu yoktur.

Şeyhi, Karaman seferi sırasında Ankara'da rahatsızlanan Çelebi Sultan Mehmed'i tedavi etmek üzere çağrılmış, başarılı olunca da kendisine timar olarak Tokuzlu köyü verilerek sultanın özel tabipliğine tayin edilmiştir. Kaynaklarda Şeyhi ile ilgili verilen bilgiler arasında Har-nâme'nin onun Tokuzlu köyüne giderken köyün eski sahipleri tarafından soyulması üzerine kaleme alınarak padişaha sunulduğu da kayıtlıdır.

Şeyhi'nin son dönemlerini nerede geçirdiği ve ne zamân öldüğü hakkında herhangi bir kayıt yoktur. Ancak 1429'da ölen Germiyan oğlu Yakup'a yazdığı mersiyeye istinaden şairin bu tarihten sonra öldüğünü söyleyebiliriz. Mezarı, Kütahya'da, bugün Dumlupınar veya Çiftepınar olarak adlandırılan köyün yanındadır. Şairin kabri üzerine 1961 yılında 15. Yüzyılın mimari tarzı dikkate alınarak bir türbe inşa edilmiştir.[67]

Şeyhi'nin **Divan**'ı dışında, **Har-nâme** ve ***Hüsrev ü Şirin***[68] adlı iki mesnevisi vardır. Ayrıca **Ney-nâme** adlı ufak bir mesnevisi ile **tıbba dair bir**

[67] Faruk Kadri Timurtaş, "Şeyhi", İA, MEB yay., C. XI, İst., 1993, 474-479.
[68] Timurtaş, a.g.e.

eseri ve **Hab-nâme** adını taşıyan Farsça'dan tercüme edilmiş bir mesnevisinin bulunduğu da rivayet edilmiştir.[69]

2.1.2.4. Ali Şir Nevai

Bir Uygur ailesine mensup olan Ali Şir Nevai 17 Ramazan 844/9 Şubat 1441'de Herat'ta doğdu. Babası Kiçkine Bahadır (Kiçkine Bahşı) Timur'un torunlarının hizmetinde bulunmuş, daha sonra da Babur Şâh'ın yanında önemli bir mevki sahibi olmuştu. Şahruh'un ölümüyle çıkan karışıklıklar yüzünden babası, o sırada altı yaşlardında bulunan şairi alarak Yezd üzerinden Irak'a gitti. Ali Şir Nevai bu yolculuğu esnasında Yezd'de karşılaştıkları Şerafeddin Ali Yezdi ile aralarında geçen konuşmayı, daha sonraları Mecalisü'n-nefais adlı eserinde anlatmıştır.

Horasan'daki karışıklık sona erince, geri dönen Kiçkine, bir süre sonra oğluyla birlikte Babür'ün hizmetine girdi. Ali Şir Nevai, burada kendisi gibi himaye edilen Hüseyin Baykara ile tanıştı. Giriştiği uzun mücadelelerden sonra 1469 Martı'nda Herat'ı ele geçiren Hüseyin Baykara, dostu Ali Şir Nevâi'yi yanına çağırdı. Herat'ın alınışından bir ay sonra buraya gelen Ali Şir Nevâi Baykara'ya ünlü **Hilaliye** kasidesini sundu. Bu tarihten itibaren saraydaki edebi faaliyetleri yürütmenin yanında ömrünün sonuna kadar devlet işlerinde de Sultan Hüseyin'in yardımcısı oldu. Bağlılığının bir belirtisi olarak Mecalisü'n-nefais'in sekizinci bölümünü bütünüyle Hüseyin Baykara'ya ayırdı.

Ali Şir Nevâi, devlet işlerinde uzun süre hizmet ettikten sonra, saraydaki entrikalar ve çekemeyenlerin müdahaleleri yüzünden yorgun düşüp hastalandı. 31 Aralık 1500'de Hüseyin Baykara'yı Esterabad dönüşünde karşılarken yere yıkıldı. Bundan üç gün sonra da öldü. Mezarı Kudsiyye Camii yanında kendi yaptırdığı türbenin içerisindedir.[70]

---

[69] Timurtaş, a. g. md. 476-477.
[70] Günay Kut, "Ali Şir Nevâi", TDV-İA, C. II, 1989, s. 449-453.

Nevâi'nin edebi, biyografik, lenguistik ve dini eserler olarak tasnif edebileceğimiz birçok eserinin arasında çalışmamızın konusuyla ilgili ***Ferhâd u Şirin*** adlı bir mesnevisi de vardır. Hüsrev-i Dihlevi'nin Şirin ü Perviz[71] adlı mesnevisinden ilham alınarak yazılan bu eser 1484'de bitirilmiştir.[72]

2.1.2.5. Ahmed Rıdvan

Hayatı hakkında ilgili bölümde ayrıntılı bilgi vereceğimiz Ahmed Rıdvan Ohrili'dir. Tütünsüz veya Bi-duhan lakabıyla tanınmıştır. II. Bayezid, Yavuz Sultan Selim ve Kanuni Sultan Süleymân dönemlerinde yaşamış defterdarlık ve sancaktarlık yapmıştır.

Kaynaklarda geçen, şiirlerinin kafiyeli sözler olduğuna dair ifadeler rağmen, mesnevi tarzında diğer mesnevi şairlerinden aşağı kalmadığını ***Hüsrev ü Şirin*** adlı eseriyle göstermiştir.

1528-1538 yılları arasında öldüğü sanılmaktadır.

---

[71] Günay Kut'un yazmış olduğu "Ali Şir Nevai" maddesinde Dihlevi'nin bu eserinin adının "Ferhad ü Şirin" olduğu ima ediliyor. Oysa eserin ismi "Şirin ü Perviz"dir (krş. Erkan Türkmen, a.g.e., s. 38).

[72] Günay Kut, a.g.md., s. 451

2.1.2.6. Sadri

Sadri hakkında Latifi Tezkiresi'nde yer alan *"Bursa semtlerinden İznik nâm kasabadan ve zümnre-i kuzâtdandır".*[73] Şeklindeki ifadeden İznikli ve kadılık mesleğine dahil olduğunu anlıyoruz. Asıl adı Haydar'dır. II. Bayezid devri şairlerindendir. Babası, Şehzade Korkut'un hocası olmuştur. Şeyh Kutbeddin'in kıskardeşinin oğludur.[74] Mezarı, Edirnekapı'daki Emir Buhari Tekyesi'nin yanındadır.[75]

Kaynaklarda mesnevisinin gazellerinden üstün olduğu söylenen şairin ***Hüsrev ü Şirin*** yazmış olabileceğini, Sehi Bey'in *"Hüsrev ü Şirin nazmı tarzında hayli mesnevi dimişdür."*[76] şeklindeki ifadesinden anlıyoruz.

2.1.2.7. Hayati

Sultan II. Bayezid devri şairlerinden olduğu sanılan[77] Hayati'nin **Mahzenü'l-esrar**, **Behram-ı Gûr**, **İskender-nâme** ve ***Hüsrev ü Şirin***'den oluşmuş bir külliyatı vardır. Ancak hem bu şahsın şairliği, hem de bu eserlerin ona aidiyeti hususunda ciddi şüpheler vardır. Bu konuyla ilgili iddialara Ahmed Rıdvan'ın eserlerinden bahsettiğimiz bölümde değinilmiştir.[78]

2.1.2.8. Harimi (Şehzade Korkut)

Sultan II. Bayezid'in oğlu olan Harimi, 18 gün babasının vekili olarak padişahlık yapmıştır.

---

[73] Rıdvan Canım, Latifi, Tezkiretü'ş-şu'arâvü Tabsıratü'n-nuzemâ (inceleme-metin), C. II. (basılmamış doktora tezi), Atatürk Üniv. Sos. Bil. Enst., Erz., 1991, s. 333
[74] Günay Kut, Heşt Bihişt, (Sehi Beg Tezkiresi), Harvard Üniv. Bsm., 1978. s. 333
[75] Timurtaş, a.g.e., s. 39
[76] Kut, a.g.e., s. 233-234 (Buradaki "nazmı tarzında" ibaresi, Timurtaş'ın eserinde, muhtemelen bir yanlış okuma sonucu, "Nizami tarzında" şeklinde kaydedilmiştir; bkz. Timurtaş, a.g.e., s. 39)
[77] Agah Sırrı Levend, Hayati'nin İskender-nâmesi, Türk Dili, S. 4, 1952. s. 195-201.
[78] bkz. **Hüsrev ü Şirin**, s. 83-86

İyi bir tahsil alan, alim, şair, hattat ve musikişinas olan Şehzade Korkut, şiirlerinde *"Haccü'l-harameyn ve zâyir-i ravza-i seyyidü's-sakaleyn olduğu münasebetiyle.."*[79] **Harimi** mahlasını kullanmıştır. Kaynaklar **Divanı** ile Türkçe, Arapça ilmi eserlerinin dışında **Korkudiyye** adlı bir eseri[80] ve ***Ferhâd u Şirin***'i olduğunu söylemektedir.[81] Musikide çok yetenekli olan Korkut **Gıda-yı ruh** diye bir saz da tasnif etmiştir.[82] Şehzade Korkut, Yavuz Sultan Selim'in cülusundan sonra, 1512'de idam edilerek Bursa'da Orhan Gazi Türbesi'ne defn edilmiştir.[83]

Şairin elli kadar gazelini ihtiva eden bir mecmua, Millet Kütüphanesi'ndedir.[84]

2.1.2.9. Ahi

Asıl adı Hasan olan **Ahi** daha çok **Benli Hasan** veya **Dilsiz Danişmend** diye anılmıştır.[85] Muhtemelen 1473-1474 yıllarında Niğbolu'ya bağlı Tirsinik'de doğmuştur.[86] Kaynaklarda adı Seydi Hoca olarak geçen babasının ölümü üzerine baba mesleği tüccarlığı yürütmeye başlayan Ahi, annesi Melek Hanım'ın bir başkasıyla evlenmesi üzerine, Niğbolu'daki her şeyi yüz üstü bırakıp İstanbul'a gitmiştir. Yaşı ilerlemiş olmasına rağmen burada medrese tahsiline başlayan Ahi, kırk yaşlarında Kara Bali'den mülazım olmuş, bu esnada şiir ve nesirleriyle de adını duyurmaya başlamıştır. Rivayete göre Yavuz Sultan Selim şiirlerini görüp beğenince, kendisine Bursa'da Bayezid Paşa Medresesi müderrisliği teklif edilmiş,[87] ancak Ahi, Rumeli kazaskeri Zeyrek Çelebi'nin tesiriyle bu görevi kabul etmemiştir. Bu olaydan sonra Ahmet Paşa ve Necati'nin "eğri" redifli gazellerine yazdığı naziredeki

---

[79] Kut, a.g.e., s. 107; Canım, a.g.e., s. 176-177
[80] Kut, a.g.e., s. 107
[81] Bursalı M. Tâhir, Osmanlı Müellifleri, C. II, İst., 1972, s. 189-190
[82] Kut, a.g.e., s. 108
[83] Timurtaş, a.g.e., s. 40
[84] Millet Kütüphanesi, Ali Emiri Ktp., manzum, 104
[85] Mustafa İsen, "Ahi, Benli Hasan", TDV-İA, TDV yay., C. I, 1988, s. 527
[86] Necati Sungur, Ahi Divanı, Kült. Bak. yay., Ank. 1994, s. 14-15
[87] İsen, a.g.md., s. 527

O kad bala vü zülf eğri diyar-ı hüsn pür-âşub
Memâlik fitne şeh zâlim 'alem ser-keş sipâh eğri

şeklindeki beyit yüzünden padişahı çok kızdırmış, hatta Yavuz, onun idam edilmesini emretmiştir. Ancak her nasılsa idam edilmemiş, birçok sıkıntılar çektikten sonra Karaferye müderrisliğine getirilmiştir. Bu arada, Manastır'da şair Haveri'nin kızkardeşiyle evlenen Ahi, 1517'de ölmüştür.[88]

Ahi'nin ilk eseri ***Hikâyet-i Şirin ü Perviz ve Rivayet-i Gülgün ü Şebdiz*** adlı mesnevidir. Latifi'nin *"Ve Şeyhu'ş-şu'arâ Mevlânâ Şeyhi'nin Husrev ü Şirinine nazire Hikâyet-i Şirin ü Perviz ve rivâyet-i Gülgûn u Şebdiz nazm idüb...."*[89] şeklindeki ifadesinden eserin Şeyhi'ye nazire olarak yazıldığı anlaşılmaktadır. Ahi devrin Nakşibendi şeyhlerinden Mahmud Efendi'nin, kendisine, ateşperest bir hükümdar olan Perviz'in aynı zamanda Hz. Peygamber'in mektubunu yırtmış olduğunu, dolayısıyla bu adam hakkında bu türden övücü bir eserin yazılmasının doğru olmayacağını söylemesi üzerine mesneviyi yarım bırakmıştır. Yakın zamana kadar sadece Ahi'nin diğer mesnevisi **Hüsn ü Dil**'in içinde parçalar halinde bulunduğu düşünülen Hikâyet-i Şirin ü Perviz'in 423 beyitten oluşan tam bir metninin Milli Kütüphane'de (Yz FB 471/2) olduğu tespit edilmiştir.[90] Eserin Afyon Gedik Ahmed Paşa İl Halk Kütüphanesi'nde bulunan ve 620 beyitten oluşan bir nüshası da M. Fatih Köksal tarafından yayımlanmıştır. [91]

---

[88] Necati Sungur, a.g.e., s. 18
[89] Canım, a.g.e., s. 123
[90] Sungur, a.g.e., s. 21.
[91] M. Fatih Köksal, "Ahi'nin Hüsrev ü Şirin Mesnevisi", Türklük Bilimi Araştırmaları, S. 6, Sivas, 1998, s. 209-253; Ayrıca Faruk Kadri Timurtaş da,Yugoslavya'ya yaptığı bir gezi esnasında, Piriştine Üniversitesi öğretim üyelerinden Nimetullah Hafız'ın babasının kitapları arasındaki bir mecmua içerisinde bu mesnevinin bir nüshasını gördüğünü, bu mecmua hakkında III. Milletlerarası Türkoloji Kongresi'ne bir bildiri sunduğunu ifade etmiş ve eserin metni üzerinde yaptığı araştırmayı Türkiyat Mecmuası'nda yayınlayacağını söylemiştir (bkz. Timurtaş, a.g.e., s. 41). Ancak ne Türkiyat Mecmuası'nda, ne de bir başka yayında bu türden bir araştırma yayınlanmamıştır. III. Türkoji Kongresi bildirileri de basılmadığı için bu eser hakkında herhangi bir bilgimiz yoktur.

Ahi'nin, devrinde çok sevilip okunmuş eseri Hüsn ü Dil de, şairin vefatı dolayısıyla yarım kalmış, daha sonra kayınbiraderi Haveri tarafından tamamlanmıştır. Bazı kaynaklarda bu eserin, Lamii'nin aynı adlı eserine yazılmış bir nazire, bazılarında da **Fettah-ı Nişaburi**'nin Hüsn ü Dil'inin tercümesi olduğu yolunda ifadeler vardır.[92] Hüsn ü Dil'in, çoğu Süleymaniye Kütüphanesi ve Milli Kütüphane'de olmak üzere otuza yakın nüshası vardır.[93] Devrinin önde gelen şairleri arasında kabul edilen Ahi'nin **Divan**'ı Necati Sungur tarafından neşredilmiştir.[94]

2.1.2.10. Celili

1488'de Bursa'da doğan Celili'nin tam adı Abdülcelil'dir. İranlı bir aileye mensup olması dolayısıyla[95] Hamidi-i Acem veya Hamidi-i İsfahani diye anılan babası Mevlana Hamidi'nin Farsça ve Türkçe şiirleri vardır.

Bazı kaynaklarda İznikli Celili ile karıştırılmış olan şair, iyi bir öğrenim görmüş, bir dönem İstanbul'a gitmiş, burada Ahi (Benli Hasan) ile dostluk kurmuş, Yavuz Sultan Selim'e medhiyeler yazmasına rağmen, onun ilgisine mazhar olamamıştır. Sonra tekrar Bursa'ya dönerek Muradiye zevaidinden aldığı 6 akçeyle geçimini sürdürmeye çalışmış, bu para 3 akçeye düşünce, çok sıkıntılı günler geçirmiştir. Yalnız yaşamayı çok seven şair, gittikçe daha çok içine kapanmış ve böyle münzevi bir halde vefat etmiştir.[96]

Kaynaklarda, Celili'nin tek nüshası Bibiotheque Nationale'de bulunan **Divan**'ı dışında, ***Hüsrev ü Şirin***, **Leyla vü Mecnun**, **Gül-i Sad-berg-i bi-har**, **Hecr-nâme** ve **Mehek-nâme**'den oluşan bir hamsesi; ayrıca **Terceme-i Şeh-nâme** ve **Yusuf u Züleyha** adlı iki eseri daha olduğu zikredilmiştir.[97]

---

[92] bkz. Sungur, a.g.e., s. 22
[93] Sungur, a.g.e., s. 22-23.
[94] Sungur, a.g.e.
[95] Timurtaş, a.g.e., s. 42
[96] Hasan Aksoy, "Celili", TDV-İA, TDV yay., C. VII, s. 269
[97] Aksoy, a.g.md., s. 269

2.1.2.11. Lami'i

XVI. yüzyıl divan şairlerinden olan Lami'nin adı Mahmut'tur. Sultan II. Bayezid'in defterdarı olan Nakkaş Ali Çelebizade Osman'ın oğludur. Annesi Dilşad Hatun'dur. Şairin dedesi Nakkaş Ali, yaşadığı dönemde sanatının üstün örneklerini vermiş, hatta bu özelliklerinden dolayı Timur tarafından Maveraünnehir'e götürülmüştür. Orada sanatın ilerleten Nakkaş Ali, memleketine döndüğünde, Yeşil Türbe ve benzer yapıların iç süslemelerinde çok faydalı hizmetler vermiştir. Doğumundan ölümüne kadar Bursa'da bulunan Lami Çelebi'nin doğum tarihi hakkında herhangi bir kayıt yoktur. Ancak, eserlerinden **Şerefü'l-insan**'ın mukaddimesinde 1527 yılında 55 yaşında olduğunu ifade etmesi, onun 1472 yılında doğmuş olduğunu göstermektedir. Lami Çelebi iyi bir eğitim görmüş, devrin önde gelen isimlerinden Molla Ahaveyn (Karamanlı Ahmed ve Mehmed kardeşler) ve Molla Muhammed b. Hacı Hasanzade'den ders almıştır. Medrese tahsilini tamamladıktan sonra, genç yaşta Nakşibendi tarikati şeyhlerinden Emir Ahmed el-Buhari'ye intisab eden şair, bu olaydan sonra, hayatını bu tarikatın öğretilerine göre devam ettirmiştir.

Şairin eserlerinden, onun aruz ve kafiye bildiği, Arapça ve Farsça'yı hakkıyla kullanabilecek kadar iyi öğrendiği anlaşılmaktadır.

1532'de Bursa'da ölen Lami'nin mezarı, dedesinin yaptırdığı Nakkaş Ali Paşa Camii haziresindedir.[98] Şairin, ölüm döşeğinde,

Lami'i dil zevrakın girdaba saldun âh kim
Yok kenâr-ı vasl-ı yâre rûzgârumdan meded

şeklindeki beyiti söylediği rivayet edilir.[99]

---

[98] Abdülkadir Karahan, "Lami'i", İA, MEB yay., C. VII, 1993, s. 10

[99] Süreyya Beyzadeoğlu, "Aşık Çelebi Tezkiresinde Şair İlişkileri II", Yedi İklim, S. 24, İst., 1994, s. 17

Şairin Fettah-ı Nişaburi'den tercüme ettiği **Hüsn ü Dil**[100] ve Ali Şir Nevâi'nin eserinin tesirinde kaleme aldığı ***Ferhâd-nâme,***[101] bilinen kırk altı eseri arasında en meşhurlarındandır.[102] Lamii Ferhâd-nâme'yi 1512'de Yavuz Sultan Selim'e sunmuş ve padişah bu eserinin karşılığında ona bir köy hediye etmiştir.[103] Bu eserin Almanca tercümesi, Hammer tarafından Stutgart'ta basılmıştır.[104]

2.1.2.12. Efşancı

Hakkında sadece Meşairu'ş Şu'ara'da yazılanlardan bilgi sahibi olduğumuz şair hakkında Aşık Çelebi, onun Anadolu'daki ilk efşanber olduğunu söylemektedir. Ayrıca iyi bir hattat da olan şair bir gecede yedibin beyitlik **Hüsrev ü Şirin**'i yazarak Sultan Bayezid'e ithaf etmiştir. Uzun zaman divan hizmetinde bulunan ve Sultan'ın hazine katipliğini de yapan şairin nereli olduğu, ne zamân doğup ne zamân öldüğü hakkında herhangi bir kayıt yoktur. Ancak emekliye ayrılmak istemesine sebeb olan şeyin yakalandığı nikris hastalığı olduğu ifade edilmiştir.[105]

Meşairu'ş Şu'ara'da Deli Birader Gazali'nin Efşancı'dan da bahseden bir mektubu Rum'a gönderdiği kayıtlıdır. Ayrıca aynı eserde şairin yaptırmış olduğu dillere destan "Efşancı Bahçesi"nde İbrahim Paşa ve Kara Balizade ile içtiği, sonra da Kara Balizade ile birlikte Ahmed'e "Duhani" mahlasını taktıkları ifade edilmiştir.[106] Burada zikredilenlerden Deli Birader Gazali, Sultan II. Bayezid devri şairlerinden olup muhtemelen 1535'de ölmüştür.[107] Kendisine "Duhani"

---

[100] Bazı kaynaklar, Ahi'nin aynı adlı eserinin bu esere nazire olarak yazıldığını ifade etmişlerdir; bkz. Ahi, s. 44

[101] Abdülkadir Erkal, bu mesneviyi konu alan bir yüksek lisans tezi hazırlamıştır (Abdülkadir Erkal, Lâmi'i Çelebi, Ferhad u Şirin, inceleme-metin, (basılmamış yüksek lisans tezi), Atatürk Üniv. Sosyal Bilimler Enst., Erzurum, 1998, 324 s.)

[102] Erkal, a.g.e., s. 5-6

[103] Erkal, a.g.e., s. 13

[104] Timurtaş, a.g.e., s. 44

[105] Turgut Karabey, Aşık Çelebi, Meşairu'ş-şu'arâ, Açıklamalı İsimler-Eserler İndeksi, (Doktora ön çalışması), Erz., 1978, s. 72

[106] Karabey, a.g.e., s. 73

[107] Orhan Şaik Gökyay, "Deli Birader" TDV-İA, C. IX, 1994, s.135-136

mahlası verilen Ahmed ise, II. Bayezid devrinde silahtar, Yavuz Sultan Selim devrinde de silahtarlar kâtibi olmuş, Diyarbakır 1515'de fethedildiğinde,[108] oraya defterdar tayin edilmiş ve yolda öldürülmüştür.[109] Burada adı geçen İbrahim Paşa (ö. 1536)'da muhtemelen Kanuni Sultan Süleymân'ın ikinci veziri olan Freng İbrahim Paşa'dır.[110] Bu tespitler göz önüne alındığında şairin, XV. yüzyıl sonları ile XVI. yüzyılın başlarını idrak ettiğini söylemek mümkündür.

2.1.2.13. Arif Çelebi

Şeh-nâmeci Fethullah Çelebi diye tanınan şair Kanuni Sultan Süleyman devrinde yaşamıştır. Şeyh İbrahim Gülşeni'nin kızının oğludur. Babası Derviş Mehmed Çelebi'dir. Arifi, babası ile birlikte Mısır'dan İstanbul'a gelmiştir. Daha sonra yazdığı kasideler sayesinde Kanuni ile tanışma fırsatı bulan şair, Osmanlı hanedanının Şeh-nâmesi'ni yazmak ve İstanbul'a gelen Elkas Mirza'nın nişancılığını yapmakla görevlendirilmiştir. Fatih döneminde yazdığı 4000 beyit tutarındaki Şeh-nâmesi yarım kalan Şehdi'den sonra, Arifi hanedanın **Şeh-nâme**si'ni yazan ikinci şairdir.[111]

Şairin 60.000 beyit tutarındaki bu Şeh-nâmesi'nden başka, **Vekayi-i Sultan Bayezid ma'a's-Selim Han** ve **Fütuhat-ı cemile** adında iki eseri daha vardır. Kaynaklarda, günümüze ulaşmayan **Sanemü'l-haya** ve **Feresü'l-hayal** adında iki eseri daha zikredilmektedir.[112]

---

[108] Nejat Göyünç, "Diyarbakır", TDV-İA, C. IX, 1994, s. 466
[109] Karabey, a.g.e., s. 69
[110] M. Tayyib Gökbilgin, "İbrahim Paşa", İA, MEB yay., C. V-2, 1993, s. 908-915
[111] Tahsin Yazıcı, "Arifi Fethullah Çelebi", TDV-İA, TDV yay., C. III, 1991, s. 371-373
[112] Tahsin Yazıcı, a.g.e., s. 372 (Bu eserlerden Şehname dışındakiler Timurtaş'ın kayıtlarında yoktur. Burada Arifi'nin Şehnamesi'nin 100.000 beyit olduğunu söyleyen Timurtaş, şairin Hüsrev ü Şirin'i olup olmadığı konusunda herhangi bir bilgi vermemiştir. Yaptığımız araştırmalarda biz de şairin böyle bir eserine tesadüf etmedik. Netice itibarıyla Timurtaş'ın Hüsrev ü Şirin yazan şairler arasına bu Arifi'yi katmasına bir anlam veremiyoruz.)

zümresinden ve Kemalpaşazade'nin mülazımlarından olan şair, sesinin güzelliğiyle meşhur olmuştur. Kanuni ile birlikte Bağdad Seferi'ne katılmış ve "zafer getiren bu seferde" Kasr-ı Şirin'de ölmüştür. Şairin, içinde, Bisütun dağı ve Ferhâd'la ilgili yeni bir takım tasarruflarda bulunduğu ***Ferhâd-nâme***'sinin bu sırada yazıldığında kaynakların ittifak ettiğini Latifi söylemektedir.[113]

Şairin ölüm tarihi ile ilgili herhangi bir kayıt yoktur. Ancak hayatının son döneminde iştirak ettiği Bağdat Seferi bize bu konuda bazı ipuçları vermektedir. Şöyle ki, Kanuni, 15 Teşrinisani-8 Cumade'l-ula 1534 tarihleri arasında Kasr-ı Şirin'de konaklamıştır.[114] Şairimiz Kasr-ı Şirin'i görmüş, burada gördüklerinin tesiriyle Ferhâd-nâme yazmış ve burada ölmüş olduğuna göre, yukarıda zikredilen günler içerisinde vefat etmiş olmalıdır.

2.1.2.15. Sâhiri

Adı Hamdi olan şair şiirlerinin çoğunda bu adı kullanmıştır. İstanbul eminlerindendir. Abdullah Hatifi'nin[115] **Leyla vü Mecnun** ve ***Hüsrev ü Şirin*** (Şirin ü Hüsrev) mesnevilerini Türkçe'ye tercüme etmiştir. Şiir ve muamma dışında tarih de yazmıştır.[116] Yaşadığı devir hakkında herhangi bir kayıt yoktur. Ancak Hatifi (ö. 1521)'nin eserlerini tercüme ettiği ve kendisinden Latifi tezkiresinde bahsedildiğine göre şairin XVI. yüzyılda yaşamış olduğunu tahmin etmek mümkündür.

---

[113] Canım, a.g.e., s. 286-287
[114] İsmail Hami Danişmend, İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi, Türkiye Yayınevi, C. II, 1971, s. 172
[115] Hatifi için bkz. s. 27
[116] Canım, a.g.e., s. 262-263

2.1.2.16. İmamzade Ahmed

İmam Mehmed Efendi adında bir zatın oğlu olan Ahmed Bursalıdır. İlmiye mesleğindendi. Bursa'da müderris iken 977 (1569-1570) yılında ölmüştür.

Dini kitaplarından ve Arapça **Tarih-i Al-i Selçuk**'undan başka ***Hüsrev ü Şirin*** ile **Şâh u Geda** mesnevileri vardır.[117]

2.1.2.17. Halife

Halep ve Şam'da seyahatler eden ve "*şuride-hâl ve divane-reng*" bir şair olan Halife'nin üç dilde şiirleri ve Penc-genc'i vardır. 1572'de ölmüştür.

Hüsrev ü Şirin'inden Katip Çelebi bahsetmektedir. Gibb bu eserin 970 (1562-1563) tamamlandığını söylemiştir.[118]

2.1.2.18. İdris Beğ (Mahvi)

Adı İdris Bey'dir. Kastamonulu köklü bir aileye mensuptur. Padişah sancaktarlığında bulunmuştur. 988/1580 yılında ölmüştür.

Hatifi'nin ***Hüsrev ü Şirin*** ve **Leyla vü Mecnun** mesnevilerini tercüme etmiştir.[119]

2.1.2.19. Fasih Ahmed Dede

Fasih, şairimizin mahlasıdır. Adı Ahmed, babasının adı ise Mehmed'dir. Şair, Fatih Sultan Mehmed zamanında, Arnavutluk'un fethedilmesiyle İslâm'ı

---

[117] Timurtaş, a.g.e., s. 44
[118] Timurtaş, a.g.e., s. 45
[119] Timurtaş, a.g.e., s. 45

benimseyen ve daha sonra devlet adamı, alim ve şairler yetiştiren Dukakinzade ailesine mensuptur.

XVII. yüzyılın başlarında İstanbul'da doğan şairin öğrenim durumu ile ilgili herhangi bir kayıt yoktur. Ancak Arapça ve Farsça'ya olan vukufu; şiir ve inşadaki ustalığı; hat, resim ve minyatür sanatlarındaki yeteneği, onun iyi bir tahsil gördüğünü ortaya koymaktadır. Bir müddet Divan-ı Hümayun katipliği yapan Fasih Ahmed, daha sonra Köprülüzade Fazıl Ahmed Paşa'nın hazine kâtibi ve musahibi olmuştur. Bu görevi esnasında, bir taraftan Hattat Derviş Ali'den sülüs ve nesih dersleri alan Fasih'in *hurde talik* hattını yazan ilk hattat olduğu söylenmektedir.

Köprülü'nün yanındaki görevinden ayrıldıktan sonra, Galata Mevlevihanesi şeyhi Gavsi Dede'ye intisap eden şair, hayatının bundan sonraki (1111/1699'daki ölümüne kadar olan) kısmını divanını yazmaya ve hat dersi vermeye hasretmiştir. Cenazesi büyük bir kalabalık tarafından uğurlanan Fasih Ahmed Dede, Galata Mevlevihanesi'nin hamuşanına defnedilmiştir.

Fasih Ahmed Dede'nin **Divan**'ı, **Divançe**'sinin dışında **Münşeat veya Fasih Dede Mecmuası**, **Münazara-i Gül ü Mül** ile **Münazara-i Şeb u Ruz** adlı eserleri vardır. Bunların dışında kaynaklarda adı geçen ***Hüsrev ü Şirin***, **Mahmud u Ayaz (Has u Ayaz)** ve **Bahr-nâme** adlı eserleri henüz bulunamamıştır.[120]

2.1.2.20. Sâlim

Salim XVIII. yüzyıl şairlerindendir. Babasının adı Mustafa'dır. Fuzuli'den 1801'de tercüme ettiği **Rind ü Zahid**'in önsözünde bildirdiğine göre 1800'de ***Hüsrev ü Şirin*** yazmış ve III. Selim'e sunmuştur.

[120] Mustafa Çıpan, "Fasih Ahmed Dede", TDV-İA, TDV yay., C. XII, 1995, s. 213-214.

2.1.2.21. Mustafa Ağa Nasır

XIX. yüzyıl Azeri şairlerinden olan Mustafa Ağa Nasır, Zâkir ve Şirvanlı Kadir Naci'nin muasırıdır. Şair, Nizami'den ***Hüsrev ü Şirin***'i tercüme etmeye başlamış, fakat vefat ettiğinden eseri yarım kalmıştır.[121]

2.1.2.22. Nâkâm

İsmail Nâkâm Nuhu (Seki) şehrinde dünyaya gelmiştir. Hacı Mehmet'in oğludur. Azerbaycan'ın son dönemde yetiştirdiği güçlü şairlerinden biridir.[122] Sadreddin Bey ailesine mensup olan Nâkam 1829-1905 yılları arasında yaşamıştır. Türkçe'den başka Farsça ve Arapça'yı da mükemmel derecede bilen şairin şark medeniyetine de vukufu vardır.[123] Abdülhamit devrinde bir ara İstanbul'da bulunmuş ve buradaki şairler ile dostluk kurmuş olan İsmail Nâkâm'ın Nuhu'da öldüğü rivayet edilmiştir.[124]

Şairin, **Divan-ı Bedi'**, **Hayâlât-ı Perişân**, **Gencine-i Edeb**, **Leyli vü Mecnun**, ***Ferhâd ve Şirin***, **Dört Efendi**, **Latife-nâme**, adlı eserleri vardır.[125] Mehmet Ali Resulzade'nin kayıtlarında şairin eserlerinin isimleri ve sayıları farklıdır. O, Nâkam'la ilgili yazısında Gencine-i Edeb'i Genç Edeb, Latife-nâme'yi Letaif-nâme, şairin Dörd Efendi adlı eseri olduğunu düşündüğümüz eserini de Rus Efendileri diye telaffuz etmiştir. Resulzade'nin bahsettiği, şairin hemşehrisi Hacı Mahmut oğlu Yakup tarafından hicri 1311 (1893-1894)'de istinsah edilen ve Millet Kütüphanesi'nde, 487 numara'da kayıtlı olan Divan'la Divan-ı Bedi'nin aynı eser olup olmadığı hakkında bilgimiz yoktur. Resulzade'ye

---

[121] Cevad Hey'et, Azerbaycan Edebiyatına Bir Bahış, C. I, 2. bs., Tahran , İsfend, 1358, s. 230
[122] Mehmet Ali Resulzade, "Şair İsmail Nâkâm", Azerbaycan Yurt Bilgisi, 28. sayı, İst. 1934, s. 154-159
[123] Hey'et, a.g.e., s. 233
[124] M. A. Resulzade, a.g.m., s. 154
[125] Hey'et, a.g.e., s. 233

göre Nâkâm'ın, içinde Abdülhamit'e yazılmış bir methiyenin de bulunduğu bu Divan'ının dışında **Münşeat** adını taşıyan eserleri de vardır.[126]

2.1.2.23. Ömer Bâki

Bibliotheque Nationale'de ***Ferhâd-nâme***[127] ve ***Ferhâd u Şirin***[128] adlarıyla kayıtlı olan mesnevinin şairi olarak gösterilen Ömer Baki'nin hayatı hakkında bir şey bilinmemektedir. Doğu Türkçesi'yle kaleme alınan Ferhâd u Şirin, 1207 hicri yılının Cumadiye'l evvel ayının 18'inde (1 Ocak 1792), Molla Şâh Nazar'ın oğlu Şâh Aziz tarafından Türkistan'da istinsah edilmiştir.

2.1.2.24. Samed Vurgun

Türk Edebiyatı'nda hikâyeyi işleyenlerden birisi de Azeri şair Samed Vurgun'dur. 21 Mart 1906'da Kazak ilçesinin Yukarı Salahlı köyünde doğan şair, ilk ve orta öğrenimini doğduğu ilçede tamamladıktan sonra Moskova Devlet Üniversitesi'nin Edebiyat Fakültesi'ne girdi. Buradan 1931'de mezun olan Vurgun, asistan olarak Azerbaycan Pedagoji Enstitüsü'ne girdi. 1934 yılında Azerbaycan Yazarları Kurultayı'nda başkan seçilince, üniversitedeki görevini bırakar siyasete atıldı. Uzun bir müddet bu başkanlık görevinde kalan Samed Vurgun, daha sonraki yıllarda resmi görevlerle çeşitli ülkelerde bulundu. [129]

Samed Vurgun, on beşe yakın eserinden biri olan ***Hüsrev ü Şirin***[130], beş perdelik manzum bir dram şeklinde yazılmıştır. Hüsrev ü Şirin, hikâyenin ilk ortaya konduğu devirlerdeki inaç unsurlarına riayet edilerek kaleme alınmış olması bakımından önemli bir eserdir.

---

[126] M. A. Resulzade, a.g.m., s. 155
[127] E. Blochet, Catalogue des manuscripts turcs de la Bibliotheque Nationale, II, supp. Nu. 973, 975, Paris 1932, s. 114
[128] Blochet, a.g.e., (Schefer), Nu. 937, 975, s. 143, 174
[129] Zeynelabidin Makas, Azerbaycan Dramaları, Kültür Bak. yay., 1.bs., Ank. 1990, s. 360
[130] Makas, a.g.e., s. 361-432

2.1.2.25. Nâzım Hikmet (Ran)

Türk Edebiyatı'nda hikâyenin bir oyun halinde kaleme alındığı ikinci eser, Nazım Hikmet'in ***Ferhâd ile Şirin***'idir.[131] Ferhâd ile Şirin'in aynı konuda yazılmış diğer eserlerden tek farkı, oyun halinde kaleme alınmış olması değildir. Eserin konusunu, hikâyenin Divan Edebiyatı'naki varyantından değil Halk Edebiyatı'ndakinden alması da onun ayırıcı özelliklerindendir. Ayrıca bu eserdeki Ferhâd tipi de, klasik özelliklerinden uzak bir konumdadır.[132]

2.1.2.26. Mensur Hüsrev ü Şirin

Hüsrev ü Şirin hikâyesinin nesre çekilmiş şeklidir. Yazarının kim olduğu ve kimin eserini esas alarak ortaya konulduğu belli değildir. Eserin bilinen nüshaları İstanbul Arkeoloji Müzesi (Ktb. 1026) ve Berlin Kraliyet Kütüphanesi'nde (Ktb. 248) bulunmaktadır.[133]

2.1.2.27. Başka Dillerde Yazılan *Hüsrev ü Şirin* veya *Ferhâd u Şirin'ler*

Güran Diliyle Yazılmış Olan Hüsrev ü Şirin

151 yapraktan oluşan bu eser, baştan ve sondan eksiktir. Bu kitabın başka bir nüshası Pertsch Katalogu'nda kürtçe Hüsrev ü Şirin olarak kaydedilmiştir.[134]

---

[131] Nazım Hikmet, Ferhad ile Şirin, Adam yay., 1998, 285 s.
[132] Bu kahramanın özellikleri için bkz. **Hüsrev ü Şirin Konulu Eserlerde Birinci Derecede Kahraman Olarak Hüsrev veya Ferhad'ın Tercih Edilme Sebepleri**, s. 60
[133] Hasan Kavruk, Eski Türk Edebiyatında Mensur Hikâyeler, 1998, s. 130
[134] Timurtaş, a.g.e., s. 34

Kürt Diliyle Yazılmış Olan Ferhâd ü Şirin

Pertsch Katalogu'nda yukarıda zikredilen eserin dışında kürtçe Kitab-ı Şirin ü Ferhâd adlı başka bir eserden bahsedilmektedir. Kitap muhtelif eserlerden oluşan bir mecmuanın içerisindedir.[135]

2.1.3. Türk Halk Edebiyatı'nda Ferhâd u Şirin Hikâyesi

Hüsrev ü Şirin hikâyesinin, özellikle Ferhâd çevresinde oluşturulan kolu, Türk Halk Edebiyatı'nda da geniş bir yayılma alanı bulmuştur. Konu, bu edebi dairenin içine girdiği zamandan bu yana halk kitleleri tarafından çok sevilmiş ve değişik formlar içerisinde işlenmiştir. Halkın hikâyeye olan bu rağbetinin bir sonucu olarak konuda bir mahallileşme eğilimi ortaya çıkmıştır. Bu eğilimin en önemli delili, asıl vakanın Amasya'ya nakledilmiş olmasıdır. Mekandaki bu değişikliğin en önemli sebebi buradaki *Ferhad dağı (Ferhad kayası)* ve bu dağdaki su kanalları ile mezardır. Halk arasında bu kanalları Ferhad'ın otuz dokuz günde açtığı ve oradaki mezarın da Ferhad'a ait olduğuna dair bir efsane vardır. Ancak gerçekte durum farklıdır. Dağın adının Ferhat Dağı veya Ferhad kayası olmasının muhtelif izahları vardır.

Bunlardan biri, Hüsrev Perviz'in Anadolu'yu işgal ettiği dönemde buraya vali olarak tayin ettiği *Ferhat b. Efruhte*'nin bu dağdaki su kanallarını tamir ettirmiş olması hadisesine dayanmaktadır. Konuyla ilgili bir başka görüş de Dânişmend emirlerinden Ferhad Gazi'nin, Melik Ahmed'in emriyle bu dağı aşıp Amasya'ya inmek üzereyken burada şehit edilmesi hadisesini esas almıştır.

Amasya'nın Hüsrev Perviz'in egemenliğinde çok kısa bir süre kaldığı, sonra tekrar Rum yönetimine geçtiği ve 470 yıl onların idaresinde kaldığı dikkate alındığında, birinci görüşün pek akla yatkın olmadığı ortaya çıkmaktadır. Bu

---

[135] Timurtaş, a.g.e., s. 34

durumda, dağda bulunan mezarın burada şehit düşen Ferhat Gazi'ye ait olabileceği düşüncesini de değerlendirerek dağın isminin bu şahıstan kaynaklanmış olabileceğini söylemek daha doğru olacaktır.

Ferhad Dağı'ndaki su kanalları ise, bu olaylardan çok önce, Pontos hükümdarı Mitradates veya onun halefi tarafından yaptırılmış olmalıdır.[136]

Bütün bu benzerliklerden dolayı, biraz da halkın sevilen kahramanları kendilerinden göstermek gayretiyle mekânı büyük ölçüde Amasya'ya kayan[137] Ferhad u Şirin'in halk edebiyatındaki varyantı[138] ile klâsik edebiyatlardaki varyantı arasındaki diğer önemli farklar şunlardır:

1- Klâsik metinlerdeki Ermen, Halk Edebiyatı varyantında Erzen olmuş.
2- Hikâyenin orijinalindeki Mehin Banu adlı kahraman Halk Edebiyatı'nda Mehmene Banu olmuş.
3- Bu varyantta Ferhat dağdan atlayarak değil, havaya fırlattığı kazmasının altına geçerek ölüyor.
4- Hikâyenin Halk Edebiyatı varyantında Şirin, Ferhat'ın ölümünden sonra, tıpkı orijinal anlatımdaki gibi, kendini yanında taşıdığı hançerle öldürüyor.
5- Bu varyantta Ferhat ve Şirin aynı mezara konuyor.
6- Hikâyenin Halk Edebiyatı varyantında olaylar Hüsrev'in değil, babası Hürmüz'ün zamanında meydana geliyor.

Konunun halk hikâyesi formuna girme sürecindeki bu varyantına bir takım masal motifleri de girmiştir. Şirin'in Hüsrev'in dikkatini çekmek için ona altın bir elma atması ve Mehin Banu'nun rüyasına bir "*pir*" girerek Ferhad'ın zindandan çıkmasını sağlaması gibi. Ayrıca bu varyantta vaka zamanının masal zamanına geçme evresinde olduğu da görülmektedir. Ancak hikâyenin halk arasında yaygın olduğu zamanlarda halk hikâyelerinde olduğu gibi saz eşliğinde söylenmeyip

---

[136] H. Hüsameddin, Amasya Tarihi, C. I, İst., 1330, s. 34-41

[137] Erzurum'un Kirinç köyü yakınında Şirin'in evi olarak adlandırılan bir mekan (Timurtaş, a.g.e., s. 47), Umudum köyünde de Ferhad'a ait olduğu söylenen ve büyük ihtimalle bir Urartu kalıntısı olan bir mağara vardır.

[138] Biz burada Timurtaş'ın "Maarif Kütüphanesi'nce, 1946'da, 41 sayfa halinde basılan" bir kitaptan çıkardığı özetten faydalanacağız (Timurtaş, a.g.e., s. 49-51)

kitaptan okunmakla yetinilmesi bu varyantın halk hikâyesi olma sürecini tamamlayamamış olduğunu göstermektedir.[139]

Ferhad ve Şirin Hikayesi, gölge oyununun da malzemesi olmuştur. Ancak burada hikâyeden Mehmene Banu Hürmüz Şah ve Hüsrev çıkarılarak daha kısa bir metin elde etme yoluna gidilmiştir. Ayrıca Ferhad u Şirin'in gölge oyunundaki şekli Ferhad'ın Şirin'e kavuşmasıyla sona erer.[140]

Tarih boyunca birçok edebi eserin konusu olmuş, büyük bir kısımına da ilham teşkil etmiş olan bu hikâyenin izlerine Cumhuriyet sonrası Türk şiiri'nde de rastlanmaktadır. Asaf Hâlet Çelebi'nin "**He**" [141] adlı şiiri *"Ferhad"* tipinin tam bir çerçevesini çizmesi bakımından diğer örneklerden farklı bir önem taşımaktadır:

vurma kazmayı
ferhâaad
he'nin iki gözü iki çeşme
âaahh
dağın içinde ne var ki
güm güm öter
ya senin içinde ne var
ferhâd
ejderha bakışlı he'nin
iki gözü iki çeşme
ve ayaklar altında yamyassı
kasrında şirin de böyle ağlıyor
ferhâaad

Hüsrev ü Şirin ve onun bir kolu olan Ferhad u Şirin hikâyesinin görsel sanatlarda da yansımaları vardır. Tanzimat edebiyatının ikinci döneminde bir yenilik hareketi olarak ortaya konulmaya başlayan tiyatro eserleri arasında

---

[139] Timurtaş, a.g.e., s. 47
[140] Timurtaş, a.g.e., s. 52
[141] Asaf Hâlet Çelebi, Om Mani Padme Hum, Adam yay., Eylül 1993, s. 8

"Hüsrev ü Şirin" adını taşılan bir oyun da vardır. Bu oyunun basıldığı tarih ve müellifi belli değildir. Eserin ikinci sayfasındaki "i'tizâr" başlıklı yazı "M. R." rumuzunu taşımaktadır.

Bu hikâye sadece tiyatro eseri olarak işlenmekle kalmamış çeşitli müzikal eserler ve senaryolar şeklinde de değerlendirilmiştir. Bu çerçevede Azeri bestekar Hacıbeyli Üzeyir tarafından bir "Ferhad ile Şirin" operası sahneye konmuş, Ali Şeyhü'l-islami'de "Operet-i Husrev ü Şirin" adlı bir eser meydana getirmiştir.

H.W. Duda'nın verdiği bilgilere göre, Zebih Bihruz, 1920 yılında ingilizce olarak bir Hüsrev ü Şirin senaryosu yazmıştır. H. Ş. 1304'te Tahran'da "Şah-ı İran ve Banu-yı Ermen" adıyla Farsça olarak basılan bu eserin filmi İran'da ve başka ülkelerde ilgi ile izlenmiştir.[142]

Hikâye yakın zamanda Türk Sineması'nda da değerlendirilmiştir. Başrollerini Türkân Şoray ve Faruk Peker'in üstlendiği *Ferhad ile Şirin* adlı filmin senaryosu Nazım Hikmet'in aynı adlı eseri esas alınarak hazırlanmıştır.

[142] Timurtaş, a.g.e., s. 55

3. Hüsrev ü Şirin Konulu Eserlerde Birinci Derecede Kahraman Olarak Hüsrev veya Ferhad'ın Tercih Edilme Sebepleri

Özellikle İran ve Türk kültürleri içerisinde fazlasıyla sevilip işlenmiş olan ***Hüsrev ve Şirin*** hikâyesi de bu tür konulardan biridir. Sasani hükümdarlarından Hüsrev Perviz'in macera ve zaferlerle dolu hayatını konu alan *Hüsrev ü Şirin* tarih boyunca birçok müellif tarafından küçük veya büyük farklılıklarla tekrar tekrar ortaya konmuştur. Müellifler, eserlerinin ham malzemesini değerlendirirken, onun içerisine bazen mensubu oldukları kültürlerden bir takım motifler katmış, bazen de beğenmedikleri unsurları çıkarmış veya değiştirmişlerdir. Hüsrev ü Şirin gibi, tarihi alt yapısı da olan bir hikâyeyi edebi bir metin olarak ortaya koyanların tasarruflarından biri de hikâyenin birbirine zıt kahramanları arasında yaptıkları tercihtir. Daha çok Hüsrev'in anlatıldığı ve genellikle *Hüsrev ü Şirin*[143] adıyla yazılmış ilk edebi metinlerin yanına sonradan ***Ferhad u Şirin*** adlı eserlerin katılmasının başlıca sebebi budur.

Bu eserlerin yüzyıllara göre dağılımı ile ilgili olarak mevcut bilgilere ışığında hazırladığımız aşağıdaki tabloya bakıldığında, konunun bir edebi metin olarak ortaya konulduğu zamandan bu yana, bu hikâye üzerine toplam kırkyedi eserin yazıldığı görülmektedir.[144] Bu kırkyedi eserin otuz beşi ***"Hüsrev ü Şirin"***, on ikisi de ***"Ferhad u Şirin"*** adını taşımaktadır. Bu rakamlar tarih içerisinde aynı kaynaktan gelen bu iki farklı edebi eserin tercih edilme oranlarını göstermektedir.

Şimdi biraz evvel bahsettiğimiz, şairlerin kahramanlar arasında tercih yapmaları meselesine dönmek istiyoruz. Aslında bu meseleyi tam olarak ortaya koyabilmek için bütün bu eserlerin yazıldığı dönemlerdeki siyasi ve içtimai durumları da dikkate alan ve her eser için yeniden yapılması gereken geniş bir araştırmaya ihtiyaç vardır ki, bu da başlı başına bir çalışma konusudur. Bu yüzden

---

[143] Bu bölümde bundan sonra ***Hüsrev ü Şirin*** adıyla, esas kahramanın Hüsrev olduğu (Şirin ü Perviz, Şirin ü Hüsrev); ***Ferhad ü Şirin*** adıyla da "Ferhad"ın esas kahraman olduğu (Şirin ü Ferhad, Ferhadname) eserler kastedilecektir.

[144] Bu rakama kaynaklarda adı belirtilmeyen dört eserle, Ferhat, Şirin ve Hüsrev'e aynı ölçüde yer veren küçük bir manzume dahil edilmemiştir. Ayrıca Güran ve Kürt dilleriyle yazılmış iki eser de, tarihi dönemleri hakkında bilgi sahibi olmadığımız için, değerlendirmeye alınmamıştır.

biz , şimdilik ilk bakışta gözümüze çarpan bir takım hususları değerlendirerek bazı tespitler yapmak istiyoruz.

Hüsrev ve Şirin'in hikâyesini işleyen müelliflerin, eserlerinde bu hikâyenin rakip kahramanları olan Ferhat ve Hüsrev'den birini tercih edip ön plâna çıkarmalarının başlıca sebepleri bizce şunlardır:

1-Kahramanın Liyakati: Ali Şir Nevâi'nin Ferhad'ı tercih etme sebebi olarak gösterdiği bu hususu, Ferhad'ın iki özelliği desteklemektedir.

a)- Ferhad'ın sıkıntı ve mücadelelerle geçen hayatı ve trajik ölümü: Gerek Hüsrev'in ağırlık merkezini oluşturduğu ***Hüsrev ü Şirin*** mesnevilerinde ve gerekse ***Ferhad u Şirin*** adını taşıyan eserlerde Ferhad acı ve ızdırapla dolu bir hayat geçirmiş, sevdiği için devamlı mücadele etmek zorunda kalmış, ortaya çıkışından ölümüne kadar melankolik bir çizgide yaşamıştır.[145] Ferhad'ın bu mücadele ve sıkıntılarla dolu hayatının sonundaki trajik ölümü[146] onu, hiç sıkıntı çekmeden her istediğini elde eden, aşktan anlamayan Hüsrev karşısında üstün bir konuma getirmiştir. Onun bu üstünlüğü, tarihi kimliği Hüsrev gibi belirgin olmasa da, adına birçok yerde makamlar ve ziyaretler oluşmasına sebep olmuştur. Bunun muhtemel bir sebebi de hikâyede, Hüsrev'in karşısına aşkından başka silahı olmayan, sıradan bir taş ustası olarak çıkan Ferhad'ı halkın kendisine daha yakın görmesidir.

Ferhad'ın mücadeleci bir yanının olması da, müelliflerce tercih edilmesine sebep olmuştur. Nâzım Hikmet, ***"Ferhad ile Şirin"*** adlı tiyatro eserinde daha çok onun bu özelliği üzerinde durmuştur. Ancak Nâzım Hikmet'in Ferhad'ı takdim edişiyle daha önceki şairlerin yorumlayışı arasında bazı farlılıklar vardır. Şöyle ki, Ferhad, klâsik hikâye örgüsü içerisinde sevdiği Şirin'e kavuşmak için mücadele

---

[145] Nazım Hikmet Ran'ın çizdiği "Ferhad" tipini, bazı özellikleriyle, bu tavsifin dışında tutmak gerekir. O, Ferhad'ı sanatçı kişiliğiyle halka önder olan, onlar için mücadele eden inatçı bir tip olarak takdim eder (bkz. Nazım Hikmet, a.g.e., s. 62-137).

[146] Ferhad'ın ölümü, bu konuda yazılmış edebi eserlerde değişik şekillerde işlenmiştir. Nizami, onun Şirin'in ölüm haberini almasıyla dağdan düştüğünü söylerken (Nizami, a.g.e., s. 224-225), Şeyhi kendisini dağdan attığını ifade etmişdir (Timurtaş, a.g.e., s. 184). Şeyhi'nin tesirinde kalan Ahmed-i Rıdvan da olayı aynı şekilde vermiştir. Bu olayı en trajik şekilde anlatan kanaatimizce Ali Şir Nevai'dir. Nevai, Ferhad u Şirin'de, Ferhad'ın başını kayalara vura vura kendini öldürdüğünü yazmıştır (Tekin, a.g.e., s. 45).

etmiş, dağı delmiş ve sonunda ölmüştür.[147] Ancak Nazım Hikmet eserinde, Ferhad'a, kendi ideolojik görüşünün bir çeşit sancaktarlığını yüklemiştir. Bu eserde kahramanımız, klâsik Ferhad tipinin yaptığı gibi duygusal bir yaklaşım içinde olmamış, mücadelesini susuzluk sıkıntısı çeken Arzen şehrine su getirmek için yapmıştır. Hatta bu işe o kadar bağlanmıştır ki, sevgilisinden yıllarca ayrı kalmayı bile göze almıştır. Yani bir aşk adamından çok bir dava adamı olmuştur. Ayrıca eserin sonunda Arzenliler'in onun etrafını sarması ve bir kadının, ona benzemesi için, çocuğunu getirmesi Ferhad'a bu eserde bir liderlik ve kurtarıcılık vasfının da yüklendiğini göstermektedir.[148] Hülasa Nazım Hikmet'in "Ferhad" tipini seçmesinin sebebi onun orijinal dokusundaki özelliklerinden çok, müellifin kendi yükleyeceği özelliklere uygun bir yapısı olmasından kaynaklanmaktadır.

b)- Ferhad'ın aşkı ve ızdırabı: Bu husus, Ali Şir Nevai'nin eserinin baş kahramanı olarak Ferhad'ı tercih etme sebebidir. Nevai, eserini nasıl yazdığını anlattığı bölümde, hikâyenin esâsen aşkı ve ızdırabı terennüm ettiğini söyledikten sonra, bu hikâyeyi kaleme alanların hep Hüsrev'i anlatmalarını eleştirir. Bu müellifler Ferhad'dan arada bir bahsederek Hüsrev'in onun nasıl öldürdüğünü anlatmışlardır. Aşkı yaşayan ve ızdırabı çeken Ferhad olmasına rağmen, Nizami ve Hüsrev-i Dihlevi, bu hazin aşk hikâyesinin kahramanı olarak Hüsrev'i takdim etmişlerdir. Sonuçta bu durumu üzüntüyle karşılayan Nevai, onların çizgisinden ayrılarak eserin kahramanı olmaya daha lâyık bulduğu Ferhad'ın hikâyesini yazmaya karâr verir.[149] Ayrıca XIV. Yüzyıl İran şairlerinden Arifi de, Nizami'den eserinde Ferhad'a yeterine yer vermediği için yakınmış ve İran'a dışarıdan gelen Ferhad'ı daha sempatik bulduğu için onun hikâyesini yazmaya karâr verdiğini ifade etmiştir.[150]

2-Dini İnançlar: Hüsrev'in Hazret-i Peygamber'e karşı yapmış olduğu saygısızlıkla ilgili olan bu husus, tahminen dini endişe ve eleştirilme korkusu

---

[147] Bu olaylar, küçük ayrıntılar dışında hemen bütün Hüsrev ü Şirin ve Ferhad u Şirin adlı eserlerde aynıdır.
[148] Nazım Hikmet, a.g.e., s.132-136
[149] Tekin, a.g.e., s. 24
[150] Tekin, a.g.e., s. 25

taşıyan müelliflerin eserlerinin kahramanı olarak Ferhad'ı seçmelerine sebep olmuştur. Tarihi kayıtlardan öğrenildiğine göre Hüsrev, Hz. Peygamber'in onu ve halkını İslâm'a davet etmek üzere gönderdiği mektubu[151] yırtmıştır. Bu yüzden Hüsrev, başta Hz. Muhammed (s.a.) olmak üzere müslümanların tepkisini çekmiş ve onun sonu da bu olaya bağlanmıştır.

Bu tepki, bir iki örnekle, edebiyat sahasında da Hüsrev'in hikâyesini yazmamak veya yazdırmamak şeklinde kendini göstermiştir. Ancak yine de bu çok câzip konudan vazgeçmeyen şairler, bunu bazen Ferhad u Şirin yazarak değerlendirmişlerdir. Bu konuda Ferhadname'nin sebeb-i telif kısmında, Hüsrev'in ismi verilmeden, bir meleğin Nevai'ye "kalp bir gümüşü put yapmakla hem bu hem de öteki dünyasını mahvetmekten vazgeçmesini, Ferhad'la aşk sahasında boy ölçüşürse, Şirin'e eşit güzellikte bir (Şirin) eser elde edeceğini...." söyler.[152] Bu da dini inançlar açısından Ferhad'ın Hüsrev'e tercih edildiğini göstermektedir. Bu durumun diğer bir örneği XVI. yüzyıl şairlerinden Ahi ile ilgili olandır. Ahi'nin bir Hüsrev ü Şirin yazdığını duyan devrin Nakşibendi şeyhlerinden Mahmud Efendi, şaire, ateşperest bir hükümdar olan Perviz'in aynı zamanda Hz. Peygamber'in mektubunu yırtmış olduğunu, dolayısıyla bu adam hakkında bu türden övücü bir eserin yazılmasının doğru olmayacağını söyler. Bunun üzerine Ahi eserini yarım bırakır.[153] Bu anlayış, şairlerin, ateşperest bir hükümdar olan Hüsrev'dense müslüman bir prens olarak takdim edilen Ferhad'ı[154] tercih etmelerine sebep olmuştur.

3-Siyasi konum: Şairlerin eserlerini Hüsrev üzerine kurmalarında etken olan en önemli husus saraydan beklentileridir. Saraydan beklentisi olan bir şairin, eserinde bir halk kahramanı hâline gelen Ferhad'dan ziyade bir hükümdar olan Hüsrev'i övmesi, onunla dönemin hükümdarının arasında olumlu bağlantılar kurması gerekmekedir. Bunun bir örneğini bir sarây şairi olan Hüsrev-i Dihlevi'nin eserinde görmekteyiz. Şair eserinde Nizami'nin önceden çizmiş olduğu

---

[151] bkz. 2. dipnot
[152] Tekin, a.g.e., s. 23
[153] Sungur, a.g.e., s. 21
[154] Tekin, a.g.e., s. 37

karakterlere dokunmamış, Hüsrev ve Şirin'in av partileri, içki ve eğlence meclisleri içinde akıp giden aşk hayatlarına geniş yer vermiştir. Ferhad ise eserinde sadece heyecanı yükseltmek için kullanılmıştır.[155]

[155] Tekin, a.g.e., s. 27-28

4. Hüsrev ü Şirin ve Ferhad u Şirin Adlı Eserlerin Yüzyıllara Göre dağılımı

Tarihi dönem	İran Edebiyatı	
	Şâir Yazar	**Eser**
XII. Yüzyıl	Nizami	Hüsrev ü Şirin
XIII. Yüzyıl	Emir Hüsrev	Şirin ü Hüsrev
XIV. Yüzyıl	Arifi	**Ferhad-nâme**
	İmâdüddin Fakih	Ortak
XV. Yüzyıl	Selimi	**Şirin ü Ferhad**
	Hatifi	Şirin ü Hüsrev
	K. H. Gâzürgâhi[155]	**Ferhad u Şirin**
XVI. Yüzyıl	Kasımi	Hüsrev ü Şirin
	Vahşi/Visal	**Ferhad u Şirin**
	Urfi	**Ferhad u Şirin**
	Kevseri	Hüsrev ü Şirin
	Şapur	Hüsrev ü Şirin
	Mir Muhsin	Şirin ü Hüsrev
	Asaf Han	Hüsrev ü Şirin
	Şerif Kâşi	Hüsrev ü Şirin
	Vasli	Hüsrev ü Şirin
XVII. Yüzyıl	Ruhu'l-Emin	Hüsrev ü Şirin
	Maşrıki	Hüsrev ü Şirin
	Hindu	Hüsrev ü Şirin
	İbrahim Edhem	Hüsrev ü Şirin
	Hızri	Hüsrev ü Şirin
XVIII. Yüzyıl	Nâmi	Hüsrev ü Şirin
	Şihâb-ı Türşizi	Hüsrev ü Şirin
XIX. Yüzyıl	Şu'le	Hüsrev ü Şirin

[156] Faruk Kadri Timurtaş'ın Hüseyin Baykara'ya ait olduğunu söylediği (bkz. Timurtaş, a.g.e., s. 33) bu küçük manzumenin Kemalüddin Hüseyin Gazürgâhi'ye ait olduğu ortaya çıkmıştır (bkz. **Kemâlüddin Hüseyin Gâzürgâhi,** s. 36-37).

	Fahri	Hüsrev ü Şirin
XV. Yüzyıl	Şeyhi	Hüsrev ü Şirin
	Ali Şir Nevai	**Ferhad ü Şirin**
XVI. Yüzyıl	Ahmed-i Rıdvan	Hüsrev ü Şirin
	Muidi	Hüsrev ü Şirin
	Sadri	Hüsrev ü Şirin
	Hayati	Hüsrev ü Şirin
	Harimi	**Ferhad u Şirin**
	Ahi	Şirin ü Perviz
	Celili	Hüsrev ü Şirin
	Lâmi'i	**Ferhad-nâme**
	Efşancı	Hüsrev ü Şirin
	Şâni	**Ferhad-nâme**
	Sâhiri	Hüsrev ü Şirin
	İmamzâde Ahmed	Hüsrev ü Şirin
	Halife	Hüsrev ü Şirin
	Mahvi	Hüsrev ü Şirin
XVII. Yüzyıl	Fasih Ahmed Dede	Hüsrev ü Şirin
XVIII. Yüzyıl	Sâlim	Hüsrev ü Şirin
	Ömer Bâki	**Ferhad-nâme**
XIX. Yüzyıl	Mustafa Ağa Nasır	Hüsrev ü Şirin
	İsmâil Nâkâm	**Ferhad u Şirin**
XX. Yüzyıl	Samed Vurgun	Hüsrev ü Şirin
	Nâzım Hikmet	**Ferhad ile Şirin**

BİRİNCİ BÖLÜM

1. Ahmed Rıdvan

1.1. Hayatı

Kaynaklardaki yetersiz bilgilerden "Tütünsüz" veya "Bi-duhan" diye anıldığı, son yıllarını Edirne'de geçirdiği ve iyi bir sancakbeyi olduğu anlaşılan Ahmed Rıdvan'ın hayatı tam anlamıyla aydınlanmış değildir.

1502'de bitirdiği Hüsrev ü Şirin'in baş tarafındaki

Dirīġā ḳanı eyyām-ı cevānī
Ḳanı ʿahd-i şebāb u zinde-gānī (95)

Bugün pīrem baña şeyb oldı nāṣiḥ
N'ola bernālara versem neṣāyiḥ (96)

şeklindeki beyitler onun bu sıralar gençlere öğüt verecek yaşta, yaşlanmış biri olduğunu ifade ediyorsa da, İskender-namesi'nin Osmanl Tarihi bölümünde ve Divanı'nda Moton kalesine sancak diktiğini belirten şairin, Moton kalesi alındığında (906/1500) elden ayaktan düşecek kadar yaşlı olmadığı anlaşılmaktadır. Şairin yine Hüsrev ü Şirin'deki

Velī bir daḫı düşdi cāne ġuṣṣa
Kim almışdı ʿömrden baʿz-ı ḥiṣṣe (221)

Ki zīrā ʿömr-i fānīnüñ neşāṭı
Çile irincedür ʿayş u simātı (222)

beyitleri, onun bu eseri yazdığı yıllarda kırk yaşın üstünde olduğunu düşündürüyor.

Tezkireler Ahmed Rıdvan'ın Edirne'de yerleştiğini söylemektedir. Ancak asıl memleketinin neresi olduğu hakkında herhangi bir kayıt yoktur. Bu konuda şairin Hadım Ali Paşa'ya yazdığı bir kasidesindeki

Rāy-ı münīre rūşen olsun ki bu faḳīre
Çoḳdan sıla olupdur vācib ü ḥacc u erkān

Eylerse mihr-i cūdın bu ẕerreye ʿināyet
Derdine derd-mendüñ luṭfın ḳılursa dermān

Ohri'yi ya miṣālin ʿarz eyleyüb faḳīre
Cūduñ nesīmi-y-ile cūş ide baḥr-ı iḥsān[157]

beyitlerinde sılaya gitmenin vacip olduğunu söyledikten sonra **Ohri**'nin verilmesini istemesi onun buralı olabileceğini düşündürmektedir.

Şairin 888/1483 tarihli vakfiyesinde kendi adı Ahmed Beg, babasının adı Abdullah olarak geçmektedir. İsmail Ünver, babasının isminden hareketle onun devşirme olabileceğini söylemektedir. [158] Ahmed Rıdvan'ın Dimetoka'daki Ahmed Fakihlü (Eceköy) köyünü evlatlık vakfi yaptığı bu vakfiyeden, ayrıca şairin defterdar olduğunu öğreniyoruz.[159] Bu köyün Ahmed Rıdvan'a Sultan II. Bayezid tarafından verildiği, 890/1485 yılından başlayarak tapu defterinde "*Mülk-i Ahmed Beg defterdar-ı köhne. Padişahumuz Sultan Bayezid Han mülklige virmiş Ahmed haliya mülkiyet üzre tasarruf olunur ammâ berâtı görülmedi. Karye-i Ahmed Fakih nâm-ı diger Ece*" ibaresiyle kaydedilmiştir.[160]

---

[157] Ahmed Rıdvan, Divan, TDK Ktp., B. 32, yk. 331b ve 332a'nın kenarında.
[158] İsmail Ünver, "Ahmed-i Rıdvan", TTK-Belleten, L/196, 1986, s. 75 (Osmanlı'nın başta gelen devşirme toplama merkezlerinden biri olan Ohri'den olma ihtimali de Ünver'in bu düşüncesinin doğru olabileceğini düşündürmektedir.)
[159] Ünver, a.g.m., s. 75
[160] Ünver, a.g.m., s. 75

1483 tarihli vakfiyesinde "defterdar" diye anılan şair için bu tapu defterinde şairin "defterdar-ı köhne" ibaresinin kullanılması, onun görevinden ayrıldığı ve azledildiğini göstermektedir. Ancak şairin, Ahmed Paşa'ya nazire olarak yazdığı "Kerem" kasidesindeki

Ben günāh itdüm ise n'ola günāhum ʿafv it
Başdan ayaġa günāh oldısa ḳul ḳanı kerem

Ḳāyilem himmetüñ ile ki olam bir segbān
Çünki bārañ ile fer bula gülistān-ı kerem

beyitleriyle padişahtan özür dileyerek bir iş istediği göz önüne alınırsa, defterdarlıktan azledildiğini düşünmek daha doğru olacaktır.[161]

Ahmed Rıdvan bundan sonra sancakbeyi olarak Moton Seferi'nde karşımıza çıkmaktadır. İskender-nâmesi'nde bu seferde gösterdiği yararlılıklardan iki yerde bahsetmektedir;

Ḳulları saʿy eylediler bīş ü kem
Musuna dikdi velī Rıḍvān ʿalem[162]

Yidi yoldaş ḳalʿaya çıḳdum revān
Eyledüm kāfirlerüñ ḳanın revān

Saʿy idüb ol yolda çekdüm çok elem
ʿĀkıbet burc üstine dikdüm ʿalem

[161] Ünver, a.g.m., s. 75-76.
[162] Ahmed Rıdvan, İskender-nâme, DTCF Ktp., M. Çon, B 20, yk. 14b

Gördiler ṣancaġum anda āşikār
Leşkerüñ ḫalḳı ṣıġar ile kibar

.....

Gör ḥasūdı nicesi itdi ḥased
Ḳıldı Şāha remz idüb ilḳā-i bed

Aḥmed-i Rıḍvānı çün ġamz eyledi
Ḳal'aya destūrsuz çıḳdı didi

Anuñ içün habbe in'ām olmadı
Şād olup Rıḍvān murādın bulmadı [163]

Şairin kaleye izinsiz çıkıp sancak diktiğini, onun ismini vermeden, Lâmi'i de "*...Bi-icâzet-i sultani heman vakt-i asr idi ki râyât u feth ü nasrı yüridüb kal'a üzerine depindiler.*"[164] ifadesiyle belirtmiştir. Ahmed Rıdvan'ın, Divanı'nda bu sancak dikme hadisesini anlattığı bir gazelindeki

Çıḳardı evvelā ṣancaġı Rıḍvān
Anı Ḥaḳ eylesün cennetde irżā[165]

beyti onun kendi sancağını kaleye diktiğini, dolayısıyla Moton'un fethi (906/1500) esnasında sancakbeyi olduğunu göstermektedir. Bu kaleye Anadolu beylerbeyi Damad Sinan Paşa'nın girdiği bilindiğine göre, Ahmed Rıdvan da bu sırada Anadolu'da bir sancakbeyi olmalıdır.[166] Şairin,

---

[163] İsmail Ünver, "Ahmed Rıdvan'ın İskender-ñamesindeki Osmanlı Tarihi (Nusret-nâme-i Osman) Bölümü", Ankara Üniv., DTCF Türkoloji Dergisi, VIII, Ank., 1979, s. 378-379
[164] Lâmi'i, Şevahidü'n-nübüvve Tercümesi, İstanbul 1257, cüz-i sâmin, s. 42
[165] Ahmed Rıdvan, Divan, 325a-325b
[166] İsmail Ünver, "Ahmed-i Rıdvan", TTK-Belleten, L/196, 1986, s. 77

Anadolu'da görev yaptığı yerlerle ilgili birtakım bilgileri de divanındaki bir kasidesinde buluyoruz.[167] Şair, bu manzumede, eski dostları olduğunu söylediği Hadım Ali Paşa, Koca Mustafa Paşa ve Yahya Paşa'dan, makam ve mevki sahibi olduktan sonra, kendisine yakınlık göstermedikleri için Sultan II. Bayezid'e dert yanar. Ayrıca kasidede Karahisar, Hamid, Teke, Karaman ve Ankara'da görev yaptığını da söylemektedir:

Faḳīre Ḳaraḥiṣāruñ livāsı evvelde
Olınmış idi ʿaṭā bulmış idi dīde küşād

Teraḳḳī-y-ile Ḥamid olmış idi ṣancaġum
Çü şehden itmiş idüm himmetin istimdād

Varup murādile andan Teke vilāyetine
Bu çāker olmış idüm ol maḥalde ḫāṣ-ı ʿibād

Ḥużūr-ı ḳalbile andan varub Ḳaramana
Bu bendesini ḳabūl itmişidi ol Şeh-zād

Livā-yı Anḳara olmışdı ba'dehü cāhum
Duʿā-yı devlet iderdüm sürūr ile dil-şād

Buradaki ifadelere göre Ahmed Rıdvan, Karaman'da dönemin Karaman valisi Şehzade Şehinşeh (ö. 1511)'den kabul görmüştür.

Hüsrev ü Şirin'in sonunda yer alan II. Bayezid'e yazdığı kasidede şairin padişahtan kendisine Rumeli'nde bir sancak istediğini görüyoruz:

[167] Ahmed Rıdvan, Divan, 346b-347b

Rūmilinde olınursa bendeye şancaḳ ʿaṭā
İrişe gönli murāda bula şādī-yi viṣāl (4903)

Bendeye ol memleketde luṭf olunmışdur mekān
Ārzūsı Rūmilidür andadur fikr ü ḫayāl (4904)

Gerçi yoġidi liyākāt bendede elṭāfuna
Dāimā cūduñ virüpdür bendeye maḳṣūd u bāl(4906)

Umaram bu defʿa da gönlüm bulup maḳṣūdunı
Bendeüñ Şeh devletinde bula noḳṣānı kemāl(4907)

Şairin ikinci beyitte bahsettiği mekan, kendisine daha önce verilen Ahmed Fakihlü köyü olmalıdır. Rumeli'nde ısrar etmesinin bir sebebi de muhtemelen budur.[168]

Ahmed Rıdvan kimin için yazdığı belli olmayan bir kasidesinde devrin vezirinden, Rumeli çerçevesini daha da daraltarak Ohri sancağını istemektedir. Bu kasidede emsallerinden geride kaldığını, bulunduğu yerde on yıldır görev yaptığını söyleyerek kendisine Ohri sancağının veya onun dengi güzel bir yerin verilmesini talep etmektedir;

Düstūr-ı hümā-rifʿate aḥvālini ḳāṣır
Bu ṣūret ile ḳaṣdı bu kim eyleye inhā

Peydā vü nihānum çü benüm ṭapuña maʿlūm
Aḳrānum içinde ne-y-içün ben ḳalam ednā

[168] Ünver, a.g.m., s. 79

Ḫaṣṣı Ḳaracaṭaġ imiş evvel bu livānuñ
Anunla kılurmış ümerā ādetin icrā

Bu ḥālet-i ʿaczile cenāb-ı keremüñden
Şimdi bu faḳīr eyledügi fikr ü temennā

Budur ki yā Ohri ola ya ḫod bedel-i nīk
Bu çāker içün ṣarf olına himmet-i ʿulyā[169]

Şairin on yıldır çalıştığı ve memnun olmadığı görev yerinin neresi olduğu bilinmemektedir. Ancak "*Hassı Karacatag imiş evvel bu livânun*" mısraından hareketle sancakbeyi olduğu yerin **Karacadağ** olduğu söylenebilir. Şair Ohri sancağını istediğine göre, son görevinin Rumeli'de, ve Karacadağ'ın da o dönemde Filibe'ye bağlı olan kasaba olduğu tahmin edilebilir.[170] Ahmed Rıdvan'ın bu kadar ısrarla istediği Ohri sancağının kendisine verilip verilmediği hakkında herhangi bir kayıt yoktur.

Ahmed Rıdvan, Sultan Bayezid'in son zamanlarında oğulları Ahmed ve Selim arasında çıkan çatışmalarda, padişahın şehzadesi Ahmed'in tarafını tutmuş ve Heft-peyker adlı mesneviyi onun adına yazmıştır.[171] Yavuz Sultan Selim'in tahta geçmesinden sonra şairin ona hitaben yazdığı kasidelerde yer alan

Dūr itme faḳīrüñ naẓarından ki sezādur
Firdevs-i sarāyında çü derbān ola Rıḍvān[172]

İy şehriyār-ı ʿālem muḫtār-ı āl-i Ādem
Muḫliṣ ḳuluña bir dem luṭf eyleyüp naẓar ḳıl

[169] Ahmed Rıdvan, Divan, 348a-348b
[170] Ünver, a.g.m., s. 80
[171] Bkz. Eserleri, Heft-peyker, s.
[172] Ahmed Rıdvan, Divan, 327b-328a

Ḳapuñ ṭolu niʿamdur her sāyile neʾamdur
Ya ben ḳula ne ġamdur kim böyle kala ʿāṭıl[173]

gibi beyitlerden onun bir süre açığa alınmış olduğu anlaşılmaktadır. Ancak kendisine Sultan Bayezid tarafından verilen köy, bu dönemde de kendi adına kayıtlıdır.[174] Bu köy Kanuni Sultan Süleyman döneminde (935/1528-29) de onun adına kayıtlıdır.[175] Ayrıca bu dönemin tezkirecilerinden Sehi Bey'in onu *"Padişah sancağını çeker ağır dirliklü beg idi"*[176], Latifi'nin *"Ümeradandur"*[177] diye anmaları, şairin Yavuz zamanında açığa alınmış olsa bile Kanuni döneminde tekrar sancakbeyi olduğunu göstermektedir.

Şairin ölüm tarihi kesin olarak bilinmemektedir. Ancak Ahmed Fakihlü köyünün Kanuni dönemindeki tapu kaydından hareketle 935/1528-29 yılında sağ olduğunu söyleyebiliriz. Eserini 945/1538-39 yılında bitiren Sehi ise ondan rahmetle söz etmektedir. Latifi ise 953/1546'da bitirdiği eserinde onun için "Bu devrde fevt oldı" demektedir. Bu tespitlerin ışığında Ahmed Rıdvan'ın 1528-29 ile 1538-39 yılları arasında öldüğünü söylemek mümkündür.[178] **Enisü'l-müsamirin fi Tarih-i Edirne** adlı eserinde **Hibri**, Ahmed Rıdvan'ın (Hibri, **Rıdvani** olarak almış) Edirne'de yerleştiğini, burada, Ağaçpazarı semtinde medresesi ve türbesi olduğunu söylemektedir.

1.2. Edebi Kişiliği

XV. yüzyılın ikinci derecede şairleri arasında yer alan Ahmed Rıdvan, zamanında şiirlerinden çok, iyi bir sancakbeyi olmasıyla tanınmıştır. Tezkireler onun çok şiir yazmış olduğunu fakat yazdıklarının

[173] Rıdvan, Divan, 328b-329b
[174] Ünver, a.g.m., s. 81
[175] Ünver, a.g.m., s. 82
[176] Kut, a.g.e., s. 141
[177] Canım, a.g.e., s. 107
[178] Ünver, a.g.m., s. 82

edebi değeri olmadığını *"Egerçi kasayid ü eş'ârı hadden birun ve 'adedden efzûndur ammâ mücerred bir kelâm-ı mevzundur."*[179] gibi ifadelerle bildirmişlerdir. Şiir mecmualarındaki şiirlerinin azlığı da,[180] onun fazla okunan bir şair olmadığını göstermektedir. Sehi Bey Ahmed Rıdvan'ın şiirini değerlendirirken *"Mesnevisi gazeliyyatına gâlibdür."*[181] ifadesine yer vermiştir. Latifi ise onun şiiriyle ilgili olarak " *Elfâz-ı nazmiyyesinde asla halavet ve tabir ü edâsında hergiz melâhat yokdur"*[182] ifadesine yer vermiştir.

Buna mukabil Ahmed Rıdvan şiir sahasında kendisine güvenmektedir. Hüsrev ü Şirin'de eserin yazılış hikâyesini ve diğer Hüsrev ü Şirin mesnevileri arasındaki yerini anlatırken söylediği

Velī bu nüsḫa şīrīn-ter düşübdür
Olar şehdise bu şekker düşübdür (238)

şeklindeki beyit de bunun bir ifadesidir. Şair bu beyitte, eserinin, kendisinden önce yazılan Hüsrev ü Şirin mesnevilerinden (özellikle Nizami ve Şeyhi'nin eserlerinden) daha güzel olduğunu ifade etmektedir. Yine Hüsrev ü Şirin'de yer alan bazı beyitlerde onun, kendisini, bu konuda bir yenilikçi olarak ifade ettiğini görmekteyiz:

Suḫan naḳdine ur bir sikke-i nev
Ki reşk ide aña dīnār-ı Ḫusrev (185)

Şairin şiirini övmesi sonraki beyitlerde de devam etmektedir:

---

[179] Canım, a.g.e., s. 107
[180] Camiü'n-nezair'de bir gazeli vardır. (Hacı Kemal, Camiü'n-nezair, Bayezid Ktp. 5782, 428b'nin kenarında.)
[181] Kut, a.g.e., s. 141
[182] Canım, a.g.e., s. 107

Ne sözler kim didüm çün dürr-i meknūn
Sözüm serv-i sehī-veş rāst mevzūn (180)

Ki her bir beyti bir ḥūr-ı cināndur
Ya ġılmān-ı behişt-i cāvidāndur (194)

Ya ḫod firdevs içinde būstāndur
Ṭolu reyḥān u verd u erġuvāndur (195)

Aslında divan şairlerinin böyle müstakil eserlerde veya yazdıkları küçük manzumelerde şiirdeki yeteneklerini –birkaç beyitle de olsa- övmeleri gelenek hâline gelmiş bir tavırdır. Ancak Latifi'nin Ahmed Rıdvan hakkında söyledikleri, şairin bu tavrı gelenekten bağımsız olarak geliştirmiş olabileceğini düşündürmektedir. Latifi, Ahmed Rıdvan maddesinde, onun *"emirü'l-kelâm"* geçindiğini söyler . Bu tavır onda o kadar mübalağalı bir hâl almıştır ki, şair Mevlana'nın mesnevisine bir cevap yazmayı bile düşünmüştür. Bu düşünce Latifi'de "*Garabet bundadur ki bu lutf-ı nazm ile Hazret-i Mollanın mesnevisine otuz bin beyit altı cildine cevab kasd idüb ol Hazretün türbe-i cennet-türâbında rahlelerle kitâb-ı Mesnevi ve ma'neviye beraber koyub ma'an okumak zu'm itmişdür ve kıraatı babında mevlevilere ilhah itmişdür*"[183] cümleleriyle ifade edilmiştir.

Ahmed Rıdvan kaynaklarda daha çok Nizami'den tercüme ettiği **Hamse**'si ile anılmıştır. Nizami'nin ve aynı konularda eser vermiş diğer şairlerin (mesela Ahmedi, Şeyhi) tesirinde kalan şairin eserlerini söz konusu şairlerden kelime kelime tercüme ettiği söylenemez. Mesela *İskender-nâme*'sini Ahmedi'nin aynı adlı eserinden esinlenerek[184] kaleme alan şair, eserine Ahmedi'ninkinden farklı olarak I. Mehmed'den başlayarak II.

[183] Canım, a.g.e., s. 107 (Buradan Ahmed Rıdvan'ın Mesnevi'ye cevaben yazmış olduğu bir başka eserinin de olabileceği anlaşılıyorsa da şu ana kadar böyle bir esere rastlanmamıştır.)
[184] Agâh Sırrı Levend, "Ahmed Rıdvan'ın İskender-nâmesi", Türk Dili, S. 3, 1951

Bayezid devrindeki bazı olayları da içine alan bir Osmanlı tarihi eklemiş, ayrıca eserin dokusunda da birtakım küçük değişiklikler yapmıştır.[185]

Şair, benzer bir gayreti Nizami'den tercüme ettiği Leylâ vü Mecnun mesnevisinde de göstermiş, ancak esere orijinal bir görünüş vermeye yönelik bu çabası, ayrıntılarda ve eserin ikinci derecedeki kahramanlarının isimlerinde birkaç değişiklikten ibaret kalmıştır. Ayrıca bu eserin Nizami'den tercüme edildiği çok açık bir şekilde ortadayken eserinde Nizami'den hiç bahsetmemiştir.[186]

Hüsrev ü Şirin'de bu durum biraz daha farklıdır. Bu eseri yazarken Nizami ve Şeyhi'nin tesirinde kalan şair,

Rivāyet ḳıldı ol pīr-i süḫan-senc
Şeh-i erbāb-ı maʿnā ṣāḥib-i genc (241)

beytinde *"mana erbablarının şâhı, (penc)genc sahibi"* ifadesiyle Nizami'ye işaret etmiş, eserin baş tarafında yer alan

Bugün şād eyleyüb Şeyḫī revānın
Bedī' etsün Meʿānīnüñ beyānın (12)

şeklindeki beyitle de Şeyhi'yi anmıştır.

Ahmed Rıdvan, bu iki şairden, özellikle hikâyenin seyrini ortaya koyarken faydalanmış, böylece tam bir metin elde etmek istemiştir. Kimi olaylarda Nizami,nin, kimisinde de Şeyhi'nin anlatımına uyan Rıdvan, Nizami ve Şeyhi'den bu kadar etkilenmiş olmasına rağmen, hikâyeyi işlerken, ilave ettiği yeni motifler bakımından özellikle Nizami'den ayrılır. Fakat, mesela Ali Şir Nevai'ninki gibi, radikal bir değişiklik ifade etmeyen bu tutumu, onun eserlerini orijinal kılmaya yetmemiştir.

---

[185] Ünver, a.g.m., s. 102-103.
[186] Ünver, a.g.m., s. 105.

Ahmed Rıdvan'da Şeyhi'nin tesirini gösteren bir başka husus da ona yazdığı nazirelerdir. Hüsrev ü Şirin'deki gazellerden dördü Şeyhi'ye naziredir. Bu şiirlerin matlaları şöyledir:

Şeyhi Müselsel zülfü boynuma ṣalaldan bend-i sevdāyı
Belā dāmında ser-gerdān benem rüsvā vü şeydāyi[187]

Ahmed Rıdvan Perişān sünbüli ḳıldı dil-i miskīni sevdāyi
Bu sevdā-y-ile ʿālemde menem bed-nām u rüsvāyi (2184)

Şeyhi Gine yüz izzet ile şāh gelür
Güneşe ḫarf urucı māh gelür[188]

Ahmed Rıdvan Gene bu burca mihr ü māh gelür
Şems-heykel ḳamer-külāh gelür (3197)

Şeyhi Ne ḳaygu ḳılca cānuma ṣaçunun pīç ü tābından
Gözüm göñlüm çü rūşendür cemālüñ āfitābından[189]

Ahmed Rıdvan Çü çeşm-i dil ḳamaşmışdur yüzüñ ḫūrşid-i tābından
ʿAceb midür gözüm yumsa bu çarḫuñ māh-tābından (3833)

Şeyhi Dün ṣaçı ẓulmün uzatdise bu ser-gerdānına
Uş bugün ʿadli yüzü raḥm itdi raḥmet cānına[190]

---

[187] Mustafa İsen-Cemal Kurnaz, Şeyhi Divanı, Akçağ yay., Ank., 1990, s. 295.
[188] İsen- Kurnaz, a.g.e., s. 173
[189] İsen-Cemal, a.g.e., s. 229
[190] İsen- Kurnaz, a.g.e., s. 261

Ahmed Rıdvan Ġamze-i bi-rahm dün girdiyse ʿāşıḳ ḳanına
Uş ġarībine bugün raḥm itdi raḥmet cānına (3885)

Bunların dışında Rıdvan'ın Şeyhi'den esinlenerek yazdığı açıkça belli olan bir gazel de veznin farklı olması bakımından farklılık gösterir. Bunun matla'ı da şöyledir:

Şeyhi Ey kimyā-naẓar baña sözüñ güher yeter
Yaşum yüzün yüzünden ıraḳ laʿl ü güher yeter[191]

Ahmed Rıdvan Ḳaṭre-i eşküm nigār içün baña gevher yeter
Gözlerüm ḫod sīm olubdur rūy-ı zerdüm zer yeter (2060)

Ahmed Rıdvan'ın nazire yazdığını düşündüğümüz bir başka şair de XV. yüzyılda ***Fürkat-nâme*** adlı mesnevisiyle meşhur olmuş ***Halili*** (ö.1485)'dir. Şair, Halili'nin

Olmadum yārile çün hem-dem elümden ne gelür
Gözlerüm yaş aḳıdur her dem elümden ne gelür[192]

beytiyle başlayan gazelini

Olmışam derdüñile zār elümden ne gelür
Tutuşur sīnedeki nār elümden ne gelür (3204)

matlalı bir gazelle tanzir etmiştir.

---

[191] İsen- Kurnaz, a.g.e., s.114
[192] Orhan Kemâl TAVUKÇU, Halili, Fürkat-nâme, (basılmamış yüksek lisans tezi), Erzurum, 1993, s. 152

Ahmed Rıdvan'ın Divanı'nda yer alan 12 Farsça, 1 Arapça şiirden onun üç dilde de şiir söyleyebilecek yetenekte olduğu anlaşılmaktadır. Farsça manzumelerinin çokluğuna nispetle Arapça olanın bir tane oluşu, şairin Arapça'ya daha az vakıf olduğunu düşündürmektedir. Bunun bir sebebini de dönemin şiirinin Fars etkisine çok açık oluşunda aramak gerekir. Rıdvan'ın Farsça şiirlerinin 10'u gazel, biri mesnevi tarzında küçük bir manzume, biri de kıtadır. Tek Arapça şiiri ise bir gazeldir.

Rıdvan İslâm kültüründen de haberdardır. **Rıdvaniyye** adlı mesnevisi dini ve ahlaki öğütlerin hikâyelerle desteklendiği bir eserdir

Ahmed Rıdvan'ın şiirinde yaşadığı dönemin şiirinin birçok özelliğini bulmak mümkündür. Bunların başında dilinin sâdeliği gelir. Rıdvan şiirlerinde Türkçe -hatta o devir için arkaik Türkçe denilebilecek- kelimelere sıklıkla yer vermiştir. Kullandığı tamlamalar, birkaç istisna dışında, iki kelimeyi aşmaz. Şiirlerinde, atasözleri ve deyimlere de yer veren şairin eserleri yaşadığı dönemin âdet ve geleneklerini ifade etmeleri bakımından ayrı bir önem taşımaktadır. [193]

Şair şiirlerinde az da olsa tasavvufi unsurlardan da faydalanmıştır. Hüsrev ü Şirin'de geçen

Bu şükre Aḥmed-i Rıḍvān sücūd it
Özüñ şükrāne vir *terk-i vücūd it* (73)

Yüceldüb kadrüñi şād ol çü şimşād
ʿAlāyıḳdan kesil çün serv-i āzād (1495)

Ṭolu-y-iken dimāġuñ naḳş-ı aġyār
Saña dīdārını ʿarż ide mi yār (1497)

[193] Bu hususlar ayrıca, çalışmanın ikinci bölümünde, "Dil ve Üslup" başlığı altında incelenmiştir.

Ki tā pāk olmayınca ḳalb-i insān

Aña ḳılmaz tecellī nūr-ı ʿirfān (1499)

şeklindeki beyitler bunun bir ifadesidir.

1.3. Eserleri

1.3.1. Divan[194]

Ahmed Rıdvan'ın bir divanı olduğu kaynaklarda zikredilmemiştir. Tezkirecilerden Latifi *"Egerçi kasayid ü eş'ârı hadden birun ve 'adedden efzûndur."*[195], Hasan Çelebi ise, *"Eş'ârı egerçi hadden birundur."*[196] Diyerek onun şiirlerinin çokluğuna işaret etmişlerdir. Latifi'nin yukarıda zikredilen sözlerinin devamındaki *"...umde-i ebyâtı ve defter-i divânının âb-ı rûyı.."*[197] şeklindeki ifadede geçen "defter ü divan" kaydı da onun divanına işaret edildiğinin yeterli bir kanıtı değildir. Zira bu ibare, eski kaynaklarda kullanılan genel geçer bir klişedir.

Ahmed Rıdvan'ın divanı önce klâsik divan düzenine göre tertib edilmiş, ancak sonradan yeni şiirlerin sonuna eklenmesiyle bu tertip bozulmuştur. Ahmed Rıdvan ve eserleri üzerine bir doçentlik tezi[198] hazırlamış olan İsmail Ünver, şairi ve eserlerini incelediği yukarıda zikrettiğimiz makalesinde divana sonradan eklenen bu manzumeleri de ilgili nazım şekli içerisine almış ve bu şekilde değerlendirmiştir.[199] Bu makale,

---

[194] Ahmed Rıdvan, Divan. TDK
[195] Canım, a.g.e., s. 107
[196] Kınalızade Hasan Çelebi, Tezkiretü'ş-şu'arâ, Haz. İbrahim Kutluk, TTK yay., 2. bs. Ank., 1989, s. 149
[197] Canım, a.g.e., s. 107
[198] İsmail Ünver, Ahmed Rıdvan, Hayatı, Eserleri ve Edebi Şahsiyeti, (basılmamış doçentlik tezi), AÜDTCF, 1982
[199] İsmail Ünver, "Ahmed Rıdvan", TTK Belleten, L/196, 1986, s. 73-125.

ihtiyacımız olan bilgileri, mevcut verilere göre eksiksiz ve derli toplu bir halde verdiği için şairin eserleri bahsinde büyükölçüde bundan yararlanacağız. Ünver, Divan'ın üç bölümden oluştuğunu tespit etmiştir:

a)- Kasaid bölümü: Bu bölümde Rıdvan'ın kasideleri, müzeyyel gazelleri, gazelleri, mesnevi tarzında yazılmış manzumeleri, terkib-i bendleri ve iki kıtası bulunmaktadır. Divanına sonradan eklenen kısımda da bu türden şiirler vardır.

Kasideler: Divanda yer alan toplam 44 kasidenin 27'si padişah ve vezirlere, 9'u da adı bilinmeyen memduhlara yazılmıştır. Padişahlara yazılan kasidelerin 7'sinde II. Bayezid'in, 2'sinde de Yavuz Sultan Selim'in adı geçmektedir. Vezirlere yazılanların da sadece birinde Hadım Ali Paşa'nın adı geçmektedir.Padişah ve vezirlerle ilgili diğer kasidelerde herhangi bir isim zikredilmemiştir. Bu kasidelerin arasında bunların dışında bir münacat ve bir Hz. Hüseyin mersiyesi ile konusunu din tasavvuf ve ahlaki meselelerden almış 6 manzume vardır.

Müzeyyel Gazel ve Gazeller: Divanda, kasidelerin arasında dağınık olarak müzeyyel gazel veya kaside-beçe tarzında 7 manzume ve 2 gazel vardır. Bunlardan ikisi II. Bayezid için övgü olarak yazılmışlardır.

Mesneviler: Kasidelerin arasında ve divana sonradan ilave edilen bölümde mesnevi tarzında, değişik konularda yazılmış 7 manzume vardır. Bunlardan II. Bayezid için kaleme alınan biri Farsça'dır. Kitabın sonuna eklenen bir diğeri de Yavuz Sultan Selim'e övgü mâhiyetindedir.

Terkib-i bendler: Divanda, başlıkları "terci" olarak verilmiş, ikisi kasideler arasında, diğeri de sonradan eklenen kısımda olmak üzere üç terkib-i bend vardır. Bunlardan biri II. Bayezid, biri Yavuz Sultan Selim'e övgü mâhiyetindedir. Sonuncusu da tasavvufi bir muhtevaya sahiptir.

Kıt'alar: Bu bölümde yer alan iki kıt'anın birinde şair kendisinden bahseder, diğerinde de Koca Mustafa Paşa'yı över.

b)- Gazeliyyât bölümü: Bazı yerleri kopmuş ve karışmış olduğu anlaşılan Divan'da biri Arapça, 9'u Farsça olmak üzere toplam 903 gazel vardır. Ayrıca divanın sonuna sayfa kenarına bir de müstezad eklenmiştir.

c)- Mukattaat ve ebyât bölümü: Divan'ın bu bölümünde beyit sayısı farklı ve birisi Farsça olmak üzere 74 kıt'a ile matla ve müfred olmak üzere 68 beyit bulunmaktadır.

Divan'ın mevcut yazmasında Ahmed Rıdvan'ın Camiü'n-nezair'deki bir gazeli ile Latifi ve Hasan Çelebi'nin tezkirelerindeki örnek beyitler yoktur. Ayrıca değişik mecmualarda karşımıza çıkan Kaside-i Bür'e Tercümesi de bu yazmada bulunmamaktadır.[200]

1.3.2. İskender-nâme[201]

İskender-nâme, Ahmed Rıdvan'ın ilk mesnevisidir. Bunu Hüsrev ü Şirin'in başındaki

Didüm evvel Sikender-nāmesini
Tamām itdüm anuñ hengāmesini (187)

şeklindeki beyitten anlıyoruz. Ayrıca şairin eserin sonunda "Tarih-i İskender-nâme" başlığı altında

Düşdi tarih̬i bu mısraʿ ḳıl şumār
Ḳala benden ṣoñra āli yādigār

beytiyle bitiş tarihini bildirmektedir. İkinci mısraın hesaplanmasıyla 904 hicri yılı çıkmaktadır. Ahmed Rıdvan, eserinin bittiği ayı da

Āḫıri-y-idi cumāzinüñ tamām
Ḫayr ile buldı bu naẓmum iḫtitām

---

[200] Ünver, a.g.m., s. 97-99.
[201] Ahmed Rıdvan, İskender-nâme, DTCF Ktp., M. Çon, B 20.

beytiyle vermektedir. Hicri 904 yılının cemaziye'l-âhir ayı da 1499'un Ocak ayına denk düşmektedir.

Ahmed Rıdvan'ın eserinde vezin ve beyit sayısı itibariyle, Anadolu'da ilk İskender-nâme'yi yazan Ahmedi (ö. 1412-13)'ye uyduğu görülmektedir. Eser remel bahrinin *"fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün"* kalıbıyla yazılmıştır. Şair, eserinin kaç beyit olduğunu söylememiştir. Ancak 8300 beyit kadar olduğu tahmin edilmektedir.

İskender-nâme'nin konusu, Makedonyalı Büyük İskender'in efsaneleşmiş hayatıdır. Eserde onun, tarihi gerçeklere itibar edilmeksizin, anlatılan hayatı ve seferlerinin yanında bir takım ansiklopedik bilgiler de verilmiştir.

Bu eserin Ahmedi'ninkinden başlıca farkı I. Mehmed'den II. Bayezid'e kadar olan dönemi kapsayan bir Osmanlı tarihini içremesidir.[202]

1.3.3. Leylâ vü Mecnun[203]

Rıdvan'ın ikinci mesnevisi olduğu Hüsrev ü Şirin'in baş tarafında yer alan

İkinci Leylī vü Mecnūn maḳālin
Beyān itdüm ser-ā-ser ḥāl ü ḳālin (188)

şeklindeki beyitten anlaşılan Leyla vü Mecnun'un bilinen tek yazmasının baştan ortadan ve sondan eksik olduğu anlaşılmaktadır. Bu kopan yaprakların arasında bulunduğu sanılan sebeb-i telif ve eserin ithaf edildiği kişi hakkındaki bölümler olmadığı için, bu konular hakkında kesin bir bilgiye sahip değiliz. Ancak bu eserin şairin ikinci eseri olduğu yukarıdaki beyitten de anlaşılmaktadır. Bu durumda şairin, ilk mesnevisi İskender-nâme'nin yazılış tarihi 1499, üçüncü eseri olan Hüsrev ü Şirin'in yazılış

[202] Ünver, a.g.m., s. 99-103.
[203] Rıdvan, Leylâ vü Mecnun, Atatürk Üniv. Ktp., ASL, 414

tarihi 1502 olduğuna göre Leyla vü Mecnun'da 1499 ile 1502 yılları arasında yazılmıştır. Bu tarihler göz önüne alındığında, Ahmed Rıdvan'ın Leyla vü Mecnun'u II. Bayezid'e sunmuş olabileceği anlaşılmaktadır.

Leyla vü Mecnun'un mevcut tek yazmasında 11 satırlık 152 yaprak vardır. Yazma dağılmadan önce verildiği anlaşılan numaralar da 188'e kadar gitmektedir. Ancak metnin bütünlüğü göz önüne alındığında eserin 200 yaprak olabileceği tahmin edilmektedir. Bu durumda mesnevinin de 4000-4250 beyit arasında olduğu tahmin edilmektedir.

Eser hezec bahrinin *mefâ'îlün mefâ'îlün fa'ûlün* kalıbıyla kaleme alınmıştır. Şair Nizami'den tercüme ettiği anlaşılan eserini orijinal kılabilmek için başta bu vezinde bir değişiklik yapmış, ikinci olarak da eserine Nizami'de bulunmayan bazı ayrıntılar katmış, ikinci derecedeki bazı kahramanların isimlerini değiştirmiştir.[204]

1.3.4.Hüsrev ü Şirin

Sasani hükümdarlarından Hüsrev-i Perviz'in tarihi kaynaklarda yer alan hikâyesinin bir edebi metin halinde ortaya konmasıyla ilk kez Nizami tarafından kaleme alınan Hüsrev ü Şirin, büyük ölçüde, Nizami'nin kuvvetli kalemi sayesinde çok sevilmiş ve ondan sonra birçok şair için bir malzeme teşkil etmiştir. Bu konu Nizami'den sonra, genellikle İran ve Türk şairleri tarafından toplam 56 kez ele alınmıştır. Ancak bu şairlerin bazıları asıl konuya bağlı kaldıkları halde, hikâyenin ikinci erkek kahramanı Ferhad etrafında bir kurgu geliştirerek Ferhad u Şirin yazma yoluna gitmişlerdir.[205]

Eser Türk diliyle (Anadolu dışında) ilk kez Kutb adlı bir Kıpçak şairi tarafından Nizami'den tercüme yoluyla ortaya konmuştur.[206] Konuyu Anadolu sahasında ilk ele alansa Fahri[207]'dir. Fahri 1367 yılında bitirdiği

---

[204] Ünver, a.g.m., s. 103-105.
[205] Bunun sebepleri için bkz. **Hüsrev ü Şirin Konulu Eserlerde Birinci Derecede Kahraman Olarak Hüsrev veya Ferhad'ın Tercih Edilme Sebepleri**, s. 60
[206] bkz. **Kutb**, s. 38
[207] bkz. **Fahri**, s. 39

eserini yazarken Nizami'yi esas almış, ancak Nizami'de bulunmayan bazı tarihi olayları Şeh-nâme'den yararlanarak yazmıştır. Anadolu'daki ikinci Hüsrev ü Şirin müellifi Şeyhi[208] de, diğer birçok şair gibi büyük ölçüde Nizami'nin etkisinde kalmıştır. Ahmed Rıdvan'ın Hüsrev ü Şirin'i, bugünki bilgilere göre Anadolu sahasında, bu konuda yazılmış üçüncü eserdir. Rıdvan eserini yazarken Nizami'den de Şeyhi'den de yararlanmıştır.[209]

Ahmed Rıdvan'ın Hüsrev ü Şirin'in sonlarına doğru söylediği

Tamām oldı çü sözüm faṣl-ı gülde
Bu mıṣraᶜ düşdi tariḫi göñülde (4895)

şeklindeki beyitin ikinci mısraının ebced sistemindeki karşılığı 907 rakamını vermektedir. Buradaki fasl-ı gül (bahar) terkibi de dikkate alınırsa, bu 907 hicri yılı M. 1502'ye tekabül etmektedir. Eserdeki

Şeh-i gitī-sitan Şeh Bāyezid Ḫan
Ser-i şāhān-ı ᶜālem ḫan bin ḫan (159)

beytinden de şairin Hüsrev ü Şirin'i Sultan II. Bayezid için yazdığı anlaşılmaktadır.

Hüsrev ü Şirin'in bilinen iki nüshasından biri olan Berlin nüshasının fotoğrafları, iki cilt halinde, Atatürk Üniversitesi Kütüphanesi'ndedir.[210] Bizim metni oluştururken esas aldığımız yazma da budur. Şairin, Hüsrev ü Şirin'in bu nüshasının sonunda söylediği

---

[208] bkz. **Şeyhi**, s. 39

[209] Bu konu Hüsrev ü Şirin'in **Eserin Nizami ve Şeyhi'nin Hüsrev ü Şirinleriyle Mukayesesi** (s. 103) başlığı altında etraflıca incelenecektir;

[210] Atatürk Üniv. Ktp., ASL 632 F 1, 633 F 1 (Bu nüshaların doğruluğunu teyid etmek üzere Almanya'dan getirttiğimiz filmi incelediğimizde, aralarında herhangi bir fark olmadığını gördük.)

Bu naẓm-ı dil-güşā çün rişte-i dür
ʿAdedde altı biñ üç yüz sekizdür (4897)

şeklindeki beyitten de anlaşılacağı gibi, eser 6308 beyit olarak kaleme alınmıştır. Ancak metnin başından veya sonundan herhangi bir eksiklik söz konusu olmamasına karşın, muhtelif yerlerinden bazı yaprakların koptuğu anlaşılmaktadır Bu konuda yazılmış diğer bazı eserler üzerine yaptığımız araştırmada bu eksik kısımların, içinde Mehin Banu'nun ölümü ve Şirin'in Ermen hükümdarı olduktan sonra tahtı bırakıp Medayin'e, Hüsrev'in yanına gidişinin de anlatıldığı bölümler olduğu anlaşılmıştır.

Gotha Katalogu'nda, eserin ikinci bir nüshasından bahsedilmektedir.[211] W. Pertsch'in 5700 beyit olduğunu söylediği bu nüshaya ne yazık ki ulaşamadık. Bu konuda yaptığımız bütün başvurular sonuçsuz kaldı.

İsmail Ünver yukarıda zikrettiğimiz makalesinde Ahmed Rıdvan'ın diğer bazı eserleri gibi, Hüsrev ü Şirin'inin de bir intihal yoluyla Hayati adına kaydedilmiş olduğunu dolayısıyla bu eserin metni tamamlarken farklı bir nüsha gibi kullanılabileceğini söylemiş ve aslında Ahmed Rıdvan'a ait olup da Hayati adlı biri tarafından intihal edilmiş iki farklı Hüsrev ü Şirin nüshasından bahsetmiştir.[212] Bunlardan birisi, Ünver'in kendisinin de gördüğünü söylediği Hasan Kavruk'taki nüshadır. Bu nüsha hakkında bugün malumat sahibi değiliz.[213] Hüsrev ü Şirin'in "Hayati" adına kayıtlı ikinci nüshası ise Atatürk Üniversitesi Kütüphanesi'ndedir.[214] Ancak bu nüsha metin tamirinde kullanılamayacak kadar bütünlükten uzak ve dağınık bir

[211] W. Pertsch, Die Türkischen Handschriften der Herzoglischen Bibiliothek zu Gotha, Wien 1864, s. 173-174.
[212] Ünver, a.g.m., s. 85-97
[213] Metnin bu nüshası hakkında yaptığımız araştırma, eserin Hasan Kavruk'tan sonra çeşitli kişilerin eline geçtiğini ve son zamanlarda yurt dışındaki birinde bulunduğunu ortaya koymuştur.
[214] Atatürk Üniv. Ktp., ASL, 373 (147a-197b arasında)

durum arzetmektedir. Bu bakımdan çalışmamızda bu türden değerlendirmeye tâbi tutulmamıştır.

1.3.5. Rıdvaniyye

Eserin tek yazma nüshası Süleymaniye Kütüphanesi'ndedir.[215] Bu eser de muhtelif yerlerinden eksiktir. Rıdvan'ın dini ve ahlaki öğütler ve hikâyelerden oluşan bu küçük mesnevisinin bitiş tarihi

Didi tarih bu mısraᶜ ḫūbdur
Bu kitābum ḳamudan maḥbūbdur

beytiyle verilmiştir. İkinci mısraın hesaplanmasıyla H. 914/M. 1508-1509 tarihi çıkmaktadır. Şairin eserin sonundaki ifadelerinden onu bir veli olarak tasvir ettiği Sultan II. Bayezid'e ithaf ettiği anlaşılıyor.[216]

1.3.6. Mahzenü'l-esrâr[217]

Ünver'in, aslında Ahmed Rıdvan'a ait olduğunu düşündüğü[218] Mahzenü'l esrar'ın tek yazma nüshası Hayati adına kayıtlıdır. Şair çeşitli beyitlerde eserinin orijinal olduğunu ima etmişse de bu doğru değildir. Zira bu eser her yönüyle Nizami'nin aynı adlı eseriyle bir beraberlik içerisindedir. Ancak bu imalardan ona gelinceye kadar Anadolu'da Mahzenü'l-esrar yazılmadığı anlamını çıkarmak mümkündür. Mesnevinin yazıldığı tarih tam olarak belli değildir. Eserin tarih beyti Hayati tarafından çıkarılmış olmalıdır. Ancak Mahzenü'l-esrar'daki bazı ifadelerden 1505-

---

[215] Ahmed Rıdvan, Rıdvaniyye, Süleymaniye Ktp., Hacı Mahmud, 3330
[216] Ünver, a.g.m., s. 112-113
[217] Ahmed Rıdvan, Mahzenü'l-esrar, Atatürk Üniv. Ktp., ASL, 369, 1b-22b arasında (Hayati adına kayıtlı)
[218] Bu hususta öne sürülen deliller için bkz. Ünver, a.g.m., s. 90-93.

1506 yıllarından sonra yazılmış olabileceği tahmin edilmektedir.[219] Ayrıca II. Bayezid'e sunulmuş olması da yazılış tarihinin 1512'den önce olduğunu göstermektedir.

Mevcut yazmasında 2023 beyit bulunan Mahzenü'l esrar, beyit sayısı itibariyle de Nizami'nin eserine benzemektedir. Seri bahrinin "*müfte'ilün müfte'ilün fâ'ilün*" kalıbıyla yazılmış olan Mahzenü'l-esrar, bu konuda da Nizami'nin eseriyle bir aynilik göstermektedir. Şairin birkaç yerde Nizami'ye göre küçük değişiklikler yaptığı bu eseri baştan sona Nizami'nin Mahzenü'l-esrar'ını izlemektedir.[220]

1.3.7. Heft-peyker[221]

Elde Hayati adına kayıtlı iki yazma nüshası bulunan Heft-peyker'de de durum Mahzenü'l-esrar'da olduğundan farklı değildir.[222] Bu iki yazmadan birinin, diğerinden istinsah edildiği, aynı yanlışların tekrarlanmış olmasından anlaşılmaktadır.

Heft-peyker'de de yazılış tarihi bulunmamaktadır. Ancak bu tarih, bazı olaylardan hareketle tahmin edilebilir. Mesnevi ilk önce II. Bayezid'in şehzadesi Ahmed adına yazılmış, daha sonra Selim'in padişah olmasıyla, bu isim Selim'e dönüştürülmeye çalışılmıştır. Ancak mesnevinin sonundaki bir beyit unutulmuş, bu beyitteki Ahmed adı değiştirilmemiştir. Yapılmaya çalışılan bu değişiklikler ve eserin sonundaki kasidenin bazı beyitleri eserin, II. Bayezid'in son yıllarında, şehzadeleri Ahmed'le Selim'in çekişmeleri sırasında kaleme alındığını göstermektedir ki, bu tarih de 1511-1512 yıllarına tekabül eder.

---

[219] Ünver, a.g.m., s. 119.
[220] Ünver, a.g.m., s. 119.
[221] Ahmed Rıdvan, Heft-peyker, Atatürk Üniv. Ktp., ASL, 369/2, 23b-65b arasında (Hayati adına kayıtlı)
[222] Ünver, Hayati adına kayıtlı olan bu eserlerin de aslında Ahmed Rıdvan'a ait olduğunu düşünmektedir (bkz. Ünver, a.g.m., s. 93-95; 121.)

Şair, Nizami'nin aynı adlı eserinden kısaltarak tercüme ettiği bu eserinde, yine Nizami ile aynı vezni *"fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün"* kullanmıştır.[223]

[223] Ünver, a.g.m., s. 121-124.

2. Hüsrev ü Şirin

2.1. Konunun özeti

Eserin geniş bir özetini verdiğimiz bu bölümde, bunu yapmakla, eser hakkında ilk bakışta genel bir bilgi edinilmesini amaçladık. Bu özet kısmını, mesnevideki başlıkları dikkate almaksızın, hikâyenin akışına göre, bölümlere ayırdık. Bölümlerin yazmayla karşılaştırılabilmesi ve aralarında ilgi kurulabilmesi için de, hangi beyitler arasında yer aldıklarını dipnotta kaydettik.

2.1.1. Başlangıç[224]

Nuşinrevan'ın ölümüyle oğlu Hürmüz tahta geçer. Babasının yolundan giderek ülkesini adaletle yönetir. Cihân hükümdarlarının başı olur. Hürmüz'ün malı ve mülkü çok olmasına rağmen, yerine geçebilecek bir oğlu yoktur. Bu durum onu fazlasıyla üzer. Nihayet Kâdir olan Allah ona bir erkek çocuğu verir. Çocuğun ismini Perviz koyarlar. Hürmüz, bir yaşına gelince yere inip yürümeye başlayan Perviz'i beş yaşına gelince tahsil için Bozorg Ümmid'in yanına gönderir. Perviz ondan bir çok şeyler öğrenir. Tahsil hayatını bitirdikten sonra, her biri sahasında uzman olan insanlardan savaş silahlarını kullanmayı, ata binmeyi ve çevgan oynamayı öğrenir. Bir süre sonra çevgan oynamaktan usandığında, güzellerle içki içip eğlenerek zamanını geçirmeye başlar.

Bu sırada Hürmüz ülkenin dört bir yanına münâdiler çıkartarak, başkasına haksızlık yapanların çok ağır bir şekilde cezalandırılacaklarını ilan eder. Şâh bu duyuruyu yaptırdıktan sonra, bir gün aklına oğlu Perviz

[224] Metinde 242-620. beyitler

düşer ve onu görmek ister. Perviz'i yanına çağırdığında onun çok üzgün ve durgun olduğunu gören Hürmüz, ona, bu durumdan kurtulabilmesi için ava çıkmasını öğütler. Bunun üzerine Perviz adamlarını alarak sabah erkenden ava çıkar ve akşama kadar avlanır. Gece olduğunda Perviz ve adamları yollarını kaybettikleri bir anda uzaktan bir ateş görürler. Yaklaştıklarında ateşin bulunduğu yerde bir ev olduğunu fark ederler ve otağı oraya kurarlar. Meclis kurulup içkiler içildikten sonra Perviz'in adamlarından biri, içkinin de tesiriyle bir bağa girerek birkaç elma toplar. Ayrıca ona direnen bağ sahibini sakalını yolup elindeki hurmasını da alır. Develer de çobanların uykuya dalması üzerine bir bağa girerek oraya çok zarar verirler.

Bağ sahibi ertesi gün gelip olanları Perviz'e anlatarak şikâyetçi olur. Durumdan fazlasıyla rahatsız olan Perviz, suçluları çağırtıp sorguladıktan sonra, elma çalanın karnını yararak, deve çobanlarını da asarak cezalandırır. Ayrıca develeri de zararı karşılamak üzere çiftçiye verir. Babası Hürmüz oğlunun bu adaletli davranışını öğrenince, onu çok takdir eder ve ödüllendirir.

Bu olaydan bir süre sonra Perviz, kendi dininde duâ edip yattığı bir gece, rüyasında dedesi Nuşinrevan'ı görür. Dedesi, Tanrı'nın ona dört şey hediye ettiğini söyler. Bunlar bir taht, çok iyi koşan Şebdiz adında bir at, Şirin adında bir sevgili ve Barbud adlı bir müzisyendir. Perviz uykusundan uyandığında bu rüyanın gerçekleşeceğinden emin bir halde Tanrı'ya şükr eder.

Hüsrev Perviz'in Şabur adında, çok yetenekli bir nakkaş, aynı zamanda dünyanın birçok yerini gezmiş bir seyyah olan bir nedimi vardır. Şabur, bir toplantı esnasında Hüsrev'e Ermen hükümdarı Mehin Banu'nun çok güzel yeğeni Şirin'den bahseder. Onun güzelliğini uzun uzun över. Bunun üzerine Hüsrev Şirin'e âşık olur ve Şabur'dan gidip Şirin'i istemesini, olmazsa, en azından onun bir resmini çizerek kendisine getirmesin ister.

Şabur hemen hazırlanarak yola koyulur. Yolda büyük bir dağın yanında bir kiliseye (manastır) rastlar. Burası râhiplerle doludur. Kendisi de

rahip kılığına girerek bunların arasına karışır. Daha sonra, bunlardan dost edindiği birine sırrını açar. Bunun üzerine râhip Şabur'a Şirin'i ancak yazın yakındaki bir köşke geldiği vakit görebileceğini, bunun da çok tehlikeli olduğunu, zira onu görenlerin gözlerinin çıkarıldığını söyler. Günlerden sonra Şabur'un arkadaşı olan rahip ona Şirin'in gelip köşküne yerleştiğini haber verir.

2.1.2. Şabur'un Şirin'i kandırarak Medâyin'e göndermesi[225]

Şavur, Şirin'in bulunduğu yere giderek, ona görünmeden, bir şekilde onun resmini yapar. Daha sonra da Hüsrev'in bir resmini yaparak Şirin'in geçeceği yere koyup saklanır. Şirin onu gördüğünde kendisini görmüş gibi olur. Resme aşık olup içmeye başlar. Nihayet sarhoş olup sızınca, çevresindeki câriyeler resmi ortadan kaldırırlar. Şirin uyanıp resmi sorduğunda da onun bir cinin yapmış olduğu bir sihir ve oranın da cin yurdu olduğunu söyleyerek Şirin'i oradan uzaklaştırırlar.

Tak adlı bir başka yeşillik alana giden Şirin ve çevresindekiler, yine Şabur'un aynı oyunuyla karşı karşıya kalırlar. Şirin yine kendinden geçince, bu sefer câriyeler resmi saklayarak onu bir perinin aldığını ve oranın da güvenli bir yer olmadığını söylerler. Sonuçta oradan da göçmek zorunda kalan Şirin, üçüncü olarak ulaştıkları bir bağda konaklayıp dinlenmeye karâr verir. Şabur burada da boş durmaz. Önce bağın bahçıvanıyla görüşerek onun dostluğunu kazanır. Sonra ona sırrını anlattığında bahçıvan kendisini uygun bir yere gizler. Şabur bu defa Şirin'in ve Hüsrev'in resimlerini asarak Şirin'in ikâmet ettiği Tak-ı Sandalın yakınındaki bir ağacın budağına asar. O tarafa gelen Şirin bunları görünce kendinden geçerek yere yığılır. Böylece Hüsrev'in resmine iyice tutulan Şirin onu kendisine dost edinmiş, resimle konuşmaya başlamıştır. Şirin'in bu hâlini gören dadısı, bu duruma bir tedbir

[225] Metinde 620-1215. beyitler

düşünmeye başlar. Bütün bağı dolaşıp araştıran dadı, sonunda bahçıvanın yanına gittiğinde, ondan gerçeği öğrenir ve durumu Şirin'e anlatır. Bunun üzerine Şirin Şabur'la başbaşa görüşerek olayın ayrıntılarını öğrenir. Bu esnada Şabur Şirin'e kendisini Medayin'e götürmeyi teklif ettiyse de, Şirin'in dadısı, onun bir resminin çizilerek Hüsrev'e götürülmesini söyler. Bu teklif kabûl edilir. Şabur, Şirin'in resmini çizerek Medâyin'e, Hüsrev'e götürür.

Hüsrev Şirin'in resmini görünce, ona iyiden iyeye tutulur. Resmi kendisine arkadaş edinir. Sonunda dayanamayarak Şabur'u, Şirin'e durumunu arzetmesi için, tekrar Ermen'e gönderir. Hüsrev'in bu tavrı üzerine Şirin'in yanına gelen Şabur, ona Hüsrev'in ne durumda olduğunu, kendisini nasıl sevdiğini anlatır. Bunun üzerine Şirin Hüsrev'in yanına gitmeye karâr verir ve yola koyulur. Medâyin yakınlarına geldiğinde, oradaki bir dağın eteğinde dinlenmek ve avlanmak için konaklar. Daha sonra tekrar yola koyulur. Şirin'in ve çevresindekilerin iyice yorulduğu bir anda Şirin bir su kaynağı görür ve burada yıkanıp dinlenmek üzere konaklamaya karar verir. Bu esnada Hüsrev de Şirin'in hasretine dayanamamış ve saraydakilere ava gittiğini söyleyerek Ermen'e doğru yola çıkmaya karar vermiştir. Yola çıkarken de hizmetinde bulunanlara bir misafirinin gelebileceğini, geldiği takdirde ona çok iyi davranmalarını ve eğer sarayını beğenmezse onun için istediği yerde bir başka mekân hazırlamalarını söyler. Böylece arkadaşlarıyla birlikte, yola çıkan Hüsrev bir süre sonra Şirin'in konaklamış olduğu su başına gelir . Burada arkadaşlarına, yola devam etmelerini, kendisinin onlara yetişeceğini söyleyerek su içmek üzere pınara yönelir. Bu sırada Şirin sudan çıkmış giyinmektedir. Hüsrev'i fark ettiğinde, görünüşünün güzelliğine bakarak onun Hüsrev olabileceğini düşünür ve onunla konuşmak ister. Fakat Hüsrev yola çıkarken düşmanlarından korunmak maksadıyla kılık değiştirmiş olduğu için onu tanıyamaz. Sonuçta tanımadığı bir adamla konuşmanın doğru olmayacağını düşünerek hemen oradan uzaklaşır. Hüsrev ise onu gördüğü andan itibaren etkisinde kalır ve ne olursa olsun onunla konuşmak

ister. Fakat Şirin birden atına atlayıp uzaklaşınca, o da bulunduğu yerin ıssız bir yer olduğuunu dikkate alarak Ermen'e doğru yola koyulur.

Hüsrev Ermen'e doğru yol alırken Şirin de Medayin'e ulaşır. Burada onu Hüsrev'in hizmetinde bulunanlar karşılayıp konuk ederler. Fakat bir süre burada kalan Şirin, Hüsrev'in de orada olmayışından dolayı çok sıkılır. Sonuçta kendisine kuş uçmaz kervan geçmez bir yerde, kayaların arasında bir köşk yaptırır ve buraya yerleşir.

2.1.3. Hürmüz'ün Saye Han'la Savaşması, Tahttan İndirilmesi ve Yerine Oğlu Perviz'in Geçmesi[226]

Hüsrev Ermen'e gitmesi üzerine Şabur Medayin'e gelerek Şirin'i alıp tekrar Ermen'e götürür. Bu esnada İran ülkesi düşmanlar tarafından kuşatılır. Araplardan Ömer Azrak İran üzerine yürümüş Halep'i geçmiştir. Rum Kayser'i Şam'ı zaptetmiştir. Kuzey'de ise Türk Hakan'ı Saye Han Horasan sınırına kadar gelmiştir. Bu durum karşısında Hürmüz hemen divanı toplar. Divanda Araplar'ın ganimet verilerek savılmasına, Şam'ın Kayser'e verilmesine Saye Han'la da savaşılmasına karar verilir. Bu karar üzerine Hürmüz, Behram-ı Çubin'e bir ordu tahsis ederek onu Saye Han üzerine gönderir. Uzun ve çetin bir savaştan sonra Behram Saye Han'ı öldürür, ordusunu dağıtır, oğlunu esir eder ve birçok ganimet alır. Bu ganimetlerin en değerlilerini Saye Han'ın oğluyla beraber Hürmüz'e gönderir. Hürmüz bu duruma önceleri çok sevinir. Fakat sonradan vezirinin ona Behram'ın ganimetlerin iyilerini kendi yanında bıraktığına dair sözler söylemesi üzerini Behram'a çok kızar ve ona hakaretlerle dolu bir mektubun yanında bir çıkrık ve kadın elbiseleri gönderir. Behram mektubu alınca, elbiseleri giyer ve çıkrığı önüne alır. Bu aşağılayıcı durum onu ve arkadaşlarını çok üzer. Sonuçta Hürmüz'ü tahttan indirerek yerine oğlu

[226] Metinde 1440-1802. beyitler

Perviz'i geçirmeye karar verirler. Bunun üzerine isyan eden Behram Horasan'ı ele geçirir. Sonra da önceden aldıkları kararın hilafina Hürmüz'ü öldürüp yerine kendisi geçmeye niyetlenir. Fakat bu duruma İran'ın ileri gelenleri razı olmazlar. Hürmüz'ü tahttan indirerek gözlerine mil çektikten sonra Perviz'e "Gel tahta çık" diye haber gönderirler. Bunun üzerine Perviz hemen gelip tahta çıkar.

2.1.4. Hüsrev'in Behram'la Mücadelesi ve Ermen'e Kaçması[227]

Bu karışıklıklardan sonra Hüsrev yeniden Şirin meselesiyle meşgul olmaya başlar. Fakat tahttan vazgeçmek istemeyen Behram bu kez de Perviz'e karşı bir mücadeleye girişir. Önce Perviz hakkında çeşitli dedikodular çıkararak İran'ın ileri gelenlerini elde etmek ister. Bunda da başarılı olur. Behram'ın iftira ve dedikodularının tesirinde kalan Medâyin halkı Perviz'e karşı cephe alırlar. Behram bu işi başardıktan sonra Perviz'e karşı savaşmak üzere bir ordu hazırlar. Bu durumdan fazlasıyla müteessir olan Perviz de onunla savaşmaya niyetlenir. Fakat hocasının uyarısı üzerine bundan vazgeçerek tekrar Ermen'e doğru yola çıkar. Ermen yakınlarında bir yerde konaklayan Hüsrev burada avlanmak ister. Çevreyi dolaşırken birden orada avlanmakta olan Şirin'le karşılaşır. Şirin o anda ona baktığında onu Hüsrev olduğunu anlar ve kendisinin misafiri olmasını ister. Hüsrev bu teklifi kabul eder. Hüsrev Ermen'e ulaştığında Mehin Banu onu büyük bir saygıyla karşılar ve bir saraya yerleştirir Ona karşı hürmet ve ikramda kusur etmez. Bu arada Şirin'e de Hüsrev'e karşı dikkatli olması hususunda nasihat etmekten geri kalmaz. Ona aralarında nikâh olmadan Hüsrev'le yakın olmamasını tenbihler. Şirin'in bu konuda söz vermesi üzerine Hüsrev'le, tek başına olmamak kaydıyla, görüşmesine izin verir. Şirin bir süre sonra yine kayalar arasındaki köşküne döner. Bu esnada Behram'ın ölüm haberi gelir.

---

[227] Metinde 1802-1999. beyitler

Hüsrev, Behram düşmanı olmasına rağmen, aynı durumun kendi başına da geleceğini düşünerek üzülür.

2.1.5. Şirin'in Ferhat'la Süt Kanalı Meselesini Konuşması[228]

Şirin kasrına geldikten sonra çok sevdiği süte ihtiyaç duyar. Ancak kayalar arasında bulunan köşkü koyunların otlağından çok uzak olduğu ve koyunların da oraya ulaşmalarına imkân olmadığı için ihtiyaç duyduğu sütü bulamaz. Bu durum Şirin'in aklına kayaların delinerek otlakla bulunduğu yer arasında bir kanal oluşturulması ve böylece ihtiyacı olan sütün buradan akıtılarak kendisine ulaştırılması fikrini getirir.

Şirin'in bu plânını gerçekleştirmek için bir usta aranır ve meşhur bir taş ustası olan Ferhat bulunup Şirin'in huzuruna getirilir. Şirin Ferhad'a yapmasını istediği kanalı anlatır. Konuşmaları esnasında Şirin'e tutulan Ferhat o şevkle hemen bu kanalı yapmaya başlar. Kısa bir süre sonra iki tarafında birer havuz olan kanalı yapar. Böylece baştaki havuzda biriken süt, kanaldan akıtılarak sarayın tarafında bulunan havuzda toplanacaktır. Şirin'e kanalın bittiği haber verilir. Şirin Ferhad'ın eserini görünce, çok sevinir ve ona, birçok değerli mücevherler verir. Ferhad bu hediyeleri kabul etmez. Bu mücevherlerin en iri ve değerli olanlarını Şirin'e, diğer taşları da çıkarken kapının önündeki insanlara verir.

Bu olaydan sonra Ferhad'ın Şirin'e olan aşkı daha da artar. Onun aşkıyla çöllere düşer. Şirin'in kasrını kendisine kıble edinir, onun etrafında dolanıp durur. Bu aşk onu öyle kendinden geçirir ki, insanlardan kaçar hayvanlarla ünsiyet peydah eder. Bu durum onun çevrede meşhur olmasını

[228] Metinde 1999-2675. beyitler

sağlar. Artık onun Şirin'e duyduğu aşk herkesin dilindedir. Çok geçmeden Hüsrev'in adamları da bu durumdan haberdar olur ve Hüsrev'e Ferhad'ın Şirin için yaptığı kanal ile ona duyduğu aşkı anlatırlar. Bunun üzerine Hüsrev bu durumu konuşmak üzere adamlarını toplar. Ferhad'ı Şirin'den uzaklaştırmanın yollarını ararlar. Sonuçta ona Bisütun dağında bir yol açma görevi vermeye karar verirler. Ferhad imkansız olan bu işi başarırsa, ona Şirin'le birlikte olma izni verilecektir. Karar kendisine bildirilmek üzere Ferhad bulunup Hüsrev'in sarayına getirilir. Hüsrev önce onu tehdit ederek aşkından vazgeçmesini sağlamaya çalışır. Bunu başaramayınca, daha önce kararlaştırdıkları gibi ona Bisütun dağında bir yol açmasını, başardığı takdirde Şirin'i alabileceğini söyler. Ferhad bunu seve seve kabul eder ve hemen işe girişir. Gece gündüz demeden çalışmaktadır. Şirin'e duyduğu aşk onun daha çok çalışmasını sağlamaktadır. Bu esnada Şirin Bisütun dağına onu ziyarete gelir. Bu ziyaret onun gücüne güç katar. Çalışmasını daha büyük bir şevkle sürdürür. Hüsrev'in adamları bu durumu hemen Hüsrev'e iletirler. Ona Ferhad'ın aynı şekilde devam etmesi halinde işi bitirebileceğini söylerler. Bunun üzerine Hüsrev başka bir tedbir almaya karar verir. Divan toplanır. Toplantıda bir kocakarının Ferhad'ın yanına giderek ona Şirin'in öldüğünü söylemesine karar verilir. Böylece Ferhad'ın çalışmasına gerek kalmayacaktır. Hemen bir kocakarı görevlendirilir. Kocakarı, Ferhad'ın yanına gider ve ona Şirin öldüğü halde kendisinin ne diye hala çalışmakta olduğunu sorar. Bu acı haberi duyan Ferhad kendisini kayadan aşağıya atar ve ölür. Şirin onun için eksiksiz bir cenaze töreni yapar. Hüsrev, Ferhad'ın ölümünden dolayı Şirin'e tâziye mektubu gönderir.

2.1.6. Meryem'in ölümü, Hüsrev'in Şeker'le evlenmesi[229]

Bu olaydan bir süre sonra Hüsrev'in, Rum Kayser'inin kızı olan eşi Meryem ölür. Şirin ona sitemlerle dolu bir tâziye mektubu yazar. Bu mektupta Şirin, ülkesini bırakıp Hüsrev'e gelmiş olmasına rağmen, onun ilgisizliğinden yakınır. Bunun üzerine Hüsrev Şabur'u, Şirin'i alıp gelmek üzere, gönderir. Fakat Şirin buna razı olmadığı gibi Şabur'u da ağır bir şekilde azarlar ve Şabur eli boş geri döner. Hüsrev bu konuda suçlu olduğunu kabul ederek Şirin'i haklı bulur. Şabur'u bu sefer özür dilemesi ve Şirin'in gönlünü alması izin Şirin'e gönderir. Ancak Şirin'in tavrı gene olumsuz olur. Şabur'un ikinci kez reddedilmesine içerleyen Hüsrev, Şirin'den vazgeçmesi, başka birini bulması gerektiğini düşünür.

Arkdaşlarıyla eğlenmek üzere toplandıkları bir gün, dostlarından biri ona İsfahanlı bir güzel olan, Şeker'den bahseder. Hüsrev adamın övgü dolu sözlerinin tesirinde kalarak bir süre sonra Isfahan'a Şeker'i görmeye gitmeye karar verir. İsfahan'da hakkında birtakım dedikoduların dolaşmakta olduğu Şeker'i iyice araştırdıktan sonra onunla evlenir. Ancak bu evlilik yürümez. Çünkü Hüsrev'in aklına yine eski sevdası Şirin düşmüştür.

2.1.7. Şirin'in Hüsrev'le tekrar bir araya gelmesi[230]

Fakat Hüsrev'in Şeker'le evlenmiş olduğundan haberdar olan Şirin büsbütün inatçı bir tavır takınmıştır. Hüsrev'in arkadaşı Şabur da onun yanındadır. Bunun üzerine Hüsrev, Şabur'u geri çağırmaya karar verir. Böylece tamamen yalnız kalacak olan Şirin, ister istemez eski aşkı Hüsrev'e dönecektir. Şabur'un yanından ayrılmasıyla büsbütün yalnız kalan Şirin sıkıntılı günler geçirir ve Tanrı'ya kendisini bu sıkıntılı durumundan kurtarması için yalvarır.

---

[229] Metinde 2675-3030. beyitler
[230] Metinde 3030-3989. beyitler

Yalnızlık Hüsrev'i de bunaltmıştır. Bir sabah ansızın kalkarak çevresindekilere ava çıktığını söyleyip Şirin'in kasrına doğru yola koyulur. Avlana avlana Şirin'in kasrının kapısına varır. Hüsrev'in gelmekte olduğunu öğrenen Şirin kasrın önünde onu karşılamak için bütün hazırlığını yapmış fakat kapıyı açmamıştır. Kendisi de kasrın damında durur. Kasrın kapısının kapalı olduğunu gören Hüsrev, Şirin'e kapıyı açmasını ve kendisini içeri almasını söylerse de Şirin bunu yapmaz. Sonunda Hüsrev geldiğine pişman olarak geri döner.

Hüsrev'in bu şekilde geri dönüşünün ardından Şirin de yaptığına pişman olur ve kılık değiştirerek Hüsrev'in peşine takılır. Bir süre sonra Hüsrev'in yanındaki askerlerle birlikte mola verdikleri yere ulaşır. Burada herkes uyumaktadır. Şirin de bunların aralarından geçerek gidip Şabur'u bulur. Onunla bir plân yaparlar. Bu plâna göre Hüsrev'in olduğu bir yerde Şirin gizlenecek ve yakınında oturan bir müzisyen aracılığıyla söylemek istediklereni Hüsrev'e iletecektir. Ayrıca her şeyin yolunda gitmesi halinde Hüsrev'en kendisine nikâh kıymasını da isteyecektir.

Sabah olunca Şabur Hüsrev'e meclis kurup eğlenmeyi tavsiye eder. Hüsrev kabul eder. Bunun üzerine meclis kurulur. Şabur Mehesti adlı müzisyeni Şirin'in gizlendiği yerin yakınına yerleştirir. Onun karşısına da Barbud geçmiştir. Böylece Şirin Mehesti'nin ağzından söylemek istediklerini Hüsrev'e iletir. Barbud da Hüsrev'in ağzından cevap vermektedir. Bir süre sonra Şabur durumu açıklar ve Şirin'in nikâh şartını Hüsrev'e bildirir. Hüsrev bunu kabul eder. Şirin'le yedi gün birlikte kaldıktan sonra onu gelin olarak almak üzere kayalar arasındaki kasrına gönderir.

2.1.8. Hüsrev'in Ülkenin İleri Gelenlerine Danışarak Şirin'le Evlenmesi[231]

Şirin'i kasrına gönderen Hüsrev'in kendisi de Medayin'e doğru yola koyulur. Medayin'e ulaştıktan sonra ülkenin ileri gelenlerini toplayarak onlardan Mehin Banu'nun soyundan gelen ve bir asilzade olan Şirin'le evleneceğini söyleyerek bu konudaki fikirlerini sorar. Hepsi olumlu fikir beyan ederler. Bunun üzerine Hüsrev, müneccimlerin düğün için en uygun zamanı belirlemelerini ve düğün hazırlıklarının başlatılmasını emr eder.

Uygun zaman tespit olununca düğün büyük merasimlerle başlar. Düğüne Rum Kayser'i, Hint hükümdarı, Çin Fağfur'u, ile Şam ve Mısır sultanları da davetlidir. Altından bir sofra kurulur. Bu sofrada çeşit çeşit yemek vardır. Yemeğini yiyenler altından olan tabaklarını da alıp götürürler.

Bu arada Şirin'de on bin katıra ve bir o kadar deveye yüklemiş olduğu çeyiziyle Medâyin yolundadır. Medayin'e ulaştığında Mecusi din adamları gelip Hüsrev'le Şirin'in nikâhını kıyarlar.

Bu olaydan sonra ziyadesiyle mutlu olan Hüsrev çevresindeki yakın adamlarını da yine maiyyetindeki kadınlarla evlendirerek onlara birçok hediyeler verir.

2.1.9. Hüsrev'in Oğlu Şiruye Tarafından Öldürülmesi Ve Şirin'in Kendini Öldürmesi[232]

Hüsrev bu düğünden sonra felsefi meselelerle meşgul olmaya başlar. Bu konuda hocası Bozorg Ümmid'le sohbetler eder. Sonuçta dünya işlerinden soyutlanarak Ateş-haneye kapanmaya karar verir. Bu kararı uygulamaya koyduğu anda Meryem'den olan oğlu Şiruye tahtı ele geçirir ve onu karısı Şirin'le beraber hapseder. Hüsrev'in Şirin'le beraber olması onun

---

[231] Metinde 3989-4230. beyitler
[232] Metinde 4230-4580. beyitler

için teselli kaynağı olmuştur. Bu zor günleri birbirlerine destek olarak geçirirler.

Ancak devlet erkânı Şiruye'nin aklını çelerek babasını öldürmesini telkin ederler. Bir gece Hüsrev ve Şirin uyurlarken Şiruye gelir ve babasının ciğerine hançerini saplar. Hüsrev acı içinde kıvrandığı ve çok susadığı halde Şirin'e kıyamadığı için onu uyandırmaz. O halde susuzluk içerisinde ölür. Şirin uyandığında onun cansız bedeniyle karşılaşır. Bu duruma çok üzülmesine rağmen, vakur bir tavır sergiler. Kocasının cenaze işleriyle uğraştığı sırada Şiruye'nin kendisiyle evlenmesi konusunda ısrarlı teklifleri gelir. Şirin bu tekliflerden kurtulamayacığın anlayınca, Şiruye'ye onu kabul edeceğini ancak bazı şartları olduğunu söyler. Şiruye şartları kabul eder. Bu anlaşma uyarınca saray, köşk ve divan-hane yıktırılır, taht, tac dağıtılır, Hüsrev'in bütün eşyaları bir yere toplanıp yakılır ve Şebdiz'in ayağı kesilir. Bütün istediklerinin yapıldığını gören Şirin, Hüsrev'in elinde kalan giysilerin de dağıtır ve o günün sabahı Hüsrev'in cesedini bir tabuta koydurup yanında yürüyerek türbesine kadar götürür. Gerekli işlemler yapılıp Hüsrev'in cesedi türbeye konduktan sonra Şirin içeriyi temizleyeceğini söyleyerek eline bir süpürge alıp türbeye girer. Hüsrev'in yanına gidip yarasını açar, yüzünü yaraya sürer ve hançerini çıkararak kendi vücudunda aynı yere saplar. Sonra da Hüsrev'in yanına uzanıp ona sarılarak can verir. Şirin'in bu cesur ve fedakar tavrından dolayı onu da Hüsrev'in yanına gömerler. Zaman içerisinde burası da aşıkların ziyaretgâhı haline gelir.

3. Eserin Nizami ve Şeyhi'nin Hüsrev ü Şirinleriyle Mukayesesi

Ahmed Rıdvan Hüsrev ü Şirin'i yazarken kendisinden önce bu hikâyeyi bütün boyutlarıyla ortaya koymuş olan Nizami'nin ve hikâyeyi Anadolu sahasında en güzel işlemiş olan Şeyhi'nin kuvvetli tesiri altında kalmıştır. Bu tesir, eserde, daha çok, olayın seyri ve kurgulanması aşamasında hissedilmektedir. Şairin, Hüsrev ü Şirin'de, kendisinden önceki bu iki şairden bağımsız olarak yapabildiği değişiklikler sadece olayların içerisindeki küçük detaylarla sınırlı kalmışlardır. Bu bakımdan Ahmed Rıdvan'ın bu hikâyenin işlenişinde bir yenilik yaptığı söylenemez. O sadece, olayları anlatırken kullandığı imajları zenginleştirmiş, bazen daha renkli hayaller ve benzetmeler kullanarak küçük değişiklikler yapmaya çalışmıştır.

Yaptığımız araştırma şairimizn Hüsrev ü Şirin'i ortaya koyma aşamasında bu iki eseri dikkatle incelediğini ve birinin eksik veya yetersiz bilgiler verdiği yerlerde diğerine başvurduğunu göstermektedir. Bunu yaparken Nizami veya Şeyhi'nin uzun uzun anlattığı bazı bölümleri kısaltmış, bazı bölümlere ilaveler yapmış, bazılarını da eserine hiç almamıştır. İncelememiz sonucunda bu üç eser arasında bulabildiğimiz benzerlik veya farklılıkları şöyle sıralayabiliriz:

1- Nizami[233] ve Ahmed Rıdvan'ın önemli bir yer ayırdığı Şiruye vakası ile Hz. Peygamber'in Hüsrev'e mektup yazması ve Mirâc'a çıkması hadiseleri Şeyhi'nin eserinde[234] yoktur. Aşağıdaki beyitler Ahmed Rıdvan'ın Hüsrev ü Şirin'inde ilgili bölümlerden alınmıştır:

Şehüñ varidi bir ferzend-i ḫāmı
Ḳatı şirrīr idi Şīrūye nāmı (4340)

[233] Nizami, a.g.e., s. 374-405.
[234] Timurtaş, a.g.e.

O bed-baḫtın anası Meryemidi
Velī ṣanmañ anı ʿĪsī-demidi (4341)

Muḥammed gösterüb bürhān-ı ḳāhir
Nübüvvet daʿvīsin itmişdi ẓāhir (4706)

Çün irdi daʿveti ḫāṣile ʿāma
Selāṭīne ḳamu gösterdi nāme (4710)

Necāşīyi çün evvel itdi daʿvet
Şoñında eyledi Pervīze niyyet

Buyurdı yondılar ol demde ḫāme
Düzetdiler ʿAcem şāhına nāme (4712)

2- Nizami, Behram-ı Çubin meselesine değinmemiş, Hürmüz'ün ölümüyle ilgili herhangi bir bilgi vermemiştir. Oysa Şeyhi[235] ve ondan naklen Ahmed Rıdvan bu konuyu geniş bölümler halinde işlemişlerdir. Ahmed Rıdvan eserinde Behram'ın Hürmüz tarafından çok sevilip sayıldığını, onun çok bilgili ve cesur olduğunu belirtmiştir:

Meger varidi bir mīr-i muʿazzam
Melik Hürmüz ḳatında key mükerrem (1533)

ʿAceb dānā-y-idi hem ehl-i tedbīr
Dilīridi tüvānā merd-i şemşīr (1534)

[235] Timurtaş, a.g.e., 2219-2485. beyitler.

Eserde Hürmüz'ün sonu ile ilgili bir takım ipuçları da bulmak mümkündür:

Bes andan ṣoñra bir gice o begler
Ġalīv eylediler şāh üzre yekser (1750)

Yüridiler sarāy-ı şāha çün seyl
Ṭutub şāhuñ gözine çekdiler mīl

Mecāli yoġidi k'ide tekellüm
Çü bī-raḥmidi bulmadı teraḥḥum (1752)

3- Şeker Nizami'de İsfahan'lı bir güzel olarak anlatılmıştır. Bir eğlence meclisinde Hüsrev'in bir arkadaşı ona Şeker'den bahseder. Hüsrev bir yıl boyunca onu alıp Medâyin'e getirmek hususunda bocalar. Sonunda, biraz da Şirin'i unutabilmek için, onu almaya karar verir. Şeker'i almaya İsfahan'a gittiğinde onun hakkında bazı dedikodular duyar. İyice araştırıp soruşturduktan sonra, dedikoduların asılsız olduğunu anlar ve onu alır[236]. Şeker ile ilgili bölümde Ahmed Rıdvan da Nizami'yi esas almıştır:

Sipāhān şehrinüñ içinde ol māh
Velī nāmı Şekerdür lāyıḳ-ı şāh (2914)

Sipāhān mülkinüñ şeh-zādesidür
O bāġuñ serv-veş āzādesidür (2915)

[236] Nizami, a.g.e., s. 243-256.

Şeker daʿvāsın itdi ḫalḳa tafṣīl
Beyān itdi ne varsa ḳālile ḳīl (3002)

Şehādet ḳıldılar heb ʿiffetine
Şeker daʿvāsınuñ hem ṣıḥḥatine (3003)

Şeyhi ise Şeker'i İsfahanlı bir güzel olarak tarif etmesine karşın onun Tatar istilası dolayısıyla çocuk yaşta yurdundan ayrılmak zorunda kaldığını ve Meryem tarafından büyütüldüğünü ifade eder. Meryem onu büyüyünceye kadar Hüsrev'e hiç göstermemiş, sonunda ölüm döşeğindeyken, Şeker'i Şirin'i unutması için, Hüsrev'e sunmuştur.[237]

4- Nizami Nuşinrevân'ın, rüyasında Hüsrev'e vaad ettiği dört şeyi *Şirin, Şebdiz, taht ve Barbud* olarak sıralarken[238], Şeyhi, bu sırayı *Şebdiz, Barbud, taht ve Şirin* olarak değiştirmiştir.[239] Ahmed Rıdvan ise bunları *taht, Şebdiz, Şirin ve Barbud* şeklinde sıralayarak diğerlerinden farklı bir tutum sergilemiştir:

Biri bu kim müyesser ola bir taḫt (500)
Senüñ baḫtuñ bigi olmaya bir baḫt

Biri bir atuñ ola key revende
Ki bād urmaya gerdine devende

Siyāh ola ṭonı hem adı Şeb-dīz
Ola yügrük ṣabādan oddan tīz

[237] Timurtaş, a.g.e., 5290-5342. beyitler.
[238] Nizami, a.g.e., s. 47-48.
[239] Timurtaş, a.g.e., 960-969. beyitler.

Biri bir yāruñ ola adı Şīrīn
Naẓīrin görmeye çeşm-i cihān-bīn

Biri muṭribuñ ola ḫōş-āvāz
K'anuñ yanında Zühre ola nā-sāz

Dene muṭribler içre Bārbūd nām
Aña taḥsīnler ide ḫāṣile ʿām (505)

5- Nizami'nin Hüsrev ü Şirin'ininde Şebdiz'le ilgili efsaneyi bilgili bir rahip anlatır. Bu efsaneye göre "*İnhirak*" adlı bir kulenin yanında mermerden yapılmış bir kilise, bunun yanında da bir mağara vardır. Bu mağaranın içerisinde tıpkı süvariye benzeyen bir taş vardır. Her asırda "*Remgel Sahrası*"ndan bir kısrak yüz fersah yol katederek gelir ve şehvetle o siyah taşa sürtünür. Bu sürtünmeden gebe kalır. Bu gebelikten de Şebdiz ve onun gibi atlar meydana gelir.[240] Bu efsane Şeyhi'nin eserinde de küçük farklılıklarla vardır. Şöyle ki, Şeyhi'de efsaneyi anlatan rahip yoktur, doğrudan hikâyeye girilir. Nizami'de süvari şeklinde olan kaya da Şeyhi'de at şeklindedir. Ayrıca bir değil, birden çok at çobanlar tarafından getirilir. Bunların Nizami'de anlatılan işlemi yapmaları sonucunda nadiren Şebdiz gibi atlar doğar. [241] Efsane, Ahmed Rıdvan'ın eserinde de hemen hemen Şeyhi'nin anlattığı gibidir. Bu konudaki tek farklılık atların yüzyılda bir değil, yılda bir geliyor olmasıdır. Konu, Hüsrev ü Şirin'de aşağıdaki beyitlerle işlenmiştir:

Ol atuñ aṣlını iden ḥikāyet
İşitdüm böyle ḳılmışdur rivāyet (1243)

[240] Nizami, a.g.e., s. 56-47.
[241] Timurtaş, a.g.e., 1155-1167. beyitler.

Ki mülk-i Ermen içinde müsellem
Meger kim varimiş bir deyr-i aʿẓām

O deyr öñinde varmış bir maġāra
Demürden ḳapusı beñzer ḥiṣāra

O ġar içinde varimiş muḳarrer
Feres şeklinde bir seng-i muṣavver

Olurmış her yıluñ içinde bir gün
Gelürlermiş bu ġāra iller ol gün

Bile alub gelüb ögreklerini
Ḳoyarlarmış bu ġāra yundlarını

Varub ḳısrāk bu ṭaşa sürünürmiş
Ḥaḳuñ fermānı-y-ile yıġılurmış

Bu ṭaş aṣlı-y-imiş Şeb-dīz u şeb-reng
Sümi saḫtımiş anuñ ṣanasun seng (1250)

6- Şirin'in Medâyin'de yaptırdığı kasr hakkında Nizami, kasrın Kirmanşah'a on fersah mesafede olduğunu söylerken[242], Şeyhi sadece Ermen tarafına doğru bir yerde yapıldığını ifade etmiştir.[243] Ahmed Rıdvan'da ise bu konu hakkında herhangi bir kayıt yoktur. Eserde, sadece, bu köşkün yüksek bir yaylada yapılması istenmiştir:

[242] Nizami, a.g.e., s. 90.
[243] Timurtaş, a.g.e., 1948. beyit.

Muḥaḳḳaḳdur bu sözüm ṣanmañuz lāġ
Ṣuyum degişmeyince olmazam ṣaġ (1330)

Benüm-çün fikr idün bir cāy-ı yaylaġ
Ṣuyıyla gölgesi çoḳ bir ulu ṭaġ (1331)

Didi bennāya Şīrīn ḥāliyā ṭur
Benüm-çün saʿy idüb yaylaları gör (1337)

7- Hüsrev'in Ermen'de Şirin'le buluştuğu bir gecede, o, Şirin, Şabur ve yanındaki kızlar duruma uygun masallar anlatırlar. Bu kızların ve anlatılan masalların adları Nizami ile Şeyhi 'de farklıdır.[244] Ahmed Rıdvan'ın eserindeyse bu bölüm yoktur.

8- Şeyhi'nin eserinde yer alan Şavur'un, Şirin kasra geldikten sonra, Hüsrev'in yanına gitmesi ve Behram'ın ölümü münasebetiyle tutulan yasın dördüncü gününde ona yetişmesi hadisesi[245] Nizami ve Ahmed Rıdvan'ın eserlerinde yoktur.

9- Nizami'nin Hüsrev ü Şirin'inde Ferhad, cüsseli biri olarak tarif edilirken bu kahraman Şeyhi'de zayıf fakat kuvvetli biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu konuda Ahmed Rıdvan da Nizami'ye uyarak Ferhad'ın çelikten bir dağ gibi olduğunu ifade etmiştir:

Geçüben kürside oturdı Ferhad
Ḳarār itdi sanasın kūh-ı pūlād (1997)

10- Nizami'de Şirin, Ferhad'a yaptığı işin karşılığı olarak küpesini verir.[246] Şeyhi'nin eserinde ise Ferhad'a ödül olarak altın, gümüş ve mücevher

[244] Nizami, a.g.e., s. 90.
[245] Timurtaş, a.g.e., 4071-4086, 4150-4174. beyitler.
[246] Nizami, a.g.e., s. 198.

verildiği ifade edilmiştir.[247] Ahmed Rıdvan, bu konuda Şeyhi ile benzerlik göstermektedir:

Müheyyā idüben ḳılmışdı ḥāżır
Getürdiler buyurdı çoḳ cevāhir (2050)

Şu gevherler ki her biri bahāda
Degürdi genc-i Ḫusrevden ziyāde

Buña göre niçe dürr ü güherler
Niṯār itdi yükile sīm ü zerler

Virüb bunları Ferhāde nigārīn
Niçe ʿöẕrile didi aña Şīrīn (2053)

11- Şirin'in Bisütun dağında Ferhad'ı ziyaret ettiği bölümde Şirin Ferhad'a bir içecek götürmüştür. Bu içecek Nizami'de süt[248], Şeyhi'de gül suyudur.[249] Ahmed Rıdvan ise bu içeceği şarap olarak değiştirmiştir:

Çü ʿazm-ı Bī-sütūn itmişdi meh-tāb
Bilesince getürmişdi mey-i nāb (2447)

Bilürdi kūh-ken derdini şāfī
Revān ṣundı eline cām-ı ṣāfī

[247] Timurtaş, a.g.e., 4357-4361. beyitler
[248] Nizami, a.g.e., s. 221.
[249] Timurtaş, a.g.e., 4773-4778. beyitler.

Didi nūş it elümden bārī bir cām
Demi ḫoş gör bilinmez çünki encām (2449)

12- Nizami'de, Şirin'in Ferhad'ı Bisütun dağına ziyarete gitmesi üzerine telaşlanan Hüsrev'in, Ferhad'ı kandırmak üzere bir adam[250], Şeyhi[251] ve Ahmed Rıdvan'da ise bir kocakarı gönderilir. Ahmed Rıdvan bu kocakarı tipini Şeyhi'den almış olmasına rağmen, tasvirini Şeyhi'den daha başarılı bir şekilde yapmıştır:

Velī bu işe bir ḳarı görelüm
Bu sözleri ḳarıya didürelüm (2560)

Meger varidi bir cādū ʿacūze
Ki çoġ eskitmişidi kefş u müze

Bügü itse yire ṭaşlar yaġardı
Meh-i çarḫı inek bigi ṣaġardı (2563)

Görenüñ ḳorḳudan ödi ṣıdardı
Teninden cānı ürkerdi giderdi (2565)

Gözi ṭoḳunduġı ḳalmazdı diri (2567)
Yüzini görenüñ gūridi yiri

Başı ṭazlaḳ ṣaçı dökülmişidi
Bili ṣarṣaḳ iki bükülmişidi

[250] Nizami, a.g.e., s. 223-224.

Ḳoca pisler bigi söylerdi sözi
Ṭolu dökmiş poḫa beñzerdi yüzi (2569)

Didiler ḳarıya şimden-gerü ṭur
Bu söylenen sözi Ferhāda irgür (2572)

13- Şirin'in Meryem'i zehirlemiş olabileceği bahsi sadece Nizami'de geçmektedir.[252] Şeyhi, Hüsrev ü Şirin'de onun ölüm nedeninden bahsetmez.[253] Ahmed Rıdvan da Hüsrev'in Şirin'i üzdüğü için karısı Meryem'in öldüğünü söyler:

Çü Şīrīn cānını acıtdı Perviz
Aña daḫı yetişdi bir elem tīz (2686)

Zemīn aldı elinden Meryemini
Ḳodı tenhā felek ʿĪsī-demini (2687)

14- Hüsrev'in av bahanesiyle Şirin'in kasrına gittiği bölümde, Nizami Şirin'in Hüsrev'in isteği üzerine damdan inerek onunla konuştuğunu ifade eder.[254] Oysa Şeyhi'de Hüsrev'in bütün ısrarlarına rağmen, Şirin damdan inmez ve Hüsrev'le oradan konuşur.[255] Ahmed Rıdvan'ın eserinde de durum aynıdır:

Bu tertībüñ ḳayırub cümlesin māh
Özi bāmında ḳaṣruñ gözedür rāh (3181)

---

[251] Timurtaş, a.g.e.,4880-4903.
[252] Nizami, a.g.e., s. 232-233.
[253] Timurtaş, a.g.e.,5014-5017. beyitler.
[254] Nizami, a.g.e., s. 268-269.
[255] Timurtaş, a.g.e.,2636. beyit.

15- Nizami ve Şeyhi'nin eserlerinde Nigisa, adıyla usta bir müzisyen olarak sunulan kahramanın yerini, Ahmed Rıdvan'da Mehesti[256] almıştır. Bu kadın kahramanla Barbud'un karşılıklı atışmalarının anlatıldığı bölümde Mehesti'nin Şirin tarafından Hüsrev'e verildiği ifade edilmektedir:

İdince Bārbed sūzile āheng
Mehestī de ururdı çengine çeng (3732)

Şehen-şāh Ermene varduḳda tekrār
Mehestīyi şehe virmişdi dil-dār (3733)

[256] Mehesti'nin kim olduğu ve niçin Ahmed Rıdvan'ın eserine alınmış olabileceği konusu için bkz. Kahramanlar, **Sencer, Mehesti ve Barbud,** s. 182

İKİNCİ BÖLÜM

1.Eserin Dış Yapısı

1.1. Hüsrev ü Şirin'in Nazım Şekli ve Bölümleri

Hüsrev ü Şirin mesnevi nazım şeklinde aruzun "*mefā'īlün mefā'īlün fe'ūlün*" vezniyle yazılmıştır.

Eser ana hatlarıyla Divan Şiiri'nin geleneksel mesnevi tertibine uymaktadır. Mesnevinin başında 26 beyitlik bir ***Tevhid*** vardır. Şair bu bölümde her şeyin başlangıcının ve sonunun Allah olduğunu, görünen ve görünmeyen bütün varlıkların onun emrinde olduğunu, güneşin, ayın ve diğer gök cisimlerinin onun emriyle hareket edip, yer yüzünün onun emriyle durduğunu, onun bir benzerinin daha olmadığını ifade ettikten sonra, Allah'ın sözlerini açıklamanın kendisinin haddi olmadığını söyler:

Kim anuñ ḥükm-i nāmına olub rām
Felek cünbiş ḳılubdur merkez ārām (33)

Ḳamu eşyāya oldur evvel āḫir
Anuñ emrindedür pinhān ü ẓāhir (34)

Te'ālallah ki yoḳ mānend ü miṣli
Benī Ādem 'abīd ol Rabb Mevlī (36)

Gelür ġam yirine şādī vü ümmīd
Toġar emriyle anuñ bedr ü ḫurşīd (40)

Nücūma emr ider her demde çoḳ kār
Ṣanāyi‘ gösterür ṣun‘ıyla her bār (41)

Ne ḳādirsin sen ey şūrīde-aḥvāl
Ki şerḥ idesin andan ba‘ż-ı aḳvāl (45)

Hüsrev ü Şirin'de bu bölümü 34 beyitlik bir ***Münâcât*** takip etmektedir. Ahmed Rıdvan, burada, kendisinin günahkâr bir kul olduğunu söyleyerek Allah'tan affedilmesini ister. Ayrıca Allah'a hizmet etmeye gücünün yetmeyeceğini, ona lâyık ibâdet edemeyeceğini, kendisinin aslında bir avuç toprak olduğunu, ancak Allah'ın cömertliğiyle *cevher-i pâk* haline geldiğini de söyler. Şair burada bir öz eleştiri de yapar. Mescitte ibadet ederken gönlünün oyun ve eğlencede olduğunu söyleyerek böyle bir ibadetin kabulü konusunun şüpheli olduğunu ifade eder:

İlāhī dīdeden refᶜ et ḥicābı
Baña göster ṭarīḳ-i pür-ṣavābı (79)

Nice ṭāᶜat ḳılam ben ḥażretüñe
Nitesi ḳādir olam ḫidmetüñe (82)

Vücūdumdur aṣılda bir avuc ḫāk
Senüñ cūduñdan oldum gevher-i pāk (85)

Cemālüñle dü çeşmüm eyle rūşen
Viṣālüñle dilüm ḳıl tāze gülşen (89)

Eger sehvile ḳıldumsa ḫaṭāyī
Ḳalem çek sehvüme eyle devāyı (92)

Tenüm mescidde göñlüm lehv içinde
Ḳabūl ola mı secdem sehv içinde (93)

Baña āḫir demümde raḥmet eyle
Güneh-kāram keremden şefḳat eyle (105)

Şairin bu beyitlerini Hz. Peygamber'in na'tine geçiş aşamasında ifade ettiği

Resūlüñ naʿtini dilde revān et
Nebīnüñ mihrini cānda nihān et (111)

Şu naʿti kim ola maḳbūl-ı ʿālem
Cihān ḫalḳı içinde key müsellem (112)

şeklindeki beyitler takip eder.

Şair, 25 beyitlik bu bölümde Hz. Peygamber'in çeşitli özellikleri üzerinde durur. Onun günahkârların şefaatçisi, peygamberlerin sonuncusu ve İsra ile Mirâc'ın sahibi olduğunu söyleyerek, Allah'tan, Hz. Muhammed'in yüzü suyu hürmetine kendisini bağışlamasını ister:

Resūl-ı maḳṣad-ı ṭā vü sīn
Şefīʿü'l-müẕnibīn ḫayru'l-nebiyyīn (113)

Çün olduñ ḫātem-i dest-i risālet
Süleymān ḫātemi buldı ḫacālet (119)

Serīr-i şerʿüñ oldı ʿāleme tāc
Ki sensin ṣāḥib-i İsrā vü Miʿrāc (129)

İlāhī Aḥmed-i Rıḍvān senüñdür
Ser-ā-ser ʿayb ü pür-noḳṣān senüñdür (135)

Günāhumı ḳo luṭfuñ işin işle
Muḥammed yüzi ṣuyına baġışla (136)

Mesnevide Hz. Peygamber'in na'tini ***Der-du'â-yı pâdişâh-ı İslâm*** başlığını taşıyan 40 beyitlik bir bölüm takip etmektedir. Bu bölüm, başlıkta ifade edildiğinin aksine, sadece devrin padişahına duaya tahsis edilmemiştir. Ahmed Rıdvan burada Sultan II. Bayezid'e dua etme ve onu övmenin yanında, kendisini ve eserini de övmekten geri kalmamıştır.

Şeh-i gītī-sitān şeh Bāyezīd ḫān
Ser-i şāhān-ı ʿālem ḫān bin ḫān (159)

Vücūduñdur sebeb emn ü āmāne
Musaḫḫardur saña devr-i zamāne (162)

Getürdüm şāh içün bir gevher-i pāk
Ki görmedi naẓīrin çeşm-i eflāk (164)

Anuñ-çün eyledüm bir şehr bünyād
Ki görenler didiler āferīn bād

Ḳamu gencīnenün ḳapusın açdum
Cevāhirler yükin āfāke ṣaçdum

Menem zenbūr-veş bennā-yı üstād
Ki ḳıldum ḫāne-i pür-şemʿi ābād (167)

Bu sözlerden velī maḳṣūdı anuñ
Duʿāsıdur ġaraż şāh-ı cihānuñ (174)

Hemīşe devletüñ ola mü'ebbed
Bulasın baḫtile mülk-i muḫalled

Vere gül-zār-ı baḫtuñ verd-i nā-yāb
Nihāl-i ʿizzetüñ ser-sebz ü şād-āb

Zemīnile zamān ola muṭīʿüñ
Nigeh-dāruñ Ḫudā Aḥmed şefīʿüñ (177)

Ahmed Rıdvan, Hüsrev ü Şirin'in kaleme alınış sebebiyle ilgili olarak söylediği

Sebeb bu nazma da ʿışk-ı ezeldür
Ki ma'şûkı Hudâ-yı lem-yezeldür (211)

şeklindeki beyitten sonra bu konuyu *Der-ʿöẕr-ḫʷāsten* başlığı altında tekrar ele almıştır. Burada bu eseri yazma sebebinin bir gece yatarken aklına gelen dünyada kalıcı bir eser bırakma düşüncesi olduğunu söyler:

Sebeb bu naẓma bir daḫi bu düşdi
Yaturken gönlüme endīşe düşdi (214)

Ki bir nesne ḳılam ola mü'ebbed
Ḳala mülk-i cihān içre muḫalled (215)

Cihān içre ḳalaydı yādgārum
Anıñla ḫoş geçeydi rūzgārum (217)

Ahmed Rıdvan, bu şekilde eseri yazma sebebini izah ettikten sonra, 241. beyitten itibaren ***Âgâz-ı dâstân*** başlığıyla hikâyeyi anlatmaya başlar.

Diğer birçok mesnevi gibi, Hüsrev ü Şirin'de de şair, monotonluktan uzak ve akıcı bir metin oluşturabilmek maksadıyla aralara, duruma uygun düşecek şekilde, farklı vezinlerle değişik nazım şekilleriyle yazılmış şiirler ilave etmiştir. Eserde bu türden 11 tane şiir vardır. Dokuzu gazel, biri terci-i bend, biri de Sultan II. Bayezid'e medhiye olarak yazılmış bir kaside olan bu şiirlerin matla beyitleri şu şekildedir:

1-Ġazel-ḫᵛānden-i Ferhād münāsib-i ḥāl

Ḳaṭre-i eşküm nigār içün baña gevher yeter
Gözlerüm «od sµm olubdur rûy-ı zerdüm zer yeter (2060)

2-Ġazel-ḫᵛānden-i Ferhād

Ol ġamzeleri ḫançer ü çeşmeyni ḥarāmī
Ger ḳare yire ḳanmazı ḳare revā mı (2116)

3-Ġazel-ḫᵛānden-i Ferhād

Perīşān sünbüli ḳıldı dil-i miskīni sevdāyī
Bu sevdāyile ʿālemde menem bed-nām u rüsvāyī (2184)

4-Ġazel ez-zebān-ı Şīrīn

Gene bu burca mihr ü māh gelür
Şems-heykel ḳamer-külāh gelür (3197)

5-Ġazel-i meṣnevī-yi diger

Olmışam derdüñile zār elümden ne gelür
Ṭutuşur sīnedeki nār elümden ne gelür (3204)

6-Ġazel ez-zebān-ı Şīrīn

Yeter çü nār-ı ġaddāruñ bugün çerāġ baña
Bu āteş urdı ezelden yürekde dāġ baña (3750)

7-Ġazel ez-zebān-ı Ḫusrev

Cān mıdur şīrīn lebüñ yā laʿl-i cānān ola mı
Çeşme-i kevṯer mi yā ḫod āb-ı ḥayvān ola mı (3792)

8-Ġazel ez-zebān-ı Şīrīn

Çü çeşm-i dil ḳamaşmışdur yüzüñ ḫūrşīd-i tābından
ʿAceb midür gözüm yumsa bu çarḫuñ māh-tābından (3833)

9-Ġazel ez-zebān-ı Ḫusrev

Ġamze-i bī-raḥm dün girdiyse ʿāşıḳ ḳanına
Uş ġarībine bugün raḥm itdi raḥmet cānına (3885)

10-Tercīʿ-i Ferhād-ı zamāne

Gene cennetde sāḳī-yi kevṯer
Bize şundı eli-y-ile sāġar (2453)

11-Der-medḥ-i Sulṭān Bāyezid Ḫan ebbede'llahu develetehu ila-inḳırāżi'd-dünyā

Devlet ü iḳbāl ü ʿadlüñle mübārek māh [u] sāl
Ey Süleymān-ı zamān ṭalʿatüñ ferḫunde-fāl (4898)

1.2. Vezin

Hüsrev ü Şirin'de aruz vezni birkaç istisna dışında hatasız kullanılmıştır. Eserin büyük bir kesitini oluşturan mesnevi kısmı aruzun *Hezec* bahrinde, "*mefā'īlün mefā'īlün fa'ūlün*" kalıbıyla yazılmıştır. Yukarıda matlalarını verdiğimiz diğer nazım şekilleri ise bahirlere göre şu şekilde bir dağılım sergilemektedirler:

1-Remel bahri / fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Ḳaṭre-i eşküm nigār içün baña gevher yeter
Gözlerüm ḫod sīm olubdur rūy-ı zerdüm zer yeter

Cān mıdur şīrīn lebüñ yā laʿl-i cānān ola mı
Çeşme-i kevṯer mi yā ḫod āb-ı ḥayvān ola mı

Ġamze-i bī-raḥm dün girdiyse ʿāşıḳ ḳanına
Uş ġarībine bugün raḥm itdi raḥmet cānına

Devlet ü iḳbāl ü ʿadlüñle mübārek māh [u] sāl
Ey Süleymān-ı zamān ṭalʿatüñ ferḫunde-fāl

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

Olmışam derdüñile zār elümden ne gelür
Ṭutuşur sīnedeki nār elümden ne gelür

2-Hezec bahri / mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

Perīşān sünbüli ḳıldı dil-i miskīni sevdāyī
Bu sevdāyile ʿālemde menem bed-nām u rüsvāyī

Çü çeşm-i dil ḳamaşmışdur yüzüñ ḫūrşīd-i tābından
ʿAceb midür gözüm yumsa bu çarḫuñ māh-tābından

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü fāʿūlün

Ol ġamzeleri ḫançer ü çeşmeyni ḥarāmī
Ger ḳare yire ḳanmazı ḳare revā mı

3-Hafif bahri / feʿilātün mefāʿilün feʿilün

Gene bu burca mihr ü māh gelür
Şems-heykel ḳamer-külāh gelür

Gene cennetde sāḳī-yi kevşer
Bize şundı eli-y-ile sāġar

4-Müctess bahri / mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün

Yeter çü nār-ı ġaddāruñ bugün çerāġ baña
Bu āteş urdı ezelden yürekde dāġ baña

1.3. Dil ve Üslup

Hüsrev ü Şirin yukarıda da ifade edildiği gibi Nizami'nin ve özellikle de Şeyhi'nin tesiri altında kaleme alınmıştır. Şair, eserini yazarken vakanın kurgusu ve olayların seyri açısından bu iki şairin eserlerine sıkı sıkıya bağlı kalmıştır. Hüsrev ü Şirin'e bu açıdan bakıldığında, bu eserlerle arasında taklit derecesine kadar varan bir benzerlik görülür. Ancak Ahmed Rıdvan, konuları işleyiş bakımından bu iki şairden ayrılmaktadır. Bu tavır özellikle tasvirlerde kendini belli eder. Şair tasvirleri seleflerininkilerden çok daha renkli ve ayrıntılı işlemiş, yaptığı değişik benzetmelerle mesnevisine canlılık getirmiştir.

Behram-ı Çûbin'le Sâye Han arasında geçen savaşın anlatıldığı bölüm bunun güzel bir örneğidir:

Feleklerde eger olmayidi ceng
Görünmezdi semāda ḳan bigi reng (1579)

Anuñ ḫavf eylemeñ nerr ü ferinden
Ne ġam ḳaṣṣāba ḳoyun keṣretinden (1590)

Eger yüz biñ ise sürüsi ḳāzuñ
Yeter ṭaġıtmaġa birisi bāzuñ (1594)

Yaraġile çerī ḫalḳı bezendi
Bahārile cihān ṣan kim ṭonandı (1603)

Şebīh oldı çerī naḳş-ı nigāra
Siper gül-zāra nīze lāle-zāra

Çiçekler bigi yüz renge boyandı
ʿAlemler tāc-ı zer geydi ṭonandı (1605)

İki leşker ṣavaş idüb uruşdı
Ṣanasın iki ṭaġidi ṭoḳuşdı (1608)

Çerī deryā bigi ḳaynadı ṭaşdı
Ḫurūş eyledi mevci başdan aşdı

Meger ṣu vermege bāġına cānuñ
Revān olmışidi ırmaġı ḳanuñ (1610)

Nefīr āvāzesi kūsuñ ṣadāsı
Ḳıyāmetler ḳopardı ṣūr-ı nāsī

Süheyli atlaruñ çarḫa ṭayandı
Ṣadāsı Zallaruñ göge boyandı

Yirinden yir ḳopub aġmışdı göge
Ya yirden toz uçub ḳonmışdı göge

Erişmişdi ġubārı mihr ü māha
Gögüñ rengi boyanmışdı siyāha (1614)

Küsūf irüb bu tozdan āfitābe
Ḫusūf irmişdi rūy-ı māh-tābe (1615)

Yüzerdi kelleler deryā-yı ḳanda
Ṣanasın sībidi āb-ı revānda (1617)

Ya bostāndur bozulmış ya çaḳıl ṭaş
Yığılmışdı ḳavun ḳarpuz bigi baş (1619)

Hüsrev ü Şirin'de, divan edebiyatı geleneği içerisinde kullanılmadığını düşündüğümüz, bazı benzetmelere de rastlamaktayız. Bunlardan biri, Şirin'in söylediği bir gazelden alınan

Gene meh-tābumı ḳabladı bulut bigi raḳīb
Ṭutdı gül dāmenini ḫār elümden ne gelür (3207)

şeklindeki beyitte ***rakib***in buluta benzetilmesidir. Bu benzetme alışılmış rakip benzetmelerine yeni bir bakış açısı getirmesi bakamından ayrı bir önem arzetmektedir.

Hüsrev ü Şirin incelendiğinde, şairin vezni kullanmakta başarılı olduğu, bunun da esere akıcılık ve ahenk gibi özellikler kazandırdığı görülmektedir. Şairin, eserde âhengi sağlamak için başvurduğu bir diğer husus da edebi sanatlardır. Hüsrev ü Şirin'de tevriye, istiare, mübalağa, hüsn-i ta'lil gibi sanatların yanında, özellikle, devrin çok kabul gören sanatlarından cinasa bolca yer verilmiştir. Şair bu sanatı sıkça kullanmasına rağmen sanat yapmak uğruna anlamı feda etmemiştir:

Biraz müddet bu bāzile geçindi
Uṣanub didi gel bundan geç indi (308)

Bunı söyler melek de Ādemī de
Ki merdümlük gerekdür Ādemīde (3514)

Gehi şeftālūsın gāh almasını
Bilürdi cānına cān almasını (4202)

Eserde âhenk unsuru olarak karşımıza çıkan bir başka unsur da benzer sesleri ihtiva eden kelimelerin aynı beyit içerisinde kullanılmasıyla ortaya çıkan ses tekrarları ve benzerlikleridir:

Öküşdür çünki balından belāsı
Bunuñ degmez ṣafāsına cefāsı (1439)

Aña yeksān gelür bīgāne vü ḫoş
Şarābıdur serāb u nūşıdur nīş (1473)

Hemān ol dem virildi ḫalḳa destūr
Ṭaġıldılar ser-ā-ser mest u mestūr (3726)

Hüsrev ü Şirin'de dikkat çeken bir başka husus da eserin, açık ve sade bir üslûpla yazılmış olmasıdır. Şair, ağdalı ifadeler kullanmamış, eseri anlaşılır bir dille yazmıştır. Eserde zincirleme tamlamalar kullanılmamış, tamlamaları oluşturan kelimelerin sayısı, birkaç istisna dışında, ikiyi geçmemiştir. Hüsrev ü Şirin'de Türkçe kelimelere fazlaca yer verilmiştir. Bunların arasında bugün arkaik olarak niteleyebileceğimiz kelimeler de vardır. Bu kelimelerle, meydana getirdikleri deyimlerden birkaçı, içinde bulundukları beyitlerle birlikte aşağıya çıkarılmıştır:

Didi Bānū yarandurdılar anı
Müheyyā ḳıldılar esbābın ānī (1401)

Seni andak zamānda ey hümā-fer
Yetişdürsün şeh[e] çün bād-ı ṣarṣar (1429)

Didi bu it yaman urdı özini
Niçün ḳayturmaġay bizden yüzini (1642)

Hemān ol dem çalındı oḳa yaye
Ele aldı kemān u tīri Sāye (1643)

Ḳaçanlara ḳomadı bir ṣığıncaḳ
Kimin ḳırdı kimin eyledi ṭutsaḳ (1664)

Bu resme söylenüb ṣaġu ṣaġardı
Yaşı yaġmurı ṭurmazdı aḳardı (2087)

Anı şāh işidüb oldı mükedder
Şanasın bağrına şancıldı ḫançer (2134)

Didi biz ḫod ilüz yaġı degülüz
Çalavuz mı sizi aġı degülüz (3226)

Çü keskindür ḳılıcdan ḳıldan ince
Şaḳın yoluñda çoḳ-durur şorunca (4250)

Hüsrev ü Şirin'i anlaşılır kılan bir başka husus da, eserde yer alan atasözleri ve deyimlerdir. Şairin, devrin konuşma dilinden alarak eserine yerleştirdiği bu unsurlar, Hüsrev ü Şirin'i halk diline biraz daha yaklaştırmış ve dolayısıyla eserin daha kolay anlaşılmasını sağlamıştır. Burada, şairin atasözlerini vezne uygun ve tam bir beyit halinde ifade etmedeki başarısı da dikkat çekici bir özellik olarak karşımıza çıkmaktadır:

İki şanan yolın görmez didiler
Çatal ḳazıḳ yire girmez didiler (1170)

Yemeyen āherüñ muştın ʿayāndur
Şanur yumruġını bir bozdoġandur (1575)

Ekinci dānesin kim eyleye pāk
Biter ol dāne ṭoprāḳdan gene pāk (1923)

Hüsrev ü Şirin'de az sayıda atasözü bulunmasına karşın, eser zengin bir deyimler hazinesini ihtiva etmektedir. Bunlardan birkaçı içlerinde bulundukları beyitlerle birlikte aşağıya alınmıştır:

Velî şermümden itdüm anı pinhān
Yire geçdüm şanasın āb-ı ḥayvān (943)

İşitdükde Medāyin pādişāhı
Sürürından **göge atdı külāhı** (1682)

Eridürdi içi yaġın çü be-sūz
Bir odidi yanardı gice gündüz (2088)

Hüsrev ü Şirin'de şairin yetiştiği İslami kültür atmosferinin de etkileri görülmektedir. Bu etki, eserde, peygamber kıssalarına yapılan telmihler ve âyetlerle hadislerden iktibaslar şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Lafzen ve manen iktibasların yer aldığı beyitlerden birkaçı aşağıda gösterilmiştir:

Bu eşnāda irüb āvāze-i ġayb
Didi ***itme*** sözümde key şaḳın ***reyb***[257]

Ṭapuñ kevn [ü] mekāna ḳurretü'l-ʿayn
İki ḳaşuñ ṭufeyli ***kābe ḳavseyn***[258]

Çü mektūb emrin işitdi peyām-ber
O küstāhuñ ***şoñını ḳıldı ebter***[259]

---

[257] Lâ-**raybe** fihi ذلك الكتاب لا ريب فيه, "Onda hiç şüphe yoktur", Kur'ân-ı Kerim, Bakara, 2/2

[258] Fe-kane **kâbe kavseyni** ev ednâ فكان قاب قوسين او ادنى
Onunla arasındaki mesafe, **iki yay kadar**, yahut daha az kaldı.", Kur'ân-ı Kerim, Necm, 53/9.

[259] İnne şânieke huve'l-**ebter** ان شانئك هوالابتر
"Nesli kesik, güdük." Kur'ân-ı Kerim, Kevser, 108/3

Bes evvel ibtidā urdı selāmı

Selām ardınca söyledi kelāmı[260]

El irdükçe *düriş redd-i belāya*

Bahil olma *tasadduk kıl gedāya*[261]

[260] Es-selâmu kable'l-kelâm: "Selâm kelâmdan öncedir", Ehâdîs-i Mesnevî, Haz. Bediuᶜz-zaman Furūzānfer, Tahran 1370 H.ş., s. 17

[261] Sadakatü'l-kalīlü tedfaᶜu'l belā'el-kesīr : "Az sadaka, çok belâyı uzaklaştırır.", el-ᶜAclūni, Muhammed b. İsmāᶜil, Keşfu'l-Hafā' ve Muzīlü'l-ilbās' ᶜamme'ştehere mine'l-ehādīsi 'alā elsineti'n-nās, Kahire 1351-1352 H.

2. Eserin İç Yapısı

2.1. Eserin Tahkiye Özellikleri

2.1.1. Bakış Açısı

Hüsrev ü Şirin, diğer birçok mesnevi gibi **hâkim bakış açısı**yla yazılmıştır. Bu bakış açısının kullanıldığı eserlerin anlatıcısı, *"...itibari âlemde sınırsız bir güce sâhiptir. Vaka ve şahıs kadrosu ile ilgili geçmişe ve geleceğe ait her şeyi en ince teferruatına kadar bilmekte, onlar arasından yaptığı bir seçimi dikkatlere sunmaktadır. Bu durumda o, itibari âlemin hâkimi mevkiindedir."*[262] Bu anlatım tarzının bir başka belirgin özelliği de *"anlatılan olaya müdahalelerde bulunan ve yorumlar yapan, bilgi aktaran bir anlatıcının varlığıdır"*.[263] Hikâyemizde de şairin, vakanın seyrine uygun düşen yerlerde olaya doğrudan müdahale ederek kendi düşüncesini bildirdiği, bazı bilgiler aktardığı bölümler vardır. Ahmed Rıdvan'ın eserin sonunda kendisine seslenerek nasihat ettiği bölüm buna bir örnek teşkil etmektedir:

Giderken gözlerüm oldı buña ṭuş
Ki ṭutdı nā-gehān bir mūrı bir ḳuş (4851)

O ḳuşın olmadın ol mūr ḫordı
Gelüb bir bāz anı ol demde urdı

[262] Şerif Aktaş, Roman Sanatı ve Roman İncelemesine Giriş, 2.b., Ankara, 1991, s. 95.
[263] Franz K. Stanzel, Roman Biçimleri, Çev. Fatih Tepebaşılı, Konya 1997, s. 19.

Ḫaṭar çoḳdur bu yollardur pür-āfet
Bulur her kişi fiʿline mükāfāt

Eger ʿaṭṭāriseñ ʿālemde mevcūd
Yaḳarsun cānuñı āḫirde çün ʿūd

Eger ʿilmile olursañ Felāṭūn
Olursun sen de bu beyʿüñde maġbūn

Bu yigdür kim nāṣīḥat güş idesün
Tenüñ ḫāk olmadan ölüb gidesün

Bu devr āḫir libāsuñ boġa baġlar
Ki bir gözüñ güler bir gözüñ aġlar

Degülsün sen bu evde cāvid-āne
Ki bir cāy-ı güẕerdür çār ḫāne

Çü evḳātı kişinüñ ola āḫir
Olur maḫfīleri ol demde ẓāhir

Giderseñ ac anı ṣanma ṭoyasun
Azıḳ bundan götürgende yiyesün

Gel ey Rıḍvān ḳıl imdi şükr-i Yezdān
Naṣīb itdi murāduñ saña Sübḥān (4861)

2.1.2. Kullanılan Teknikler

Hüsrev ü Şirin'de anlatım tekniği olarak hikâyenin genelinde kullanılan **tahkiye etme** tekniğinin yanında bazı bölümlerde **geriye dönüş** tekniğine başvurulmuştur. Daha çok eserdeki kahramanların veya olayların geçmişini aydınlatmak ve bunların eserin olay zamanında daha iyi anlaşılmasını sağlamak maksadıyla başvurulan **Geriye Dönüş Tekniği**[264], Hüsrev ü Şirin'de Hürmüz'ün gözlerine mil çekildiği haberi oğluna verildikten sonra, onun bu aşamaya nasıl geldiğini izah etmek maksadıyla kullanılmıştır:

Bu ḥāl içindeyiken şāh Perv̄īz
Medāyinden gelür bir ḳāṣid-i t̄īz (1445)

Didi şāhā felek döndükce var ol
Ṣafa-y-ile cihānda pāy-dār ol (1448)

Atañdan döndürüb ḫalḳı yüzini
Gece itdiler anuñ gündüzini

Çü sen şehden anı dūr eylediler
Gözine m̄īl çeküb kūr eylediler (1450)

Bu ḥāletden niçe şükr ü şikāyet
İdelüm ḥāl-i Hürmüze ḥikāyet (1502)

Neden döndürdi Hürmüzden yüzin il
Niçün çekdiler anuñ çeşmine m̄īl

[264] Mehmet Tekin, Roman Sanatı ve Romanın Unsurları, Konya 1989, s. 78

Tevārīḫ ehli dimişler mufaṣṣal
Beyān eyleyelüm biz de mükemmel

Çü Nūşirvān yirine ḳaldı Hürmüz
Diyārını ṭutub şāh oldı dübdüz (1505)

Geçüb taḫtında oturdı şehāne
Atası bigi ʿadl itdi cihāne

Velī bir yüzden itdi çoḳ meẓālim
Kim itmezdi anı Ḍaḥḥāḳ-ı ẓālim (1507)

Çü Kisrā taḫtına ḳaṣd etdi Behrām
Şehi öldürmege eyledi iḳdām (1739)

Aña ḫalḳ-ı Medāyin uymadılar
Anuñ şāh olmasın götürmediler

Żarūrī bir yire cemʿ oldı begler
Ṭanışdılar bu aḥvāli ser-ā-ser

Didiler gitdi Hürmüzden ṣalābet
Bu ẓālimden yüzin döndürdi devlet (1742)

Bes andan ṣoñra bir gice o begler
Ġalīv eylediler şāh üzre yekser (1750)

Yüridiler sarāy-ı şāha çün seyl
Ṭutub şāhuñ gözine çekdiler mīl (1751)

2.1.3. Konular Arasında Geçişte Kullanılan İfadeler (Formeller)

İncelememiz esnasında dikkatimizi çeken bir husus da şairin bir konuya girerken veya bir konudan diğerine geçerken kullandığı bazı beyitlerdir. Vakanın seyrini herhangi bir şekilde değiştirmeyen ve bu yüzden doldurma ifadelermiş gibi görünen bu beyitlerin asıl fonksiyonu, şairin, sözü fazla uzatmadan ve önemsiz gördüğü bölümleri atlayarak, konuyu istediği noktaya getirmesini sağlamaktır. Halk Edebiyatı'nda da bunların paraleli olan tahkiye unsurları vardır. **Formel** adı verilen bu unsurlar *"Masalların bünyesinde bulunan belirli vazifelere ve muayyen bir şekle sahip olan kalıplaşmış ifadeler"* olarak tarif edilmişlerdir.[265] Formeller, masalların yanında halk hikâyelerinde de kullanılmışlardır. Halk hikâyelerinde bu kalıp ifadelerin kullanımıyla ilgili olarak dikkati çeken bir husus vardır. O da hikâyecinin formelleri *vakanın başlangıcı, bitişi veya düz yazıdan türküye geçiş aşamasında kullanması geleneğidir.*[266] Görülüyor ki Halk Edebiyatı terimlerinden formelin tanımı Hüsrev ü Şirin'de bulunan yukarıda zikrettiğimiz beyitleri de büyük ölçüde kapsayacak niteliktedir. Bu iki kavram arasındaki tek farklılık Halk Edebiyatı terminolojisinde formel terimiyle klişe ifadelerin kastediliyor olmasıdır. Hüsrev ü Şirin'de tespit ettiğimiz beyitlerde ise herhangi bir aynilik yoktur. Ancak bu beyitlerin metinde üstlendikleri fonksiyonla formellerin bir masal veya halk hikâyesindeki fonksiyonları aynıdır. Bu bakımdan genellikle mesnevilerde karşımıza çıkan bu türden beyitleri, şüphe kaydıyla da olsa, *formel* kelimesiyle tanımlamak, şimdilik, yerinde olacaktır.

Hüsrev ü Şirin'de iki çeşit formel karşımıza çıkmaktadır:

---

[265] Mehmet Özçelik, "Afyonkarahisar Masallarının Formel Yapısı", Erciyes, Yıl 19, S. 217, Ocak 1996, s. 25-32.
[266] İlhan Başgöz, Folklor Yazıları, Adam yay., 1.b., 1986, s. 40.

2.1.3.1. Giriş Formelleri

Giriş formelleri, bir vakalar zinciri olarak tanımlayabileceğimiz hikâyede, vakanın birinin bitip diğerinin başladığı yerleri belirleyen tahkiye unsurlarıdır. Yani zincirin halkalarının bağlantı yerleridir. Hüsrev ü Şirin'de bu gruba giren tek beyit (italik dizilmiş), dünyanın geçiciliği hakkında öğüt babında birkaç sözün yer aldığı bölüm ile Hüsrev'in ölmesine sebep olan hatalarının anlatıldığı bölüm arasına yerleştirilmiştir. Bu iki bölüm arasında vakanın seyri açısından herhangi bir bağlantı yoktur. Araya konulan bu beyit bir bölümü kapayıp diğerini açmıştır:

Meᶜārif baḥrını bu ḫāke neşr it
Beni yarın muḳarreblerle ḥaşr it (4633)

Benüm çoḳdur günāhum ᶜafvuñ işle
Muḥammed yüzi ṣuyına bağışla

Der-encām-ı rūzgār-ı Ḫusrev u ḫᵛāb-dīden-i ū

Gel ey dil rāz-ı pinhānuñ ᶜayān it
Bu Ḫusrev ḥālinüñ sırrın beyān it

Neden düşdi buña bunca meẕellet
Niçün geldi bunuñ başına miḥnet

Bu vechile didi rāvī-yi şeb-ḫīz
Budur bāᶜiṣ ẕelīl olmaġa Pervīz (4636)

2.1.3.2. Geçiş Formelleri

Geçiş formelleri, aynı vaka içerisinde bulunan şahıs veya durum değişikliklerini ifade etmekte kullanılır. Hikâyede Hüsrev'le Şirin'in ayrı yerlerde, birbirlerine hasret duyarak yaşayışlarının anlatıldığı, iki vaka dilimi arasında geçiş formellerine örnek sayılabilecek bir beyit vardır:

Ḳarār eyledi Şīrīn anda ḫurrem
Çekerdi şeh firāḳından velī ġam (1347)

Çü Ḫusrev ʿaşḳına ṭurmışdı ḳāyim
Dökerdi dāyeye derdini dāyim

Diridi dem-be-dem ol bülbül-i cān
Baña şehsüz ḳafesdür bu gülistān

Baña bu ḳaṣr-ı zībā bāġ-ı ḫurrem
Gelür dīdār-ı Ḫusrevsüz cehennem

Çi ger ḫarc eyledüm bu ḳaṣr[a] ṣad genc
Velī ansuz baña biñ derdile renc

Der-ḥikāyet-i şeb

Çü bildük ḳıṣṣa-i Şīrīni tekrār
Olalum ḥāl-i Ḫusrevden ḫaber-dār

Meger bir şeb ki çün nevrūzidi ḫūb
Şeb-i ḳadridi ṣan ʿālemde maṭlūb

Şehen-şeh Ḫusrev-i Perv̄īz-i devrān
Şarāb-ı ʿaşḳile olmışdı sekrān

Nigāruñ ʿaşḳile ṭutmışidi ḫū
Uyumazdı yatub bir laḥẓa uyḫu (1355)

2.1.4. Tasvirler (Tasvirlerde tedricilik)

Hüsrev ü Şirin , yapılan tasvirler açısından başarılı bir eserdir. Şair, eserinde oldukça renkli ve detaylı tasvirlere yer vermiştir. Tasvirlerde dikkati çeken bir başka husus da, anlatımdaki tedriciliktir. Tasvir edilen mekân, nesne veya şahısa dikkatle bakıldığında, şairin genelden özele veya özelden genele doğru giden bir tahkiye üslubu benimsediği görülmektedir. Bu tavır genellikle tabiat tasvirlerinde genelden özele, şahıs tasvirlerinde de özelden genel doğru olmak üzere kendini göstermektedir. Aşağıda beyitler halinde verdiğimiz bölüm de bu ikinci gruba girmektedir. Bu beyitlerde yapılan tasvirini aşamalarını şöyle sıralamak mümkündür: 1-Tablonun merkezine taht konulur. 2- Tahtın özellikleri anlatılır. 3-Hüsrev'in tahta oturuşu betimlenir. 4-Tahtın çevresine geçilir 5-Dikkat çevredekilerden kürsülere çevrilir ve onların özelliklerinden bahsedilir. 6-Dört kürsüye oturtulan üç Sultan ve Bozorg Ümmid anlatılır. 7-Daha uzakta bulunan ikinci derecedeki şahıslar (Yemen Şahı, Mısır Şahı, Şam Şahı) anlatılır. 8- Onların siyasi durumları dolayısıyla fiziki konumları belirlenir.

Burada göze çarpan bir başka husus da şahıslarla mekân (kürsüler) arasındaki dengedir. Şair merkeze koyduğu olağanüstü özelliklere sâhip tahta, yine olağanüstü (İskender gibi) bir sultanı oturtur. Tahtın yanındaki dört tane altın kürsünün üzerine de her birinin kendine göre özellikleri olan sultanlar ve bilge Bozorg Ümmid oturmaktadır. Yemen, Mısır ve Şam hükümdarları ise şahdan daha uzak ve vasıfsız kürsülere oturtulmuşlardır. Çünkü bunlar diğer üç sultan gibi merkezdeki Şah'a denk değildirler. Aksine onun emri altındadırlar.

1-2 Düzerler şāha bir taḫt-ı mücevher
Ki mecmūᶜ-ı ṣuver anda muṣavver (4049)

Bu maḫlūḳuñ ser-ā-ser hey'etini
Ḳamu yazmışlar anda ṣūretini

Yazılmış anda ṣūretler mübeyyen
Temāṯīl ü nuḳūşile müzeyyen

Ṭoḳuz çarḫile kevkebler ne kim var
Burūcile ṯevābit necm-i seyyār

Mevālīd-i ṯelaṯe çār-ᶜuñṣur
O taḫt olmış bularuñ naḳşile pür

Daḫı ḳomışlar anda çoḳ ᶜalāmet
Kim anlardan bilinür ḥāl-i sāᶜat

Dinilse naḳşına Çīnī ḫaṭādur
Kim ol āyīne-i gītī-nümādur

3- Sikender-veş o taḫta geçdi Ḫusrev
Cihān buldı yüzinden ziynet-i nev

4- Ḳonuldı kürsiler ṣaġile ṣola
Döşediler döşekler ᶜarż u ṭūla

5- Velī taḫta yaḳīn dört kürsī-i zer_
Muraṣṣaᶜ cümlesi pür-laᶜl ü cevher

Dime bu kürsiler mihmān-içündür
Ki her birisi bir sulṭān-içündür

6- Birinde şāh-ı Çīn oturdı Fāġfūr
Şeh-i Hindī birinde rāy-ı pür-nūr

Birinde Ḳayṣer-i Rūm-ı tüvānā
Birisinde Bozorg Ümmīd-i dānā

7- Yemen şāhı şeh-i Mıṣr u şeh-i Şām
Şehüñ ḳulları-y-idi emrine rām

8- Oturdılar bular da şād u mesrūr
Şehen-şehden velī kürsīleri dūr (4063)

2.1.5. Zaman

Eserde zikredilen belirli bir zaman yoktur. Sadece güneşin doğuşu ve batışı ile ilgili kayıtlar vardır. Ancak kahramanların çoğu tarihi kişilikler olduğu için vakanın meydana geldiği zamanı tahmin etmek mümkündür. Hikâye Sasani hükümdarı Hüsrev ve onun eşi Şirin'i konu edinmiştir. Hüsrev 598-628 yılları arasında hüküm sürdüğüne göre, vaka da 598'den bir süre önce, Hüsrev'in gençliğinde başlayarak 628'de sona ermiş olmalıdır.

2.1.6. Mekân

Hüsrev ü Şirin'deki iki ana mekân vardır. Bunlardan birisi, başkenti Medâyin olan Hüsrev'in ülkesi, diğeri Şirin'in yurdu Ermen'dir. Hikâye'nin

konusu büyük ölçüde bu iki memlekette geçer. Eserde bunların dışında, adları savaşlar dolayısıyla anılan şehir-devletler, Bisütun dağı gibi mekânlar göze çarpmaktadır. Bu mekanlar ilgili beyitlerle birlikte aşağıya çıkarılmıştır:

2.1.6.1. Medâyin

Arap ortaçağında Irak'ta, Bağdad'ın 30 km kadar güneyinde , Dicle nehrinin her iki kıyısında kurulu, bir şehir veya şehir topluğu[267] olan Medâyin tarih'de bir süre Arsaki ve Sasaniler'in elinde bulunmuştur. Eserde Medâyin civarı yeşil ve bol av hayvanı bulunan bir yer olarak tasvir edilmiştir:

Ki bu vaʿdide çoḳdur şīr ġazālān
Ṭoludur ṣaydile ṭaġ u beyābān

Şikār eyleyelüm yarın bu yerde
Bu resme av bulunmaz degme yerde

2.1.6.2. Halep, Horasan, Şam

Bu üç şehir de savaşlardolayısıyla anılmışlardır. Metindeki ifadelere göre Araplar Hüsrev'e savaş açarak neredeyse Halep'ten geçecek kadar ilerlemişlerdir. Saye Hakan 'ı ortadan kaldırmak üzere gönderilen Behrâm-ı Çûbin Horasan'ı ele geçirerek burrada kendi adına sikke bastırır. Rum Kayser'i de Şam'a yürür:

Ḫurūc idüb ʿÖmer Ezraḳ ʿArabdran
Yaḳīn olmışdı geçmege Ḥalebden

[267] "Medâin", İA, İst., 1993, s. 448.

Ḫorasan ḥaddine geldi oturdı
Ġarīvini ʿIraḳeyne yetürdi.

Ḫorasanı ṭutub şāh oldı mülke
Anuñ adına oldı ḫuṭbe sikke

Yürimişdi diyār-ı Şāma Ḳayser
Anı almaġiçün çekmişdi leşker

Meger andan alınnmışdı ol iḳlīm
Ki Nūşirvān anı almışdı bī-bīm

2.1.6.3. Ermen

Eserin önemli mekânlarından biri olan Ermen Şirin'in yurdudur. Hüsrev babasından korkarak kaçtığında buraya sığınmış, onu buranın melikesi Mehin Banu misafir etmiştir. Hüsrev ü Şirin'de Mehin Banu'nun Ermen dışında birçok memleketi hükmü altına soktuğu kayıtlıdır:

Elinde kişver-i Ermen muḳarerr
Daḫı çoḳ memleket ḳılmış musaḫḫar

2.1.6.4. Kasr-ı Meşkû

Kasr-ı Meşkû Hüsrev'in Medâyindeki kasrının ismidir. Şirin Ermen'den geldiğinde burada misafir edilmiş, daha sonra kendisi için yüksek ve kayalık bir yerde başka bir kasr yaptırılmıştır. Hüsrev'in hizmetindekilere, gelecek misafire iyi davranmalarına ve Kasr-ı Meşkû'yu beğenmezse, onun

için istediği yerde başka bir mekân hazırlamalarını söylediği bölüm aşağıya alınmıştır:

Sarāyından çıḳub gitdükde ol şāh
Cevārīye dimişdi oluñ āgāh (1136)

Ki ben av etmege idüb ᶜazīmet
Bir ay miḳdārı ḳıldum ava niyyet

Eger ben gelmedin bir ḫavf u nādir
Gelürse Ḳaṣr-ı meşkūya musāfir

Çü mihmāndur aña taᶜẓīm idesüz
Hezār elṭāfile tekrīm idesüz

Eger bu ḳaṣrı idinmezse menzil
Bu yerden gitmege bağlarsa maḥmil

Ne yerde istese ol meh mekānı
Gerekdür kim idesüz ḫāżır anı (1141)

2.1.7. İnsan

Çalışmamızın bu bölümünde eserdeki insanları veya hikâyedeki rolü itibariyle insana yakın bir rol üstlenmiş unsurları değerlendirmeye tâbi tuttuk. Hüsrev ü Şirin'de insan faktörünü Kahramanlar ile Tipler ve Kişilikler başlıkları incelemek mümkündür.

2.1.7.1. Kahramanlar

2.1.7.1.1. Hüsrev Perviz

Sasani hükümdarlarından Hüsrev hakkında en geniş ve ayrıntılı bilgiyi Taberi Tarihi vermektedir. Bu eserde Hüsrev'in Anuşirvan'ın torunu, Hürmüz'ün de oğlu olduğu kayıtlıdır[268].Ayrıca Taberi, Hüsrev'le ilgili olarak onun, fars hükümdarlarının en gaddarı ve en ince düşüneni olduğunu, bu yüzden, talihin de yardımıyla, zafer kazanmak ve hazine toplamak hususunda ona denk bir hükümdar bulunmadığını söylemektedir. Nitekim "muzaffer" anlamına gelen "Perviz" ismini de bundan dolayı almıştır[269].

Tarihi kaynaklarda bu şekilde yer alan Perviz hakkında edebi metinler, daha güzel ve yumuşak ifadeler kullanmışlardır. Çalışmamızın metin kısmında Perviz, çok küçük yaşlardan itibaren başta hocası, Bozorg Ümmid olmak üzere, sahalarında uzman olan birçok kişiden kapsamlı bir eğitim almış, yakışıklı, uzun boylu bir genç olarak tarif edilmektedir.[270] Bulunduğu ortamlarda güzel ve farklı sözler söyleyebilecek kadar edebi meselelerden haberdardır. Karun'un hazinelerini yere geçirecek kadar cömerttir:

Çü biş yaşına yitdi şāh Pervīz
İletdiler muʿallim-ḫāneye tīz (292)

Ṭabiʿi vü riyāżī vü ilahī
Fünūnı cümle bilmişdi kemāhi (297)

---

[268] Taberi tarihinin Türkçe tercümesinde Anuşirvan Hürmüz'ün oğlu olarak kaydedilmiştir (bkz. Taberi, a.g.e., s. 1175)
[269] Hüsrev'e Perviz isminin verilmesi hadisesi Ahmed Rıdvan'ın eserinde farklı bir sebebe bağlanmıştır (bkz. Metin kısmı, s. 18, 279)
[270] Hüsrev'in sikkelerdeki görünümü için bkz. Ek-2, s.

Boyı bir servidi nev-reste mevzūn
Anuñ altında Şeb-dīzi çü süglün (1061)

Cevān-ı ḫūbidi şeh-zāde Pervīz
Suḫen ṭarzında olurdı şeker-rīz (312)

Söze girse faṣīḥidi be-ġāyet
Ki ḫarc eylerdi her sözde belāġat (314)

Niṣār eyler cihāna māl u genci
Anuñ mülkinde olmaz hīç dilenci (954)

Anuñ cūdı elinden ḳaldı maġbūn
Yire geçdi ḥaẕerden genc-i Ḳārūn (955)

Hüsrev ilim tahsilini bitirdikten sonra, aldığı ikinci bir eğitim sayesinde, savaş aletlerini kullanmayı, ata binmeyi, ve çevganla oynamayı da öğrenmiştir. Ancak bir süre sonra bunlardan sıkılan şehzade, kurduğu meclislerde yiyip içip eğlenmekle meşgul olur:

Biraz müddet bu bāzile geçindi
Uṣanub didi bunlardan geç indi (308)

Anı terk idüb oldı ʿayşa meşġūl
Mey ü maḥbūb u sāz idindi maḳbūl (309)

Çevresinde cömertliği ve yiğitliğiyle tanınan Hüsrev aynı zamanda halka karşı adil davranmaya da gayret eder. Bir gün av esnasında

konakladıkları bir yerde adamlarının ve hayvanlarının çevredeki bağlara zarar vermesi üzerine aldığı tavır bunu ortaya koymaktadır.[271]

Buyurdı şeh ki ḳarnını yaralar
Eger elma yedi-y-ise göreler (438)

Hemān-dem baṭnını eylediler şaḳḳ
İçinde gördiler sībi muḥaḳḳaḳ

Virüb bāġ ışşına uşturları hem
Teselli̇̄ eyledi eytāmı muḥkem

Şutur-bānı daḫı itdürdi ber-dār
Yaşağın yirine getürdi tekrār (441)

Hüsrev'in bütün bu güzel hasletlerinin yanında sadık bir aşık olmadığı, fakat gururu da elden bırakmadığı görülür:

Olacaġ iş kişiye olsa yigdür
Zene maġlūb olınca ölse yigdür (3620)

Ḳabūl itmez dil-i ʿāḳil cünūnı
Er olan ʿavretün olmaz zebūnı (3621)

Hüsrev'in ölüm şekli hikâyenin en trajik yanlarından birini teşkil etmektedir. Hüsrev'in oğlu Şirûye babasının başarılarla dolu hükümdarlık döneminden sonra, bir süre yönetimden çekilmesini fırsat bilerek, tahtı ele geçirmiş, babasını da Şirin'le birlikte hapsettirmiştir. Sonra bununla da

[271] Bu olay Taberi tarihinde farklı bir şekilde anlatılmıştır (Taberi, a.g.e., s. 1168-1169).

yetinmeyerek, çevresindekilerin de tesiriyle, Hüsrev'i hançerleyerek öldürmüştür:

Uyurlardı ḥużūrile iki yār
Velī çeşm-i şehen-şāhidi bī-dār (4455)

O ḥaletde gelüb ol dīv-reftār
Aşaġa indi revzenden perī-vār

Elinde ḫançeri çün mār-ı ser-tīz
Özi bī-merḥamet ḳattāl u ḫūn-rīz

Eli ḳaṣṣāb-veş ḳanlar dökerdi
Dili ejder bigi odlar ṣaçardı

O uġru seyyidi dört yañe baḳdı
Şehen-şāhuñ serīri üzre çıḳdı

Urınca gögsine şāh işi bitdi
Söyündürdi çerāġı çıḳdı gitdi

Ciger-gāhına şāhuñ urdı bir tīġ
Çıḳardı ḳanını çün āteş-i mīġ

Cüdā ḳıldı güneşden māh-tābı
Dil-i māha düşürdi sūz u tābı

Çü şām irişdi terk itdi şikārı
Ṭaġıldı avcılar ser-cümle varı

Otaġından yañа ṭutub yüzini
Yetişdürdi otaġa kendözini

İşitdük çünki Şīrīnden rivāyet
Diyelüm diñle Ḫusrevden ḥikāyet

Çü zaḫm irdi şehen-şāh açdı gözin
Ümīd üzdi özinden kesdi sözin

Şehüñ ḳanı aḳardı cāme ḫ'ābe
Yürek yanḳun be-ġāyet teşne ābe

Diledi kim ḳıla Şīrīni bī-dār
Aña şu buldura şāh-ı zaḫım-ḫ'vār

Esirgerdi velī Şīrīni her gāh
Uyarmadı anı ol dem şehen-şāh

Didi bī-dār idersem māh olur zār
Bu dünyādan ḳılur cānını bī-zār

Benüm bu ḥālümi görüb yaḳar cān
Ḳılur cismin firāḳ odıyla biryān

Bu ḥālile şehen-şāh virdi cānı
Bu acı-y-ile terk itdi cihānı (4469)

2.1.7.1.2. Şirin

Bir Sasani hükümdarı olan Hüsrev hakkında ayrıntılı bilgiler veren kaynaklar, İran aristokrasisine mensubiyeti tartışmalı olan Şirin için çok az ve birbiriyle çelişen kayıtlar içermektedirler. Şirin'den ilk kez bahseden Taberi Tarihi, "*Ve anın bir cariyesi varidi ki adı Şirin idi andın cemile yogidi.*" İfadesiyle onun bir cariye olduğuna işaret etmiştir.

Habibü's-siyer ve Ravzatü's-safa ise bu konuda farklı bir rivayet nakletmişlerdir. Buna göre, Hüsrev, şehzadeyken devam ettiği İran asilzadelerinden birinin evinde Şirin'le karşılaşır. İkisinin arasında doğan aşkı ev sahibi fark edince, Şirin'in Hüsrev'le görüşmesini yasaklar. Fakat bir gün Şirin'in parmağında Hüsrev'in hediye ettiği yüzüğü görünce, öfkelenerek, onun Fırat nehrine atılmasını emreder. Şirin'in kendisini nehre atacak adama yalvarması üzerine adam ona acıyarak Şirin'i nehrin sığ bir yerine atar. Böylece kurtulan Şirin, yakındaki bir manastıra sığınır. Taht taç sahibi bir hükümdar olan Hüsrev, bu olaydan uzun bir müddet sonra ordusuyla oradan geçerken Şirin'in parmağındaki yüzüğü bir askerle ona göndermesi üzerine Şirin'i hatırlar. Ona hocalar ve cariyeler göndererek bir saraylı hanım gibi

yetiştirilmesini sağlar. Sonra da onu Medayin'e getirerek kendi hanesine alır.[272] Tarih-i Selatin-i İran ise Şehname'dekine benzer bir rivayeti nakletmektedir[273]. Bu rivayete göre, devrinde güzelliği ile meşhur bir kadın olan Şirin'i Hüsrev daha şehzadeyken sever. Ancak hükümdar olduktan sonra işret ve eğlenceye dalarak onu unutur. Bu duruma çok üzülen Şirin, bir gün ava gitmekte olan Hüsrev'in yolunun üzerinde bulunan evinin damına çıkarak[274] kendisini ona hatırlatır. Şirin'e olan sevgisi yeniden canlanan Hüsrev av dönüşü onunla evlenir. İran'ın ileri gelenleri, Hüsrev'i, dengi olmayan bir kadınla evlenmesi üzerine, eleştirirlerse de Hüsrev onları ikna etmeyi başarır. Fakat Hüsrev'in sevgisiyle yetinemeyen Şirin, kıskançlığa kapılarak onun ilk karısı Meryem'i zehirleyerek öldürür.

Kaynaklarda Şirin'le ilgili verilen bu çelişkili bilgilerin ışığında, onun tam olarak nereli olduğu açıklığa kavuşmamaktadır. Onun tarihi kişiliği hususunda Bertels, "*Şirin fevkalade güzelliği, zekası ve enerjisiyle temayüz etmişti. Fakat İran asıllı değildi. Bir söylentiye göre Ermeni. Bir diğerine göre Arrani idi. Asil aileden değildi. Bu iki husus İran aristokrasisinin onu neden kabul etmediğini gösterir*" demiştir.[275] Şirin'in Ermeni olabileceğini düşündüren ipuçlarını ilk kez ortaya atan Firdevsi'dir. Şehname'de, Şirin'in Ermeni hükümdarı Mehin Banu'nun kardeşininin kızı olduğu ve Hüsrev'in de Azerbaycan'a kaçtığı sırada onu görüp sevdiği kayıtlıdır.[276] Bu konuyla ilgili Nizami de Hüsrev'le Şirin'in hikâyesinin kendinden öncede bilindiğini, bunun bir müsveddesinin Berda'da bulunduğunu söylemiş, kendisinin de eserini Berdalı yaşlılardan dinleyerek kaleme aldığını kaydetmiştir[277]. Ermenistan'da bir kent olan Berda'da hikâyenin bir müsveddesinin bulunması ve hikâyenin buradaki halk arasındaki yaygınlığı Şirin'in Ermeni olduğu iddiasının gerçek

---

[272] Tekin, a.g.e., s. 5
[273] Tekin, a.g.e., s. 6
[274] Şirin'in dama çıkıp Hüsrev'i beklemesinin ve karşılamasının anlatıldığı bir bölüm de çalışmamızın metin kısmında yer almaktadır (bkz. 3181 ve 3285. beyitler).
[275] Tekin, a.g.e., s. 6
[276] M. E. Resulzâde, a.g.e., s. 190
[277] Nizami, a.g.e., s. 33

olabileceğini düşündürüyor[278]. Eserini Nizami'nin tesirinde meydana getirmiş olan Emir Hüsrev-i Dihlevi de Şirin'i Ermenistan kraliçesinin kızı olarak göstermiştir.[279] Ayrıca, yine Nizami'nin eserinde Mehin Banu'nun ülkesinin genişliğinin anlatıldığı bölümde, ülkenin sınırlarının Ermenistan'a kadar uzandığından bahsedilmesi ve Banu'nun, ikliminin ılık olması sebebiyle, kışın Berda'da oturmayı tercih ettiğinin söylenmesi[280] de, bu düşünceyi destekleyen unsurlardır. Ancak yine de meseleye ihtiyatla yaklaşmak gerekir. Zira ülkenin sınırlarının Ermenistan kadar uzanıyor olması o ülkede yaşayanların Ermeni olduğu anlamına gelmez. Bu durum zikredilen diğer deliller için de geçerlidir. Şirin'in kimliğiyle ilgili bir diğer görüş de Lebeau'ya aittir. Buna göre "*Şirin aslen Romalı bir kızdı. Hüsrev onu çok sevdiği için memleketinin kanunlarını hiçe sayarak onunla evlendi*".[281] A. Christensen ise Yunan kaynaklarına dayanarak Şirin'in, "*Hüsrev'in, Huzistanlı, Hıristiyan gözdesi*" olduğunu söylemektedir. Bu iddiaya göre Şirin Hüsrev'le evlendikten sonra Hıristiyan halkı himaye etmiş ve "Kasr-ı Şirin"de yaşamıştır.[282] Şirin'in en azından tek-tanrılı bir dine mensup olduğuna dair bir ima da Hüsrev ü Şirin'deki

Bu nakşuñ cāmile ḫayrān u mestem
Ezelden ṣanasın ṣüret-perestem (942)

ifadesinde vardır.

Bu meseleyle ilgili olarak Zebih Bihruz, Bizans tarihçilerinin Şirin'i Meryem'le karıştırmış olabileceklerini, Şirin'in İran'a dışarıdan gelmediğini söylemiştir. Bu durum onun kuvvetli milli duygularının bir tezahürü olmalıdır.[283] Tarihçilerin Şirin'in Huzistanlı bir hıristiyan olduğu iddiasını

---

[278] Tekin, a.g.e., s. 7 (Bu delilleri, Bertels Şirin'in Arrani olabileceği iddiasının mesnedi olarak göstermiş. bkz. E. E. Bertels, "Ali Şir Nevai'nin Ferhad ü Şirin'i", Çev. Rasime Uygun, TDAY, 1957, 126)
[279] Türkmen, a.g.e., s. 38 (Nizami, muhtemelen Şeh-name'den etkilenerek, Şirin'in, Mehin Banu'nun kardeşinin kızı olduğunu söylüyor; bkz. Nizami, a.g.e., s.50)
[280] Nizami, a.g.e., s. 49-50
[281] Timurtaş, a.g.e., s. 4
[282] Farhad wa Shirin, The Encyclopedia of İslam", Vol. II, fasc. 35, s. 793
[283] Tekin, a.g.e., s. 7

ortaya atmalarının bir başka sebebi de Huzistan'ın, Bisütun ve Kasr-ı Şirin'in bulunduğu Irak-ı Acem'e olan yakınlığı ve burada Sasaniler zamanında İran'a bağlı bir hıristiyan topluluğun varlığı olmalıdır.[284] Bütün bu bilgilerin ışığında söyleyebileceğimiz şey Şirin'in İran'a dışarıdan gelmiş olabileceğidir.[285] Ayrıca Kazvini'nin naklettiği, Şirin'in taşa oyulmuş resmine bakanların aşık olmaları üzerine resmin burnunun kırıldığına dair rivayet göz önüne alındığında, onun çok güzel olduğu da anlaşılmaktadır.[286]

Şirin, çalışmamıza konu olan metinde, Mehin Banu'nun kız kardeşinin kızı, yani yeğeni olarak gösterilmektedir.[287] Buradaki ifadelere göre Şirin, peri yüzlü, melek huylu, yürüyen servi fidanı gibi bir endama sahip, güzelliği ile tabiatta güzel addedilen birçok varlığı kıskandıracak, eşi benzeri olmayan bir kızdır:

Velīkin ḫᵛāherinüñ bir ḳızı var
Perī-ṣūret melek sīretlü dil-dār (537)

Nihāl-i servdür līkin ḫırāmān
Ġulām-ı ḳāmeti şimşād-ı bustān (539)

Görüb reftārın anuñ serv-i āzād
Daḫı reftārını hīc itmedi yād (547)

Ṣalınsa nāzile ol serv-i āzād
Aña ḳarşu ṣanavber ide feryād (549)

Dadısı onun ağzını tatlı bulduğu için ona "Şirin" ismini vermiştir:

---

[284] Tekin, a.g.e., s. 7
[285] Tekin, a.g.e., s. 7
[286] Tekin, a.g.e., s. 11
[287] Nizami ise, kardeşinin kızı olarak gösteriyor (Nizami, a.g.e., s. 50).

Çü buldı dāyesi aġzını Şīrīn
Bu leẕẕetden didi adını Şīrīn (551)

Şirin çevresinde bulunan kızlarla birlikte yiyip içip eğlenir, işret edip, ava gider:

Bu dilberlerle Şīrīn ʿayş iderdi
Şikār u ʿişrete dāyim giderdi (558)

Bu meclisde düzüb bezm-i şehāne
Neşāṭ itmişdi Şīrīn ḫusrevāne (732)

Metin içerisinde Şirin'in, Hüsrev'in resimlerini gördüğü zamanki durumu anlatılırken onun akıllı ve sabırlı biri olduğu söyleniyor:

Ḫıred-mendidi lākin ṣabr iderdi
Degüldi iḫtiyārī cebr iderdi (790)

Şirin iffetine oldukça düşkündür, yüzünü hiçbir erkek görmemiştir. Nitekim Ferhat'la konuşurken de araya perde astırmıştır:

Nigārīn perde aṣdurdı araya
Aña kürsī ḳonuldı ṭaşraya (1995)

İçinden perdenüñ Şirin çü şehbaz
Şeker tengin açub gösterdi āvāz (2000)

Ancak bir süre sonra Bisütun dağında çalışan Ferhad'ı teselli etmek için yüzündeki örtüyü indirir:

Teselli virmege Ferhāda Şīrīn
Giderdi burḳa'ın yüzden nigārīn (2442)

Çü ref' itdi cemālinden niḳābı
Ara yirden getürdiler hicābı (2443)

Şiruye'nin babasını öldürdükten sonra, Şirin'le evlenmek istediği ve bu ısrarlı isteğe karşı koyamayacağını anlayan Şirin'in Hüsrev'in mezarına giderek parmağındaki yüzükte taşıdığı zehiri içip öldüğüne dair olan rivayet Habibü's-siyer, Ravzatü's-safa ve Tarih-i Selatin-i İran'da Şehname'den çok küçük farklılıklarla yer alır[288]. Ahmed Rıdvan'ın eserindeyse Şirin'in ölüm şekli biraz daha farklı anlatılmıştır. Eserde Hüsrev'in cesedinin başına gelen Şirin, önce Hüsrev'in yarasını açıp yüzünü oraya sürer, sonra da kendisini aynı yerden hançerleyerek öldürür:

Çü girdi günbede yār-i vefā-dār
Görüb ḫalḳı ḳapusın yabdı nā-çār (4547)

Şehüñ yolında virmege serini
Ele aldı yüridi ḫançerini

Şehüñ zaḫmını açub yüzin urdı
Nigārīn de o yire ḫançer urdı

Yatub şāhile günbedde uyudı
Şehüñ zaḫmın gene ḳanile yudı

Nigārını kenāre çekdi Ḫusrev
Gene Pervīze irdi yāre-i nev

Şehen-şāhı nigār idüb der-āġūş
Yüzin sürdi yüzine düş-ber-düş

Bülend āvāzile āh itdi bī-dād
Yetişdürdi cihān ḫalḳına feryād

[288] Tekin, a.g.e., s. 6

Zihī Şīrīn ki şīrīn virdi cānı
Ḳodı ʿālemde bir nām u nişānī (4554)

2.1.7.1.3. Ferhad

Hikâyenin üçüncü önemli kahramanı olan Ferhad hakkında da tarihi kaynaklarda yeterli bilgi bulunmamaktadır. Bu durumda Ferhad'ın tarihi kişiliğini ortaya koyabilmek için yapabileceğimiz şey onunla alakalı olduğunu düşündüğümüz rivayetlerden çıkarımlarda bulunmaktır. Taberi, tarihinde ondan "*Şirin ol avrettür ki, Ferhad ona aşık oldu. Perviz Ferhad'a ukubet etmek için buyurdu ki, vara, dağı dele, içinden su akıda.*" ifadesiyle bahsetmektedir. Tarih-i Güzide'de Perviz'in sahip olduğu şeyler ve yaptıkları anlatılırken Ferhad ve Şirin'in hikâyesinden ve Bisütun dağındaki tamamlanmış bir eyvandan bahsedilmektedir. Bu iki ifadenin arka arkaya getirilmiş olmasından, Ferhad'ın bu eyvanla bir ilgisi olduğu düşünülebilir.[289] Habibü's-siyer'de ise Perviz'in dünyada hiçbir krala nasip olmayan şeylere sahip olmasına rağmen, yine de onun zamanında iki üzücü olayın meydana geldiği anlatılır. Bunlardan biri Hüsrev'in Şirin'e olan aşkından dolayı Ferhad'ın başına gelen felakettir.[290]

Kazvini ise, Ferhad'ın yaptığı su kanalından bahsetmesi bakımından, önemli bir rivayet nakleder. Bu rivayet şöyledir: "Hüsrev'in hareminde bulunan kadınlar Şirin için havası çok kötü bir yerde bir kasr inşa ettirirler. Sütü çok seven Şirin buraya bir kanalla süt getirmeyi düşünür. Bu iş Ferhad isimli bir ustaya verilir. Şirin'in kasrı ile koyunların otlağı arasındaki mesafe iki fersah kadardır. Bu yüzden uzunluğu iki fersahtan fazla, yüksekliği de otlaktan on zira, kasrın bulunduğu yerde toprakla aynı seviyede olan bir duvar yapıp bunun üzerine taştan bir arık yerleştirdiler. Bu kanalın otlak ve köşk tarafına birer havuz yaptılar." diyen Kazvini kendi yaşadığı dönemde bile bu

[289] Tekin, a.g.e., s. 8
[290] Tekin, a.g.e., s. 8

inşaatın kalıntılarına rastladığını belirtmiştir.[291] Bugün, Kasr-ı Şirin şehrinin kuzeydoğusunda bulunan bu harabeler üzerinde yapılmış olan kazıda, bunların bir tek saraydan ibaret olmadığı, buranın kışla, at ahırı, Hüsrev'in yazlık sarayı, Şirin'in sarayı ve su bentlerinin yanında küçük yapılardan oluşan bir site olduğu anlaşılmıştır.[292]

Bu harabeleri gezen bazı Arap coğrafyacıları Ferhad ve Şirin'le ilgili bir takım efsanelerin yanında bazı doğru bilgiler de vermişlerdir. Bunlardan bir tanesi Şebdiz'in Bisütun dağına yapılmış olan resmiyle ilgili rivayettir. Buna göre Şebdiz'in ölüm haberini duymak istemeyen Perviz'e bu haberi Barbud'un nasıl bir ustalıkla bildirdiği ve Perviz'in emriyle Şebdiz'in resminin, Kufe şehrindeki Havernak sarayının mimarı olarak tanıtılan Kantos b. Sinimmar tarafından taşa nasıl oyulduğu anlatılmaktadır.[293]

Gönül Alpay, yukarıda zikredilen *Kantos b. Sinimmar*'ın Asarü'l-bilad ve Kitabu'l-buldan adlı eserlerde *Futros bin Sinimmar* ve *Fattos ibn Sinimmar* olarak geçtiğini, Pehlevice'deki "-tr-" sesinin yeni Farsça'da "-h-"ye dönüşmesi hususunun dikkate alınması durumunda Futros'un "Ferhad" kelimesiyle ilgili olabileceğini belirtmiştir.[294] Ancak son zamanlarda yapılan araştırmalar, Kantos b. Sinimmar'ın Havernak sarayını yaptıktan sonra, bir benzerini yapmasın diye, sarayın damından aşağı atılarak öldürüldüğünü ortaya koymuştur.[295] Dolayısıyla bu şahsın Ferhat olması mümkün görünmemektedir. Fevziye Abdullah (Tansel) ise Ferhad isminin eski İranca'da "Frahata", Pehlevice'de "Frahat", yeni Farsça'da da Ferhad şeklini aldığını söylemektedir.[296] Ayrıca Ahmed Rıdvan'ın eserindeki

Naẓîrüñ yoḳ cihān içinde üstād
Bugün bir dānesin adıyla Ferhād

---

[291] Tekin, a.g.e., s. 8
[292] M. Streck "Kasr-ı Şirin", İA, MEB yay., C. VI, s. 393
[293] Tekin, a.g.e., s. 10. (A. Rıdvan'da Şebdiz'in ölümü ile ilgili bkz. **Şebdiz,** s. 185
[294] Tekin, a.g.e., s. 10
[295] İskender Pala, Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü, Akçağ yay., C. I-II, Ankara, s. 442
[296] Fevziye Abdullah, "a.g.md., s. 565

şeklindeki beyitte bu kelimenin anlamının "*usta, üstad*" olabileceğine dair bir ima vardır.[297]

Mucemü'l-buldan'da Şebdiz'in resminin yanında bir başka tablonun daha olduğu kayıtlıdır. Burada taş üzerinde yapılmış birçok adam ve kadın figürü bulunmaktadır. Bunların içerisindeki iki atlının önünde, başında ortası bağlanmış bir sarık olan, elindeki kazmayla yeri kazacakmış gibi duran işçi kılığında bir adam vardır. Su adamın ayaklarının üzerine doğru yükselmektedir.[298]

Zikr ettiğimiz tarihi kaynaklar gibi, elimizdeki edebi metinde de Ferhad'ın tarihi kişiliğini aydınlatacak ifadelere rastlamıyoruz. Verilen bilgiler daha çok onun fiziki özellikleri, cömertliği ve Şirin'in aşkıyla düştüğü durumu ortaya koymaktadır.

Ferhad hakkında karşımıza çıkan ilk beyit onun çelikten bir dağ gibi olduğunu söyler:

Geçüben kürside oturdı Ferhād
Ḳarār itdi ṣanasın kūh-ı pūlād (1997)

Ferhat'la ikinci karşılaşmamızda onu, Şirin'in verdiği mücevherleri başta Şirin olmak üzere çevresindekilere verirken, gözü aşktan başka bir şeyi görmeyen bir aşık olarak görmekteyiz:

Bes ol cevherlerüñ merġūb olanın
Şehen-şehler ḳatında ḥūb olanın (2065)

[297] Metin kısmı, 2313. beyit
[298] Tekin, a.g.e., s. 11. (Bu resmin yapılışı hakkında bkz. metin kısmı, 2333-2336. beyitler)

Daḫı her nesnenüñ buldı nefīsin
Araşdurdı ḳamu ḫāṣ u re'isin

Nigārīne virüb minnetler itdi
Ayaġınuñ tozında ḳodı gitdi

Ḳalanın ḳapuda yaġmaya virdi
Eliyle başını ġavġāya virdi

Ḳamu gencīneden yig gördi ʿışḳı
Bu ʿālemden gidince sürdi ʿışḳı

Daḫı meyl itmedi dārile bāġa
Dil ucından delürdi düşdi ṭaġa (2070)

Artık Şirin'e aşık olmuş, bu aşk ona tatlıyı acı etmişti: kendi kendiyle konuşur hale gelmiştir:

Bu dünyānuñ nebāt u şehd ü şīrin
Aña telḫ eylemişdi ʿışḳ-ı Şīrīn (2080)

Ḳamu derdin öziyle ḫalleşürdi
Ne sözi varise hem söyleşürdi (2081)

Ahmed Rıdvan'ın eserinde, Ferhad'ın bütün aşıkların başı durumunda olduğu söylendikten sonra onunla Mecnun'u özdeşleştiren ifadelere yer verilmiştir:

Ḳamu āşıḳlaruñ ser-defteriydi
Çü ʿışḳidi buḥūr ol micmeriydi (2090)

Cihānı ṭoldurub ṣavt-ı nefīri
Diyār-ı ʿışḳuñ olmışdı emīri

Vücūdı şehrini yıḳmışdı renci
Harab oldığı-çün bulmışdı genci

Enīs olmazdı insāndan ḳaçardı
Beyābanda vuḥūşile geçerdi

Bilesince sekerdi kebke‿jricek
Segirdürler bile āhū göricek

Harifidi anunla cins-i hayvan
Yalınurdı ana kablan u arslan (2095)

Bu ifadeleri Şirin'e aşık olan Ferhad'ın çökmüş halini tesvir eden beyitler takip eder:

İçi derd ü elemler ṭolmışidi
Çü fīliken teni mūr olmışidi (2099)

Ḳamu endāmını sökmişdi Şīrīn
Kemān idüb belin bükmişdi Şīrīn

İrişüb ʿömrinüñ güni zevāle
Teni dönmişdi bedriken hilāle (2101)

Metinde, Şirin'e olan aşkıyla ve bu aşkın verdiği korkusuzlukla ön plâna çıkan Ferhad'ın bir başka özelliği de fakir, yeri yurdu olmayan biri olmasıdır:

Belürdi ʿışḳile nām u nişānı
Ḳamu ḫalḳuñ dilinde dāstānı (2131)

Cihān u cāniçün çekmez melālet
Gezer ʿālemde rüsvā vü melāmet

Ḳomış būd-ı vücūdın cümle rehne
Özi müflis yürür ser-pā berehne (2133)

Didiler beg degül bir müflis ü ac
Kara manḳurı yoḳ bir pūla muḥtāc (2143)

Yürür iflās odına yane yane
Ḥaşırı yoḳ cihan içinde yane

Mekānı yoḳ cihānda lā-mekāndur
Bu ḫalḳ içinde bi-nām u nişāndur

Yaḳışmaz ādeme ile ḳarışmaz
Cihān ḫalḳı-y-ile alub virişmez (2146)

Hüsrev ü Şirin'deki

Düzetdüm çeşme vü ḥavżı müretteb
Ḳamu ṣanʿatlarum pāk ü müẕehheb (2232)

Anuñ miṣli görülmemişdi hergiz
Mühendisler ḳamu ḳalmışdı ʿāciz (2233)

gibi beyitlerden Ferhad'ın yapmış olduğu çeşme ve havuzun, devrinde nasıl bir beğeniye muhatab olduğunu anlıyoruz.

Eserin en trajik sahnesi Şirin'in ölüm haberini alan Ferhad'ın intihar sahnesidir. Ferhad kocakarıdan Şirin'in öldüğüne dair haberi alınca kendisini kayalardan aşağıya atarak intihar eder:

Bu zārile yirinden ṭurugeldi
Külüngin de bile eline aldı (2606)

Yüriyü bir ḳaya başına çıḳdı
Naẓar ṣaldı aşaġasına baḳdı

Külüngiyle götürdi kendüy atdı
İnüb ṭaşuñ dibine düşdi yatdı

Ḳucaklayub yiri Şīrīni ṣordı
Bu acı-y-ile şīrīn cānı virdi

Fenāyı terk idüb irdi beḳāya
Ulaşdı bu cefālardan ṣafāya

Virüb cānāniçün mülk-i cihānı
Ḥicābı cānidi terk itdi cānı (2611)

Sonuç olarak, tarihi kaynaklara baktığımızda, Ferhat'ın Hüsrev'in emrinde çalışmış bir mimar olduğunu, bu görevi esnasında Şirin'e aşık olmuş olabileceğini söyleyebiliriz. Bu imkansız aşk ve bu aşkın sonucunda ölümü üzerine halk arasında meşhur olmuş, çevresinde birçok efsane meydana

gelmiştir. Hatta, bu şöhreti onun adına değişik bölgelerde makamların tertib edilmesine yol açmıştır.[299]

2.1.7.1.4. Hürmüz

Kisra Nuşinrevan'ın oğlu olan Hürmüz'ün annesi Türk Hakanı'nın kızıdır. Çok terbiyeli ve zayıflara, fakirlere karşı ihsanlarda bulunmayı seven bir hükümdar olan Hürmüz devrinde daha çok ülkenin ileri gelenlerine yüklenirdi. Bu tutumu, memleketin önde gelenlerinin, başarılı ve muzaffer bir hükümdar olan Hürmüz'e darılarak tavır almalarına yol açmıştır. Zamanla Hürmüz'de bir çeşit paranoya halini alan bu tavır onun haksız yere insanları öldürmesine ve bu yüzden tahttan indirilerek öldürülmesine sebep olmuştur.

Anuñ devrinde mihter kihteridi
Ḳamu ser pā-y-idi pālar seridi (1277)

Ekābirden aṣāġirden ʿadedsüz
Günehsüzler çoġ öldürmişdi hadsüz (1279)

ʿAdūlardur bilürdi her cihetde
Ḳıyāmetler ḳopardı memleketde (1280)

Buna mukabil Taberi, devrinde, adaletiyle meşhur olduğunu kaydetmiştir. Öyle ki, oğlu Kisra (Hüsrev)'nın hayvanlarından birinin bir tarlaya girerek zarar vermesi üzerine, Hüsrev'e araya yaşlıları ara bulucu olarak koymasına rağmen, çiftçinin zararını ödettirmiş, hayvanın da kulaklarını ve kuyruğunu kestirtmiştir.[300]

---

[299] Streck, a.g.md., s. 393; bu konu ayrıca **Türk Halk Edebiyatı'nda Ferhad u Şirin** (s. 56) adlı bölümde de ele alınmıştır.
[300] Taberi, a.g.e., s. 1168

Ahmed Rıdvan'ın eserinde Hürmüz'le ilgili anlatılanlar, tarihi kaynaklardaki kayıtlarla büyük ölçüde örtüşmektedir. Onun Hüsrev ü Şirin'deki hikâyesi babası Kisra (Nuşinrevan)'dan sonra tahta geçmesiyle başlar.

Çü Kisrā ḳalmadı mülk-i cihāne
Oturdı taḫtına Hürmüz şehāne (242)

Selāṭin-i cihāne oldı server
Eşiginde ḳamu şehler çü çāker

Cihān mülkinde ḳıldı ʿadlile dād
Ki ʿadlile cihānı ḳıldı ābād (244)

Metinden anlaşılan bir husus da, onun kendisinden önceki bozuk idareye bir çekidüzen verdiğidir. Yoksul olan halkı zenginleştirmiş, adaleti sağlamış, (muhtemelen fesat çıkarmak üzere bir şeyler yazan) yazarların ellerini kestirmiş ve askeri disiplin altına almıştır.

Ḳamu yoḫsullaruñ yirdi ġamını
Ki her zaḫmuñ ururdı merhemini (246)

ʿAdālet seyfini çekdi ʿalem-veş
Ḳalem-zen destini kesdi ḳalem-veş

Sipāhiler anuñ ḫavfından el-ḥaḳ
Ḳılurlardı kemāne zūrı ancaḳ (248)

Anuñ devrinde bay olmışdı merdüm
Ki nām-ı iḥtiyāc olmışidi güm (253)

Bütün bunlardan Hürmüz'ün halka karşı âdil, hoşgörülü ve cömert olduğu; ancak ülkenin ileri gelenlerine karşı olan sert tavrı yüzünden tahttan indirildiği ve sonuçta öldürüldüğü anlaşılmaktadır. Nitekim Saye Han'ı öldüren Behram'a karşı takındığı tavırdan dolayı Behram'ın söyledikleri, komutanların onun hakkında düşündükleriyle ilgili, bir takım ipuçları vermektedir:

Bilürdi Hürmüz'ün ṭabʿını key ḫām
Anuñ ʿayb itmedi fiʿlini Behrām (1477)

2.1.7.1.5. Mehin Banu

Ermen mülkünün kadın hükümdarı olan Mehin Banu'nun asıl adının Nizami'nin eserinde, "büyük hanım" manasına gelen "Şemirâ" olduğu kayıtlıdır. Nizami aynı yerde Mehin Banu kelimesinin de aynı anlama geldiğini söylemektedir.[301] Mehmet Emin Resulzâde Nizami'nin "*Mehin Banu*" diye tercüme ettiği Şemira'nın Avrupa edebiyatlarında "*Semiramis*" adıyla bilindiğini söyleyerek meşhur Asur kraliçesine gönderme yapmıştır.[302] Ancak yaşamış oldukları zaman itibariyle bu iki şahsın örtüşmesi mimkün değildir.[303] Bu durum Nizâmi'ye kaynaklık eden sözlü geleneğin bir zamanların güçlü melikesini, Şirin'in teyzesi olan şahısya özdeşleştirme temâyülünden kaynaklanmış olmalıdır.

Elimizdeki metinde onun Fağfur soyundan olduğunu, İsfahan ve Derbend'e hâkim olduğunu ifade eden beyitler vardır. Ayrıca hükümran olduğu Ermen ülkesinde halkına adalet ve cömertlikle muamele ettiği, de kayıtlıdır.

Mehin Bānū denür adına bir ḫan
Sipāh olmış ḳamu emrine fermān

---

[301] Nizami, a.g.e., s. 50.
[302] M. E. Resulzâde, a.g.e., s. 130
[303] Şammu-Ramat (Semiramis) m.ö. 811-808 yılları arasında Asur ülkesini yönetmiştir. (Altan Çilingiroğlu, Urartu Tarihi, Ege Üniv., Edebiyat Fak. Yay., İzmir, 1994, 74-75

Anuñ nesli-y-imiş Faġfūr u ḫākān
Ḳamu hükminde Derbend ü Sipāhān

Elinde kişver-i Ermen muḳarrer
Daḫı çoḳ memleket ḳılmış musaḫḫar

Zamānında ḳılurdı ʿadlile dād
Cihānı cūdile ḳılmışdı ābād

Anuñ devrinde maʿmūridi ʿālem
Ṣafā bulmışdı iḥsānından ādem

İderdi bay u yoḫsula himāyet
Reʿāyāsını eylerdi riʿāyet

Mehin Banu'nun dikkat çekici bir özelliği de kendisine, her mevsim için ayrı bir yer tahsis etmiş olmasıdır.[304]

Geçürmiş ʿayşile bunca zamānlar
Düzetmiş çār faṣliçün mekānlar

Ki her faṣla mülāyim bir hevāyı
Muʿayyen eyleyüb sürmiş ṣafāyı

Fuṣūluñ ṭabʿına olan münāsib
Ṭabīʿat her neye olursa rāġıb

[304] Nizami'de Mehin Banu'nun baharda Mukan'da, yazın Ermenistan dağında, sonbaharda Ebhaz'da, kışın da Berda'da ikamet ettiği kayıtlıdır; (bkz. Nizami, a.g.e., s.50).

Ḳamu esbābını idüb müheyyā
Geçerdi ʿayşile bī-şūr u ġavġā

Mehin Banu hiç evlenmemiştir. Ne oğlu, ne de kızı vardır. Tek yakını kız kardeşinin kızı (Şirin)'dir.

Ḳabūl eylememiş ʿālemde şevher
Ne ferzend-i püser görmiş ne duḫter

Velīkin ḫᵛāherinüñ bir ḳızı var
Perī-ṣūret melek-sīretlü dil-dār

2.1.7.1.6. Şabur

Hikâyede Hüsrev'in en yakın dostu ve sırdaşı olarak karşımıza çıkan Şabur'la ilgili tarihi kaynaklarda herhangi bir kayıda rastlamadık. Ahmed Rıdvan'ın eserinden onun Hüsrev'in nedimi olduğunu, öteden beri sarayda yaşadığını, ünlü nakkaş Mâni'den bile güzel resimler çizebildiğini, elinden her işin geldiğini, bu bakımdan bir benzeri daha bulunmadığını anlıyoruz:

Nedīmi varidi şāhuñ ḳadīmī
Ezelden ḫāne-i devlet muḳīmi (511)

Dinürdi adına Şābūr-ı naḳḳāş
Ki naḳşıyla şehi itmişidi fāş

Ḫarīf-i ḫurde-bīnidi cihānda
Ki yoġidi naẓīri ol zamānda (513)

Hünerde kimseye ādem dimezdi
Ḫayālin naḳşınuñ Māni yimezdi (515)

Ayrıca Şirin'le aralarında geçen konuşmada, kendi ağzından, onun bir seyyah olduğunu Hoten (Hata), Turan, İran, Şam, Rum ve doğu illerini gezdiğini öğreniyoruz:

Didi bir merd-i seyyāḥam cihānda
Seyāḥatdür murādum her zamānda (863)

Ḫıṭāyı görmüşem tā-hadd ü pāyān
Musaḫḫardür bana İran u Turan

Zemīn-i Şām u mülk-i Rum u ḫāver
Ḳamu seyrān-gehümdür heft kişver (865)

Bu beyitlerin devamında Şirin'e her şeyden haberdar olduğunu, kendisine istediğini sorabileceğini söylemektedir:

Ḫaber-dāram ne yerden ṣorarisen
Cevābın virürem her ne dirisen (866)

Ona hitap ederken kullandığı kelimelerden Şirin'in de Şabur'un bu vasıflarını kabul etmiş olduğu ortaya çıkmaktadır:

Didi Şābūra ey üstād-ı devrān
Beni ḳılduñ bugün ʿālemde destān (940)

Bütün bu zikrettiğimiz ifadelerden Şabur'un zamanının önde gelen nakkaşlarından biri ve Hüsrev'in de nedimi olduğunu çıkarabiliriz. Ancak bir

edebi metinden alınan bu ifadelerin ne kadarının doğru olabileceğini bilemeyişimiz, bu bilgilere ihtiyatlı yaklaşma gereğini ortaya koymaktadır.

Şabur'un tarihi kişiliği ne olursa olsun, bizce asıl önemli olan onun bu hikâyedeki fonksiyonudur. O hikâyenin başından sonuna kadar içinde bulunmuş ve olayların gelişmesine yardımcı olmuştur. Hatta üstlendiği bu rolle divan şiiri geleneği içerisinde sevgililer arasındaki iletişimi sağlayan *sabah rüzgarı* gibi varlıkların –bir yer hariç- hikâyeye karışmasını engellemiş, böylece eserin daha gerçekçi olmasını sağlamıştır.

2.1.7.1.7. Bozorg Ümmid

Hüsrev'in hocası ve daha sonraları veziri olan Bozorg Ümmid âlim ve kâmil bir kişi olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca aşağıdaki beyitlerin ikincisindeki ifadelerden onun aslen İran'lı olmadığı, İran'a dışarıdan getirilmiş olabileceği de düşünülebilir.

Kemālātı-y-ile meşhūr u mevṣūf
Bozorg Ümmīd adı adıyla maʿruf (294)

Şeh-i Kisrā bulub getürmişidi
Anı Pervīz'e ḫᵛāce itmişidi (295)

Hüsrev ü Şirin'de Hüsrev'in yanında protokole göre oturanların anlatıldığı bölümden aldığımız

Birinde Ḳayṣer-i Rūm-ı tüvānā
Birisinde Bozorg Ümmīd-i dānā

şeklindeki beyit, onun Hüsrev'e nedimlik yapmış olabileceğini de göstermektedir.[305] Ancak Bozorg Ümmid'in Hüsrev'in ölümünden sonraki süreçte, belki de onu kurtaramadığı için, gözden düştüğü anlaşılmaktadır:

Ferīd-i ʿasrken ol Bozorg Ümmīd
Bu mātemde dinildi Ḫord Ümmīd (4522)

Ayrıca bu beyitteki ifadeler, onun isminin tıpkı ona takılan ikinci isim gibi bir lakap olduğunu düşündürmektedir.

2.1.7.1.8. Saye Han

Hikâyemizin başında Hürmüz'e karşı giriştiği savaşla sahneye çıkan Göktürk hakanı Saye Han'ın asıl ismi Çulu Bağa Hakan'dır.[306] Ancak aynı zamanda "Şabe" diye anılmasından dolayı ismi Tarih-i Selatin-i İran ve Ravzatü's-Safa'da "Save"[307] olarak geçer. Çulu Baga Han miladi 588'de Hürmüz'ün başkomutanı durumunda olan Behram-ı Çubin tarafından öldürülür, ordusu dağıtılır.[308] Behram'a direnmek isteyen oğlu Barmuza'da esir edilir.[309]

Bu olay Hüsrev ü Şirin'de şu şekilde ifadesini bulmuştur:

Düşince Sāye Ḫan şındı çerisi
Bilinmedi ölüsinden dirisi (1427)

Ten-i bī-cān ʿaceb bir dem ṭura mı
Ya bir yirde ṭurursa iş göre mi

[305] Nizami, a.g.e., s. 472
[306] Zeki Velidi Togan, Umumi Türk Tarihine Giriş, Enderun Kitabevi, 3. bs., İst., 1981, s. 72
[307] Tekin, a.g.e., s.3
[308] Togan, a.g.e., s. 72
[309] Taberi, a.g.e., s.1172

Ecel bigi irişüb bād-ı şarşar
Ḳaçub ṭağıldılar ol demde leşker (1429)

Bes andan ṣoñra ṭutsakları gördi
Ḳamunuñ ḥālini aṣlıyla bildi (1438)

Bilindi kim biri ḫan oġlı-y-imiş
Bu ṭutsaklar içinde bile-y-imiş (1439)

Velī ḫan oġlına ʿizzetler itdi
Hezār ikrāmile ḥurmetler itdi (1457)

Aynı zamanda Hürmüz'ün dayısı olan Saye Han'ın ölümü onu hem sevindirmiş, hem de üzmüştür:

ʿAcebdür anesi şāh-ı cihānuñ
Meger kızkardeşiymiş Sāye ḫanuñ (1453)

Egerçi zāhirā olurdı ḫandān
Anası-y-çün velī olmışdı giryān

Ṣınuḳ göñlini gözlerdi ananuñ
Hem oġlını göricek Sāye ḫanuñ (1455)

2.1.7.1.9. Behrâm-ı Çûbin

Behram-ı Çubin olarak bilinen Behram bin Behram Güşnes, Hürmüz'ün, aslen Türk olan başkumandanıdır. Hürmüz, onu İran üzerine

yürüyen Göktürk hükümdarı Sâye Han'ı (Çulu Baga Hakan)[310] durdurmak için geniş yetkiler ve imkânlarla donatıp göndermiştir. Behram Saye Han'ı öldürür, ordusunu dağıtır ve oğlunu esir alır. Sonra da gücüne mağrur olarak Hürmüz'ün tahtını ele geçirmek üzere isyan eder.[311] Bu isyan esnasında bir taraftan da Hüsrev Perviz adına sikkeler bastırarak bunları gizlice Medâyin'e sokar. Böylece Hüsrev'le babası Hürmüz'ün arasını açar. Bu olay üzerine babasının gazabından korkan Hüsrev, Azerbaycan'a kaçar. Daha sonra Behram babasının yerine Hüsrev'i tahta oturtur.[312] Fakat bir süre sonra ona da itimadı kalmayınca, Hüsrev'in yerine kendisi geçer. Dayıları Bistam ve Benduye sâyesinde canını kurtaran Hüsrev, Doğu Roma imparatoru Morik'e (Maurikios) sığınır. Ondan aldığı askerlerle gelip Behram'ı tahttan indirir. Behram yenilince, kaçıp Tu-lan'a sığınır[313] ve daha sonra ölür.

Behram'ın büyük bir bölümü Taberi Tarihi'nde anlatılan bu hikâyesi, edebi metinlerde daha canlı tablolarla ortaya konmuştur. Ahmed Rıdvan'ın eserinde Behram genelde olumlu ifadelerle anlatılmaktadır. Rıdvan ondan bahsederken onun bilgili, tedbirli, cesur ve Hürmüz katında çok sayılan büyük bir komutan olduğunu söylemektedir:

Meger varidi bir mîr-i muʿazzam
Melik Hürmüz ḳatında key mükerrem (1301)

ʿAceb dānā-y-idi hem ehl-i tedbir
Dilîridi tüvānā merd-i şemşîr

Ḳatı ṣuʿb işlere eylerdi iḳdām
Ki dinürdi anuñ ismine Behrām (1304)

---

[310] bkz. **Saye Han**, s. 167-169
[311] Bu olay eserde, 1729-1773. beyitlerde anlatılmıştır.
[312] Bu olay eserde, 1738-1760. beyitlerde anlatılmıştır.
[313] Togan, a.g.e., s. 72

Metinde Behram'ın kişiliği de,

Ben ol demde oluram vaṣl yāre
Ki çoġ ola benüm cismümde yāre (1326)

Ben ol günde ṭoyaram yiyüb aşı
K'idem düşmenlerile çok ṣavaşı

Dil-i cāndan menem çün ḳane teşne
Diler düşmen ḳanıyla ḳane teşne (1328)

şeklindeki beyitlerle ortaya konmaktadır. Ayrıca aşağıdaki beyitler onun nasıl savaştığını canlı bir biçimde tasvir etmektedir:

Ṣavaş eylerdi Behrām-ı dil-āver
Keserdi bir ḳılıç ṣalsa niçe ser (1396)

Ṣan aç ḳurdidi ṭūş olub sürüye
Ṭaġıdurdı ilerüye gerüye

Ḳıtālinden ḳatı ḳorḳarlaridi
Ṣadāsından ḳaçub ürkerleridi

Eger Elburza gürzi irse nā-gāh
Anuñ ḍarbıyla kūh olurdı çün kāh (1399)

Anuñ yir yarulurdı naʿresinden
Ḳaçardı şīr-i ner kümrenmesinden (1401)

Ṣadāsıyla ḳılub mürde diriyi
Ḳuru ṣavtile ṣardı bir çeriyi (1402)

Metinde, Behram'ın ölümü,

Tamām idüb işini devr-i eyyām
Cihāndan rahtını devşürdi Behrām (1985)

Çü devri ʿömrinüñ encāma yitdi
Ḳoyub çūbını çopān bigi gitdi (1986)

şeklindeki beyitlerle anlatılmıştır. Behram'ın ölüm haberini alan Hüsrev'in, aralarındaki mücadeleye rağmen, takındığı tavır, kader karşısında insan aczini göstermesi bakımından ilgi çekicidir:

Bu der-gehden çü merdūddı mey-i şūm
Dirīġile cihāndan gitdi maḥrūm (1987)

Bu güftārı işitdükde şehen-şāh
Melūl olub göñülden eyledi āh

Didi bugün aña oldıysa bu kār
Bize daḫı olur yarın bu nā-çār

Bu çarḫ-ı süflenüñ yoḳdur temīzi
Ẕelīl eyler ṣoñında her ʿazīzi

Eger Çūbīn cihāndan dermese raḫt
Degür miydi ʿaceb Pervīze bu taḫt

Gülerken yüzine anuñ bu devrān
Süleymānam diyu söylerdi yalan

Çü döndürdi yüzini devlet andan
Yumuben gözlerin gitdi cihāndan

Ḳanı ol urduġı lāfile daʿvī
Bu ṣūretden görünmez şimdi maʿnī (1994)

2.1.7.1.10. Şirûye

Hüsrev'in, Kayser'in kızı Meryem'den olan oğludur. Taberi Tarihi'nde adı Şireveyh olarak geçen Şiruye babasının düşmanlarının oyunlarına alet olarak, onu tahttan indirmiş, sorgulamış ve düşmanlarının onu öldürmelerine izin vermiştir. Babasının ölümünden sonra da pişman olarak Hüsrev'i öldüren Mih Hürmüz bin Merdanşah'ı öldürmüştür. Ayrıca babasının tahtına çıkar çıkmaz boş durmamış ve 17 kardeşiyle onların ailelerini de öldürtmüştür. Daha sonra İran'da baş gösteren veba hastalığına yakalanarak ölmüştür.[314] Tarihi kaynaklarda istikrarsız, ne yapacağını bilmeyen, herkesin etkisi altında kalarak sonradan pişman olacağı işler yapan bir tip olarak ortaya konan Şiruye, Hüsrev ü Şirin'de ahlâksızlık ve kötülükte daha belirgin bir çizgiye oturtulmuştur:

Şehüñ varidi bir ferzend-i ḫāmı
Ḳatı şerrīr idi Şīrūye nāmı (4340)

O bed-baḫtun anası Meryemidi
Velī şanmañ anı İsī-demidi

[314] Taberi, a.g.e., s. 1236-1253.

Aña her dem şeyāṭin hem-demidi
Ġıdāsı dāyim ol kelbüñ demidi (4342)

Daḫı on yidi kişi itdi bağlı
Kimi ḳardaş kimi ḳardaşı oġlı (4790)

Ḳamusın ḳatl idüb ḳanını dökdi
Eliyle neslinüñ belini bükdi

Ṣoñını ṣanmadı yaʿnī iş itdi
Öñin daḫı ṣoñında yaḳdı gitdi (4792)

Onun üvey annesine talib olduğu konusunda elimizdeki eserle tarihi kaynaklar mutabıktırlar[315]. Ancak Hüsrev ü Şirin'de onun 10 yaşındayken bu niyette olduğu ifade edilmiştir:

İşitdüm kim dimiş ol gül-ı güm-rāh
ʿArūs itdükde Şīrīni şehen-şāh (4345)

N'olaydı olsadı Şīrīn baña cüft
Daḫı deh-sālimiş dindükde bu güft (4346)

Hüsrev ü Şirin'de Şiruye'nin dini ile ilgili bir takım şüphelerin olduğu ifade edilmektedir[316]:

---

[315] bkz. **Şirin**, s. 147

[316] Ancak Taberi tarihindeki kayıda göre babasının ölümünden sonra onun cesedinin ateşgedeye götürülmesini emretmiştir. Bu da onun babası gibi mecusi olduğuna dair bir işarettir (bkz. Taberi, a.g.e., s. 1252)

Anuñ mihriyle kīnin mi diyeyin
Veyā ʿilmiyle dīnin mi diyeyin (4347)

Sarāyını şehüñ ḳılmışdı pür-dūd
Ḫişālından degüldi şāh ḫoşnūd (4348)

Şiruye'nin ölümü ilgili beyitler de tarihi gerçeklerle uyuşmaktadır:

Velī kendüsi daḫı ṭurmadı berk
Yılına varmadan oldı civān-merg (4788)

Cihān içre sekiz ay beglük itdi
Ṣoñı ṭāʿun çıḳarub öldi gitdi (4789)

2.1.7.1.11. Şeker

Tarihi kişiliği hakında kaynaklarda herhangi bir kayıt bulamadığımız Şeker'in, eserde yer almasının asıl sebebi, bizce hikâyeye bir canlılık kazandırmaktır. Meryem'in öldüğü ve Hüsrev'le Şirin'in aralarının açık olduğu bir dönemde hikâyeye dâhil edilmesi de bunun bir göstergesidir. Ayrıca isminin "Şirin" ismi gibi çağrışılar yapması ve bu şahsın hikâyeye bir çeşit oyunla (kılık değiştirme) renk katması da bunun bir delilidir. Nitekim sahneden çekilmesiyle de olayların akışında herhangi bir değişiklik olmamıştır. Dolayısıyla bu kahramanı bir gerçek kişilik değil figüratif bir unsurolarak değerlendirmek daha doğru olacaktır.

Hüsrev ü Şirin'de, İsfahanlı, eşi benzeri görülmemiş bir güzel olarak tanıtılan Şeker'in Hüsrev'in bulunduğu bir mecliste özellikleri sıralandıktan sonra tek kusurunun hovardalığı olduğu belirtilmiştir:

Biri ṭurdı yirinden didi ey şāh
Bu devr içre ṭoġubdur yirde bir māh (2911)

Naẓīrini felek görmiş degüldür
Meh-i gerdūn aña irmiş degüldür

Anuñ vaṣfına ḳāṣırdur lisānum
Yanar şerḥ eylesem ḥarrin zebānum

Sipāhān şehrinüñ içinde ol māh
Velī nāmı Şekerdür lāyıḳ-ı şāh

Sipāhān mülkinün şeh-zādesidür
O bāġuñ serv-veş āzādesidür

Velī her-cāydur yil bigi ol māh
Ṭolanur bāġile gül-zārı her gāh

Çemenlerde varur mānend-i lāle
Urur her şaḫṣile cām-ı piyāle

Kim eylerse anı bir şeb der-āġūş
Ölince ol şebi itmez ferāmūş

Budur ʿaybı hemīn ol meh-liḳānuñ
Ve ger ne lā-naẓīridür cihānuñ (2919)

Ancak daha sonra Şeker'le bir araya gelen Hüsrev onun hovardalık olarak yorumlanan davranışının bir aldatmacadan ibaret olduğunu anlar ve onunla evlenir:

Ṣunub pür şīşeler şāha semen-ber
Ḳuru su-y-ile virdi āteş-i ter (2953)

Şehüñ cūş eyleyüb şevḳile ḳanı
Sebük nūş eyledi rıṭl-ı girānı

Ṭolu ṭolu ʿadedsüz kāse-i mey
Şeker ʿışḳıyla şāh içdi pey-ā-pey

Çü şāhuñ gözleri uyḫuya vardı
Şeker şemʿi alub ḳapuya vardı

Kenīzi varidi anuñla boydaş
Anı kendü yirine itdi pā-daş

Aña daḳdı zerini zīverini
Ṭonın geydürdi ṭonatdı serini

Bu naḳşile düzüb şekl-i müzevver
Kenizi şāha gönderdi füsūn-ger

Şeker ṣanub kenizi şāh-ı medhūş
Ṣabāḥ olınca ḳılmışdı der-āġūş

Şehüñ gelmezdi bir sāḥir ögine
Velī uġradı kendüden yigine

Şeh uyurken kenīz uyandı gitdi
Şeker ḫᵛāb itdügi otaġa yitdi

Şeker geydügi ṭonlardan ṣoyundı
Kenīze virdügi ṭonın geyindi

Zerini ṭaḳınub zīver urundı
Gene ol vaż^ıile şāha göründi (2964)

Ben ol gendüm-nümā vü cev-fürūşam
Beni her kişi-y-ile ṣanma ḫoşam (2996)

Miṣāl-i ṣu ögini aḳıdurven
Velī ṣoñın keserven baḳıdurven

Menüm mührüm kimesne açmamışdur
Meges daḫı yöremden geçmemişdür (2998)

2.1.7.1.12. Meryem

Kayser Maurikios'un kızı ve Hüsrev'in ilk karısı olan Meryem hakkında bulabildiklerimiz, Taberi Tarihi ile Nizami ve Ahmed Rıdvan'ın Hüsrev ü Şirin mesnevilerindeki bilgilerden ibarettir. Taberi'de onun, Hüsrev'in Kayser'e sığınmasını takip eden süreçte durum icabı Hüsrev'le evlendirildiği kayıtlıdır. Tarihler Hüsrev'in Kayser'e sığınması ve onun

desteğini alması karşılığında toprak vaad ettiğini yazmaktadır.[317] Bu diplomatik evliliğin sebebi de bir çeşit yakınlık tesis ederek, bu menfaat sürecinin daha iyi işlemesini sağlamak olabilir. Ahmed Rıdvan'ın eserinde Meryem'in ölümü ile ilgili olan beyitler de bu zoraki evliliğe Hüsrev'in bakışını göstermektedir:

Çü Şīrīn cānını acıtdı Pervīz
Aña daḫı yetişdi bir elem tīz (2686)

Zemīn aldı elinden Meryemini
Ḳodı tenhā felek ʿİsī-demini

Velī işbu cihetden şādidi şāh
Ki yumulmışdı Meryem ḳazduġı çāh

Çü olmışdı şehen-şāh verd-i bi-ḫār
Ḳamu gencīnesi ḳalmışdı bi-mār

Egerçi ẓāhirā giryān olurdı
Bu maʿnīden velī ḫandān olurdı

Ḫalāṣ itdi özin ġam rūzesinden
Başın ḳurtardı Meryem rūzesinden (2691)

Velikin Ḳayṣeri idüb riʿāyet
Bir ay miḳdārı yās itdi temāmet (2693)

Ḳara geydi ḳara ṣarındı sulṭān
Ġazā ṭonın geyüb oturdı giryān

[317] Ernst Honıgmann, Bizans Devleti'nin Doğu Sınırı, Çev.Fikret Işıltan, İst., 1977, s. 25-26

İnüb taḫtından oturdı ferāġat
Ne av itdi ne ᶜayş itdi ne ṣoḥbet (2695)

Eserdeki ifadelerde Şirin'in de bu durumdan memnun olduğu gözlenmektedir.

Bunı Şīrīn işidüb oldı ḫurrem
Ki götrüldi aradan sedd-i Meryem (2696)

Bu maᶜnīden velī ġam-nākidi māh
Ki her şaḫṣa gelür bu ḫᵛāh nā- ḫᵛāh

Veli Şeh ḫāṭırı-y-çün ṭutdı yāsı
Nigārin de ḳara geydi giyesi

Ġazā-y-içün eline aldı ḫāme
Ki Pervīze revān eyleye nāme (2699)

Buradaki son beyitten anlaşılacağı gibi Şirin Hüsrev'den ayrı bir yerdedir ve ona taziye mektubu yazmaktadır. Oysa Tarih-i Selatin-i İran'da bu olay esnasında Şirin Hüsrev'in eşidir . Zaten Meryem'i de zehirlemek suretiyle o öldürmüştür.[318]

[318] bkz. 7. dipnot.

2.1.7.1.13. Kayser

Kayser'in asıl ismi Maurikios'dur.[319] İran'a sayısız akın düzenlemiş ve bu savaşlar sonucunda sınır boylarındaki topraklar birçok kez el değiştirmiştir. Hikâyemizde de ilk defa bir savaşla gündeme gelmiştir:

Yürimişdi diyār-ı Şāma Ḳayṣer
Anı almaġiçün çekmişdi leşker (1284)

Meger andan alınmışdı ol iḳlīm
Ki Nūşirvān anı almışdı bi-bīm (1285)

Yine bu savaşlardan birinde İran birlikleri Kadıköy'e kadar giderler ve geri dönerler. Hüsrev ü Şirin'de bu olaya bağlı olarak Kayser'in telaşlandığı hazinelerini gemilere yükleyerek kaçırmak istediği anlatılmaktadır. Ne var ki, hazineleri Hüsrev'in eline geçer:

Meger kim feṯḥ-i Rūmiçün şehen-şāh
Ḥişār itmişidi İstanbulı şāh (4028)

İçinde ḳaṣrı itmişidi maḥṣūr
Zebūn olmışdı Ḳayṣer ʿāciz u ḫār

Görür Ḳayṣer ḳaradan bulımaz yol
Şurūʿ eyler deñizden ḳaçmaġa ol

Direr Ḳayṣer ḳamu genciyle mālın
Özinüñ ḫalḳınuñ māl ü menālin

---

[319], Ernst Honıgmann, a.g.e., s. 26; Bu isim Taberi'de Morik/Morek olarak geçmektedir (Taberi, a.g.e., s.1174)

Gemiler götürür ḳoyar bu mālı
Girer ḫalḳuñ daḫı cümle ʿıyāli

Geminüñ haddi yoġidi ʿadedsüz
Cihānuñ mālını ḳoymışdı hadsüz

Bulara gönderür Ḳayṣer öñürdü
Gider bunlar daḫı ardınca kendü

Gidemez o gemiyi ḳarşular yil
Bulara Ḫüsreve ṭoġru sürer yil

Getürür bunları Şāma virür bād
Anuñ-çün dinilür bādi aña ad (4036)

Sonunda Hüsrev Kayser'in kızı Meryem'le evlenir[320], Kayser'e de kaybettiği toprakların bir kısmı geri verilerek barış yapılır.[321]

2.1.7.1.14. Çin Fağfuru, Hint Hükümdarı (Fermişa)[322], Yemen Şâhı, Mısır Şâhı, Şam Hükümdarı

Elimizdeki metinde bu kahramanların hepsinin Hüsrev'e tabi olduğu zikredilmiştir:

Baña Ḳayṣer ġulām-ı kem-terīndür
Kemīne çākerüm ḫaḳan-ı Çīndür (4748)

[320] Taberi, a.g.e., s. 1174
[321] Honigmann, a.g.e., s. 19-20
[322] Taberi, a.g.e., s. 1243-144

Aynıca bu sultanların Hüsrev'e olan yakınlıklarını ve protokoldeki yerlerini de ifade eden beyitler vardır:

Birinde Şāh-ı Çīn oturdı Faġfūr
Şeh-i Hindī birinde rāy-ı pür-nūr (4060)

Yemen Şāhı Şeh-i Mışr u Şeh-i Şām
Şehüñ ḳulları-y-idi emrine rām (4062)

Oturdılar bular da şād u ḫurrem
Şehen-şehden velī kürsīleri dūr (4063)

2.1.7.1.15. Sencer, Mehesti ve Barbud

Bu kahramanlardan Sencer ve Mehesti'yi birlikte almamızın sebebi her ikisinin de hikâyemizle ilgisi olamayacak bir tarihi devirde ve büyük ölçüde aynı ortamlarda yaşamış olmalarından ileri gelmektedir. Burada bahsettiğimiz Sencer,

ʿArabdan Çīne dek tevḳīʿ-i nāmuñ
Kemīneñ Ḳayṣer ü Sencer ġulāmuñ (3355)

beytinde Kayser'le paralel bir konumda anılmasından da anlaşılacağı gibi, sıradan bir insan değil, bir sultandır. Yaptığımız araştırmalar yazarın Sencer'le arasında bir ilişki kurduğu Hüsrev'in hükümran olduğu dönemde (590-628) Sencer isimli hiçbir sultanın var olmadığını, dolayısiyle bunun olsa olsa Selçuklu hükümdarı Sencer (1086-1157) olabileceğini ortaya koymuştur. Ayrıca bu ismin Ahmed Rıdvan'dan önce Hüsrev ü Şirin ve Ferhad u Şirin mesnevileri yazan Nizami, Ali Şir Nevai ve Şeyhi gibi şairlerin eserlerinde de

geçmemesi bunun hikâyeye Ahmed Rıdvan tarafından eklenmiş olabileceğini düşündürmektedir.

Mehesti[323] ise Sultan Sencer'in sarayında onun musahibesi olmuş bir şaire ve muharriredir. Öyle ki bu yazarlık vasfından dolayı ona "*Mehesti-yi debir*" denmiştir. Sarayda çok itibar görmüş olan bu kadın rübailerinde daha çok zamanın esnaf kesimiyle ilgili çok açık hiciv ibarelerine yer vermiştir.[324]

İşte "Sencer" isminin de Ahmed Rıdvan'ın eserinde zikredilmesinin sebebi bizce onun himayesindeki bir şaire olan Mehesti'den kaynaklanmaktadır. Eserini, Nizami'yi örnek alarak meydana getiren Rıdvan, onun Tuğrul Aslan'ı medhettiği bölümde memduhunun cömertliğini anlatmak için zikrettiği Mehesti'yi de şahıslar kadrosuna dahil etmiş olmalıdır.[325] Bizce, bunu yapmasının başlıca sebebi devrinde çok tanınmış bir tarihi kişilik olan Barbud'un karşısına yine meşhur ve tarihi kişiliği olan birini çıkarmak istemesidir. Sencer ismi de muhtemelen bu aşamada, edebiyat tarihi içerisinde Mehesti ile birlikte anılagelmiş olduğu için ve Hüsrev'le çağdaş olup olmadığı düşünülmeksizin şahıs kadrosuna alınmış olmalıdır. Sonuçta edebi bir eser meydana getiren şairin, eserini büyük ölçüde kendi fiktif dünyasında oluşturacağı için, tarihi devirlere de tamamen bağlı kalması gerekmemektedir.

İsmi kaynaklarda "Fehrebez, Fehribez, Belehbuz veya Belehbez"[326] şeklinde telaffuz edilen Barbud, hikâyenin ana iskeletinde vardır. Rivayete göre Şiraz civarındaki Cehrün'de doğmuştur. Hüsrev için tanzim ettiği otuz besteye "sürûd-ı hüsrevâni" denmiştir. Bu sanatkarın bunların dışında, Hüsrev'e duâ etmek için meydana getirdiği "Hüsrevani"si vardır. Üç telli bir

---

[323] Bu isim, Sabri Sevsevil'in Hüsrev ü Şirin tercümesinde "Mihseti (Büyük hanım)" olarak telaffuz edilmiştir (Nizami, a.g.e., s. 18; Kelimenin manası için bkz. s. 447-448). M. A. Resulzade ise, bunun büyük hanım anlamına gelecek şekilde "Mehsiti" olarak okunması gerektiğini söylemektedir (M. A. Resulzade, "Mehsiti-i Gencevi", Azerbaycan Yurt Bilgisi, 28. sayı, İstanbul 1934, s. 239-240). Biz Resulzade'nin görüşünü benimsememize rağmen, bunu bir yer dışında, aruzun müsaade ettiği şekliyle (Mehesti) okuduk.

[324] M. A. Resulzade, a.g.m., s. 239-240.

[325] Mehesti'nin hikâyedeki yeri,

Şehen-şâh Ermen'e vardukda tekrar
Mehestiyi aña virmişdi dil-dar şeklindeki beyitle tespit edilmiştir (bkz. metin kısmı, 3733. Beyit).

[326] Tekin, a.g.e., s. 9.

saz olan "seta"yı çalmıştır. Firdevsi'nin ifadesine göre, Hüsrev'e çok bağlı olan Barbud, onun ölümü üzerine parmaklarını kesip sazını ateşe atmıştır.[327] Bu durum Rıdvan'ın eserinde, küçük farklılıklarla

Uvatdı Bārbed ʿūdını o dem
Ḳalem mānendi kesdi barmağın hem (4521)

şeklinde ifadesini bulmuştur.

Hüsrev ü Şirin'de Barbud'la Mehesti'nin Hüsrev ve Şirin'in sözcülüğünü yaptıkları bölüm, Barbud'a şairlik, Mehesti'ye de müzisyenlik özelliklerinin yüklenmiş olması bakımından dikkat çekicidir:

İdince Bārbed sūzile āheng
Mehestī de ururdı çengine çeng (3732)

Ne yirde kim ikisi olsa dem-sāz
Felek güşına ilterlerdi āvāz (3734)

Ḳaçan depretseler çengile ʿūdı
Virürlerdi meşāma būy-ı ʿūdi

Yaḳardı cānları ol iki dil-keş
Neyistāna ururlardı şan āteş (3736)

[327] Nizami, a.g.e., s.470-471

2.1.7.1.16. Ömer Azrak

Ömer Azrak, Abbas Ahvel adlı biriyle birlikte Fırat boylarındaki Arapları toplayarak, İran'ın Sevad ahalisine baskında bulunmuştur.[328] Bu karakterin yer aldığı tek beyit olan aşağıdaki beyitin içinde bulunduğu bölümde İran'ın dört tarafından düşmanlarıyla kuşatılmış olduğunu görürüz. Öyle ki, o devirde İran için "delik deşik bir elek" tabiri kullanılmıştır.[329]

Ḫurūc idüb ʿÖmer ʿAzraḳ ʿArabdan
Yaḳın olmışdı geçmege Ḥalebden (1283)

2.1.7.1.17. Şebdiz ve Gülgün

Hikâyede fevkalade özelliklerle tavsif edilen bu atlardan Şebdiz, Hüsrev'in siyah renkli atıdır.[330] Aslında Mehin Banu'ya ait olan bu atı Hüsrev hile ve aldatmaca yoluyla ondan almıştır.

Mehīn Bānū işidüb almış imiş
Sarāyında anı ṣaḳlamış imiş (1816)

Nigārīne şehüñ naḳşı gelicek
Medāyin mülkine ʿazm eyleyicek

Niçe mekrile ḥīle ḳılmış imiş
Mehīn Bānūdan anı almış imiş (1818)

---

[328] Taberi, a.g.e., s. 1171
[329] Taberi, a.g.e., s. 1171
[330] Nizami, a.g.e., s. 467

Ahmed Rıdvan'ın eserinde, Şebdiz'in soyu hakkında şöyle bir efsane anlatılmaktadır:

Ol atuñ aṣlını iden ḥikāyet
İşitdüm böyle ḳılmışdur rivāyet (1808)

Ki mülk-i Ermen içinde müsellem
Meger kim varimiş bir deyr-i aʿẓām

O deyr öñinde varmış bir maġāra
Demürden ḳapusı beñzer ḥiṣāra

O gār içinde varimiş muḳarrer
Feres şeklinde bir seng-i muṣavver

Olurmış her yıluñ içinde bir gün
Gelürlermiş bu ġāra iller ol gün

Bile alub gelüb ögreklerini
Ḳoyarlarmış bu ġāra yundlarını

Varub ḳısraḳ bu ṭaşa sürünürmiş
Ḥaḳuñ fermānı-y-ile yıġılurmış

Bu taş aṣlı-y-imiş Şebdīz u Şeb-reng
Sümi saḫtımiş anuñ ṣanasun seng (1816)

Bu hikâye Nizami'de küçük farklılıklarla anlatılmıştır[331]. Nizami'deki

[331] Nizami, a.g.e., s.57

rivayete göre mağaranı içindeki taş, at şeklinde değil bir süvari şeklindedir.[332] Her yılın belli bir vaktinde bu mağaraya kısraklar ve sürüler değil, her asırda Remgele sahrasından bir kısrak gelir ve yukarıda anlatıldığı şekilde döl alır.

Sabri Sevsevil, Hüsrev'in Şebdiz'i çok sevdiğini bu yüzden öldüğünde kefene sarılıp özel bir yere gömüldüğünü kaydetmektedir.[333] Elimizdeki metinde Şebdiz'in ne zamân öldüğüyle ilgili ipuçları veren ve bu konuda birbirleriyle çelişen iki ayrı ifade vardır. Bunlardan biri Hüsrev sağken Şebdiz'in ölmüş olduğunu ima eder:

Helāk oldıysa ger Şebdīz ü Şeb-gūn
Yetüre ṣaġ esen ol māhı Gül-gūn (1899)

Konunun ikinci kez ele alındığı bölümde ise, Hüsrev'in ölümünden dolayı yasta olan Şirin'in Şebdiz'in ayağının kesilmesini istediğini görürüz:

Suvār olmaz çün ol Şebrengi Pervīz
Bu mātemde kesilsün pāy-ı Şebdīz (4504)

Ḥubūb idüb semūm-ı āteş-engīz
Ne Gül-gūn ḳaldı āḫurda ne Şebdīz (4797)

Ayrıca onun bir resminin Hulvan nehri ile Karmisin arasında Bisütun dağında taşa yontulmuş olduğu da tarihi kaynaklarda kayıtlıdır.[334] Rivayete göre, Hüsrev bu resme bakınca dayanamaz ağlarmış.[335] Çalışmamızın konusunu teşkil eden eserde ise, Hüsrev öldüğünde Şebdiz'in yaşamakta olduğuna dair ipuçları vardır.[336]

---

[332] Şeyhi gibi şairin de, taşa verilen kimliği muhtemelen mantık dışı bularak değiştirmedeki bu tasarrufu, iki kültür arasındaki farkı ortaya koymak bakımından önemlidir.
[333] Nizami, a.g.e., s. 467 (Ayrıca bkz. Timurtaş, a.g.e., s. 21)
[334] bkz. Tekin, a.g.e., s. 11
[335] Nizami, a.g.e., s. 467
[336] bkz. 28. dipnot

Eserde üstün vasıflarla ön plâna çıkan bir at da Gülgün'dür. Edebi metinlerde Mehin Banu'nun atı olarak gösterilen Gülgün hakkında tarihi kaynaklarda herhangi bir kayıt yoktur. Ahmed Rıdvan'ın eserinde Şebdiz'le denk olarak gösterilmiş ve gidişine rüzgârın dahi yetişemeyeceği ifade edilmiştir:

Bir atum daḫı Gül-gūn dinür ad
Kim irişmez anuñ reftārına bād

Bir at olmaya Şebdīzile hem-ser
Veli Gülgūndür anuñla ber-a-ber

Metinde onun sonunu tespit eden beyit, yukarıda Şebdiz hakkında söylenen beyittir.

2.1.7.2. Tipler ve Kişilikler

Hüsrev ü Şirin'de bir edebi malzeme olarak kullanılan tipler ve kişilikleri gruplar halinde değerlendirmek mümkündür. Bu gruplar şunlardır:[337]

2.1.7.2.1. Tahayyüli/Tasavvuri Tipler

Bu gruba ***abid, ağyar, âşık, rakip, rind*** ve ***zahid*** gibi belirli bir kimliği olmayan, ancak insanlar tarafından, bazı vasıflarla hâl, hareket ve davranışları tarif edilen edebi unsurlar dahil edilmiştir. Bu tiplerin metin içerisinde hangi özellikleriyle ön plâna çıktıklarını anlamak için bunları sırasıyla değerlendirmek yerinde olacaktır:

---

[337] Bu guruplandırma Dr. Metin Akkuş'un tasnifine göre yapılmıştır. (bkz. Metin Akkuş, Nef'i Divanı'nda Tipler ve Kişilikler, 2.b., Erzurum, 1996, s.15-19.)

2.1.7.2.1.1. Abid

Kelime, *"kulluk eden, tapınan; bütün varlığıyla Allah'a yönelen, İslam'ı gerçek anlamda yaşayan kişi"*[338] anlamına gelmektedir. Divan Edebiyatı'nda ise, *yaptıklarını tasvip etmeyip kendisine daima öğütler veren bir tip olarak âşıkın karşısında yer alır. Buna mukabil saf abidlik beğenilen bir özelliktir.*[339] Abid tipi Hüsrev ü Şirin'de sadece bir beyitte, dağı kendisine mesken edinip (orada ibadet eden) bir kul olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu yüzden onun kalbinde korku kalmamıştır:

Şu ʿābid kim ḳılubdur meskenin kūh
Anuñ ḳalbinde ḳalmamışdur endūh (4429)

2.1.7.2.1.2. Âşık

Divan Edebiyatı'nda *âşık* tipine, bilinen özelliklerinden başka birtakım vasıflar da yüklenmiştir. Bu edebi daire içiresinde âşık, yüzü sarı, gözlerinden daima kanlı yaşlar akıtan, beli bükülmüş, delirme noktasına gelmiş biri olarak tasvir edilir. Aşık sevgilisi tarafından kâle alınmaz, aşağılanır. Sevgili başkalarıyla birlikte gezip eğlendiği halde gerçek âşıka hiç yüz vermez. Bu yüzden âşık, genellikle onun kendisiyle, eziyet etmek için bile olsa, ilgilenmesini bir lutuf sayar. Bütün bu sıkıntılarla mücehhez olan âşık, eğer gerçek aşıksa, kerâmet sahibi bir veli mertebesinde sayılır. Hüsrev ü Şirin'de de âşıkın buna benzer özelliklerle tarif edildiği görülmektedir:

Gözi yoldaydı ṭurmaz āh iderdi
Duḫānı-y-ile çarḫa rāh iderdi

---

[338] Hasan Akay İslami Terimler Sözlüğü, 2. bs., İst., 1995, s. 12
[339] Pala, a.g.e., s. 16

Añardı şevḳile Şābūrı her dem
Dökerdi gözleri ol derdile dem

Yanardı intiẓār odına cānı
Aḳardı dīdeden seyl-i revānı

Ġam-ı feryādı çün ṭuydı her ādem
Anı ʿaşḳ eyledi rüsvāy-ı ʿālem

Kelāmumda benüm yoḳdur yalanum
Ruḫ-ı zerdile āhumdur nişānum

Çü ʿaşḳ olmış-durur ʿayn-ı velāyet
Niçün göstermeye ʿāşıḳ kerāmet

2.1.7.2.1.3. Rakip

Divan Edebiyatı'nda *rakip* tipi, hikâyenin seyrinde. tıpkı *âşık* ve *sevgili* gibi olmazsa olmaz tiplerdendir. Aşk konulu eserlerde rakip âşık ve sevgilinin yanında, üçgenin üçüncü köşesini oluşturur. Rakibin hikâyedeki görevi âşıkla sevgili arasına girerek âşıkın sevgiliye kavuşmasını engellemektir. Rakip tipinin olmadığı eserlerde de şair onun vazifesini birtakım tabii engellere veya masal yaratıklarına gördürür. Ancak bu tarz, daha çok Halk Edebiyatı metinlerinde karşımıza çıkar.

Rakip edebi metinlerde, olumsuz olan hemen her şeyle tavsif edilmiştir. Şiirde bazen bir köpek veya karga olarak geçen rakip, bazen de bir güle benzetilen sevgilinin dikeni olarak tavsif edilmiştir. Hüsrev ü Şirin'de de şair rakibi dikenin yanında, değişik bir yaklaşımla, ayın etrafını saran buluta benzetmiştir:

Gene māh-tābumı ḳabladı bulut bigi raḳīb
Ṭutdı gül dāmenini ḫār elümden ne gelür

2.1.7.2.1.4. Rind

Rind Divan Edebiyatı'nda dünya işlerini hoş görüp dünyaya önem vermeyen kişi olarak karşımıza çıkmaktadır. Rinde göre dünyanın ve onun verdiği zevkin veya zahmetin bir pul kadar önemi yoktur. Rindin bu edebiyat dairesi içerisinde göze çarpan bir başka özelliği de daima zâhid tipi ile çelişen bir tip olarak sunuluyor olmasıdır. Divan şiirinin estetik çerçevesi içerisinde rind, dinin şekille ilgili taraflarından çok özüyle ilgilenmekte, zahid ise şekli tarafına sıkı sıkıya bağlanmaktadır. Rind tipi özellikle tasavvufi aşkın işlendiği şiirlerde, bir edebi malzeme olarak sıkça karşımıza çıkmaktadır. Hüsrev ü Şirin'de bir beyitte geçmiştir:

Şeker-güftār olub çün ṭūṭī-yi Hind
Yiyem ḥalvā-yı şīrīnüñ olam rind

2.1.7.2.1.5. Sevgili

Divan Edebiyatı'nda, özellikle aşkla ilgili şiirin kurgusunun baş oyuncusu *sevgili*dir. Hikâyeyi baştan sona o ve onun etrafında cereyan eden olaylar yönlendirir. Karşısında onu hiç beklentisi olmadan seven bir aşık, yanında da âşıkı kıskandırmak, ona eziyet etmek için kullandığı rakip vardır.

Sevgilinin en belirgin özelliği nazlanması ve âşıka devamlı zulm etmesidir. Merhametsizdir, âşıkın ağlamalarını duymazdan gelir. Zaten sevgilinin eziyetten vazgeçmesi yani merhamet etmesi âşıkla ilgilenmediği anlamına gelir ki, bu da bu şiirin estetik anlayışı içerisinde pek arzulanan bir durum değildir. Divan Edebiyatı'nda edebi yansımaları olan tasavvufta da

sevgilinin önemli bir yeri vardır. Bu düşünce sistemi içerisinde sevgili Allah, aşk ise ilahi aşktır. Hüsrev ü Şirin'den alınan beyitler bu tipin özelliklerinden bazılarını ortaya koymaktadır:

Canile göstermişiz yārüñ ḳażāsına rıżā
Her ne kim gelse ḳaderden ṭurmışuz fermānına

Ḳılmışuz cismi nişāne kirpigi oḫlarına
Virmişüz cānı kemān ebrūsınuñ ḳurbānına

Ḳapusında aşmışuzdur hem-çü ḥalḳa cānumuz
Başumuz ṭop itmişüzdür ḳaşları çevgānına

Müdām it nāzuñı ey serv-i ḫoş-nāz
Ki ʿādetdürezelden ḫūblara nāz

2.1.7.2.1.6. Zâhid

Zahid kelimesi "*Allah'ın buyruklarını yerine getirmekle birlikte, şüpheli şeylerden de kaçınan kişi, kaba sofu*" anlamına gelmektedir. Ancak Divan Edebiyatı'nda *zâhid* kelimesiyle dinin özünü kavrayamayıp sadece şekli hükümlerini yerine getiren ve bundan dolayı kendisini dini bakımdan eksiksiz addederek kendisi gibi olmayan kişileri küçümseyen kişiler anlatılmıştır. Bu özelliklerle tavsif edilen zâhid tipi, edebiyatta genellikle *rind* tipinin karşıtı olarak sunulmasına rağmen, bunun Hüsrev ü Şirin'deki kullanımı, Divan Edebiyatı'nın genel teamüllerinden biraz farklıdır. Şöyle ki zâhid kelimesi, burada ham sofu değil, gerçek manada bir dindar anlamında kullanılmıştır:

Şu zāhid kim ṭutubdur dāmen-i ġār
Anuñ ṭutmaz yaḳasın dest-i aġyār

Şu zāhid kim güneş bigi ʿayāndur
Ḳoyarsa dūzaḫa ḥükmi revāndur

2.1.7.2.2. Dini Kişilikler

Bu grupta peygamberler ve bir şekilde onların başından geçen olaylara karışmış diğer kişilikler ele alınmıştır.

2.1.7.2.2.1. Âdem ve Havva

Hz. Âdem ve Havva, edebiyatta genellikle yasak meyveden yiyerek cennetten kovulmalarıyla gündeme getirilmiş, başlarından geçen bu olay bir edebi malzeme olarak değerlendirilmiştir. Kur'ân-ı Kerim'de onların cennetten kovulmalarına sebep olan meyvenin ismi ile ilgili herhangi bir kayıt olmamasına rağmen, Hüsrev ü Şirin'de bunun buğday olduğu söylenmiştir:[340]

Beşer dāmına gendüm düşdi dāne
Anuñ ḥırṣıyla uġradı ziyāne

Ḫudāyā Ādeme iḥsānuñ-içün
Anuñ ʿiṣyānına ġufrānuñ-içün

2.1.7.2.2.2. Asaf

Divan Edebiyat'ında daha çok vezirlerle ilgili benzetmelerin malzemesi olan *Asaf* tipi, kaynaklara göre Hz. Süleyman'ın İsrailoğulları soyundan gelen veziri Asaf b. Berhiya'nın stilize edilmiş bir kalıntısıdır.[341] Bu tip edebiyatta, memduh olan vezirin faziletli, ileri görüşlü, dirayetli oluşunu vurgulamak maksadıyla kullanılmıştır. Hüsrev ü Şirin'deki kullanımı da genel teamüller doğrultusundadır:

Faẓîletde saña irmeye Āṣaf
Görüb Rüstem seni bağlamaya ṣaf

2.1.7.2.2.3. Dâvud

Dâvud peygamber sesinin güzelliği ile meşhurdu. Edebiyatta da bu özelliği ve kendisine indirilen nasihat ve ilahiler kitabı Zebur dolayısıyla anılmıştır. Hüsrev ü Şirin'de de bu özelliklerine değinilmiştir:

Dem-i Dāvūdile elḥānı-y-içün
Süleymānuñ hevā seyrānı-y-içün

Zebūr-içün ki Dāvūd oldı evvāb
Anuñ elḥānı ḳıldı ḫalḳı tevvāb

---

[340] Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. Abdullah Aydemir, Tefsirde İsrailiyyat, Beyan yay., İst., 1992, s. 315-316.
[341] Pala, a.g.e., s. 45-46.

2.1.7.2.2.4. Eyyub

Eyyub peygamber, dinler tarihinde Allah'ın kendisine verdiği hastalık ve eziyetleri sabretmesi sonunda mükâfatlandırılmasıyla anılmıştır. Eserde, Hz. Eyyub'un geçtiği tek beyitte de onun bu özelliğine telmih yapılmıştır:

Ṭuş olduġı-y-çün Eyyūbuñ belāya
Anuñ ṣabrı-y-içün bu ibtilāya

2.1.7.2.2.5. Halil İbrâhim

Halil İbrahim, döneminin dini anlayışıyla ters düştüğü için Nemrud tarafından ateşe atılmıştır. Ateşe düşeceği sırada Cebrail onu havada yakalayarak ona dileğini sorduğunda Halil İbrahim peygamber, "Ben Allah'ın kuluyum. Hâcetim O'nadır, sana değil. Allah ne dilerse yapsın." demiştir. Bunun üzerine Allah da onu dost edinmiş ve adı Halilullah olmuştur.

Halil İbrahim kişiliği, edebiyatta birçok özelliğinin yanında putları kırması, ateşe atılması ve ateşin onun için bir gül bahçesine dönüşmesi, sofrasında misafir olmadan yememesi gibi vasıflarıyla değerlendirilmiştir. Hüsrev ü Şirin'de de onun ateşe atılması hadisesine telmih yapılmıştır:

Nebīlerden olan envāruñ-içün
Ḫalīle gül-şen olan nāruñ-içün

2.1.7.2.2.6. Hızır

Peygamber veya veli olduğu hususunda çeşitli rivayetler olan *Hızır*, âb-ı hayât içerek ölümsüzlüğe kavuşan kişi olarak bilinir. Efsaneye göre Hızır ve arkadaşı İlyas Zulumat ülkesinde âb-ı hayât ararken kılavuzluk etmek üzere,

İskender-i Zülkarneyn'in maiyyetinde bulunuyorlarmış. Bir pınarın kenarında oturup pişirdikleri balığı yerlerken, Hızır'ın elinden bir damla su balığın üzerine damlamış. Balık hemen canlanıp suya atlamış. Onlar da suyun âb-ı hayât olduğunu anlayıp doyuncaya kadar içmişler. Durumu İskender'e de anlatmışlarsa da suyun yerini bir daha bulamamışlar. Böylece ölümsüzleşen Hızır ve İlyas Allah'ın emriyle dünyada sıkıntıya düşenlere yardım ederlermiş. Kıyamet'e dek sürecek olan bu görevi Hızır denizde, İlyas da karada yaparmış.

Hızır tipi edebiyatta genellikle âb-ı hayat ve İskender'le ilgili telmih ve benzetmelere içerisinde kullanılmıştır. Şairler zaman zaman, Hızır'ın bulduğu âb-ı hayatla sevgilinin dudağı arasında bir mukayeseye girişmişlerdir. Hüsrev ü Şirin'de de bu türden beyitler vardır:

Ḫıżır bigi içüb āb-ı ḥayātı
Ḥayāt-ı nev ḳazandı mürde ẕātı

ʿAḳīḳumdur çün aṣl-ı zindegānī
Virür Ḫıżra ḥüayāt-ı cāvidānī

2.1.7.2.2.7. İsa

Hazreti İsa, şiirde nefesiyle ölüleri diriltmesi, eliyle mesh ederek körlerin gözlerini açması, dünya nimetlerinden arınmış olarak dördüncü kat gökte bulunması gibi özellikleriyle değerlendirilmiştir. Ayrıca Cebrail'in annesi Meryem'e bir ruh üflemesi sonucunda dünyaya gielmesi mucizesi de çeşitli şekillerde edebi malzeme yapılmıştır. Aşağıdaki beyitlerde bu özelliklerden bazılarının şiire aksediş şekli görülmektedir:

Mesīḥüñ daʿvet-i cān-baḫşı-y-içün
Anuñ gerdün-ı gerdān-raḫşı-y-içün

Bu dehr-i sifle-perverden ḥaẕer ḳıl
ʿAlāyıḳdan Mesīḥā-veş güẕer ḳıl

Mesīḥe feyż olan incīlüñ-içün
Aña rūḥum diyu tebcīlüñ-içün

2.1.7.2.2.8. Mûsâ

Musa Peygamber'in birçok mucizesi olmasına karşın, edebiyatta. Allah ile konuşması, ejderha olabilen asası, yed-i beyza ve Firavun'u Kızıldeniz'de boğması yönleriyle ele alınmıştır. Hüsrev ü Şirin'den alınan aşağıdaki beyitte de bu mucizelerden ikisine telmih vardır:

Kelīmüñ ḥüccet ü bürhānı-y-içün
Yed-i beyżā-y-ile şuʿbānı-y-içün

2.1.7.2.2.9. Süleyman

Hazreti Davud'un oğlu olan Süleyman hem, peygamber, hem de hükümdardı. Cinlere ve rüzgâra hükmetme yetkisi, bütün hayvanlarla konuşma kâbiliyeti vardı. Bu kâbiliyetleri sayesinde Mescid-i Aksa ve Kudüs'te yaptıdığı hükümet konağının inşaatında cinleri çalıştırmıştı. Ayrıca rüzgâra hükmederek Saba melikesi Belkıs'ı tahtıyla birlikte sarayına getirtmiş, onun ve halkının kendi dinine girmelerini sağlamıştı.

Süleyman kişiliği, şiirde, hayvanlara ve cinlere hükmetmekte kullandığı yüzüğü, Belkıs'ı gökyüzünden uçurarak yanına getirmesi ve karınca beyiyle aralarında geçen olaylar dolayısıyla ele alınmıştır. Divan Edebiyatı'nda,

özellikle padişahların övgüsü söz konusu olduğunda, onun mülkünün büyüklüğünü ve ne denli dirayetli bir hükümdar olduğunu anlatmak için de Süleyman kişiliğinden faydalanılmıştır. Aşağıdaki beyitlerden bazılarında bu durum gözlenmektedir:

İki şāhı görenler ḳaldı ḥayrān
Ki ṣanmışlardı Belḳīs ü Süleymān

Süleymān-ı zamānsun ben de çün mūr
Benüm bigi degülsin ʿāciz ü ḫūr

Kemāl-i ḥüsnine Yūsuf yetişmez
Süleymān mülki ḥaddine erişmez

2.1.7.2.2.10. Yâkup

Yâkup peygamber Hazreti Yûsuf'un babasıdır. Oğlu Yûsuf'u çok sevdiği için diğer evlatları kıskanarak Yûsuf'u bir kuyuya atmışlar Yâkub'a da Yûsuf'un öldüğünü söylemişler. Üzüntüden kahrolan Yâkub'un ağlamaktan gözleri kör olmuştur. Daha sonra oğlu Yusuf'un gömleğini gözlerini sürünce, gözleri yeniden açılır.

Yâkup, edebiyatta, yukarıda anlattığımız hikâye çerçevesinde içinde ağlayıp gözlerini kör ettiği evi "*külbe-i ahzen*"le birlikte anılır. Şairler zaman zaman kendileriyle Yakub'un üzüntü verici durumları arasında bağlantılar kurmuşlardır. Hüsrev ü Şirin'de bulunan, konuyla ilgili beyitlerde zikrettiğimiz iki özellik de mevcuttur:

Ġam-ı Yaʿḳūb-içün beytü'l-ḥazende
Gözi yaşı-y-içün dāru'l-miḥende

Gönül Yaʿḳūbını ḳurtar miḥenden
Ḫalāṣ eyle beni beytü'l-ḥazenden

2.1.7.2.2.11. Yûsuf

Yakup Peygamber'in oğlu olan Hazreti Yûsuf, kardeşleri tarafından kıskanılarak bir kuyuya atılmış, daha sonra buradan kurtarılarak Mısır'a götürülmüş ve burada Mısır azizine satılmıştır. Burada kendisine âşık olan Züleyhâ'ya yüz vermeyince Züleyha kendisine iftira atarak hapsedilmesine neden olmuştur. Hapisteyken azizin bir rüyasını yorumlaması üzerine serbest kalır. Çeşitli maceralardan sonra Mısır'ın azizi olan Yusuf, edebiyatta en çok olağanüstü güzelliğiyle işlenmiştir. Ayrıca Züleyha ile aralarında geçen olaylar da şiirlerde çeşitli şekillerde işlenmiştir. Hüsrev ü Şirin'den seçtiğimiz aşağıdaki metinlerde, onun güzelliğine, kuyuya atılmasına, hapsedilmesine ve Züleyha ile aralarındaki ilişkiye telmihler yapılmıştır:

Çün Züleyḫā buluşdı Yūsufile
Gene cemʿ oldı Mışrile Kenʿān

Cemāl-i Yūsuf-ı Kenʿānī-y-içün
Anuñ çāhı-y-ile zindānı-y-içün

Kemāl-i ḥüsnine Yūsuf yetişmez
Süleymān mülki ḥaddine erişmez

2.1.7.2.3. Tarihi-Efsanevi Kişilikler

Bu grup çeşitli özellikleri ile şiirde benzetme unsuru olarak kullanılmış olan tarihi kişilikleri içermektedir. Hüsrev ü Şirin'den bu grup için seçtiğimiz kişiliklerin hepsi İran'ın efsanevi şahsiyetleridir.

2.1.7.2.3.1. Cemşid

İran'ın efsanevi padişahlarından olan Cemşid mitolojiye göre yedi yüz veya bin yıl yaşamıştır. Nuh Peygamber zamanında yaşadığı söylenir. Şiirde, daha çok, şarabı icat etmiş olduğu varsayımından hareketle şarapla ilgili anlatımlar içerisinde kullanılmıştır. Cemşid'in çağrışım yaptırdığı bir başka şey de "*taht*"tır. Efsaneye göre Cem, dünyayı dolaşırken Azerbaycan'a gelmiş ve burayı çok beğenmiş. Gündoğusundaki yüksek bir yere mücevherlerle süslü bir taht koydurmuş. Güneş doğunca Cemşid de altın işlemeli elbiseleriyle çıkıp bu tahta oturduğunda güneşin ışığının yansımasıyla bir ışık kaynağı gibi görünmüş. Halkı bunu görünce ona ***Cem-şid***, o güne de Nevruz ismini takmış. Cemşid bir süre sonra, büyüklüğüne güvenip o güne kadar inandığı İdris Peygamberin şeriatinden dönünce, halkı ondan yüz çevirmiş. Bunun üzerine Dahhak onun yerine hükümdar olmuş. O da önce Hind'e, sonra da Çin'e kaçmış. Orada da ölmüş. Bu yüzden Cemşid kişiliği, şiirde Dahhak'la birlikte de anılmıştır. Cemşid, Hüsrev ü Şirin'de, taht ve parlak saltanat yılları dolayısıyla Perviz'in benzetildiği bir kişilik olarak ele alınmıştır:

Bu ṣūret naḳşıdur şāh-ı cihānuñ
Cem-i ṣānī Süleymān-ı zamānuñ

Bu taḫt üzre oturdı ẕerre Cemşīd
Ki cāmın nūş ide sulṭān-ı ḫurşīd

2.1.7.2.3.2. Dahhâk

Mitoloji ile karışık eski İran tarihinde Cemşid'in yerine geçen hükümdar olarak tarif edilen Dahhâk'ın en büyük özelliği iki omuzunun üzerinde kendisine acı veren iki yılanın oturduğuyla ilgili anlatımdır. Bu yılanların kendisine acı vermemesi için bunlara her gün iki çocuğun beyni verilirmiş. Dahhak'ın bu tarzda sürdüğü saltanatı Demirci Gave'nin çıkardığı ayaklanmayla bitmiş yerine Feridun hükümdar olmuştur. Dahhak kişiliği şiirde, daha çok yılanlarıyla anılagelmiştir. Hüsrev ü Şirin'de de kişiliğin bu türden bir kullanımda yer aldığı görülmektedir:

Felek sucbānı çün Daḫḫāk-ı ḫūn-ḫvār
Çıḳarur āḫir arḳañdan senüñ mār

2.1.7.2.3.3. İskender

Eski kültürümüzde İskender adıyla anılan iki kişilik vardır. Bunlardan biri, Kur'ân-ı Kerim'de kendisinden bahsedilen İskender-i Zülkarneyn[342], ikincisi de muhtemelen ismi, bu bahsettiğimiz şahısa benzetilerek telaffuz edilen Büyük İskender (Alexander The Great)'dir. Şark kültürleri içerisinde bu iki şahsın başından geçen olaylar devamlı karıştırılmış, birinin yaptığı iş diğerine mal edilmiştir. Sonuçta bu iki şahsın maceraları tek bir İskender kişiliği etrafında toplanmıştır.

İskender kişiliği şiirde cihangirlik sembolü olarak yer almıştır. Ayrıca İskender'in Hızır'la beraber Zulumat ülkesinde âb-ı hayat aramasıyla ilgili çağrışımlar da şiir içerisinde çeşitli şekillerde kullanılmıştır. Bu kişilik Hüsrev ü Şirin'de de bir saltanat sembolü olarak ele alınmıştır:

Sikender-veş o taḫta geçdi Ḫusrev
Cihān buldı yüzinden ziynet-i nev

2.1.7.2.3.4. Nûşirevân

Nuşirevan, Sasani hanedanından adaletiyle meşhur olmuş bir hükümdardır. Adı Husrev'dir. Nuşirevan (*Anûşek-Revân*), halkın ona taktığı bir lakaptır ki "*ölmez ruhlu*" manasına gelmektedir. Kisrâ lakabı da ilk kez ona verilmiştir. Medâyin'de yaptırdığı büyük ve muhteşem sarayının bir bölümü olan *Tak-ı Kisra* veya *Eyvan-ı Kisra*'da halkını ve yabancıları kabul ettiği, adaletsizliğe uğrayanlara yardım ettiği rivayet edilir. Hatta Nuşirevân'ın bu taka bir çan astırıp ucuna da bir zincir bağlattığı ve halkından onun adaletine başvurmak isteyenlerin bu zinciri çekerek ona ulaştığı da anlatılanlar arasındadır.[343] Şiirde genellikle adaletle iligili anlatımlarda yer alan *Nuşirevan* kişiliği, Hüsrev ü Şirin'de de böyle bir görevi üstlenmiştir:

Çü Nūşirvān yirine ḳaldı Hürmüz
Diyārını ṭutub şāh oldı dübdüz

Geçüb taḫtında oturdı şehāne
Atası bigi ʿadl itdi cihāne

2.1.7.2.3.5. Rüstem

İran'ın efsanevi kahramanlarından Rustem, güçlü, kuvvetli ve cesur oluşuyla ünlüdür. Şiire de bu özellikleriyle geçen Rüstem, genellikle övülen

---

[342] Kur'ân-ı Kerim, Kehf, 18/83-99
[343] Pala, a.g.e., s. 393-394

kişi ile aralarında bir mukayese yapılarak memduhun ne kadar güçlü olduğunu ifade etmekte kullanılmıştır. Hüsrev ü Şirin'den Rüstem'le ilgili olarak aldığımız beyitte onun cesareti söz konusu edilmiştir:

Şecā'atde aña irmezdi Rüstem
Seḫāvetde ḥarīf olmazdı Ḥātem

2.1.7.2.4. Sanatkâr Kişilikler

Bu gruba doğu kültürlerinde sanatlarıyla iz bırakmış ve bu yolla şiire de geçmiş olan şahsiyetler dahil edilmiştir.

2.1.7.2.4.1. Mâni

Mâni, Çinli meşhur bir nakkaştır. Sasaniler devrinde, Şapur'un zamanında İran'a gelmiş, burada Zerdüştlük ve Hristiyanlığı birleştiren *Maniheizm*'i koymuştur. Yaptığı çok güzel resimleri de, müridlerine gökten inen bir mucize olarak takdim etmiştir. Edebiyata da yaptığı bu resimler dolayısıyla malzeme olmuştur. Şairler, özellikle sevgilinin güzelliği ile ilgili bahislerde *Nigaristan*, *Erteng* veya *Erjeng* adındaki mecmuasına telmihlerde bulunmuşlardır.[344] Hüsrev ü Şirin'de ise şair, bir nakkaş olan Şabur'un çizdiği resimlerin güzelliğini ifade ederken Mani ile Şabur'u mukayese etmiştir:

Gene Mānī bigi naḳş it maḳāli
Gider gönlüñdeki ḥüzn ü melāli

[344] Pala, a.g.e., s. 322-323

Müzeyyendür nukūşıyla çün Erjeng
Ki naḳşından anuñ Mānī ḳalur deng

Bu naḳşa viresün bir vechile reng
Görüb ḥayrān ola Mānī vü Erjeng

2.1.7.2.5. Bilgin Kişilikler

Bu bahiste bilgelikleriyle insanlık tarihine yön vermiş ve bu özellikleriyle edebiyatın malzemesi olmuş kişilikler üzerinde durulmuştur:

2.1.7.2.5.1. Bokrat (Hipokrat)

Bokrat veya Bukrat, eski Grek Medeniyeti'nin en ünlü hekimi olan Hippokrates'e İslâm medeniyeti içerisinde verilen isimdir. Edebiyatta daha çok tıp ve hikmetle ilgili olarak anılır. Hüsrev ü Şirin'de, Bokrat kişiliğinin yer aldığı tek beyit, bu kişiliğin tıpla ilgili yönünü ele almıştır:

Devāsın derdümüñ bilmeye Boḳrat
ʿİlāc itmeye Cālīnūs u Ṣoḳraṭ

2.1.7.2.5.2. Calinus (Galenos)

Greklerin en büyük hekimlerinden biri olan Galenos, Bergama'da doğmuş, Roma'da yaşamıştır (m.ö. 199-129). Şiirde genellikle Hipokrat'la birlikte hekimlikle ilgili çağrışımlar yapacak şekilde kullanılmıştır. Hüsrev ü

Şirin'de de bu kişilik sadece yukarıda Bukrat kişiliği ile ilgili verilen beyitte geçmektedir.

2.1.7.2.5.3. Eflâtun (Platon)

Yunan düşünürlerinden Sokrat'ın öğrencisi ve Aristo'nun hocası olan Platon, m.ö. 430'da doğmuş, 348'de ölmüştür. Yunanistan'da Akademia'yı kuran Platon, öğrenimini Mısır'da yapmıştır. *Eflatun* kişiliği edebiyatta akıl, hikmet ve isabetli görüş timsali olarak kullanılmıştır.[345] Hüsrev ü Şirin'de ise durum biraz farklıdır. Burada Eflatun, ölüm karşısındaki çaresizliğini düşünüp ağlayan bir insan olarak tarif edilmiştir:

Rivāyetdür ki Eflāṭūn şeb u rūz
Olurdı her nefes giryān u pür-sūz

Didi ol ʿārife bir med-i bī-derd
Nedür ḫᵛāce bu sūz-ı nāle-i serd

Didi bu girye bī-hūde degüldür
Bu evde kimse āsūde degüldür

Velī budur sebeb cismümdeki cān
Olaldan bu ten-i ḫākīde mihmān

Çoġ olmışdur arada āşināyī
Anuñladur bu tende rūşenāyī

[345] Pala, a.g.e., s. 150.

Bilürsün çün muḥaḳḳaḳdur cudāluḳ
Olur bīgānelük bu āşināluḳ

Anuñ-çündür bu girye her şeb u rūz
Geceler ṣubḥa-dek āh-ı ciger-sūz

2.1.7.2.5.4. Sokrat (Sokrates)

Platon'un hocası olan ünlü Yunan düşünürü Sokrates, m.ö. 469-399 yılları arasında yaşamıştır. Bütün zamanını özellikle gençlerle felsefi tartışmalar yaparak geçiren Sokrates, devrin devlet adamları tarafından, gençleri baştan çıkardığı gerekçesiyle idam edilmiştir.[346] Şiirde genellikle hikmet ve akılla ön plâna çıkar. *Sokrat* kişiliği, Hüsrev ü Şirin'de sadece yukarıda Hipokrat bahsinde değerlendirdiğimiz beyitte geçmektedir.

2.2. Eserdeki Folklorik Unsurlar

Hüsrev ü Şirin'de edebi malzeme olaraka karşımıza çıkan bir başka unsur da dönemin Osmanlı toplumunun sosyal dinamikleridir. Çeşitli kaynaklardan beslenen bu unsurları gelenekler ve halk inaçları, masal unsurları, efsane ve mitoloji unsurları diye tasnif etmek mümkündür.

2.2.1. Gelenekler ve halk inaçları

Hüsrev ü Şirin gelenekler açısından zengin bir dağarcığı bünyesinde barındırmaktadır. Eski Türk töresinden ve İslâm Medeniyeti'nden beslenen bu

[346] Ahmet Cevizci, Paradigma Felsefe Sözlüğü, 3.b., İst., 1999, s. 782-783

gelenekler, eserde şiir diliyle ifadesini bulmuştur. Bunlardan bazıları bulundukları beyitlerle birlikte aşağıya çıkarılmıştır:

Emâneti sahibine teslim etme

Emānetdür ulaşdurdum saña ben
Vebālinden anuñ ḳurtuldum aḥsen

Misafire hürmet ve ikrâmda bulunma

Çü mihmāndur aña taʿẓīm idesüz
Hezār elṭāfile tekrīm idesüz

Hükümdar olanın sikke bastırıp adına hutbe okutması

Ḫorāsānı ṭutub şāh oldı mülke
Anuñ adına oldı ḫuṭbe sikke

Ölünün ardından yas tutmak

Ḳara ṭonlarını egnine şaldı
Ḳara tesbīḥini eline aldı

Süründi yirlere ḳıldı tenin ḫāk
Yüzin yırtub yaḳasın eyledi çāk

Gelinin kızıl duvak takması

ʿArūs olmaġa düzündi ḳuşandı
Ḳızıl yaşmaġını gine yaşındı

Ziyafete katılanların degerli kap kacağı yanlarında götürmesi

Çanaġile ṭabaḳ tebsi ṣaḥanlar
Bakır ḳısmı degül heb sīmidi zer

Kimüñ öñine ḳonsa ol yemekden
Ḫalāṣ eylerdi ol şaḫṣı emekden

Ṭoyururdı işini bitürürdi

Ṭaʿāmın yir de ḳabın götürürdi

Saçı saçmak

Şu deñlü ṣaçu ṣaçdılar firāvān

Ki ṭoldı sīm ü zer cevher beyābān

Hüsrev ü Şirin'de, bugün bile halk arasında bir ritüel gibi varlıklarını devam ettiren, birtakım halk inanç ve eylemlerini bulmak mümkündür. Bunların arasında muhtemelen şamanist Türk topluluklarının farklı amaçlara yönelik âyinlerinin bir kalıntısı olan **tütsüyle kötülüklerin ve hastalıkların uzaklaştırılmasıyla değerli taşların kuvvet ve "kut" verdiği inancı** sayılabilir:

Senediyle yaḳub ol demde nārı
Buḫūr eylediler ʿūd u ḳomārı (662)

Ki ṣaḳlaya Ḫudā māhı ḫaṭardan
Yavuz gözlerden irişen żarardan

Buyurdı göcdiler ol māh-pāre
Yetişüb ḳondılar bir sebze-zāre (664)

Cevāhirler ki virür ḳuvvet [ü] kūt
Ten ü cāna miṣāl-i laʿl ü yāḳūt (4082)

2.2.2. Masal ve Efsane Unsurları

Eserde bir takım masal ve efsane unsurlarına da rastlıyoruz. Halk hikâyelerinin ve masalların ortak motifi olan kılık değiştirme ve Kaf dağı, Hz. Hızır'la ilgili bir efsane olarak anlatılagelen âb-ı hayat ve karanlıklar ülkesi bu unsurlardandır.

Düzetdi ol daḫı şeklin çü ruhbān
Bu deyr içre niçe gün oldı mihmān

Muġān şekline ḳoydı kendözini
Nigārīnden yaña ṭutdı yüzini

Yüzi māh-tābını yaşurmişidi
Libāsını daḫı degşürmişidi

Hemān ol dem ayaġ üstinde ṭurdı
Şehüñ ādemleri vaż'ına girdi

Ki kūh-ı Bīsütūnı eyleyüb kāh
Gide Elburzile Ḳāfa kese rāh

Baña ol dem yetişdi luṭf-ı Yezdān
Ki bun ẓulmetde buldum āb-ı hayvān

Bu motiflerin yanında eserde Hüsrev'le Şirin'in birbirine âşık oluşlarının anlatıldığı bölümde karşımıza çıkan

İki oḳı urub dest-i kemāne
Biri birine ḳılmışlar nişāne

şeklindeki beyit, sevgililerin oklarına birbirlerini hedef seçmeleri itibarıyla Yunan mitolojisindeki Eros (Cupyd)'u çağrıştırmaktadır.[347]

[347] Eros için bkz. Azra Erhat, Mitoloji Sözlüğü, Remzi Kitabevi, 4. bs., İst., 1989, s. 115-116

2.3. Eserin Dönem Hakkında Verdiği Bilgiler

Edebi eserlerin bir sanat eseri olma vasfının yanında, müellifinin yaşadığı ortamı, sosyal ve siyasi hayatı, bu hayatın bazı detaylarını yansıtma vasfi da vardır. Bu açıdan bakıldığında, sanat eseri, yazıldığı dönemdeki bazı anlayışları ve kabulleri orataya koymak bakımından ayrı bir önem taşımaktadır. Hüsrev ü Şirin'de de bu tür kabulleri ortaya koyacak bazı ifadeler vardır.

2.3.1. Astroloji

Bu konunun bugün olduğu gibi, o gün de önemli olduğu eserdeki bazı ibarelerden anlaşılmaktadır. Ancak Hüsrev ü Şirin'deki bu ifadeler astrolojinin (ilm-i nücûm) o devirde bugün olduğu gibi popülist bir yaklaşımla değil, ilmi denebilecek kriterler içerisinde ele alındığını ima etmektedir. Beyitlerde yıldızların konumlarına bakarak birtakım sonuçlar elde etmek demek olan astroloji ilmiyle ilgilenenlerden "nücûm ehli" diye bahsedilmektedir:

Çü bu ḳavmuñ sözin gūş eyledi şāh
Nücūm ehline buyurdı şehen-şāh

Ki saʿy idüb bulalar ḫayr-sāʿat
Ola ol sāʿat içinde saʿādet

Çün ol didükleri sāʿat bulundı
Bu kār-ı ḫayr içün iḳdām olundı

2.3.2. Astronomi

Hüsrev ü Şirin'den aldığımz aşağıdaki beyitler, eserin yazıldığı dönemde gökyüzünün (veya göklerin) yeryüzü etrafında döndüğüne inanıldığını göstermektedir:

Felek bigi zemīni devr idersün
Cihān ḫalḳıyla oynarsun gülersün (2988)

Didi gerdūn-ı gerdān ṭurduġınca
Bu ṭās-ı nīl-gūn devr itdügince (3433)

Dönen bu ḳubbe-i aḥḍar ḥaḳı-y-çün
Yanan ḳandīl-i heft-aḫter ḥaḳı-y-çün (3577)

2.3.3. Kâinâtın Yaratılışı

Hüsrev ü Şirin'de konuyla ilgili verilen beyitlerde kâinâtın aşkile yaratıldığını, ilk yaratılan şeyin ne olduğunun bilinmediğini ifade etmektedir:

Yaratdı ʿaşḳile cümle cihānı
Düzetdi kendü emrinden bu cānı

Degül bir kimseye bu nnükte maʿlūm
Nedür ḫalḳ itdügi evvelde Ḳayyūm

Velī keşf eyleyen ḥikmetden esrār
Beyān itdi bu deñlü remz ü güftār

Ki yoġidi bu dār içinde deyyār
Bu kesretden belürmemişdi āsār

Ḥaḳuñ vardı vücūd-ı pāki ancaḳ
Vücūdı yoġidi ġayruñ muḥaḳḳaḳ

Ancak dördüncü beyitte geçen "belürmemişti bu kesretten âsâr" ifadesinden devrin düşünürleri arasında, bugün modern fizik tarafından kabul edilen "Kaos Teorisi"nin bilindiği intibaını çıkarmak mümkündür.

2.3.4. Tıp

Hüsrev ü Şirin'de bu konuyla ilgili olarak karşımıza çıkan beyitlerden hareketle dönemin tıbbının nabız yoluyla teşhis koyabildiğini ve o dönemde arpa suyunun bir ilaç olarak kullanıldığını söylemek mümkündür.,

Dil-i bīmārumuñ añla mizācın
Ṭutub nabżını fikr eyle ʿilācın (851)

Naʿam düşdi su'āline cevābı
Ṣanasın ḫasteye virdi cev ābı (972)

Baña cānum cevābından ḫaber vir
Bu bīmāre cev ābından ḫaber vir (1312)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

1. Metnin Bölüm Başlıkları

Tevḥīd-i Bārī Te'ālā şānehu	219
Der-istidlāl-i naẓar ber-tevfiḳ	
Der-ḥikmet-i Bārī Te'ālā	221
Der-münācat-ı Bārī Teᶜālā ᶜazze ismehu	222
Der-naᶜt-ı Resūl sallallahu ᶜaleyhi vesellem	224
Der-duᶜā-yı pādişāh-ı İslām	226
Der-pijūhiş-i kitāb gūyed	229
Der-ᶜöẕr-ḫ͡vāsten	232
Āġāz-ı dāstān	234
Der-ṭaleb-i icāzet-i Ḫusrev be-şikār-reften	240
Ḫiṭāb-kerden-i Hürmüz bā-Ḫusrev	243
Der-ġamz-kerden-i Ġassānī	248
Be-ḫ͡vāb-dīden-i Ḫusrev Nūşīrevān-rā	251
Reften-i Şābūr be-ṭaleb-i Şīrīn	255
Ḥikāyet	263
Āgāh-şoden-i dāye ez-ṣūret-i Pervīz ü Şīrīn	273
Resīden-i Şābūr be-ḳaṣr-ı laᶜl-i Şīrīn	279
Reften-i Şīrīn be-ṭaleb-i şikār	288
Resīden-i Şābūr be-nezd-i Ḫusrev	305
Der-ḥikāyet-i şeb	309
Reften-i Şābūr u āverden-i Şīrīn be-nezd-i Ḫusrev	311
Āgāh-yāften-i Husrev ez murg-i peder	315
Matlaᶜ i dāstān	318
Ḳıṣṣa-i Behrām firistāden-i Hürmüz-i virān-sāye	321
Maṣāff-kerden-i Behrām bā-Sāye Ḫān	324
Küşten-i Behrām Sāye Ḫān-rā	328
Firistāden-i Behrām püser-i Sāye Ḫan-rā be-Hürmüz	331
ᶜİtāb-nāme nivişten-i Hürmüz be-Behrām ez-ser-i ġażab	333
ᶜAṣi-şoden-i Behrām be-Hürmüz ve ᶜāciz-keşten-i Hürmüz der-kār-ı ū	335

Ḫalᶜ-kerden-i Ümerā-yı ᶜAcem Hürmüz-rā ez-taḫt ve
nā-bīnā-kerden-i o 335
Bāz āverden-i Şābūr Şīrīn-rā 338
Girīḫten-i Ḫüsrev ez-Behrām 340
Resīden-i Ḫüsrev be-Şīrīn 342
Dīden-i Ḫüsrev Şīrīn-rā ve mükāleme kerden bā-o 344
Nişesten-i Ḫusrev be-ṭāḳ-ı Kisrā ve şeniden vefāt-ı Behrām 352
Mükāleme-kerden-i Şīrīn bā-Ferhād der-bār cūy-ı şīr 353
Ġazel-ḫᵛānden-i Ferhād münāsib-i ḥāl 357
Meşnevī 358
Ṣaḥrā-giriften-i Ferhād der-ᶜaşḳ-ı Şīrīn 358
Ġazel-ḫᵛānden-i Ferhād 361
Meşnevī 362
Yāften-i ḳāṣid-i Ḫusrev Ferhād-rā 365
Ġazel-ḫᵛānden-i Ferhād 366
Mükāleme-kerden-i ḳāṣid-i Ḫusrev bā-Ferhād 367
Niviştен-i Ferhād ṣūret-i Şīrīn-rā der-seng 376
Meşġūl-şoden-i Ferhād be-kūh-kenden u ẕādī gerdūn 377
Reften-i Şīrīn be-kūh-ı Bī-sütūn be-dīden-i Ferhād 381
Tercīᶜ-i Ferhād-ı zamāne 385
Pīre-zen firistāden-i Ḫusrev be-Ferhād vech-i ḥīle berāy-ı [firīften-i ū] 390
Ġazā-giriften-i Şīrīn berāy-ı Ferhād 395
Maṭlaᶜ-ı dāstān 396
Vefāt-kerden-i Meryem ü taᶜziyet-nāme-i Şīrīn Ḫusrev-rā 399
Firistāden-i Ḫusrev Şābūr-rā be-Şīrīn ü ᶜitāb-kerden-i Şīrīn 405
Ḥikāyet-kerden-i Şābūr muᶜātebe-i Şīrīn bā-Ḫusrev 410.
Ṣıfat-ı pādişāhī-[yi] Ḫusrev 412
Ḳıṣṣa-i Şeker-i İṣfehānī bā-Ḫusrev 414
Bāz-dāşten-i Şābūr-rā ez-Şīrīn u zārī-kerden 423
Ender-ṣıfat-ı şeb-i firāḳ-ı tenhāyī 424
Ḥikāyet-kerden-i Şīrīn bā-şemᶜ 424

Ḫiṭāb-kerden-i Şīrīn be-pervāne 425
Ṣıfat-ı rūz u münācāt-kerden-i Şīrīn be-Bārī Teᶜālā 425
Maṭlaᶜ-ı dāstān 429
Ameden-i Ḫusrev-i ser-mest be-der-i ḳaṣr-ı Şīrīn 432
Ġazel ez-zebān-ı Şīrīn 434
Ġazel-i meşnevī-yi diger 435
Meşnevī 436
Cevāb-dāden-i Şīrīn Ḫusrev-rā 440
Bāz lābe-kerden-i Ḫusrev Şīrīn-rā 443
Cevāb-dāden-i Şīrīn Ḫusrev-rā 445
İᶜāde-kerden-i Ḫusrev iltimās-ı ṣoḥbet-rā ez-Şīrīn 449
Cevāb-dāden-i Şīrīn Ḫusrev-rā 451
Bāz lābe-kerden-i Ḫusrev Şīrīn-rā 454
Cevāb-dāden-i Şīrīn Ḫusrev-rā 458
Bāz-geşten-i Ḫusrev-i mahzūn ez-ḳaşr-ı Şīrīn ve şikāyet-i kerden-i ū 461
Teselli-dāden-i Şābūr Ḫusrev-rā 464
Peşīmān-şoden-i Şīrīn ez-bāz-geşten-i Ḫusrev ve reften-i ū 465
Bezm-ārāsten-i Ḫusrev be-yād-ı Şīrīn 470
Ġazel ez-zebān-ı Ḫusrev
Meşnevī
Ġazel ez-zebān-ı Şīrīn 472
Meşnevī 473
Ġazel ez-zebān-ı Ḫusrev 476
Meşnevī 476
Ġazel ez-zebān-ı Şīrīn 479
Meşnevī 479
Ġazel ez-zebān-ı Ḫusrev 482
Meşnevī 483
Resīden-i Ḫusrev u Şīrīn be-yek-dīger 486
Kūc-kerd-i Ḫusrev be-Medāyin 489
Ṣıfat-ı rūz u ᶜarūs-kerden-i Ḫusrev ve ṣıfat-ı ḫezāyin-i ū 492

Ṣıfat-ı taḫt-ı Ḫusrev-ger der-tevārīḫ-i Ṭaberi mezkūret	494
Ṣıfat-ı ḫᵛān-ı zerrīn-i Ḫusrev	495
Āverden-i Ḫusrev Şīrīn-rā be-devlet -ḫāne-i Medāyin	498
Tezvīc-kerden-i Ḫusrev Şīrīn-rā	500
Maṭlaᶜ-ı dāstān-ı āġāz-ı şu'ālāt-ı Ḫusrev	507
Su'āl-kerden-i Ḫusrev Bozorg Ümmīd-rā ez-keyfiyyet-i Bārī	510
Cevāb-ı Bozorg Ümmīd der-maᶜrifet-i Bārī Teᶜālā	511
Su'āl-kerden-i Ḫusrev maḫlūḳ-ı evvel-rā	512
Cevāb- dāden-i ḥakīm [der]-ṣıfat-ı ᶜaḳl-ı küll	512
Ender-ṣıfat-ı ᶜaḳl-ı küll	513
Ṣıfat-ı nefs-i küll	513
Der-ṣıfat-ı Şīrūye	514
Āmeden-i Şīrūye be-bālīn-i Ḫusrev ve küşten-i ū	521
Beyt-i çend der- mevᶜiẓe	530
Der-encām-ı rūzgār-ı Ḫusrev u ḫᵛāb-dīden-i ū	534
Nāme-niviştен-i peyġam-ber ᶜaleyhi's-selām be-Ḫusrev u pāre-kerden-i ū nāme-rā	539
Der-ḫatım-i kitāb gūyed	548
Der-medḥ-i Sulṭān Bāyezīd Ḫan ebbede'llāhu devletehu ilā-inḳırāżi'd-devrān	552

1b	1	Hudāvendā der-i[348] tevfīḳüñi aç Bu ḫāke raḥmetüñ bārānını ṣaç	*Ey Tanrım (bana) yardımının kapısını aç. Bu toprağa rahmetinin yağmurunu saç.*
		Reh-i tahḳīḳüñi Rıḍvāna göster Ṣırāṭ-ı müsṭaḳīmüñ ḳıl müyesser	*(Senin) doğruluk yolunu Rıdvan'a göster (ve ona) doğru yolu nasip et.*
		Aña nūr-ı yaḳīnüñ şem'-i cān it Muḳaddes nāmeñi vird-i zebān it	*Ona "nur-ı yakin"ini can mumu yap. Mukaddes kitabını onun diline dola.*
		Hevā dīvine verme göñiline rāh Hevesden eyle hem destini kütāh	*Gönlüne arzu, istek şeytanının girmesine izin verme, elinin de hevese uzanmasına engel ol.*
	5	Ḳılub esrāruñı cānına tefhīm Zebānına ṣenāñı eyle ta'līm	*Sırlarını onun canına (idrakine) belletip diline de senin övgünü öğret.*
		Sözini cān meẕāḳına çü ḳand it Ṣadāsını bu güftārın bülend it	*(Onun) sözünü can damağına şeker gibi yap. Bu sözün (eserin) sesini yükseltip herkese duyur.*
		Bu bikr-i fikr kim cāndaydı mestūr Anuñ-çün ḳıl cihān içinde pür-sūr	*Bu dile getirilmemiş düşünce canda gizli olduğu için, (onu) cihanda mutlu et.*
		ʿArūs eyle anı 'ālemde zībā Ḳabūl etsün anı üstād u dānā	*Onu dünyada (bir) gelin gibi süsle (ki) üstatlar ve bilginler kabul etsin.*
2a		Oḳuyanlar ḳamu gül gibi gülsün Ṣafādan ravżа-i Rıḍvānı bulsun	*Onu okuyanların hepsi gül gibi gülsün(de) mutluluktan Rıdvan'ın bahçesini, cenneti bulsun.*
	10	Göze kuhl-ı sevādı virüben nūr Semā'ından göñüller ola mesrūr	*Göze siyah sürmesi nur verip duyulmasından gönüller mutlu olsun.*
		Dil-i ġam-dīde andan şādī bolsun Kilīd-i müşkil-i bend-i ġam olsun	*Üzüntülü gönül(ler) ondan mutlu olsun. Bu eser üzüntü düğümünün zorluğunun kilidi olsun.*
		Bugün şād eyleyüb Şeyḫī revānın Bedī' etsün Me'ānīnüñ beyānın	*Bugün Şeyhi'nin ruhunu şad edip "Meani"nin "beyanı"nı daha güzel bir şekilde ortaya koysun.*
		Cemālī zīb-i luṭfile ṭonansun Sa'ādet burcını meh-veş ṭolansun	*Güzel yüzü lutuf süsüyle bezensin (ve) mutluluk burcunu ay gibi dolansın.*

[348] Buradaki terkip "i" si yazmada "ya" (ى) ile gösterilmiş. Biz bu şekilde düzelttik.

		Ḥicāb-ı nūrile özi bürinsün Yüzi şeh gözine şīrīn görinsün	*Özü (bir) nur perdesiyle örtünsün. Yüzü padişahın gözüne güzel görünsün.*
	15	Nesîm-i ʻavnüñi eyle aña yâr Niṣār itsün bu deryā dürr-i şeh-vār	(Tanrım), yardımının rüzgarını ona yar dımcı et(ki) *bu derya şahlara yakışır inci(ler) saçsın.*
		Çü ʻavn ide aña feyż-i ʻināyet Bula bu kān güher aḫter saʻādet	*Ona inayetinin bereketi yardım etsin (ki), bu maden cevher, yıldızlar da saadet bulsun.*
		ʻAyān olduḳda bu dürr-i şeb-efrūz Şeb-i muẓlim ola çün rūz-ı nev-rūz	*Bu geceyi aydınlatan inci ortaya çıktığında karanlık gece, nevruz günü gibi olsun.*
		Döner emrüñle māh u mihr-i ḫāver Olur gice karañu rūz enver	*Doğunun güneşi ve ayı senin emrinle döner. Gece karanlık,gündüz (de) aydınlık olur.*
		Sepīd-i rūzile bu leyle-i dāc Olupdur feyżüñe ser-cümle muḥtāc	*Günün beyazıyla bu karanlık gece kısaca tamamen senin bereketine muhtaç olmuştur.*
2b	20	Senüñ emrüñle gerdāndur bu gerdūn Muṭīʻuñdur ḳamu ʻālī vü gerdūn	*Bu felek senin emrinle dönmektedir. Bütün üst ve alt zümrelere mensup olanlar, her şey sana itaat eder.*
		Senüñdür nīkile bed her ne kim var Murāduñ üzredür bu çarḫ-i devvār	*İyi ve kötü her ne varsa senindir. Bu gökyüzü senin isteğin üzerine dönmektedir.*
		Bitürdüñ ḫāk-i ḫārādan gül-i ter Ḳaraṭaşdan çıḳarduñ laʻl ü gevher	*(Sen) sert topraktan taze gül bitirdin. Karataştan (da) lal ve cevher çıkardın.*
		Demüñdür feyż iden eşyāya cānı Tenūruñda bişübdür cümle nānı	*Varlıklara can bağışlayan senin nefesindir. (Onların) bütün rızıkları tandırında pişmektedir.*
		Ḫudāyā luṭfuñile ser-firāz it Beni ḫalḳ-ı cihāndan bī-niyāz it	*Ey Tanrım sen beni lutfunla yücelt. Beni dünya halkına muhtaç etme.*
	25	Miyāncısız verürsün nānımı sen Ḳamu maḫlūḳa hem rızḳını aḥsen	*Benim rızkımı aracısız verdiğin gibi tüm yaratılanlarınkini (de) en güzel bir şekilde verirsin.*
		Egerçi sözlerüm cümle ḫaṭādur Ḳabūl eylerise luṭfuñ revādur	*Her ne kadar sözlerim tamamen hata olsa (da bunları)lutfunun kabul etmesi yakışır.*
		Cihān içinde ben ser-geşte ḳaldum Ṭabībe irmedüm dil-ḫaste ḳaldum	*Dünyada başı dönmüş olarak bulun maktayım. Tabibe ulaşamadım, gönlü hasta olarak kaldım.*
		Kime feryād idem yoḳdur penāhum Senüñ luṭfuñdan özge iy ilāhum	*Ey Tanrım, senin lutfundan başka sığınacak yerim yoktur. Kime yalvarayım?*
		Bu sırlar kim ḫalāyıḳdan nihāndur Senüñ ḳatuñda ser cümle ʻayāndur	*Yaratılanlardan gizli olan bu sırlar, senin katında tamamen açıktır.*

30 Ḥaka ḳıl Aḥmed-i Rıḍvān tażarru‘
Eger rif‘at dilerseñ ḳıl tevāżu‘

Ahmed Rıdvan Hakk'a yalvar. Eğer yükselmek istersen alçak gönüllü ol.

3a Bülend it himmetin isterseñ adı
Ki himmetden bulurlar her murādı

Eğer ad istersen, çok çalış. Ki (muradına erenler) her istediklerine çalışma sayesinde ulaşırlar.

Tevḥīd-i Bārī Te‘ālā şānehu

Allahu Teʿālā'nın Tevhid'i

Yine yādıyla nām-ı Zü'l-Celālüñ
Ḳılalum ibtidā' naẓm-ı maḳālüñ

Yine Zü'l-Celāl'in adını anarak söz söylemeye başlayalım.

Kim anuñ ḥükm-i nāmına olub rām
Felek cünbiş ḳılubdur merkez ārām

Ki onun adının hükmüne boyun eğerek gökyüzü dönmekte, yer de durmaktadır.

Ḳamu eşyāya oldur evvel āḫir
Anuñ emrindedür pinhān ü ẓāhir

O bütün varlıkları öncesi ve sonrasıdır. Gizli ve açık (her şey) onun emrindedir.

35 Vücūdudur ḳamu mevcūda ḳāhir
Nişānı cümle-i eşyāda ẓāhir

Onun varlığı bütün var olanları yok edendir. Onun işareti bütün varlıklarda görülür.

Te‘ālallah ki yoḳ mānend ü miṣli
Benī Ādem ‘abīd ol Rabb Mevlī

Tealallah ki eşi benzeri yoktur. Ādemoğlu kul, o Rabb ise efendidir.

Sücūd eyler aña her şey kemāhī
Vücūdına virür cümle güvāhī

Her şey olduğu gibi ona secdeler eder (ve) onun varlığına şahitlik ederler.

Feleklerde ḳılub encüm firūzı
Bu ḫākī ḳavme gösterdi rumūzı

Göklerde yıldızlar parlayarak bu aslı toprak olan kavme,insanlara işaretleri gösterdi.

Anuñ ḥikmetleridür cümle bārik
Beyāż-ı rūz-ı rūşen leyl-i tārīk

Onun hikmetleri çok ince (düşünceler)dir. Parlak günün beyazlığı (ve) karanlık gece (gibi).

40 Gelür ġam yirine şādī vü ümmīd
Toġar emriyle anuñ bedr ü ḫurşīd

Üzüntü yerine mutluluk ve umut gelir. Onun emriyle ay ve güneş doğar.

3b Nücūma emr ider her demde çoḳ kār
Ṣanāyi‘ gösterür ṣun‘ıyla her bār

Yıldızlara her zaman çok işler emreder. Her zaman sanatıyla sanatlar gösterir.

Görür nūrı-y-ile bārīk-bīnān
Anuñ ẕikriyledür ḫalvet nişīnān

İyice inceleyen,nuruyla, oturanların O'nun zikriyle halvet halinde olduğunu görür.

Münezzehdür neḳāyışdan müberrā
Muḳaddesdür me‘āyibden te‘ālā

Te'alallah, eksiklerden ve ayıplardan uzak, arınmış ve temizlenmiştir.

Yetişmez kimsene ḳudretlerine
‘Ukūl ermez anuñ ḥikmetlerine

Kimse gücüne erişemez (ve) Onun hikmetlerine akıllar ermez.

45	Ne ḳādirsin sen ey şūrīde-aḥvāl Ki şerḥ idesin andan ba'ż-ı aḳvāl	*Ey hali perişan olan senin gücün neye yeter ki ondan bazı sözleri açıklayabilesin!..*
	Ne ḥaddüñdür senüñ bu naẓm-ı güftār Neden geldi saña bu bebr̲ ü reftār	*Senin bu sözleri nazım etmek ne haddine! Sana bu böbürlenme ve (çalımlı)yürüyüş neden geldi?*
	Eger hüşyār iseñ ey merd-i 'āşıḳ Bu yola gitmege olduñsa lāyıḳ	*Ey āşık olan adam eğer aklın başındaysa (ve) bu yolda yürümeğe lāyık olduysan,*
	Bu cürmiçün ayıt ***estaġfirullah*** Ḫulūṣ-ı ḳalbile ***tübtū ila'l-lah***	*Bu suç için "Estağfirullah, içtenlikle tevbe ettim." de.*
	Eger bu yolda gerçek ṭālibiseñ Liḳāsına ḥabībüñ rāġıbiseñ	*Eğer bu yolda gerçek tālipsen (ve) Hz. Peygamberin yüzünü (görmeğe) istekliysen,*
50	Ḳamu eşyāda ẓāhir gözle anı Ki her şeyde anuñ vardur nişānı	*Bütün varlıklarda apaçık onu gözle (ara) ki her şeyde onun işareti vardır.*
	ʿAceb sehv itdiler ṣūret-perestler Bütiçün ḳaldılar ḥayrān u mestler	*Putperestle put için şaşkın ve sarhoş kalarak büyük bir hata yaptılar.*
4a	Ḥicābından bu naḳşın geçmediler Me'ānī 'aşḳına yetişmediler	*Bu nakşın (masivanın) perdesinden geçemediler. (Bu yüzden de) manaların aşkına ulaşamadılar.*
	Ḫalīl-i Ḥaḳḳ bu remze oldı vāḳıf Aña keşf oldı esrār-ı mevāḳıf	*Hakk'ın dostu (Hz. Halil İbrahim) bu sırrı öğrendi. Ona durulacak yerlerin sırları bildirildi.*
	Anuñ-çün bütleri ḳıldı şikeste Bu ṣūret dāmına ḳalmadı beste	*Onun için putları kırdı. Bu suret tuzağında bağlı kalmadı.*
55	Gel imdi sen daḫī şevḳile vecde Gene Ma'būd-ı pāke eyle secde	*Şimdi sen de coşarak kendinden geç (ve) gene yüce Tanrı'ya secde et.*
	Çün İbrāhīm-i Āzer-cānı mest et Hevā eṣnāmını cümle şikest et	*Azer oğlu İbrahim gibi canı sarhoş et (de) Boş arzu, heves putlarını tamamen kır.*
	Göresin tā ki sen 'ayne'l-yaḳīni Cemāl-i ***lā-uhibü'l-āfilīn***[349] i	*Ki, "Ben batanları sevmem cemalini" ayne'l-yakin göresin.*
	Der-istidlāl-i naẓar ber-tevfiḳ	*Allah'ın yardımını arama ve bulma*
	Ḥakāyıḳdan ger olduñsa ḫaber-dār Saña 'arż eyleyim bir nice esrār	*Eğer gerçeklerden haberdar olduysan, sana birçok sırları söyleyeyim.*

[349] lā-uhibü'l-āfilīn لا احب الآفلين "Batanları sevmem", Kur'ân-ı Kerim, En'am 6/76

	Neden cünbişdedür bu çarḫ-ı eflāk Niçün sākin-dürür bu merkez-i ḫāk	*Bu dönen gökler neden hareket halindedir, Niçin bu yeryüzü (toprak) durmaktadır?*
60	Çü Ma'būd-ı cihān ol müste'āndur Neden bu mescid ol deyr-i muġāndur	*O ālem(ler)in Tanrısı, yardım edendir. O halde, neden bu mescid, o ateşperest mabedidir?*
	Der-ḥikmet-i Bārī Te'ālā	*Tanrı Teala'nın hikmeti hakkında*
4b	Nedür bu Kaʿbe vü Baṭḥā vü zemzem Nedür bu buḳʿa-i ḳuds-i mükerrem	*Bu Batha (Mekke-i Mükerreme), Kābe ve Zemzem nedir? Bu mübārek ve kutsal örtü nedir?*
	Sükūnı merkezüñ ābuñ revānı Hevānuñ rifʿati nāruñ duḫānı	*Toprağın durması, suyun akması, havanın yükselmesi (ve) ateşin dumanı (nedir?)*
	Neden bulduñ ʿanāṣır ṭıbḳı terkīb Nedendür bunlara bu naẓm u tertīb	*Unsurlar, neden bu şekilde birleşti, bunların bu diziliş ve düzeni nedendir?*
	Niçün devrān ider bu heft devvār Neden seyr üzredür be sebʿ seyyār	*Bu yedi dönen(ler) (gökler) niçin döner? Bu yedi gezegen neden hareket etmektedir?*
65	Nedendür kim uzayub meskeninden Şevābit gitmedi yerlü yerinden	*Yıldızlar(ın) durdukları yerden uzaklaşıp gitmeyişleri nedendir?*
	Niçün düşdi zamāna münḳalib ḥāl Kimüñ emriyledür bu vaż' u aḥvāl	*Yaşadığımız an niçin değişmektedir? Bütün bu olanlar kimin emriyledir?*
	Bu efkārile ḳalmışdum dil-efgār[350] İrişdi güşuma āvāz-ı dil-dār	*Bu düşüncelerle gönlü kırık (bir şekilde) kalmıştım. Kulağıma sevgilinin sesi ulaştı.*
	Ki ey ġāfil nedür bu fikr-i fāsid Bu sevdā kim ḳılursun pür-mefāsid	*"Ey gafil bu kötü düşünce nedir? Bu (nasıl bir) sevda ki (onu) kötülüklerle dolduruyorsun?*
	Eger cūyā-yı ḥaḳḳisen ḥaḳīḳat Ḥaḳı fikr eyle ol ṣāḥib-baṣīret	*Eğer gerçekten Hakk'ı arıyorsan, Hakk'ı düşün, basiret sahibi ol.*
70	Çün irdi semʿüme ṣavt-ı ʿināyet Açıldı ḳalbüme bāb-ı hidāyet	*Kulağıma (ilahi) yardım sesi ulaşmış gibi, kalbime bir hidayet kapısı açıldı.*
	Ḫalāṣ etdi beni bār-ı miḥenden Göñül Yaʿḳūbını dār-ı ḥazenden	*Beni sıkıntıların yükünden, Gönül Yakubu'nu da üzüntüler evinden kurtardı.*

[350] Buradaki "efgar" (أفكار) eki yazmada "-figar" (فكار) şeklindedir. Bunların ikisi de aynı ektir. Ancak vezin gereği olarak "figar" tercih edilmiştir.

5a Beni bu şüretile ḳıldı dil-şād — *Bu şekilde benim gönlümü mutlu etti. Başımı*
Ser-efrāz eyledi çün serv-i āzād — *düzgün servi gibi yüceltti.*

Bu şükre Aḥmed-i Rıḍvān sücūd et — *Ahmed Rıdvan buna şükr etmek için secdeler et.*
Özüñ şükrāne ver terk-i vücūd et — *Kendini şükr etmeye ada, varlığını terk et.*

Mey-i vaṣlını yāriñ eyleyüb nūş — *Sevgilinin kavuşma şarabını içip iki dünyanın*
Dü ʿālem ẕevḳini eyle ferāmūş — *zevkini de unut.*

75 Ḫudāyā derd-mendem zār u bīmār — *Ey Tanrım, dertli ağlayıp inleyen, fakir ve*
Faḳīr ü müstemendem ʿāciz ü ḫ̔ār — *aciz (biriyim).*

Men-i bī-dest ü pāya dest-gīr ol — *Çaresiz olan benim elimden tut. Garip ve kimsesize*
Ġarīb ü bī-kese yār u ẓahīr ol — *dost ve yardımcı ol.*

Beni bir dem özümden ḳılma ġāfil — *Beni bir an bile kendini bilmez (hale) getirme.*
Çü maḳṣūdum ṭapuñdur eyle vāṣıl — *Maksadım senin katındır, ulaştır.*

Yüzüm yoḳdur bilürsin çün ḳatuñda — *Bilirsin (ki) katında (sana karşı) yüzüm yoktur. (Bu*
Beni şermende ḳılma ḥażretüñde — *yüzden)beni huzurunda utandırma.*

Der münācat-ı Bārī Teʿālā ʿazze ismehu *Allahu Teʿālā'ya Münācāt (Yakarış)*

İlāhī dīdeden refʿ et ḥicābı — *Tanrım göz(üm)den perdeyi kaldır (da) bana*
Baña göster ṭarīḳ-i pür-ṣavābı — *dosdoğru yolu göster*

80 İki gözüm baña sen ḳılduñ inʿām — *İki gözümü bana veren sensin. Cömertliğin*
Keremden perde-dār etme çü bādām — *sayesinde (onlara) badem gibi perde çekme.*

Ḫudāvendā żaʿīfem ben güneh-kār — *Ey Tanrım, ben zayıf, günahkar, garip, zavallı,*
Ġarīb ü bī-nevā bī-yār u ġam-ḫ̔ār — *kimsesiz (ve) üzgün (biriyim).*

5b Nice ṭāʿat ḳılam ben ḥażretüñe — *Senin katına (yaraşır bir şekilde) nasıl ibadet*
Nitesi ḳādir olam ḫidmetüñe — *edeyim? (Ya) hizmetine nasıl güç yettireyim?*

Ḳavīsin luṭfile ḫāşā ki senden — *Kudret ve lutuf sahibisin. Haşa! Zayıfın hizmetini*
Żaʿīfüñ ḫidmetin redd idesin sen — *geri çevirmezsin.*

Verelden meyve-i elṭāfı bu şāḫ — *Bu dal lutf meyvelerini verdiğinden beri, Ahmed-i*
Ḳılubdur Aḥmed-i Rıḍvānı küstāḫ — *Rıdvan'ı küstah etmiştir.*

85 Vücūdumdur aṣılda bir avuc ḫāk — *Vücudum aslında bir avuç topraktır. Senin*
Senüñ cūduñdan oldum gevher-i pāk — *cömertliğin sayesinde değerli cevher oldum.*

	Çü benden gelmedi ey pür-hidāyet	*Ey hidayetle dolu olan, (buna rağmen), ben sana*
	Saña lāyıḳ ne ṭāʿat ne ʿibādet	*layık ne kulluk, ne ibadet yaptım.*
	Senin elṭāfına ḳaldı ümīdüm	*Ümidim, senin lutfuna kaldı. Çünkü senin lutfun*
	Ki luṭfuñdur benüm nevrūz u ʿīdüm	*benim nevruzum ve bayramımdır.*
	Eger bu mest-i ḫāk olursa ḫoşnūd	*Eğer bu sarhoş toprak (ben) mutlu olursa, bundan*
	Ziyān olmaz saña baña olur sūd	*sana zarar gelmez (ama) benim için yararlı olur.*
	Cemālüñle dü çeşmüm eyle rūşen	*Cemalinle iki gözümü aydınlat. Sana kavuşmakla*
	Viṣālüñle dilüm ḳıl tāze gülşen	*gönlümü taze gül bahçesi yap.*
90	Ḫaṭādan dūr idüb rāyum bülend et	*Fikrimi yanlıştan uzak et, yücelt. Gaflet*
	Götür ġaflet ḥicābın sūd-mend et	*perdesini kaldır, (beni) faydalı biri yap.*
	Benüm taḳṣīrüme yoḳdur nihāyet	*Benim günahlarımın sonu yoktur. Huzurunda*
	Şefīʿümdür ḥużūruñda ḫacālet	*şefaatçim,duyduğum utançtır.*
	Eger sehvile ḳıldumsa ḫaṭāyī	*Eğer yanlışlıkla bir hata yaptıysam, O hatama bir*
	Ḳalem çek sehvüme eyle devāyı	*kalem çek (ve onu) düzelt.*
6a	Tenüm mescidde gönlüm lehv içinde	*Vücudum mescitte, gönlüm oyunda, eğlencede.*
	Ḳabūl ola mı secdem sehv içinde	*Yanlışlarla dolu olan secdem kabul olur mu?*
	Yele verdüm bu ʿömrüm gülşenini	*Bu ömrümün gül bahçesini rüzgara verdim*
	Ṣavurdum göklere gül ḫırmenini	*(yok ettim). Gül harmanını göklere savurdum.*
95	Dirīġā ḳānı eyyām-ı cevānī	*Eyvah! Gençlik ve canlılık, dinçlik günleri*
	Ḳanı ʿahd-i şebāb u zinde-gānī	*(şimdi) nerede?*
	Bugün pīrem baña şeyb oldı nāṣiḥ	*Bu gün yaşlıyım, saçımın ağarması ban nasihatçi*
	N'ola bernālara versem neṣāyiḥ	*oldu.Ben de gençlere nasihat etsem ne olur?*
	Çü pīr itdüñ beni Yā Rabb meded ḳıl	*Ya Rabb, beni yaşlandırdın, yardım et. Son nefeste*
	Dem-i āḫir bedenden cānı redd ḳıl	*bedenden canı al.*
	Şeb-i ʿişyānumı nūruñla rūz et	*İsyanımın gecesini nurunla aydınlat. Ağlayıp inleme*
	Dem-i feryād u āhum dil-fürūz et	*anımı, zamanımı gönül rahatlatıcı yap.*
	Naṣīb eyle baña sen rāst kārı	*Bana doğru işleri nasip et. İnancımı yanlışlıklardan*
	Ḫaṭālardan ʿaḳīdem eyle ʿārī	*temizle.*
100	Bilürsin kim ṭapuñdur dil murādı	*Bilirsin ki gönlümün muradı senin katındır. (verdiğin)*
	Ġamuñdur gönlüme miftāḥ-ı şādī	*üzüntü, gönlüme mutluluk anahtarıdır.*

Egerçi ḳorḳaram dāyim ölümden
Ümīdüm kesmezem līkin keremden

Her ne kadar devamlı ölümden korksam (da),
cömertliğinden ümidimi kesmem.

Kemīne bilmezem n'olmışdur aḥvāl
Ya merdūdem ya maḳbūlem nedür ḥāl

Ben kulun durumumun ne olduğunu bilmiyorum.
Kabul mü edildim yoksa red mi (acaba) ne oldu?

Velī ḥālüm budur kim Ḥaḳḳ-perestem
Mey-i ʿışḳ-ı ḥaḳīḳī-y-ile mestem

Halim budur ki Hakk'a taparım. Gerçek aşkın
şarabıyla sarhoşum.

5b İlāhī ben żaʿīfe ḳıl teraḥḥum
Kelām-ı luṭfile eyle tekellüm

Ey Tanrım, ben zayıf (kuluna) acı (da) Bağışlama
sözüyle konuş.

105 Baña āḫir demümde raḥmet eyle
Güneh-kāram keremden şefḳat eyle

Bana son nefesimde yardımcı ol._Günahkarım,
cömertliğin sayesinde şefkat et.

Çerāġum āteşin luṭfuñla yandur
Bu cānum kevs̱eriñ ābına ḳandur

Kandilimin ateşini lutfunla yandır. Bu canıma
kevserin suyuna doyur.

Baña faẓluñla ḳıl dāyim ʿaṭāyı
Ḥişālüme göre ḳılma cezāyı

Baña fazlınla ihsanını devamlı kıl, huylarıma göre
ceza verme.

Heves ḫ ʿābından idüb cānı bīdār
Beni ġaflet meyinden eyle hüşyār

Canımı heves uykusundan uyandır. Beni gaflet
şarabından ayık et.

Baña nūr-ı yaḳīnüñ sen ʿayān et
Şehādet lafẓını vird-i zebān et

Bana "nur-ı yakin"ini göster. "Şehadet kelimesi"ni
dilime dola.

110 Beni dīnimde dāyim ser-bülend et
Benī Ādem içinde ercümend et

Beni dinimde devamlı yücelt. Ademoğullarının
arasında seçkin kıl.

Resūlüñ naʿtini dilde revān et
Nebīnüñ mihrini cānda nihān et

Dilime Hz. Peygamberin övgüsünü söylet. Onun
sevgisini canımda gizle.

Şu naʿti kim ola maḳbūl-ı ʿālem
Cihān ḫalḳı içinde key müsellem

Dünyada makbul olan şu nat, bütün
insanlar arasında çoḳ beğenilsin.

Der-naʿt-ı Resūl sallallahu ʿaleyhi vesellem *Resul (S.A)'nın natı hakkında*

Resūl-ı maḳṣad-ı ṭā vü sīn
Şefīʿü'l-müẕnibīn ḫayru'l-nebiyyīn

"Tā ve Sin"in maksadı olan resul, suçluların
şefaatçisi,nebilerin hayırlısı,

7a Meh-i tābende-i eflāk-i sermed
Resūl-ı cümle-i ʿālem Muḥammed

Sonsuz göklerin parlak ayı, bütün kainatın
Resulü (olan) Muhammed,

115	Saña ol vechile yazıldı nāme Ki mürselsin ḳamu ḫāṣile ᶜāme	*Sana, zengin-yoksul, ḫalḳ-aydın (yani bütün insanlara) elçi (olarak) gönderildiğine dair name yazıldı.*
	Ṭapuñi kevn [ü] mekāna ḳurretü'l-ᶜayn İki ḳaşuñi tufeyli ***ḳābe ḳavseyn***[351]	*Katın kainat (için) göz nurudur. "Kābe kavseyn" (āyeti)iki kaşının sığıntısıdır.*
	Senüñ çeşmeynüñe kuhl oldı ***mā zāġ***[352] Teᶜālallah hümāyı göre mi zāġ	*Senin iki gözüne "ma zağ" (ayeti) sürme oldu. Talallah,huma kuşunu karga görebilir mi?!..*
	Seni ḫalḳ etdi nūrından çün ol Pāk Ne ṭañ görmezse sāyeñ dīde-i ḫāk	*O yüce Allah seni nurundan yarattı, toprağın gözü, gölgeni görmese şaşılır mı?*
	Çün olduñ ḫātem-i dest-i risālet Süleymān ḫātemi buldı ḫacālet	*Resullük elinin yüzüğü, mührü olduğun için Hz. Süleyman'ın yüzüğü utandı.*
120	Dem-i ᶜĪsī bulundı ḥażretüñde Ḫıżır pāyende ḳaldı ḫidmetüñde	*İsa'nın nefesi senin huzurunda bulundu Hızır sana hizmet etmek (için) ayakta kaldı.*
	Çü gördi saᶜīdüñ Mūsī sözi ne Yed-i beyżāyı ṣaldı āstīne	*Musa, kolunu görünce, (söyleyecek) ne sözü olabilir? Yed-i beyzā'yı yenine çekti.*
	Zemīn nāfına baġlar kūhdan seng Olam diyü bu gün ṭapuñla hem-seng	*Zemin, bugün, senin zatınla aynı ağırlıkta olabileyim diye tam göbeğine dağdan taş bağlar.*
	Felek senden bulubdur bī-ḳarārī Zemīn oldı maḥalleñ ḫāk-sārī	*Gökyüzü senden dolayı kararsız olmüştür.*
	Rekūbuñda Burāḳ u gāh Refref Rikābuñda melāyik cümle ṣaf ṣaf	*Bineğin bazen Burak; bazen de Refref'tir. Üzengini (tutmak için) de bütün melekler saf saf (dizilmiş).*
7b 125	Degüldür manẓaruñ bu zāl ᶜālem Ki bu mekkāre olmaz saña maḥrem	*Senin penceren, bu kocamış dünya değildir. Ki (zaten) bu hileci kadın sana mahrem olamaz.*
	Bugün serheng-i meydān-ı vefāsın Sipeh-sālār-ı cümle enbiyāsın	*Bugün vefā meydanının albayısın, bütün nebilerin de kumandanısın.*
	Reyāḥīn baḫş ider her dem nesīmüñ Gül-i ḫoş-būy u ḥamrādur nedīmüñ	*Senin rüzgarın her zaman güzel kokular yayar. Nedimin kırmızı ve güzel kokulu güldür.*

---

[51] Fe-kane **kâbe kavseyni** ev ednâ فكان قاب قوسين او ادنى

)nunla arasındaki mesafe, **iki yay kadar**, yahut daha az kaldı.", Kur'ân-ı Kerim, Necm, 53/9.

[52] **Mâ zâga**'l-basar مازاغ البصر و ما طغى

(Muhammed'in) göz(ü) şaşmadı." Necm, 53/16-18.

Senüñ aḥbābuñ olmışdur ḳamu şād
İki ᶜālemde hem-çün serv-i āzād

Senin dostlarının hepsi iki dünyada (da) uzun, dümdüz servi gibi, mutlu olmüştür.

Serīr-i şerᶜüñ oldı ᶜāleme tāc
Ki sensin ṣāḥib-i İsrā vü Miᶜrāc

(Senin) şeriatının tahtı, kainata tac oldu; çünkü (sen) İsra ve Mi'raç sahibi olansın.

Cihān içinde gösterdiñ ṣanāyiᶜ
Ki mensūḫ oldı şerᶜüñle şerāyiᶜ

Dünyada (bir çok) sanatlar gösterdin. Öyle ki, şeriatınla (önceki) şeriatların hükmü kalmadı.

Ṭapuñdan bed-gümān dāyim ḫacildür
Ḳamu sengīn göñüller teng-dildür

Senin huzurundan kötü düşünceliler dayima utanır, bütün taş kalplilerin de içi sıkıntılıdır.

Ḥaḳuñ şemşīri seyfisin ġuzātuñ
Ḥabīb-i Rabb şefīᶜisin ᶜuṣātuñ

Hakk'ın kılıcı (ve) gazilerin kılıcısın Rabb'in sevgilisi,. asilerin (de) şefaatçisisin.

Ṭapuñda ḳılmışam envāᶜ-ı taḳṣīr
Ne tedbīr eyleyem Yā Rabb ne tedbīr

Huzurunda türlü türlü suçlar işledim. Ya Rabb nasıl bir tedbir alayım?

Velīkin umaram ol gevher-i pāk
Ḫaṭāmuzdan geçe eylemeye bāk

Fakat yüce cevherin, iltifat eyleşip hatamızı bağışlayacağını umarım.

İlāhī Aḥmed-i Rıḍvān senüñdür
Ser-ā-ser ᶜayb ü pür-noḳṣān senüñdür

Ey Tanrım, baştan başa ayıp ve eksik dolu (olan) senin Ahmed-i Rıdvan'ındır.

8a Günāhumı ḳo luṭfuñ işin işle
Muḥammed yüzi ṣuyına bağışla

Günahımı bırak, (sen) bağışlamanı icra et. Muhammed yüzü suyu hürmetine bağışla.

Ḫaṭāmuz gerçi kim ṭaġdan girāndur
Velī deryā-yı luṭfuñ bī-gerāndur

Gerçi suçumuz dağdan ağırdır, Ancak senin lutuf denizin, uçsuz bucaksızdır.

Der-duᶜā-yı pādişāh-ı İslām

İslam Padişahı'na dua hakkında

Revān oldı çü taḫta raḫş-ı sulṭān
Saᶜādet baḫtını buldı bu devrān

Sultanın atı tahta yürüdü, (böylece) bu devran mutluluk talihini buldu.

Ḫilāfet nūrı ṣaçıldı cihāne
Kerāmet tācını geydi zamāne

(Tüm) dünyaya hilafet nuru saçıldı. Devir, keramet tacını giydi.

Ḳılur pür-sūzile biş nevbet āġāz
Gülistān-ı İremde murġ-ı ḫoş-sāz

Cennetin gül bahçesinde güzel sesli bir kuş, yanık bir sesle (günde) beş kez ötmeğe başlar.

Bu taḫt üzre oturdı zırh-ı Cemşid
Ki cāmın nūş ede sulṭān-ı ḫūrşīd

Cemşid zırhlı (padişah) bu taht üzerinde oturdu ki, güneş sultanı kadehini içsin.

	Bu şevḳile göñül dengidi ḥayrān	*Bu coşkuyla gönül şaşkın ve hayrandı. Sevgilinin*
	Mey-i ʿaşk-ı nigārīnile sekrān	*aşkının şarabıyla sarhoş olmuştu.*
	Meger bir nīm-şeb bu çeşm-i bīdār	*Bir gece yarısı bu uyumayan gözler, dünya işlerinden*
	Cihān işinden olmışdı ḫaber-dār	*haberdar olmuştu.*
	Yatardum derdile sermest ü ḥayrān	*Kalem elimde keskin bir kılıç gibi (olduğu halde) sarhoş*
	Ḳalem destümde çün şemşīr-i bürrān	*ve hayran (bir şekilde) yatardım.*
145	Erişdi göñlüme ilhām-ı Yezdān	*Gönlüme "Rıdvan, cenneti ve hurileri ne*
	Ki n'eylersin cinān ü ḥūrī Rıḍvān	*yapacaksın" diye Tanrı ilhamı erişti.*
8b	Cihāna genc-i esrārı ʿayān et	*Dünyaya sırlar hazinesini göster. Sözlerinin güzel*
	Maḳālātuñ zülālini revān et	*ve tatlı suyunu akıt.*
	Düzet ʿālemde bir bezm-i şehāne	*Alemde öyle güzel bir meclis olüştür ki, kimse*
	Kimesne bulmaya aña bahāne	*onun (güzelliğine) bir bahane bulamasın.*
	Yetişdi nā-gehān ol peyk-i dil-dar	*Aniden sevgilinin ulağı geldi (ve) binlerce lutf ederek*
	Hezārān luṭfile gösterdi dīdār	*(güzel) yüzünü gösterdi.*
	Didi müjde ki mesʿūd oldı fālüñ	*Dedi müjdeler olsun ki falın iyi çıktı. Bundan sonraki*
	Ola şimden-gerü pür-ḫande ḥālüñ	*halin mutluluk dolu olsun.*
150	Ḳamu bağlu eşek bula küşādı	*Bütün bağlı eşekler çözülsün (ve) alışverişinde*
	Daḫi görmeye bāzāruñ kesādı	*işlerin kötü gitmesin.*
	Feleklerden geçe ḫançer zebānuñ	*Hançer (gibi keskin olan) dilin feleklerden geçsin*
	Aça evrāḳını heft āsmānuñ	*de yedi göğün yapraklarını açsın.*
	Gire birbirine cism-i felekler	*(Böylece) gökler birbirine girsin (ve) melekler*
	Ferāmūş ide tesbīḥin melekler	*yaptıkları zikri unutsunlar.*
	ʿUṭārid ḫāmesin eyleye mismār	*Utarid, kalemini çivi eylesin; kullanmasın. Zühre (de)*
	Bürine başına hem Zühre bir çār	*başına bir örtü örtsün*
	Çü bu güftārı andan güş ḳıldum	*Bu sözü ondan duyduğum anda şarap küpü*
	Ḫum-ı mey bigi ol dem cūş ḳıldum	*gibi kaynadım.*
155	Dedüm kim baña yüz gösterdi devlet	*Dedim ki: "Bana devlet yüz gösterdi. Artık) bundan*
	Aḳar şimden-gerü deryā-yı niʿmet	*(sonra nimet ırmağı akar."*
	İrer naẓmum serādan tā süreyyā	*(Artık) şiirimin (ünü) yerden göğe ulaşır. Arş-ı ālā'dan*
	Gider ʿarş-ı ʿalādan dāḫi aʿlā	*daha yükseğe çıkar.*

9a	Velī şol demde olur bu saᶜādet Sözüm cevherlügi bulur nihāyet	*Ancak bu mutluluk, sözümün parlaklığının (artık) son bulduğu o anda meydana gelir*
	Kim ire güşına şāh-ı cihānuñ Emīn-i Ḥaḳḳ Süleymān-ı zamānuñ	*ki (o an) cihanın hükümdarı, Hakk'ın Emin'i (ve) çağın Süleymanı'nın (şiiri) duyduğu andır.*
	Şeh-i gītī-sitān şeh Bāyezīd ḫān Ser-i şāhān-ı ᶜālem ḫān bin ḫān	*Dünyanın hükümdarı, şah Bayezid han Dünya şahlarının şahı, han oğlu han,*
160	Emānet-dār-ı esrār-ı[353] İlāhī Dür-i yek-dāne-i deryā-yı şāhī	*İlahi sırların emanetçisi, hükümdarlık denizinin iri taneli incisi,*
	İrer ḥükmüñ ser-ā-ser ḳāf tā ḳāf Urur nāmuñla ḥükkām-ı cihān lāf	*Dünyanın bir başından bir başına hükmün geçer. (Bütün)yargıçlar adınla söze başlarlar.*
	Vücūduñdur sebeb emn ü āmāne Musaḫḫardur saña devr-i zamāne	*Varlığın (halk için) güvenlik sebebidir. (Bu) devir sana teslim olmüştür.*
	Niẓāmı ᶜālemüñ ẕātuñla ḳāyim Vücūduñla bu mülküñ emni dāyim	*Dünyanın düzeni zatınla sağlanmaktadır. Bu mülkün güvenliği varlığınla devam etmektedir.*
	Getürdüm şāh içün bir gevher-i pāk Ki görmedi naẓīrin çeşm-i eflāk	*Padişah için öyle güzel bir mücevher getirdim ki benzerini henüz göklerin gözü (bile) görmedi.*
165	Anuñ-çün eyledüm bir şehr bünyād Ki görenler didiler āferīn bād	*Onun için (öyle) bir şehir yaptım ki görenler, "Aferin" dediler.*
	Ḳamu gencīnenün ḳapusın açdum Cevāhirler yükin āfāke şaçdum	*Bütün hazinelerin kapısını açıp mücevherleri ufuklara saçtım.*
	Menem zenbūr-veş bennā-yı üstād Ki ḳıldum ḫāne-i pür-şemᶜi ābād	*Ben arı gibi usta bir mimarım ki tamamen mumdan olan evi mamur ettim.*
9b	Ṭoludur şemᶜile meşhed muṣaffā Müzeyyendür ser-ā-ser naḳş-ı zībā	*Toplantı yeri saf mumlarla doludur, baştanbaşa güzel resimlerle süslenmiştir.*
	Anuñ-çündür baña işbu ʿaṭiyye Kim idem şāh eşigine hediyye	*Bu hediye bana (onu) şahın huzurunda hediye etmem için (verilmiştir).*
170	Eger maḳbūl-ı şāh olursa şādam Ḳamu ḥāṣıl murādum ber-murādam	*Eğer şah tarafından kabul görürse, bütün isteklerim yerine gelir, mutlu olurum.*

[353] Bkz. 348. dipnot.

Gel ey Rıḍvān bu sevdādan güẕer ḳıl
Ṣudāʿından bu güftāruñ ḫaẕer ḳıl

Ey Rıdvan (sen) gel bu sevdadan geç Bu sözün (vereceği)başağrısından, rahatsızlıktan sakın.

Sözüñ ḳanda cenāb-ı şāh ḳanda
Belī māhī ne yirde māh ḳanda

Sözün nerede padişah hazretleri nerede? Balık nerede ay nerede?

Ḳanı taḫte's-serā ḳānı süreyyā
Ḳanı ġabrā' ḳanı ʿarş-ı muʿallā

Toprağın altı nerede süreyya nerede? Yeryüzü nerede arş-ı ālā nerede?

Bu sözlerden velī maḳṣūdı anuñ
Duʿāsıdur ġaraż şāh-ı cihānuñ

Onun bu sözlerden maksadı, cihan hükümdarına dua etmektir.

175 Hemīşe devletüñ ola mü'ebbed
Bulasın baḫtile mülk-i muḫalled

Devletin sonsuza dek sürsün. Bahtile ebedi bir mülkün sahibi olasın.

Vere gül-zār-ı baḫtuñ verd-i nā-yāb
Nihāl-i ʿizzetüñ ser-sebz ü şād-āb

Bahtının gül bahçesi emsalsiz güller versin. Yüceliğinin fidanı, yeşil ve suya doymuş olsun.

Zemīnile zamān ola muṭīʿüñ
Nigeh-dāruñ Ḫudā Aḥmed şefīʿüñ

Zaman ve mekan sana itaat etsin Tanrı seni gözetip, Ahmed (S.A.) şefaatçin olsun.

Der-pijūhiş[354]-i kitāb güyed

Kitabın hazırlanması hakkında (şöyle) söyler

10a Bu maʿnī kim dedüm pür-naḳş-ı zībā
Bezenmiş ṣuffedür envāʿ-ı dībā

Bu nakışlarla süslü (olarak) söylediğim eser, türlü ipeklerle döşenmiş sofadır.

Baña ol dem yetişdi luṭf-ı Yezdān
Ki ben ẓulmetde buldum āb-ı ḥayvān

Bana o anda (yazarken) Tanrı'nın yardımı ulaştı ki karanlıkta āb-ı hayat buldum.

180 Ne sözler kim dedüm çün dürr-i meknūn
Sözüm serv-i sehī-veş rāst mevzūn

Gizli inciler gibi hangi sözü söylediysem, düzgün servi gibi doğru ve ölçülü (oldu).

Bu esnāda irüb āvāze-i ġayb
Didi etme sözümde key şaḳın reyb

Bu esnada gaybden bir ses gelip dedi ki: "Sözümden şüphe etmekten çok sakın.

Ki tīz ṭut Aḥmed-i Rıḍvān oturma
Söze gir göñlüñe ḳayġu getürme

Ki çabuk ol Ahmed-i Rıdvan oturma. Söze gir (de) gönlünü üzme.

Bilürsin kim vefāsızdur bu gerdūn
Gider ṭurmaz eger dānā eger dūn

Bilirsin ki bu felek vefasızdır. Alim veya cahil olsun, (herkes) gider, durmaz.

---

[354] Yazmada "pizûhiş/ پزوهش" şeklinde kayıtlı.

Terennüm ḳıl şefādan eyleyüb cūş
Cinān bülbüllerini eyle ḫāmūş

Mutluluktan coşup terennüm ederek cennet bülbüllerini sustur.

185 Suḫan naḳdine ur bir sikke-i nev
Ki reşk ide aña dīnār-ı Ḫusrev

Söz parasına öyle bir damga vur ki, onu Hüsrev'in dinarı kıskansın.

Sözi farḳ eyleyübenin girişdüm
Şehiçün saʿy idüb muḥkem dürişdüm

Sözü idrak ederek (işe) giriştim. Şah için gayret ederek (işe) iyice sarıldım.

Didüm evvel Sikender-nāmesini
Tamām etdüm anuñ hengāmesini

Önce İskender-name'yi söyledim (ve) onun başından geçenleri tamamladım.

İkinci Leylī vü Mecnūn maḳālin
Beyān etdüm ser-ā-ser ḥāl ü ḳālin

İkinci Leyla ve Mecnun bahsini, (onların) durumlarını ve söylediklerini hep beyan ettim.

10b Bu defʿa Ḫusrev u Şīrīn diyeyin
Ne deñlü telḫisem şīrīn diyeyin

Bu kez (de) "Hüsrev ü Şirin" söyleyeyim. Her ne kadar acıysam da tatlı söyleyeyim

190 Meʿānī baḥrine ġavvāṣ olayın
Ḳamu gevherlerüñ ḫāṣın alayım

Manalar denizinde dalgıç olup Bütün cevherlerin iyisini alayım.

Yapayın şāh içün ḳaṣr-ı şehāne
Kim ola Ḫusrev u Şīrīn bahāne

Şah için ona yakışır (bir) köşk yapayım ki, Hüsrev ü Şirin (buna) bahane olsun.

Şu resme ideyin gül-zārı terhīn
Ki firdevs-i berīn eyleye taḥsīn

Gül bahçesini o şekilde rehin bırakayım ki, yüce firdevs cenneti "Āferin, bravo!" desin.

Bu sözler vāḳıʿā ʿālī binādur
Ḥaḳīḳatde behişt-i dil-küşādur

Bu sözler görünüşte yüksek binalardır. Gerçekte (bunlar)gönül açıcı cennettirler.

Ki her bir beyti bir ḥūrī cināndur
Ya ġılmān-ı behişt-i cāvidāndur

Ki her bir beyti bir cennet hurisidir. Ya (da) ebedi cennetin gılmanıdır.

195 Ya ḫod firdevs içinde būstāndur
Ṭolu reyḥān u verd u erġuvāndur

Ya da cennetin içerisinde reyhan, gül ve erguvan dolu bir bahçedir.

Ya her bir beytidür bir dil-ber-i ḫūb
Müzeyyen noḳṭa-i ḫālile merġūb

Veya her bir beyti ben noktasıyla süslenmiş, herkesin sevip aradığı gönül alıcı bir güzeldir.

Şanasın her biri āşūb-ı cāndur
Ḳamusı fitne-i āḫir zamāndur

Sanki her biri gönül karıştırıcıdır. Hepsi "ahir zaman"ın fitnesidir.

Söze ḳılma ḥaḳāretle naẓar sen
Derūnından sözüñ eyle ḫaẕer sen

Sözü hakir görme, Sözün derin manalı olanından sakın.

		Ki sözdür ʿālem-i ġayb armaġanı Suḫandur kişver-i cānuñ nişānı	*Ki söz gayb aleminin (bir) armağanıdır. Söz can, gönül ülkesinin belirtisidir.*
11a	200	Ḳalan sözdür cihān içinde bārī Ḳamu ehl-i kemālüñ yādgarı	*Bütün olgun insanların yadigarı (olarak) dünyada kalan (en azından) sözdür.*
		Ḳolayından gelür şanma sözi sen Sözüñ aṣlını diyeyin saña ben	*Sözü kolay söylenir sanma. Sana sözün aslını söyleyeyim.*
		Ḳılur emr-i Ḫudā īcād u tekvīn Sürūş eyler ḳulūb-ı nāse[355] telḳīn	*Tanrı'nın emri yaratır ve meydana getirir, Cebrail (de) insanların kalplerine telkin eder.*
		Ya mıġnāṭīsdur söz ehli yüzi Çeker kendüye āhen bigi sözı	*Veya söz ehlinin yüzü mıknatısdır (da), sözü demir gibi kendine çekmektedir.*
		Veyāḫūd keh-rübā bigi kemāhī Ḳapar ḳande bulursa berg-i kāhı	*Veyahut kehribar gibi nerede bir saman çöpü bulursa hepsini kapar.*
	205	Velī ʿışḳ oldı her sözüñ esāsı Ki yoḳdur sözlerüñ ansuz ṣafāsı	*Ancak her sözün temeli aşk oldu. Ki onsuz sözlerin parlaklığı yoktur.*
		Ḳamu bunca[356] bāʿiṣ-i ʿışḳ olubdur Vücūdile bile evvel gelübdür	*Bütün bunlar aşk sebebiyle olmuştur. Varlıkla birlikte ilk (olarak Aşk) gelmiştir.*
		Bes andan soñradur īcād-ı ʿālem Ḳamunuñ āḫiri geldi bu ādem	*Kainatın yaratılışı ondan sonradır. Hepsinden sonra insanoğlu gelmiştir.*
		Eger ʿışḳ-ı ezel urmayıdı dem Ne ʿālem ẓāhir olurdu ne ādem	*Eğer "aşk-ı ezel" olmasaydı, Ne kainat, ne de insanlar ortaya çıkardı.*
		Ḳamusı ʿışḳile peydā olubdur Zemīn ü āsmān andan ṭolubdur	*(Bunların) hepsi aşkla ortaya çıkmıştır. Yer ve gök de ondan dolmüştür.*
	210	Ḥaḳīḳat ʿışḳdur cānı cihānuñ Anuñladur yaḳīn ārāmı cānuñ	*Gerçekte cihanın canı aşktır. Canın mutlak huzuru da onunla (sağlanır).*
11b		Sebeb bu naẓma da ʿışḳ-ı ezeldür Ki maʿşūḳı Ḫudā-yı lem-yezeldür	*Bu eseri nazm etmenin sebebi de "aşk-ı ezel"dir ki (bu aşkta) sevilen bāki olan Tanrı'dır.*
		Anuñ-çün ʿışḳile meydāne geldüm Miyānum baġladum merdāne geldüm	*Onun için belimi bağlayarak mertçe, aşkla (şiir) meydan(ın)a çıktım*

[355] Bu kelime yazmada "nâme/نامه" şeklinde kayıtlı.

[356] Yazmada önce "munca" olarak yazılmış, sonra "bunca" şeklinde düzeltilmiş.

Şurūᶜ etdüm bu naẓm-ı dāstāna
Ki ᶜarż idem anı ol āstāna

Bu destanı nazm etmeye giriştim ki anı o (sultanın) eşiğine sunabileyim.

Der-ᶜöẕr-ẖᵛāsten

Özür dilemek hakkında

Sebeb bu naẓma bir daḫi bu düşdi
Yaturken göñlüme endīşe düşdi

Bu (eseri nazm etmemin bir sebebi bu rüya idi. Yatarken gönlüme bir düşünce düşdü

Ki bir nesne ḳılam ola mü'ebbed
Ḳala mülk-i cihān içre muḫalled

Ki bir nesne ortaya koyayım (ki) ebedi olsun (ve) cihanda sonsuza dek kalsın.

Yoġidi bendede hīç istiṭāᶜat
Kim ideydim binā ᶜālī ᶜimāret

Yüce imaret yapmaya bende de güç yoktu.

Cihān içre ḳalaydı yādgārum
Anıñla ẖoş geçeydi rūzgārum

Onunla zamanım hoş geçeydi (ve) dünyada bir yadigarım (olarak) kalsaydı.

Żarūrī eyledüm Ḥaḳḳa niyāzı
Irāġ etdüm göñülden kibr ü nāzı

Gönülden kibir ve nazı uzaklaştırdım; zorunlu olarak Allah'a yalvardım.

Didüm ey luṭfı çok raḥmetleri bol
Bana göster keremden ḥamseye yol

Dedim ey lutfu çok acıması bol (olan Tanrım), cömertliğinle bana hamse yazma yolunu göster.

Bu fikr içinde nā-geh hᵛāba vardum
Ne kim maḳṣūdum idi anda gördüm

Bu düşüncedeyken ansızın uyuya kaldım Ne maksadım. vardıysa rüyada gördüm.

12a Velī bir daḫi düşdi cāne ġuṣṣa
Kim almışdı ᶜömrden baᶜż-ı ḥiṣṣe

Ancak gönlüme bir daha sıkıntı düştü. Çünkü ömürden bazı hisse almıştı.

Ki zīrā ᶜömr-i fānīnüñ neşāṭı
Çile irincedür ᶜayş u simāṭı

Ki, zira geçici ömrün mutluluğu yeme-içmesi kırk, (yaşına) gelinceye kadardır.

Gelür pencāsı irse cisme süstlük
Daḫi görmez cihānda ten dürüstlük

Elli yaş gelip (de) vücutta gevşeklik başlarsa, (o) vücut dünyada bir daha sağlık görmez.

Eger şībe irürse saḫt ola kār
Geçe ᶜömri güni bīmār u pür-zār

Eğer titreme (hastalığı) gelirse, iş güçleşir; ömrün günü hastalık ve ağlamayla geçer.

Eger heftād olursa rūzgāruñ
Eceldür şübhesüz bu āb-dāruñ

Eğer yetmiş yaş çağındaysan, şüphesiz sana su veren bu hizmetçin eceldür.

Eger heştād eger yüz yaşıyasun
Hezār olursa da bir dem şayasın

Seksen yıl da, yüz yıl, da bin yıl da yaşasan(bunu) bin an saymalısın,

	Bes ol iysi budur kim şād olasın Bu ġamlardan ḳamu āzād olasın	*Hepsinden iyisi bütünbu sıkıntılardan kurtularak mutlu olmandır.*
	Ḫudānuñ ẕikrine bünyād idesin Ḥużūr-ı ḳalbile ḫoş yād idesin	*Tanrı'yı zikretmeye çalışmalısın. (O'nu) tam bir kalp huzuruyla güzelce anasın.*
	N'ola ḫande iseñ çün şemᶜ-i pür-tāb Gerek çeşm-i dür-efşānuñ ṭolu āb	*Parlak mum gibi gülsen (de) ne olacak ? (Bu durumda) ağlayan gözlerin yaş dolu olacaktır.*
230	Olur giryān hemīşe ebr-i nīsān Ḳopar ol giryeden lü'lü-yi mercān	*Nisan bulutu devamlı ağlar. İnci (de) o ağlayıştan hasıl olur.*
	Ne deñlü kim olabiz berḳ-i ḫandān Çıḳar ol ḫandeden bir nār-ı[357] sūzān	*Biz ne denli gülen şimşekler olsak (da) (sonuçta) o gülüşten yakıcı bir ateş çıkar.*
12b	Bes ol yigdür saña giryān olasın Ḫudānuñ yādile ḫandān olasın	*Ağlama saña iyidir, yeterlidir. Allah'ı zikretmekle gülersin.*
	K'anuñ yādıyla girye ḫandelükdür Hemīşe ṭāliᶜ-i ferḫundelükdür	*Ki O'nu anarak ağlamak gülmektir. Devamlı uğurlu talihliliktir.*
	Gel imdi Aḥmed-i Rıḍvān ḫurūşa Mey-i ṣāfī bigi şevḳile cūşa	*Ahmed-i Rıdvan saf şarabın coşkuyla kaynaması gibi gel (sen de) coş.*
235	Gene Mānī bigi naḳş et maḳāli Gider göñlüñdeki ḥüzn ü melāli	*Gene Mani gibi sözü süsle. (Böylece) gönlündeki hüznü ve kederi gider.*
	Bugün bir vechile göster ḫurūşı Kim işiden kişinüñ gide hūşı	*Bu gün öyle bir coş ki, işiden kişinin aklı (başından) gitsin.*
	Dimişlerdür belī bu dāstānı Ṭutubdur Ḫusrev ü Şīrīn cihānı	*(Vaktiyle) bu destanı söylemişlerdir. (Şimdi) Hüsrev ü Şirin dünyayı tutmüştür.*
	Velī bu nüsḫa şīrīn-ter düşübdür Olar şehdise bu şekker düşübdür	*Ancak eserin bu nüshası/varyantı (diğerlerinden) daha güzeldir. Onlar bal ise bu şekerdir.*
	Olardan muḫtaṣar ḳıldum bu genci Ki güş-ı sāmiᶜe vermeye renci	*Bu hazineyi onlardan özetledim ki işitenin kulağını incitmesin.*
240	Bunı ḳıldum bugün ᶜālemde maᶜlūm Ki beyne'n-nās ola feḥvāsı mefhūm	*Bunu, bugün dünyada bilinen (bir şey) yaptım ki halk arasında ne olduğu anlaşılsın.*

[357] Bkz . 348. dipnot.

	Āġāz-ı dāstān	*Destana başlama*
	Rivāyet ḳıldı ol pīr-i süḫan-senc Şeh-i erbāb-ı maʿnā ṣāḥib-i genc	*O, konuşmasını bilen, hamse sahibi, mana erbabının şahı (olan) ihtiyar rivayet etti:*
13a	Çü Kisrā ḳalmadı mülk-i cihāna Oturdı taḫtına Hürmüz şahāne	*Kisra dünyadan göçtüğü (için) Hürmüz(onun) tahtına şahlara yakışır bir şekilde oturdu.*
	Selāṭīn-i cihāna oldı server Eşiginde ḳamu şehler çü çāker	*Dünyanın sultanlarına başkan oldu. Bütün şahlar eşiğinde kul gibiydiler.*
	Cihān mülkinde ḳıldı ʿadlile dād Ki ʿadlile cihānı ḳıldı ābād	*Cihanda (öyle) adaletli hüküm sürdü ki, cihanı adaletle mamur etti.*
245	Ṭarīḳ-i ceddinüñ şarṭın tamāmet Getürdi yirine ḳıldı riʿāyet	*Atalarının yolunun şartlarına riayet ederek tümünü yerine getirdi.*
	Ḳamu yoḫsullaruñ yirdi ġamını Ki her zaḫmuñ ururdı merhemini	*Bütün yoksulların üzüntüsünü paylaşırdı. Her yaranın merhemini sürerdi.*
	ʿAdālet seyfini çekdi ʿalem-veş Ḳalem-zen destini kesdi ḳalem-veş	*Adalet kılıcını sancak gibi çekti (ve) yazarların elini kalem gibi kesti.*
	Sipāhīler anuñ ḫavfından el-ḥaḳḳ Ḳılurlardı kemāna zūrı ancaḳ	*Sipahiler, gerçekten, onun korkusundan yaylarına (karşı)zor kullanabiliyorlardı.*
	Zamānında meger ol ʿanberīn-mūy Veyāḫūd kākül-i müşkīn ü ḫoş-būy	*Onun devrinde, (ancak) o anber kokulu saç veya güzel, mis kokulu kakül*
250	Perīşānluḳ bular görmişidi bes Daḫi görmiş degüldür ġayr bir kes	*Bunlar (saçlar) dağınıklık, perişanlık görmüştür. Başka kimse görmüş değildir.*
	Fiġān etmezdi bir kimse meger ney Yoġidi telḫ-kām illā ḫum-ı mey	*Ney dışında kimse inlemezdi. Şarap küpü dışında ağzı acı kimse yoktu.*
	Ġanī olmışdı cümle ḫalḳ-ı ʿālem Ki māl envāʿına ġarkidi ādem	*Bütün halk zengin olmuş, doymuştu. İnsanlar türlü mallara boğulmuştu.*
13b	Anuñ devrinde bāy olmışdı merdüm Ki nām-ı iḥtiyāc olmışidi güm	*Onun devrinde insanlar zengin olmuştu ki ihtiyacın adı (bile) kalmamıştı.*
	Bu resme şāhidi bī-miṣl ü mānend Velī olmışidi muḥtāc-ı ferzend	*Böyle, eşi-benzeri olmayan bir hükümdardı ancak (bir) çocuğa muhtaçtı.*

255	Egerçi māl u iḳlīmi çoġidi Yerine bir ḫalef oġlı yoġidi	*Her ne kadar mal ve memleketi çok (olsa da), Yerine geçecek bir oğlu yoktu.*
	Bu ġamda ḥāli olmışdı mükedder Görünmezdi gözine māl ü kişver	*Bu derdin içerisinde üzüntülü bir haldeydi. Gözüne mal ve memleket görünmezdi.*
	Yoġidi ḳalbinüñ hergiz ḥużūrı Ṭolu ḥüznidi gitmişdi sürūrı	*Kalbinin hiçbir zaman huzuru yoktu. Hüzünle dolmuş, mutluluğu kaybolmuştu.*
	Ederdi ārzū ᶜömri nihāli Göreydi meyve-i ṣāḥib-cemāli	*Ömrünün fidanının güzel yüzlü meyvesini görmeyi arzu ederdi*
	Dıreḫtī kim anuñ olmaya bārı Bu ḫalḳ içinde olmaz iᶜtibārı	*Meyvesi olmayan bir ağacın bu halk içerisinde itibarı olmaz.*
260	Kişi kim eyleye ḳalbin aña ᶜaḳd Oġul mānendi olmaz hīc bir naḳd	*Kişi (eğer) kalbini ona bağlarsa, hiçbir para, oğul gibi olamaz.*
	Ġaraż budur oġuldan nīk merde Kim ismi atanuñ olmaya mürde	*İyi birinin oğuldan maksadı, babanın isminin ölmemesi, sürmesidir.*
	Ḳala zinde anuñla ata adı Oġuldan atanuñ budur murādı	*Babanın oğuldan muradı, oğulla, babanın adının yaşamasıdır.*
	Gece kim dīdeden ḫūrşīd ola dūr Gerekdir māh-ı tābān kim vere nūr	*Geceleyin, güneş gözden uzaklaştığında, parlak ay gerekir ki, ışık versin.*
14a	Oġul endīşesiyle Hürmüz-i şāh Yaturken gözine uyḫu bulur rāh	*Hürmüz şah oğul endişesiyle yatarken uykuya dalar.*
265	Görür hᵛābında Hürmüz şāh-ı kişver Yaḳasından girer ḫūrşīd-i ḫāver	*Ülkenin hükümdarı Hürmüz rüyasında doğunun güneşinin yakasından girdiğini görür.*
	Cihānı ṭoldurur nūrile yekser Ser-ā-ser yiryüzi olur münevver	*Dünyayı tamamen ışıkla doldurur(ve) yeryüzü baştanbaşa aydınlanır.*
	Çü ḫᵛābından uyanur şāh-ı şeb-ḫīz Muᶜabbirler ḳıġırdur ḳatına tīz	*Şah uykusundan uyanınca, gece kalkar; hemen rüya yorumcularını yanına çağırtır.*
	Düşin taḳrīr idüb şāh-ı muẓaffer Bulardan ḫᵛābınuñ taᶜbīrin ister	*Muzaffer şah düşünü anlatıp bunlardan rüyasının tabirini (yapmalarını) ister.*
	Didi bu ḫᵛābumuñ taᶜbīrin eyleñ Ne maᶜnīdür bunuñ tefsīrin eyleñ	*Dedi: "Bu rüyamı tabir edin Ne anlama geliyor?. Açıklayın.*

270	Muᶜabbirler didiler açuben rāz Şehā şādī hümāsı ḳıldı pervāz	*Yorumcular (rüyanın) sırrını açıklayıp "Ey şah mutluluk huması uç(maya başla)dı.*
	Saña Ḥaḳḳ viriser bir ḫūb ferzend K'añа ḫūrşīd u māh olmaya mānend	*Sana Hakk bir oğul verecek ki (güzellikte) ay ve güneş (bile) ona benzemeyecek." dediler.*
	Ola mihr-i felek bigi cihān-gīr Budur bil ḫᵛābuña ey şāh taᶜbīr	*Gökteki güneş gibi cihangir (dünyayı kuşatıcı) olacak. Ey şah bil ki rüyanın tabiri budur.*
	Bu ḫᵛābuñ bildiler çünkim me'ālin Hemān-dem yazdılar tarīḫ ü sālin	*Bu rüyanın anlamını söyledikleri, hemen o anda tarihini ayını yazdılar.*
	Yıl olmadın daḫı Vehhāb ü Ḳādir ᶜAṭā ḳıldı şehe bir dürr-i nādir	*Bir yıl geçmeden Vehhab ve Kādir (olan Allah), şaha az bulunan bir inci (evlat) hediye etti.*
14b 275	Şudur kim miṣli deryāda bulunmaz Zemīn üzre naẓīri hem görünmez	*Öyle ki, benzeri denizde bulunmaz. Yeryüzünde de bir eşi yoktur.*
	Şeh-i ferḫunde-fāl u ferruḫ-aḫter Meh-i ṣāḥib-cemāl ü ḫūb-manẓar	*Yıldızı ve falı uğurlu olan şah, güzel görünüşlü ve güzellik sahibi olan (o) ay (yüzlü),*
	Çü ṭoġdı anadan bu resme ol māh Felek mihriyle didi zādehu'llah	*Anasından bu şekilde doğduğunda, felek sevgiyle* "Allah (ömrünü) artırsın" dedi.
	Yetürdiler yirine çünki resmin Ḳodılar Ḫusrev-i Pervīz ismin	*Gerekli tören ve merasimleri yaptılar. Adını Hüsrev-i Perviz koydular.*
	Anuñ-çün didiler ismine Pervīz K'olurdı her kişi görse dil-āviz	*Adını, (onu) her gören güzel bulduğu için Perviz[358] koydular.*
280	Bes andan sonra düzdiler aña mehd Ġıdāsın ḳıldılar pür-şekker ü şehd	*Ondan sonra onun için beşik hazırladılar. Yiyeceğini şeker ve balla doldurdular.*
	Zer ü zīverle mehdin ḳıldılar pür Ṭolu laᶜl ü cevāhir ḳıymetī dür	*Beşiğini altın, lal, inci (gibi) kıymetli cevherlerle süsleyip doldurdular.*
	Meh-i nev mehdine olmışdı çenber Aña ṭās-ı zeridi mihr-i enver	*Yeni ay beşiğine çenber olmuştu. Parlak güneş (de) onun için altından bir tastı.*
	Anı uyutmakiçün gāh u bī-gāh Ṣabā gehvāresin ügrirdi her gāh	*Sabah rüzgarı vakitli vakitsiz onu uyutmak için devamlı beşiğini sallardı.*

[358] Perviz kelimesi Farsça'da "muzaffer; talihli, mesut; aziz, mükemmel, kıymetli; güzel davranış, cömertlik; süreyya burcu, ülker; güneş" gibi anlamlara gelmektedir. (bkz . F. Steingass, A Comprehensive Persian-English Dictionary, Librairie du Liban, new reprint, Lebanon, 1975, s.246)

	Bu dehrün mäderi ḳalmışdı ṭāña Verirdi luṭfile pistānın aña	*Bu dünyanın annesi şaşakalmıştı. Lutfile memesini ona verirdi.*
285	Ġıdā olmışdı aña şehdile şīr Eger şehd olmasa olmazidi sīr	*Süt ve bal onun yiyeceği olmuştu. Eğer bal olmasa doymazdı.*
15a	Ġıdāsın bulmasa hic uyumazdı Ṭaʿāmı şehd ü şīrīnsüz yemezdi	*Yiyeceğini yemezse hiç uyumazdı. Yemeği bal ve* tatlısız yemezdi.
	Ezelden meyli Şīrīn'idi ẓāhir Bu toḫmidi ki peydā oldı āḫir	*Belli ki öteden beri tatlıya, yani Şirin'e meyletmişti. Bu (bir) tohumdu sonradan ortaya çıktı.*
	Çü bu tertībile yaşına yetdi Yire inüb yürümek ḳaṣdın etdi	*Bu hal üzre bir yaşına girdi (ve) yere inip yürümek istedi.*
	Ḳılile dāyesi cānını aṣdı Çıḳub zerrīn bişikden yire baṣdı	*Altın beşikten çıkıp yere bastığında, dadısı canını kılla astı; yani çoḳ tedirgin ve dikkatli olmaya başladı.*
290	Zemīn itdi tefāḫur ʿarşa ol dem Didi şimden-gerü ḥācet degül ġam	*O anda yeryüzü gökyüzüne karşı övündü, "Bundan sonra üzülmeye gerek yok*
	Bunuñ bigi ayaġuñ ferşi oldum Şu kim gönlüm murādı-y-idi buldum	*Böyle bir ayağın bastığı yer oldum. Gönlümün muradını buldum" dedi.*
	Çü biş yaşına yetdi şāh Pervīz İletdiler muʿallim ḫāneye tīz	*Şah Perviz beş yaşına geldiğinde, onu muallim-haneye (okula) götürdüler.*
	Meger ol demde varidi bir ādem Kim olmışdı zamānında müsellem	*O çağda bir adam vardı ki devrinde herkesçe tanınmıştı.*
	Kemālātı-y-ile meşhūr u mevṣūf Bozorg Ümmīd adı adıyla maʿrūf	*Olgunluğuyla tanınmış ve vasıflanmıştı. Adı Bozorg Ümmīd'di. Adıyla meşhurdu.*
295	Şeh-i Kisrā bulub getürmişidi Anı Pervīze ḫᵛāce etmişidi	*Şah Kisra* bulup getirmişti. Onu Pervize hoca *yapmıştı.*
	Aña saʿyile taʿlīm etmişidi Ḳamu esrārı tefhīm etmişidi	*Ona (Pervize) gayretle öğretmişdi. Bütün sırları bellemişti.*
15b	Ṭabiʿī vü riyāżī vü İlāhī Fünūnı cümle bilmişdi kemāhī	*Tabii bilimler, matematik (ve) ilahi bilimlerin tamamını olduğu gibi öğrenmişti.*
	Şu denlü maʿrifet ḳılmışdı ḥāṣıl Maḳām-ı ʿārife olmışdı vāṣıl	*O denli bilgi sahibi olmuştu ki, arifler derecesine ulaşmıştı.*

	Ḥākim-i ʿāleme ādem dimezdi	*Dünyanın (en ileri gelen) düşünürüne adam demezdi.*
	Atası sözini fehm eylemezdi	*Babası (bile) söylediklerini anlayamazdı.*
300	Kemālile ḳılub nefsini tekmīl	*Nefsini olgunlaştırarak Çok az müddette eğitimini*
	Sehil müddetde ʿilmi ḳıldı taḥṣīl	*tamamladı.*
	Çü ʿilm ü maʿrifet ḳaydını gördi	*İlim ve marifet işini hallettik(ten) (sonra) askerlik*
	Sipāhīluḳ yolına gitdi ṭurdı	*yoluna yöneldi.*
	Getürdiler hemān-dem esb-i tāzī	*Hemen bir arap atı getirdiler ki (Perviz) kılıç ve*
	K'ide şemşīrile nīzeyle bāzī	*mızrakla hüner göstersin.*
	Mübārizler ḳamu taʿlīme geldi	*Dövüşçülerin hepsi savaşın şartlarını öğretmeye*
	Ṣavaş aḥvālini tefhīme geldi	*geldiler.*
	Kimi gösterdi tīrile kemānı	*Kimi ok ve yayı gösterdi Kimi kılıç ve*
	Kimi şemşīrile tīġ u sinānı	*mızrağı.*
305	Kimi nīze kimi ḳalḳan yolını	*Kimi mızrak, kimi kalkan usulünü . Şaha hepsini*
	Ḳamu gösterdiler şāha yolını	*gösterdiler.*
	Kimi çevgān u ṭob ögretdi aña	*Kimi (de) ona "çevgan ve top"u öğretti ki oyununu*
	Ki bāzīsin görenler ḳaldı ṭāña	*görenler şaşakaldılar.*
	Bes andan atile meydāna düşdi	*Ondan sonra atla meydana girdi günlerce çevgan*
	Nice gün ṭopile çevgāna düşdi	*ve top oynadı.*
16a	Biraz müddet bu bāzile geçindi	*Biraz bu oyunla meşgul oldu(ktan sonra) usanıp*
	Uṣanub didi gel bundan geç indi	*"(artık) bundan vazgeç" dedi.*
	Anı terk idüb oldı ʿayşa meşġūl	*Onu bırakıp yiyip içip eğlenmekle meşgul oldu. Şarap,*
	Mey ü maḥbūb u sāz idindi maḳbūl	*güzeller ve müziğe önem verdi.*
310	Perī-peykerlerile cām içerdi	*Peri yüzlü güzellerle içki içerdi. Şarap içince, eli*
	Müdām içse eli altun ṣaçardı	*etrafındakilere altın saçardı.*
	Muġannīler çoġidi ṣoḥbetinde	*(Onun) sohbet ortamında çok şarkıcı vardı. (Ayrıca)*
	Rebāb u ʿūd u çengidi ḳatında	*rebab, ud ve çeng (de) huzurunda idi.*
	Cevān-ı ḫūbidi şeh-zāde Pervīz	*Şeh-zade Perviz güzel bir gençti. Şiir üslubunda*
	Suḫen ṭarzında olurdı şeker-rīz	*(ağzından) şeker (gibi) saçar .*
	Ḳaçan söz söylese dürler dökerdi	*Ne zaman söz söylese inciler dökerdi. Dudağı söz*
	Lebi söz yerine şekker dökerdi	*yerine şeker dökerdi.*

	Söze girse faṣīḥidi be-ġāyet Ki ḫarc eylerdi her sözde belāġat	*Söze başlasa gayet düzgün konuşurdu. Ki her sözde söz sanatlarını kullanırdı.*
315	Gehī nūş-ı meyile eglenürdi Gehī güş-ı neyile diñlenürdi	*Bazen şarap içerek eğlenirdi. Bazen ney dinleyerek dinlenirdi.*
	Gece gündüz işi ʿayşidi ʿişret Ḳılurdı tāze dil-berlerle ṣoḥbet	*Gece gündüz işi yiyip içip eğlenmekti. Genç güzellerle sohbet ederdi.*
	Degüldi rūz u şeb ḫālī ṭarabdan Velī çıḳmazidi hergiz edebden	*Gece gündüz eğlenceden uzak değildi. Ancak hiçbir zaman edep dairesinin dışına çıkmazdı.*
	Suvār olub gehī cevlān iderdi Seḥerden bāzını çevgān iderdi	*Bazen seher vakti ata binip çevgan oyununu oynardı.*
16b	Geh eylerdi ṣefādan ʿazm-i naḫcīr Şikār eylerdi bebr u āhū vü şīr	*Bazen mutluluktan yaban keçisi avlamaya çıkar, bebr, ceylan ve aslan avlardı.*
320	Geh eylerdi çemende ṣoḥbet-i çeng İçilürdi şarāb-ı erġuvān-reng	*Bazen çimende sazlı sohbetler yapar, (burada) erguvan renkli (kırmızı) şarap içilirdi.*
	Gehī baḫşiş ḳılurdı sīmile zer Ṣaçardı meclise envāʿ-ı gevher	*Bazen de altın ve gümüş bahşiş verirdi. Meclise çeşit çeşit mücevherler saçardı.*
	ʿAṭāsını göreydi Ḥātem-i Ṭayy Seḫāsı defterin eyleyedi ṭayy	*Hatem-i Tayy eğer onun (cömertçe verdiği) hediyesini görseydi, (kendi) cömertliğinin defterini dürerdi.*
	Kerem aṣlını andan ögreneydi Seḫā didiklerinden utanaydı	*Cömertliğin ne olduğunu ondan öğrenseydi (de) cömertlik dediği (şeylerden) utansaydı.*
	Cihān içinde olmışdı nişāne Kemālātiyle bī-miṣl-i zamāne	*Cihanda belirgin hale gelmişti. Olgunluğuyla (o) zamanda benzersizdi.*
325	Şarāb u devlet ü ṣubḥ-ı cevānī Maḳām-ı ʿayş ü vaḳt-i kāmrānī	*Şarap, devlet ve gençllik sabahı Yeme-içme makamı ve mutluluk (muradına erişme) vakti*
	Saʿādetdür ki Ḥaḳḳ ḳıldı müyesser Ṣafā vü ẕevḳ u niʿmetdür muḳarrer	*Mutluluk ki (onu) Hakk nasip etti. Zevk, safa ve nimet (onda) karar kıldı.*
	Ġurūr-ı ḥüsnidi başında bāde Ḳatında tāze muṭriblerdi sāde	*Güzelliğin verdiği gurur başını döndürmüştü. Huzurunda sadece genç çalgıcılar vardı.*
	Neşāṭı göñline ḳılmışdı ʿādet Mey ü maḥbūbile eylerdi ʿişret	*Mutluluğu gönlü için bir gelenek haline getirmişti. Şarap ve güzellerle eğlenirdi.*

İşi güş-ı neyidi nūş-ı bāde
Ġamuñ bünyādını vermişdi bāde

İşi ney dinleyip içki içmekti. Üzüntü yapısını rüzgara vermişti (yok etmişti).

17a 330 Nidā itdürmişidi Hürmüz-i şāh
Ḳamu iḳlīmini ḳılmışdı āgāh

Hürmüz Şah fermanlar okutarak bütün ülkesini uyarmıştı.

Ki vāy ol kimseye kim ola bed-kār
Ere bir kimseye fiʿlinden āzār

Ki "vay geldi o kötü işler yapanın (haline ki); onun, yaptığından biri incinsin.

Gire ġaṣbile āḫir ḫānesine
Veyā meyl eyleye bir dānesine

Bir başkasının evine zorla girsin veya birinin (talıl) danesine meyl etsin.

Yaḫod bir kimsenüñ bāġına gire
Sebebsiz meyvesin ẓulmile dire

Yahut bir kimsenin bağına girsin (ve) sebepsiz yere, zorla meyvesini dersin.

Yaḫod ṣalub ṭavārın geşt-zāra
Ṣala dihḳānları āhile zāra

Yahut davarını tarlaya sokup köylüleri ağlatıp inletsin.

335 Aña bir vechile idem siyāset
Ki her kişi ala andan naṣīḥat

Onu öyle bir şekilde idam edeyim ki herkes ondan ibret alsın.

Der-ṭaleb-i icāzet-i Ḫusrev be-şikār-reften[359]

Hüsrev'in ava gitmek için izin istemesi

Meger taḫtında bir gün Hürmüz şāh
Oturmışdı felek burcında şan māh

Hürmüz Şah, bir gün tahtında, feleğin burcundaki ay gibi oturmuştu.

Gelüb yādına oġlı şāh Pervīz
Derūnına yetişdi āteş-i tīz

Oğlu Şah Perviz, aklına gelip içine hararetli bir ateş düştü.

Gene mihr ü maḥabbet geldi cūşa
Getürdi Hürmüzi ol dem ḫurūşa

Gene sevgi ve şefkat (duyguları) coşup, o anda Hürmüz'ü harekete geçirdi.

Vezīrine didi ḫandān [u] ḫurrem
Getürdüñ Ḫusrev-i Pervīzi bu dem

Vezirine, mutlu (bir şekilde) "Hemen Hüsrev-i Perviz'i getirtin." dedi.

340 Yügürdüb niçe serheng ü yasavul
Didi Pervīz öñinde yort u savul

Birçok asker ve muhafız yürütüp dedi (ki); "Perviz'in önünde durma, çekil."

Hezār iʿzāzile Pervīz[i] ol dem
Getürdiler ḥużūr-ı şāha ḫurrem

Perviz'i, hemen, çok saygı ve ihtimam göstererek, mutlu (bir şekilde) Şah'ın (Hürmüz) huzuruna getirdiler.

---

[359] (t.t.): Bu bölüm (336-375) yazmada, 208a-209b varaklarında, 4422 ile 4461. beyitler arasında kayıtlıdır.

	Geçürdi yanına Pervīzi der-ḥāl ʿAṭā eyledi vāfir gencile māl	*(Şah), Perviz'i hemen yanına oturtarak (ona) bol hazine ve mal hediye etti.*
(208b)	Nişār itdi cevāhirler firāvān ʿAḳīḳ ü laʿl ü yāḳūtile mercān	*(Ona) bolca mücevherler, akik, lāl, yakut ve mercan saçtı.*
	ʿİnāyetler ḳılub gösterdi raġbet Hezārān luṭfile ḳıldı riʿāyet	*Yardımlar edip, ilgi gösterdi. Binlerce lutufla ağırladı.*
345	Velīkin baḳmadı bunlara şeh-zād Dil-i ġam-gīni bir dem olmadı şād	*Ancak, Şehzade bunlara bakmadı, dertli gönlü bir an (olsun) mutlu olmadı.*
	Görüb Hürmüz didi ey nūr-ı dīde Nedendür ḫāṭıruñ böyle remīde	*Hürmüz, (bu durumu) görüp, "Ey gözümün nuru, gönlün, neden böyle ürkmüş,çekingendir?" diye sordu.*
	Niçün gül bigi gülmezsün sen ey gül Degülsün şevḳile güyā çü bülbül	*Ey gül, sen neden gül gibi gülmezsin, (niçin) şevkile, bülbül gibi konuşmazsın?*
	Sebeb n'oldı bunuñ sırrın ʿayān it Murāduñ n'idügin cümle beyān it	*(Buna) sebep nedir, bunun sırrını açıkla. Muradının ne olduğunu tamamen anlat.*
	Didi şāhā bu dünyādur pür-āfet Olur mı genc ü māl aña mükāfat	*Dedi (ki) "Ey Şah, bu dünya āfetlerle doludur, ona hazine ve mal mükafat olur mu?"*
350	Ḳılur her ṣubḥ-dem kūs-ı şeh āvāz Dem-i rıḥlet yetişdi eyle pervāz	*Her sabah, Şah'ın kösü (büyük davulu) "göçme vakti geldi, harekete geç" diye bağırmaktadır.*
	Anuñ-çün gitdi bu göñlüm ḳarārı Bu ġamdandur mizācum inkisārı	*Bu gönlümün huzuru, bu yüzden gitti, sağlığımın bozulması, bu üzüntü yüzündendir.*
	Didi ey nūr-ı ʿaynum eyle seyrān Çü bildüñ kimseye ḳalmaz bu devrān	*(Şah)dedi (ki); "Ey göz bebeğim, madem ki bu dünyanın - kimseye kalmayacağını öğrendin, (o halde) gezip dolaş."*
	Süvār ol dāyimā ʿazm-i şikār it Temāşā-yı kenār-ı cūybār it	*Atına bin, daima av peşinde koş, ırmak kenarlarını seyr*
(209a)	Ola kim ḫāṭıruñ olub küşāde Sürūrı ḳalbüñüñ ola ziyāde	*Olur ki, gönlün açılıp kalbinin mutluluğu artar.*
355	Gehī gül-şenlere ʿarż-ı cemāl it Mey-i gül-reng içüb defʿ-i melāl it	*Bazen gül bahçelerine güzel yüzünü göster, gül renkli (kırmızı) şarap içip üzüntüyü kov.*
	Çü şāhuñ sözini güş itdi Ḫusrev Ṭulūʿ itdi ufuḳdan çün meh-i nev	*Hüsrev, Şah'ın sözlerini duyunca, ufuktan yeni ay gibi doğdu.*

	Açıldı ḫāṭırı gül bigi ol dem Ṭurugeldi yirinden şād u ḫurrem	*O anda gönlü gül gibi açıldı, memnun ve mutlu (bir şekilde) yerinden kalktı.*
	Duʿālar eyleyüb şāha firāvān Sarāyına yetişdi şād u ḫandān	*Şah'a çok dualar edip, mutlu (bir şekilde) sarayına gitti.*
	Ḳıġırdı ol zamān maḥremlerini Ḳatında ḫāṣekī hem-demlerini	*O zaman, kendine yakın olan dostlarını, yanında bulunan seçkin arkadaşlarını çağırdı.*
360	Didi görüñ ne varise yaraġı Şikār eyleyelüm ṣaḥrā vü ṭaġı	*(Onlara) dedi (ki); "Ne gerekiyorsa, tedarik edin, (gidip) ova ve dağda avlanalım."*
	Ḳamu esbābumı eyleñ mükemmel Daḳīḳa ḳalmasun mensī vü mühmel	*Bütün eşyalarımı mükemmel hazırlayın, unutulmuş ve ihmal edilmiş küçük bir şey kalmasın.*
	Didiler cümlesi fermān-pezīrüz İşigüñde ġulāmuz hem esīrüz	*Hepsi, "Emrine amadeyiz, eşiğinde kul köleyiz." dediler.*
	Ne emr itdüñise iltelüm yirine Ḳamu buyruḳlaruñ varsun yirine	*Ne emrettiysen, yerine getirelim. Bütün emirlerin yerine getirilsin.*
	Oturdı ol gece şeh-zāde ḫalvet Buyurdı ḳıldılar bir ʿālī ṣoḥbet	*O gece, Şehzade yalnız başına otururken emretti; büyük bir sohbet (meclisi) kuruldu.*
(209b)365	Şeh-içün ḳurdılar taḫt-ı muraṣṣaʿ Oturdı anuñ üstinde murabbaʿ	*Şah için süslü (bir) taht kurdular; onun üzerinde bağdaş kurarak oturdu.*
	Getürdiler iki biñ micmer-i zer Buḫūr eylediler ʿūdile ʿanber	*İki bin (tane) altın buhurdan getirip öd ağacı ve anber ile tütsü yaptılar.*
	İki biñ meşʿal-i sīm ü zer-endūd Ṣabāḥ olınca yandı ṣāf u bī-dūd	*Altın ve gümüş yaldızlı iki bin meşale, sabaha kadar temiz ve dumansız (bir şekilde) yandı.*
	Getürdiler reyāḥīnile rāḥı Mey-i nābile memlūʿ biñ sürāḥī	*Saf içkiyle dolu binlerce sürahi, fesleğenlerle şarabı getirdiler.*
	Muraṣṣaʿ laʿlile zerrīn ḳadeḥler Ki nūrından bulur meclis feraḥlar	*Lâlle süslenmiş (öyle) altın kadehler (getirdiler) ki, ışıltısından meclis mutlu olur, aydınlanır.*
370	Derildi sāḳī-[yi] sīmīn-bedenler Ḳamu gül-çehreler ġonce-dehenler	*Hepsi, gümüş bedenli, gül yüzlü, gonca ağızlı (olan) sakiler toplandılar.*
	Buyurdı şeh ḳamu devr eylediler Meyile meclisi heb ṭoyladılar	*Şah emredince, hepsi dolanıp meclisi tamamen şarapla ağırladılar.*

Bu sāḳīler içinde birisi ḫūb
Şehe maḫṣūṣidi zībā vü merġūb

Bu sakilerin içinde güzel (olan) birisi, Şah'a mahsustu.

Aña ḳıldı işāret şāh Pervīz
Didi ṭoldur muraṣṣaᶜ kāseyi tīz

Şah Perviz, ona işaret ederek "Hemen süslü kadehi doldur." dedi.

Ki cānān ᶜışḳına nūş eyleyelüm
Anuñla göñlümüz ḫoş eyleyelüm

Ki sevgilinin aşkına içip onunla gönlümüzü hoş edelim.

İşidüb bu sözi sāḳī ḳulaġı
Pür eyledi revān altun ayaġı

Sakinin kulağı bu sözü işitip hemen altın kadehi doldurdu

Ḫiṭāb-kerden-i Hürmüz bā-Ḫusrev

Hürmüz'ün Hüsrev'e hitap etmesi

Meger eyyām-ı nev-rūzidi ᶜālem
Bahārile cihān olmışdı ḫurrem

Nevruz günleriydi.. Baharla dünya mutlu olmuştu.

Ki Ḫusrev leşker-i dil-berlerile
Perī-peyker melek-manẓarlarile

Ki Hüsrev peri yüzlü, melek görünüşlü güzeller ordusuyla,

Ṭurub ol gün seḥerden gitmişidi
Hevā-yı ṣayd-ı naḫcīr etmişidi

O gün seher vakti kalkıp yaban keçisi avlamak hevesiyle gitmişdi.

Ki tīr-i ġamzesin idüb ḫavāle
Kemend ataydı zülfiyle ġazāle

Ceylana gamzesiyle ok, zülfüyle kement atardı.

17b Hevā-yı ḫūbidi eyyām-ı nīsān
Gidermişdi yoluñ gerdini bārān

Nisan günlerindeydi, hava güzeldi. Yağmur, yolun tozunu ortadan kaldırmıştı.

Güneş vermişdi dehre reng-i zerdi
Benefşeyle yiridi lāciverdī

Güneş dünyayı sarıya boyamıştı. (Ancak) yer menekşelerle lacivert renkteydi.

Bitüb lāle içinde sebze-i ter
Çü ṭūṭī beyżadan gösterdi şan per

Yemyeşil çimenin içinde lāle bitince, sanki papağan ak tüylerinin (renkli) kanadını gösterdi.

Yir itmiş lāle-zār içinde ᶜarᶜar
Şanasın ayaġı ḫınnālu dil-ber

Dağ servisi, sanki ayağı kınalı bir güzel gibi, lale bahçesinin içinde yerleşmiş.

Hevānuñ iᶜtidālinden çü nev-rūz
Cihān olmışdı cümle ḫāṭır-efrūz

Havanın, sanki nevruzmuş gibi, güzel oluşundan cihan çok gönül alıcı, cazip bir hale gelmişti.

Ḥarīr-i āb olub çün penbe-i berf
Gülüñ ᶜaksi-y-idi tamġā-yı şengerf

İpeğe benzeyen su, kar pamuğu gibi olup gülün (bura daki) aksi,kırmızı renkli bir damgaydı.

	Gül-i sūrīyi görmiş ġonce-i ter Girībānına dikmiş tügme-i zer	*Taze gonca, düğün/mutluluk gülünü görmüş (de)* *yakasına altın (bir) düğme dikmiş.*
	Çü ᶜayş etdi çemende verd-i ḫod-kām Didiler ḫāne-i bülbül aña nām	*Kendini beğenmiş gül çimende (bir) yemek yaptı . Ona* *"bülbül yuvası" adını verdiler.*
	Olur zīr-i şüküfe naḫl-i ter ḳum Geyür sırma ucından şanki ḳāḳum	*Tomurcuğun, meyveli ağaç çiçeğinin altı, taze fidana* *yaka olur. Sırmadan dolayı da sanki kakum kürkü giyer.*
	Gül idüb ḫaymesi rengini aḥmer Hezāruñ yirin etmişdi muḳarrer	*Gül çadırının rengini kırmızı yapıp bülbülün yerini* *sabitleştirmişti.*
390	Daḳub ḳavs-i ḳuzaḥdan boynına ṭavḳ Ebr ḳumrı bigi iñlerdi pür şevḳ	*Bulut, boynuna gök kuşağından (bir) gerdanlık takıp* *kumru gibi heyecanla inlerdi.*
18a	İçüb lāle şarāb-ı erġuvānī Geyüb ġonce ḳabā-yı şādmānī	*Lale erguvan renkli şarabı içmiş, gonca (da) mutluluk* *elbisesini giymişti.*
	Çemende ġonce-i raᶜnā-yı lāle Ġazāluñ kāmına oldı nevāle	*Çimende lalenin güzel goncası, ceylanın mutluluğuna* *azık olur.*
	Hevā-yı muᶜtedil ne germ ne serd Ne balçıḳ zaḫmeti ne miḥnet-i[360] gerd	*Mutedil (bir) hava; ne sıcak ne soğuk... Ne çamur* *zahmeti ne (de) tozun sıkıntısı (vardı).*
	Bu şevḳile ṭurub ol şāh Pervīz Gene ᶜazm-i şikāre eyledi ḫīz	*O şah Perviz bu heyecanla ayağa kalkıp gene avlanmaya* *niyetlendi.*
395	Suvār olub perīler esb-i tāzī Ederlerdi biribiriyle bāzī	*Peri (gibi güzel)ler Arap atlarına binip birbirleriyle* *yarış ederlerdi.*
	Ol āfetler ḳamusı perniyān-pūş Ḳılurlardı niçe hüşyārı bī-hūş	*O āfetler hepsi ipekten, işlemeli (elbiselerle) nice* *akıllıların akıllarını başlarından alırlardı.*
	Ṭolanurlardı Ḫusrev çevresinde Çü yıldızlar meh-i nev çevresinde	*Yıldızların yeni ayın çevresinde dolandığı gibi* *Hüsrev'in çevresinde dolanırlardı.*
	Alub ellerine ḳavs-i keyānı Nişānī tīr ederlerdi cihānı	*Padişahların yaylarını ellerine alıp dünyayı oklarına* *nişan ederler.*
	Ḫalāṣ olmazdı bir ṣayd ellerinden Ḳaçarlardı ṭoḳunsa yellerinden	*Hiç bir av ellerinden kurtulamazdı. (Avlara) yellerinden* *(bile) dokunsa kaçarlardı.*
400	Biri kebgile tīhū idüb omac Biri fitrākine bağlardı derrāc	*Biri keklik ve çil kuşunu hedef (olarak) seçip* *atının terkisine turaç bağlardı.*

[360] Bkz . 348. dipnot.

	Ḫadengile ṭolanurlardı servi Atarlardı şikār idüb tezervi	*Okla(rıy)la servi ağacını çevirirlerdi (ve) sülünü nişan alarak atarlardı.*
18b	İderdi derdile āvāze ñavek Ururdı nā'reyi bī-ḫod çekāvek	*Ok üzüntüyle vınlayarak (giderdi) (ve) baygın dişi ördek (acıyla) feryad ederdi.*
	Yire şol deñlü dökmişlerdi ḳanı Bu ḳorḳudan gidüb şayduñ ḳalanı	*Yere o kadar kan dökmüşlerdi ki, bu korkudan avın geri kalanı (da) kaçmıştı.*
	Bıraḳmışdı Ḫıṭāy āhūsı nāfe Ḳaçub gitmişdi 'anḳā kūh-ı Ḳāfe	*Hıtay ahusu (göbeğindeki) miski bırakmıştı. Anka kuşu kaçıp Kaf Dağı'na gitmişti.*
405	Ġazāliçün olub āşüfte-aḥvāl Yügürürdi seg-i dīvāne pā-māl	*Divane köpek ceylan(lar) için çılgın bir hal alıp ayaklar altında koşardı.*
	Ḳaçabilmezdi keklik bāz elinden Ne bāz ol türk-i tīr-endāz elinden	*Keklik doğanın elinden kaçamazdı. Ne doğanı; o ok atan güzelin elinden (kaçamazdı).*
	Melāyik leşkeri-y-ile bu şeh-zād Gece olunca ṣayd etmişdi dil-şād	*Bu hükümdar oğlu melek (gibi güzel)ler ordusuyla gece oluncaya kadar, mutlu bir şekilde, avlanmıştı.*
	Şebā-hengām kim ḫūrşīd-i tābān Ḥayāt ābı bigi olmışdı pinhān	*Akşam vakti parlak güneş āb-ı hayat gibi kaybolmuştu.*
	Cihān içi ḳarañu olmışidi Ḫalāyıḳ yolların yañılmışidi	*Cihan karanlık olmuştu. Kadın hizmetçiler, yollarını şaşırmıştı.*
410	Ḳażā-y-ile göründi ḳarşudan nār Gözine Ḫusrevüñ nūr oldı ol nār	*Tesadüf eseri olarak karşıdan bir ateş göründü. O ateş Hüsrev'in gözüne nur (gibi) geldi.*
	Ol āteş oldı ol ḳavme gülistān Aña 'azm eyledi āteş-perestān	*O ateş, o topluluk (için) gül bahçesi oldu(ve bu) ateşperestler ona yöneldiler.*
	Meger bir evimiş ol cāy-ı āteş Yetişdiler aña ol ḳavm-i dil-keş	*Meğer o ateşin yeri bir evmiş. O gönlü cezbeden topluluk ona ulaştı.*
19a	Şehiçün ṭutdılar bir ḫūb oṭaġ Ḳayurdılar her esbāb u yaraġ[361]	*Şah için güzel bir otağ hazırladılar (ve onun) her türlü ihtiyacını gördüler.*
	Oṭağına şeh indi devletile Geçüb taḫta oturdı şevketile	*Şah büyük bir şa'şaa içinde otağa girdi (ve) Heybetli (bir şekilde) geçip tahta oturdı.*
415	Buyurdı şeh getürdiler şarābı Müheyyā ḳıldılar nuḳl [u] kebābı	*Şeh emretti; Şarap getirdiler. Meze ve kebap hazırladılar.*

[361] Bu mısraın vezni bozuktur.

	Muġannīler girüb sözile sāza Gene başladı ʿāşıḳlar niyāza	*Şarkıcılar çalıp söylemeye, Aşıklar (da) yalvarmaya başladı.*
	Çü muṭribler ururdı ʿūda zaḫme Dem-i dāvda iderlerdi ṭaʿāme	*Çalgıcılar uda vurarak onu yararlardı, oyun anında zevk alırlardı.*
	Ney-i nāyī diyeydim ney şekerden Daḫı şīrīnidi ol ney şekerden	*Şeker kamışından ayrılık neyi deseydim, o ney şekerden daha tatlı olurdu.*
	Şeker ṣanma ki nuḳl-ı cāmī-y-idi Güzeller gözleri bādāmı-y-idi	*Şeker sanma ki, içkinin mezesiydi. (O) güzellerin gözbebeğiydi..*
420	Isırurlardı ol şeb mest olanlar Lebiçün ḳandile sīb-i ẕeḳānlar	*O gece sarhoş olanlar dudağı, çene elması gibi ısırırlardı.*
	Gece ol bütler olmışlardı tā-rūz Mey-i nāb āteşiyle ʿayş-efrūz	*O put (gibi güzel)ler, gece, sabaha kadar saf şarabın etkisiyle eğlenceyi canlı tutmuşlardı.*
	Açıldı ṣubḥ-dem çün şemse revzen Çıḳardı ser girībān-ı ufuḳdan	*Sabah vakti güneş için bir pencere açılmış gibi, kafasını ufkun yakasından çıkardı.*
	Zamān ṣubḥile geydi gine ḳāḳum Çıḳardı gice semmūrın didi ḳum	*Zaman, gece samur kürkünü çıkararak yine sabahleyin kakum kürkü giydi ve "kalk" dedi.*
19b	Meger şeh-zādenüñ ādemlerinden Ḳatında ḫāṣekī maḥremlerinden	*Meğer şehzadenin adamlarından, yanında (ona hizmet eden) sırdaşlarından*
425	Birisi yañılub bir bāġa girmiş Meyüñ fiʿliyle birḳaç elma dermiş	*Brisi yanılıp bir bağa girmiş. Şarabın (verdiği sarhoşluğun) tesiriyle birkaç elma dermiş.*
	Uzadub sīb-çün ol bih zeḳan dest Siyāh itmiş iki bādāmını mest	*O, sarhoşluğun iki gözünü kararttığı ayva (gibi) çenesi olan, elma için elini uzatmıştı.*
	Anuñ ḥırṣını sīb idüb ziyāde Dimāġını daḫı vermiş fesāde	*Elma onun ihtirasını artırıp aklına fitne bulaştırmış.*
	Ki dihḳānuñ ṭutub rīşini yolmış Elinden cebrile ḫurmāsın almış	*Ki tutup köylünün sakalını yolmuş (ve) zorla elinden hurmasını almış.*
	Şütürbānlar daḫı uyḫuya varmış Şütürler de varub bir bāġa girmiş	*Deve çobanları da uykuya dalmış. Develer de bir bağa girmişler.*
430	Ziyānlar eyleyüb ol bāġı yıḳmış Ṣanasın od urub ser cümle yaḳmış	*O bağı yıkarak (çok) zarar vermişler. Sanki tamamını ateşe verip yakmışlar.*

		Gelüb Pervīze feryād itdi dihḳān Didi şāhā elüñden dād u efgān	*(Bunun üzerine) köylü, gelip Perviz'e "Ey şah senin elinden feryat (etmekteyim)" dedi.*
		Aġaclarda ne kim var sīb ü ḫurmā Ḳamusın ḳullaruñ eyledi yaġmā	*Kulların ağaçlarda ne kadar elma ve hurma varsa, hepsini yağmaladılar.*
		Gelüb üştürlerüñ de yıḳdı bāġı Çubuḳlarda ḳomadı hīc ṣāġı	*Develerin de gelip bağı yıktı. (Öyle ki), çubuklarda hiç sağlam bırakmadılar.*
		Ḫuṣūṣā kim o bāġ öksüzlerüñdür Atasuz anasuz dilsüzlerüñdür	*Asıl önemlisi o bağ, anası-babası olmayan, dilsiz öksüzlerindir.*
20a	435	İşidüb bu sözi ḫışm itdi Pervīz Ṭokundı cānına bir āteş-i tīz	*Perviz bu sözü işidince çok kızdı. Canına (o anda) yakıcı bir ateş dokundu.*
		Ḳıġırdı ḳulları ol demde der-ḥāl Su'āl etdi bulardan n'oldı aḥvāl	*Hemen kullarını çağırdı (ve) bu (meseleyle ilgili) durumu sordu.*
		Gelüb şāh öñine ol sāde-ruḫsār Şehüñ ḫışmını gördi ḳıld(ı) inkār	*O daha sakalı çıkmamış, genç delikanlı, şahın huzuruna vardığında, onun çok kızdığını görünce (suçunu) inkār etti.*
		Buyurdı şeh ki ḳarnını yaralar Eger elma yedi-y-ise göreler	*Şah "Karnını yarsınlar, eğer elma yemişse, görsünler." diye emretti.*
		Hemān-dem baṭnını eylediler şaḳḳ İçinde gördiler sībi muḥaḳḳaḳ	*O anda karnını yardılar. Gerçekten de (içinde) elmayı gördüler.*
	440	Virüb bāġ ıssına üştürleri hem Tesellī eyledi eytāmı muḥkem	*Bağın sahibine de develeri verip Yetimleri tam teselli etti.*
		Şütür-bānı daḫı etdirdi ber-dār Yasaġın yirine yetürdi tekrār	*Deve çobanını da astırarak tekrar adaleti sağladı.*
		Zihī ʿakl u zihī fikr ü ferāset Zihī inṣāf u tedbīr u kiyāset	*Ne güzel akıl, düşünce ve anlayışlılık; ne güzel insaf, tedbir ve uyanıklık...*
		Naṣīb etmiş cevānīgin aña Ḥaḳḳ Teʿālallah zihī Feyyāż-ı Muṭlaḳ	*Ona Hakk gençliğini nasip etmiş. Tealallah (O) ne güzel Feyyaz-ı Mutlak'dır.*
		Cihāndan geçdiler şāhān-ı nīşīn Düzetdiler bu resme vaż< u āyīn	*(Daha önce tahta) oturan şahlar öldüler. (Onlar) böyle bir düzen kurmuşlardı.*
	445	Ederlerdi ḳamu anlara taḥsīn Ḫuṣūṣā kim olardı münkir-i dīn	*Onlar dini inkār eden oldukları (halde), herkes onlara saygı duyardı.*

20b	Gerek dīn ehli daḫı olub evlā Şeh-i İslām ola ᶜadlile aᶜlā	*Din (İslām) ehli olanın daha üstün olması gerekir ki,* *İslām ülkesinin şahı adaletle yücelsin.*
	Muḥammed şerᶜini ide riᶜāyet Ḳıla aḥkāmın icrā tā-ḳıyāmet	*Hz. Muhammed'in şeriatine riayet etsin. (O'nun)* *kanunlarını kıyamete kadar icra etsin.*
	Bi-ḥamdillah bugün sulṭān-ı devrān Ki ᶜadlile kemālin buldı īmān	*Hamdolsun, bugün (o) çağın sultanı(dır) ki, (bu sayede)* *iman olgunluğa erişti.*
	Cihān oldı anuñ cūdıyla maᶜmūr Zamānuñ ḳalbi elṭāfıyla mesrūr	*Cihan onun cömertliğiyle mamur, zamanın kalbi* *lutuflarıyla mutlu oldu.*
450	Gel ey mü'min bu niᶜmet şükrini bil Şeh-i devrāna ḫayr ile duᶜā ḳıl	*Ey müm'min gel bu nimete şükr etmesini bil (de)* *zamanın sultanına hayır dua et.*
	Vücūduñdan gider kibr ile kīni Ki taḥṣīl idesin ᶜilme'l-yaḳīni	*Vücudundan kibir ve kini çıkar ki, "ilme'l-yakin"i* *tahsil edebilesin.*
	Ṣaḳın nār-ı ḥased yaḳmaya cānuñ Iraġ eyle mesāvīden zebānuñ	*Sakın kıskançlık ateşi canını yakmasın. Dilini kötü* *(söz)lerden uzak tut.*
	El irdükce edin iḥsānı pīşe İşüñ ḫayrile cūd olsun hemīşe	*Gücün yettiğince bağışta bulunmayı adet haline getir* *İşin daima hayır ve cömertlik olsun.*
	İlāhī ḳāmuya inṣāfı sen vir Gider dürdi göñülden ṣāfı sen vir	*Ey Tanrı'm, herkese sen insaf ver. Gönülden tortuyu* *gider (de) saf (olanı) ver.*
455	Gel ey Rıḍvān gene remzüñ ᶜayān et Bize Pervīzüñ aḥvālin beyān et	*Gel Ey Rıdvan gene ima ettiğin şeyi açıkla (da) bize* *Perviz'in halini anlat.*
	Der-ġamz-kerden-i Ġassānī	*Ġassānī'nin şikāyet etmesi*
21a	Kemīne vāḳiᶜ-i ḥāli diyeyin Sözüñ ṭoġrusını heb söyleyeyin	*Bendeniz meydana gelen durumu söyleyeyim.* *Tamamen sözün doğrusunu söyleyeyim.*
	Bir oġlan mest olub bir bāġa girmiş Ḫaṭā-y-ile aġacdan elma dermiş	*Bir oğlan sarhoş olup bir bağa girmiş. (bir) hata yaparak* *ağaçtan elma koparmış.*
	Getürdüb aña etdürdüm siyāset Raᶜiyyet ḫāṭırın ḳıldum riᶜāyet	*Onu getirtip idam ettirdim. (Böylece) halkın hatırını* *gözetmiş oldum.*
	Şütür-bānlar daḫı uyḫuya varmış Şütürler de varub bir bāġa girmiş	*Deve çobanları da uykuya dalmış develer (de) gidip* *bir bağa girmişler.*

460	Verüb bāġ ıssına üştür ḳaṭārın Daḫı üştürlerin mecmūᶜ-ı bārın	*Bağ sahibine (de) deve sürüsünü ve develerin bütün yükünü verip*
	Ḳamunuñ ḳalbini ḳıldum riᶜāyet Şütür-bāna daḫı etdüm siyāset	*herkesin gönlünü teselli ettim; deve çobanını da idam et(tir)dim.*
	Çü bu güftārı Hürmüz güş ḳıldı Gine mihr ü maḥabbet cūş ḳıldı	*Hürmüz bu söylenen(ler)i duyunca, gene (Perviz'karşı olan)sevgi ve şefkati coştu.*
	Cevābından [hep] itdiler şehādet Ki şeh-zāde sözi ḥaḳḳdur ḥaḳīḳat	*Hepsi cevabının doğruluğuna "Şehzāde'nin sözü doğrudur" diye şāhitlik ettiler.*
	Bes andan soñra itmedi tevaḳḳuf Ḥimāyet gösterüb ḳıldı talaṭṭuf	*Artık ondan sonra beklemedi; (Perviz') koruyup (ona) bağışlarda bulundu.*
465	Hemān-dem Ḫusrevi yanına aldı Ḥasūdīnüñ yüzi ḳarası ḳaldı	*O anda Hüsrev'i yanına aldı; kıskançlara (da) yüzlerinin karalığı kaldı.*
	Kemān-ı ḫışmını luṭfıyla yaşdı Ciger-güşem diyü baġrına başdı	*Öfkesinin yayını lutfuyla gevşetti. "Ciğerimin köşesi" diyerek bağrına bastı.*
21b	Kenārına çeküb Pervīzi ol şāh Naṣīḥatler verüb didi kim ey māh	*O şah Pervizi kucaklayıp ona öğütler vererek dedi ki: "Ey ay (gibi güzel olan oğlum),*
	Bugün sensin cihān içre ḫıred-mend Saña lāzım degüldür nuṣḥile pend	*Bugün sen cihanda akıllı (birisin). (Bu yüzden) sana öğüt ve nasihat lazım değildir.*
	Velī birḳaç kelāmum var diyeyin Saña maḳṣūdumı şerḥ eyleyeyin	*Ancak birkaç sözüm var, diyeyim (de) sana istediğim şeyi açıklayayım.*
470	Senüñdür ᶜāḳıbet bu tācile taḫt Saña olur müyesser mülkile baḫt	*En sonunda bu taç ve taht sana kalacaktır. (Bu) mülk ve talih de sana nasip olacaktır.*
	Reᶜāyaya gerekdür ᶜadlile dād Ki ᶜadlile olur her kişver ābād	*Halka adaletli (davranmak) gerekir. Ki her ülke adaletle mamur olur.*
	Niṣār et leşkere envāᶜ-ı baḫşiş Ki cūdile biter ᶜālemde her iş	*Askerlerine türlü türlü bahşişler ver ki, dünyada her iş cömertlikle biter.*
	Şaḳın ehl-i ḳalemden etme küstāḫ Ki baḫtuñ ḫānesi olmaya sūrāḫ	*Sakın kalem ehlinden(kimsenin) hayasızlık yapmasına izin verme ki bahtının evinde gedik açılmasın.*
	Ḳalem ẓulmile cevre ger ṭuta yüz Siyāh ola niçe maẓlūma gündüz	*Eğer kalem zulüm ve zorbalığa meylederse, nice mazlum için gündüzler kara olur.*

475	Raᶜiyyet bil ki boynuzsuz ḳoyundur Sibāᶜuñ dest-i ẓulmından zebūndur	*Bil ki halk boynuzsuz koyundur ve yırtıcı hayvan(lar)ın zulmünün elinde çaresizdirler.*
	Sipāhīler-dürür çün şīr ü sirḥān Ṣaḳın ḳurdı ḳoyuna etme çōpān	*Sipahiler aslan ve(ya) kurt gibidirler. Sakın koyuna kurdu çoban etme.*
	Kilāb-ı vaḥşdur gūyā ki ᶜummāl Ḳılurlar ẓulmile bu ḫalḳı bed-ḥāl	*Memurlar vahşi köpekler gibidirler, zulm ederek bu halkı kötü durumlara sokarlar.*
22a	Bulardan eyleme zencīri taḳṣīr Ki seg dāyim gerekdür beste-zencīr	*Bunlardan zinciri eksik etme ki köpeğin daima zincirle bağlı olması gerekir.*
	Ṣaḳın nākeslerüñ ḳadrin yüceltme Ekābirler maḳāmına iletme	*Sakın alçaklara değer verip (de) (onları) büyüklerin makamına getirme.*
480	Degüldür şūre yir çün ḳābil-i kişt Anuñ bigi zemīnüñ geştidür zişt	*Çorak toprak tarla(için) elverişli değildir. Öyle yerin toprağı (da) çirkindir.*
	Ger etse çeşme-i ḥayvānı menzil Ḳomaz cān almaġı zehr-i helāhil	*Öldürücü zehir, ab-ı hayatın bulunduğu yerde (bile) olsa, (yine) can almağı bırakmaz.*
	Bu zīb [ü] ziynetüñ maġrūr[ı] olma Ḳabā-yı pür-ẕeheb bendinde ḳalma	*Bu süsün bezeğin mağruru olup, altınlarla süslü elbiseye bağlanma.*
	Baña bu nükte-i dānā dimişdür Ki şehler ziyneti dād u dihişdür	*Bana bu özlü süzü bilgin (biri) söylemiştir: "Şahların süsü, bezeği adalet ve ihsandır."*
	Yatur ehl-i ḫıred kül-ḫende ᶜuryān Geyür zerrīn ḳabālar merd-i nadān	*Akıl sahibi olan külhanda, çırıl-çıplak yattığı (halde) cahil insan altından elbiseler giyer.*
485	Ṣaḳın çekdürmegil yoḫsullara renc Ki sen ḫoş-dil bulasın rāḥat u genc	*Sakın yoksullara sıkıntı çektirme ki, sen rahata erip, hazinelere sahip olasın.*
	Ḳalur ṣanma saña hergiz bu işi Ki bir nüşuñ olur biñ dürlü nişi	*Bu işin (makamın) asla sana kalacağını düşünme. Zira, bir kez içmenin bin türlü zehirlenmesi vardır..*
	Bu deyr-i köhnede işle revāsın Bulur her kişi fiᶜlinin cezāsın	*Bu köhne dünyada her şeyin yakışanını yap. (Zira) herkes yaptığının karşılığını bulur.*
	Budur feryādı kūsuñ gāh u bī-gāh Ki rıḥlet vaḳtidir ac gözüñ ey şāh	*Davulun zamanlı zamansız feryat etmesinin sebebi"Ey şah göçme vaktidir, gözünü aç" demektir.*
22b	Ṭarīḳ-i ᶜadl ü iḥsān eyle pīşe Ki bulasun ẓafer ḫaşma hemīşe	*Adalet ve bağış yolunu seç ki hasma karşı daima üstün gelesin.*

490 Çeküb Rıḍvān bu fikr içinde çoḳ renc — *Rıdvan bu düşünce içinde çok sıkıntı çekip bu*
Bu fikrile demişdür cār u penc genc — *düşünceyle 4-5 hazine (mesnevi) söylemiştir.*

Menem meydānda çün merd-i suḫen-senc — *Bu meydanda söz üstadı benim. Yüz tane hazine*
Sözüm birdür n'ola didümse şad genc — *söylesem ne olur? Söylemek istediğim şey birdir.*

Be-ḫ^{v}āb-dīden-i Ḫusrev Nūşīrevān-rā — *Hüsrev'in Nūşīnrevān'ı rüyada görmesi*

Meger bu māh-tāb-ı ʿālem-efrūz — *Bu cihanı aydınlatan parlak ay ışığıyla geceyi gündüz*
Fürūġıyla şebi ḳılmışdı çün rūz — *gibi yapmıştı.*

Felek ṣaḥrāsı olub encümen-gāh — *Gökyüzü ovası toplantı yeri olmuş, (burada) yıldızlar*
Kevākib çün sipāhiydi ḳamer şāh — *sanki asker ve ay (da) sultandı.*

Veyāḫud şemʿidi pür-nūr u ḫande — *Veyahut güneş ışıl ışıldı ve gülüyordu. Yıldızlar da ona*
Aña pervāne kevkebler çü bende — *kul gibiydi.*

495 Ṭurub ol gīce Ḫusrev meẕhebince — *O gece Hüsrev kalkıp itikatince, (ve) o zamanki*
Zamānı ḳavminüñ hem meşrebince — *kavminin de inacına (göre)*

Ḫaḳa ḳılmışdı envāʿıyla ṭāʿat — *Hakk'a tam bir içtenlikle çeşit çeşit ve güzel ibadetler*
Ḫulūṣ-ı ḳalbile ḥüsn-i ʿibādet — *etmişti.*

Bu ḥāletde varub uyḫuya nā-gāh — *O şah (Hüsrev) bu haldeyken uykuya dalıp rüyasında*
Görür ḫ^{v}ābında Nūşirvānı ol şāh[362] — *Nuşinrevān'ı görür.*

Buña der ceddi kim ey ḳurretü'l-ʿayn — *Buna dedesi der ki: "Ey gözümün nuru, güzel yüzünle*
Cemālüñle bulur cān u göñül zeyn — *can ve gönül süslenir.*

Velī olsun beşāret saña muṭlaḳ — *Ancak sana kesin olarak müjdeliyorum ki; Hakk sana*
ʿAṭā ḳıldı saña dört nesneyi Ḫaḳḳ — *dört şeyi hediye etti.*

23a 500 Biri bu kim müyesser ola bir taḫt — *Biri bu ki; bir taht nasip olsun. Hiçbir baht senin*
Senüñ baḫtuñ bigi olmaya bir baḫt — *bahtın gibi olmasın.*

Biri bir atuñ ola key revende — *Öyle bir atın olsun ki, çoḳ yürüdüğünde, koştuğunda*
Ki bād urmaya gerdine devende — *rüzgār ona yetişemesin.*

Siyāh ola ṭonı hem adı Şeb-dīz — *Rengi siyah, adı da Şebdiz olsun. Sabah rüzgārından*
Ola yügrük ṣabādan otdan tīz — *hızlı, ateşten çabuk olsun.*

Biri bir yāruñ ola adı Şīrīn — *Biri, adı "Şirin" olan öyle bir yarin olsun ki, göz*
Naẓīrin görmeye çeşm-i cihān-bīn — *benzerini göremesin.*

[362] Bu beyit, yazmada sayfa kenarına yazılmış.

	Biri muṭribuñ ola ḫōş-āvāz K'anuñ yanında Zühre ola nā-sāz	*Bir de güzel sesli bir çalgıcın olsun ki, Zühre bile onun yanında değersiz kalsın.*
505	Dene muṭribler içre Bārbūd nām Aña taḥsīnler ide ḫāṣile ʿām	*Çalgıcılar içinde ona Bārbed densin. Onu herkes takdir etsin."*
	Çü ḫᵛābından bu şeh-zād oldı bīdār Ḥaḳa şükr eyledi ṣıdḳıyla ṣad-bār	*Bu şah oğlu uykudan uyanınca, Hakk'a içtenlikle yüz kez şükr etti.*
	Çü bildi ceddinüñ ḥaḳḳdur maḳāli Giderdi lā-cerem dilden melāli	*Dedesinin sözünün doğru olduğunu bildi (ve) gönlünden şüphesiz hüznü attı.*
	Müdāmī ḳıldı ʿāḳillerle ṣoḥbet Bulardan dāyimā aldı naṣīḥat	*Devamlı olarak akıllı insanlarla sohbet etti. Bunlardan daima öğütler aldı.*
	Virürdi dāyimā ḳalbi şehādet Kim olur bu işāretden beşāret	*Kalbinden daima bu işaretten (rüyadan) bir müjdenin (doğacağı düşüncesi) geçerdi.*
510	Meger bir gīce şeh maḥremleriyle Oturmışdı ḥarīf ādemleriyle	*Bir gece şah, sırdaşı ve dostu (olan) adamlarıyla oturmuştu.*
23b	Nedīmi varidi şāhuñ ḳadīmī Ezelden ḫāne-i devlet muḳīmi	*Şahın öteden beri devlet hizmetinde bulunan eski bir nedimi vardı.*
	Dinürdi adına Şābūr-ı naḳḳāş Ki naḳşıyla şehi etmişidi fāş	*Adına Nakkaş Şabur denirdi ki, yaptığı resimle şahı herkese göstermişti.*
	Ḥarīf-i ḫurde-bīnidi cihānda Ki yoġidi naẓīri ol zamānda	*Dünyada ince düşünen (biriydi). Ki o zamanda (bir) benzeri (daha) yoktu.*
	Seferler çoġ idüb yol sürmişidi Eyü yāvuz iñen çoḳ görmişidi	*Çok seferler edip yol katetmişti. İyi-kötü çok fazla şey görmüştü.*
515	Hünerde kimseye ādem demezdi Ḫayālin naḳşınuñ Mānī yimezdi	*Hünerde kimseyi adamdan saymazdı. Maʿnī de resminin hayalini ele geçiremezdi, benzerini yapamazdı.*
	Çün ol meclisde ancaḳ yāridi yār Daḫı yoġidi ol dār içre deyyār	*Mecliste sevgili, ancak o sevgiliydi. O diyar içinde öyle biri (daha) yoktu.*
	İşāret eyledi Şābūra Pervīz Didi şerḥ-i kelām et fitne-engīz	*Perviz Şabur'a işaret edip dedi ki: "Fesat çıkaran söz söyle".*
	Bize meh-rūlar evṣāfın beyān et Ne kim gördüñse ʿālemde ʿayān et	*Bize ay yüzlü (güzel)lerin vasıflarını söyle. Dünyada ne gördünse, anlat.*

	Çün olur ḫāṭıruñ her söze meyli Velī ḫūblar sözi ḳamudan evlī	*Gönülün her söze meyli olur ama güzellerin bahsi hepsinden üstündür.*
520	Zemīn öbdi şehüñ öñinde naḳḳāş Duᶜālar eyledi taḥsīn ü sābāş	*Nakkaş şehin önünde yeri öpüp dualar ederek sultanı övdü.*
	Güher şaçub yolından gīne Şābūr Söze girdi çün oldı söze destūr	*Şabur, yine yolunda inci saçtı. Söz söylemeğe izin verilince, söze başladı.*
24a	Didi devrān içi pürdür ġarāyib Diyeyin her ne gördümse ᶜacāyib	*Dedi ki; "Dünya garipliklerle doludur. Acayip olan ne gördüysem söyleyeyim."*
	Şurūᶜ idüb kelāma didi ey şāh Cemālüñle bezensün taḫt u der-gāh	*Söze başlayıp "Ey şah, taht ve saray güzel yüzünle bezensin." dedi.*
	Temāşā etmişim bir ḫoş diyārı Kim oldur Baḥr-ı derbendüñ kenārı	*"Güzel bir memleket gördüm ki, orası Derbent Denizi'nin kenarındadır.*
525	Ol iḳlīmüñ şehi bir ᶜavret olmış Şeh-i feṭḥ ü ẓafer pür-şevket olmış	*O memleketin sultanı bir kadın olmuş. (Bu) büyük (kadın)fetih ve zaferin sultanı olmuş.*
	Mehīn Bānū denür adına bir ḫan Sipāh olmış ḳamu emrine fermān	*Adına Mehin Banu denilen bir han (ki) ordu tamamen emri altında..*
	Anuñ nesli-y-imiş Faġfūr u Ḫāḳān Ḳamu ḥükminde Der bend ü Sipāhān	*Fağfur ve Hakan'ın soyundanmış Bütün Derbend ve İsfahan emrindedir.*
	Elinde kişver-i Ermen muḳarrer Daḫı çoḳ memleket ḳılmış musaḫḫar	*Ermen ülkesi kesin olarak elindedir. Ayrıca bir çok memleketleri de emri altına almıştır.*
	Zamānında ḳılurdı ᶜadlile dād Cihānı cūdile ḳılmışdı ābād	*Zamanında adaletli davranırdı. Cihanı cömertlikle mamur etmişti.*
530	Anuñ devrinde maᶜmūridi ᶜalem Şafā bulmışdı iḥsānından ādem	*Dünya onun zamanında mamurdu. Bağışından insanlar mutlu olmuşlardı.*
	Ederdi bāy u yoḫsula ḥimāyet Reᶜāyāsını eylerdi riᶜāyet	*Zengin ve yoksulu korur, halkını da gözetirdi.*
	Geçürmiş ᶜayşile bunca zamānlar Düzetmiş çār faṣliçün mekānlar	*Bunca zamanları yiyip içip eğlenerek geçirmiş. Dört mevsim için mekanlar hazırlamış.*
24b	Ki her faṣla mülāyim bir hevāyı Muᶜayyen eyleyüb sürmiş ṣefāyı	*Ki her mevsime uygun bir havayı belirleyip safasını sürmüş.*

	Fuṣūluñ ṭabʿına olan münāsib Ṭabīʿat her neye olursa rāġıb	*Mevsimlerin özelliklerine uygun olan(ve) tabiat neyi gerektiriyorsa*
535	Ḳamu esbābını idüb müheyyā Geçerdi ʿayşile bī-şūr u ġavġā	*Lazım olan he şeyi hazırlayıp yiyip içip eğlenerek kavgasız gürültüsüz yaşayıp giderdi.*
	Ḳabūl eylememiş ʿālemde şevher Ne ferzend-i püser görmiş ne duḫter	*Dünyada (hiçbir) kocayı kabul etmemiş. Ne erkek ne de kız çocuğu görmüş.*
	Velīkin ḫʷāherinüñ bir kızı var Perī-ṣūret melek-sīretlü dil-dār	*Ancak kızkardeşinin bir kızı var (ki), peri yüzlü, melek huylu (bir) güzel...*
	Ferīdi ʿalemüñ bī-miṣl ü mānend Naẓīri yoḳ cihān içinde dil-bend	*Dünyanın eşi benzeri olmayan, bir tanesi. Cihanda benzeri bir gönül bağlayıcı yok.*
	Nihāl-i servdür līkin ḫırāmān Ġulām-ı ḳāmeti şimşād-ı bustān	*Salınarak yürüyen bir servi fidanıdır. Bahçedeki şimşir ağacı onun boyunun kölesidir.*
540	Beyāżı ṣubḥ-dem alnı ruḫı rūz Ne ḫoşdur ṣubḥile rūz-ı dil-efrūz[363]	*Alnı sabah vaktinin beyazı, yanağı ise gün (aydınlığı). Sabahla gönül aydınlatıcı gündüz ne güzeldir!..*
	Ḳaşıdur vesmeden çün sebze-i ter Yatur āhūlar altında dil-āver	*Kaşları rastıktan sanki yemyeşil (de) ceylanlar altınca heybetli (bir tarzda) yatmaktadır.*
	Kemān ebrūsına enfi gümüş tīr Lebi ḳand u nebāta çāşnī-gīr	*Kemān (yay gibi) kaşlarına burnu gümüşten (bir) oktur. Dudağı, şekerlemelerin çeşnicisidir.*
	Ruḫındandur gülüñ gül-şende ḫārı Gözinden nergisüñ başda ḫumārı	*Gül bahçesindeki gülün dikeni onun yanağı(ve) nergisin başındaki sarhoşluğu ağrısı gözü yüzündendir.*
25a	Dehānı çāşni-yi baḫş-ı[364] nebātuñ Lebi hem-şīresi āb-ı ḥayātuñ	*Ağzı bitkilerin bahşettiği bir tat, dudağı (da) ab-ı hayatın kız kardeşidir.*
545	ʿAḳīḳinden şunubdur surḫ mercān Ṭolubdur laʿl ü yāḳūtuñ içi ḳan	*Akiki andıran dudağından kırmızı mercan sunmuştur (da) lalin ve yakutun içi kan dolmuştur.*
	Zenaḫdānına kim zülfi yetişmiş Çü Yūsuf sāyesidür çāhe düşmiş	*Zülfü çene çukuruna ulaştığında, sanki Yusuf'un kuyuya düşen gölgesidir.*
	Görüb reftārın anuñ serv-i āzād Daḫı reftārını hīc etmedi yād	*Uzun ve düzgün servi onun yürüyüşünü görünce, daha kendi yüryüşünün (güzelliğini) anmadı.*
	Dehānı ġonceye ögretdi ġuncı Zenaḫdānıyla turş etdi turuncı	*Ağzı goncaya naz yapmayı öğretti. Çenesiyle (çene elmasıyla) turuncu ekşi yaptı.*

[363] Bu ek orijinal metinde "fürûz" şeklinde yazılmış. Biz vezin gereğince bu şeklini tercih ettik.
[364] Bkz. 348. dipnot.

Ṣalınsa nāzile ol serv-i āzād
Aña ḳarşu ṣanavber ide feryād

O uzun ve düzgün servi nazla salınsa, Ona karşı sanavber feryat eder.

Gözinüñ ġamzesi āşūb-ı cāndur
Leb-i laʿli nemek-dān-ı cihāndur

Gözünün gamzesi gönül karıştırıcıdır. Lal gibi (kırmızı) dudağı,cihanın tuzluğudur.

Çü buldı dāyesi aġzını şīrīn
Bu lezzetden didi adını Şīrīn

Dadısı ağzını tatlı bulduğu için bu tattan dolayı adını Şirin verdi.

Anuñ evṣāfı ḥüsninde tamāmet
Sözüm ḫarc eyledüm buldı nihāyet

Onun güzelliğinin vasıflarını anlatırken sözümün tamamını harcadım, son buldu.

Niṣār etdüm suḫen cevherlerini
Velī diyemedüm biñde birin

Söz cevherlerini saçtığım (halde) binde birini (bile) diyemedim.

Anuñ vaṣfında ḳāṣırdur zebānum
Kemāl-i ʿaczile ʿāciz beyānum

Onun özelliklerini anlatırken dilim kısadır (yetersizdir). İfade gücüm tam bir acizlikle acizdir.

25b Ne kim varise ol kişverde duḫter
Olurlar ḳızları pākīze-gevher

O ülkede ne kadar kız varsa, kızların (hepsi) saf, temiz cevherdir.

Ḳamu Şīrīne olmışlardı çāker
Ḳomışlardı müdāmī pāyına ser

Hepsi Şirin'e hizmetçi olmuşlardı. Devamlı başlarını onun ayağına koymuşlardı, ona hizmet ediyorlardı.

Olurlardı hemīşe ḫıdmetinde
Nücūmidi ṣanasın meh ḳatında

Daima onun hizmetindeydiler. Sanki ayın huzurundaki yıldızlar gbiydiler.

Bu dil-berlerle Şīrīn ʿayş ederdi
Şikār u ʿişrete dāyim giderdi

Şirin bu güzellerle yiyip içerdi. (Onlarla) devamlı ava ve eğlenceye giderdi.

Geh olur bāzī-yi çevgān ederdi
Felek ṭopını ser-gerdān ederdi

Bazen çevgan oyunu oynardı. Felek topunun başını yuvarlardı.

İşi ʿayşidi ẕevḳile temāşā
Gece gündüz bu dil-berlerle tenhā

İşi gece gündüz bu güzellerle birlikte yiyip içmek ve zevkile çevreyi dolaşıp görmekti.

Reften-i Şābūr be-ṭaleb-i Şīrīn

Şabur'un Şirin'i istemeye gitmesi

Çü Şīrīn sözini şerḥ etdi Şābūr
Diline Ḫusrevüñ irişdi biñ şūr

Şabur Şirin'in söylediklerini anlattığında, Hüsrev'in gönlüne bin türlü karışıklık erişti.

Alub göñlini Şīrīn ġāyibāne
Ḳılurdı dāyimā tārāc-ı ḫāne

Şirin (bir yandan) gizlice gönlünü alırken (diğer yandan gönül) evini yağmalıyordu.

		Aña serd eyleyüb her ḫan u mānı Siyāh etdi gözine bu cihānı	*Onun ev-barkla, mülkle arasını soğutup gözüne bu dünyayı kararttı.*
		Çü ṭāḳat ḳalmadı Ḫusrevde nā-çār Zebān açub didi Şābūra ey yār	*Hüsrev'de (artık) dayanacak güç kalmadığı için çaresiz olarak Şabur'a dedi ki; "Ey dost,*
26a	565	Ki sūzı sözüñüñ yaḳdı bu cānı Ḳarañu eyledi bañia cihānı	*Sözünün ateşi bu canımı yaktı. Bana dünyayı karanlık etti.*
		Şu deñlü eyledüñ cāna füsūnı Ki dökdi gözlerüm deryā-yı ḫūnı	*Gönlüme öyle bi büyü yaptın ki, gözlerim kan ırmağı akıttı.*
		Bu göñlüm şīşesin ḳılduñ şikeste Bu ben dil-ḫaste ḳaldum pāy-beste	*Bu gönlümün şişesini kırdın. Bu ben gönlü hasta olan, eli ayağı bağlı kaldım.*
		Senüñ her sözlerüñ dāġ oldı dilde Tenüm ġarḳ-āb içinde pāy-ı gilde	*Senin bütün sözlerin gönülde bir yara oldu. Vücudum su içinde balçığın dibinde (kaldı).*
		Ḫudā (i)çün benüm fikr eyle kārum Yele vardı bu ġamdan kār u bārum	*Tanrı için (aşkına) benim halimi (birkez) düşün. Bu üzüntüden işim gücüm mahv oldu.*
	570	Bu ġamdan ḳorḳaram dīvāne olam ben Yanam bu āteşe pervāne olam ben	*Korkarım ki bu üzüntüden ben deli divane olurum. Pervane olayım (da) bu ateşe yanayım.*
		Benüm fikr et bu kārum etme te'ḫīr ʿİlācına bu rencüñ eyle tedbīr	*Beni birazcık düşün (de) bu işimi erteleme. Bu hastalığın tedavisi için gerekeni yap.*
		Çü ḥālüm böyledür işitmekile ʿAceb ḥālüm n'olaydı görmekile	*(Sadece) duyduğum (halde) halim böyledir. Acaba görseydim halim nasıl olurdu?*
		Bu yolda ʿahd idüb saʿy eyle ekṣer Añа ḳaṣd it ki tīz ola müyesser	*Bu (konuda bana) söz ver ve çok çalış. Çabucak olmasını amaçla.*
		Eger mākṣūd ele girmezse bārī Gerek taṣvīr edesin şekl-i yārı	*Eğer istediğimiz olmazsa, en azından sevgilinin şeklini tasvir etmelisin.*
	575	Ki naḳşile ḳılam bu cānı tezyīn Edem timṣāli-y-ile göñli teskīn	*Ki bu gönlü (o) resimle süsleyip (onun) sembolüyle teskin edeyim.*
26b		Yirinden ṭurdı Şābūr-ı ḫıred-mend Didi şāhā dilüñde olmasun bend	*Akıllı Şabur yerindenn kalktı (ve) dedi (ki); "Ey şah, gönlün bağlı olmasın.*
		Senüñ bu müşkilüñ ḥall eyleyem ben Bulam saʿyile ārām-ı dilüñ ben	*Gayretle gönlünün huzur (kaynağını) bulayım (da), senin bu meseleni halledeyim.*

	Bu yolda terk edem başile cānı Cihān içre ḳoyam nām u nişānı	*(Gerekirse), bu yolda canımı ve başımı vereyim; dünyada nam ve şandan vazgeçeyim.*
	Ḳadīmī böyle gelmişdür rivāyet Tevārīḫ ehli ḳılmışdur ḥikāyet	*Rivayet eskiden beri böyle gelmiştir. Tarihçiler (böyle) anlatmışlardır.*
580	Çü derdi Ḫusrevüñ oldı ziyāde Yaḳīn oldı ki ʿömri vare bāde	*Hüsrevin derdi (gitgide) arttı. Neredeyse hayatını kaybedecekti.*
	Bu aḥvāli görüb Şābūr-ı naḳḳāş Ḥaḳīḳat bildi kim bu sırr olur fāş	*Nakkaş Şabur bu durumu görüp, gerçekten bu sırrın açığa çıkacağını bildi.,*
	Bilürdi her sebeb kendüsi-y-idi Ki bu siḥrüñ özi cādūsi-y-idi	*Her şeyin sebebinin kendisi (olduğunu) bilirdi. Ki bu büyüyü yapan cadı kendisiydi.*
	Żarūrī gitmege ḳaṣd etdi nā-çār Sefer esbābını düzdi ne kim var	*Zorunlu olarak, çaresizce gitmeğe niyetlendi (ve) yol için ne gerekiyorsa,, hazırladı.*
	Miyānın bağlayub merd-i yigāne Medāyinden yaña oldı revāne	*Tek başına, belini bağlayarak (azm ederek) Medayin'e doğru yola koyuldu.*
585	Sürüb Der-bende ṭoġru gitdi çün bād Devāsına bu derdüñ ḳıldı bünyā[d]	*(Atını) sürüp yel gibi Derbent'e doğru gitti. (Böylece) bu hastalığı tedavi etmeye girişti.*
	Çü ḳaṭʿ etdi niçe ṭaġ u beyābān Diyār-ı[365] Ermene erdi şitābān	*Nice dağ ve bozkırı geçti. (Sonunda) Ermen diyarına ulaştı.*
27a	Giderken anda Şābūr-ı revende Yolı ṭūş oldı bir küh-ı bülende	*Yürüyen Şabur orada giderken, yoluna yüksek bir dağ çıktı.*
	Kim ol ṭaġ içre bitmiş sebze-i ter Reyāḥīn ü şaḳāyıḳ verd-i aḥmer	*Ki ol dağda reyhanlar, şakayık, kırmızı gül (gibi) taze çiçekler bitmişti.*
	Geyüb sūsen libās-ı lāciverdi Gül-i nesrīn ḳabāsın geydi zerdi	*Susam lacivret elbisesini yaban gülü (de) sarı kaftanını giymişti.*
590	O yirde varidi bir deyr-i zībā Ṭoluḳısı-y-ile ruhbān-ı tersā	*Orada süslü bir manastır vardı (ki), tamamen Hristiyan rahiplerle doluydu.*
	Çekerlerdi bu deyr içre riyāżet Ederlerdi Ḫudāya şükr ü ṭāʿat	*Bu manastırda (nefsi kırmak için)perhiz yapıp Tanrı'ya şükür ve ibadet ederlerdi.*
	İrişdi bunlara Şābūr-ı naḳḳāş Velī hergiz bu sırrı etmedi fāş	*Nakkaş Şabur bunların yanına geldi; ancak asla bu sırrı açıklamadı.*

[365] Bkz. 348. dipnot.

Düzetdi ol daḫı şeklin çü ruhbān
Bu deyr içre niçe gün oldı mihmān

O da rahipler gibi giyindi (ve) bu manastırda günlerce misafir oldu.

Bulardan birisin edindi maḥrem
Beyān etdi aña esrārın ol dem

Bunlardan birisini (kendisine) sırdaş edinip, o anda ona sırlarını açıkladı.

595 Çü Şābūr eyledi bu remzi taḳrīr
Işırdı barmaġın ḥayretden ol pīr

Şabur sırrını anlatınca o ihtiyar rahip, hayretten parmağını ısırdı.

Didi Şābūra fikrüñ cümle fāsid
ʿAbeṣdür etdügüñ bāzār-ı kāsid

Şabur'a dedi ki; "Düşüncen tamamen yanlıştır, (bu) sürümü olmayan alışverişin saçmadır.

Serüñde var senüñ sevdā-yı ḫāmuñ
Ki dāne bulmaya hergiz bu dāmuñ

Senüñ başında ham sevdan var; bu tuzağında asla tane bulamaz. (Gerçekleşmeyecek bir aşka tutulmuşsun.)

27b ʿAceb bī-ʿaḳl ü bī-tedbīr misin sen
Tamām idem bu işi dir misin sen

Acaba sen tedbirsiz ve akılsız mısın? Bu işi tamamlayabileceğini düşünüyor musun?

Anı görmek degüldür serserī kār
Ki gözden ṣaḳlanur ol meh perī-vār

Onu görmek kolay bir iş değildir ki o ay (yüzlü), peri gibi,gözlerden saklanır.

600 Yil olsañ izine iremeyesin
Ayaġı tozını göremeyesin

Yel (bile) olsan izine erişemez, ayağının tozunu (dahi) göremezsin.

Anuñ bir ḳaṣrı var zībā vü zerrīn
Feleklerden yüce pür-naḳş-ı sīmīn

Onun altından, süslü bir kasrı var, feleklerden yüce ve gümüş işlemeli.

Müzeyyendür nuḳūşile çün Erjeng
Ki naḳşında anuñ Mānī ḳalur deng

(Tıpkı) Erjeng gibi resimlerle süslüdür. (Öyle) ki, onun resimleri (karşısında) Mani (bile) hayran olur.

Sipihr-i nīl-gündur ṣan revāḳı
Hemīn ḳavs-i ḳuzaḥdur ʿaks-i ṭāḳı

Revakı sanki nil rengindeki (mavi) gökyüzüdür. Kubbesinin aksi sanki gök kuşağının aksidir.

Nuḳūşıdur ḳamu zībā vü rengīn
Ururlar dīn yolın hem-çün büt-i Çīn

Resimleri tamamen süslü ve renklidir. Çin putları gibi, dinin yolunu keserler.

605 Bezenmiş şīşeler ṣāfī mülevven
Çü ḫūbān-ı cihān olmış müzeyyen

Camları renk safi renklerle bezenmiş, sanki cihanın güzelleri gibi süslenmişler.

Lebi her ṣuffesinüñ ḫūb u ḫandān
Ki göstermiş ḳamusı dürr-i dendān

Her sofasının kenarı, (sanki) hepsi inci gibi dişlerini göstermiş gülen güzelleri andırır.

Açub her küngüre dest-i duʿāyı
Niyāz idüb diler ol dil-rubāyı

Her kubbe dua için el açıp yalvararak o gönül hırsızını ister.

		Ḳamu dīvārdur pür-seng-i mermer Ki ṭayınur ṭoḳınsa ṣarṣar	*Bütün duvarlar mermerlerle (kaplı)dır. (Öyle) ki, şiddetli rüzgâr buna dokunsa, kayıp geçer.*
28a		Melek bāzı hevāsından uçamaz Felek murġı ḫayālinden geçemez	*Meleğin doğanı göğünde uçamaz; feleğin kuşu (onun) hayalinden (bile) geçemez.*
	610	Velī bir revzeni vardur muʿayyen Ḳılur andan naẓar ol māh-ı rūşen	*Ancak onun belirli bir penceresi vardır. O parlak ay oradan bakar.*
		Velīkin görse nā-maḥrem yüzini Çıḳarurlar hemān ol dem gözini	*Ancak yüzünü bir namahrem görse, o anda gözünü çıkarırlar.*
		Görenler anı bulmışdı güzelden Niçe gözler çıḳub gitmişdi elden	*Onu görenler güzel bulmuşlardı. (Onu gördükleri için) nice göz çıkıp elden gitmişti.*
		Yaḳīn yirde velī bir köşki ḫūb[366] İrem bāġı bigi maḫbūb u merġūb	*Yakın bir yerde, cennet bahçesi gibi (bir bahçe içinde) güzel, çekici bir köşk (vardı).*
		Nigārīn-i[367] şeker-leb yaʿnī Şīrīn Ḳarār eyler bu ḳaṣr içinde yāyın	*(O) şeker dudaklı, resim gibi güzel olan (sevgili), yani Şirin bu köşkün içinde yazın oturur.*
	615	Eger bir ḳaç gün āsūde olursañ Bizümle yāya dek bunda ḳalursañ	*Eğer birkaç gün dinlenir ve bizimle yaza kadar burada kalırsa,*
		Görürsün şübhesüz anuñ yüzini İşidürsün şeker-lebden sözini	*Şüphesiz onun yüzünü görür ve şeker dudağından sözünü işitirsin.*
		Didi *semʿā ve ṭāʿa* [368]ey ḳarındaş Sözüñden çekmezem şimden-gerü baş	*Dedi "Baş üstüne ey kardeş, sözünden dolayı bundan sonra tasalanmam."*
		Biraz müddet ki ṭurdı anda Şābūr Geçürdi günlerin ḫandān u mesrūr	*Şabur orada geçirdiği az bir zaman esnasında günlerini mutlu (bir şekilde) geçirdi.*
		Meger günlerde bir gün maḥremi pīr Didi Şābūra müjde ol cihān-gīr	*Günlerden bir gün (onun) sırdaşı olan ihtiyar Şabur'a dedi ki; "Müjde! O cihangir,*
28b	620	Gelüb ḳaṣrına indi devletile Bile duḫterleri pür-şevketile	*Cariyeleriyle birlikte gelip heybetli bir şekilde köşküne yerleşti.*
		İşidince bu sözi oldı dil-şād Yaraġa başladı ol demde üstād	*Üstat bu sözü işitince mutlu oldu (ve) hemen hazırlıklara başladı.*

[366] Bu mısraın vezni bozuk.
[367] Bkz. 348. dipnot.
[368] Baş üstüne

	Ele alub ḳalem Şābūr-ı ḫurrem Düzetdi ṣūret-i Şīrīni ol dem	*Mutlu (olan) Şabur, eline kalemi alıp o ada Şirin'in resmini yaptı.*
	Anuñ bir vechile naḳşını yazdı Kim ol naḳşı görenler yoldan azdı	*Onun öyle bir resmini yaptı ki, o resmi görenler yollarından saptılar.*
	Öñürdü Ḫusrevi ḳılmışdı taṣvīr Hezārān rengile etmişdi taḥrīr	*Önce Hüsrev'i tasvir etmişti. (Onu) binlerce renkle çizmişti.*
625	Alub timṯālini Perviz şāhuñ Güẕer-gāhında ol gün yüzlü māhuñ	*Perviz Şah'ın resmini alıp o gül yüzlü ay (gibi güzel olan sevgili)nin yolunun üzerinde*
	Uzaḳda bir gül aġacını buldı Aṣub taṣvīri kendü ġāyib oldı	*Uzakta bir gül ağacını buldu (ve) resmi asıp kendisi saklandı.*
	Seher-gehden ṭurub ol şāh-ı ḫūbān Çıḳub ḳaṣrından etdi ᶜazm-i seyrān	*O güzellerin sultanı, seher vakti kalkıp kasrından çıkarak gezmeye niyetlendi.*
	Gelüb gül-zāra ol duḫterleriyle Dererdi verd-i ter dil-berleriyle	*Cariyeleriyle gül bahçesine gelip o güzellerle birlikte taze güller dererdi.*
	Ḳabā-yı sebzile ol serv-i āzād Ḫırām eylerdi gül-şende çü şimşād	*O uzun ve düzgün servi (gibi olan güzel), gül bahçesinde yeşil kaftanla şimşir ağacı gibi salınarak yürürdü.*
630	Biraz kim ḳıldılar şevḳile bāzī Yügürdiler ṣanasın esb-i tāzī	*Bir müddet heyecanla oynadılar. Arap atları gibi koştular.*
29a	Gül-āb oldı revān ter-güllerinden Ṣaçıldı müşk-i ter sünbüllerinden	*Taze gül (gibi yanaklarından) gül suyu aktı. Saçlarından da misk kokusu saçıldı.*
	Çü bāzīden uṣandı ol dil-ārām Ḥużūr idüb çemende ḳıldı ārām	*O gönül süsleyen oyundan usanınca, çimende istirahat edip dinlendi.*
	Buyurdı ḥāżır itdiler mey-i nāb Getürdiler şarāb-ı laᶜl-i nā-yāb	*Buyurdu; saf şarap hazırladılar. Eşi bulunmaz (bir) kırmızı şarap getirdiler.*
	Çün oldı ṣoḥbet esbābı müretteb Oturdı yirine māh-ı şeker-leb	*Sohbetin (bütün) unsurları hazır olunca, şeker dudaklı, ay (yüzlü güzel) yerine oturdu.*
635	Mehüñ yanında ol ḳızlar çün aḫter Oturdı yerlü yerinde ser-ā-ser	*O cariyeler ayın yanındaki yıldızlar gibi, hepsi yerli yerinde oturdu.*
	Ṭolandurdı çü sāḳī sāġar-ı mül Ġazeller söyledi muṭrib çü bülbül	*Saki şarap kadehini dolandırdı. Çalgıcı (da) bülbül gibi gazeller söyledi.*

	Gene devr eyledi cām-ı muravvaḳ Ṣafā deryāsına ṣalındı zevraḳ	*Sakinleştirici kadeh, yine devr eyledi, gönül kayığı safa denizine salındı.*
	Oturanlar ḳamu pāk̄ize duḫter Bulınmazdı o meclisde meges ner	*O mecliste erkek sinek (bile) bulunmazdı. Oturanların hepsi temiz kızlardı.*
	İderlerdi biri biriyle ḫande Sürerlerdi niçe demler çemende	*Birbirleriyle gülüşerek çimenlikte çok zamanlar geçirirlerdi.*
640	Virürlerdi güle ḳarşu dürūdı Geh eylerlerdi çün bülbül sürūdı	*Gülü överlerdi, bazen bülbül gibi öterlerdi.*
	Bu duḫterler içinde ol nigārīn Meh-i bedridi anlar ṣanki Pervīn	*Bu kızların içinde o resim gibi güzel, dolunay, sanki onlar (da) ülker yıldızı gibiydi.*
29b	Çü yoġidi çemende çeşm-i aġyār Bu dil-berlerle seyr eylerdi dil-dār	*Çimenlikte (hiçbir) yabancı göz olmadığı için (bu) gönül alıcı (güzel) bu dilberlerle dolaşırdı.*
	Ṣafāsı olduġı yire giderdi Murādı her ne kim olsa iderdi	*Mutlu olacağı yerlere gider; ne isterse onu yapardı.*
	Giderken şevḳile ol meh perī-veş Göründi gözine ol naḳş-ı dil-keş	*O ay (yüzlü güzel) peri gibi giderken, gözüne o gönül alıcı resim göründü.*
645	Çü kendözin[i] görmişidi ol māh Unutdurdı aña kendü özin şāh	*O ay (yüzlü) kendisini görmüştü (ama) şahın (resmi) ona kendisini unutturdu.*
	Buyurdı Gül-deme ol dem şeker-rīz Nihān etme getür şol ṣūreti tīz	*O anda (dudağından) şeker saçan (güzel), Güldem'e "Şu resmi getir, gizleme" diye buyurdu.*
	Yerinden ṣıçradı Gül-dem şitābān Yüridi ṣūrete ṭoġru ḫırāmān	*Güldem çabucak yerinden sıçradı (ve) salınarak resme doğru yürüdü.*
	Budaġından kesüb anı getürdi Hemān-dem dest-i Şīrīne yetürdi	*(Ağacın) budağından kesip onu getirdi, çabucak Şirin'in eline ulaştırdı.*
	Naẓar ḳıldı çü naḳşa ol nigārīn Göründi gözine çün ṣūret-i Çīn	*O resim gib güzel, resme baktı, gözüne bir Çin resmi gibi göründü.*
650	Cemāline bu naḳşuñ oldı ʿāşıḳ Nite kim ṣūret-i ʿAzrāya Vāmıḳ	*Vamık'ın Azra'nın resmine olduğu gibi, bu resmin güzelliğine aşık oldu.*
	Züleyḫā-veş görüb Yūsuf cemālin Fedā ḳıldı yolında mülk ü mālın	*Yusuf'un cemalini gören Züleyha gibi, malını mülkünü yolunda feda etti.*

	Ya Mecnūna göründi şekl-i Leylī Ziyād oldı naẓar ḳıldıḳca meyli	*Veya Mecnun'a Leyla'nın şekli göründü (de) baktıkça ona olan tutkunluğu arttı.*
30a	Elinden ḳomadı ol naḳşı bir dem Esīr oldı anuñ ʿışḳına muḥkem	*Bir an o resmi elinden bırakmadı. Tamamen onun aşkının esiri oldu.*
	Naẓar ḳıldıḳca oldı vālih ü deng Ṣanasın ḳıldılar efsūn-ı nīreng	*Baktıkça, hayran ve şaşkın oldu. Sanki (ona) resimle büyü yaptılar.*
655	Bu ṣūret şevḳile ol deñlü içdi İçerken kendüden mest oldı geçdi	*Bu resmin tesiriyle o kadar içti (ki), içerken sarhoş olup kendinden geçti.*
	Bu ḳızlar gördiler k'iş başdan aşdı Bu ṣūret ʿışḳınuñ deryāsı ṭaşdı	*Bu kızlar gördüler ki, iş çok büyüdü ve bu resmin aşkının denizi taştı.*
	Giderdiler hemān ol demde anı Daḫı fāş etmediler ol nihānı	*Hemen onu ortadan kaldırdılar (ve) bir daha ortaya çıkarmadılar.*
	Uyanub istedükde didiler dīv Bize siḥr eyleyüb ḳılmışimiş rīv	*(Şirin) uyanıp istediğinde, dediler (ki) :"(Meğer) cin bize büyü yapıp, aldatmış."*
	Bize ġālib bu kim efsūn ederdi Getürüb gösterüb gīne giderdi	*Bize bu (cin) ki, ziyade büyü yaptı.Herhalde yine getirip resmi, gösterip gider.*
660	Didiler cinnī yurduymuş bu gül-zār Maḳām-ı dīvimiş bu cāy-ı pür-kār	*Dediler (ki); "Bu gül bahçesi cinni yurduymuş. Bu (türlü işlerin olduğu) yer cinlerin makamı imiş.*
	Bu yurddan bārumuz cümle erelüm Geçüb bir gül-şene daḫı varalum	*Bu bölgeden bütün yükümüzü toplayıp bir başka gül bahçesine varalım."*
	Senediyle yaḳub ol demde nārı Buḫūr eylediler ʿūd u ḳomārı	*Ateşi tarifiyle birlikte yakıp, öd ve komardan tütsü eylediler.*
	Ki ṣaḳlaya Ḫudā māhı ḫaṭardan Yavuz gözlerden irişen żarardan	*Ki Tanrı, ay (yüzlüyü, Şirin'i) tehlikelerden (ve) kem gözlerden erişen zararlardan korusun.*
30b	Buyurdı göcdiler ol māh-pāre Yetişüb ḳondılar bir sebze-zāre	*O ay parçası emretti (ve) göçtüler. Bir yeşilliğe ulaşıp yerleştiler.*
665	Kim adı Ṭāḳidi ol sebze-zāruñ Kenārı servidi ol cüy-bāruñ	*Ki o yeşilliğin adı Tak idi (ve) oradaki ırmağın kenarı servilerle çevrilmişti.*
	Ṭarāvetde İrem bāġı diyesin Yanardı şeb-çerāġidi ṣanasın	*Tazelikte İrem bağı gibiydi. Sanki gece parlayan bir yakut gibiydi.*

Ḳarār eylediler ol Ṭāḳ içinde
Naẓīri yoġidi āfāḳ içinde

O "Tak" içinde oturdular. Oranın ufuklarda, çevrede bir benzeri yoktu.

Gene ʿayşile nūşa başladılar
Seḥer-gehden ḫurūşa başladılar

Gene yiyip içmeye, Seher vaktinden itibaren coşup eğlenmeye başladılar.

Söze gir Aḥmed-i Rıḍvān ḫurūş et
Mey-i ʿışḳuñ ḫumısun gīne cūş et

Ahmed-i Rıdvan coş (ve) söze gir. Aşk şarabının küpüsün, yine coşup kayna, taş.

670 Dileriseñ cihānuñ cān u ser vir
Bize Şīrīn kelāmından ḫaber vir

Dünyayı istersen canını başını ver (de) bize Şirin bahsinden haber ver.

Ḥikāyet

Hikāye

Çü ṣubḥ erdi cihān oldı münevver
Ṭaḳındı yeryüzi nūrānī peyker

Sabah olunca dünya aydınlandı. Yeryüzü ışıktan bir çehreye büründü.

Boyandı sebzenüñ rengine ṣaḥrā
Geyindi aṭlas u nāsinc u dībā

Bozkır, yeşil renge boyandı. Atlas, nāsinc ve diba giyindi.

Gidüb bir ġayr yoldan gīne Şābūr
İrişmeden o yire leşker-i ḫūr

Şabur, oraya huriler ordusu ulaşmadan, başka bir yoldan giderek

31a Varub naḳşı yazub tedbīrin etdi
Anı bir ḫoş dıraḫta aṣdı gitdi

(Oraya) ulaştı, resmi çizerek hazırlığını yaptı (ve) onu güzel bir ağaca asıp uzaklaştı.

675 ʿAcāyib naḳşidi şīrīn ü rengīn
Gören derdi budur büt-ḫāne-i Çīn

Güzel, renkli, acayip bir resimdi. Gören, "Burası Çin puthanesidir." derdi.

Seḥer-gehden olub mehler süvāre
Yetişdiler revān ol sebze-zāre

Ay (yüzlü güzeller) seher vakti atlanıp o yeşil alana ulaştılar.

Begendiler be-ġāyet ol mekānı
Bıñārı çoġidi āb-ı revānı

O yeri çok beğendiler. Orada bir çok pınar ve akarsu vardı.

Hemān-dem ḳondılar ol gül-sitāna
ʿAnādil başladı gīne fiġāna

Hemen o gülistana yerleştiler (ve) bülbüllller gene feryat etmeye başladılar.

Yediler içdiler ol meh-liḳālar
Elemsüz sürdiler ẕevḳ ü ṣefālar

O ay yüzlü (güzeller) yiyip içtiler. Dertsiz, tasasız zevk ve safa sürdüler.

680 Gülüb oynadılar ṣaḥn-ı çemende
Bu dehre ḳıldılar çoḳ rīş-ḫande

Çimenlikte gülüp oynadılar. Bu dünyaya bıyık altında çok güldüler.

		Gezerken lāle-ruḫ ol sebze-zārı Gözi gördi gene naḳş-ı nigārı	*Lale yanaklı (Şirin) o yeşilliği gezerken gene o put gibi güzel resmi gördü.*
		Göründükde aña ol naḳş-ı dil-keş Dil-i ḫoş-vaḳtini ḳıldı müşevveş	*O gönül alıcı resim ona göründüğünde, mutlu gönlünü karıştırdı.*
		Hemān ol demde geçdi kendözinden Ḫaber-dār olmadı hergiz özinden	*O anda kendinden geçti. Asla kendinden haberi olmadı.*
		Görince ṣūreti emr etdi der-ḥāl Ki bu naḳşı getürüñ itmeñ ihmāl	*Resmi görünce; "Derhal bu resmi getirin, ihmal etmeyin" diye emretti.*
31b	685	Yügürdiler bu duḫterler ser-ā-ser Bunı fikr etdiler rāy-ı muḳarrer	*Bu kızların hepsi koşuştular. Bu düşünceyi değişmez bir düşünce olarak benimsediler*
		Ki Şīrīnden bu naḳşı ṣaḳlayalar Perī aldı diyu ḥīle ḳılalar	*Ki, Şirin'den bu resmi saklayıp, "Peri aldı" diye onu aldatalar.*
		Hemān ol demde naḳşı gizlediler Bu kār üftāde ḥālin gözlediler	*Hemen, o anda resmi sakladılar; bu, sıkıntılı, kötü halini gizlediler.*
		Didiler kim gene bu buḳ'a-i şūm Mekān-ı dīvimiş hem mesken-i būm	*Dediler ki : "Bu uğursuz yer de cin yatağı ve baykuş meskeni imiş."*
		Ḫayālin gösterüb gīne yaşurdı Ṭaġıtdı 'aḳlumuz muḥkem şaşurdı	*Hayalini gösterip yine gizledi, aklımızı dağıttı, (bizi) büsbütün şaşırttı.*
	690	Bu mevżi'den daḫı lā-büdd göçelüm Selāmet yerlere varub geçelüm	*Buradan da göçmemiz gerekli, (buradan) daha güvenli yerlere varıp (oralara) geçelim.*
		Perīler göçdiler ol dem şitābān Velīkin cümlesi ḫāṭır-perīşān	*Periler hemen, çabucak (oradan) göçtüler. Ancak hepsinin gönülleri perişan bir haldeydi.*
		Giderek yolları bir bāġa erdi Re'īsi ḳızlaruñ ol bāġı gördi	*Bir müddet gittikten sonra yolları bir bağa ulaştı. Kızların reisi o bağı gördü.*
		Begendiler göñülden ol maḳāmı Ṣanasın buldılar Dārü's-selāmı	*Orayı gönülden beğendiler. Sanki Darüsselam'ı bulmuşlardı.*
		Hemān-dem ḳondılar ol bāġ içinde Çü ḥūrī ḳızları uçmaġ içinde	*Hemen o bağın içinde, cennetteki huri kızları gibi, yerleştiler.*
	695	Ḳalub ol sebzde Şābūr-ı miskin Oturmışdı müşevveş zār u ġam-gīn	*Miskin Şabur, o yeşillikte kalıp, kafası karışmış, üzgün ve perişan bir halde oturmuştu.*

32a Bu ġamdan aġlayub hīc gülmezidi
Şehine diyecegin bilmezidi

Bu üzüntüden dolayı ağlayıp hiç gülmezdi. Sultanına ne söyleyeceğini bilmiyordu.

Bu endīşeyle çeşmi ḫᵛāba vardı
Hemān-[dem] devleti ḫᵛābında gördi

Bu düşünceyle uykuya daldı. Derhal, devleti rüyasında gördü.

Didi ġam çekme ṭālicᵉ saᶜd olubdur
Sitāreñden nuḥūsetler gidübdür

Dedi (ki) ; "Üzülme (artık) talih uğurlu olmuştur. Yıldızından uğursuzluklar gitmiştir.

Saña iḳbāl ü devlet yüz ṭutubdur
Saᶜādet murġını bāzuñ ṭutubdur

Sana ikbal ve devlet yüz tutmuştur. Senin doğanın mutluluk kuşunu yakalamıştır.

700 Uyandı uyḫudan Şābūr-ı üstād
Didi bu ḫᵛāb-ı nīke āferīn bād

Üstat Şabur uykudan uyandı (ve) dedi ki; "Bu güzsel rüyaya aferin olsun!.."

Gerekdür kim gidem ḳızlar şuyınca
Revān oldı olaruñ der-peyince

"Benim kızların peşisıra gitmem gerekir." (dedi ve) onların peşinden gitti.

Yetürdi kendözin ol demde bāġa
Naẓar ḳıldı çü pervāne çerāġa

O anda kendisini bağa ulaştırdı (ve) pervanenin mumu arayışı gibi, (etrafına) göz gezdirdi

Hezārān saᶜy idüb muḥkem dürüşdi
Bu bāġuñ bāġ-bānıyla görüşdi

Çok çalışıp sebat etti. (Sonunda) bu bağın bahçıvanıyla görüştü.

Aña mihmān olub düşdi muṣāḥib
İki başdan maḥabbet oldı ġālib_

Onun konuğu olarak, ona sohbet arkadaşlığı etti. Muhabbet iki taraftan (da) koyulaştı.

705 Biri biriyle ḳıldılar çü peyvend
Aralıḳda olundı ᶜahd ü sevgend

Birbirleriyle dostluk kurdular; aralarında sözleşme ve yemin oldu.

Anı maḥrem bilüb Şābūr-ı naḳḳāş
Ḳamu esrārını ḳıldı aña fāş

Nakkaş Şabur onu kendisine sırdaş bilip bütün sırlarını ona anlattı.

32b Anuñ aḥvālini çün bildi bāġ-vān
Anı bir güşede eyledi pinhān

Bahçıvan onun halini anladı (ve) ona bir köşede sakladı.

Yasaġidi eger biliş eger yād
Görünmezdi bulara Ādemī-zād

Tanıdık veya yabancı insanoğlunun bunlara görünmesi yasaktı.

Gece bu bāġ içinde ol perīler
Ḥużūr eylediler ġamdan berīler

O periler, gamdan.kederden uzak, gece bu bağda dinlendiler.

710 Ṣabāḥ oldı gene ḫūrşīd-i raḫşān
Cihānı nūrına ġarḳ etdi yeksān

Sabah oldu, parlak güneş, cihanı gene baştanbaşa nuruna boğdu.

	Bu duḫterler ṭurub çün serv-i āzād	*Bu kızların hepsi uzun ve düzgün serviler gibi kalkıp*
	Ḳamusı geldiler Şīrīne dil-şād	*mutlu bir şekilde Şirin'in (yanına) geldiler.*
	Egerçi niçe yerden açdılar rāz	*Gerçi birçok yerden sır açtılar, ancak bu perdeden şarkı*
	Velī bu perdeden derdiler āvāz	*söylediler.*
	Ḳamusı didiler Şīrīne ey māh	*Hepsi Şirin'e "Ey ay (yüzlü), Allah seni tehlikelerden*
	Ḫaṭarlardan seni ṣaḳlasın Allah	*saklasın" dediler.*
	Senüñ rūşen dilüñde ġam yaraşmaz	*Senin aydınlık gönlüne üzüntü yakışmaz. Bu köşke*
	Bu ḳaṣr içinde nā-maḥrem yaraşmaz	*yabancı yaraşmaz..*
715	Çü Şīrīnsün niçün telḫ ola ḥālüñ	*Sen Şirinsin/tatlısın halin niye acı olsun? Bunu ortadan*
	Bunuñ defʿine yoḳ mıdur mecālüñ	*kaldırmak için gücün yok mudur?*
	Didi yoldaşlarum hem-demlerümsüz	*Dedi: "Siz benim yoldaşlarım,arkadaşlarımsınız, benim*
	Gece gündüz benüm maḥremlerümsüz	*gece gündüz sırdaşlarımsınız."*
	Benüm ġamdan olubdur cānum āzād	*Benim gönlüm üzüntüden kurtulmuştur. Sizinle,*
	Sizüñle ḫurremem ʿālemde dil-şād	*dünyada mutluyum.*
33a	Bunı fikr eyleyüb olmañ müşevveş	*Bunu düşünüp (de) üzülmeyin. Benim gönlüm*
	Ṣafādan ḫāṭırum çün cām-ı bī-ġış	*mutluluktan/parlaklıktan temiz bir kadeh gibidir.*
	İşidüb bu sözi mehden perīler	*Periler bu sözü ay yüzlü Şirin'den işitince, bu*
	Bu ġamdan oldılar cümle berīler	*üzüntüden tamamen kurtuldular.*
720	Ḥaḳa şükr-i firāvān eylediler	*Hakk'a bolca şükr ettiler. Birçok dervişe ihsanlarda*
	Niçe dervīşe iḥsān eylediler	*bulundular.*
	Dönüb Şīrīne didiler kim ey māh	*Dönüb Şirin'e dediler ki; "Ey ay (yüzlü) üzüntü sana*
	Saña bir vechile ġam bulmasın rāh	*hiçbir şekilde ulaşamasın.*
	Çü maḫfīdür bize āġāz u encām	*Başlangıç ve son bizim için gizlidir. Bu mutluluk için*
	Gerekdür bu neşāṭiçün mey-i cām	*bize kadehteki şarap gereklidir.*
	Bu bāġ içre ḳılalum ʿayş-ı bāde	*Bu bağın içinde içki içelim (ve) dünyanın bütün*
	Ġam-ı dehri verelüm cümle bāde	*dertlerini unutalım.*
	Buyurdı ḳıldılar bir mevżiʿ-i ḫūb	*Buyurdu; güzelliğin doruğunda, çekici , hoş bir mekan*
	Kemāl-i ḥüsnile mevṣūf u merġūb	*hazırladılar.*
725	Behişt-āsā maḳāmidi mükemmel	*Cennet gibi, mükemmel bir yerdi ki adı*
	Ki ismine denürdi Ṭāḳ-ı ṣandal	*"Tak-ı Şandal"dı.*

	Bes anda düzdiler bir meclis-i ḫāṣ	*Sonra orada özel bir meclis oluşturdular ki,, (bu*
	Ki zühreydi muġannī māh raḳḳāṣ	*mecliste) Zühre şarkıcı, ay (da) dansözdü.*
	Müheyyā ḳıldılar cām-ı piyāle	*Şarap kadehlerini hazırladılar. Yiyip içmenin bütün*
	Ḳamu esbāb-ı ʿayş erdi kemāle	*gerekleri tamamlandı.*
	Buḫūr eylediler ʿūdile ʿanber	*Ud ve anberden tütsü yaparak dünyanın burnuna güzel*
	Meşāmın ḳıldılar dehrüñ muʿaṭṭar	*kokular saldılar*
33b	Çü her āyīnile meclis bezendi	*(Bu) meclis gerekli her şeyle bezenince, gönülden*
	Göñülden ġuṣṣanuñ gitdi gezendi	*üzüntünün izleri kayboldu.*
730	Ḳamer-ruḫ yirine geçdi oturdı	*Ay yanaklı (Şirin) geçip yerine oturdu. Gönüllerden*
	Ḳamu endīşeyi dilden getürdi	*bütün endişeleri yok etti.*
	Bes emr etdi ki devr ide ḳadeḥler	*Sonra (artık) kadehlerin dolandırılmasını (böylelikle)*
	Gele ġam yirine ṭola feraḥlar	*üzüntünün gidip (yerine) ferahlamanın gelmesini emretti.*
	Bu meclisde düzüb bezm-i şehāne	*,Bu mecliste şaha yakışır bir içki töreni düzenledi. Şirin,*
	Neşāṭ etmişdi Şīrīn ḫusrevāne	*hüsrev gibi neşelendi.*
	Bu cānibde ṭurub Şābūr-ı üstād	*Bu yanda Üstad Şabur durup gene bir oyun*
	Gene bir şuʿbede ḳılmışdı bünyād	*hazırlamıştı.*
	Edüb bāġ-vānile hem ittifāḳı	*Bahçıvanla ittifak edip, aralarındaki anlaşmazlıkları*
	Getürmişlerdi ortadan nifāḳı	*ortadan kaldırmışlardı.*
735	Didi sen naḳşuñı yaz eyle ḥāżır	*Dedi ki; "Sen resmini çizip hazır et (de) Kādir (olan*
	Neye varur görelüm emr-i Ḳādir	*Allah'ın) işi neye varır görelim."*
	Ola kim dāyeden bir rāz alam ben	*Olur ki, ben dadıdan (belki) bir sır koparabilirim (de) bu*
	Bu remzüñ aṣlını andan bilem ben	*işin aslını ondan öğrenebilirim.*
	İdinüb Ṣandalı Şīrīn güẕer-gāh	*Şirin, Sandal'ı güzergah edinip o ay bu burca seyr*
	Gelür seyr iderek bu burca ol māh	*ederek gelir.*
	Getür ṣüretleri bunda aṣalum	*Resimleri getir buraya asalım (da) Tanrı bu işin sonunu*
	Neye yetişdürür Yezdān görelüm	*ne yapar görelim.*
	İki ṣūret düzetdi çün büt-i Çīn	*Çin putu gibi iki resim yaptı. (Bunlardan) biri Perviz,*
	Biri Pervīzidi birisi Şīrīn	*biri (de) Şirin'di.*
34a 740	İkisin aṣuben iki budaġa	*İkisini iki budağa asıp, sağa sola bakmadan*
	Gidüb baḳmadılar ṣolile ṣaġa	*gittiler.*

Seḥer-gehden ṭurub ol serv-i āzād
Maḳām-ı ṣandala ʿazm etdi dil-şād

O uzun ve düzgün servi (Şirin) seher vakti kalkıp, mutlu bir şekilde Sandal mevkiine doğru yöneldi.

Mehüñ yanınca duḫterler çün aḫter
Gelürlerdi bile nā-süfte dürler

Ay gibi güzelin yanında yıldız gibi kızlar, sanki delinmemiş inciler (bākireler) gelirler.

Bahāridi cihān ol demde ḫandān
Çemenler sebzidi pür-gül gülistān

Bahar günleriydi, yeryüzü (sanki) gülüyordu. Çimenler yeşil; gül bahçeleri gül doluydu.

Şaḳāyıḳ yeryüzin etmişdi tezyīn
Ki ṣanurdı gören büt-ḫāne-i Çīn

Şakayık yeryüzünü (öyle) süslemişti ki, gören Çin puthanesi sanırdı.

745 Cemālin tāze ṭutmışdı ḳızıl gül
Aña ḳarşu fiġān eylerdi bülbül

Kırmızı gül güzel yüzünü taze tutmuştu. Bülbül (de) ona karşı feryat etmekteydi.

Bilürdi kim degüldür bāḳī ʿömri
Ḳılurdı nevḥalar zārile ḳumrı

Kumru ölümsüz olmadığını bildiği (için) ağlayarak feryat ederdi.

Çemen murġı gelüb cümle ḫurūşa
Getürmişdi der ü dīvārı cūşa

Çayırdaki bütün kuşlar coşup duvarları kapıları (bile) coşturmuşlardı.

Seḥer-gehden nevālar idüb āġāz
Açardı her nefes ʿuşşāḳile rāz

Seher vaktinde şarkı söylemeye başlayıp her an aşıklarla sırdaş olurlardı.

O ṣüretler ki aşmışidi Şābūr
Görünürdi göze çün ṭalʿat-i ḥūr

Şabur'un astığı o resimler göze huri çehresi gibi görünürlerdi.

750 Erince Ṣandala ol lāle-ruḫsār
Göründi aña ṣüretler ḳamer-vār

O lale yanaklı (Şirin) Sandal'a ulaştığında resimler ona ay gibi göründü.

34b Biri şīrīn bir şekker miṣāli
Biri şemsüñ biri bedrün cemāli

Biri tatlı biri şeker misali. Birisi güneşin, diğeri (de) dolunayın yüzü.

Çü gördi bunları gitdi ḳarārı
Ṭaġıldı ʿaḳlınuñ başında vārı

Bunları görünce kendini kaybetti. Aklı dağıldı.

Gidüb hūşı diger-gün oldı ḥālī
Yıḳıldı ḳalmadı ṣabra mecāli

Aklı başından gidip, hali değişti. Sabr etmeye gücü kalmayıp yıkıldı.

Ne cānın añladı ne ḫod cihānı
Özinden ṭuymadı hergiz nişānī

Ne kendisinden ne (de) dünyadan haberi vardı. Kendisinden hiç haberi olmadı.

755 Bu ṣüretlerle ṣayd etdi hümāyı
ʿAceb rīvile ṭutdı ejdehāyı

Bu resimlerle huma kuşunu avladı. Şaşılacak bir hileyle ejderhayı yakaladı.

Çü ṭar oldı ʿanākib dām ü ḳaydı
Anuñ-çündür meges olduġı ṣaydı

Örümceklerin avlarının sinek olmasının sebebi, bağlarının ve tuzaklarının dar olmasıdır.

Hemān görene ṣūret düzdiler dām
Anuñla ḳıldılar ol devlet-i rām

Gözleri görene resimle tuzak kurarak o devleti bu şekilde boyun eğdirdiler.

Çü Şīrīn oldı bu naḳşa hevā-dār
Naẓar ḳılduḳca ḳaldı vālih ü zār

Şirin bu resme meyl etdi. (Ona) baktıkça, hayran oldu ve ağladı.

Ḳomazdı bir nefes naḳşı elinden
Ne bir dem ṣāḥibi yādın dilinden

Resmi bir an (bile) elinden bırakmazdı. Resmin sahibini anmayı da hiç ihmal etmezdi.

760 Sürerdi yüzine gāhī gözine
Enīs etmişdi ol naḳşı özine

O resmi kendisine arkadaş edinmişti. Bazen yüzüne, bazen de gözlerine sürerdi.

Deridi dem-be-dem idüb fiġānı
ʿAceb bilsem bu naḳşuñ ıssı ḳanı

Zaman zaman ağlayarak "Acaba bu resmin sahibi nerede? Onu bilebilsem..." derdi.

35a Yüzini ölmedin bir kez göreydüm
Ruḫı gül-zārınuñ verdin dereydüm

Yüzünü, ölmeden önce bir kez görseydim (de) yanağının gül bahçesinin gülünü toplasaydım.

Bu resme aġlayub ṣaġu ṣaġardı
Gözinden dür bigi bārān yaġardı

Bu şekilde ağlayıp ağıt yakardı. Gözlerinden inci gibi yağmur yağardı.

Görüb Şīrīni bu ḥālile dāye
Żarūrī başladı tedbīr ü rāye

Daye Şirin'i bu halde görünce, zorunlu olarak bir tedbir düşünmeye başladı.

765 Gelüb ḳızlarla bu ḥāli ṭanışdı
Bu işüñ öñin ü ṣoñın ṣanışdı

Gelip kızlarla bu durumu görüştü. Bu işin başını sonunu düşündü.

Didi bīmāre çāre eyleyelüm
Devāsını bu derdüñ söyleyelüm

Dedi ki; "(Bu) hastaya bir çare bulalım. Bu derdin devasını söyleyelim."

Bes andan geldiler Şīrīn ḳatına
Ṭaraldılar anuñ bu ḥāletine

Ondan sonra Şirin'in huzuruna geldiler. Onun bu durumuna üzüldüler.

Didiler sen bizüm sulṭānumuzsun
Bedendür cümlemüz sen cānumuzsun

Dediler ki; "Sen bizim sultanımızsın, hepimiz bedeniz sen canımızsın.

Senüñ yoluñda ser terkin ḳılalum
Bu ṣūret ıssını kimdür bulalum

Senin yolunda başımızı feda edelim (de) bu resmin sahibi kim ise bulalım.

770 Ṣoralum aṣlını yād u bilişden
Ḫaber-dār olavuz başda bu işden

Aslını tanıdık ve yabancılardan soralım. Bu işden (daha) başında haberdar olalım.

	Ġamuñdan olmışuz ġāyet perīşān Hem evvel etdügümüzden peşīmān	*Üzüntünden çok perişan olduk. Ayrıca önceden yaptıklarımızdan (da) pişmanız."*
	Bu sözden añladı bunları Şīrīn Kim olmuşlar anuñ derdiyle ġam-gīn	*Şirin, bu sözden kendisinin derdinden onların (da) üzüldüğünü anladı.*
35b	Bu ġamdan ḳamunuñ bağrında yāre Bu ḥayretden cigerler pāre pāre	*Bu üzüntüden hepsinin bağrı yaralı. Bu şaşkınlıktan ciğerler parça parça (olmuş).*
	Dilerler cümlesi bu derde dermān Umarlar kim bu müşkil ola āsān	*Hepsi bu derde (bir) derman dilerler. Umarlar ki bu zorluk kolaylaşsın.*
775	İdüb bunlara Şīrīn istimālāt Ḳamunuñ ḥātırın ḳıldı riʿāyet	*Şirin bunları teselli edip, hepsinin gönlünü aldı.*
	Didi yārānlarum siz şād olasuz Hemīşe ġuṣṣadan āzād olasuz	*Dedi ki; "Yarenlerim, dostlarım siz mutlu olasınız. Daima dertten uzak olasınız.*
	Benüm de derdüme dermān ide Ḥaḳḳ Bu düşvārı baña āsān ide Ḥaḳḳ	*Benim derdime de Hakk derman versin. Bu zorluğu benim için kolaylaştırsın.*
	Dönüb Şīrīne duḫterlerle dāye Didiler ʿālemi verme fenāye	*Kızlarla dadı Şirin'e dönüp dediler ki;; "Dünyayı yok sayma, gözünden çıkarma.*
	Bu işden göñlüñe ḳayġu getürme Bu ġamdan bir nefes maḥzūn oturma	*Bu işten gönlünü üzme. Bu üzüntüden dolayı bir an (bile) mahzun oturma.*
780	Ne derd ola ki anuñ dermānı yoḳdur Ne yoldur kim anuñ pāyānı yoḳdur	*Hangi dert vardır ki, dermanı yoktur. Hangi yol var ki, sonu yoktur.*
	Bugün bu naḳş ile dem-sāz olalum Göñülden ġuṣṣanuñ defʿin ḳılalum	*Bugün bu resimle arkadaş olalım (da) üzüntüyü gönülden uzaklaştıralım.*
	Bu ṣūret şevḳine nūş idelüm cām Ola kim ḫayr ola bu işde encām	*B uresmin aşkına, şerefine içki içelim. Ola ki (belki) bu işin sonu hayırlı olur.*
	Ḳabūl eyledi bu güftārı Şīrīn Buyurdı ḳıldılar gül-zārı tezyīn	*Şirin bu sözü kabul etti; gülbahçesini süslemelerini buyurdu.*
36a	Gene meclis düzüldi ʿāşıḳāne İçildi sāġar-ı[369] ʿişret şehāne	*Gene aşık tarzında bir meclis oluşturuldu. Şahlara yakışır eğlence şarabı içildi.*
785	Velī perhīz idüb içmezdi dāye Kenārından meyün geçmezdi dāye	*Ancak dadı perhiz edip içki içmezdi. (Öyle ki) içkinin kenarından bile geçmezdi.*

[369] Bkz . 348. dipnot

	Nigeh-dāridi gözlerdi buları Ḥesābın yazub eklerdi şümārı_	*(O) bunlara göz kulak olur; hesabı yapıp toplamı bulurdu.*
	Oḳurlardı şeker-lebler ġazeller Ki iderlerdi ḳavlile ʿameller	*Şeker dudaklı (güzel)ler gazeller okurlardı. Sözlerine (göre) işler yaparlardı.*
	İçerdi ḫāṭıriçün cām-ı gül-reng Velī cānı ḥazīnidi dili teng	*(Şirin) hatır için kırmızı şarap içerdi, ancak yüreği üzüntülü ve gönlü dardı.*
	Hemīn göñli gözi ṣüretde-y-idi Çü maʿnī bulmadı ṣüretde-y-idi	*Gönül gözü(daima) resimdeydi. Manayı bulamadı. Suretde (kalmıştı).*
790	Ḫıred-mendidi līkin ṣabr iderdi Degüldi iḫtiyārī cebr iderdi	*Ancak akıllı idi, sabr ederdi. (Bu durum) isteğiyle olmuyordu, (kendini) zorluyordu.*
	Çü gördi dāye ol şīrīn-kelāmı Hilāle beñzemiş bedr-i tamāmı	*Dadı o tatlı dilli (Şirin) dolunayı hilāle dönmüş (bir şekilde) gördü.*
	Kemān olmış bu ġamdan serv ḳaddi Bu endīşeyle ṣolmış lāle ḫaddi	*Servi boyu (eğilip) yay gibi olmuş. Bu düşünceyle lale yanağı solmuş.*
	Ṭurub yerinden ol bāġı aradı Ḳamu ṣaḥrāyile ṭaġı ṭaradı	*Yerinden kalkıp bağın dağını ovasını iyice araştırdı.*
	Aradı her yeri saʿy ile tekrār Velī olmadı bu işden ḫaber-dār	*Yeni bir gayretle her yeri tekrar aradı. Ancak bu işten bir şey anlayamadı.*
36b 795	Gene geldi maḳāmında oturdı Ṣanasın ki ḫaber buldı getürdi	*Sanki bir haber bulup getirmiş gibi gene gelip makamına oturdu.*
	Ṣorub Şīrīn didi ey dāye n'itdüñ Bu ṣüretden ne ṭuyduñ ne işitdüñ	*Şirin "Ey dadı bu resimle (ilgili) ne duydun, ne işitdin?" diye sordu.*
	Didi gezdüm ser-ā-ser bu diyārı Ḳamu geşt eyledüm bu küh-sārı	*Dedi ki; "bu diyarı başatan başa gezdim. Bütün bu dağlık araziyi dolandım.*
	Bu sırra olmadı hergiz vuḳūfum Nedendür bilmezem ey meh ḫusūfum	*Asla bu sır hakkında bir bilgim olmadı. Ey ay (yüzlü) bu başarısızlığım nedendir, bilmiyorum.*
	Meger bir dīvimiş etmiş bu rīvi Gidüb kendüsi ḳoparmış ġurīvi	*Sanki bu hileyi yapan bir cinmiş (de) kendisi gitmiş (ardından) şamata başlamış...*
800	Buyurursañ ṣorayın bāġ-vāndan Ola kim aṣlını bir ṭuyam andan	*İzin verirsen (bir de) bahçıvandan sorayım. Olur ki, (bu işin) aslını ondan öğrenebilirim.*

	Didi bu yolda saᶜy eyle firāvān Ola kim bulasın bu derde dermān	*Dedi ki; "Bu yolda çoḳ gayret et. Ola ki bu derde (bir) derman bulabilesin"*
	Ṭurub dāye gene gezdi cihānı Araşdurdı zemīn ü āsmānı	*Dadı ayağa kalkıp gene bölgeyi gezdi, yeri göğü (her yeri) araştırdı.*
	Gene maᶜlūmı olmadı bu esrār Bu ġafletden gözi olmadı bīdār	*Bu sırları gene öğrenemedi. Gözü bu gaflet (uykusundan) uyanmadı.*
	Yoruldı ᶜāḳıbet gezmekden ardı Żarūrī bāġ-bān ḳatına vardı	*Sonunda, gezmekten iyice yoruldu, mecburen bahçıvanın yanına vardı.*
805	Çü maḥrem buldı esrār-ı nihāna Ḳamu aḥvāli didi bāġ-bāna	*Gizli sırlara sırdaş bulmuş gibi, bütün durumu bahçıvana anlattı.*
37a	Didi Ṣandalda_iki ṣūret bulundı Ne maᶜnīdür hemīn ṣūret bulundı	*Sandalda iki resim bulundu. Bu resmin (öncekiyle) aynı (olmasının) sebebi nedir?*
	Eger aṣlın bilürseñ eyle taḳrīr Meᶜānīsin beyān et eyle tefsīr	*Eğer aslını biliyorsan anlat. Manasını söyleyip açıkla.*
	İşidince bu bu sözi ḳorḳdı cānı Ṭutuldı ḫavfile anuñ zebānı	*Bu sözü işitince (çok) korktu. Korkudan dili tutuldu.*
	Didi dāye ṣaḳın ḫavf etme zinhār Eger aṣlın bilürseñ etme inkār	*Dadı dedi ki; "Sakın korkma. Eğer aslını biliyorsan inkār etme."*
810	Ziyān olmaz saña anı demekden Çoġ aṣṣılar bulursun söylemekden	*Onu söylemektem saña bir zarar gelmez. (Aksine) çoḳ faydalar görürsün.*
	Bu peymān üstine çoġ itdi īmān Didi dimezseñ olursun peşīmān	*Bu söze çoḳ güvendi. (Dadı)dedi ki; "Demezsen pişman olursun."*
	Çü gördi dāyeyi çoġ içdi andı Yemīni işidüb göñli inandı	*Dadının çoḳ yemin ettiğini gördü. Yemini duyunca (da) gönlü inandı.*
	Ne kim gördi-y-ise ḳıldı ḥikāyet ᶜAyān etdi bu esrārı tamāmet	*Her ne gördüyse anlattı. Bu sırları tamamıyla açığa vurdu.*
	Didi Şābūr-ı naḳḳāşuñ işini Beyān eyledi fikr-i cünbişini	*Nakkaş Şabur'un (yaptığı) işi söyledi. (Onun) karışık düşüncesini anlattı.*
815	Ne resme yazduġın taṣvīri naḳḳāş Ḳamu rengini ḳıldı dāyeye fāş	*Nakkaş'ın resmi nasıl çizdiğini, bütün hilelerini/renklerini dadıya anlattı.*

	Āgāh-şoden-i dāye ez-şūret-i Pervīz ü Şīrīn	***Perviz ve Şirin'in resminden dadının haberdar olması***
7b	Açanlar ʿālem-i gencīneden rāz Edenler gevherüñ cinsini mümtāz	*Hazineler aleminden söz açanlar, cevherin cinsini seçkinleştirenler,*
	Didiler dāye çün kim bildi ḥāli Ḥażerden ḳalmadı setre mecāli	*Dediler ki; "Dadı durumu öğrendiğinde, çekindiği için gizlemeye gücü kalmadı.*
	Gelüb Şīrīne didi bilgil ey māh Bu ṣūret maʿnīsinden oldum āgāh	*Gelip Şirin'e dedi ki; "Ey ay (yüzlü) bil ki, bu resimlerin manalarından haberdar oldum."*
	Eger olursa fermān-ı işāret İdeyin cümlesin bir bir ḥikāyet	*Eğer izin verilirse, hepsini bir bir anlatayım.*
820	Çü gördi dāyede Şīrīn ḫaber var Yüzinde nūr-ı şādīden eşer var	*Şirin dadıda bir haber olduğunu anladı. (Dadının) yüzünde de mutluluk ışığının izlerini gördü.*
	Didi billahī bu sırrı ʿayān et Bedīʿ olmaz meʿānīsin beyān et	*Bu sırrı Allah aşkına açıkla, şaşılacak bir şey değil, manasını söyle.*
	Ne kim işitdiyise didi dāye Bu sözlerle nigārīn buldı vāye	*Dadı her ne işittiyse söyledi, Şirin (de) bu sözlerle nasibini buldu.*
	İşidince yerinden ṭaşra çıḳdı Naẓar şaldı ḳamu eṭrāfa baḳdı	*İşitince yerinden dışarı çıktı. Her tarafa göz gezdirdi.*
	Görünmedi anuñ gözine bir ferd Ḫalāyıḳdan eger zendür eger merd	*Onun gözüne yaratılanlardan ne kadın ne de erkek kinse görünmedi.*
825	Didi ḳandedür ol merd-i musāfir Anı ḳılmaḳ gerek elbette ḥāżır	*Dedi ki; "O misafir adam nerededir? Onu elbette huzura kabul etmek gerekir."*
	Hemān ol dem buyurdı bāġ-bāna Didi tīz ol şaḳın etme bahāne	*Hemen o anda bahçıvana buyurdu, dedi ki; "Çabuk ol, sakın (bir) bahane uydurma.*
38a	Getür naḳḳāşı bu sāʿat ḥużūra Ḫaṭā idüb düşünme fikr-i dūra	*Nakkaşı hemen huzura getir. Sakın yanılıp (dra) uzaklaşmayı düşünme*
	Be-cidd ṭut saña ḥilʿatler verem ben Zer ü sīmile niʿmetler verem ben	*(Bu işi) ciddiye al. Sana kürkler, altın, gümüş ve nimetler vereyim.*
	Olursa emrüme ger bende-fermān Ḳılam Naḳḳāşa da envāʿ-ı iḥsān	*Eğer Nakkaş emrim altına girerse, ona (da) türlü türlü ihsanlarda bulunayım.*

830	Bes andan bāġ-bān oldı revāne Gelüb Şābūra didi ey yegāne	*Ondan sonra bahçıvan yürüdü ve Şabur'un (yanına) gelerek dedi ki; "Ey biricik (dostum),*
	Ḫudā ḥaḳḳıyçün işüñ rāst geldi Hümāyı ṣūretüñ şāhīni aldı	*Tanrı ḥaḳkı için işin rast gitti. Humayı (Şirin'i) resmin şahini aldı.*
	Ṭutuldı dāmuña ol āhū-yı Çīn Seni taʿcīlile ister nigārīn	*O çin ahusu senin tuzağına düştü. O resim (gibi güzel, Şirin) seni acele istiyor.*
	Çü māhuñ buyruġın işitdi Şābūr Ṭurugeldi yerinden şād u mesrūr	*Şabur ay yüzlünün (Şirin) emrini işitince, mutlu ve sevinçli (bir şekilde) yerinden kalktı.*
	Gelüb māhuñ yüzini gördi ṭurdı Duʿālar eyleyüb yire yüz urdı[370]	*Gelip Şirin'in yüzünü gördü ve durdu. Dualar ederek yüzünü toprağa sürdü.*
835	Didi ey māh-rū pür-nūr olasın Hemīşe nūrile maʿmūr olasın	*Dedi ki; "Ey ay yüzlü nurile dolasın. Daima nurla mamur olasın.*
	Yüzüñ meh-tābı bulmasun ḫusūfı Ruḫuñ ḫūrşīdi görmesün küsūfı	*Yüzünün parlak ayı, yanağının güneşi hiç tutulmasın.*
	Bizi luṭfuñla ṭoyladuñ pür etdüñ Eteklerüm yeñümle pür-dür etdüñ	*Bizi lutfunla yedirip doyurdun. Eteklerimi yenimle (beraber) inci doldurdun.*
	Bize iḥsānlaruñ bī-ḥadd ü pāyān Yetişdi cūd u enʿāmuñ firāvān	*Bize ihsanların sonsuz ve sınırsız(dır). Cömertliğin ve nimetlerin (bize) bolca yetişti.*
	Mürüvvetde ḳomaduñ ẕerre eksük Çü deryāsın ola mı ḳaṭre eksük	*İyilikte (bir) zerre (kadar bile) eksiğin olmadı. Deniz gibisin (sende) damlanın eksikliği olur mu?*
840	İşāret eyledi Şābūra Şīrīn Otur diyü revān gösterdi yirin	*Şirin Şabura "Otur." diye işarte etti ve hemen yerini gösterdi.*
	Bes andan soñra Şīrīn-i şeker-bār Bu ṣūret maʿnīsinden ṣordı aḫbār	*Ondan, sonra (konuşurken) şeker saçan Şirin bu resmin ne anlama geldiğini sordu.*
	Didi bu ṣūret esrārın ʿayān et Bize ismin diyüb resmin beyān et	*Dedi ki; "Bu resmin esrarını açıkla. Bize (sahibinin) isimini söyleyip, nasıl olduğunu anlat.*
38b	Didi māhā felek ṭurdukca var ol Cihān içre hemīşe üstüvār ol	*Dedi ki; "Ey ay (yüzlü) gök var oldukçu sen (de) var ol. Dünyada devamlı sağlam ve dayanıklı ol.*
	Güneşsin görmegil hergiz küsūfı Cemālüñ bedri bulmasun ḫusūfı	*Sen güneşsin asla tutulmayı görme. (Güzel) yüzünün ayı (hiç) tutulmasın.*

[370] (t.t): Bu beyitten sonraki 5 beyit (835-839) yazmada 52a'da (1133-1137. beyitler olarak) kayıtlıdır.

845	Denür bu ṣüretüñ ıssına Perviz Nişānıdır bu naḳş-ı fitne-engiz	*Bu resmin sahibine Perviz denir. Bu (zihinleri) bulandıran resim (de) onun timsalidir.*
	Bu naḳşuñ ıssı cānıdur cihānuñ Kim oġlı oġlıdur Nūşinrevānuñ	*Bu resmin sahibi cihanın canıdır ki (o), Nuşinrevan'ın oğlunun oğludur.*
	İşidüb bu sözi Şirin-i dil-keş Ruḫınuñ gülleri gösterdi āteş	*Gönlünü kaptıran Şirin bu sözleri duyunca, yanağının gülleri (ateş gibi) kızardı.*
	Ḳızardı gül bigi ol lāle-ruḫsār Didi Şābūra ey merd-i[371] ḫaber-dār	*O lale yanaklı gül gibi kızardı (ve) Şabur'a dedi ki; "Ey, (her şeyden) haberi olan adam*
	Bize bir ṣüretile bāzi ṣalduñ Bizüm bir naḳşile göñlümüz alduñ	*Bize bir resimle oyun ettin. Bizim gönlümüzü bir resimle kandırdın.*
850	Bizi bir bendile pā-beste ḳılduñ Belā-yı derdile dil-ḫaste ḳılduñ	*Bizim bir bağla ayağımızı bağladın (ve) gönlümüzü dert belasıyla hasta ettin.*
	Dil-i bimārumuñ añla mizācın Ṭutub nabżını fikr eyle ʿilacın	*Hasta gönlümün sağlık durumunu anla. (Onun) nabzını tutarak ilacını düşün."*
	Didi Şirine Şābūr ey ḫıred-mend Çü dānāsın saña lāzım degül pend	*Şabur Şirin'e dedi ki; "Ey akıllı (kişi), bilgili olduğun için sana nasihat gerekli değil.*
	Bu esrārı saña keşf eyleyeyin Devāsın derdüñüñ cümle diyeyin	*Bu sırları sana açayım. Derdinin devasını tamamen söyleyeyim.*
39a	Şu şarṭile kim ola cāy tenhā Bu sırra olmaya bir kimse dānā	*(Ancak) şu şartla: yanımızda kimse olmasın (ki), bu sırrı (başka) kimse bilmesin.*
855	Bes andan soñra Şirin-i yegāne Ṭurub Şābūrile oldı revāne	*Ondan sonra biricik Şirin, ayağa kalkıp Şaburla yürümeğe (başladı).*
	Varub oturdı bir ḫālī mekānda Gül ü bülbül bigi bir gül-sitānda	*Issız bir yere varıp oturdu. O gül bahçesinde gülle bülbül gibiydiler.*
	Çü Şirin yirine geçdi oturdı Cemālinden niḳābını götürdü	*Şirin geçip yerine oturunca, yüzünden örtüsünü kaldırdı.*
	Yüzin gördükde Şābūr oldı bi-hūş Gidüb ʿaḳlı özin ḳıldı ferāmūş	*Şabur yüzünü gördüğünde aklı başından gitti; kendini kaybetti.*
	Görüb simāsını fehm etdi Şirin Ki geçdi kendüden Şābūr-ı miskin	*Şirin (onun) yüzünü görünce anladı ki, miskin Şabur kendinden geçti.*

[371] Bkz. 348. dipnot.

860	Cemālini gene çekdi niḳāba Güneş bigi gene girdi seḥāba	*Güzel yüzünü yine örttü.. Güneş gibi buluta girdi.*
	Biraz ṣabr eyledi ʿaḳlı gelince Sükūt etdi bu meyden ayılınca	*Aklı başına gelince biraz sabr etti. Bu içkinin (sarhoşluğundan) ayılıncaya kadar sustu.*
	Çü geldi kendüye Şābūr-ı üstād Gene Şīrīn kelāma ḳıldı bünyād	*Üstad Şabur kendine gelince, Şirin yine konuşmaya başladı.*
	Didi evvel ne yerdensin ʿayān et Ne kim geçdiyse başuñdan beyān et	*Dedi ki ;"İlk önce nereden olduğunu açıkla, başından geçenleri anlat.*
	Anuñ ardınca naḳşuñ vaṣfın eyle Bu ṣūret maʿnīsin aṣlıyla söyle	*Ondan sonra (da) resmi anlat (ve) bu resmin ne anlama geldiğini söyle.*
39b 865	Gelür senden çü būy-ı āşināluḳ Yüzüñden görünür ol rūşenāluḳ	*Senden tanıdık, (dostça) bir koku geliyor. Yüzünde o nur, o parlaklık görünüyor.*
	Gider bu ṣūreti cāndan ḫaber vir Bize iḳlīm-i cānāndan ḫaber vir	*(Artık) bu resmi kaldır (da o) candan haber ver. Bize sevgilinin diyarından haber ver.*
	Su'ālini tamām etdi çü cānān Cevāba başladı merd-i süḫandān	*Sevgili sorusunu tamamlayınca, güzel söz söyleyen (Şabur) cevaplamaya başladı.*
	Didi bir merd-i seyyāḥam cihānda Seyāḥatdür murādum her zamānda	*Dedi ki; "Ben dünyada bir seyyahım. Benim muradım daima dolaşmaktır.*
	Ḫaṭāyı görmişem tā ḥadd ü pāyān Musaḫḫardür baña Īrān u Turan	*Hatā ülkesini hep görmüş, gezmişim. İran ve Turan benim emrimdedir.*
870	Zemīn-i Şām u mülk-i Rūm u Ḫāver Ḳamu seyrān-gehümdür heft kişver	*Şam toprakları, Doğu ve Rum memleketleri, (kısacası) yedi bölge tamamen benim dolaşma bölgelerimdir*
	Ḫaber-dāram ne yerden ṣorariseñ Cevābın virürem her ne deriseñ	*Nereden sorarsan haberim vardır. Her ne söylersen cevabını veririm.*
	Didi bildük senüñ aḥvālüñ üstād Velī ṣūretden eyle bir ḫaber yād	*Dedi ki; "Üstad, senin durumunu anladık. Ancak (biraz da) resimden bahset.*
	Anı künhi-y-ile bize beyān et Bilürsin sırrını ṭoġru ʿayān et	*Onu olduğu gibi, aslıyla bize anlat. (Onun) sırrını biliyorsun. Doğru (bir şekilde) açıkla.*
	Didi bu ḳıṣṣa uzundur dükenmez Ḳıyāmetler ḳopunca şerḥ olunmaz	*Dedi ki; "Bu hikāye uzundur, bitmez. Kıyametler kopuncaya kadar açıklanamaz.*

875 Bunuñ vaṣfında çoḳ şādī vü ġam var
Gehī lezzet mezāḳa geh elem var

Bunun anlatılmasında çok mutluluk ve keder var.Bazen ağıza lezzet; bazen (de) elem verir.

40a Kemāliyle saña tafṣīl ideyin
Murādātuñ kāmu taḥṣīl ideyin

Sana tam olarak açıklayayım. (Böylece) bütün isteklerini yerine getireyim.

Şu şarṭile kim ola cāy ḫālī
Ki ṭuymaya kimesne bu ḫayāli

(Ancak) şu şartla; "Bulunduğumuz yer tenha olmalı ki, kimse bu hayali duymasın.

Senüñle ben ḳalam bir yerde tenhā
Ḳılam bu sırr-ı maḫfīyi hüveydā

Seninle ben bir yerde yalnız kalayım. Bu gizli sırrı sana açıklayayım.

Bes ol duḫterlere emr etdi Şīrīn
Ṭaġıldılar ḳatından hem-çü pervīn

(Bunun üzerine) Şirin o kızlara emretti. (Onlar da) huzurundan ülker yıldızı gibi dağıldılar.

880 Iraġ oldı çü gülden zaḥmet-i ḫār
Ṭaġıldı dil-berüñ yanından aġyār

Gülden dikenin zahmeti uzaklaşmış gibi dilberin yanından başkaları uzaklaştı.

Söze başladı Şābūr-ı hüner-mend
Deḥanından aḳıtdı şehdile ḳand

Hünerli Şabur dudağından bal ve şeker akıtarak söze başladı.

Didi Şīrīne ey dil-dār-ı cānī
Bahāruñ görmesün bād-ı[372] ḫazānı

Şirin'e "Ey candan sevgili, baharın sonbahar rüzgârı görmesin." dedi.

Bu ṣūret aṣlını ben ḫoş bilürven
Bu naḳş-ı dil-keşüñ naḳḳaşı benven

Bu reresmin sahibini ben iyi tanırım. Bu gönül alıcı resmin ressamı benim.

Bu ṣūret naḳşıdur şāh-ı cihānuñ
Cem-i ṣānī Süleymān-ı zamānuñ

Bu resim, ikinci Cem, zamanın Süleymanı (olan) dünya hükümdarının resmidir.

885 Ruḫındandur günüñ gökde zevāli
Meh-i bedrüñ ḫüsūfiyle hilāli

Gökyüzünde güneşin batması, dolunayın tutulması ve hilal haline gelmesi (hep onun) yanağının (kırmızılığındandır).

Bugün devrinde Yūsuf çākeridür
Sarāyında Züleyḫā kem-teridür

Bugün meclisinde Yusuf kölesi; Züleyha (da) sarayında hizmetçisidir.

40b Ḳılı ḳıldan yarub vaṣfında anuñ
Aḳıtdı göñlini serv-i revānuñ

Onu anlatırken bütün ayrıntılara gözler önüne sererek yürüyen servinin (Şirin) gönlünü (ona) akıttı.

Bu siḥrile mehi dīvāne ḳıldı
Bu şem'i Ḫusreve pervāne ḳıldı

Bu büyüyle ay yüzlüyü (Şirin) divaneye döndürdü. Bu mumu Hüsreve pervane etti.

Bes andan soñra didi ey şeker-rīz
Eger maḳṣūdise dīdār-ı Pervīz

Ondan soñra dedi ki; "Ey (konuşunca dudağı) şeker saçan, eğer maksat Perviz'in yüzünü (görmekse)

---

[372] Bkz. 348. dipnot.

890	Ve ger ḳılduñsa ṭoġru yāri der-ḫᵛāst Ḳuşanduñsa kemer bu yolda key rāst	*Ve eğer doğru yari seçip, bu yolda iyice azm ettinse,*
	Seni ol şāha iltem ḫurrem u şād Ser-efrāz olasın çün serv-i āzād	*Seni mutlu (bir şekilde) o şaha götüreyim (de) uzun ve. düzgün servi gibi başın göğe ersin*
	Bular bu sözdeyiken geldi dāye Şorub güftārın aşlın bildi dāye	*Bunlar bu meseleyi konuşurken, dadı geldi (ve) ne konuştuklarını sorup öğrendi.*
	Dönüb dāye didi naḳḳāşa üstād Bize gerçi bu yolı ḳılduñ irşād	*Dadı Nakkaş'a dönüp dedi ki; "Üstat, bize her ne kadar bu yolu gösteriyorsan (da)*
	Velī evlā budur tedbīr idesin Nigāruñ ṣūretin taṣvīr idesin	*Fakat, doğru olan şudur ki, sen hazırlık yapıp Şirin'in resimini çizmelisin.*
895	Bu naḳşa viresin bir vechile reng Görüb ḥayrān ola Mānī vü Erjeng	*Bu resme öyle bir renk, canlılık vermelisin (ki), Maʿnī ve Erjeng görüp hayran olmalı.*
	Bu naḳşı iltesin Pervīz şaha Selāmile bile ol pādişāha	*(Sonra) bu resmi selamlarımızla birlikte Perviz şaha iletmelisin.*
	Bunuñ ḫod ḳalmadı ṣabra mecālī Görelüm nice olur Pervīz ḥālī	*Bunun sabr edecek gücü kalmadı. Bakalım Perviz'in hali nasıl olacak?..*
41a	Ḳabūl idüb sözi Şābūr-ı üstād Şurūᶜ eyledi naḳşa ḫurrem u şād	*Üstat Şabur (bu) sözü ḳabūl edip mutlu (bir şekilde) resmi (çizmeye) başladı.*
	Nigāruñ ṣūretin ḫūb etdi taṣvīr Hezārān siḥrile eyledi taḥrīr	*Şirin'in resmini binlerce büyüyle, güzelce çizdi*
900	Anı tuḥfe iletdi şāha naḳḳāş Görenler didiler taḥsīn ü sābaş	*Nakkaş onu hediye olarak şaha verdi. Görenler çoḳ takdir ettiler.*
	Çü gördi ṣūret-i Şīrīni Pervīz Göründi gözine key fitne-engīz	*Perviz Şirin'in resmini görünce, gözüne çoḳ akıl bulandırıcı göründü.*
	Gene göñlini ṣaldı ibtilāya Giriftār eyledi dām-ı belāya	*Gene gönülünü kaptırarak bela tuzağına düşürdü*
	Düşürdi cismine bir āteş-i tīz Ki dūdına boyandı cān-ı Pervīz	*Perviz, vücuduna öyle hararetli bir ateş düşürdü ki, gönlü dumanıyla kaplandı.*
	Naẓar ḳılduḳda naḳşa çeşm-i sulṭān Dökerdi ebr-veş bārān-ı nīsān	*Sultanın gözü resme baktğında, bulut gibi nisan yağmuru dökerdi.*

905	Ḳomazdı bir nefes naḳşı elinden Gidermezdi nigārīni dilinden	*Resmi bir an (bile) elinden bırakmaz, Şirin'i gönlünden çıkarmazdı.*
	İdinüb naḳşını hem-dem özine Sürerdi yüzine gāhī gözine	*Resmini kendisine arkadaş edip, bazen yüzüne, bazen de gözüne sürerdi.*
	Deridi ṣūrete ey naḳş-ı cān-sūz Gehī dem-sāz olursun geh dil-efrūz	*Resme derdi ki; "Ey gönül yakıcı resim, bazen arkadaş olursun, bazen gönül aydınlatırsın.*
	Eger cān istesem yoḳdur nişānī Ḳımıldanmaz yatur ṣāmit zebānı	*Eğer cān arasam bir iz (bile) yoktur. Dili konuşmaz, kımıldamadan yatar.*
41b	Ve ger ni cān isem ol da degül ḫūb Ser-ā-ser şīvedür bu naḳş-ı maḥbūb	*Sevgilinin resmi hep şivedir; yoksa ben canlı değilim, o da güzel değil mi?*
910	Verürdüm adımı bu ṣūrete ad Bu ṣūretde bulunsa ādemī-zād	*Eğer bu resimde insanlığa ait (bir iz) bulunsaydı, bu resme adımı verirdim.*
	Baña bu ṣūreti ḳılduñ hemīn yār Senüñ ḳatuñda niçe hem-demüñ var	*Senin çevrende bir sürü arkadaşın olduğu (halde), baña (sadece) bu resmi arkadaş ettin.*
	Sen anda ᶜayşile her dem geçersin Perī-peykerlerile cām içersin	*Sen orada yiyip peri yüzlülerle yiyip içerek zaman geçirirsin.*
	Menī dil-ḫaste tenhā bunda bī-hūş Ederven derdile ḫūn-ı ciger nūş	*Gönlü hasta olan ben (ise), burada sersem (bir halde) üzüntüden ciğer kanını içerim.*
	Bu derd içinde Perviz-i dil-efgār[373] Didi Şābūra ey yār-i vefā-dār	*Gönlü yaralı Perviz, bu üzüntü içerisinde Şabur'a dedi ki; "Ey vefalı dost*
915	Yüri dil-dāre ben ḳuldan selām et Duᶜālar yitürüb ᶜarż-ı peyām et	*Git sevgiliye benden selam söyle . Dualar edip haberimi ilet.*
	Nice gördüñse aḥvālüm beyān et Derūnum sırrını anda ᶜayān et	*Durumumu nasıl gördüysen anlat. İçimin sırrını orada açığa vur.*
	Duᶜālar eyleyüb Şābūr-ı üstād Gene Şīrīne ṭoġru gitdi dil-şād	*Üstat Şabur dualar edip gene gönlü mutlu (olarak) Şirin'in (bulunduğu yere) doğru gitti.*
	Resīden-i Şābūr be-ḳaṣr-ı laᶜl-i Şīrīn	***Şirin'in Kasr-ı la'line Şabur'un ulaşması***
	Muġān şekline ḳoydı kendözini Nigārīnden yaña ṭutdı yüzini	*Ateşe tapanların kılığına girerek, Şirin'in olduğu tarafa yöneldi.*

[373] Bkz. 348. dipnot.

42a		Yüzin sürdi irişüb ḳapusına Duʿālar eyledi çoḳ ṭapusına	*Kapısına ulaşıp yüzünü sürdü. Ona ve makamına çok dualar etti.*
	920	Ḫaber verdi bunı gördükde der-bān Didi Şīrīne ey sulṭān-ı ḫūbān	*Kapıcı bunu gördüğünde Şirin'e dedi ki; "Ey güzellerin sultanı,*
		Gene geldi yetişdi bende Şābūr Diler buluşmaġa sen şāha destūr	*Kulunuz Şabur gene geldi (ve) sizinle görüşmek için izin istiyor."*
		İşitdükde icāzet verdi Şīrīn Getürdiler ḥużūra ḳıldı taḥsīn	*Şirin bunu duyunca, (huzura gelmesine) izin verdi Huzura. getirdiklerinde, (ona) iltifatlar etti.*
		Ḳudūmından olub ḫandān u ḫurrem Didi Şābūra ehlen ḫayr-maḳdem	*Şabur'a dedi ki; "Ey ayağı uğurlu (adam) gelişinden memnun ve mutlu olduk. Hoş geldin.*
		Nitesin bu sefer zaḥmetlerinden Belā-yı ġurbetin miḥnetlerinden	*Bu yolculuk sıkıntıları ve gurbet belasından (dolayı halin) nasıldır?*
	925	Bize aḥvāl-i cānāndan ḫaber vir Ten-i pejmürdeye cāndan ḫaber vir	*Bize sevgilinin durumunu anlat. Dağınık, perişan haldeki vücuda candan haber ver.*
		İşidüb bu sözi Şābūr-ı naḳḳāş Nişār etdi gözinden dür bigi yaş	*Nakkaş Şabur bu sözü işitince, gözünden inci gibi yaşlar saçtı.*
		Yüzin Şīrīn öñinde ḫāke sürdi Duʿālar eyleyüb ḳarşuda ṭurdı	*Yüzünü Şirin'in önünde toprağa sürdü (ve) dualar edip karşısında durdu.*
		Didi Pervīz ider māha duʿālar Selāmile ḳılur bī-ḥadd şenālar	*Dedi ki; "Perviz ay yüzlüye dualar eder (ve) selamlarıyla (birlikte) sonsuz övgü ve saygılarını sunar.*
		Benüm duşvārum āsān eylesün dir Dil-i pür-derde dermān eylesün dir	*"Benim bu zor durumumu kolaylaştırsın. Çok hasta olan gönlümü iyileştirsin" der.*
42b	930	Senüñ-çün dāyimā āşüfte-dildür Senüñ derd ü gamuñdan münfaʿildür	*Senin için gönlü daima perişan (bir haldedir). Senin üzüntünden gücenmiştir.*
		Velī sīmāsı şāh-ı nev-civāndur Murād-ı cān u maḳṣūd-ı cihāndur	*Ancak yüzü genç , taze (bir) şah (yüzüdür). Gönüllerin arzusu, cihanın maksadıdır.*
		Seḫā meydānınuñ çāpük-suvārı Mürüvvet kānı Kisrā yād-gārı	*Cömertlik meydanının iyi at binicisi. İyilik ve cömertlik madeni, Kisra'nın yadigarı.*
		Cemālinde çü ḫūrşīd-i cihāndur Kemālinde çü Cemşīd-i[374] zamāndur	*Yüz güzelliği bakımından sanki cihan güneşi; olgunlukta zamanın Cemşid'i gibidir.*

[374] Bkz. 348. dipnot.

	Yüzinden māh alur her dem żiyāyı Ruḫı pür-nūr eder arż u semāyı	*Ay ışığını daima onun yüzünden alır. Yanağı yeri ve göğü aydınlatır.*
935	Kemālinde şehūn Şābūr-ı miskīn Demişdi sözleri şīrīn ü rengīn	*Miskin Şabur, şahın olgunluğundan bahsederken, tatlı ve renkli sözler söylemişti.*
	Velī cāndan ḳulāk ṭutmışdı Şīrīn Zebān-ı ḥālile iderdi taḥsīn	*Ancak Şirin can kulağıyla dinliyor (ve) hal diliyle (onu) takdir ediyordu.*
	Göñülden ʿışḳile eylerdi bāzī Diyesinden velī ṣaḳlandı rāzı	*Sanki gönülden aşkile oynardı, fakat sırrı korumaktaydı.*
	Anuñ derdini bilmişidi naḳḳāş Anuñ ḳatında olmışdı bu sır fāş	*Nakkaş onun derdini anlamıştı. Onun huzurunda bu sır açığa vurulmuştu.*
	Anuñ-çün diridi Şīrīne Şābūr Kemīneñden bu rāzı ṭutma mestūr	*Bu yüzden Şabur Şirin'e "Kulundan bu sırrı gizleme." derdi.*
940	Dilerseñ kim bu derdüñ bula dermān Ṭabīb olandan etme derdi pinhān	*Bu derdinin derman bulmasını istiyorsan tabipten hastalığını gizleme.*
43a	Didi Şābūra ol dil-dār-ı pür-fenn Neden kim ṣaḳlayım bu ʿışḳı senden	*O çok bilgili sevgili Şabura; "Bu aşkı senden neden saklayayım ki..." dedi.*
	ʿAyāndur çün ki çehremde nişānı Degül ḥācet beyān etmek ʿayānı	*Yüzümde izi görüldüğü için görünen şeyi anlatmaya gerek yoktur.*
	Velī şermümden etdüm anı pinhān Yire geçdüm ṣanasın āb-ı ḥayvān	*Ancak utandığımdan dolayı onu gizledim. Sanki "āb-ı hayat" gibi yere battım.*
	Ḥayānuñ perdesin āḫir çü sökdi Utanmaġı ḳoyub derdini dökdi	*Sonunda, haya perdesini söktü (ve) utanmayı bırakıp derdini döktü.*
945	Didi Şābūra ey üstād-ı devrān Beni ḳılduñ bugün ʿālemde destān	*Şabur'a "Ey zamanın üstadı, bugün beni aleme destan ettin." dedi.*
	Ne siḥr etdi baña bu ṣūret-i yār Ki göründi zamāne çeşmüme tar	*Bu, sevgilinin resmi bana ne tür bir büyü yaptı ki, zamane gözüme dar geldi.*
	Bu naḳşuñ cāmile ḥayrān u mestem Ezelden ṣanasın ṣūret-perestem	*Bu resmin içkisiyle şaşırmış ve sarhoş (bir haldeyim). Sanki ezelden beri putperestim.*
	Bu ṣūret kim nigār etdüñ çü gül-zār Baña gösterdüñ ol şehden nümū-dār	*Bu resim ki, sen onu (adeta bir) gül bahçesi gibi (güzel) çizerek bana o şahdan bir nümune gösterdin*

	Baña andan göründi ṣüret-i cān	*Baña ondan, can gibi sevgili'nin resmi göründü. Nasıl*
	Nice cān ṣüreti bil ʿayn-ı cānān	*can gibi sevgilinin resmi, sevgilinin aynısı bil.*
950	Velī ḫavfum budur kim āḫirī kār	*Ancak şundan korkarım ki, işin sonunda, bu resim bana*
	Göründükce bu ṣüret baña tekrār	*tekrar göründüğünde,*
	Gelüb şevḳi bu naḳşuñ ḳalb ü cāne	*Bu resmin aşkı gönlüme ve kalbime gelince, bu resmin*
	Bu ṣüret ıssına ola revāne	*sahibine giderim.*
43b	Didi Şīrīne Şābūr ol şehen-şāh	*Şabur Şirin'e dedi ki; "O şahlar şahını Allah nurundan*
	Yaratmışdur anı nūrından Allah	*yaratmıştır."*
	Daḫı miṣli cihāna gelmemişdür	*Dünyaya bir benzeri daha gelmemiştir. Feleğin gözü*
	Felek çeşmi naẓīrin görmemişdür	*(bile) benzerini görmemiştir.*
	Gece gündüz işidür ṣayd-ı[375] naḫcīr	*Gece gündüz işi yaban keçisi avlamaktır. Ahu gözlüdür*
	Gözi āhūdur ammā kendüsi şīr	*ama kendisi aslandır.*
955	Müzeyyendür reyāḥīnile bāġı	*Bahçesi reyhanlarla süslenmiştir. Güzellik çağına (da)*
	Daḫı şimdi yetişdi ḥüsni çāġı	*yeni girmiştir.*
	Nihāl-i ḳaddidür bir tāze şimşād	*Fidana benzeyen boyu, (şimdi) bir taze şimşir ağacıdır;*
	Olubdur servile süsenden āzād	*servi ile susam ağacından bağımsız olmuştur.*
	Suvār olsa olur çün Rustem-i Zāl	*Atlansa, Zal Oğlu Rüstem gibi olur. Kubad, Behmen ve*
	Ḳubād u Behmen ü Kisrāyadur āl	*Kisra'nın akrabasıdır.*
	Nesebde irişür Cemşīd şāha	*Soyu Cemşid Şah'a ulaşır. Asalette ay ve güneşi (bile)*
	Ḥasebde taʿn eder mihrile māha	*küçümser.*
	Nisār eyler cihāna māl ü genci	*Dünyaya mal ve hazine saçar. (Öyle ki), onun*
	Anuñ mülkinde hīc olmaz dilenci	*memleketinde hiç dilenci olmaz.*
960	Anuñ cūdı elinden ḳaldı maġbūn	*Karun'un hazinesi (bile) onun cömertliği karşısında*
	Yire geçdi ḫaẓerden genc-i Ḳārūn	*şaşkına dönerek korkudan yere battı.*
	Ḳılur bezminde cāmile Cemi mest	*Meclisinde içkiyle Cem'i (bile) sarhoş eder. (Öyle ki),*
	Ḥayādan urımaz Cem cāmına dest	*Cem utancından kadehe el süremez.*
	Bu ḥüsniyle ki ḫūrşīd-i cihāndur	*Bu güzelliğiyle dünyanın sultanıdır. Bugün zamanın*
	Zamānında bugün ṣāḥib-ḳırāndur	*(da)büyük padişahıdır.*

[375] Yazmada bu terkip "i"sinin yerine "u" bağlacı konulmuştur. Metnin anlamı dikkate alınarak bu şekilde düzeltilmiştir.

44a	Velī cān u göñülden çākerüñdür Hevā-dāruñ ġulām u kem-terüñdür	*Ancak can u gönülden senin kulundur. Senin āşıkın, kölen ve hizmetçindir.*
	Ḫayālüñdür gece gündüz enīsi Ġamuñdur mūnisi derdüñ celīsi	*Gece gündüz hayalin onun dostudur. (Senin) üzüntün cana yakın (bir) ahbabı; derdin de sohbet arkadaşıdır.*
965	Lebüñ fikriyledür cūş u ḫurūşı Senüñ ʿışḳuñ meyinden gitdi hūşı	*Heyecanlanıp coşması dudağını düşünmesindendir. Senin aşkının şarabından (dolayı) aklı çıkmıştır.*
	Gece gündüz yürür bī-ḫᵛāb u ārām Ne ʿayş eyler çemende ne ṭutar cām	*Gece gündüz uyuyup dinlenmeksizin yürür. (Artık) ne çimende eğlence tertip eder, ne de eli kadehe varır.*
	Sözi sensin dilinde virdi nāmuñ Esīrüñdür senüñ maḥbūs-ı dāmuñ	*(Ağzınndaki tek) sözü sensin. Adını diline dolamıştır. Senin esirindir. Tuzağına yakalanmıştır.*
	Saña ʿarż etmege bu ḥāli ey māh Yemīn itdürdi ben bīçāreye şāh	*Ey ay (yüzlü), şah bu durumu sana anlatmam için ben biçareyi yemin ettirdi.*
	Emānetdür ulaşdurdum saña ben Vebālinden anuñ ḳurtuldum aḥsen	*Emanetdir. Sana ulaştırdım. (Böylece) vebalinden tamamıyla kurtuldum.*
970	Eyu yavuz ḳılanın sen bilürsin Ne kim tedbīrise anı ḳılursın	*İyi veya kötü yapanı sen bilirsin. Ne gerekiyorsa onu yaparsın.*
	Çü Şābūruñ sözin güş etdi Şīrīn Suḫen pistānınuñ emdi çü şīrin	*Şirin Şabur'un sözlerini duyunca, söz memesini süt (emer) gibi emdi.*
	Naʿam düşdi su'āline cevābı Ṣanasın ḫasteye verdi cev ābı	*Sorusuna "Evet" cevabını verince, sanki hastaya arpa suyu vermiş (gibi) oldu.*
	Bes andan soñra Şābūra ṭanışdı Uṣañ olmadı işinde önişdi	*Ondan sonre Şābur'a danıştı, bıkmadı, işinde sebāt etti.*
44b	Didi şimden-gerü n'itmek gerekdür Taḥammül ḳalmadı gitmek gerekdür	*Dedi ki; "Bundan sonra ne yapmak gerekir? Tahammül kalmadı (artık) gitmek lazım."*
975	Aña gelmek bize çün düşdi düşvār Bize gitmek göründi aña nā-çār	*Onun bize gelmesi zor olunca, çaresiz, bizim ona gitmemiz (gerekiyor).*
	Velī ṣabr eyle Bānūya varayın Mübārek çehresin bir dem göreyin	*Ancak (biraz) sabr et (de) Banu'nun yanına gidip mübarek yüzünü bir kez göreyim.*
	Gelüb soñra senüñile ṭanışavuz Sefer ḳaydını her neyse görevüz	*Sonra gelip seninle danışarak yolculuk için ne gerekliyse, hazırlayalım.*

	Çü vardı ḥażret-i Bānūya Şīrīn Didi Bānū aña ey serv-i sīmīn	*Şirin Banu'nun huzuruna varınca, Bannu dedi ki; "Ey gümüş bedenli servi,*
	Neden döndi yüzüñ bedri hilāle Niçün vardı güneş çehreñ zevāle	*Yüzünün dolunayı neden hilale döndü? Güneş (gibi) yüzün niçin soldu.*
980	Neden buldı taġayyur reng-i ḫūbuñ Yaḳīn olmış meger ey meh ġurūbuñ	*Güzel rengin neden değişti. Ey ay sanki batmaya yüz tutmuşsun.*
	Didi Bānūya Şīrīn ey şehen-şāh Segirdürdüm şikār ardınca nā-gāh	*Şirin Banu'ya dedi ki; "Ey şahların şahı, av peşinde koştururken, ansızın*
	Yügürürken tenüm oldı ʿaraḳ-rīz Yürürken itmedüm ol demde perhīz	*Vücūdum yürürken terledi. O anda (kendimi) soğuktan sakınmadım.*
	Anuñ-çün münḥarif düşdi mizācum Senüñ ḫüsn-i nigāhuñdur ʿilācum	*Halim ondan değişti. Senin güzel bakışın benim ilacımdır.*
	Buyurdı lā-cerem Bānū-yı aʿzam Getürdiler ṭabīb-i ḥāẕıḳ ol dem	*Tabii olarak Büyük (hükümdar) Banu, emretti (ve) o anda işinin ehli (bir) tabip getirdiler.*
45a 985	Kim ide derdine göre ʿilācı Devāsından bula ṣıḥḥat mizācı	*Ki, hastalığına göre ilaç yapsın (ve) onun sıhhati (tabibin) devası sayesinde düzelsin.*
	Didi Şīrīn be-nām-ı pāk-i maʿbūd Ṭabīb etmez benüm bu rencüme sūd	*Şirin dedi ki; "Tanrı'nın temiz ismi için, tabip benim bu hastalığıma fayda veremez.*
	Devāsın derdümüñ bilmeye Boḳrāṭ ʿİlāc itmeye Cālīnūs u Soḳrāṭ	*Hastalığımın devasını Hipokrat (bile) bilemez. Calinus ve Sokrat (bile ona) ilaç yapamazlar.*
	Benüm-çün ġayr-ı fikr eyleñ bunı ḳoñ Ṭabībüñ rāyile tedbīrini ḳoñ	*Benim için başka bir şey düşünün, tabibin düşüncesini ve (yapacağı) tedaviyi (bir kenara) bırakın.*
	Didiler Bānūya yā ẕe'l-meʿālī Senüñ mülküñde var bir deyr-i ʿālī	*Bānu'ya; "Ey ekselansları, senin ülkende yüce bir manastır var." dediler.*
990	Ḳamu ḥācet bulur anda revāyı Marīż olan kişiler hem şifāyı	*Orada, bütün ihtiyaçlar karşılığını; hastalar da şifayı bulurlar.*
	Çü deyrüñ vaṣfını işitdi Bānū Anı görmeklige ḳaṣd itdi Bānū	*Banu manastırın özelliklerini duyunca, burayı görmek istedi.*
	Didiler sizlere varmaḳ ne ḥācet Velī Şīrīne lāzımdur ziyāret	*Dediler ki; "Sizin gitmenize ne gerek var?!.Ancak Şirin'in ziyaret etmesi gerekir."*

	Buyurdı düzdiler esbāb-ı rāhı Müheyyā ḳıldılar zādī kemāhī	*Emretti; yol için hazırlık yaptılar. Bütün yol azıkları hazırladılar.*
	Hemān ol demde Şīrīn-i yigāne Gönüldi gitmege deyr-i muġāne	*Biricik Şirin hemen, o anda ateşperestlerin manastırına doğru gitmeye başladı.*
995	Bile dāye ḳamu duḫterleriyle Sefer ḳıldı çü meh aḫterleriyle	*Yanında dadı ve bütün kızlarıyla ay ve yıldızlar gibi yola koyuldular.*
45b	Nice mīl yer bile gitmişdi Bānū Bulara gönderüb dönmişdi Bānū	*Banu millerce yol beraber gittikten sonra, onları gönderip geri dönmüştü.*
	Giderken yolda Şīrīn-i dil-efgār[376] Ayıtdı dāyeye olma sitem-kār	*Gönlü yaralı Şirin, yolda giderken, dadıya dedi ki; "Sitem etme*
	Saña ḥālüm beyān etmek ne ḥācet Bilürsin ḳıṣṣa-i derdüm tamāmet	*Sana halimi anlatmaya ne gerek var? Derdimin hikāyesini tamamıyla biliyorsun.*
	Beni taʿcīlile Pervīze irgür Bu Gül-günı be-cidd Şeb-dīze irgür	*Beni acele Perviz'e; Bu Gülgun'u (da) hemen Şebdiz'e ulaştır.*
1000	Bilürsin derdümüñ oldur devāsı Leb-i pür-ḳanddür rencüm şifāsı	*Derdimin devasının o olduğunu bilirsin. Hastalığımın şifası tatlı dudaktır.*
	Didi dāye aña ey şāh-ı devrān Serüm üzre ne kim ḳılduñsa fermān	*Dadı dedi ki; "Ey zamanın şahı, her ne emrettiysen başım üstüne..*
	Murād idinmişem cümle murāduñ Murādumdur velī ḫayrile yāduñ	*Senin bütün isteklerin benim isteğimdir. Ancak (asıl) beni hayırla yad etmeni isterim.*
	Bes andan ḳıldılar ʿazm-i Medāyin Ḫudā taḳdīridür elbette kʾāyīn	*Ondan sonra Medāyin'e yöneldiler. Elbette ki tören Tanrı takdiridir.*
	Ḳamu tertībini düzdi şahāne Libāsını geyindi ḫusrevāne	*Gerekli her şeyi şahlara yakışır bir şekilde hazırladı. Bir hükümdar gibi elbisesini giydi.*
1005	Başında tāc-ı laʿlīni muraṣṣaʿ Kemer pür-laʿl ü naʿlīni muraṣṣaʿ	*Başında lalle süslenmiş bir tacı, (yine) lal dolu bir kemeri ve süslü nalınları (vardı).*
	Libāsı-y-idi başdan ayaġa laʿl Geyürmişdi semendine zeheb naʿl	*Elbisesi baştan ayağa lalle (süslenmişti). Atına (bile) altın nal çaktırmıştı.*
46a	Egerçi deyridi dillerde bir ad Velī Pervīzidi cānlarda bünyād	*Manastır her ne kadar dillere (dolanmış) bir ad olsa (da) Perviz (de) gönüllerin temeliydi.*

[376] Bkz. 348. dipnot.

	Medāyin yolı uġrardı o deyre Giderken irdiler ol köhne deyre	*O manastır Medayin yolu üzerinde olduğu için, giderken o eski manastıra vardılar.*
	Ḳarār etmeyüb anda ṭurmadı ān Medāyin yolına gitdi şitābān	*Duraklamayıp orada bir an (bile) beklemedi. Çabucak Medayin yoluna doğru gitdi.*
1010	Ḳulavuzidi ol yollarda Şābūr Giderdi şevḳile ḫandān u mesrūr	*Şabur, o yollarda kılavuzdu. Heyecanla, memnun ve mutlu (bir şekilde) giderdi.*
	Bile gitmişdi duḫterler ser-ā-ser Meh-i bedridi Şīrīn anlar aḫter	*Bütün kızlar beraberdi. (Sanki) Şirin dolunay, onlar (da) yıldızlardı.*
	Giderken ḳıldılar bir cāy menzil Revān endürdiler ol yerde maḥmil	*Giderken bir yerde durakladılar (ve) orada mahmil(leri) indirdiler.*
	Velī bir cāyidi ol mevżiᶜ-i şīr Maḳām-ı ṣuᶜbidi hem ḳorḳulur yir	*Ancak orası, aslanların yurdu kötü ve korkulacak bir yerdi.*
	Buyurdı göçdiler andan şitābān Ṣabāḥ olınca gitdiler firāvān	*Buyurdu, çabucak oradan göçtüler. Sabah oluncaya kadar çok (yol) gittiler.*
1015	İrişüb bir yire ḳıldılar ārām Mekān-ı ḫūbidi ol cāy-ı ḫoş-nām	*Bir yere ulaşıp orada dinlendiler. O güzel isimli yer güzel bir yerdi.*
	Denürdi adına ṣaḥrā-yı Behmen Maḳām-ı emnidi pür-sebz ü gül-şen	*(Oraya) Behmen ovası denirdi. Yeşillikler ve gül bahçeleriyle dolu olan bu yer güvenli bir yerdi.*
	Bu cānibde ṭurur Bānū-yı ġāfil Ṣanur Şīrīni deyre vardı ḫoş-dil	*Bu tarafta Banu her şeyden habersiz durmaktadır. Şirin'in mutlu bir şekilde manastıra vardığını düşünmektedir.*
46b	İşidür nā-gehān Şīrīn perī-vār Binüb gül-gūna olmış nā-bedīdār	*Ansızın duyar ki; Şirin Gülgun'a binip, peri gibi ortadan kaybolmuş.*
	İşitdükde ṣalar birḳaç emīni Her işde muᶜtemed ḫāṣ ādemini	*(Bunu) işitince,, her bakımdan güvendiği birkaç has adamını görevlendirir*
1020	Ki Şīrīn n'olduġın varub göreler Ṣaḥīḥini bu iḫbāruñ bileler	*Ki, varıp Şirin'in ne olduğunu görsünler (ve) bu ihbarın doğru olup olmadığını öğrensinler.*
	Varub ol kişiler saᶜy eylediler Bilüb bu ḥālin aṣlın añladılar	*O adamlar varıp gayret ederek bu durumun aslını öğrendiler*
	Ki Şīrīn eylemiş şevḳile pervāz Medāyin mülkine gūyā ki şehbāz	*Ki, Şirin şevkle bir doğan gibi, Medayin memleketine doğru uçmuş.*

	Gelüb Bānūya taḳrīr eylediler Ne kim işitdilerse söylediler	*Gelip Banu'ya ne duydularsa (hepsini) anlattılar.*
	Mehīn Bānū işidüb oldı bī-hūş Sükūt etdi zebānı ḳıldı ḫāmūş	*Mehin Banu (olanları) duyunca, aklı başından çıktı. Dili konuşmaz oldu, sustu.*
1025	Didi ṣabr oldı tedbīri bu kāruñ Geçince şiddeti bu rūzgāruñ	*Dedi ki; "Bu dönemin şiddeti geçinceye kadar, bu işin çaresi sabr etmektir."*
	Velī Şīrīn gidüb yollarda dil-şād Medāyin ḥaddine irişdi çün bād	*Ancak Şirin yollarda mutlu (bir şekilde) giderek rüzgar gibi, Medayin sınırına ulaştı.*
	Bes ol yerde didi Şīrīne Şābūr Şikār eyleyelüm olursa destūr	*Şabur orada Şirin'e "Eğer izniniz olursa avlanalım.". dedi*
	Ki bu vādīde çoḳdur şīr ġazālān Ṭoludur ṣaydile ṭāġ u beyābān	*"Ki bu vadide aslan ve ceylanlar çoktur. Dağ taş avla doludur.*
47a	Şikār eyleyelüm yarın bu yerde Bu resme av bulınmaz degme yerde	*Yarın burada avlanalım. Böyle av değme yerde bulunmaz."*
1030	İşidüb bu sözi meyl etdi Şīrīn Ki ṣaydını bu yirüñ göre yarın	*Şirin bu sözü duyunca, ertesi gün bu bölgenin avlarını görmeye niyetlendi.*
	Buyurdı ḳıldılar eṭrāfa iʿlām Ki avcılar geleler ḫāṣ eger ʿām	*Halktan veya yüksek tabakadan (kim olursa olsun) avcıların gelmesi için etrafa haber verdi.*
	Şikār eyleyeler yarın bu ṭāġı Süreler ser-be-ser ṣaḥrā vü bāġı	*(Ki), yarın bu dağda avlanabilsinler (ve) bozkırı, bağları baştan başa tarayabilsinler.*
	Oturdı ol gece kendüsi ḫalvet Ṣabāḥ olınca ḳıldı ʿayş u ṣoḥbet	*(Şirin) o gece tek başına kaldı. Sabah olunca (yine) yeme içme ve sohbete başladı.*
	Kenārında hemīn üç duḫter-i ḫāṣ Muġannīler ikisi biri raḳḳāṣ	*Yanında ikisi şarkıcı biri dansöz (olmak üzere) üç has cariyesi (vardı)*
1035	Ḳomışdı naḳşını Pervīz şāhuñ Yanında münisiyidi o māhuñ	*Perviz şahın resmini (de) candan bir arkadaşı (gibi) yanına koymuştu.*
	Şafāsından bu naḳşuñ ol şeker-rīz İçerdi ṭolular bā-yād-ı Pervīz	*(O dudağı) şeker saçan bu resmin (verdiği) mutluluktan dolayı Perviz'i anarak kadeh kadeh içerdi.*
	Birazdan uyḫuya vardı o meh-tāb Ki ʿādetdür gelür mest olana ḫʷāb	*O parlak ay, bir süre sonra uykuya daldı. (Zaten) sarhoş olanın uyuya kalması doğaldır.*

Reften-i Şīrīn be-ṭaleb-i şikār

Şirin'in avlanmaya gitmesi

Çü ṣubḥ oldı geyindi ḫāzin-i Çīn
Libās-ı gevheri hem tāc-ı zerrīn

Sabah olunca, Çin (sarayının) hazinedarı cevherden elbisesini ve altın tacını giyindi.

47b Uyanub uyḫudan ol naḳş-ı Çīnī
Görür duḫterleriyle dāyesini

O Çin tarzı çizilmiş resim (Şirin), uykudan uyanıp. cariyeleriyle dadısını gördü

1040 Kim etmişler hevā-yı ṣayd-ı[377] naḫcīr
Ṭaḳınmışlar silāḥ u tīġ [u] şemşīr

Ki, yaban keçisi avlamak arzusuyla silahlarını (kuşanmış), kılıçlarını takınmışlar.

Didiler her biri ol gül-ʿīẕāre
Gidelüm vaḳtidür şimdi şikāre

Her biri o gül yanaklıya dediler ki; "Şimdi vaktidir, ava gidelim."

Hemān ṭurdı yerinden ʿāşıḳāne
Ṭaḳındı tīġ u şemşīrin şehāne

Hemen aşıklara yaraşır bir tarzda yerinden kalktı ve (bir) şah gibi kılıcını kuşandı.

Şoḳındı biline elmās ḫançer
Miyānına kemer baġladı pür-zer

Beline altınlarla süslü bir kemer bağladı ve elmas bir hançer takındı.

Suvār olub revān gül-gūna dil-şād
Şikāruñ yirine irişdi çün bād

Hemen mutlu (bir şekilde) Gülgun'a binip rüzgār gibi avlanma sahasına ulaştı.

1045 Giderdi leşker-i ḥūriyle Şīrīn
Ṣanasın her biri bir āhū-yı Çīn

Şirin, sanki her biri bir Çin ahusu olan, (bir) huriler ordusuyla giderdi.

Velīkin ṣayd iderlerdi nehengi
ʿUḳāb u şīrile bebr ü pelengi

Ancak (bunlar) timsah, kartal, aslan, bebr ve kaplanı avlarlardı.

Namāz-ı[378] şāma dek ol gün seḥerden
Şikār eylediler her cān-averden

O gün seher (vaktinden) akşam namazına kadar her türlü hayvandan avladılar.

Ġazāl u gāv-ı vaḥşī-y-ile ḫar-gūr
Büz-i kūhī-y-ile ḫar güş-ı bī-zūr

Ceylan, yaban eşeği ve yaban öküzü ile dağ keçisi ve semiz tavşan

Ol āhūlar atub tīr-i ḫadengi
Ḳılurlardı hedef şīr u pelengi

O ahu gibi güzeller kayın ağacında oklarını atıp aslan ve kaplanı vururlardı.

48a 1050 Çü şundı ṭoluyı şāhuñ eline
Getürdi şeh de Şīrīni diline

Şahın eline kadehi sununca, şah da Şirin'i hatırına getirdi.

Anuñ ʿışḳına nūş etdi şarābı
Yedi yanmış cigerden hem kebābı

Şarabı onun aşkına içti ve yanmış ciğerden de kebap yedi.

---

[377] Bkz. 348. dipnot.
[378] Bkz. 348. dipnot.

	Sürüldi ol gece tā ṣubḥa dek mey Çalındı barbuṭ u kānūnile ney	*O gece sabaha kadar barbut, kanun ve ney çalınarak içki içildi.*
	Olub yārān-ı meclis cümle bī-hūş Kimi söyler bedīhī kimi ḫāmūş	*Dostlar meclisi tamamen kendinden geçmiş, kimi açıkça söylüyor, kimi (de) susuyordu.*
	Gene sāḳīlerüñ bürrān u ser tīz Çü ḫançer kirpigi olmışdı ḫūn-rīz	*Sakilerin keskin ve sivri kirpikleri gene hançer gibi, kan dökücü olmuşlardı.*
1055	Bu cānibde şarāb-ı erġuvān-reng Ururdı şīşe-i ʿāḳillere seng	*Bu yanda erguvan renkli (kırmızı) şarap, akıllıların camlarına taş vururdu.*
	Ney-i nāyī çün arturmışdı zārın Yele vermişdi ʿuşşāḳuñ ḳarārın	*Neyzenin neyi inleyişini artırmış, aşıkların sabrını yok etmişti.(Onları yerlerinde duramaz bir hale getirmişti.)*
	Terennümler ḳılub şevḳile ḳavvāl Niçe bī-dilleri etmişdi pā-māl	*Müzisyen heyecanla şarkılar söyleyerek, nice taş yürekliyi ayaklar altına sermişti.*
	Ḫadengine gönüller idüb ovmāc Metāʿ-ı sīneyi ḳılmışdı tārāc	*Okuna gönülleri hedef seçip, sine malını (yüreği, gönlü) yağmalamıştı.*
	Göründükde bu naḳş-ı fitne-engīz İçerdi bādeler şevḳile Pervīz	*Bu aklı bulandırıcı, fitne çıkarıcı resim göründüğünde, Perviz şevkle içkiler içerdi.*
1060	Çü ʿayş-ı bāde ḥaddin geçmişidi Meyüñ devri nihāyet bulmışidi	*İçki içme (işi, artık) sınırını aşınca, şarabın (meclistekiler arasında) dolaştırılması son bulmuştu*
48b	Şehe gelmişidi endīşe-i ḫʷāb Gözi sāḳīlerüñ ṭolmışdı ḫūn-āb	*Padişah uyumayı düşünüyordu. Sakilerin gözleri kan çanağına dönmüştü.*
	Buyurdı şeh ser-ā-ser ehl-i ṣoḥbet Varub yerlü yerine oldı rāḥat	*Şah izin verdi; sohbette bulunan herkes, yerlerine gidip istirahata çekildiler.*
	Çü bād-ı ṣubḥ erişdi merġ-zāre Ġazāl oldı çemende āşikāre	*Sabah rüzgârı çayırlığa ulaşınca, ceylan çimenlikte göründü.*
	Revān ṭurdı yerinden şāh Pervīz Şikār etmeklige ʿazın eyledi tīz	*Şah Perviz hemen yerinden kalkarak, çabucak avlanmaya koyuldu.*
1065	ʿAcem resmince ol bālāsı ṭoġru Külāhın başına geymişdi egri	*O boyu düzgün (olan) Acem adetlerine göre, başına külahını eğri giymişti.*
	Boyı bir servidi nev-reste mevzūn Anuñ altında şeb-dīzi çü süglün	*Boyu, yeni yetişmiş, düzgün ve ölçülü bir servi ağacıydı. Şebdiz'i onun altında sülün gibiydi.*

Baḥar-ı[379] ḥüsni olmışdı dil-efrūz
Ruḫ-ı ferḫundesi zībā çü nev-rūz_

Güzelliğinin baharı gönül aydınlatıcı (gönül açıcı) olmuştu, güzel ve parlak yanağı nevruz gibi güzeldi.

Çü bir āhū-y-içün olmışdı dil-teng
Şikārına żarūrī ḳıldı āheng

Gönlü bir ahu için (böylesine) daraldığı için, zaruri olarak (onu) avlamaya koyuldu.

Medāyinden yaña varidi bir kūh
Muᶜaẓẓam kūhidi ġāyet de enbūh

Medayin tarafında bir dağ vardı. (bu) dağ çok büyüktü ve çok sık (ağaçlarla kaplıydı).

1070 Anuñ her çeşmesi çün mihr-ī rūşen
İrem gül-zārına açmışdı revzen

Onun her akar suyu parlayan güneş gibi, İrem gül bahçesine pencere açmıştı.

Velī ol çeşmeler içinde yeksān
Niçe āb-ı ḥayāt olmışdı pinhān

Fakat o akarsuların içinde, nice "ab-ı hayat" (kaynakları) gizlenmişti.

49a Aña yol bulmamışdı germile serd
Anuñ görmiş degüldi sebzesi zerd

Ona soğukla sıcak ulaşamamıştı. Onun yeşilliği sararmayı.görmüş değildi

Pelengi eyleyüb ḫālin muᶜanber
Ġazāluñ ṣabrını almışdı yekser

(Oranın) kaplanı benini güzel kokulu kılarak ceylanın sabrını tamamen almıştı.

Ġazālınüñ gözi mestidi ḫūn-rīz
Şaḳāyıḳ ḳanına hem ġamzesi tīz

Ceylanının kan dökücü gözü, sarhoştu. Gamzesi de şakayıkın kanını (dökmek için) sivriydi.

1075 Şu denlü cānver olmışdı küşte
Ki her yerde yaturdı püşte püşte

O kadar hayvan öldürülmüştü ki, her yerde yığın yığın yatmaktaydılar.

Çü ḳalmışdı ḥiyelden rūbeh-i pīr
İdemezdi cihānda mekr ü tezvīr

İhtiyar tilki hilelerden geri kalmış (olduğu) için, dünyada hile ve aldatmaca yapamazdı.

Şu deñlü tīr-i ney olmışdı bürrān
Kim ol ṣaḥrāyı ḳılmışdı neyistān

Kamış oku o kadar keskinleşmişti ki; o ovayı kamışlığa döndürmüştü.

Giderdi zārile kebk-i ḫırāmān
Şikār olmaġa şahīne şitābān

Salınarak yürüyen keklik, aceleyle, ağlayarak şahine av olmak için giderdi.

Biri ṭurmaz atardı ṣaydına tīr
Biri fitrākine bağlardı naḫcīr

Biri durmadan avına ok atardı, biri atının terkisine yaban keçisini bağlardı

1080 Kimi şīri ıraḳ yerden dökerdi
Kimisi anda şemşīrin dögerdi

Kimi aslanı uzak yerlerden (sürüp) getirirdi. Kimisi de onun (üzerinde) kılıcını döverdi.

Vuḥūşuñ başına ḳopub ḳıyāmet
Görünmişdi bulara çün ᶜalāmet

Vahşi hayvanların başına kıyamet kopunca, bunlara (diğer hayvanlara), böylece (kıyametin) alametleri görünmüş oldu.

---

[379] Bkz. 348. dipnot.

49b	Döküldi şāhuñ üstine ʿadedsüz Ġazāl-ı vaḥşler ḳaldı mededsüz	*Şahın tarafına, önüne yabani ceylanlar dökülünce (şah) çaresiz kaldı.*
	Teraḥḥum eyleyüb anlara şeh-zād Yasaġ etdürdi ḫalḳa ḳıldı āzād	*Şah oğlu onlara merhamet edip, halka (avlamayı) yasak etti (ve onları) serbest bıraktı.*
	Şikārı ṭaġıdub devşürdi çün raḫt Gene taḫtına geldi ol civān-baḫt	*Avı sona erdirip, yol için hazırlığını yaptı. O talihli (kişi, Perviz) gene tahtına (sarayına) geldi.*
1085	Sarāyında ḥużūra ḳıldı āġāz Mey-i nābile sāze oldı dem-sāz	*Sarayında saf şarap ve çalgılarla arkadaş (olarak) dinlenmeye başladı.*
	Meger bir gice şevḳ olmışdı ġālib Şehi ḳılmışdı dil-dārına ṭālib	*Bir gece arzu, heyecan üstün gelmiş (ve) şahın (canı) sevgilisini istemişti.*
	Çü gitmişdi elinden iḫtiyārı Yele varmışdı ṣabrile ḳarārı	*Kendini kontrol edemiyordu. Sabrı ve iradesi kaybolmuştu.*
	Didi maḥremlerine şāh Perwīz Ki ben dil-dār iline giderem tīz	*(Bunun üzerine) Şah Perviz, sırdaşlarına: "Ben sevgilinin memleketine gidiyorum." dedi.*
	Müheyyā eyledi esbāb-ı rāhı Ḳamusın yerlü yerinde kemāhī	*Yol için gerekli her şeyi yerli yerine (koyarak) hazırladı.*
1090	Nihāyetsüz götürdi māl u genci Ki yolda kimseden görmeye renci	*Mal ve hazineyi hesapsız götürdü ki, yolda kimseden (bir) sıkıntı çekmesin.*
	Kimesne ṭuymasun diyu özini Geru bir vażʿa ḳoydı kendözini	*Kimse kendisinin farkına varmasın diye kendisini başka bir kılığa soktu.*
	Ḫalāṣiçün ḳılub dāyim niyāzı Ġazāl-ı nāzenīn ḳomışdı nāzı	*Kurtulmak için daima dua etmiş, (sonunda) nazlı ceylan (Şirin) nazlanmayı bırakmıştı.*
	Degişdi atile cümle libāsın Giderdi alını geydi ḳarasın	*Atıyla bütün elbiselerini değiştirdi. Kırmızı (elbisesini) çıkarıp karasını giydi.*
50a	Çıḳardı aṭlas-ı şāhī ḳabāsın Geyindi ḳullaruñ köhne palāsın	*Şahlar için (olan) atlastan kaftanını çıkarıp kölelerin eski abasını giyindi.*
1095	Ṭurub Ermen yolına düşdi gitdi Gece gündüz demeyüb sürdi gitdi	*Ayağa kalkıp Ermen yoluna gitti. Gece gündüz demeden (at) sürerek gitti.*
	Çü düşmenden ḫaẕer ḳılurdı şeh-zād Keserdi yolları ḫavfile çün bād	*Şah oğlu düşmandan sakındığı için (o) korkuyla yolları da rüzgar gibi giderdi.*

Çü buldı ṣubḥ-dem reng-i sepīdi
Siyāhından şebüñ kesdi ümīdi

Sabah vakti olunnca beyaz rengi (aydınlığı) buldu (ve) gecenin karanlığından ümidi kesti.

Çoġ açdı nergis-i mestin bu devrān
Ki gül-şende göre bir verd-i ḫandān

Bu devran sarhoş nergisini (gözünü) çok açtı ki, gül bahçesinde gülen bir gül görebilsin.

Anuñ-çün ṭaldı deryāya bu ġavvāṣ
Ki destine düşe bir gevher-i ḫāṣ

Bu dalgıç, eline, değerli, saf bi cevher düşer diye denize daldı.

Medāyin mülkini terk eyleyüb şāh
Giderdi Ermene ṭoġru kesüb rāh

Şah Medayin diyarını terk edip Ermen'e doğru yol alırdı.

Bu cānibde Medāyin diyu Şīrīn
Gelürdi Ḫusrevüñ derdiyle ġam-gīn

Bu yanda Şirin Hüsrev'in derdiyle üzüntülü (bir şekilde) Medayin'e diye gelmekteydi.

Dökerken gözleri yollarda seyl-āb
Göründi ḳarşudan bir çeşme-i āb

Gözler yollarda sel suyu (gibi yaş) dökerken karşıdan bir su kaynağı göründü.

Kenārı sebze vü reyḥān vü sünbül
Ser-ā-ser süsen ü lāle ḳızıl gül

Etrafı baştanbaşa yeşillikler, reyhan, sünbül, susam ve kızıl güllerle (çevrelenmişti).

Cevānib lāle-zār idi gülistān
Belābiller oḳurdı nice destān

Etraf lale (ve) gül bahçeleriyle çevriliydi. (Burada) bülbüller nice destanlar okurlardı.

50b Begendi ol yeri çün kim dil-ārām
Buyurdı ḳıldılar ol yerde ārām

(O) gönül alan (Şirin) orayı beğenince, emretti (ve) orada (dinlenmek üzere) durdular.

Ṭutuldı ḫayme-i zerrīn u ḫar-gāh
Oturdı ṣandal-ı ʿūd üzre ol māh

Altın çadır ve otağ kuruldu (ve) ay (yüzlü) ud (ağacından) sandalyesine oturdu.

Biraz yatdı çü dinlendi nigārīn
Eyitdi dāyeye ol demde Şīrīn

Güzel Şirin biraz yatıp dinlendikten (sonra) dadıya dedi ki;

Senüñle yalañuz seyrān idelüm
Varalum çeşmede ṣuya girelüm

Seninle yalnız gidelim (de) pınarda suya girelim.

Yasaġ eyle bizümle ir eger gic
Kimesne gelmesün ol çeşmeye hīc

Bizimle başka birinin er veya geç o çeşmeye gelmesini yasakla.

Çü yol zaḥmetlerin çoḳ çekmişidi
Ḳavī cismini ḫaste ḳılmışidi

Yolda çok zahmet çektiği için, (aslında) dirençli olan vücudunu hasta etmişti.

Ten-i pākini gerd almışdı yekser
Anuñ-çün ḥāli olmışdı mükedder

Temiz vücudunu tamamen toza bulanmıştı. Bu yüzden üzüntülü bir hal almıştı.

Ṭurub yirinden ol serv-i dil-ārā
Gelüb ol çeşmeyi seyr etdi tenhā

O gönül süsleyen servi yerinden kalkara yanız başına gidip o pınarı seyretti.

Görür bir sebze-i merġūb u raʿnā
Müzeyyen dürlü rengile muṭarrā

Türlü renklerle süslenmiş güzel, çekici ve taze bir yeşillik görür.

Enār u serv ü envāʿ-ı diraḫtān
Ağaclar içre bir ḥavż-ı dür-efşān

Nar, servi ve türlü türlü ağaçların içerisinde inciler saçan bir havuz..

Şuyı ol çeşmenüñ çün şehd-i ṣāfī
Olur dil-teşneler derdine şāfī

O pınarın suyu saf bal gibi gönülleri susamış olanların dertlerine şifa verir.

51a Bu ḥavż u çeşmenüñ reşkinden ey cān
Siyāh olmışdı cāy-ı āb-ı ḥayvān

Bu pınar ve havuza (karşı olan) kıskançlığından "ab-ı hayat"ın yeri siyah olmuştu.

Yüzi māhın ḳılub mihre muḳābil
Bu ḥavż üzre ṣalındı serv-i māyil

Āşık servi (Şirin) yüzünün ayını güneşe karşı çevirerek bu havuzun üzerine (doğru) salındı.

Naẓar ḳılduḳda ḥavża ol gül-i ter
Gül-āb oldı ṣuyı ḥavżuñ çü kevṯer

O taze gül havuza baktığında, havuzun suyu sanki kevsermiş gibi, gül suyu oldu.

Ḳabāsından çıḳub nāzile meh-rū
Kemer bendini çözdi ol miyān-mū

O ay yüzlü, kıl (gibi ince) belli, kaftanından sıyrılıp kemer bağını çözdü.

Miyānına ṭutub bir nīl[ī] mīzer
Bıraḳdı çeşmenüñ ābına āzer

Beline mavi bir peştemal sarıp, pınarın suyuna ateş düşürdü.

Anuñ-çün nīl-gün etdi ḥicābın
Ki ṣaḳladı naẓardan āfitābın

Güneşini nazardan saklayabilmek için örtüsünü mavi renkli yaptı.

Ḥicāb itmese sīme lāciverdī
Yire düşerdi çarḫuñ tāc-ı zerdi

Lācivert renkli olan (örtü) gümüş (bedeni) örtmeseydi, gökyüzünün sarı tacı yere düşerdi.

Niḳāb eyledi ʿāce ābanūsın
Kebūd itdi sefīd sefīdācuñ lubūsın

ʿAc (ağacına) abanozunu örtü yaptı, üstübecin elbiselerini maviye çevirdi.

Begendi Şīrīn ol āb-ı zülāli
Cihān aġyārdan hem gördi ḫālī

Şirin o saf ve tatlı suyu beğendi. (Burada) dünyayı da başkaları olmaksızın görebildi (doya doya seyretti).

Libāsından ṣoyundı ol semen ten
Dür-i nā-süfte-veş çıḳdı ṣadefden

O yasemin vücutlu, elbisesin çıkardı. Delinmemiş inci gibi sadeften (istiridye) çıktı.

Ṣuya girdi yunur ol çeşme-i nūr
Ḥaḳīḳatde bu nūr ol çeşmeyi yur

O nur pınarı suya girip yıkanmaya başladı. Aslında bu nur o pınarı yıkamaktadır.

52b	Çü āb içre göründi verd-i aḥmer Ṣarardı ġuṣṣadan nīlūfer-i ter	*Suyun içerisinde kızıl gül görünmüş gibi, taze nilüfer kederden sarardı.*
	Çü ṣāfidi teni ṣudan nigāruñ Ṣuyın ḳılmışdı sāfī ol bekāruñ	*Şirin'in vücudu sudan (daha) saf olduğu için, o bakirenin (yıkandığı) suyunu saflaştırmıştı.*
	Şeker-veş çün ṣuya düşmişdi Şīrīn Dehānın çeşmenüñ ḳılmışdı şīrīn	*Şirin şeker gibi suya düşmüş (ve) pınarın ağzını tatlandırmıştı.*
1130	Ḳarışmışdı ṣuya ol rāḥ-ı bī-ġışş Gören derdi ne ḫoş āb içre āteş	*O tortusuz şarap suya karışmıştı. (Öyle ki) görenler "Ne güzel; suyun içinde ateş (var)" derlerdi.*
	Çü yunmışdı ṣuda ol cism-i verdi Ḳomamışdı ten-i pākinde gerdi	*Suda gül bedeni yıkanınca, temiz vücudunda tozdan (eser) bırakmamıştı.*
	Gene çıḳmışdı ṣudan gevher-i pāk Oturmışdı yirinde şād u bī-bāk	*(O) temiz cevher, sudan çıkmış (ve) yerinde mutlu ve korkusuzca oturmuştu.*
	Ḫaber bu resme virdi bize üstād Ki ḳılmışdı bize bu yolı irşād	*Üstad bize bu şekilde bilgi verdi ki, bize bu yolu göstermişti;*
	Çün Ermen mülkine gitmişdi Perwīz Keserdi yolları çün āteş-i tīz	*Perviz Ermen diyarına (doğru) yola çıkmıştı. Hararetli bir ateş gibi yol almaktaydı.*
1135	Welī av adına çıḳmışdı evden Ki ḫavf etmişdi ġāyet ḳurd u çavdan	*Av için evden çıkmıştı, fakat kurt ve çakaldan (?) çok korkmuştu.*
	Sarāyından çıḳub gitdükde ol şāh Cevārīye dimişdi oluñ āgāh	*O şah sarayından çıkıp giderken, cariyelerine; "Uyanık olun." demişti.*
	Ki ben av etmege idüb ʿazīmet Bir ay miḳdārı ḳıldum ava niyyet	*Ki ben avlanmaya gidiyorum, bir ay kadar avlanmayı düşünüyorum.*
53a	Eger ben gelmedin bir ḫavf u nādir Gelürse Ḳaṣr-ı meşkūya musāfir	*Eğer ben gelmeden önce, Kasr-ı Meşkū'ya ürkek ve şaşkın bir misafir gelirse,*
	Çü mihmāndur aña taʿẓīm idesüz Hezār elṭāfile tekrīm idesüz	*Misafirdir; ona hürmet edin. Binlerce lutuflarla ona cömert davranın.*
1140	Eger bu ḳaṣrı idinmezse menzil Bu yerden gitmege baġlarsa maḥmil	*Eğer burada durmaz (da) gitmek için mahmilini bağlarsa*
	Ne yerde istese ol meh mekānı Gerekdür kim idesüz ḥāżır anı	*O ay (yüzlü) nerede (bir) mekan isterse, onu hazır etmelisiniz.*

	Bu sözi söyleyüb gitmişdi Ḫusrev Şikār adını rīv itmişdi Ḫusrev	*Hüsrev bu sözü söyleyip gitmişti. O, (aslında), avlanacağını aldatmak için söylemişti.*
	Giderken yel bigi taᶜcīlile şāh Yolı ol çeşmeye uġradı nā-gāh	*Şah aceleyle rüzgār gibi giderken, yolu o pınara uğradı.*
	Çü gördi çeşmeyi şeh-zāde Perwīz Didi yoldaşlarına siz gidüñ tīz	*Şehzade Perviz pınarı görünce, yol arkadaşlarına "Siz hemen gidin." dedi.*
1145	Ki ṣapub çeşmeye bir ṣu içeyin Gene taᶜcīlile size yeteyin	*Ki pınara sapıp bir su içeyim, sonra (da) çabucak size yetişeyim.*
	Giderken çeşmeye ol şāh-ı fīrūz Ḳılurdı derdile āh-ı ciger-sūz	*O talihli şah, pınara giderken üzüntüyle ciğer yakan "ah" ederdi.*
	Oḳurdı şevḳile eşᶜār-ı mevzūn Ki Leylī işidüb olurdı mecnūn	*Şevkle öyle ölçülü şiirler okundu ki, Leyla işitse mecnun olurdu/delirirdi.*
	Görürler ḫalḳı Şīrīnüñ ki nā-gāh Ki āb-ı çeşmeye ṭoġru kesüb rāh	*Şirin'in çevresindekiler ansızın görürler ki; pınarın suyuna doğru yol alarak*
53b	Suvār olmış gelür bir merd-i ᶜāşıḳ Oḳur sūz-ı derūndan şiᶜr-i fāyiḳ	*Atlanmış bir aşık adam, içinin ateşinden üstün (nitelikli şiirler okuyarak geliyor.*
1150	İşidüb bu sözi dil-dār-ı nāzük Ṭurugeldi yirinden cüst-i çābük	*Nazik sevgili bu sözü işitip, çabucak yerinden kalktı.*
	Naẓar ḳılduḳda gördi bir dil-āver Şeh-i ḫūrşīd-ṭalᶜat māh-peyker	*Bakınca, güneş güzelliğinde, ay yüzlü, yiğit bir şah gördü.*
	Boyanmış derdile feryād u āha Suvār olmış gelür ebr-i siyāha	*Dertle ah feryat ve aha boğulmuş, siyah bir buluta binmiş geliyor.*
	Yüzinde görinür şehluḳ nişānı Süreyyādan yüce ferḫunde şānı	*Yüzünde şahlık işareti görünüyor. Uğurlu şöhreti süreyya yıldızından (daha) yüksek.*
	Bu ḥüsn ü ḫulḳile ol nev-civānı Görince ḳaynadı cisminde cānı	*O delikanlıyı, bu güzellik ve ahlakla görünce, vücudunda canı kaynadı.*
1155	Ḫayāl etdi budur varise Ḫusrev Ki şehlükden anuñ şeklinde var żav'	*"(Eğer) Hüsrev varsa, budur. (Zira) onun görünüşünde şahlık ışığı var." diye düşündü.*
	Eger Ḫusrev degülse bu melek-ḫū Anuñ mānendi bir şeh-zādedür bu	*Eğer bu melek huylu Hüsrev değilse, onun benzeri bir şehzadeddir.*

		Egerçi istedi Şīrīn bu şāhı Düşürdi göñline ʿışḳın kemāhī	*Şirin, gönlüne aşkını düşüren bu şahı her ne kadar istediyse*
		Buluşmaġa bunuñla etdi niyyet Velīkin ḳomadı anı ḥamiyyet	*(ve) onunla buluşmağa niyetlendiyse (de) onu insanlığı bırakmadı.*
		Ḥaẕer ḳıldı ki bu olmaya Pervīz Ḳıla gül-günumı hem-reng-i şeb-dīz	*"(Sakın) bu Perviz olup (da) gülgunumu şebdizin rengine çevirmesin" diye kaygılandı.*
54a	1160	Baña yār olmaya ol şāh-zāde Vere saʿyum bu yolda cümle bāde	*O şahzade, bana yar olmayıp bu yolda bütün bütün gayretimi boşa çıkarmasın.*
		Nişānın Ḫusrevüñ şormışdı tekrār Anuñ-çün şübheye varmışdı dil-dār	*Sevgili, Hüsrev'le (ilgili olarak) şüphelenmiş (ve tekrar özelliklerini sormuştu.*
		Dimişlerdi ki atı naʿlı zerrīn Libāsı kendinüñ hem āl ü laʿlīn	*(O zaman) demişlerdi ki; atının nalı altından; kendinin (giydiği) elbise de kırmızı ve laldendir.*
		Ḳamu tāc u kemer zerrīn ü laʿlīn Bu vażʿı kendüye ḳılmışdur āyīn	*Taç ve kemer, hepsi altın ve laldendir. Bu kıyafeti ādet haline getirmiştir.*
		Ḫabīr olmadı Şīrīn bu ḫaberden Ki Ḫusrev rāh-ı Ermende ḫaẕerden	*(Oysa) Şirin şu bilgiden haberdar değildi: Hüsrev Ermen yolunda korkudan*
	1165	Yüzi meh-tābını yaşurmışidi Libāsını daḫı degşürmişidi	*Yüzünün parlak ayını gizlemiş (ve) elbisesini de değiştirmişti.*
		Didi kendüye Şīrīn ol ferāġat Ki tā görmeyesin şoñra nedāmet	*Şirin kendi kendine "(Bu işten) vazgeç ki, sonra pişman olmayasın." dedi.*
		Eger şāhise sūd etmeye buşmaḳ Gerekmez şehlere yolda buluşmaḳ	*Eğer (o) şah ise öfkelenmek faydasız; şahlara yolda buluşmak yakışmaz.*
		Ve ger ġayrise bu fāsid ḫayālüñ Neye yiter bu sevdā-y-ile ḥālüñ	*Eğer bu kafa bulandıran hayalin başkaysa, (senin) bu sevdayla halin ne olur?"*
		Dü-rūya söyleme hergiz sözüñi İki miḥrāba döndürme yüzüñi	*Sözünü, asla iki yüzlüye söyleme. Yüzünü iki mihraba çevirme (iki kıblen olmasın.).*
	1170	İki şanan yolın görmez didiler Çatal ḳazıḳ yire girmez didiler	*Dediler ki; (Düşüncesinde) ikilik olan, yola girmez. Çatal kazık yere girmez.*
54b		Gözi ṭūş oldı Pervīzüñ de nā-gāh Ki oturmış şandel-i ʿūd üzre bir māh	*Perviz'in gözü de ansızın ud ağacından sandalyesinde oturmuş olan bir ay (yüzlüye) ilişti.*

Şuya girmiş yumış tāze gülini
Döküb sīm üzre çözmiş sünbülini

Suya girip taze gül gibi yüzünü yıkamış. Sünbül (saçlarını) çözüp gümüş bedeninin üzerine dökmüş.

Maḳām etmiş ḳamerdür burc-ı ābı
Edinmiş Nīli nūrınuñ ḥicābı

Su burcunu makam edinmiş aydır. Nil'i (de) nuruna örtü yapmıştır.

Bu envārile ol saʿdī sitāre
Tecellī ḳıldı şāha ol sitāre

O uğurlu yıldızı olan, bu ışıklarıyla (ışıklı haliyle) şaha göründü.

1175 Görince şāh anı çekdi özini
Çemenden yaña döndürdi yüzini

Şah onu görünce içini çekerek yüzünü çimenlikten tarafa çevirdi.

Ki ḫatun üstine varmaḳ edebdür
Edeb terk eyleyen key bü'l-ʿacebdür

Ki kadının üzerine gitmek edebsizliktir. Edebi terk eden çok şaşılacak (biridir).

Velī ʿaḳlı gidüb oldı müşevveş
Ṭaḳıldı boynına zencīr-i āteş

Ancak aklı çıkıp, (kafası) karıştı. Boynuna ateşten (bir) zincir takıldı.

Göründi burc-ı ābīde çü meh-tāb
Revān oldı gözinden eşk-i seyl-āb

Su burcunda parlak ay görününce, gözünden gözyaşı selleri aktı.

Velī şehden nigārīn ġāfilidi
Ki şaçları gözine ḫāyilidi

Ancak Şirin saçları gözünü örttüğü için şahdan habersizdi.

1180 Çü devr eyledi gülden sünbülini
Irag etdi mehinden kā'külini

Gül (yanağından) sünbül saçlarını açıp ay (yüzünden) kakülünü uzaklaştırınca,

Açub nergislerin Pervīzi gördi
ʿAyān ol ġamzesi ḫūn-rīzi gördi

Nergis (gözlerini) açıp ayan beyan o gamzesi kan döken Perviz'i gördü.

55a Görür ḳarşuda ṭurur bir civān-baḫt
Şarāb-ı ʿışḳ anı mest eylemiş saḫt

Karşıda bir talihlinin durduğunu görür (ki) aşk şarabı onu iyice sarhoş etmiş.

Özin bu şevḳile dīvāne ḳılmış
Ruḫınuñ şemʿine pervāne ḳılmış

Kendisini bu şevkle divane etmiş. (Şirin'in) yanağının mumuna pervane olmuş.

Görüb Şīrīn bu ḥāli ḳaldı ḥayrān
Ḫayālinden ḳılub cismini lerzān

Şirin hayalinden vücudunu titretip (sıyırarak) bu durumu görüp hayran kaldı.

1185 Hemān ol dem geyindi serv-ḳāmet
Eyitdi dāyeye tīz ol bu sāʿat

Servi boylu, hemen giyinip dadıya dedi ki; "Hemen, çabucak

Senüñle ikimüz tenhā gidelüm
Varalum bir yire daḫı yetelüm

Seninle ikimiz yalnız başımıza giderek bir başka yere ulaşalım.

	Hemān ol demde Şīrīnile dāye Binerler her biri bir bād-pāye	*Hemen, o anda Şirin'le dadı birer rüzgar ayaklı (ata) binerler.*
	Keserlerdi yolı üftān u ḫīzān Giderlerdi şanasın murġ-ı perrān	*Düşe kalka yol alırlardı. Sanki uçan bir) kuş gibi giderlerdi.*
	Gelür Ḫusrev görür ol lāle-ruḫsār Nihān etmiş cemālini perī-vār	*Hüsrev görür ki, o lale yüzlü güzel yüzünü peri gibi saklamış geliyor.*
1190	Yügürdi istedi her merġ-zārı Araşdurdı gözetdi her diyārı	*Yürüyüp her çayırlığı aradı. Her tarafı araştırıp yokladı.*
	Nişānın görmedi serv-i revānuñ Ḫayālin ṭuymadı müy-ı miyānuñ	*Yürüyen servinin izini göremedi. Belinin kılının (kıl gibi belinin) hayalini sezmedi..*
	Çü görmedi diyār içinde deyyār Aḳıtdı gözleri lü'lü-yi şeh-vār	*Çevrede kimseyi göremeyince, gözleri iri taneli inciler akıttı.*
55b	Fiġāna başladı bülbül bigi zār Didi n'oldı ᶜaceb gül yüzlü dil-dār	*Bülbül gibi ağlayıp inlemeye başladı (ve) dedi ki; "Acaba gül yüzlü sevgili ne oldu?*
	Perī miydi ki ṣaḳlandı naẓardan Ya āhū-y-idi gizlendi ḫaẕerden	*Peri miydi ki bakışlardan gizlendi; yoksa korkudan saklanan bir ahu muydu?*
1195	Ne gencidi ki buldum yāvī ḳıldum Bu derdile ᶜaceb der-mānde ḳaldum	*Nasıl bir hazineydi ki, bulup kaybettim? Bu dertle şaşılacak şekilde āciz kaldım.*
	Belā-y-imiş ṣanurdum bal buldum Ṣanasın kim düşümde māl buldum	*Bela olduğunu düşünürdüm, bal buldum. Sanki düşümde mal buldum.*
	Baña yüz ṭutdı ṣandum ᶜizz ü devlet Anı gördüm ki gelmiş ẕüll ü miḥnet	*Saygınlık ve makam (sahibi) olacağını sandım, anladım ki, gelen hor görülme ve sıkıntı imiş.*
	Ṣanurdum kim bu teşne irdüm āba Ya bir bāġ içre ṭūş oldum şerāba	*Bu teşne (olan ben), suya kavuştuğumu sanırdım; (oysa) bir bağın içesinde serap görmüşüm.*
	Şerābimiş gözüme görünen şu Ḥaḳīḳatde ne ol peydā ne ḫod bu	*Gözüme su (diye) görünen (bir) serapmış. Gerçekte ne o ne de bu var.*
1200	Ne ḥasretdür kim irişdüm hümāya Gene gitdi baña ṣalmadı sāye	*Nasıl (zor bir) hasreti (çekerek) huma kuşuna ulaştığım halde, (o) gene bana gölgesini salmadan gitti.*
	Ṣuda bulmışdı māhī bigi cānı Ṣorardı ṣuya cānından nişānı	*Canı balık gibi suda bulmuştu. Suya canından (sevgili) bir iz, bir işaret sorardı.*

	Deridi çeşmeye ey ʿaynı cānuñ Ne yirde ṣaḳladuñ serv-i revānuñ	*Pınara; "Ey canın gözü, yürüyen servini (Şirin) nerede sakladın?" diye sorardı.*
	Ḳanı reşk-i ṣanavber tāze şimşād Beni ḳul eyleyen ol serv-i āzād	*"Sanavberin kıskandığı taze şimşad, beni (kendisine) kul eden o uzun ve düzgün servi hani, nerede?"*
56a	Ḳamer miydi ki ʿaksi geldi ṣuya Ḥicābından gene girdi buṣuya	*Ay mıydı ki; suya aksetti (de sonra) utancından gene gizlendi.*
1205	Olaydı mālik-i deryā bu ser-tāc Ḳabā geymezdi urunmazdı ser tāc	*Bu baş tacı denizin/suyun sahibi olsaydı, kaftan giymez, başına taç takmazdı.*
	Yiridür cehlile bulsam memātı Ki yitürdüm ṣuda āb-ı ḥayātı	*Suda ab-ıhayat"ı yitirdiğim için (bu) cahillikle ölsem/ intihar etsem yeridir.*
	Firāḳile dökerdi eşk-i gül-gūn Ḳılurdı çeşmenüñ ābını pür-ḫūn	*Ayrılık (acısıyla) gül renkli gözyaşları döker, pınarın suyunu tamamen kana bulardı.*
	Çü āb içre görüb ḳalmışdı bī-hūş Anuñ-çün ābı ḳılmışdı der-āġūş	*Suyun içinde görüp de aklı başından çıktığı için, suyu kucaklayıvermişti.*
	İçerdi ṣuyını ḳanmazdı cānı Görünmezdi ṣuda nām u nişānī	*Suyunu içerdi (ancak) canı doymazdı. Suda hiçbir iz ve işaret görünmezdi.*
1210	Anı dīvāne ḳılmışdı o meh-veş Arardı lā-cerem āb içre āteş	*O ay gibi (güzel) onu divane etmişti. Şüphesiz (o) suyun içerisinde ateş aramaktaydı.*
	Çü Ḫusrev istedi her merġ-zārı Aradı gül-şen ü her lāle-zārı	*Hüsrev bütün çayırlıkları, gül ve lale bahçelerini aradı.*
	Atı yoruldı kendü de uşandı Isuz yiridi düşmenden üşendi	*Atı yoruldu, kendisi de üşendi. Issız bir yerdi (orada) düşman (olmasından) çekindi.*
	Kesüb āḫir ümīdi döndi gitdi Gene Ermen yolına düşdi gitdi	*Sonunda ümidini keserek dönüp gene Ermen yoluna düştü.*
	Bu cānibde hümā-peyker çü şehbāz Medāyin mülkine ḳılmışdı pervāz	*Bu tarafta huma çehreli (Şirin), doğan gibi Medayin diyarına (doğru) uçuyordu.*
56b 1215	Çün irdi ʿāḳıbet ol şehre Şīrīn Görenler ḳıldılar dil-dāra taḥsīn	*Sonunda Şirin o şehre ulaşınca, görenler, sevgiliyi çok beğendiler.*
	İrişüb Ḳaṣr-ı meşkūya Perī-vār Bu ḳaṣr ehline gösterdükde dīdār	*Peri gibi "Kasr-ı Meşkūy" a ulaşıp burada çalışanlarra güzel yüzünü gösterdiğinde,*

Şehen-şeh Ḫusrev-i Pervīzi ṣordı
Çü Şīrīnidi şekker-rīzi ṣordı

Şahlar şahı Hüsrev-i Perviz'i sordu. Kendisi tatlı/ Şirin olduğu için (dudakları) şeker saçanı sordu.

Didiler ṣayda gitmişdür şehen-şāh
Şikār eyler bir ay miḳdārı ey māh

Dediler ki; "Ey ay (yüzlü), şahlar şahı ava gitti; bir ay boyunca avlanacak.

Sizi līkin bize ışmarlamışdur
Sizün bu ḳaṣra gelmeñüz dimişdür

Ancak sizi bize emanet edip bu kasra yerleştirilmenizi emretmiştir.

1220 Nüzūl itsün buyuruñ bār u maḥmil
Ḳamer bigi ḳıluñ bu burcı menzil

Emredin yükünüz ve mahmiliniz indirilsin. Ay gibi bu burçta durun.

Ḥużūr eyleñ gelince taḫta Pervīz
Sizi işidicek o da gelür tīz

Perviz taha (sarayına) gelinceye dek dinlenin. (Zaten) sizi duyunca, o da çabucak gelir.

Bu ḳaṣr içinde olan dil-rubālar
Melek-sīmā güzeller meh-liḳālar

Bu köşkteki gönül alıcı, melek yüzlü, ay çehreli güzeller,

Görüb Şīrīni ḥayrān ḳaldılar zār
Anuñ reşkinden cümle oldı bīmār

Şirin'i görüp hayran oldular. (Öyle ki), onu kıskanmalarından hepsi hasta oldu.

Gören şeklini çatlatub ṭimāġın
Iṣırurdı teᶜaccübden ṭuṭaġın

Onun şeklini gören beynini çatlayacak kadar zorlayıp şaşkınlıktan parmağını ısırırdı.

1225 Velī ġāyetde taᶜzīm eylediler
Görüb Şīrīni tekrīm eylediler

Ancak (ona) çok saygı gösterdiler (ve) Şirin'i görünce ona cömertçe ikramlar ettiler.

57a Maḳāmını müheyyā ḳıldılar tīz
Atı ayaġına döşediler bīz

Hemen yerini hazırladılar. Atının ayağına (bile) bez döşediler.

Dütüzdiler buḫūr u ᶜūd u ᶜanber
Gül-ābile yolını ḳıldılar ter

Ud, anber ve (çeşitli otlar) tütsülediler. Yolunu gül suyu ile yıkadılar.

Nüzūl itdi çü ḳaṣr içinde dil-ber
Derildiler anuñ yanına ḳızlar

Sevgili köşke girince, kızlar onun yanına toplandılar.

Nigārīne didiler ey hümā-fer
Bu dünyāda bulunmaz saña beñzer

Şirin'e dediler ki; "Ey hüma-kudretli, bu dünyada senin bir benzerini (daha) bulunmaz."

1230 Ne dil-bersin nedür aduñ ᶜayān it
Ne yirdensüñ nedür aṣluñ beyān it

Nasıl bir güzelsin, ismin nedir? Söyle. Nerelisin, aslın nedir? Açıkla.

Ḥaẕer ḳıldı bulardan itdi perhīz
Dimedi ṭoġrusın ol fitne-engīz

O akılları bulandıran bunlardan çekinerek, doğrusunu söylemedi.

	Velī bir niçe yüzden söyledi söz Dimedi vāḳiʿin göstermedi yüz	*Birçok konudan bahsetti ama, gerçeği söyleyip renk vermedi.*
	Didi bu ḳıṣṣanuñ şerḥi uzundur Benüm göynüklerüm ḥaddin füzündur	*Dedi ki; "Bu hikāyenin açıklaması uzun sürer. Benim yanıklarım haddini aşmıştır.*
	Velīkin yolda bir ḳadre irişdüm Gelürken gice Perwīze buluşdum	*Ancak yolda bir mutluluğa eriştim; gece gelirken Perviz'le buluştum.*
1235	Benümle niçe söz söyleşdi ol şāh Velī yigdür kim ola ḳıṣṣa kütāh	*O şah benimle birçok şey konuştu. Ancak hikāyeyi kısa tutmak daha doğru olur.*
	Biri bu atı virmişdür emānet Buyurmışdur kim idesüz riʿāyet[380]	*Birisi, bu atı emanet edip, (sizin) koruyup gözetmenizi emretmiştir.*
(80b)	Bu atuñ ḳıymeti yoḳdur cihānda Bunun miṣli bulunmaz bir zamānda	*Bu atın değeri (kadar değerli bir şey) dünyada yoktur; bunun benzeri hiçbir zaman bulunmaz.*
	Bu şeb-rengüñ dinür adına Şeb-dīz Geçer yelden ḳoşulsa oddan tīz	*Bu siyah renklinin adına "Şebdiz" denir. Yarışta rüzgārdan ve ateştendaha hızlıdır.*
	Çü şāhuñ buyruġın güş eylediler Hemīn rāyiżlere emr eylediler	*Şahın emrini duyunca, hemen, seyislere emrettiler:*
1240	Alub rāyiżlar atı ṣaḳladılar Şehüñ ḫāṣ ṭavlasına bağladılar	*Seyisler atı alıp Şah'ın hususi tavlasına bağlayarak sakladılar.*
	Oturub ḳaṣr-ı meşkūda nigārīn Medāyin mülkine gösterdi āyīn	*Şirin Kasr-ı Meşku'da'da otururak Medayin ülkesine töreyi gösterdi.*
	Niçe gün ʿayşile eglendi onda Ḥużūr-ı ḳalbile dinlendi onda	*Orada nice gün yiyip içip eğlendi, gönül rahatlığıyla dinlendi.*
	Ol atuñ aṣlını iden ḥikāyet İşitdüm böyle ḳılmışdur rivāyet	*O atın aslını anlatan(dan) duymuştum, böyle rivayet etmiştir*
	Ki mülk-i Ermen içinde müsellem Meger kim varimiş bir deyr-i aʿẓām	*Ermen ülkesinde güvenilir, büyük bir manastırvarmış.*
1245	O deyr öginde varmış bir maġāra Demürden ḳapusı beñzer ḥiṣāra	*O manastırın önünde bir mağara varmış (ki), demirden kapısıyla hisara benzermiş.*
	O ġar içinde varimiş muḳarrer Feres şeklinde bir seng-i muṣavver	*O mağaranın içinde at şeklinde tasvir edilmiş sabit bir taş varmış.*

[380] (t.t.): bu beyitten sonraki 17 beyit (1237-1253) yazmada 80b-81a'da kayıtlıdır.

	Olurmış her yıluñ içinde bir gün Gelürlermiş bu ġāra iller ol gün	*Her yıl, belli bir günde (çevreden) insanlar bu mağaraya gelirlermiş.*
(81a)	Bile alub gelüb ögreklerini Ḳoyarlarmış bu ġāra yundlarını	*At sürülerini (de) birlikte getirip kısraklarını bu mağaraya koyarlarmış.*
	Varub ḳısrāk bu ṭaşa sürünürmiş Ḥaḳuñ fermānı-y-ile yığılurmış	*Kısrak gidip bu taşa sürtünür, (sonra) Hakk'ın emriyle (yere) çökermiş.*
1250	Bu ṭaş aṣlı-y-imiş Şeb-dīz u şeb-reng Sümi saḫtımiş anuñ ṣanasun seng	*Bu taş aslında gece renginde, gece görünümünde imiş; atın tırnağı da sanki taş gibi sertmiş.*
	Meḥin Bānū işidüb almış imiş Sarāyında anı ṣaḳlamış imiş	*Mehin Bañа bunu duyunca, alıp sarayında saklamış.*
	Nigārīne şehüñ nāḳşı gelicek Medāyin mülkine ᶜazm eyleyicek	*Şirin'e Şah'ın resmi gelip (de) Medayin ülkesine doğru hareket) edince,*
	Niçe mekrile ḥīle ḳılmış imiş Mehīn Bānūdan anı almış imiş[381]	*Bir çok hile ve aldatmaca yaparak onu, Mehin Banu'dan almış.*
	Çü döndi çeşmeden şeh-zāde Perwīz Yüridi dār-ı Ermenden yaña tīz	*Şehzade Perviz (o) su kaynağından dönünce, hemen Ermen tarafına yöneldi.*
1255	Çü mülk-i Ermene irişdi ol şāh Mehīn Bānū bu işden oldı āgāh	*O şah (Perviz) Ermen ülkesine ulaştığında, Mehin Banu bu durumdan haberdar oldu.*
	Hemān ol demde derdi leşkerini Ṭonatdurdı ser-ā-ser kişverini	*Hemen o anda askerini toplayıp ülkesini baştanbaşa donattırdı.*
	Ḳatında ḫāṣekīden yiglerinden Sipāhīden muḳarreb beglerinden	*Huzurunda (hizmetinde bulunanların) en iyilerinden, askerden (de) kendisine yakın komutanlardan,*
	Niçe biñ kişiye emr itdi Bānū Şehi ḳarşulayu gönderdi Bānū	*Banu, binlerce kişiyi Şah'ı karşılamalarını emrederek gönderdi.*
(81b)	Bile emr eyledi esbāb-ı wāfir Ḳumaş u sīm u zer laᶜl u cewāhir	*Ayrıca kumaş, altın, gümüş, lal ve (diğer) cevherler (gibi) gerekli bir çok şeyin (hazırlanmasını) emretti.*
1260	Ḳabā-yı şāhī zer tāc u kemerler Ġulām-ı māh-rūlar sīm-berler	*Şahların (giydiği türden) kaftan, altından taç ve kemerler ay yüzlü hizmetçiler,, gümüş bedenli (güzel)ler...*
	Müretteb ḫayme vü ḫar-gāh-ı maḥbūb Mükemmel cümlesi zībā vü merġūb	*(Her şeyi) düzenlenmiş çadır ve güzel (bir) otağ...(Bunların) hepsi, güzel, gönül alıcı ve mükemmel(di).*

[381] (t.t.): Bu beyitten sonraki 67 beyit (1254-1320) yazmada 81a, 81b, 82a, 82b, 83a, 83b ve 84a'da kayıtlıdır.

Ṭavīleyle bile tāzī yedekler
Ḳaṭārile şuturlar niçe ester

Katarlar hālinde süratli yedekler, develer ve birçok katırlar.

Yimek ḳısmından envāᶜ-ı ġarāyib
Mey ü nuḳlile ecnās-ı ᶜacāyib

Yemeklerden türlü türlü görülmemiş (yemekler); mezeler ve şarapla (başka) şaşılacak (güzellikteki) içecekleri

Bularuñla bile gönderdi Bānū
Yolında Ḫusrevüñ yeldi ḳıvanu

Banu bunlarla birlikte gönderdi (ve) Hüsrev'in yolunda, onun için kıvanç duyarak hizmet etti.

1265 Ḳarīb oldı çü taḫta şāh-ı aᶜẓam
Mehīn Bānū suvār oldı hemān-dem

Büyük Şah (Hüsrev) saraya yaklaşınca, Mehin Banu hemen atlandı.

Ne kim varise aᶜyān u sipāhī
Ḳamu ḳarşıladı Pervīz şāhı

İleri gelenlerden ve askerlerden kim varsa, hepsi Perviz Şah'ı karşıladı.

O şehrüñ ādemi ṣu bigi aḳdı
Gelüb Pervīz[i] istiḳbāle çıḳdı

O şehirde (yaşayan) insanlar (sanki) su gibi akıp, gelerek Perviz'i karşılamaya çıktılar.

Şehe buluşdı çün Bānū-yı ḫoş-nām
Biri birine ḳıldı ᶜizzet ikrām

Güzel isimli Banu Şah'la buluşunca, birbirlerine saygı gösterip ikramda bulundular.

Görüşdiler niçe ᶜizzetlerile
Söze girişdiler raġbetlerile[382]

Bir çok (konuda) değerli (şeyler) görüştüler. (Birbirlerine) itibar ederek söze başladılar.

(82a) 1270 Şehi çün kim otaġına getürdi
Geçüb ḳarşusına Bānū oturdı

Şah'ı otağına götürünce, karşısına geçip oturdu.

Ayaġ üzre ḳalanı ṭurdılar heb
Ḳamu ṣaf bağladı begler müretteb

Geri kalanlar ayakta durdular. Bütün beyler (de) düzgün (bir şekilde)saf bağladılar.

Didi Bānūya Pervīz-i yigāne
Ḫudā eyleye mülküñ cāvidāne

Biricik Perviz, Banu'ya dedi (ki); "Tanrı ülkeni ölümsüz kılsın."

Egerçi bendeye rāḥatlar ola
Velī Bānūya çoḳ zaḥmetler ola

Her ne kadar bendenizi rahat (ettirmişseniz de), Banu'ya size çok zahmetler olmuş.

Mehīn Bānū görüb bu dil-nüvāzı
Tevāżuᶜlar ḳılub itdi niyāzı

Mehin Banu, bu gönül okşayıcılığı görüp, alçakgönüllülükle yalvardı.

1275 Zemīn öpüb duᶜā ḳıldı firāvān
Şenālar eyledi bī-ḥadd ü pāyān

Yeri öpüp, çok dua ederek sonsuz övgülerde bulundu.

---

[382] Bu kelime, yazmada (ع) ile (رعبت /ra'bet) şeklinde yazılmıştır.

Şeh adına düzüb bir bār-gāhı
Anı ḳıldı şehüñ ārām-gāhı

Şah'ın adına büyük bir çadır, otağ hazırlatıp onu Şah'ın dinlenme yeri yaptı.

Niçe gün şeh ṭurub ʿişretler itdi
Mehīn Bānū-y-ile ṣoḥbetler itdi

Şah, günlerce (burada) kalarak yiyip içip eğlendi ve Mehin Banu'yla sohbetler etti.

Yirinden ʿāḳıbet Pervīz uşandı
Kemāl-i luṭf-ı Bānūdan utandı

Sonunda Perviz, Banu'nun lutfunun büyüklüğünde dolayı yerinden usandı.

Ḫaber gönderdi Bānūya şehen-şāh
Didi Bānū bu işden olsun āgāh

Şahlar şahı Banu'ya haber göndererek dedi ki; "Banu bu işten haberder olsun:

1280 Bize bir ġayr yir tedbīrin itsün
Mekānından bu mihmānı göçürsün

Bizim için bir başka yer düşünerek bu misafiri kendi mekanından uzaklaştırsın."

(82b) Mehīn Bānū şehüñ ḥālini bildi
Yirüñ ḳaydın görüb fikrini ḳıldı

Mehin Banu Şah'ın durumunu anlayarak düşünüp (onun oturacağı) yerin hazırlığını yaptı.

Meger bir bāġı varidi çü cennet
Sarāy u köşk idi ṣaḥnı tamāmet

(Onun) bir bağı vardı (ki) cennet gibiydi; içi köşk ve saray doluydu.

İrem bāġı degüldi aña mānend
ʿAbīr u müşkidi yiri ṣuyı ḳand

İrem bağı (bile) onun benzeri olamazdı; toprağı abir ve misk, suyu şekerdi.

Ayıtdı gösterüñ ol bāġı şāha
Ser-ā-ser ʿarż idüñ ol burcı māha

Dedi (ki);; "o bağı Şah'a gösterin, o burcu, baştan başa, (ay yüzlüye) verin.

1285 Ḳabūl eylerse göcsün anda varsun
Ṣafā-yı ḫāṭırı oldukca ṭursun

Kabul ederse, göçüp oraya gitsin, gönlü mutlu oldukça dursun.

Çü Ḫusrev gördi ol bāġı tamāmet
Begendi cānile dilden be-ġāyet

Hüsrev, o bağı tamamen görünce, can u gönülden, çok beğendi.

Hemān ol dem buyurdı şāh Pervīz
Getürdiler ḳamu esbābını tīz

Şah Perviz, hemen emretti: Bütün eşyalarını getirdiler.

İdindi niçe gün ol bāġı menzil
Oturdı ʿayşile nūş itdi ḫoş-dil

O bağda günlerce kaldı, (orada) mutlu (bir şekilde) yiyip içip eğlenerek oturdu.

Mehīn Bānū ḳılub luṭfile tedbīr
Keremden ḳılmadı bir şemme taḳṣīr

Mehin Banu lutufkar davranarak cömertliğinden bir nebze (olsun) eksiltmedi.

1290 Egerçi telḫidi şāhuñ dehānı
Velī Şīrīnidi vird-i[383] zebānı

Şah'ın ağzı(nın tadı) acıydı, ancak dilinde devamlı söylediği Şirin'di, tatlıydı.

[383] Bkz. 348. dipnot.

İçi yanub içerdi acı ābı
Ġam-ı Şīrīnidi nuḳl-ı şarābı

İçi yanıp acı su içerdi. Şarabının mezesi Şirin'in üzüntüsüydü.

(83a) Ṣorardı ḥāl-ı Şīrīnden müdāmī
Bilemezdi velī ṭoġru peyāmı

Daima Şirin'in durumunu sorardı, ancak gerçeğin ne olduğunu bilemezdi.

Gözi yoldaydı ṭurmaz āh iderdi
Duḫānı-y-ile çarḫa rāh iderdi

Gözü yolda, durmadan "āh" ederdi; (bu ahın) dumanıyla gökyüzüne yol yapardı.

Añardı şevḳile Şābūrı her dem
Dökerdi gözleri ol derdile dem

Her an şevkle Şabur'u anar, gözleri o dertle kan dökerdi.

1295 Yanardı intiẓār odına cānı
Aḳardı dīdeden seyl-i revānı

Canı (hasretle) bekleyiş ateşinde yanardı. Gözlerinden sel (suyu gibi yaş) akardı.

Resīden-i Şābūr be-nezd-i Ḫusrev

Şabur'un Hüsrev'in yanına ulaşması

Meger günlerde bir gün şāh Pervīz
Ḳılurdı yalañuz ᶜayş-ı ṣafā-rīz

Şah Perviz, günlerden bir gün, yalnız başına mutluluklla yiyip içiyordu.

Ḳatında muṭrib u sāḳī-yi meh-veş
Bir iki ḫāṣekī dil-dār u dil-keş

Katında çalgıcı, ay yüzlü saki ve hasekilerden bir iki tane gönül alıcı güzel (vardı).

Ḳılurken devr-i gerdūndan şikāyet
İderken ser-güẕeştinden ḥikāyet

Feleğin dönüşündenşikāyetedip başından geçenleri anlatırken,

Şehüñ der-bānlarından biri ḫurrem
Gelüb şāha didi ey şāh-ı ᶜālem

Şah'ın kapıcılarından birisi, mutlu (bir şekilde) gelip Şah'a dedi (ki); "Ey dünyanın şahı,

1300 Der-i ᶜālīye geldi şimdi Şābūr
Diler buluşmaga sen şāha destūr

Şabur, şimdi büyük kapıya geldi, seninle görüşmek için izin istiyor."

İşitdükde bu sözi şāh-ı ġam-nāk
Ṣafālar kesb idüb oldı feraḫ-nāk

Hüzünlü (olan) Şah, bu sözü işittiğinde, memnun olup rahatladı.

(83b) Buyurdı şeh içerü girdi Şābūr
Şehüñ zībā cemālin gördi Şābūr

Şah izin verdi; Şabur içeri girdi (ve) Şah'ın güzel yüzünü gördü.

Yire yüzin sürüb itdi duᶜālar
Hezār envāᶜile ḳıldı şenālar

(Şabur) yere yüz sürüp dualar etti. Binlerce çeşit övgü yağdırdı.

Didi Şābūra şeh sırruñ ᶜayān it
Bize tafṣīlile ḥalüñ beyān it

Şah Şabur'a dedi (ki); "Sırrını açıkla, halini, bize,, ayrıntılarıyla anlat."

1305 Didi şāhā benüm derdüm öküşdür
Ne var ṣāfī-y-isem dürdüm öküşdür

(Şabur) dedi (ki); "Ey şah, benim derdim çoktur.
Safsam (katışıksız) neye yarar? (Benim) tortum çoktur.

Muṭavvel ḳıṣṣamuñ pāyānı yoḳdur
Anı şerḥ itmegüñ imkānı yoḳdur

(Benim) uzun hikâyemin sonu yoktur. Onu açıklamanın imkânı yoktur.

Velī fermān-ı şehdür çün muḳarrer
Beyān eyleyeyin şāha ser-ā-ser

Ancak Şah'ın emri kesin olduğu için, Şah'a baştanbaşa anlatayım."

Didi naḳşı nice ḳayd itdügini
O naḳşile humā ṣayd itdügini

(Diyerek) nasıl resim yaptığını (ve) onunla huma kuşu (Şirin) avladığını

Şehi ne resme taṣvīr eyledügin
Perīyi nice teshīr eyledügin

Şah'ı ne şekilde çizdiğini, periyi (şirin) nasıl büyülediğini

1310 Ne kim geçdi-y-ise şükr ü şikāyet
Şehe tafṣīlile ḳıldı ḥikāyet

(Özetle) başından -iyi veya kötü- ne geçdiyse, Şah'a hepsini ayrıntılarıyla anlattı.

Çü Şīrīne irişdi āḫir iḫbār
Didi Şābūra Pervīz ey vefā-dār

Sonunda, söz Şirin bahsine gelince, Perviz Şabur'a dedi (ki; "Ey vefadar (dost),

Baña cānum cevābından ḫaber vir
Bu bīmāre cev ābından ḫaber vir

Baña gönlümün karşılığından, eşinden haber ver. Bu hastaya arpa suyundan haber ver."

(84a) Didi Pervīze Şābūr ey muẓaffer
Cihān fermānuña olsun musaḫḫar

Şabur Perviz'e dedi (ki); "Ey muzaffer, dünya (senin) emrinin altına girsin.

Nigārīnile tenhā çoḳ buluşdum
Dil ü cāndan anuñla ḫūb ilişdüm

Sevgiliyle tenha(da) çokbuluştum. Can u gönülden (samimi bir şekilde) onunla güzelce görüştük.

1315 Oḳıdum cānına siḥrile efsūn
Anı Leylī-y-iken ḳıldum çü Mecnūn

Gönlüne sihir ve efsun okuyarak onu, Leyla iken Mecnun gibi yaptım.

Daḳub zencīr-i zer serv-i revāne
Medāyin mülkine ḳıldum revāne

Yürüyen serviye (Şirin) altın zincir takıp Medayin ülkesine yürüttüm.

Bu ḫalḳ içinde deyri eyleyüb ad
Medāyin mülkine ʿazm itdi çün bād

İnsanların arasında manastırı bahane edip Medayin ülkesine doğru rüzgâr gibi (gitti).

Urub Şeb-dīze Şīrīn zīn-i zerrīn
Yetişdürdi özin Meşküya Şīrīn

Şirin Şebdiz'e altın süsler takarak, kendisini Meşku'ya (Kasr-ı Meşku) ulaştırdı.

Ḫudā fermānile ol serv-ḳāmet
Muḳarrer andadur ṣaġ u selāmet

O servi boylu Allah'ın izniyle sağ ve selamet olarak kesinlikle oradadır.

1320	Didüm maʿlūmumı ey şāh-ı ʿālem Ḳalanın bilmezem Allahu yaʿlem[384]	*Ey cihanın şahı bildiğimi söyledim. Gerisini bilmiyorum, Allah bilir.*
	Kelāmın Ḫusrevüñ niçe diyelüm Biraz Şīrīn sözini söyleyelüm	*Hüsrev bahsini ne kadar (daha) sürdürelim?... Biraz (da) Şirin'den bahsedelim.*
	Çü irdi Ḳaṣr-ı Meşkūya nigārīn Ḳarār eyledi anda ḫusrev-āyīn	*Şirin, Kasr-ı Meşku'ya ulaşınca, orada şahlara yakışır bir şekilde yerleşti.*
	Oturdı gerçi kim anda niçe gün Velī dün bigi göründi aña gün	*Orada günlerce oturdu ancak, gündüzler ona gece gibi geldi.*
(84b)	Şehüñ bildi şikār ad itdügini Atasından üşenüb gitdügini	*Şah'ın babasından çekindiği için avlanmayı bahane edip gittiğini anladı.*
1325	Bu endīşeyle düşdi ıżṭırāba İşi bu fikrile irdi ḫarāba	*Bu endişeyle sıkıntıya düştü, bu düşünceyle hali harap oldu.*
	Egildi tāsadan serv-i revānı Ṭarılġandı bu ḳaṣr içinde cānı	*Yürüyen servi (gibi olan boyu) üzüntüden eğildi. Bu köşkte bunalıyordu.*
	Bu ḳızlardan utandı ʿārlandı Yatub gözi bigi bīmārlandı	*Bu kızlardanar edip utandı,gözü gibi hasta olup yattı.*
	Ayıtdı ḳızlara ben ḫasteyem zār Gerekdür bu benüm derdüm tīmār	*Kızlara dedi (ki); "Ben hastayım, ağlayıp inliyorum. Bu benim hastalığımın tedavi edilmesi lāzım.*
	Bu ḳaṣruñ sevmedüm hergiz hevāsın Ṣuyınuñ daḫı bulmadum ṣafāsın	*Bu köşkün havasını hiç sevmedim. Suyundan (da) bir tad almadım.*
1330	Muḥaḳḳaḳdur bu sözüm ṣanmañuz lāġ Ṣuyum degişmeyince olmazam ṣağ	*Bu sözüm gerçektir; şaka sanmayın. Suyum değişmeyince, iyileşmem.*
	Benüm-çün fikr idün bir cāy-ı yaylaġ Ṣuyıyla gölgesi çoḳ bir ulu ṭaġ	*Benim için bir yayla düşünün. Suyuyla gölgesi bol (olan) yüksek bir dağ (olsun).*
	Binā eyleñ benüm-çün anda ḫālī Sarāy-ı dil-keş ü hem ḳaṣr-ı ʿālī	*Benim için orada tek bir, hem yüce bir köşk, hem de güzel bir saray inşa edin.*
	Bu işde eylemeñ ihmāl ü teʾḫīr Benüm ḫaḳḳumda ḳılmañ nevʿ-i taḳṣīr	*Bu işde ihmal edip (işi) geciktirmeyin. Benimle ilgili hiçbir (şeyi) eksik etmeyin.*
	Didiler cümlesi baş üzre fermān Ḳılalum müşkilüñ bu demde āsān	*Hepsi dediler (ki); "Emrin başımızın üstüne!.. Senin zorluğun neyse kolaylaştıralım.*

[384] (t.t.): Bu beyitten sonraki 31 beyit yazmada (1321-1351) 84a, 84b, 85a ve 85b'de kayıtlıdır.

85a) 1335	Senüñ-çün bulalum ey ḫūr cennet Kim içinde mizācuñ bula ṣıḥḥat	*Ey huri, senin için cennet bulalım ki, içinde sağlığın düzelsin".*
	Hemān ol demde buldılar bir üstād Getürdiler anı Şīrīne dil-şād	*Hemen o anda bir üstad (mimar) bularak gönül huzuruyla onu Şirin'e getirdiler.*
	Didi bennāya Şīrīn ḥāliyā ṭur Benüm-çün saʿy idüb yaylaları gör	*Şirin mimara dedi ki; "Şimdi kalk, benim için gayret ederek yaylaları gör.*
	Şu yir kim ḫūb ola āb u hevāsı Daḫı mekşūf ola cümle feżāsı	*Suyu ve havası güzel; ayrıca her tarafı (güzel olsun).*
	Benüm-çün anda tertīb eyle bir cā Sarāy-ı dil-küşā hem ḳaṣr-ı zībā	*Benim için orada bir mekan hazırla (ki), gönül açıcı bir saray ve güzel bir köşk (olsun).*
1340	Hünerḳısmını cümle eyleyüb derc Ḳamu ṣanʿatlaruñ heb anda ḳıl ḫarc	*Bütün hünerlerini gösterip sanatlarının hepsini onda ortaya koydu.*
	Bir iş göster ki ḫūb ola dil-āvīz Pesend ide anı gördükde Pervīz	*Öyle güzel ve gönül alıcı bir iş yap ki, Perviz gördüğünde beğensin.*
	Ḳumaş u sīm u zer laʿl u cevāhir Ḳamudan virdiler bennāya vāfir	*Mimara kumaş, gümüş, altın lal ve (diğer) mücevherlerin hepsinden bolca verdiler.*
	Hemān ol dem gidüb bennā-yı üstād Sarāyına nigāruñ urdı bünyād	*Usta mimar hemen o anda gidip Şirin'in sarayının temelini attı.*
	Sehil müddetde düzdi ol mekānı Ki ṣanurdı gören firdevs-i şānī	*O mekānı kısa bir sürede yaptı ki, (onu) gören ikinci firdevs sanırdı.*
1345	Begendi göricek ol ḳaṣrı Şīrīn Didi bennāya ṣad luṭfile taḥsīn	*Şirin o köşkü görünce beğendi. Mimara yüzlerce lutufta (bulunarak) iltifatlar etti, "Aferin!" dedi.*
(85b)	Geyürdi egnine ol demde ḫilʿat Teselli eyleyüb gösterdi raġbet	*Hemen sırtına bir hil'at giydirdi, gönlünü alıp onunla ilgilendi.*
	Ḳarār eyledi Şīrīn anda ḫurrem Çekerdi şeh firāḳından velī ġam	*Şirin oraya mutlu bir şekilde yerleşti, ancak Şah'ın ayrılığından dolayı üzüntü içerisindeydi.*
	Çü Ḫusrev ʿaşḳına ṭurmışdı ḳāyim Dökerdi dāyeye derdini dāyim	*Hüsrev'in aşkına sımsıkı bağlanmıştı. Derdini devamlı dadıya anlatırdı.*
	Diridi dem-be-dem ol bülbül-i cān Bāña şehsüz ḳafesdür bu gülistān	*O can,, gönül bülbülü, zaman zaman "Bu gül bahçesi, Şah (Perviz) olmadan, bāña kafestir." derdi.*

1350 Bana bu ḳaṣr-ı zībā bāġ-ı ḫurrem — *Bu süslü, güzel köşk, (bu) taze bahçe, Hüsrev'in güzel*
Gelür dīdār-ı Ḫusrevsüz cehennem — *yüzü olmadan bana cehennem (gibi) gelir.*

Çi ger ḫarc eyledüm bu ḳaṣr[a] ṣad genc — *Gerçi bu köşk için yüz hazine harcadım, ancak onsuz*
Velī ansuz bana biñ derdile renc[385] — *(burası bile) bana binlerce dert ve eziyettir.*

Der-ḥikāyet-i şeb — ***Gece hakkında***

Çü bildük ḳıṣṣa-i Şīrīni tekrār — *Şirin'in hikayesini tekrar öğrendikten (sonra) Hüsrev'in*
Olalum ḥāl-i Ḫusrevden ḫaber-dār — *halinden haberdar olalım.*

Meger bir şeb ki çün nevrūzidi ḫūb — *Nevruz günü gibi güzel bir geceydi: Sanki dünyada*
Şeb-i ḳadridi ṣan ʿālemde maṭlūb — *(herkesin) istediği Kadir Gecesi'ydi.*

Şehen-şeh Ḫusrev-i Pervīz-i devrān — *Şahlar şahı zamanın Hüsrev-i Perviz'i aşk şarabıyla*
Şarāb-ı ʿaşḳile olmışdı sekrān — *sarhoş olmuştu.*

1355 Nigāruñ ʿaşḳile ṭutmışidi ḫū — *Şirinin aşkı yüzünden adet edinmişti: Yatıp (da) bir an*
Uyumazdı yatub bir laḥẓa uyḫu — *(bile) uyku uyumazdı.*

(86a) Şehen-şeh ol gece fikr itdi ḥāli — *Şahlar şahı, o gece dünyayı (çevresini) tenha gördü (ve*
Cihān aġyārdan hem gördi ḫālī — *içerisinde bulunduğu) durumu düşündü.*

Oturdı lā-cerem ʿayş itdi tenhā — *Bütün (içki meclisiyle ilgili) nesneleri hazırlayarak*
Ḳamu esbābını ḳıldı müheyyā — *çaresiz, tek başına yiyip içmeye başladı.*

Gelüb sāḳī-yi meh-rūlar oturdı — *Ay yüzlü sakiler, şarabın bütün mezelerini getirip*
Şarābuñ cümle esbābın getürdi

Muġannīler gelüb meclis bezendi — *oturdular.Şarkıcılar (da) gelince meclis süslendi. Öd*
Buḫūr eylediler ʿūd u sipendi — *ağacını ve üzzerlik tohumu tütsülediler.*

1360 Dönerdi sīḫ-i zerrīnde kebābī — *Altın şişte sülün, keklik ve su kuşlarından (yapılmış) bir*
Tezerv ü kebkile murġān-ı ābī — *kebap dönüyordu.*

Çü devr itdi biraz cāmile bāde — *Kadehle içki biraz devr edince, Şah'ın aklını (da)*
Şehüñ fikrini virdi cümle bāde — *tamamen dağıttı.*

Gene Şīrīni añdurdı şehe mey — *Şarap Şah'a gene Şirin'i hatırlattı. Ney gene (o) şahın*
Gene arturdı efġānın şehüñ ney — *feryatlarını artırdı.*

Bu cūşile gene Şābūrı añdı — *Bu coşkuyla, sanki Hz. Süleymān'ın karıncayı anması*
Ṣanasın kim Süleymān mūrı añdı — *gibi, gene Şabur'u andı.*

---

[385] (t.t.): Bu beyitten sonraki bölüm (1352-1474) yazmada 86a, 86b, 87a, 87b, 88a, 88b, 89a, 89b, 90a, 90b ve 91a'da kayıtlıdır.

	Hemān ol dem buyurdı şāh Perwīz Didi Şābūrı buluñ getürüñ tīz	*Şah Perviz hemen o anda emretti ve dedi (ki); "Hemen Şabur'u bulup getirin."*
1365	Yasavullar yügürdüb ḳapucı hem Bulub getürdiler Şābūrı ol dem	*Muhafızlar ve kapıcı hemen koşup Şabur'u getirdiler.*
	Çü Şābūruñ yüzini gördi Ḫusrev Gene köhne ġamını eyledi nev	*Hüsrev Şabur'un yüzünü görünce, gene eski derdini tazeledi.*
(86b)	Gene söyletdi Şīrīnüñ kelāmın Beyān itdürdi aḫbār u peyāmın	*Gene Şirin'den bahsettirdi. (Onunla ilgili) haberleri anlattırdı.*
	Ne kim gecdiyse başından ser-ā-ser Gene söyletdi Şābūra mükerrer	*Başından ne geçmişse, hepsini, Şabur'a tekrar tekrar anlattırdı.*
	Çü Ḫusrev bildi Şīrīn-i dil-efgār[386] Olubdur Ḳaṣr-ı Meşkūda giriftār	*Hüsrev gönlü yaralı Şirin'in Kasr-ı Meşku'da esir (gibi) yaşadığını anladı.*
1370	Çeker her dem belā-yı intiẓārı Firāḳından ḳılur ney bigi zārī	*Her an hasretle bekleyiş belasını çekip ayrılıkdan (dolayı) ney gibi ağlayıp inler.*
	Gene gelmege eyler ʿār u ġayret Yaḳubdur cānını nār-ı ḥamiyyet	*Gene gelmeye ar ve haya eyler, hamiyet ateşi (de) canını yakardı.*
	Bizüm aḥvālümüzden daḫı bilmez Bu ġamdan şād olub bir laḥẓa gülmez	*Bizim durumumuzdan dahi haberi yoktur. Bu üzüntüden kurtularak bir an(olsun) gülmez.*
	Eger bilseydi ḳalmazdı ḳarārı Gene bunda gelürdi ḳordı ʿārı	*Eğer haberi olsaydı, direnci kalmaz, utanmayı bırakarak gene buraya gelirdi.*
	Bizüm ḫod anda varmamuz ḳalubdur Bize gerdūn ʿaceb bāzī ḳılubdur	*Bizim oraya gitmemiz (artık geriye) kalmıştır. (Çünkü) felek bize şaşılacak (bir) oyun yaptı.*
1375	Medāyin mülkine gelsin yüri var İrişdür bunda dil-dārı perī-vār	*Yürü git (söyle de) Medayin ülkesine gelsin. Sevgiliyi buraya peri gibi ulaştır.*
	Senün derdüñden oldı çünki bīmār Gene gel derdüñe sen eyle tīmār	*Senin (verdiğin) dertten hasta olduğu için, (şimdi) gel (de) hastalığını gene sen tedavi et.*
	Çü biz ḫod olmazuz ḫālī elemden Ḫalāṣ it bārī Şīrīni sitemden	*Biz (artık) elemden uzak olamayız. Bari Şirin'i dertten, sıkıntıdan kurtar.*
(87a)	Yüz urub yire Şābūr-ı vefā-dār Didi cānum fedā yoluñda her bār	*Vefadar Şabur,yere yüz vurup; "Canım her zaman yolunda feda olsun." dedi.*

[386] Bkz. 350. dipnot.

Ne kim fermān iderseñ başum üzre
Yilem dāyim yoluñda başum üzre

*"Her ne emredersen, (emrin) başımın üstündedir.
Yolunda, devamlı, canla başla koşturup (çalışayım)."*

Hemān ol dem ḳayurdı ḳayd-ı rāhı
Ḳamu esbābını düzdi kemāhī

Hemen, o anda, yol hazırlıklarını yapıp, gerekli her şeyi hazırladı.

Reften-i Şābūr u āverden-i Şīrīn be-nezd-i Ḫusrev

Şabur'un gitmesi ve Şirin'i Hüsrev'in yanına getirmesi

Ol eṣnāda şeh-i ṣāḥib-baṣīret
Mehīn Bānū-y-ile eyledi ṣoḥbet

O sırada basiret sahibi olan Şāh Mehin Banu'yla şoḥbet etti.

Mey-i gül-reng içildi döndi bāde
Varuraḳ oldı germiyyet ziyāde

Kırmızı şarap içilip içkiler -"devr usulü" uyarınca- döndürüldü. Giderek (aralarındaki) samimiyet, sıcaklık arttı.

Çü her yirden olundı söze bünyād
Şehen-şeh eyledi Şīrīn sözin yād

Her konudan bahsedildi; (sonunda) Şahlar şāhı Şirin bahsini açtı.

Didi Bānūya Ḫusrev ey şehen-şah
Müdām itsün seni taḫtuñda Allah

Hüsrev Banu'ya "Ey şahlar şāhı, Allah seni tahtında daimi kılsın." dedi.

Medāyinden gelüb şimdi bir ādem
Ḫaber virdi bize ḫandān u ḫurrem

Şimdi, Medayin'den bir adam gelip, bize, mutlu (bir şekilde) bir ḫaber verdi.

Birāder-zādeñüz bī-renc ü zaḥmet
Medāyin mülkine varmış selāmet

Kardeşinizin çocuğu, eziyet ve sıkıntı çekmeksizin, sağ-salim Medayin'e ulaşmış.

Eger Bānū iderse emr-i fermān
Getürdelüm anı bu mülke āsān

Eğer Banu emrederse, onu kolayca bu memlekete getirtelim.

(87b) Kemīne ḥāżır eyledüm bir ādem
Medāyinden yaña gitsün hemān-dem

Bendeniz, bir adam hazırladım; (izin verirseniz), hemen Medayin'e gitsin.

Mehīn Bānū çü ḳıldı bu sözi güş
Ciger ḳanı içinden eyledi cūş

Mehin Banu bu sözü duyunca, içinden ciğerinin kanı kaynadı.

Yüzin sürdi şeh öñinde ḳodı baş
Duʿālar eyledi taḥsīn ü sābāş

Yüzünü (zemine) sürüp Şāh'ın önüne baş koydu. Dualar ve iltifatlar etti.

Didi ḳılduñ dil-i ġam-gīnūmi şād
Seni ḳılsun Ḫudā ʿālemde dil-şād

Dedi (ki); " Üzüntülü gönlümü mutlu ettin; Tañrı (da) dünyada senin gönlünü mutlu etsin.

Bu vīrān göñlümi ḳılduñ çün ābād
Ḫarābuñ dāyimā yabsun ol üstād

Bu virane gönlümü mamur ettiğin için o Üstad (Tanrı) senin yıkık (gönlünü) yapsın.

Olub dāyim cemālüñ bāġı sīr-āb
Olasın serv-veş ser-sebz ü şād-āb

Güzel yüzünün bahçesi devamlı suya doymuş olup, (sen de) servi gibi başı yeşil ve taze olasın.

Çü sen şāhun ḳudūmın fāl idindüm
Bu fālı kendüme ḫoş-ḥāl idindüm

Senin gibi padişahın ayağını (gelişini) fal kabul ettim. Bu falı kendime uğurlu baydım.

1395 Ben ol sāᶜatde umdum vaṣl-ı māhı
Ki gördüm ṭalᶜat-i Pervīz şāhı

Ben Perviz Şāh'ın (güzel) çehresini gördüğüm saatte ay (yüzlü güzele, Şirin'e) kavuşmayı umdum.

Murād-ı cānumı buldum ben ol dem
Ki sen başduñ ḳadem bu mülke ḫurrem

Sen bu memlekete mutlu (bir şekilde) ayak bastığın zamān ben gönlümün arzusuna kavuştum.

Eger ṣalarsa Şīrīne şeh ādem
Ḫaber-dār eylesün bu ḳulı ol dem

Eğer Şāh Şirin'e adam salarsa, o zamān bu kulu (da) haberdar etsin.

Bir atum daḫı var Gül-gūn dinür ad
Kim irişmez anuñ reftārına bād

Bir atım daha var, adı Gül-gun; onun gidişine rüzgar (bile) yetişemez.

(88a) Bir at olmaya Şeb-dīzile hem-ser
Velī Gül-gündur anuñla ber-ā-ber

Hiçbir at Şebdizin dengi olamaz, ancak Gülgun onunla aynı (seviyededir).

1400 Helāk oldıysa ger Şeb-dīz ü şeb-gūn
Yetüre ṣaġ esen ol māhı Gül-gūn

Eğer Şebdīz ve Şebgūn helak olduysa, o ay (yüzlü güzeli) Gül-gun sağ salim ulaştırsın."

Didi Bānū yarandurdılar anı
Müheyyā ḳıldılar esbābın ānī

Banu (böyle) söyleyince, onu yol için hazırladılar. Hemen gerekli şeyleri temin ettiler.

Getürüb ḳıldılar Pervīze teslīm
Didi şimden-gerü Şabūra ne bīm

Getirip Perviz'e teslim ettiler (Perviz) dedi (ki); bundan sonra Şabur için korkulacak ne var?!..

Binüb Gül-güna Şabūr urdı pervāz
Medāyin mülkine güyā ki şehbāz

Şabur, Gül-gun'a binip, Medayin ülkesine bir doğan gibi uçarak (gitti)

Gece gündüz dimeyüb sürdi gitdi
Otuz gün diyicek Meşkūya yetdi

Gece gündüz durmadan sürüp gitti; otuz gün geçince, Kasr-ı Meşku'ya ulaştı.

1405 Varub bulmayıcaḳ Şīrīni anda
Ṣorar ḫādimlere kim māh ḳanda

Oraya varıp (da)Şirin'i bulamayınca, hizmetçilere "Ay (yüzlü) nerede?" diye sordu.

Didiler bellüdür māhuñ nişānı
Yüce yirlerde ṭutmışdur mekānı

Dediler (ki); "Ay (yüzlünün) izi bellidir. (O) yüksek yerlerde yerleşmiştir.

Yapılmışdur o yirde ḳaṣr-ı ᶜālī
Sarāy-ı bī-bedel cennet miṣāli

Orada emsalsiz, cennet gibi büyük bir saray yapılmıştır.

	Çü Şābūr oldı Şīrīnden ḫaber-dār Yetişdürdi özin ḳaṣra perī-vār	*Şabur Şirin'nden haberdar olunca, kendisini peri gibi köşke ulaştırdı.*
	Varub ḳaṣrı temāşā ḳıldı Şābūr Ḳabūl eyledi cāndan oldı mesrūr	*Şabur köşke gidip (onu) seyretti, gerçekten beğendi, memnun oldu.*
(88b) 1410	Yetürdiler ḫaber Şīrīne ol dem Ki geldi ḳapuya Şābūr-ı ḫurrem	*O anda Şirin'e "Mutlu Şabur kapıya geldi" diye ḫaber ulaştırdılar.*
	İşitdükde nigārīn oldı ḫandān Ḥaḳa şükr eyledi dilden firāvān	*Şirin (bunu) duyduğunda, mutlu oldu ve Hakk'a cān u gönülden şükürler etti.*
	Çü gelsün diyu emr itdi nigārīn Yüzi üzre gelüb Şābūr-ı miskīn	*Şirin, "Gelsin!" diye emretti. Miskin Şabur (da) yüzünün üzerinde (sürünerek) geldi.*
	Nigārīni göricek oldı giryān Nisār itdi gözi dür bigi bārān	*Şirin'i görünce, ağlamaya başladı, gözü inci gibi yağmur (gözyaşları) saçtı.*
	Didi Şīrīne Şābūr-ı dil-efgār[387] Eyā burc-ı leṭāfet māhı dil-dār	*Gönlü kırık Şabur, Şirin'e "Ey güzellik burcunun ayı (olan) sevgili," dedi.*
1415	Nitesin çarḫ-ı dūn zaḥmetlerinden Bu dünyā-yı denī şiddetlerinden	*Bu aşağılık dünyanın şiddetinden (ve) alçak feleğin sıkıntılarından (dolayı) nasılsın?*
	Bu ʿālemde bulunmaz kimse bī-ġam Umaruz kim yete pāyāne bu ġam	*Bu dünyada gamsız kimse bulunmaz. Umarız bu üzüntü son bulur.".*
	Didi Şābūra Şīrīn ey vefā-dar Baña ẓulm eylemişdür bu sitem-kār	*Şirin Şabur'a dedi (ki); "Ey vefalı (dost), bu üzücü, kırıcı (felek) baña zulm etmiştir.*
	Benüm bu gördügüm şiddetleri ben Bu yolda çekdügüm zaḥmetleri ben	*Ben, gördüğüm şiddeti (ve) bu yolda çektiğim zahmetleri*
	Dilüm yanar saña taḳrīr idersem Ṭutuşur ḫāmeler taḥrīr idersem	*Anlatsam, dilim yanar, yazsam kalemler tutuşur.*
1420	Benüm bu ḥayfumuñ pāyānı yoḳdur Cefā-yı gerdişüñ oranı yoḳdur	*Baña (edilen) bu zulmün sınırı yoktur. Feleğin (bana ettiği) cefanın oranı yoktur.*
(89a)	Çü Şīrīnüñ sözin güş itdi Şābūr Didi ey ḫāk-i pāyuñ gözüme nūr	*Şabur, Şirin'in söylediğini duyunca, dedi (ki); "Ey ayağının toprağı gözüme nur (olan),*
	Ḥaḳa şükr it ki ṭāliʿ saʿd olubdur Nuḫūset şimdi ṭāliʿden gidübdür	*Hakk'a şükr et ki, talih (artık) uğurlu olmuştur. Uğursuzluk, şimdi talihden gitmiştir.*

[387] Bkz. 350. dipnot.

Saña iḳbāl-i şādī yüz ṭutubdur
Humā-yı saʿdı şehbāzun ṭutubdur

Mutluluk talihi saña dönmeye başlamıştır. (Senin) doğanın, saadet humasını tutmuştur.

Selām eyler saña şeh-zāde Ḫusrev
Seni gözler göz[i] ṣan kim meh-i nev

Şehzade Hüsrev saña selam söylüyor; gözü, yeni ayı gözler gibi seni gözlemektedir.

1425 Maḳām oldı aña Ermen diyārı
Çeker anda senüñ-çün intiẓārı

Eremen ülkesi ona makam oldu. Orada seni hasretle beklemektedir.

Kimesne gözlemez ṣaġile ṣolda
Seni gözler iki gözleri yolda

Sağında solunda kimseyi aramaz; iki gözü yolda, (sadace) seni gözler.

Ṣaçuñ dīvānesidür müyuñ ister
Dem-i bād-ı ṣabādan büyun ister

Saçına āşık olmuş, (bir) telini ister. Sabah rüzgārının nefesinden senin kokunu almak ister.

Hemīşe devlet ü baḫtile yār ol
Getürdüm raḫş-ı Gül-günı suvār ol

Devlet ve talih d aima arkadaşın olsun. Gülgun (adlı)atı getirdim, bin.

Seni andak zamānda ey huma-fer
Yetişdürsün şeh[e] çün bād-ı şarṣar

Ey güzel hüma (kuşu gibi sevgili), seni, fırtına rüzgāra kısa zamanda padişaha ulaştırsın.

1430 Çü bu güftārı güş eyledi Şīrīn
Ṭurugeldi yirinden ol nigārīn

Şirin bu sözü duyunca, yerinden ayağa kalktı.

Sefer ḳaydını gördi ṭutdı taʿcīl
Tamām esbāb-ı rāhı itdi tekmīl

Aceleyle sefer hazırlıklarını yaptı, yol için gerekli (her) şeyi tamamladı.

(89b) Çü ḳalmadı dilinde ẕerrece ġam
Suvār oldı hemān Gül-güne ol dem

Gönlünde zerre kadar sıkıntı kalmadığı için, hemen Gülgun'e bindi.

Öñine ardına baḳmadı gitdi
Diyār-ı Ermene ʿazm itdi gitdi

Önüne arkasına bakmadan Ermen diyarına (doğru) gitti.

Bu cānibde şeh-i Cemşīd-i ṣānī
Yaḳardı intiẓār odına cānı

Bu tarafta ikinci Cemşid (olan) Şāh, gönlünü hasretle bekleme ateşinde yakardı.

1435 Gözi yollarda māhın gözleridi
Ḥesāb eylerd[i] rāhın gözleridi

Gözü yollarda, ay (yüzlü sevgilisini) gözler; (onun) yolunu hesap edip beklerdi.

Egerçi intiẓār odı cefādur
Velī ṣoñı viṣāl olsa ṣafādur

Her ne kadar bekleyiş ateşi eziyetse (de), (aslında) sonu kavuşmak olursa, mutluluktur.

Sürūrı ʿāşıḳuñ olur ziyāde
İricek intiẓārile murāde

Āşıkın mutluluğu, bekleyip (de) muradına erince, artar.

Gel imdi Aḥmed-i Rıḍvān naẓar ḳıl
Firîbinden bu mekkārun ḥaẕer ḳıl

Ahmed-i Rıdvan, gel şimdi bak, hilekarın hilesinden sakın.

Öküşdür çünki balından belāsı
Bunuñ degmez cefāsına şafāsı

Çünkü, bunun belası balından fazladır. Bunun (verdiği) mutluluk eziyetine değmez.

Āgāh-yāften-i Ḫusrev ez-merg-i peder *Hüsrev'in babasının ölümünden haberdar olması*

Meger bir gün şeh-i ḫūrşîd-ṭal'at
Otağında oturmışidi ḫalvet

Bir gün güneş yüzlü şāh, otağında yalnız başına oturmuştu.

Serinde tāc-ı zerrîn-i şehāne
Elinde cām-ı gül-reng-i muġāne

Başında şahlara yakışır altın tacı, elinde ateşperest ayinlerinin gül renkli kadehi

(90a) Geçürürdi neşāṭile zamānın
Mey ü maḥbūbile eglerdi cānın

Zamanını mutlulukla geçirir, şanap ve güzellerle gönlünü eğlendirirdi.

Nedîmi-y-le olurdı ḫāṭırı rām
Muġannîsüz dili ḳılmazdı ārām

Kalbini nedimine bağlamıştı, gönlü şarkıcısız dinlenmezdi.

İderdi sāḳîler meclisde devrān
Şehi ḳılmışlaridi nîm-sekrān

Sakiler, mecliste (içki sunmak için) dolanırlardı; Şāh'ı biraz sarhoş etmişlerdi.

Bu ḥāl içindeyiken şāh Perwîz
Medāyinden gelür bir ḳāṣid-i tîz

Perviz bu durumdayken, Medayin'den hızlı bir ulak geldi.

Yüzin ṭobraḳa sürer şāh öñinde
Döker perwîni gözden māh öñinde

Şāh'ın önünde yüzünü toprağa sürdü; ay (yüzlünün) önünde Pervin (yıldızı gibi gözyaşlarını) döktü.

Ḳılur ney bigi şāha ḳarşu zārî
Aḳıdur çeşmeler çeşmi bıñarı

Şāh'a karşı neyin (inleyişleri) gibi ağlar, göz pınarları,çeşmeler akıtır.

Didi şāhā felek döndükce var ol
Ṣafayile cihānda pāy-dār ol

Dedi (ki); "Ey Şāh, dünya döndükçe (sen) var ol, dünyada mutlulukla kal.

Atañdan döndürüb ḫalḳı yüzini
Gece itdiler anuñ gündüzini

Halkı, babandan yüz çevirip onun gündüzünü gece ettiler.

Çü sen şehden anı dūr eylediler
Gözine mîl çeküb kūr eylediler

Sen Şāh'dan onu uzaklaştırıp, gözüne mil çekerek kör ettiler.

Atañ bu ḫāneden devşürdi raḫtı
Saña ḳaldı müsellem tāc u taḫtı

Baban bu evden eşyalarını topladı, tacı ve tahtı kesin olarak sana kaldı.

	Velī eyledi sen şāha vaṣiyyet Didi Pervīzüm eylesün ḥamiyyet	*Ancak sen Şāh'a vasiyyet ederek dedi (ki); "Pervizim haysiyetli davransın*
(90b)	Alub düşmenlerümden intiḳāmum Benüm yirde ḳomasun neng ü nāmum	*(da) düşmanlarımdan intikamımı alsın, benim adımı-şanımı yerde bırakmasın."*
	Çıḳardı nāmeler şundı mükerrer Ḳamusında dimişler şāh-ı kişver	*(Haberci), çıkarıp bir çok mektuplar sundu. Hepsinde demişler (ki); "(Ey) ülkenin Şāh'ı,*
1455	Cihānuñ ʿayş u nūşından geçesin Gelüb taʿcīlile taḫta geçesin	*Dünyanın yiyip içmesini bırakarak aceleyle gelip tahta geç.*
	Eger ihmāl iderseñ bu arada Yaḳīn bil kim varur ʿālem fesāda	*Eğer bu konuda ihmalkar davranırsan, emin ol ki, ülkede karışıklık çıkar.*
	Düşer bīgāneye taḫtı atañuñ Virürsin bāde nāmūsın dedeñüñ	*Babanın tahtı yabancının (eline) düşer, dedenin namusunu, şanını yok edersin.*
	İresün taḫtuña biş on güne dek Ḳatı tīz debrenüb ṭurmayasun dek	*Tahtına beş on güne kadar ulaşmalısın. Çoḳ çabuk hareket et, daha durmamalısın.*
	Didi Ḫusrev dirīġā çarḫ-ı ġaddār Gene ḳıldı bizümle ṭurfe bāzār	*Hüsrev dedi (ki); "Eyvahlar olsun! Gaddar felek, yine bizimle şaşılacak bir alışveriş yaptı.*
1460	ʿAceb naḳş oynadı bu dehr-i nerrād Ki ṣaldı mihnete cānum bu bī-dād	*Bu dünya tavla oyuncusu şaşılacak bir hamle yaptı; (öyle) ki, bu zalim, gönlümü üzüntüye boğdu.*
	Dil-i pür-derdüme itmedi çāre Bu fürḳatden cigerdür pāre pāre	*Hasta gönlüme çare etmedi. Bu ayrılıktan (dolayı) ciğer parça parçadır*
	Dilüm bu ġuṣṣadan rīş old[ı] mecrūḥ Kimesne idemez bu metni meşrūḥ	*Gönlüm bu sıkıntıdan yaralanıp berelendi. Bu metni kimse açıklayamaz.*
	Ezelden böyledür bu çarḫ-ı nā-sāz Ḳılur dāyim gülile ḫārı dem-sāz	*Bu uygunsuz felek ezelden beri böyledir; dayima gülle dikeni arkadaş eder.*
(91a)	Ṣafāsı-y-ile ḫalṭ eyler cefāyı Ḳatar Nīle baḳam bala belāyı	*Safa ile cefayı birbirine karıştırır. Nile, bakkam (kırmızı boya ağacı), bala (da) belayı katar.*
1465	Ḳatar ṣāfī ṣuya yüz biñ siyāhı Nihān eyler bulutda mihr ü māhı	*Saf suya yüz bin siyah katar. Bulutda güneşi ve ayı gizler.*
	Kime virdi cihān bir ḳaṭre ṣu serd Ki ḳılmadı kedū bigi ruḫın zerd	*Dünya, kime bir damla soğuk şu verdi (de), yanağını kabak gibi sarartmadı.*

	Gel ey Rıḍvān kıl imdi seyr-i bālā ʿUrūc eyle semāya çün Mesīḥā	*Ey Rıdvan, şimdi gel de Mesih gibi semaya çık (ve) yükseklerden seyr et.*
	Bu murdārı ḳıl ehline sipār sen Eger yol ehliseñ ehline ḳar sen	*Bu murdar (dünyayı) ehline (onunla ilgilenene) bırak; eğer yolcuysan, ehline müdahale etme.*
	Dime dünyā ṭaʿāmına şekerdür Ki ḳanına boyanmış bir cigerdür	*Dünya niʿmetlerin "Şekerdir" deme; (çünki aslında)kanına boyanmış bir ciğerdir.*
1470	Kime ḳılsa ʿaṭā bir ḳaṭre ābı Ḳılur cānına biñ dürlü ʿaẕābı	*(Dünya) kime bir damla şu hediye etse, (onun) canına bin türlü azap verir.*
	Kime virürse bir ḳaşuġile aş Niçe yıllar gözinden aḳıdur yaş	*Kime bir kaşık yemek verse, yıllarca gözünden yaş akıtır.*
	Çıḳarur şapile āḫir gözini Göyündürür aña ḫalḳun özini	*Sonunda, sapla gözünü çıkarır (ve) onu halkın gönlünü yakacak (içini sızlatacak) bir hale koyar.*
	Aña yeksān gelür bīgāne vü ḫōş Şarābıdur serāb u nūşıdur nīş	*Ona yabancı (kötü) ve güzel aynı gelir. (Onun) şarabı serap,(güzel bir şey diye) içtiği zehirdir.*
	Saña siḥrile virmesün ġurūrı Ki bu ġam-ḫānenüñ yoḳdur sürūrı	*Büyü yapıp seni gururlandırmasın ki, bu üzüntü evinin mutluluğu yoktur.*
57b 1475	Bunuñ degmez ʿarūsı mātemine Güli ḫārına şādīsi ġamına	*Bu (dünyanın) düğünü yasına, gülü dikenine, mutluluğu üzüntüsüne değmez.*
	Şaḳın geyme olursa cāmesi zer Kim arḳañdan ecel cellādı şoyar	*(Verdiği) elbise altından (bile) olsa giyme, ki (sonra onu) sırtından ecel celladı çıkarır.*
	Ḥarīş olma şaḳın bu māla zinhār Şoḳar bir gün seni āḫir olur mār	*Sakın bu mala (karşı) hırslı olma, (zira) bir gün yılan olup seni sokar.*
	Beni bu odile şanma ötesin Ya bu nerd oynamasında ütesin	*Beani bu kibirle geçebileceğini ya da bu tavla oyununda yenebileceğini sanma.*
	Dil-i tengüm niçe bir ḳan idesin Beni giryān seni ḫandān idesin	*Daralan gönlümü ne kadar daha kanatacaksın? (Ne kadar daha) kendin gülüp beni ağlatacaksın?*
1480	Ḫayāl itme bu fānīde ṭuruşı Ḳo bu gendüm-nümā vü cev-fürūşı	*Bu fani (dünyada) kalacağını hayal etme. Bu buğday gösterip arpa satmayı (hilekarlığı, riyākārlığı) bırak.*
	Nice ḳurduñ ʿaceb bu āsyābı Döner dāyim görünmez hergiz ābı	*Bu değirmeni nasıl kurdun (ki) suyu görünmediği (halde) devamlı döner.*

Cev ü gendüm ne bulursa ögidür
Velī ḫalḳı ġurūrile üyidür

Arpa buğday ne bulursa öğütür. Ancak insanları (da) gururla uyutur.

Beşer dāmına gendüm düşdi dāne
Anuñ ḥırṣıyla uġradı ziyāne

İnsan (için kurulan) tuzağa yem (olarak) buğday koyuldu; (insan) bu yüzden zarara uğradı.

Ḳıl imdi nān-ı gendümden ferāġat
Cevüñ ḳurṣaᶜına eyle ḳanāᶜat

Şimdi buğday ekmeğinden vazgeç; arpa çöreğiyle kanaat et.

1485 Çü bir dāne yetişdi ḫoş içinden
Çıḳardı Ādemi ḫuld-ı berīnden

İçinden güzel bir tane yetişince, Ādem'i ebedi cennetten çıkardı.

58a Bu buġdaylar ki sen dünyāda yirsin
ᶜAceb cennet yüzin görem mi dirsin

Sen dünyada bu buğdayları yedikten (sonra) acaba cennetin yüzünü görebileceğini mi sanıyorsun?

Naẓar ṣal ey göñül çeşm-i derūndan
Güẕer ḳıl ḫırmen-i dünyā-yı dūndan

Ey gönül basiretle bak. Alçak dünyanın harmanından vazgeç.

Ögütsin dāne-i kāhın ᶜalaf-hᵛār
Yisün bu cīfeyi her kelb-i murdār

(Onun) samanının tanesini saman yiyen öğütsün. Her murdar köpek bu leşten yesin.

Mesīḥā-veş gecersen bu hevādan
Yiyesin māyide ine semādan

Mesih (Hz. İsa) gibi bu arzularından vaz geçersen, gökten "mayide" (üstünde yemek bulunan sofra) insin (de) yiyesin.

Maṭlaᶜ-ı dāstān *Hikāyenin girişi*

1490 Gel ey merd-i suḫan ḳıl ᶜazm-i meydān
İrem ṭāvūsı bigi eyle cevlān

Ey söz ehli, gel (de) meydana çıkarak İrem bahçesinin tavus kuşu gibi dolaş.

Düşür ṭūṭī bigi şekker şikāre
Bu murdārı ḳo zāġ-ı cīfe-ḫᵛāre

Papağan gibi şeker avla; bu murdar (dünyayı) leş yiyen kargaya bırak.

Feleklerden añaru gec çü şehbāz
Meleklerden ilerü eyle pervāz

Doğan gibi göklerden öteye geç; meleklerdenn (daha) ileriye uç.

Çıḳar cān murġını bend-i belādan
Ḫalāṣ eyle bu dām-ı ibtilādan

Can kuşunu bela bağından çıkar; (onu) bu tutkunluk tuzağından kurtar.

Behişt içre düzet bir āşiyāne
Seni ṣayd itmesün bu ḥırṣ-ı dāne

Seni bu tane hırsı avlamasın. Cennetin içinde bir yuva hazırla.

1495 Yüceldüb ḳadrüñi şād ol çü şimşād
ᶜAlāyıḳdan kesil çün serv-i āzād

Uzun ve düzgün servi gibi (masiva) bağlarından kurtul; kıymetini artırıp şimşir ağacı gibi mutlu ol.

8b	Seḥer yili bigi her dem sefer ḳıl Neye uġrariseñ andan güẕer ḳıl	*Seher yeli gibi her an dolaş (ve) neye uğrarsan ondan geç (onu terk et).*
	Ṭolu-y-iken dimāġuñ nakş-ı aġyār Saña dīdārını ᶜarż ide mi yār	*Kafan masiva nakışlarıyla doluyken, Sevgili sana yüzünü gösterir mi?*
	Dilerseñ kim meᶜānī ide idrāk Bu ṣüretden göñül levḥini ḳıl pāk	*Manaları anlamasını istiyorsan, gönül levhanı bu resimden temizle.*
	Ki tā pāk olmayınca ḳalb-i insān Aña ḳılmaz tecellī nūr-ı ᶜirfān	*Ki insanın kalbi temizlenmediği sürece, ona irfan nuru tecelli etmez.*
1500	Bu nūrile bulub ḳurbını şāhuñ Feżā-yı ᶜarş ola ārām-gāhuñ	*Bu nurla Şah'a yaklaşma yolunu bulup, dinlenme yerin göğün uçsuz bucaksız boşluğu olsun.*
	Çü yoḳdur ᶜālem-i ᶜışḳa nihāyet Bu deryāya bulunmaz ḥadd ü ġāyet	*Aşk aleminin sonu yoktur; bu denizde uc ve sınır bulunmaz.*
	Bu ḥāletden niçe şükr ü şikāyet İdelüm ḥāl-i Hürmüze ḥikāyet	*Bu durumdan ne kadar söz ve şikāyet ettik!.. (Biraz da) Hürmüz'ün durumundan bahsedelim.*
	Neden döndürdi Hürmüzden yüzin il Niçün çekdiler anuñ çeşmine mīl	*Halkı Hürmüz'den neden yüz çevirdi? Niçin onun gözüne mil çektiler?*
	Tevārīḫ ehli dimişler mufaṣṣal Beyān eyleyelüm biz de mükemmel	*(Bunları) tarihçiler ayrıntılarıyla anlatmışlar. Biz de eksiksiz bir şekilde ifade edelim.*
1505	Çü Nūşirvān yirine ḳaldı Hürmüz Diyārını ṭutub şāh oldı dübdüz	*Hürmüz Nuşirevan'ın yerine geçince, çevresini muhasara ederek hakimiyetini kuvvetlendirdi.*
	Geçüb taḫtında oturdı şehāne Atası bigi ᶜadl itdi cihāne	*Şahlara yakışır bir şekilde geçip tahtına oturdu (ve) halkına babası gibi adaletli davrandı.*
59a	Velī bir yüzden itdi çoḳ meẓālim Kim itmezdi anı Ḍaḥḥāḳ-ı ẓālim	*Ancak bir taraftan (öyle) çok zulümler yaptı ki, o (kadarını) zalim Dahhak (bile) yapmazdı.*
	Denīü'n-nefsidi dūn-perveridi Murabbāsı ḳamu kem-terleridi	*Alçak gönüllüydü, zor durumdakilere yardım ederdi. Çevresi hep yoksullarla doluydu.*
	Anuñ devrinde mihter kihteridi Ḳamu ser pāyidi pālar seridi	*Onun zamanında yüksek rütbeli (subay) en küçük (olmuştu); bütün başlar ayak, ayaklar baştı.*
1510	ᶜAceb ġaddāridi çün çarḫ-ı ezraḳ Ḳılurdı bir şuça biñ ḫūn-ı nā-ḥaḳḳ	*Mavi gök (felek) çok gaddardı. Bir suç için bin (kere) haksız (yere) kan akıtırdı.*

Ekābirden aṣāġirden ʿadedsüz
Günehsüzler çoġ öldürmişdi ḥadsüz

Büyüklerden (ve) küçüklerden sayılamayacak kadar çok günahsız (insan) öldürmüştü.

ʿAdūlardur bilürdi her cihetde
Ḳıyāmetler ḳopardı memleketde

Her yerde düşmanları olduğunu düşünürdü. (Bu yüzden) memlekette kıyametler kopardı.

Çıḳub Çīn ü Ḫıṭādan Saye ḫāḳān
Niçe yüz biñ çerī-y-ile şitābān

Saye Hakan Çin ve Hıta diyarından yüz binlerce (askerden oluşan) ordusuyla, süratle çıkıp

Ḫorāsān ḥaddine geldi oturdı
Ġırīvini ʿIrākeyne yetürdi

Horasan sınırına gelip yerleşti. Gürültüsünü Irakeyn'e ulaştırdı.

Ḫurūc idüb ʿÖmer Azraḳ ʿArabdan
Yaḳīn olmışdı geçmege Ḥalebden

Araplar'dan (da) Ömer Ezrak çıkmış (ve) Halep'ten geçmek üzereydi.

Yürimişdi diyār-ı Şāma Ḳayṣer
Anı almaġiçün çekmişdi leşker

(Bu arad)a Kayserr Şam diyarı (üzerine) yürümüş; orayı almak için ordu kurmuştu.

Meger andan alınmışdı ol iḳlīm
Ki Nūşirvān anı almışdı bī-bīm

Meğer orayı Nuşirevan, korkusuzca, ondan almıştı.

59b Bu ḥāletden perīşān oldı Hürmüz
Her işine peşīmān oldı Hürmüz

Hürmüz bu durumdan (dolayı) perişan oldu. (Yapmış olduğu) her iş için pişman oldu.

Bu ġamlardan düşüb teşvīşe cānı
Yaḳīn oldı ki terk ide cihānı

Bu üzüntüden canı daralıp, intihar edecek duruma gelmişti.

Bes āḫir bu işüñ tedbīrin itdi
Sözüñ biñin işidüb birin itdi

Sonunda bu durum için bir tedbir düşündü. Bin söz dinleyip (bunlardan) birini yaptı.

Getürdi ʿālim ü ʿāḳilleri heb
Ḳıġırdı ḳatına kāmilleri heb

Bütün alim, akıl ehli, ileri gelen (insan)ları huzuruna çağırdı.

Olarıñla ṭanışdı fikr ü rāyı
Didi tafṣīlile her mā-cerāyı

Her şeyi ayrıntılarıyla anlatarak onlarla fikir alış-verişinde bulundu.

Egerçi kim denildi söz mükerrer
Velī āḫir bu söz oldı muḳarrer

Her ne kadar (bazı sözler) tekrarlandıysa (da), sonuçta şu söz kararlaştırıldı.

Ki baʿżıyla ʿadūnuñ eyleyüb ceng
Ḳılalar baʿżınuñ ṣulḥına āheng

Ki, düşmanın bir kısmıyla savaşıp, bir kısmıyla da barış yoluna gideceklerdi.

Vireler Ḳayṣere iḳlīm-i Şāmı
Kim olaydı anuñ evvelde kāmı

Kayserʿe Şam memleketini versinler ki, önce onun istediği olsun.

ᶜArab ḳavminüñ işidür çü ġāret
Degüldür ḳaṣdı anlaruñ emāret

Arap kavminin işi yağma etmektir. Onların amacı (ülkeyi alıp) yönetmek değildir.

Virüb anlara da māl ü ḫazīne
Gide anlar da varub illerine

Onlara da mal ve hazine verilsin (ki) onlar da varıp memleketlerine gitsinler.

Ḳılalar Sāye Ḫānile ḫuṣūmet
Anuñ cengine ideler ᶜazīmet

Saye Han'la düşmanlığa devam edip onunla savaşmaya yönelsinler.

60a Bu tedbīri begendi Hürmüz-i şāh
Didi budur müsellem eslem-i rāh

Şah Hürmüz bu tedbiri beğenerek dedi ki; "En güvenli yol (olarak) bu kabul edilmiştir."

1530 Ol iki düşmeni idüb teselli
Ferāġat buldı anlardan çü göñli

O iki düşmanı teselli edip (savuşturunca) gönlü onlardan (yana) rahat oldu.

Ḳılub tedbīrini ḫān-ı Ḫıṭānuñ
Yaraġını müheyyā ḳıldı anuñ

Hıta Han'ı için tedbir alıp onunla (savaşmak için) hazırlık yaptı.

Şurūᶜ itdi çü dilden kār-ı zāre
Çerī devşirdi Hürmüz āşikāre

Hürmüz, gönülden savaşmaya karar verince açıkça ordu toparladı.

Ḳıṣṣa-i Behrām firistāden-i Hürmüz-i vīrān-sāye

Perişan durumdaki Hürmüz'ün Behram'ı göndermesinin hikāyesi

Meger varidi bir mīr-i muᶜazzam
Melik Hürmüz ḳatında key mükerrem

(O devirde) Melik Hürmüz nezdinde çok saygı duyulan büyük bir kumandan vardı.

ᶜAceb dānā-y-idi hem ehl-i tedbīr
Dilīridi tüvānā merd-i şemşīr

Çok bilgili, tedbirliydi. Cesur ve güçlü (bir) askerdi.

1535 Ḳatı ṣuᶜb işlere eylerdi iḳdām
Ki dinürdi anuñ ismine Behrām

En zor işlere (o) girişirdi ki, onun adına Behram. denilirdi.

Ḳamu begler ayaḳdı ol seridi
Medāyin mülkine ser-leşkeridi

Bütün beyler ayakdı, o baştı. (O) Medayin ülkesinin başkomutanıydı.

Ẓafer bulmaḳ hemīşe pīşesiydi
ᶜAdū başmaḳ müdām endīşesiydi

Zafer kazanmayı devamlı bir alışkanlık haline getirmişti. Tek düşüncesi düşmana baskın vermekti.

Şecāᶜatde aña irmezdi Rustem
Seḫāvetde ḥarīf olmazdı Ḫātem

Yiğitlikte Rüstem ona erişemez; cömertlikte Hatem arkadaşı (dengi) olamazdı.

60b Severlerdi anı ḫalḳı cihānuñ
İki olmazidi bir sözi anuñ

Onu ülkenin (bütün) insanları severlerdi. Onun bir dediği iki olmazdı.

1540	Belī Behrām-çün tafṣīl-i tarīḫ Beyān itmişdürür ehl-i tevārīḫ	*Tarihçiler Behram'la ilgili tarihî kesiti ayrıntılarıyla anlatmışlardır.*
	Velī şerḥi degül vaḳte münāsib Bu ceng oldı hemīn maḳṣūd-ı ṭālib	*Ancak açıklamak için vakit uygun değildir. Bu savaş tıpkı isteyenin amaçladığı gibi oldu.*
	Aradı çoḳ ol arayı burayı Velī āḫir düzetdi şeh bu rāyı	*Şah orayı burayı çok aradı; sonunda bu tedbiri düşündü.*
	Ki Behrām ola bu işe mübāşir Vara ceng eyleye Sāyeyle vāfir	*Ki, bu işin başında, bu işe nezaretçi Behram olsun (ve) varıp Sāye'yle şiddetle savaşsın*
	Bes andan ṣoñra Behrāmı getürdi Anı ḫalvet sarāyına yetürdi	*Ondan sonra Behram'ı getirip hususi dairesine aldı.*
1545	Didi sensin cihān içinde bir merd Seḫāvetde şecāʿatde bugün ferd	*Dedi ki; "Sen bugün cömertlik ve yiğitlikte dünyada benzeri olmayan birisin.*
	Faẓīletde saña irmeye Āṣaf Görüb Rustem seni baġlamaya ṣaf	*Erdem bakamından Asaf (bile) sana ulaşamaz. Rüstem seni gördüğünde (savaşmak için) saf oluşturmaz.*
	Ṭur imdi vaḳt-i ġayretdür revān ol Yüri ceng it ġarīm-i Sāye Ḫān ol	*Şimdi ayağa kalk (ve) yola koyul, gayret zamanıdır. Yürü Saye Han'ın rakibi ol (ve) onunla savaş.*
	Ne denlü diriseñ al gencile māl Murād olduḳca leşkerden daḫı al	*Ne kadar dersen (o kadar) mal ve hazine al. İstersen askerden de al.*
	Hemān eglenmeyüb ḫaḳane dek var Anuñ çeşmine ḳıl bu ʿālemi ṭar	*Hemen durmayıp Hakan' a kadar git (ve) onun gözüne (ona) bu dünyayı dar et.*
61a 1550	Nigeh-bānam senüñ ardunca ben de Bāña her ḥāli bildür düşme bende	*Ben de seni arkandan koruyup gözeteceğim; bana her hali bildir, darda kalma.*
	Yire yüz urdu şāh öñinde Behrām Didi şāhā ġulāmam emrüñe rām	*Behram Şah'ın önünde yere yüz vurarak dedi ki; "Ey şah,(ben) emrine itaat eden (bir) köleyim."*
	Ne kim fermān iderseñ cānum üzre Ḳamu ḥükmüñ revāndur ḳanum üzre	*Ne buyurursan canımın üzerindedir (ondan önemlidir). Bütün hükümlerin kanımda dolaşmaktadır.*
	Çü maḫv olur güneş ḳatında sāye Nice bulur senüñ mülküñde māye	*Güneşin huzurunda (önünde) gölge yok olur. Nasıl senin mülkünde tutunabilsin!..*
	Bugün sensin çü ḫürşīd-i münevver Saña olmaz muḳābil ẓıll u aḫter	*Bugün sen parlak güneş gibisin. Gölge ve yıldız senin dengin olamaz.*

1555	Baña mihrüñden irişdi çü zerre Muḫīṭ olmaya ᶜaynumda çü ḳaṭre	*Bana güneşinden zerre ulaştığı için, (artık) okyanus (bile) gözümde damla kadar değil.*
	Ḳılam düşmenlerüñ başın şikeste Müdām iltem ḫużūra dest-beste	*Düşmanların başını kırıp, (onları) huzuruna daima elleri bağlı olarak ulaştırayım.*
	Eger ᶜavn-i Ḫudā olursa hem-rāh Esem bād-ı ṣabā bigi kesem rāh	*Eğer Tanrı'nın yardımcısı yol arkadaşım olursa, sabah rüzgarı gibi eserek yol alırım.*
	Ben ol demde oluram vaṣl yāre Ki çoġ ola benüm cismümde yāre	*Benim vücudumda yaranın çok olduğu zaman, ben sevgiliye kavuşmuş gibi olurum.*
	Ben ol günde ṭoyaram yiyüb aşı K'idem düşmenlerile çoḳ ṣavaşı	*Ben, düşmanlarla çok savaşmak için, o gün, yemek yiyip doyarım.*
1560	Dil-i cāndan menem çün ḳane teşne Diler düşmen ḳanıyla ḳane teşne	*Canımın gönlünden (içinden) kana susamış olan benim. Bu susamış (kişi), düşman kanıyla doymak ister.*
61b	Çü ḫatm itdi sözin Behrām-ı çūbīn Didi Hürmüz göñülden aña taḥsīn	*Behrām-ı Çūbīn sözünü bitirince, Hürmüz ona gönülden iltifatlar etti.*
	Daḫı Behrāma ḫilᶜatler geyürdi Anı gencile mālile ṭoyurdı	*Ayrıca Behrama kürkler giydirip, onu mal ve hazineyle doyurdu.*
	Aña ḳırḳ biñ sipāhī virdi yoldaş Ki birisi biñe ṭapaydı pā-daş	*Ona yoldaş olarak birisi bin kişiye bedel kırk bin asker verdi.*
	Aña virüb şehen-şeh yaḫşi atın Bile virdi Ḫorāsānuñ berātın	*Şahlar Şahı ona, güzel atıyla beraber Horasan'ın beratını (da) verdi.*
1565	ᶜAṭā-y-ile çerīsin ḳıldı ḫoş-dil Ṣavaş esbābını heb virdi kāmil	*Hediyeler (vererek) askerini memnun etti. Bütün savaş gereçlerini temin etti.*
	Kemāli-y-ile heb ḳaydı ḳayırdı Çeri ḫalḳına ḫilᶜatler geyürdi	*Gerekli olan her şeyi eksiksiz (olarak) karşıladı. (Ayrıca) askerlere (de) kürkler giydidi.*
	Varub tekrār el öpüb ol dil-āver Gene emriyle şāhuñ çekdi leşker	*O yiğit tekrar (huzura) çıkarak (Şah'ın) elini öptü (ve onun) emriyle ordusunu hareket ettirdi.*
	Ṭutub Belḫuñ yolını sürdi gitdi Ḳażā-yı nā-gehānī bigi yitdi	*Belh yolunu tutuarak sürp gitti (ve) aniden (gelen) kaza gibi ulaştı.*
	Bu cānibde ġurūr içinde Ḫaḳan Cihānı eylemiş ẓulmile vīrān	*Bu tarafta gurur içindeki Hakan, memleketi zulümle yakıp yıkmıştı.*

1570	Moġolıyla cihānı ġāret itmiş İl urmağı özine ʿādet itmiş	*Moğollarıyla memleketi yağmalamış. Ülkelere baskın. vermeyi kendisine adet edinmiş*
	Felek ḫürşīdini ṣaymazdı ẕerre Ġurūrından dimezdi baḥre ḳaṭre	*Gökteki güneşi zerre saymaz; gururundan denize damla demezdi.*
62a	Ḥiṣār idüb çerisi Belḫ şehrin Ḫorāsān mülkine ṣaçmışdı zehrin	*Ordusu Belh şehrini kuşatıp Horasan memleketine zehrini saçmıştı.*
	Didiler Sāyeye Behrām-ı çūbīn Saña geldi irişdi olma ḫod-bīn	*Dediler ki; "Behram-ı çubin senin için geldi, buraya ulaştı kendini beğenmiş olma.*
	İşitmezdi velī geh gāh ögürdi Ġurūrından gülüb gögsin dögürdi	*Duymazdı ancak zaman zaman haykırır; gururundan gülüp göğsünü döverdi.*
1575	Yemeyen āḫerüñi muştın ʿayāndur Ṣanur yumruġını bir bozdoġandur	*(Şu) apaçık (bir gerçektir ki); başkasının yumruğunu yemeyen, kendisininkini bir bozdoğan (demir topuz) sanır.*

Maṣāff-kerden-i Behrām bā-Sāye Ḫān *Behram'ın Saye Han'la savaş etmesi*

	Meger bir ṣubḥ kim bu ḳurṣa-i zer Cihān ṣaḥnını ḳılmışdı münevver	*Bir sabahh bu altın küre (güneş) yeryüzü sahnesini aydınlatmıştı.*
	Geyüb zerrīn zırıhlar[388] ḫalḳ-ı leşker Ḳamusı başına almışdı miġfer	*Askerler altından zırhlar giyip başlarına miğfer takmışlardı.*
	Çü ṣaymışdı çerīsin zengbāruñ Ṭaġıtmışdı sevādın rüzgāruñ	*Nitekim, Zengibar (adasına mensub olan)ın askerini saymıştı. Zamanın kararı gibi görülen kalabalığını dağıtmıştı.*
	Feleklerde eger olmayidi ceng Görünmezdi semāda ḳan bigi reng	*Eğer göklerde savaş olmasaydı, gökyüzünde kan gib renk görünmezdi.*
1580	Çü ḫaḳana yaḳīn varduḳda Behrām Didi ḳavmine ḳonuñ eyleñ ārām	*Behram Hakan'a yaklaşınca, kavmine dedi ki; "(Burada) durup dinlenin".*
	Çü leşker ḳondı yoḳladı çerīsin Araşdurdı ilerüsin gerüsin	*Ordu konaklayınca askeri yokladı. İlerisini gerisini araştırdı.*
62b	Yaraḳlarını ḫalḳınuñ yorındı Ḳamu yitiklerini heb arandı	*Halkının tedārikini kontrol edip bütün eksiklerini araştırdı.*
	Çü leşker ḥālini gördi tamāmet Gene ḳavmine ḳıldı istiḳāmet	*Ordunun durumunu tamamıyla görüp (anlayınca) askerlerine gene istikamet gösterdi.*

[388] Aslında "zırhlar" olarak okunması gereken bu kelime, vezin gereği bu şekilde yazılmıştır.

Didi ey Hürmüzün nānın yiyenler
Binüb atına ḳaftānın giyenler

Dedi ki; "Ey Hürmüz'ün ekmeğini yiyenler, (onun) atna binip (verdiği) kaftanı giyenler,

Bugün ġayret demidür erlük eyleñ
Gelüb serden geçüñ serverlük eyleñ

Bugün gayret günüdür. Erkek (gibi) savaşın;başınızı feda edip komutanlık yapın.

Benüm daḫı bugün yoldaşlarumsuz
Ḳamu yārenlerüm yoldaşlarumsuz

Bugün hepinizbenim dostlarım ve yoldaşlarımsınız.

Ḳamuñuzdan ilerü ben varayın
Varub sizden öñürdü baş vireyin

Hepinizin önünde ben gideyim, sizden önce gidip başımı vereyim.

Nişān urmaġa ṭoġru tīr olalum
Dil ü cāndan sizüñle bir olalum

Hedefi vurmak için düzgün (bir) ok olalım. Sizinle can u gönülden bir (tek vücut) olalım.

Bitüb birlige yüz döndürmeyevüz
Yüzine düşmenüñ bir bir vuravuz

Tükenip (de) birlikten vazgeçmeyelim. Düşmanın yüzüne bir bir vuralım.

Anuñ ḫavf eylemeñ nerr ü ferinden
Ne ġam ḳaṣṣāba ḳoyun keṯretinden

Onun yiğidinden ve kuvvetinden korkmayın. Koyunun çok olması kasaba üzüntü vermez.

Çü leşkerde oniki biñ ᶜadeddür
Eger zāyid gelürse bī-mededdür

On iki bin askeri var. Fazladan (takviye) gelse bile,. çareszidir.

Ḫuṣūṣā [kim] bular heb cimrilerdür
Ḳamu ac u ḥarāmī uġrulardur

Zaten bunların hepsi yağmacı, soysuz, aç hırsızlardır.

63a Ḥarāmīler ᶜaceb serden geçe mi
Ya merd olan ḥarāmīden ḳaça mı

Acaba hırsız başını feda eder mi? Ya mert olan hırsızdan kaçar mı?

Eger yüz biñ ise sürüsi ḳāzuñ
Yeter ṭaġıtmaġa birisi bāzuñ

Sürüde yüz bin kaz (bile) olsa, (onları) dağıtmak için bir doğan yeter.

Gelüñ bāzūñuza ḳuvvet getürüñ
İçüñüzde olan żaᶜfı götürüñ

Gelin pazılarınızı kuvvetlendirip, içinizdeki zayıflığı ortadan kaldırın.

Şavaş eyleyelüm furṣat bizümdür
Ḫudā ᶜavni-y-ile nuṣret bizümdür

Fırsat bizimdir; savaşalım. Tanrı'nın yardımıyla zafer (de) bizimdir.

Alayıyla baña ḳoñ Sāye Ḫānı
Ya baş alam ya terk idem bu cānı

Saye Han'ı çevresindekilerle beraber baña bırakın; ya(onun) başını alayım veya bu dünyayı terk edeyim.

Bu sözleri diyüb ḳıldı naṣīḥat
Ḳamu gösterdiler ḳavline raġbet

Bu sözleri söyleyerek nasihat etti. Herkes onun sözünü doğru buldu.

Tamām etdi çü her tedbīr ü rāyı
Hemān ol demde bağladı alayı

Gerekli hazırlık ve tedbirleri tamamlayınca, hemen, o anda birlikleri oluşturdu.

Veḳārile gidüb Behrām-ı bī-bāk
Ḳavī ḳalbini ḳıldı ḳorḳudan pāk

Korkusuz Behram, vakarla gidip, (zaten) cesur (olan) yüreğini korkudan temizledi.

Alayını düzetdi cümle ṣaf ṣaf
Ḳamu sefīle ḳūsa urdılar kef

Bütün birliklerini saf saf dizdi. Bütün köleler kös'e (büyük davul) el vurdular..

Bes emr itdi dögüldikūs-ı ḥarbī
Yüridi Sāye Ḫan üstine ḍarbı

Sonra emretti; savaş davulları çalındı. Sāye Han'a doğru vuruşmak üzere yürüdü.

Yaraġile çerī ḫalḳı bezendi
Bahārile cihān şan kim ṭonandı

Askerler gerekli (silahlar ve elbiselerle) süslendi; dünya sanki baharla donanmış gibiydi.

63b Şebīh oldı çerī naḳş-ı nigāra
Siper gül-zāra nīze lāle-zāra

Askerler (bir) resime; kalkan gül, mızraklar (da) lale bahçesine benzedi.

Çiçekler bigi yüz renge boyandı
ʿAlemler tāc-ı zer geydi ṭonandı

Sancaklar, çiçekler gibi yüz(lerce) renge boyanarak (başlarına) altın taç(lar) giyip süslendiler.

Çü Behrāmuñ gelişin gördi ḫaḳan
Didi ser-leşkerine ḳıldı fermān

Hakan Behram'ın gelişini görünce, başkumandanına emrederek dedi ki;

Ki Behrāmı ṭutuñ bāña getürüñ
Diri gelmezise başın getürüñ

"Behram'ı tutup bāña getirin; canlı gelmezse, başını getirin.

İki leşker ṣavaş idüb uruşdı
Ṣanasın iki ṭaġidi ṭoḳuşdı

İki ordu, savaşıp vuruştu. Sanki (bunlar) tokuşan iki dağdı.

Çerī deryā bigi ḳaynadı ṭaşdı
Ḫurūş eyledi mevci başdan aşdı

Askerler, deniz gibi kaynayıp taştı. Dalgası kabararak baştan aştı.

Meger şu vermege bāġına cānuñ
Revān olmışidi ırmaġı ḳanuñ

Sanki can bahçesine su vermek için kan ırmağı akıyordu.

Nefīr āvāzesi kūsuñ ṣadāsı
Ḳıyāmetler ḳopardı ṣūr-ı nāsī

Boru ötüşü, kösün (büyük davul) sesi... İnsan yapımı sur kıyametler kopardı.

Süheyli atlaruñ çarḫa ṭayandı
Ṣadāsı Zallaruñ göge boyandı

Atların (nallarından çıkan) kıvılcım gökyüzüne ulaştı. İhtiyarların feryadı gökyüzüne çıktı.

Yirinden yir ḳopub aġmışdı göge
Ya yirden toz uçub ḳonmışdı göge

Ya yer yerinden kopup göğe çıkmış, ya (da) yerden tos uçup semaya konmuştu.

		Erişmişdi ġubārı mihr ü māha Gögüñ rengi boyanmışdı siyāha	*(Savaş alanının) tozu ay ve güneşe erişmiş; göğün rengi siyaha boyanmıştı.*
54a	1615	Küsūf irüb bu tozdan āfitābe Ḫusūf irmişdi rūy-ı māh-tābe	*Bu tozdan güneş tutulmuş; parlak ayın yüzü kapanmıştı.*
		Hevā toz baḥrına olmışidi ġarḳ Kim olunmazdı gündüzden gece farḳ	*Hava toz denizinde boğulmuştu. (Öyle) ki gündüzle gece fark edilemezdi.*
		Yüzerdi kelleler deryā-yı ḳanda Ṣanasın sībidi āb-ı revānda	*Kelleler, kan denizinde, akar sudaki elmalar gibi yüzüyordu.*
		Yaturdı gövdeler ḳane bulaşmış Çü yaḫnī nārdeng aşında pişmiş	*Kana bulaşmış gövdeler yatıyordu. Sanki pekmezde pişmiş yahni gibiydiler.*
		Ya bostāndur bozulmış ya çaḳıl ṭaş Yığılmışdı ḳavun ḳarpuz bigi baş	*Bozulmuş bostan veya çakıl taşı (gibi olan kesik) başlar, kavun karpuz gibi yığılmıştı.*
	1620	Meger baş almaḳ isterdi göñüller Uzatmışdı anuñ-çün nīze eller	*Meğer gönüller baş almak isterdi. Bu yüzden eller mızrakları uzatmıştı.*
		Ecel ḳaṣṣābı-y-idi ṣanki şemşīr İçerdi ḳanları olmazidi sīr	*Kılıç sanki ecel kasabıydı. Kanları içer (fakat) doymazdı.*
		Çü faṣṣadidi tīr alurdı ḳanı Velī maʿnīde ḳabż eylerdi cānı	*Ok sanki hacamattı, cerrahtı; kan alırdı. Ancak, aslında aldığı candı.*
		Çü gürz-i āhenīn maġz isteridi Müdāmī kelleler ḫurd eyleridi	*Demirden gürz beyin isterdi. (Bu yüzden) devamlı başları ezerdi.*
		Arada ḫidmet eylerdi teberler Keserdi başı ṭoġrardı cigerler	*Baltalar arada hizmet ederek baş keser, ciğer doğrarlardı.*
	1625	Tene ṭuydurmayub nīşin ṭutub ter Reg-i cāndan alurdı ḳanı ḫançer	*Hançer iğnesini ıslak tutup vücuda hissettirmeden, can damarından kanı alırdı.*
64b		Ecel sāḳīsi devr eylerdi ol gün Ki her şaḫṣa ṣunardı cām-ı pür-ḫūn	*O gün, ecel sakisi dolaşarak herkese, kan dolu kadehi sunardı.*
		İçenler mest olub cāndan geçerdi Cihānı terk idüb serden çıḳardı	*İçenler sarhoş olup candan geçerlerdi. Cihanı terk edip serden geçerlerdi.*
		Ṣavaş eylerdi Behrām-ı dil-āver Keserdi bir ḳılıc ṣalsa niçe ser	*Yiğit Behram, savaşırdı. Bir kılıç sallasa birçok kafa keserdi.*

Şan aç ḳurdidi ṭūş olub sürüye
Ṭaġıdurdı ilerüye gerüye

Sanki sürüye rastlamış aç kurttu. İleri geri dağıtırdı.

Ḳıtālinden ḳatı ḳorḳarlaridi
Ṣadāsından ḳaçub ürkerleridi

(Onun) savaşmasından çok korkar; sesinden ürküp kaçarlardı.

Eger Elburza gürzi erse nā-gāh
Anuñ ḍarbıyla kūh olurdı çün kāh

Eğer gürzü anidenElburz (dağına) çarpsaydı, onun darbesiyle dağ saman gibi (dağılırdı).

Süñüsiyle ne ḳalbe kim giderdi
Açardı yirini meydān iderdi

Süngüsüyle hangi kalbe vursa, yerini delip boşaltırdı.

Anuñ yir yarulurdı naʿresinden
Ḳaçardı şīr-i ner kümrenmesinden

Onun narasından yer yarılırdı, kükremesinden erkek aslan (bile korkup) kaçardı.

Ṣadāsıyla ḳılub mürde diriyi
Ḳuru ṣavtile ṣardı bir çerīyi

Sesiyle diri (olanı) öldürüp bir orduyu, sadece sesle muhasara etti.

Ḳılub Ṭāṭārile bu resme rezmi
Yimedi içmedi terk itdi bezmi

Tatar(lar)'la bu şekilde savaşıp yiyip içmedi, (eğlence) meclisini terk etti.

Gice gündüz ḳomadı yire başı
Pey-ā-pey üc gün eyledi ṣavaşı

Gece gündüz başını yere koymadan (durup dinlenmeden) peş peşe üç gün savaştı.

65a Küşten-i Behrām Sāye Ḫān-rā — *Behram'ın Sāye Han'ı öldürmesi*

Çü ḳavmini ḳamu bilmişdi Behrām
İçinden biñ kişi almışdı Behrām

Behram kavminin (askerlerinin) hepsini iyi tanıdığı için içlerinden bin kişiyi seçmişti.

Kim anuñ her biri biñe deperdi
Felek tācını başından kabardı

Ki onların her biri bin kişiye bedeldi. (Öyle ki) feleğin tacını başından kaparlardı.

Kenārından ırılmazlardı anuñ
Ururlardı alayın Sāye Ḫanuñ

Onun yanından ayrılmaz; Saye Han'ın alayını vururlardı.

Üçinci gün ṣabāḥile bozub ḳol
Bulurlar Sāye Ḫan alayına ol

Üçüncü gün, sabahleyin kol bozup (safları yarıp) Saye Han'ın alayına (bir) yol bulurlar.

Çü Sāye gördi Behrāmı idüb ʿār
Atın depdi muḳābil ṭurdı nā-çār

Saye Behram'ı görünce, utanıp, zorunlu olarak atını sürdü (ve) karşısına geçti.

Didi bu it yamān urdı özini
Niçün ḳayturmaġay bizden yüzini

Dedi ki; "Bu it kendini yaman vurdu. Niçin bizden yüzünü çevirmiyor?"

	Hemān ol dem çalındı oḳa yāye Ele aldı kemān u tīri Sāye	*Saye hemen, o anda telaşla ok ve yaya (el attı ve) onları eline aldı.*
	Kirīşinde ḳodı bir aġulı tīr Ki ṭoḳunsa yedi çarḫı ide bir	*Kirişine (öyle) zehirli bir ok yerleştirdi ki, değse yedi göğü bir eder.*
1645	Anı Behrāma ṭoġru çekdi atdı Ġarīmini nişān idüb gözetdi	*Hasmını nişan alarak, onu çekip Behram'a attı.*
	Anı bir bāzī-y-ile ṣavdı Çūbīn Oyun ehli-y-idi gösterdi āyīn	*Çubin onu bir oyunla savdı. Oyun (hile, düzen) ehliydi; gereğini yaptı.*
65b	Bes andan ṣoñra Behrām-ı cihān-gīr Ele aldı kemānı-y-ile bir tīr	*Ondan sonra dünyayı zapteden Behram, eline yayıyla bir ok aldı.*
	Çeküb yāyını boynını uzatdı Gözetdi Sāyenüñ gögsin uz atdı	*Yayını çekip boynunu uzattı; Saye'nnin göğsünü nişan alarak ustaca attı.*
	Siper ḳıldı aña Sāye muḳābil Ḳażā-y-idi siper olmadı ḥāyil	*Saye ona karşı kalkanını kullandı. (Ancak) kazaydı (olacaktı, bu yüzden) kalkan engel olamadı.*
1650	Siper yapraḳca ṭurmadı o tīre Ṭoḳunduḳda çü Sāye düşdi yire	*Kalkan oka (karşı bir) yaprak kadar (bile) duramadı. (Bu yüzden) dokunduğunda Saye yere düştü.*
	Gözin yumdı bu dünyā kişverinden Ḫalāṣ oldı cihān şūr u şerinden	*Bu dünya ülkesine gözünü kapadı. Cihanın karışıklık ve kötülüklerinden kurtuldu.*
	Anuñ da defterin dürdi zamāne Ṣanasın gelmemişidi cihāne	*Zaman onun da defterini dürdü. Sanki dünyaya hiç gelmemişti.*
	Bu dehr-i bī-vefā bir gürbedür pīr Gene ṭoġurdugını ʿāḳıbet yir	*(Ey) ihtiyar, bu vefasız dünya bir kedidir. Doğurduğunu, sonra tekrar yer.*
	Budur devr-i zamānun işi güci Kimi ṭoġurdı-y-ise yir ṣoñ ucı	*Zamanın dönmesinin işi gücü budur: Kimi doğurduysa, sonunda yer.*
1655	Seḫāvetde hemīn kūdek gibidir Virür daḫı gene alur unıdur	*Cömertlikte çocuk gibidir. Verir, unutup yine geri alır.*
	Buña maġrūr olub aldanma zinhār Cihan olmış degüldür kimseye yār	*Sakın buna (dünyaya) aldanıp da kibirlenme. Dünya kimseye yar olmuş değildir.*
	Bunuñ ʿahd u vefāsına ṭayanma Yalancıdur buña hergiz inanma	*Bunun sözüne ve vefasına güvenme. Yalancıdır; sakın buna inanma.*

66a Çü Sāye raḫtı devşürdi cihandan
Ḳodı mülkini geçdi ḫānmāndan

Saye dünyadan eşyasını topladı. Mülkünü bırakıp evinden barkından vazgeçti.

Düşince Sāye Ḫan şındı çerīsi
Bilinmedi ölüsinden dirisi

Saye düşünce askeri kırıldı. (Öyle ki) ölüsünden dirisi bilinmedi.

1660 Ten-i bī-cān ʿaceb bir dem ṭura mı
Ya bir yirde ṭurursa iş göre mi

Acaba cansız beden bir an durur mu; ya bir yerde dursa iş görür mü?

Ecel bigi irişüb bād-ı şarşar
Ḳaçub ṭaġıldılar ol demde leşker

Şiddetli rüzgār ecel gibi erişince, askerler o anda dağılıp kaçtılar.

Bu deryā leşkerüñ telḫ oldı ḥāli
Ḳoyuben gitdiler esbābı mālı

Bu deniz gibi askerin durumu kötüleşince, malzemelerini ve mallaarın bırakıp gittiler.

Düşüb ol şanḳunuñ ardına Behrām
Niçe günler ḳovub virmedi ārām

Behrām o serseminpeşine düşüp günlerce huzurvermeden kovaladı.

Ḳaçanlara ḳomadı bir sığıncaḳ
Kimin ḳırdı kimin eyledi ṭutsaḳ

Kaçanlara sığınabilecekleri bir yer bırakmadı. Kimini kırdı, kimini (de) tutsak etti.

1665 Tamām idüb şavaşı döndi Behrām
Gene uġraş yirinde ḳıldı ārām

Behram savaşı bitirip döndü ve savaş mahallinde durup konakladı.

Çü bu yolda öküş çekmişdi renci
Getürdiler buyurdı māl u genci

Bu yolda çok sıkıntı çektiği için, emret ve hazineyle malı getirdiler.

Ḳumaş u sīm ü zer cevher dirildi
Gelüb öñinde ṭaġlarca yıġıldı

Kumaş, gümüş ve altınlar toplanarak getirilip önünde dağlar gibi yığıldı.

Ne kim varise māluñ ḳısmı ḥaddsüz
Eger şāmit eger nāṭıḳ ʿadedsüz

Konuşan veya konuşmayan sayısız maldan ne kadar varsa,

66b Araşdurub yaramazın eyüsin
Getürdiler ḥużūrına ḳamusın

İyisini kötüsünü araştırıp hepsini huzuruna getirdiler.

1670 Bes andan şoñra ṭutsaḳları gördi
Ḳamunuñ ḥālini aşlıyla şordı

Ondan sonra tutsakları gördü, hepsinin halini tam olarak sorup (öğrendi).

Bilindi kim biri ḫan oġlıyimiş
Bu ṭutsaḳlar içinde bileyimiş

Bu tutsaklardan birinin Han'ın oğlu olduğu anlaşıldı.

Egerçi şīrimiş düşmiş ṭuzaġa
N'ola şehbāzise ṭutulmış aġa

Her ne kadar aslan imişse (de) tuzağa düşmüş. Ağa yakalandıktan sonra, doğan olsa ne olur?

Şafā sürdi bu fetḥi gördi Behrām
Ki dünyāda ḳazandı bir ulu nām

Behram dünyada büyük bir nam kazandığı bu fethi görüp çok mutlu oldu, safasını sürdü.

Firistāden-i Behrām püser-i Sāye ḫan-rā be-Hürmüz

Behram'ın Sāye Han'ın oğlunu Hürmüz'e göndermesi

Çü Behrāma bu fetḥ oldı müyesser
Ḫudā bu devleti ḳıldı musaḫḫar

Bu fetih Behram'a nasip olunca, Allah bu devleti (ona) teslim etti.

İrişdürdi nefīsini ḳumaşuñ
Daḫı ḫūbını ḳuluñ ḳaravaşuñ

Kumaşın iyisini, köle ve cariyelerin de güzel(ler)ini ulaştırdı.

Dür ü yāḳūt u laʿl ü sīmile zer
Dıraḫt-i ʿūdile miskile ʿanber

İnci, yakut, lal, gümüş ve altın; ud ağacı, misk ve anber

Bulardan niçe yük itdürdi ḥāżır
Daḫı at u deve aḳsāmı vāfir

Bunlardan birçok yük (ve) ayrıca birçok at ve deve aksamı hazırlattı

Düzüb bunları aṣliyle müretteb
Daḫı ṭutsaḳlaruñ uluların heb

Bunları ve tutsakların ileri gelenlerini (bir) tertip ve düzene *koyarak*

67a Daḫı ne buldısa māl u ḫazīne
Yazub virdi ḳamusın bir emīne

Ayrıca mal ve hazine (olarak) ne bulduysa, hepsini yazıp bir emine verdi.

Ulaşdursun diyu ol bār-gāha
Bile gönderdi ḫan oġlını şāha

Han oğlunu (da) huzura ulaştırsın diye (o eminle) birlikte gönderdi.

Beşāret-nāmeler yazub dil-āver
Şehe bildürdi fetḥini ser-ā-ser

Yiğit (Behram) müjde mektupları yazarak fethini şaha tamamen anlattı.

İşitdükde Medāyin pādişāhı
Sürūrından göge atdı külāhı

Medayin Padişahı (Hürmüz, bu haberi) duyduğunda sevincinden külahını göğe fırlattı.

Buyurdı şeh ṭonandı il u şehri
Bu fetḥile müzeyyen ḳıldı dehri

Şah emretti; (o) bölge ve şehir donandı. Dünyayı bu fetihle süsledi

Feraḥ geldi zemīnile zamāne
Beşāret-nāmeler gitdi cihāne

Zaman ve zemin (yer yüzü) rahatladı (huzura kavuştu). (Bütün) dünyaya beşaret-nāmeler (müjdeler) gönderildi.

ʿAcebdür anesi şāh-ı cihānuñ
Meger ḳızḳardeşiymiş Sāye Ḫanuñ

(Ne) tuhaftır ki, cihan şahının (Hürmüz) annesi meğer Saye Han'ın kızkardeşiymiş.

Egerçi ẓāhirā olurdı ḫandān
Anası-y-çün velī olmışdı giryān

Görünüşte her ne kadar gülse de, (içinden) annesi için ağlıyordu.

		Şınuḳ göñlini gözlerdi ananuñ Hem oġlını göricek Sāye Ḫanuñ	*Annesinin ve Saye Han'ın kırık kalplerini teselli ederdi.*
		Yürekden cūş idüb ʿırḳ-ı ḳarābet Şehe gösterdi biñ dürlü melālet	*Yakınlık damarı yürekten coşup, Şāh'a bin türlü üzüntü verdi..*
		Velī ḫan oġlına ʿizzetler itdi Hezār ikrāmile ḫurmetler itdi	*Ancak Han oğlunu yüceltip binlerce ikramla saygı gösterdi.*
57b	1690	Diyarına gene gönderdi āḫir ʿAṭā ḳıldı ʿadedsüz genc-i vāfir	*Sonunda sayısız hazineler hediye ederek gene memleketine gönderdi.*
		Bes andan şoñra dīvān eyledi şāh Bu fetḥiçün bezendi ṭāḳ u der-gāh	*Şah ondan sonra, Divanı topladı. Kubbe ve tekke (her yer) bu fetih sebebiyle süslendi.*
		Ne gönderdise Behrām-ı dil-āver Çekildi şeh ḥużūrına ser-ā-ser	*Yiğit Behram ne gönderdiyse, tamamı şahın huzuruna çıkarıldı.*
		Çü şāhuñ kevkeb-i iḳbāli ṭoġdı Biraz Behrāmı ḫalḳ içinde ögdi	*Şāh'ın ikbal yıldızı doğunca, Behram'ı, halk içinde, biraz övdü.*
		Meger varidi şāhuñ bir vezīri Ki yoġidi ḫabāsetde naẓīri	*Meğer Şāh'ın bir veziri vardı ki, kötülük ve alçaklıkta (bir) benzeri (daha) yoktu.*
	1695	Degüldi ḫāṭırı Behrāma māyil Ḫasūdāne düzetdi bend-i müşkil	*Gönlü Behram'a meyilli değildi. (Ona), kıskançca, kötü bir hile düzenledi.*
		Didi şāhā anuñ gönderdiginüñ Degül biñde biri ol alduġınun	*Dedi ki; "Ey şah, onun gönderdikleri, aldıklarının binde biri (bile) değildir.*
		Şehe ḳıldı eşer bu ḳavl-i mekkār Ki ṭammāʿ idi ġaddār u sitem-kār	*Bu tamahkar, gaddar ve zalim hilecinin sözü Şāh'ı etkiledi.*
		Daḫı ḫan oġlı da ġamz itmişidi İçinden niçe remz[i] dimişidi	*Han oğlu da (Behram'ı) içinde birçok nükteli sözler olan ifadelerle) gammazlamıştı.*
		Vezīr ıġvāsile ġaddār u bed-ḫū Ocaġına eliyle ḳoydı çoḳ şu	*Gaddar, kötü huylu ve sapkın vezirin, aldatmasıyla kendi ocağına eliyle çoḳ su koydu, ocağını yıktı.*
	1700	Ḳażā getürdi başına diliyle Teber urdı ayaġına eliyle	*Diliyle başına kaza getirdi. Eliyle ayağına baltayı vurdu.*
68a		Dem olur kim özi düşinde aġlar Öñin añlamayan şoñını ṭañlar	*Bazen geceleyin rüyasında ağlar. Başını anlamayan sonunda şaşkına döner.*

ʿİtāb-nāme niviştен-i Hürmüz be-Behrām ez-ser-i ġażab

Hürmüz'ün Behrām'a hakaretle dolu mektup yazması

Buyurdı cehlile ol pür-ḫacālet
Ki Behrāma ḳılalar bir ḥaḳāret

O utanılacak (durumda olan) cahillikle buyurdu ki,
"Behram'a bir hakaret edilsin."

Aña yazdurdı bir ḫışmile nāme
K'anı ḳıldı melāmet ḫāṣ u ʿāme

Ona (öyle) öfke dolu bir mektup yazdırdı ki, onu toplumun bütün kesimleri karşısında utanç verici duruma düşürdü.

Bile gönderdi bir ʿavret libāsın
Didi geysün ḳosun erlük hevāsın

(Mektupla) beraber bir kadın elbisesi gönderdi (ve) dedi ki; "(Artık) erkeklik tavrını bıraksın."

1705 Daḫı gönderdi bir çıḳrıḳ o nādān
Didi egirsün otursun çü nisvān

Ayrıca, o cahil bir (de) çıkrık gönderdi. Dedi (ki); "Otursun kadınlar gibi (yün) eğirsin.

Çü ḫāyindür anuñ budur cezāsı
Budur ḳatumda ḫāyinler sezāsı

Hain olduğu için onun cezası budur. Benim yanımda hainler buna layıktır."

Bu cānibde velī Behrām-ı dil-şād
Ḥużūrile oturmış ġamdan āzād

Bu tarafta Behram, mutlu ve üzüntüden uzak (bir şekilde) oturmuştu.

Yetişdi nā-gehān ol nāme-i şūm
Ḳamu mefhūmı oldı aña maʿlūm

Birden o uğursuz mektup geldi (ve orada) anlatılanların hepsini öğrendi.

Bilürdi Hürmüzüñ ṭabʿını key ḫām
Anuñ ʿayb itmedi fiʿlini Behrām

Behram Hürümüz'ün kişiliğinin çoḳ ham olduğunu (olgun olmadığını) bildiği için onun bu işini ayıplamadı.

1710 Geyüb zenler libāsını oturdı
Öñine çıḳrıġı daḫı getürdi

Kadın elbisesini giyip oturdu. Önüne de çıkrığı çekti.

68b Hemān ol demde dīvān itdi Behrām
Gelüb gördiler anı ḫāṣile ʿām

Behram, hemen divanı topladı. (Bütün) topluluk gelip (onu)gördüler.

Bu ḥayretden ḳamusı oldı ḫāmūş
Ciger ḳanı yürekden eyledi cūş

Hepsi bu şaşkınlıkla sustu; ciğerlerinin kanı kaynadı.

Didi itmiş bize Hürmüz ʿaṭālar
Ne ḫoş ḳılmış bu iḥsāna cezālar

Dedi ki; "Bize Hürmüz hediyeledr göndermiş. Bu ihsanımıza ne güzel karşılık vermiş!..

Bize bu ḫizmetiçün ḳılub ikrām
Gene şāhāne ḫilʿat ḳılmış inʿām

Bize bu hizmetimizin karşılığı olarak ikramda (bulunarak) şahlara yakışır kürk ihsan etmiş."

1715 Taḥayyürden kimesne ṭıñmadı hīc
Ḳamusı ḳıldılar başlarını pīc

Şaşkınlıktan kimse kımıldayamadı. Hepsi başlarını eğdiler.

Kimi aġladı kimi ḳıldı zārı
Taʿaccüb ḳıldılar bu resme kārı

Kimisi ağlayıp kimisi feryād etti. Bu tarz bu işe (çoḳ) şaşırdılar.

Didiler ʿāḳil u dānāsın ey şah
Ne lāzım saña göstermek bize rāh

Dediler ki; "Ey şāh, sen akıllı ve bilgilisin. Saña yol göstermek bizim ne haddimize!..

Size bu ḫidmetüñ pā-dāşı bu ola
Ḳıyās eyleñ bize inʿāmı n'ola

Sizin bu hizmetinizin karşılığı bu olursa, düşünün bizi nasıl mükafatlandırır!."

Didi sizüñleyiz her ḥālile biz
Size yārız ne fikr eylerseñüz siz

Dedi(ler) ki; "(Biz) her dunumda sizinleyiz. Siz nasıl düşünürseniz, (biz ona) uyarız.

1720 Kişi bundan ḫaṭādur eylük ummaḳ
Gerekmez bāz olan murdāre ḳonmaḳ

Kişinin bundan iyilik beklemesi yanlıştır. Doğanın murdar olana(leşe) konması yakışık almaz.

Bu ʿālemlü kişi şehlük başarmaz
Dıraḫt-i[389] devleti hergiz yeşermez

Bu tutumdaki kişi şahlığı başaramaz; (onun) devlet ağacı asla yeşermez.

69a Bu baḫt işinde ʿāḳiller zebündur
Anı cāhil başarmaz çünki dündur

Bu felek işinde (meselesinde) akıllı olanlar çaresizdir. O nu (o işi) cahiller alçak (oldukları) için başaramazlar.

Umūr-ı salṭanat dānālaruñdur
Bunuñdur key dil-i bīnālaruñdur

Saltanat işleri basiret sahibi, bilgili insanların (görevidir).

Olur devlet muḳārin ʿaḳla dāyim
Saʿādet olmaya mecnūnda ḳāyim

Devlet, devamlı akılla beraber (gider), delirmiş (kişi) mutlu olmaz.

1725 Bu bī-ʿaḳlı aradan götürelüm
Bunuñ yirine oġlın getürelüm

Bu akılsızı ortadan kaldırıp, bunun yerine oğlunu geçirelim.

Kemāl ehli yigitdür şimdi Perwīz
Anı şāh etmege eyleyelüm ḫīz

Perviz, şimdi, olgunlaşmış (bir) yiğittir. Onu şāh yapmak için acele edelim

Didiler cümlesi fermān senüñdür
Fedādur ten yoluñda cān senüñdür

Hepsi dediler ki; "Ferman senindir, (emredersin). Vücut senin yolunda feda olsun, canımız senindir."

Muṭīʿuz emrüñe her ne edersen
Senüñle giderüz ḳande gidersen

Her ne yaparsan senin emrine itaat ederiz. Nereye gidersen, seninle gideriz.

[389] Bkz. 348. dipnot.

ʿĀṣī-şoden-i Behrām be-Hürmüz ve ʿāciz-keşten-i Hürmüz der-kār-ı ū

Behrām'ın Hürmüz'e İsyān Etmesi ve Hürmüz'ün Onun Yaptıkları Karşısında Aciz Kalması

Bes andan şoñra Behrām-ı cihān-dār
Hemān itdi şehe ʿişyānın iẓhār

Cihān hükümdarı Behram, ondan şoñra, Şah'a (Hürmüz) isyan ettiğini açığa vurdu.

1730 ʿAdāvet yolını çün ṭutdı Behrām
Anuñ tedbīrine gösterdi iḳdām

Behram, düşmanlık yolunu tuttuğu için, bu iş için tedbir almaya koyuldu.

Ḫorāsānı ṭutub şāh oldı mülke
Anuñ adına oldı ḫuṭbe sikke

Horasan'ı ele geçirip, (bu) memleketin şāhı oldu. (Bundan sonra), adına hutbe okundu ve sikke (basıldı).

69b Bunı Hürmüz işidüb düşdi rence
Ḳara baḫtına başladı ilence

Hürmüz bunu duyunca, sıkıntıya düşüp, kara bahtına beddua etmeye başladı.

Bu endīşe ḳılub gönlin perīşān
Ḫaṭāsını bilüb oldı peşīmān

Bu endişe gönlünü perişan edip, hatasını anlayarak pişman oldu.

ʿAcem ḳavmi dimişdür bu denī būd
Nedāmet ide mi şimden-geru sūd

Acem halkı, "Bu alçak (bir) varlık(tır)." demiştir. Şimdiden sonra pişmanlık fayda verir mi?

1735 Niçe defʿa çeri şaldı aña şah
Velī Hürmüz çerisi şındı her gāh

Şāh her ne kadar üzerine ordular gönderdiyse, her seferinde Hürmüzü'ün askerleri kırıldı.

Şehüñ gitmişdi şānından saʿādet
Siyeh baḫtına irmişdi nuḫūset

Şāh'ın şanından mutluluk gitmiş; kara bahtına uğursuzluk bulaşmıştı.

Çü yüz ṭutmışidi Behrāma devlet
İşi rifʿat bulub baġladı şevket

Behrām'a devlet yüz tutunca, işi düzelip iyileşti.

Çü tedbīrin muvāfıḳ buldı baḫta
Aña maġrūr olub ḳaṣd etdi taḫta

Yaptığı işlerin talihe uygunluğunu farkedince, bundan gururlanarak, tahtı ele geçirmeğe kasdetti.

Ḫalʿ-kerden-i Ümerā-yı ʿAcem Hürmüz-rā ez-taḫt ve nā-bīnā-kerden-i o

***Acem Emirlerinin Hürmüz'ü tahttan indirmeleri* ve gözlerini kör etmeleri**

Çü Kisrā taḫtına ḳaṣd etdi Behrām
Şehi öldürmege eyledi iḳdām

Behram Kisra'nın tahtına göz koyunca, Şāh'ı öldürmek (için harekete geçti).

1740 Aña ḫalḳ-ı Medāyin uymadılar
Anuñ şāh olmasın götürmediler

Medayin halkı ona uymadılar, onun şāh olmasını kaldıramadılar.

Żarūrī bir yire cemʿ oldı begler
Ṭanışdılar bu aḥvāli ser-ā-ser

Beyler, zorunlu olarak bir yere toplanıp bu durumu her yönüyle görüştüler.

70a	Didiler gitdi Hürmüzden şalābet Bu ẓālimden yüzin döndürdi devlet	*Dediler (ki); "Hürmüz'den dayanma, direnme gücü gitti.* *Devlet (talih) bu zalime yüz çevirdi.*
	Bunuñ ẓulmı ucından oġlı maẓlūm Dede yurdından olur bigi maḥrūm	*Bunun zulmünün yüzünden oğlu mazlumdur. Dede yurdundan mahrum olmuş gibidir.*
	Bunuñ ẓulmı añadur her cihetden Ki sürmişdür anı bu memleketden	*Bunun zulmü her bakımdan onu etkilemektedir ki, onu bu memleketten sürmüştür.*
1745	Öz oğlına ḳılan bu resme zecri Dege mi hīc anun bir şaḫṣa ḫayrı	*Kendi oğluna bu kadar baskı yapanın başka birine hiç hayrı olur mu?*
	Eger nā-gāh irerse taḫta Behrām Bizi cebrī ḳılıser ḥükmine rām	*Behram eğer ansızın tahta ulaşırsa, bizi zorla emri altına alır.*
	Ṣavāb oldur ki biz anı idevüz Bu bed-baḫtı aradan götürevüz	*Bizim yapmamız (gereken) doğru (iş) odur ki,: Bu kötü talihliyi ortadan kaldıralım.*
	Ḳamu tedbīrimüz vara yirine Dikevüz Ḫusrevi Hürmüz yirine	*Bütün tedbirlerimiz amacına ulaşsın (da), Hüsrev'i Hürmüz'ün yerine geçirelim.*
	Bu vechile ḫalel gelmeye baḫta Ḳolayına kişi geçmeye taḫta	*Bu şekilde, tahta bir tehlike ulaşmasın. Herkes kkolay kolay tahta geçmesin.*
1750	Bes andan ṣoñra bir gice o begler Ġalīv eylediler şāh üzre yekser	*Ondan sonra bir gece bütün beyler, şahın üzerine hep birden saldırdılar.*
	Yüridiler sarāy-ı şāha çün seyl Ṭutub şāhuñ gözine çekdiler mīl	*Şāh'ın sarayına sel gibi yürüdüler. Şāh'ı yakalayıp gözlerine mil çektiler.*
	Mecāli yoġidi k'ide tekellüm Çü bī-raḥmidi bulmadı teraḥḥum	*(Şāh'ın) konuşacak gücü yoktu. Merhametsiz olduğu için,. (kendisi de) merhamet bulmadı*
70b	İyü yavuz bulur neylerse ādem Bu resmile gelübdür ḥāl-i ʿālem	*İnsan iyi (veya) kötü ne yaparsa, onu bulur. Dünyanın düzeni bu şekilde kurulmuştur.*
	Çün itdiler bu fiʿl-i şūma iḳdām Bu ḥāli ḳıldılar Pervīze iʿlām	*Bu uğursuz işe giriştiklerinde, bu durumu Perviz'e bildirdiler.*
1755	Hemān-dem yazdılar Pervīze nāme Ki ḳan aġladı her ḫarfinde ḫāme	*Hemen Perviz'e (öyle bir) mektup yazdılar ki, kalem her harfinde kan ağladı.*
	Didiler kim yitiş taḫta ḳılub ḫīz Revān gönderdiler bir peykile tīz	*(O mektupta) "Acele davranıp, tahta yetiş." dediler (ve) bir ulakla hemen gönderdiler.*

	Nişesten-i Ḫusrev be-pādişāhī	***Hüsrev'in saltanat tahtına oturması***
	Çü bildi Hürmüzüñ ḥālini Pervīz Hemān ᶜazm itdi taḫta irmege tīz	*Perviz Hürmüz'ün halini anlayınca, hemen çabucak tahta ulaşmak için harekete geçti.*
	Didi gerçi bu fikri dimek olmaz Velī kişver de elden gitmek olmaz	*"Gerçi bu düşünceyi söylememek gerekir fakat ülkenin de elden gitmemesi lāzımdır." dedi.*
	Suvār olub revān ol demde şeh-zād Medāyin taḫtına irişdi çün bād	*Şāh oğlu hemen, o anda atlanıp, rüzgar gibi Medayin tahtına ulaştı.*
1760	Geçüb taḫtına ḳıldı ᶜadl ü dādı Reᶜāyā buldılar andan murādı	*Tahtına geçip, adaletli davrandı. Halk onun (sayesinde) isteklerine kavuştu.*
	Kemāl-i ᶜadlile yabdı cihānı Ki dendi aña Nūşīrvān-ı ṯānī	*Mülkü tam bir adaletle mamur etti. Ki, (bu yüzden) ona ikinci Nuşinrevan denildi.*
71a	Egerçi taḫtını ḳıldı musaḫḫar Vilāyet emrine oldı muḳarrer	*Her ne kadar tahtını elde etti, hükümet etmeyi emrine kararlaştırdıysa da,*
	Velīkin ᶜāḳıbet kār eyledi ᶜışḳ Gözine ᶜālemi ṭār eyledi ᶜışḳ	*Ancak sonunda aşk (onu) etkisialtına alarak dünyayı gözüne (ona) dar etti.*
	Çü kördi ḫāṭırı teşvīşe düşdi Bu sevdādan şikār u ᶜayşa düşdi	*Kör gibiydi; gönlü karmakarışıktı. Bu sevdadan (kendini) avlanmaya ve içkiye vermişti.*
1765	Şehidi ẓāhir egerçi bu meh-ten Ġulām-ı ᶜaşkidi līkin göñülden	*Görünüşte bu ay (gibi ışıklı) vücut, şahtı; ancak aslında (bir) aşk kölesiydi.*
	Ṣorardı ḥāl-i Şīrīnden müdāmī Anuñ ẕikri-y-idi dilde kelāmı	*Daima Şirin'in halini sorardı. Dilinde (devamlı) onun bahsi vardı.*
	Ḫaber virürleridi hey'etini Meh-i tābāna beñzer ṭalᶜatini	*Ne durumda olduğunu; parlayan aya benzer çehresini haber verirlerdi.*
	Ne vaẓᶜile bu yire geldigini Gene yaylaġa nice gitdigini	*Bu yere ne şekilde geldiğini; sonra yaylaya nasıl gittiğini..*
	Bu yirde oluben göñli müşevveş Binā itdürdüb anda ḳaṣr-ı dil-keş	*Burada gönlü karma karışık olup, orada gönül alıcı bir köşk inşa ettirerek*
1770	Niçe gün ṭurduġın ol ṭaġ içinde Ṣular degişdigin yaylaġ içinde	*O dağın içinde kaç gün durduğunu, yaylada (nasıl) zamān geçirdiğini*

	Şehi bulmayıcaḳ zār olduġını Şehüñ fikriyle bīmār olduġını	*Şāh'ı (Hüsrev) bulamayınca, ağladığını, onu düşünerek hasta olduğunu*
	Gene geldügini dil-dāre Şābūr Anuñla gitdigin şādān-ı mesrūr	*(Sonra) Şabur'un tekrar sevgiliye (Şirin) geldiğini ve (Şirin'in) onunla mutlu (bir şekilde) gittiğini*
71b	Ne kim gecdi-y-ise şükr ü şikāyet Ḳamusın ḳıldılar şāha ḥikāyet	*(Özetle) teşekkür ve şikayet (iyi ve kötü) babından ne olduysa hepsini şaha anlattılar.*
	Velīkin bīş-keş-i şāhiçün ol māh Getürmişdi bir esb-i nīk u dil-ḫᵛāh	*Ancak o ay (yüzlü) şaha peşkeş çekmek için (hediye etmek için) güzel ve gönül alıcı bir at getirmişti.*
1775	Küheylānī vü tāzī-[y-idi] Şeb-dīz Geçer bād-ı seḥerden eylese ḫīz	*Şebdiz sürmeli bir arap atıydı. Sür'atli gitse, sabah rüzgarını (bile) geçerdi.*
	Şehiçün ṣaḳladuḳ ol atı bunda Eger gitdiyse kendü atı bunda	*O atı şāh için burada sakladık. Eğer kendisi (Şirin) gittiyse, atı burada.*
	Buyurdı şeh getürdiler ol atı Görince atını āh itdi ḳatı	*Şāh emretti; atı getirdiler. (Şāh) atını görünce, çoḳ ah etti.*
	Didi dehrūn benümle işi çoḳdur Dil-i pür-derdümüñ teşvīşi çoḳdur	*Dedi (ki); "Dünyanın benimle işi (uğraşması) çoktur. Dertli (dert dolu) gönlüm (de) çoḳ karışıktır.*
	Teᶜaccüb ḳıldı kim bu gerdiş-i dūn Ḳılur merdumlaruñ ḥālin diger gūn	*Bu alçak feleğin insanların halini değiştirip bambaşka yapmasından (dolayı) şaşkına döndü.*
1780	Didi ṣabr idelüm bu işde nā-çār Ki ter güller bitürür ṣabrile ḫār	*Dedi ki; "Bu duruma, çaresiz, sabr edelim ki, sabırla diken taze güller yetiştirir."*
	Görelüm atını kendü yirine Şebih baġlayalum lü'lü yirine	*Kendisinin yerine atın görelim. İnci yerine, benzerini bağlayalım.*
	Olur Şeb-dīze hem-dem irte gice Velī gündüz yirin ṭuta mı gice	*Ertesi gece Şebdiz'e arkadaş olur ancak gece (Şebdiz) gündüzün (Şirin) yerini tutabilir mi?*
	Düzetmişdi felek rengine rengi Yirine laᶜl ḫoş görmişdi sengi[390]	*Felek hile üzerine hile düzenlemiş; lal yerine yakutu uygun görmüştü.*
72a	Bāz āverden-i Şābūr Şīrīn-rā	***Şabur'un Şirin'i tekrar getirmesi***
	Nigārīni çün aldı gitdi Şābūr Diyārına iletdi şād u mesrūr	*Şabur Şirin'i alıp götürdü; memleketine mutlu bir şekilde ulaştırdı.*

[390] Bu mısra, yazmada "La'l yerine..." diye başlıyor. Vezin gereği bu şekilde değiştirdik.

1785	Ṭolub Ermen diyārı ʿayş u şādī Gene buldı Meh̄īn Bānū murādı	*Ermen diyarı içip eğlenme ve mutlulukla dolup, Mehin Banu gene isteğine kavuştu.*
	Gene çeşm-i ḍarīri buldı nūrı Dil-i ġam-g̈ininüñ geldi sürūrı	*Gene görmeyen gözü ışığı buldu, dertli gönlünün mutluluğu geldi.*
	Meh̄īn Bānū ḳılub Şābūra iḥsān ʿAṭālar eyledi bī-ḥadd ü pāyān	*Mehin Banu Şabura ihsan ve ikramda bulunarak, sayısız hediyeler verdi.*
	O kişverde ḳomadı rāyigānı Ḳamu illerden aldı müjde-gānī	*O ülkede (hiçbir) sancağı ihmal etmedi, bütün illerden müjdeler aldı.*
	Kenīzān u perestārān u ḫ̈ᵛīşān Kim olmışlardı Şīrīnsüz perīşān	*Cariyeler, hizmetçiler ve akrabalar, Şirin'siz perişan olmuşlardı.*
1790	Görüb Şīrīni ḫoş geldüñ dідiler Yire yüzler sürüb şükr eylediler	*Şirin'i görünce, "Hoş geldin" dediler. Yere yüz sürüp şükr ettiler.*
	Ayaġına niṣār idüb cihānı Ḳamusı virdiler şükrāne cānı	*Hepsi dünyayı (onun) ayaklarına sererek şükr etmek için canlarını verdiler.*
	Meh̄īn Bānū görüb ol dil-sitānı Bayāġından yek itdi mihribānī	*Mehin Banu o gönül alıcı (güzeli) görünce, eskiden daha çoḳ sevgi ve şefkat gösterdi.*
	Aña göstermedi nevᶜ-i şikāyet Dile almadı māżīden ḥikāyet	*Ona hiçbir şekilde şikayet (ve sitem) etmedi. Maziden hiç bahsetmedi.*
72b	Bilürdi kim cünündur bu cevānī ʿAyān oldı nigārīnde nişānı	*Gençliğin delilik olduğunu bilirdi ki (o deliliğin) işareti Şirin'de ortaya çıkmıştı.*
1795	Sezerdi ḳıṣṣa-i Perv̄īz şāhı Anuñ ḥālini bilmişdi kemāhī	*Perviz Şah hikāyesini sezmiş; onun hālini tamamıyla anlamıştı.*
	Nigārīnüñ bilürdi ġamlarından Ḫaber ṭuymışidi maḥremlerinden	*Şirin'in üzüntülerinden haberdardı. (Onun) sırdaşlarından öğrenmişti.*
	Meh̄īn Bānū ḳılub Şīrīne taᶜẓīm Gene ol ḳızları eyledi teslīm	*Mehin Banu Şirin'i (iltifatlarla) yücelterek, gene o kızları (ona) teslim etti.*
	Gene başladı ol ḳızlarla ʿayşa Gene idindi Şīrīn ʿayşı pīşe	*Şirin gene içmeyi adet edinerek, o kızlarla yiyip içip eğlenmeye başladı.*
	Gehī eylerdi ṭaġlarda şikārı Ḳılurlardı teferrüc kūh-sārı	*Bazen dağlarda avlanır, dağlık bölgeleri dolaşırlardı.*

1800	Ol āhū gözlüler şīrāne idi Ḳamu cünbüşleri merdāne idi	*O ahu gözlüle aslan gibiydiler; bütün hareketleri erkek gibiydi.*
	Şikār eylerleridi bebr u şīri Peleng olmışdı anlaruñ esīri	*Bebr ve aslan avlarlardı. Kaplan onların esiri olmuştu.*
	Girīḫten-i Ḫusrev ez-Behrām	***Hüsrev'in Behrām'dan Kaçması***
	Çü Behrām-ı bahādır oldı āgāh Ki Pervīz oldı Hürmüz yirine şāh	*Yiğit Behram, Perviz'in Hürmüz'ün yerine şah olduğundan haberdar oldu.*
	Hevā-yı salṭanat zikrinde idi Anuñ tedbīrile fikrinde idi	*Saltanat hevesini zikrederdi; onun hazırlığındave düşüncesindeydi.*
73a	Tamām itmişdi Īrānı musaḫḫar Yıḳub gelmişdi Ṭūrānı ser-ā-ser	*İran'ı tamamen kontrolu altına almış; Turan (diyarını) baştanbaşa yıkıp gelmişti.*
1805	İlüñ şehden yüzin döndürmişidi Nihānī nāmeler göndermişidi	*Gizli mektuplar göndererek devleti Şah'a yüz çevirtmişti*
	Dimişdi nāmede ol fitne-engīz K'atasın ḳaṣdile öldürdi Pervīz	*O karışıklık çıkaran (Behram) metupta demişti ki; "Perviz babasını kasden öldürdü.*
	Bu der-gehde yaraşmaz merd-i bī-hüş Ne lāyıḳdur ki şāh ola peder-küş	*Akılsız adan bu kapıya yakışmaz. Babasını öldürenin şah olması yakışık alır mı?*
	Anuñ bir kimseye degmeye ḫayrı Atasına ḳıyan n'eyleye ġayrı	*Onun (hiç) kimseye hayrı dokunmaz. Babasına kıyan başkasına ne yapar?*
	Daḫı uymuş-durur ġavġā-yı ʿaşḳa Serin virmiş-dürür sevdā-yı ʿaşḳa	*Ayrıca aşk telaşına kapılmıştır. Kafasını aşkın (kara) sevdasına vermiştir.*
1810	Aña Şīrīn cihānı telḫ idübdür Anı siḥrile dīvāne ḳılubdur	*Şirin onu büyüyle delirterek, dünyayı çekilmez bir hale sokmuştur.*
	Enīsidür müdāmī cām-ı bāde Virübdür cām anuñ ʿaḳlını bāde	*Şarap kadehi onun daimi arkadaşıdır; içki onun aklını almıştır.*
	Ḳomaz bir dem elinden nūş-ı cāmı Mey ü nāya ṣatubdur neng ü nāmı	*İçki içmeyi bir an (bile) bırakmaz. Adı-sanı şarap (içmeye) ve ney (dinlemeye) satmıştır.*
	Ḳamu gencin bağışlar çeng ü ʿūda Virür bir memleket bāng-ı sürūda	*Çeng ve uda bütün hazinelerini bağışlar (verir). Şarkı sesi (için) bir memleket verir.*
	Bu ḥāletle kişi şehluḳ başarmaz Anuñ baḫtı güli hergiz yeşermez	*Kişi bu halle şahlık yapamaz. Onun bahtının gülü asla yeşermez.*

73b	1815	Bu yigdür kim anı bend eyleyevüz Aña bir bend ile pend eyleyevüz	*Onu bağlayıp, bu bağla ona nasihat etmemiz yerinde olur.*
		Civāndur ʿāşıḳ u mecnūn u nādān Gerek dīvāneye bendile zindān	*Cāhil, deli ve aşık bir gençtir. Deli olana (da) bağ (zincir) ve zindan gerekir.*
		Ola kim bendile gele ṣalāḥe Şebī-i[391] baḫtı ire rūz-ı felāḥe	*Olur ki zincirle düzelir (de) bahtının gecesi kurtuluş sabahına erer.*
		Degül maḳṣūdumuz anı yitürmek Murād oldı anı bel kim bitürmek	*Maksadımız onu kaybetmek değil; (tam aksine) onu -belki- yetiştirmek istiyoruz.*
		Ki taḫta ḳābiliyyet ide taḥṣīl Bu bendile ḳıla nefsini tekmīl	*Ki taht için kābiliyet kazansın. Bu bağla da nefsini olgunlaştırsın.*
	1820	Bu telbīse uyub ehl-i Medāyin Ḳamusı oldılar Pervīze ḫāyin	*Medayin halkı, bu hileye uyup hepsi Perviz'e ihanet ettiler.*
		Çü gördi kendüye rām oldı kişver Vilāyet emrine oldı musaḫḫar	*Ülkenin kendisine itaat ettiğini ve yönetimin kontrolü altına girdiğini gördü*
		Bes andan şoñra leşker düzdi Behrām Yavuz ḳaṣdile taḫta sürdi Behrām	*Behram, ondan sonra asker toplayıp kötü niyetle tahta yürüdü.*
		Bunı Pervīz işidüb ḳaldı ḫayrān Revān oldı gözinden seyl-i bārān	*Perviz bunu işitince, şaşırdı, gözlerinden yağmur gibi yaş aktı.*
		Velī ceng eylemege oldı māyil Diledi ola Behrāma muḳābil	*Ancak savaşmaya niyetlenip Behram'ın karşısına çıkmayı istedi.*
	1825	Ḳıtāl itmege gerçi ḳıldı niyyet Anı ḫᵛācesile ṭanışdı ḫalvet	*Her ne kadar savaşmaya niyetlendiyse (de), onu (durumu) hocasıyla başbaşa görüştü.*
74a		Didi Pervīze ḫᵛāce ey cihān-gīr Saña şimdi gerekdür ṣabr u teʾḫīr	*Hoca Perviz'e dedi (ki): "Ey Cihangir, sana şimdi sabır ve erteleme gereklidir.*
		Senüñ ḥālüñde var şimdi nuḫūset Taḥammül ḳıl irince ḫayr sāʿat	*Şimdi senin halinde (bir) uğursuzluk var; hayırlı saat gelinceye kadar tahammül et.*
		Reʿāyānuñ yüzi senden dönübdür Vilāyet cümle Behrāma dönübdür	*Halk sana yüz çevirmiştir. Yönetim tamamen Behram'ın eline geçmiştir.*
		Çü ḫatm itdi kelāmın pīr-i dānā Ḳabūl eyledi Ḫusrev dimedi lā	*Bilgili ihtiyar sözünü bitirince, Hüsrev "Hayır" demedi; kabul etti.*

[391] Bkz. 348. dipnot.

1830	Hemān ol dem ṭurub göc etdi Pervīz Gene Ermen yolına gitdi Pervīz	*Perviz hemen, o anda ayağa kalkıp göç etti. Gene Ermen'e yollandı.*
	Medāyinden gidüb devşürdi raḫtı Ḳodı Behrāma mülk ü tāc u taḫtı	*Medayin'den toparlanıp ayrıldı; mülkü, tacı ve tahtı Behram'a bıraktı.*
	Bulam diyu gene baḫt-ı hümāyūn Binüb Şeb-dīze ḳıldı ʿazm-i Gül-gūn	*Gene kutlu talihi bulayım diye Şebdiz'e binip Gülgun'a yöneldi.*
	Gidüb taʿcīlile şāh-ı yegāne Özin yetürdi Āderbāycāne	*Biricik Şah, aceleyle giderek kendisini Āzerbaycan'a ulaştırdı.*
	Resīden-i Ḫusrev be-Şīrīn	*Hüsrev'in Şirin'e ulaşması*
	Buyurmışdur cihān-dīde suḫen-gūy Şeh-i genc-i meʿārif menzelet-cūy	*Tecrübeli, şair, makam sahibi ve maarif hazinesinin şahı (şöyle) buyurmuştur.*
1835	Meger bir gün ki rūz olmışdı ḫandān Saʿādet yılduzu ṭoġmışdı tāban	*Bir gün gün gülüyordu; mutluluk yıldızı parlayarak doğmuştu*
74b	Şitā serdi gidüb germidi bāzār Bahār eyyāmı-y-idi vaḳt-i gül-zār	*Kış soğuğu gitmiş, alışveriş canlanmıştı. Bahar günleri, gül vaktiydi*
	Meger ol günde Şīrīn şanki şehbāz Şikār itmeklige itmişdi pervāz	*Meğer o gün Şirin, sanki doğan gibi, avlanmak için uçmuştu.*
	Bilesince gene ol meh-liḳālar Perī-peyker semen-ber dil-rubālar	*Beraberinde gene o ay çehreli, peri yüzlü, yasemin bedenli, gönül hırsızları..*
	Bu āhūlar şikār içinde çün şīr Ururlardı peleng [u] şīre şemşīr	*Bu ahular avlanırken, aslan gibiydi,; kaplana ve aslana kılıç vururlardı.*
1840	Ḳaparlardı kemendile nehengi Ururlardı ḫadengile pelengi	*Kementle timsah yakalar, okla da kaplan vururlardı.*
	Velī ol günde pür-şevḳidi Şīrīn Şikār içre yürürdi ḫusrev-āyīn	*Ancak Şirin o gün çoḳ heyecanlıydı. Avların arasında hükümdar gibi yürürdü.*
	Be-ġāyet ol gün olmışdı feraḥ-nāk Dilerdi kim ideydi cāmesin çāk	*O gün çoḳ rahatlamıştı. Elbisesini yırtmayı istiyordu.*
	Gece ḫvābında görmişdi ḥabībin Göñül derdine bulmışdı ṭabībin	*Geceleyin, rüyasında sevgilisin görmüş; gönül hastalığına tabip bulmuştu.*

	Yoġidi göñli cāmında ṭonuḳluḳ Virürdi her nefes ḫayra ṭanukluḳ	*Gönül camında donukluk (keder) yoktu. Her nefes hayra şahitlik ederdi.*
1845	Belürmişdi aña ḫayruñ nişānı Dil-i pākinde yoġidi gümānı	*Onun için hayrın işareti ortaya çıkmış. Temiz gönlünde şüphe yoktu.*
	Bu ḫālile şikārı ṭolanurdı Görenler anı dīvāne ṣanurdı	*Onu, bu durumda av sahasını dolanırken görenler, deli sanırlardı.*
75a	Perī-peykerler itdiler gümānı Gene pervāz ider ṣandılar anı	*Peri yüzlüler, umutlanarak onun gene uçacağını (gülüp eğleneceğini) sandılar.*
	Ḳamusı düşdiler ḫavf u ḫayāle Ḳamer ṣūretleri döndi hilāle	*Hepsi korkup hayale kapıldı. Dolunay (gibi olan) yüzleri hilale döndü.*
	Velī Şīrīn bulardan fāriġ u pāk Şikār içre yürür pür-şevḳ u bī-bāk	*Şirinse bunlardan sıyrılmış ve uzaklaşmış (olarak) avların içinde şevkle ve korkusuzca yürürdü.*
1850	Bu cānibde şeh-i ḫūrşīd-ṭalᶜat Feridūn-menzilet Cemşīd-rifᶜat	*Bu tarafta güneş yüzlü, Feridun dereceli, Cemşid makamlı Şah*
	Bu ġaddāruñ görüb nekbetlerini Çeküb ol yüklerüñ zaḥmetlerini	*Bu gaddarın talihsizliklerini görüp, o yüklerin zahmetlerini görüp*
	Diyārı-ı Ermene irmişdi rāhı Gene ḳurmışdı anda bār-gāhı	*Yolu Ermen diyarına ulaşmış; orada gene divanı kurmuştu.*
	Çü Ḫusrev gördi kim atları yorġun Ḳarār eyledi ol menzilde ol gün	*Hüsrev atların yorgun olduğunu görünce, o gün orada kalmaya (karar verdi).*
	Velī göñli şikāre oldı ṭālib Gene ᶜaşḳını ḳıldı ᶜaḳla ġālib	*Ancak gönlü avlanmak istedi. Gene aşkı (yüreği) ᶜaklına galip geldi.*
1855	Belürdi şehde de vuṣlat nişānı Ṣabā virdi ṣaçından armaġanı	*Sabah rüzgārı (sevgilinin) saçından armağan (koku) verince, Şahda da kavuşma işareti ortaya çıktı.*
	Olub Şeb-dīzine ol dem suvāre Şehen-şāh-ı cihān gitdi şikāre	*Cihanın şahlar şāhı o anda Şebdiz'ine binip avlanmaya gitti.*
	Şikār üzre giderken şāh-ı ferruḫ İrer bir yire kim Şīrīn-i gül-ruḫ	*Kutlu şāh av peşinde giderken, bir yere ulaşır ki, (orada) gül yanaklı Şirin,*
75b	Şikār eylerdi ol duḫterleriyle Güneş ṣūretlü meh-peykerleriyle	*O güneş yüzlü, ay çehreli kızlarıyla avlanırdı.*

	Görür Ḫusrev ki bir şīrīn-şemāyil Olub ṣayd-ı ġazāle göñli māyil	*Hüsrev görür ki, güzel huylu birinin gönlü ceylan avlamaya meyillenmiş*
1860	Düşüb bir āhū ardınca yügürdür Biner bir ata kim bādı öñürdür	*Rüzgārı (bile) geçen bir ata binmiş, bir ceylanın ardına düşmüş koşturur.*
	Güneş görse yüzi ayın yaşınur Cihana niᶜmet-i ḥüsni ṭaşınur	*(Öyleki), güneş onun yüzünün ayını görse, gizlenir. Cihana (onun) güzelliğinin nimeti taşınır,*
	Şikār eyler gözi āhūsı şīri Peleng olur ḫadenginüñ esīri	*Gözünün ceylanı aslanı avlar. Kaplan okunun esiri olur.*
	Nigārīne olub Ḫusrev muḳābil Naẓar ḳılduḳca olur ᶜaḳlı zāyil[392]	*Hüsrev, Şirin'in karşısan geçip baktıkça ᶜaḳlını kaybeder.*
(51b)	Gidüb ᶜaḳlı şaşurdı varmaġını Bu ḥayretden ışırdı barmaġını	*Aklı başından çıkıp (nasıl) varacağını şaşırdı. Bu hayretten parmağını ısırdı.*

(52a) **Dīden-i Ḫusrev Şīrīn-rā ve mükāleme kerden bā-o** — ***Hüsrev'in Şirin'i görmesi ve onunla konuşması***

1865	Çü gördi yārinüñ dīdārını şāh Yire sürdi yüzini eyledi āh	*Şah yarinin (güzel) yüzünü görünce, yüzünü yere sürerek "ah" etti.*
	Nigārīni görince ᶜaḳlı şaşdı Ögi yayıldı şāhuñ yire düşdi	*Şah Şirin'i görünce, aklı bulandı, başı döndü (ve) yere düştü.*
	Ne āhūdur ki şīr efgendesidür Ne māh olur ki şehler bendesidür	*Nasıl bir ceylandır ki, aslanlar düşkünü, tutkunudur. Nasıl bir ay (yüzlü)dür ki, şahlar onun kuludur.*
	Ögin derdi gözini açdı Perwīz Görür cānlar yaḳan ol āteş-i tīz	*Perviz aklını toplayıp gözlerini açtığında görür (ki), canları yakan o hararetli ateş,*
	Çerāġ olub yanar ḳarşuda ṭurmış Ya Ṭūr üzre tecellī nūrı ṭurmış	*Karşısında (sanki) yanmakta olan (bir) kandil veya Tur Dağı'nın üzerinde tecelli nuru (gibi) durmuş.*
1870	Görür Şīrīn de bir şāh-ı civān-baḫt Güneş-ṭalᶜat melek-sīmā felek-taḫt	*Şirin de görür ki, güneş çehreli, melek yüzlü, makamı gökyüzü (olan) talihli bir şah*
	Yüzinde Yūsufuñ ḥüsni muṣavver Ruḫı āyīnesi cām-ı Sikender	*Yüzünde Yūsuf'un güzelliği resmedilmiş. Yanağının aynası İskender'in kadehi(dir).*

[392] (t.t): Bu beyitten sonraki 6 beyit yazmada 51b ve 52a'da (1127-1132. beyitler olarak) kayıtlıdır.

		Gözidür fitnesi āḫir zamānuñ Anuñ siḥridür āşūbı cihānuñ	*Gözü ahir zamanın fitnesidir. Dünyayı karıştıran onun büyüsüdür.*
		Birì birini görüb iki fettān Ḳalurlar bir zamān bī-hūş u ḥayrān	*İki fitneci (gönülleri allak bullak eden), birbirlerini görüp bir süre şaşkın ve sersem (bir halde) kaldılar.*
		İki dil-ber biri birine ᶜāşıḳ İki ᶜAẕrādur olmışlar çü Vāmıḳ	*Birbirine aşık (olan) iki güzel, Vamık gibi olmuş iki Azradır.*
76a	1875	İki ᶜāşık iki maᶜşūḳ-ı zībā Biri biri meyinden mest ü şeydā	*İki aşık, iki güzel sevgili birbirlerinin şarabından sarhoş(dular).*
		İki oḳu urub dest-i kemāne Biri birine ḳılmışlar nişāne	*Yayın eline iki ok verip birbirlerine nişan almışlar.*
		Biri tācile ṭonatmış serini Biri tārāca virmiş kişverini	*Biri başını taçla süslemiş; biri ülkesini yağmaya vermiş.*
		Biri müşkīn kemend itmişdi sāye Biri gün farḳına şalmışdı sāye	*Biri misk kokulu kemendi (saçı) gölge yapmış, biri güneşin yüzüne gölge düşürmüştü.*
		İki cānan unutdılar cihānı Yaḳın oldı ki virelerdi cānı	*İki sevgili dünyayı unuttular. Az daha (aşklarından) canlarını vereceklerdi.*
	1880	Şu deñlü ṭurdılar bī-hūş iki yā Biribirin deñeyüb ḳaldılar zār	*İki sevgili birbirlerini süzüp ağlayana kadar hayran bir şekilde durdular.*
		Aña dek ṭutdılar anda şebātı K'aḳıtdı gözleri Nīl ü Fürātı	*Bu durumda gözleri Nil ve Fırat'ı akıtacak kadar sebat ettiler.*
		Ne Şīrīnden gözini ırdı Perwīz Ne Gül-günuñ özin şaşurdı Şeb-dīz	*Ne Perviz Şirin'den gözünü ayırdı; ne de Şebdiz Gülgun'dan şaştı.*
		Biraz devşürdi Şīrīn kendözini Deñedi bir daḫı şāhuñ yüzini	*Şirin biraz kendisini toparladı. Şāh'ın yüzüne bir kez daha dikkatle baktı.*
		Didi bu āfet ol şehdür muᶜayyen Ki görmişdüm cemālin çeşmede ben	*Dedi ki; "Bu afet, belli ki, o şahtır ki ben, güzel yüzünü su kaynağında görmüştüm.*
	1885	Hem atıdur ḥaḳīḳat ᶜayn-ı Şeb-dīz Budur bildüm muḥaḳḳaḳ Şāh Perwīz	*Hem atı (da) gerçekten aynı Şebdiz... (Evet) anladım, bu muhakkak Perviz'dir.*
76b		Şehüñ didārını gördi ġanīmet Ḥaẕer ḳıldı ki gide gine furṣat	*Şahın güzel yüzünü ganimet saydı (ve) fırsatın yine kaybolacağından korktu.*

Bu fikrile revān atından indi
Şehüñ öpüb elini gine bindi

Bu düşünceyle hemen atından indi; şahın elini öpüp tekrar (atına) bindi.

Şehen-şāh da ḥaḳīḳat bildi anı
Ol āteşdür bu kim yaḳmışdı cānı

Şahlar şahı da canını yakan ateşin gerçekte bu olduğunu anladı.

Bu eṣnāda yetişdi ol perīler
Ḳamusı ʿayb u noḳṣāndan berīler

Bu esnada, o ayıp ve eksikten uzak (olan) periler geldiler.

1890 Ṣorar bu kızlaruñ birine Pervīz
Ne bircik māhdur bu şāh-ı gül-rīz

Perviz, bu kızların birine "Bu gül saçan şah (Şirin), ne/nasıl eşsiz bir ay (yüzlü)dür?" diye sorar.

Naẓīri yok beşerde bu melek mi
Zemīn üzre ʿaceb mihr-i felek mi

İnsanlar arasında benzeri yok, bu melek mi; (yoksa) göğün yeryüzündeki güneşi mi?

Didi şeh-zādedür Şīrīndür adı
Velī yoḳdur bunuñ şekkerde ṭadı

Dedi ki; "Şehzadedir, adı (da) Şirin'dir. Ancak bunun tadı şekerde (bile) yoktur."

Çü Şīrīn adını güş itdi Pervīz
Gene kendü özinden gitdi Pervīz

Perviz, Şirin'in adını duyunca, gene kendini kaybetti.

Hemān atından ol dem indi yire
Yüzin dil-dār öginde sürdi yire

Hemen atından indi (ve) yüzünü sevgilinin (Şirin) önünde yere sürdü.

1895 İnüb Şīrīn daḫı vardı sücūda
Yetişdürdi özin terk-i vücūda

Şirin de inip secdeler etti. Varlığını ter etme (seviyesine) ulaştı.

İki şāhuñ gelüb ḫalḳı derildi
İki cānibde ādemler yığıldı

İki şahın (da) maiyetleri toplanıp gelerek iki tarafa biriktiler.

77a Şehüñ çākerleri bir ḳolda ṭurdı
Melāyik leşkeri bir yolda ṭurdı

Şah'ın hizmetçileri bir yanda, melekler ordusu (da) bir yanda durdular.

İki şāhı görenler ḳaldı ḥayrān
Ki ṣanmışlardı Belḳīs ü Süleymān

İki şahı görenler (onları) Belkıs ve Süleyman sanarak şaşkına döndüler.

Gören farḳ eylemezdi birbirinden
Seçilmezdi şehen-şeh dil-berinden

Gören birbirlerinden ayıramazdı. Şahlar şahı sevgilisinden ayırt edilemezdi.

1900 İlerü yüriyüb Şīrīn-i gül-ruḫ
Şehen-şāha didi ey şāh-ı ferruḫ

Gül yanaklı Şirin, ileri çıkarak şahlar şahına dedi ki; "Ey kutlu şah,

Bu çarḫ-ı ʿālīden āʿli serīrüñ
Hezār ola benüm bigi faḳīrüñ

Tahtın bu yüksek gökyüzünden dahha yüksektir. Benim gibi bin(lerce) fakirin, kulun olmalı.

	Süleymān-ı zamānsın heft kişver Senüñ fermānuña cümle musaḫḫar	*Zamanın Süleymanısın; Yedi ülke, tamamen senin buyruğun altındadır.*
	Egerçi şāhısın devr-i zamānuñ Muṭīʿuñdur ḳamu ḫalḳı cihānuñ	*Zamanın şāhısın, bütün cihānın halkı sana itaat etmektedir.*
	Velīkin umaram luṭfuñdan ey ḫan Ki ṭobraḳdan beni ḳaldura sulṭān	*Ancak, ey han ihsan ve ikramıyla sultanın (Perviz) beni topraktan kaldırmasını umuyorum.*
1905	Eger yoġise ʿöẕrile bahāne Bu ārāye yaḳīndür bende-ḫane	*Eğer (herhangi bir) özür veya bahaneniz yoksa, kulunuzun evi buraya yakındır.*
	Ḳadem rencīde ḳılsa n'ola sulṭān Ṭulūʿ itse şeref burcında tābān	*Sulṭān geri adım atsa (da) parlak ay şeref burcunda doğsa ne olur?..*
	Bizi ḳılsa müşerref ḫāk-i pāyi Anuñla gözümüz bulsa cilāyı	*Ayağının toprağı bizi şereflendirse (de), onunla gözümüz nuru bulsa...*
77b	Çü güş eyledi şeh Şīrīn sözini Sürūrından yire sürdi yüzini	*Şah Şirin'in sözünü duyunca, mutluluktan yüzünü yere sürdü.*
	Didi ey bāġ-ı cānuñ tāze servi İrem gül-zārınuñ zībā teẕervi	*Dedi (ki); "Ey gönül bağının taze servi (ağacı), İrem gül bahçesinin güzel sülünü,*
1910	Ne ḫaddümdür benüm mihmānuñ olmaḳ Yeter şehlük baña der-bānuñ olmaḳ	*Misafirin olmak benim ne haddime!.. Kapını bekçisi olmak bana padişahlık (olarak) yeter.*
	Benüm cānum benüm cānum senüñdür Ḳamu peydā vü pinhānum senüñdür	*Benim canım; benim (bu) canım senindir. Gizli ve açık (neyim varsa) senindir.*
	Anı fikr itme kim mihmān ʿāmuz Ḳabūl eyleriseñ derde ġulāmuz	*Hepimizin (sana) misafir olacağımızı düşünme; (ancak) kabul edersen kapında kulunuz."*
	Bu sözi işidüb şād oldı Şīrīn Gene şāha duʿālar ḳıldı Şīrīn	*Şirin bu sözü duyunca mutlu oldu (ve) gene Şah'a dualar etti.*
	Mehīn Bānūya ādem ṣalub ol māh Didi mülki müşerref eyledi şāh	*O ay (yüzlü) Mehinn banu'ya adam göndererek dedi (ki); "Şah memleketi şereflendirdi."*
1915	Revān eyledi peykin bār-gāha Şehüñ geldügini bildürdi māha	*Habercisini huzura gönderip ay (yüzlüye) Şah'ın geldiğini bildirdi.*
	Çü bildi şāhun iḳbālini Bānū Şeh istiḳbāline çıḳdı ḳıvanu	*Banu Şāh'ın geldiğini öğrenince, kıvanç duyarak onu karşılamaya çıktı.*

	Buluşub Ḫusreve çoḳ ʿizzet itdi Bayaġıdan daḫı yek ḫurmet itdi	*Hüsrev'le bir araya gelince (ona) çoḳ saygı gösterdi.* *Öncekinden daha çoḳ hürmet etti.*
	Gene ḳondurdı bir ʿālī sarāya Ki rifʿatde yetişürdi semāya	*(Onu) gene yüksek bir saray yerleştirdi ki, (bu sarayın)* *yüksekliği (neredeyse) gök yüzüne ulaşırdı.*
78a	Gene gönderdi envāʿ-ı neʿamdan Gene ṭoyladı Pervīzi keremden	*Gene çeşit çeşit nimetler, yiyecekler göndererek* *Perviz'i cömertliğinden doyurdu.*
1920	Şu deñlü pīş-keş gönderdi ḥadsüz Ḳumaşile cevāhirden ʿadedsüz	*Kumaş ve cevherlerden bir çoḳ hediyeler gönderdi*
	Ḳonadı ẕerrece ḫürmetde eksük Daḳīḳa ḳalmadı ḫidmetde eksük	*Hürmette zerre kadar (bile) eksiklik bırakmadı; (bir)* *dakika olsun hizmetinde eksiklik yapmadı.*
	Velī maḳṣūdını şāhuñ bilürdi Dimezdi sırrını pinhān ḳılurdı	*Ancak Şāh'ın amacını biliyor; sırrını söylemeyip* *gizliyordu.*
	Ekinci dānesin kim eyleye pāk Biter ol dāne ṭopraḳdan gene pāk	*Çiftçi -(eğer)- temiz tohum ekerse, o tane topraktan* *gene temiz biter.*
	Çü pāklīze güherdür merdüm-i pāk Anı ālūde ḳılmaz dāmen-i ḫāk	*Temiz insan saf cevher gibidir, onu toprak bulaştıramaz.*
1925	Çü Bānū gevher-i pākidi kānda Żarūrī gevherin ṣaḳlardı cānda	*Banu (da) madendeki saf cevher gibiydi; zorunlu olarak* *cevherini, özünü gönlünde saklardı.*
	Bilürdi şāh u Şīrīn ʿālemini Çekerdi ʿālem-i ʿaşḳuñ ġamını	*Şāh ve Şirin'in (arasındaki) ilişkiyi bilir (ve) aşk halinin* *üzüntüsünü çekerdi.*
	Ḥaẕer ḳılurdı kim ol iki dil-keş Ola birbirine ḫāşāk u āteş	*(Ancak) o iki sevdalının birbirleri için ateş ve saman* *(ateşle barut gibi) olacağından korkardı.*
	Nigārīnden cudā olmazdı Bānū Ṣanurdı ḫayrını Şīrīne ṣanu	*Banu Şirin'den ayrılmaz; onun için ne düşünse, hayırlı* *düşünürdü.*
	Didi aña [ki] ey ferzāne ferzend Ki sensin cümle ḫūbāna ḫudāvend	*Ona dedi ki; "Ey akıllı evlat ki, sen bütün güzellerin* *efendisisin*
78b 1930	Senüñ bir nāzuña biñ ḥūrī-yi ʿīn Degür bir tār-ı müyuñ Çīn u Māçīn	*Senin bir nāzın bin (tane) hūriye, saçının bir teli Çin ve* *Maçin'e değer.*
	Saʿādetdür sehī ḳaddüñe sāye Vücūduñdur ṣalāḥ u ḫayre māye	*Mutluluk, uzun ve düzgün boyunun gölgesidir; varlığın* *rahatlık ve hayırın mayasıdır.*

	Daḫı nev-zādesisin bu zamānuñ	*Bu zamanın dahayeni doğmuş, acemisisin, (henüz)*
	Ṣınamadun bed u nīkin cihānuñ	*dünyanın iyisini ve kötüsünü sınamadın.*
	Sen ol gencīne-i pürsün muḳaffel	*Sen (ağzına kadar) dolu kilitli bir hazinesin. Sakın hırsız*
	Ṣaḳın düzd-i ḥarāmī urmasın el	*el vurmasın.*
	Virür ḳalbüm şehādet şimdi bu şīr	*Kalbim, şimdi, bu aslanın seni avlamak için tedbirler*
	Senüñ ṣayduñ-çün eyler rāy-ı tedbīr	*düşündüğünü söylüyor.*
1935	Senüñ ḫod gözlerüñ āhūsı çün şīr	*Senin gözlerinin aslan gibi ceylanı, bebr ve kaplana ok*
	Urur bebr u pelenge tīr u şemşīr	*ve kılıç vurur.*
	Şikībini görüb ol nev-civānuñ	*O delikanlının cilvesini görüp de sakın aldatmasına*
	Firībine ṣaḳın aldanma anuñ	*kanma.*
	Anuñ maḳṣūdı vaṣluñdur cihānda	*Onun dünyada (tek) amacı, saña kavuşmaktır. Onu*
	Senüñ ʿaşḳuñ getürdi anı bunda	*buraya senin aşkın getirdi.*
	Viṣālüñdür ġaraż ol nev-civāne	*O delikanlının maksadı saña kavuşmaktır; geri kalan*
	Ḳalanını idinmişdür bahāne	*(her şeyi) bahane etmiştir.*
	Budur ḫavfum döküb şīrīn zebānı	*Korkarım ki, tatlı dil döküp saña kavuşma balını bedava*
	Yeye şehd-i viṣālüñ rāygānī	*yer.*
1940	Süre ẕevḳuñ çü senden bula vāye	*Kısmet bulduğunda, senden zevkini sürer, (sonra da)*
	Düşüre göñlini ġayrı hevāye	*gönlünün bir başka hevese kaptırır.*
79a	Seni gül bigi bir kez ḳoḫulaya	*Seni, gül gibi, bir kez koklasın; (sonra) gene elinden*
	Gene elden bıraġa ṭutamaya	*bıraksın, (uzun süre) tutamasın.*
	Sarāyında işitdüm varimiş çoḳ	*Duydum (ki), sarayında on binden fazla peri yüzlü*
	Perī-peyker güzeller onbiñ artuḳ	*güzeller varmış.*
	Bu dil-berlerden eyleyen ferāġat	*Bu güzellerden vaz geçen seninle nasıl yetinebilir?*
	Senüñle niçesi ide ḳanāʿat	
	Velī irürmeyicek vaṣluña el	*Ancak saña kavuşmaya elini yettiremeyince, aşkının*
	Oḳur ʿaşḳuñ kitābını muṭavvel	*kitabını (daha) uzun okur (saña daha uzun süre bağlı kalır.).*
1945	Seni āyīnile isteye benden	*Seni benden gereği gibi isteyerek sana kavuşmayı talep*
	Viṣālüñ iltimās eyleye benden	*etsin.*
	Ara yirde ḳılına ʿaḳd-i şerʿī	*Olması gereken her şey yerine getirilip aranızda şer'i*
	Ḳamu erkān ola aṣlıyla merʿī	*nikah kıyılsın.*

	Ulu ṭoy eyleyüb seni virevüz Murāduñ neyse aṣlıyla görevüz	*Büyük bir törenle seni verelim. Muradın neyse,,tamamen yerine getirelim.*
	Eger şāhise Ḫusrev biz de şāhız Ebāe'n-ced şeh-i ʿālem-penāhız	*Eğer Hüsrev şahsa, biz de şahız. Kuşaktan kuşağa (nesiller boyu), ülkeyi koruyan hükümdarız.*
	Ruḫ-ı Perv̄izise çün şemʿ-i ḫandān Cemālüñdür senüñ ḫūrşīd-i tābān	*Perviz'in yanağı gülen (ışıldayan) bir mum gibiyse, senin güzel yüzün (de) parlayan güneştir.*
1950	Er oldur kim ḳoya nefsi hevāsın Ḳabūl eyleye Maʿbūduñ rıżāsın	*Er odur ki, nefsinin isteklerini bırakıp Tanrı'nın rızasını tercih etsin.*
	Şol er kim nefsi yolına giderdür Erenler didiler zenden beterdür	*Nefsinin (istekleri) doğrultusunnda giden erkek (için) erenler, "Kadından beterdir." demişlerdir.*
79b	Gül ü reyḥān ile ḫoş bū tamarlar Ḳoḫulayub beyābāne atarlar	*Gül ve reyhandan güzel kokular elde ettikten (sonra) koklayıp kıra atarlar.*
	Niçe meyler ki ẕevḳile içerler Velīkin curʿasın yire ṣaçarlar[393]	*Nice şarapları zevkle içerler; ancak tortusunu (da) yere saçarlar.*
(91b)	Seni menʿ itmezem şeh ḳapusından Ayırmazam ġulāmı ṭapusından	*Seni Şāh'ın kapısından uzaklaştırmam; köleyi kapılandığı, hizmet ettiği yerden ayırmam*
1955	Ne vaḳtin ḫāṭıruñ olursa git var Velī burasını yād itme zinhār	*Gönlün ne zamān isterse, var git; ancak burayı sakın anma.*
	Eger bulmaḳ dilerseñ ser-firāzī İdin pīşe hemīşe pāk-bāzī	*Eğer başının yükselmesini (yücelmeyi) istiyorsan temiz, güzel şeyler yapmayı ādet edin.*
	Ki ʿaşḳ işi cihānda pāklükdür Ferāġ-ı ḳalbile bī-bāklükdür	*Çünkü aşk işi, cihanda temizliktir, kalbin (başka şeylerden) vazgeçmesiyle korkusuzluktur.*
	Bu güftārı çü Şīrīn eyledi güş Ṣafāsından yüregi eyledi cūş	*Şirin bu sözü duyunca, mutluluktan yüreği heecanla (çarptı).*
	Naṣīḥat dürleriyle oluben pür Ḳulaġına ṭaḳındı ṣanasın dür	*Öğüt incileriyle dolup, sanki kulagına inci takındı.*
1960	Şu kim Bānū şehüñ göñlinde idi Bunuñ da ḫāṭırı hem öyle idi	*Şu da Banu Şah'ın gönlünde idi. Bunun da gönlü hem öyleydi.*
	Bu ʿahd üstine Şīrīn içdi sevgend Be-nām-ı pāk-i Ḳayyūm-i Ḫudāvend	*Bu sözün üzerine Şirin temiz ve Kayyum olan Tanrı'nın adına and içti.*

[393] (t.t.): Bu beyitten sonraki iki beyit (1954-1955) yazmada 91b'de kayıtlıdır.

		Eger ʿaşḳı mükedder ḳılsa ḥālüm Ḳabūl itmeyem olmazsa ḥelālüm	*(Onun) aşkı beni üzüntülü bir hale getirse de, helalim olmadıkça kabul etmiyorum.*
		İşidüb andını Bānū inandı Dil ü cānile ʿahdine ṭayandı	*Banu andını işidince inandı; yeminine can u gönülden güvendi.*
		Rıżā virdi ki Perwīzile geh gāh Vara meydān u köşke ola hem-rāh	*Ara sıra Perviz'le meydana ve köşke gidip arkadaşlık etmelerine izin verdi.*
80a	1965	Welī şu şarṭile k'olmaya tenhā Ne dinilse dinile āşikārā	*Ancak yalnız kalmamak ve söyleneni duyulacak şekilde söyleme kşartıyla...*
		Meger bir ṣubḥ kim ḫūrşīd-i ḫaver Yire virmişdi nūrı zīb u zīver	*Bir sabah doğunun güneşinin ışığı yeri güzelleştirmiş ve süslemişti.*
		O yetmiş ḳız ki her birisi anuñ Ṣanasın māh-tābıydı cihānuñ	*O yetmiş kızın her biri sanki dünyanın parlak ayıydı.*
		Derildiler gelüb Şīrīn ḳatına Ḳamu bil baġladılar ḫidmetine	*Gelip Şirin'in huzurunda toplandılar (ve) hepsi (kendilerini) ona hizmet etmeye adadılar.*
		Ne ḳızlar her biri mānend-i Rustem Ġazāluñ ḳanın içerler çü żayġam	*Ne kızları, her biri Rüstem gibi(dirler). Ceylanın kanını aslan gibi içerler.*
	1970	Eger bunlar ḳılaydı ʿazm-i meydān Ururlardı felek ṭopına çevgān	*Eğer bunlar meydana çıksalardı, feleğin topuna çevgan vururlardı.*
		Ḳamusı ṭaḳınub serv üzre terkeş Ururlardı cihāna tīr-i āteş	*Hepsi servi (boylarının) üzerlerine sadak takınıp, cihana ateşli oklar atarlardı.*
		Ara yirden getürüb her ḥicābı Giderdiler ḳamu yüzden niḳābı	*Aradan utanmayı kaldırıp, hepsi yüzlerinden örtüyü aldılar.*
		Derildiler gene Şīrīn ḳatına Göneldiler ḳamu şeh ḥażretine	*Yine Şirin'in huzurunda toplanıp şaha hizmet etmeye yöneldiler.*
		Nigārīne ṭurub şeh ḳarşu geldi Hezār ikrāmile yanına aldı	*Şah ayağa kalkıp Şirin'i karşıladı, binlerce ikramda bulunarak yanına aldı.*
	1975	Görüb bu bütleri şeh cümle dil-bend Dil ü cāndan olurdı ārzū-mend	*Şah bütün bu gönül bağlayan put (gibi güzelleri) görünce,can u gönülden isterdi.*

Nişesten-i Ḫusrev be-ṭāḳ-ı Kisrā ve şenīden-i vefāt-ı Behrām

Hüsrev'in "Tāk-ı Kisrā"da Oturması ve Behrām'ın Öldüğünü Duyması

Meger bir ṣubḥ kim bu mihr-i rūşen
Ṭonatmışdı cihānı hem-çü gül-şen

Bir sabah, bu parlak güneş, dünyayı, gül bahçesi gibi donatmıştı.

Cihanı ser-be-ser ṭutmışdı nūrı
Zamānuñ göñli bulmışdı sürūrı

Işığı dünyayı baştan başa sarmış; zamanın gönlü mutluluğu bulmuştu.

Güneş bigi virüb āfāḳa pertev
Oturmışdı ᶜAcem taḫtında Ḫusrev

Hüsrev, güneş gibi ufukları aydınlatarak, Acem tahtında oturmuştu.

Gelüb dīvānına cümle ekābir
Selāṭīn-i cihān olmışdı ḥāżır

İleri gelenler divanda toplanıp dünyanın (bütün ülkelerinin) sultanları huzura gelmişlerdi.

1980 Oturmışdı gelüb ḳarşuda begler
Ṭururdı ḳapuda ḳullar nökerler

Beyler gelip karşıda oturmuş, kullar ve hizmetçiler kapıda durmuşlardı.

Bu der-gehde ṭuran begler ne kim var
Ḳamu ḫāmūşidi ṣan naḳş-ı dīvār

Bu mecliste ne kadar bey varsa, hepsi, sanki duvardaki süslemeler gibi sessizdi.

Bu eṣnāda gelüb bir peyk-i[394] çālāk
Şehe ḳarşu yüzini ḳıldı pür-ḫāk

Bu sırada hızlı bir haberci gelip Şāh'a karşı yüzünü toprağa yapıştırdı.

Didi şāhā hemīşe şād-mān ol
Ṭutub yir yüzini ṣāḥib-ḳırān ol

(ve) dedi (ki) "Ey Şāh, daima mutlu ol. Yeryüzünün (her tarafına sahip olarak) devrin sultanı ol.

92a Muẓaffersin olub ᶜömrüñ ziyāde
Olasun dāyimā ᶜayş u ṣafāda

Muzaffersin; ömrün artsın (ve) daimayiyip içip eğlenerek mutlu olasın.

1985 Tamām idüb işini devr-i eyyām
Cihāndan raḫtını devşürdi Behrām

Günlerin dönüşü (zamanın geçişi), işini tamamlayıp Behram, dünyadan eşyalarını topladı (göçtü).

Çü devri ᶜömrinüñ encāma yetdi
Ḳoyub çūbını çōpān bigi gitdi

Ömrünün zamanı tükenince, sopasını (her şeyini) bırakıp çoban gibi gitti.

Bu der-gehden çü merdūddı mey-i şūm
Dirīġile cihāndan gitdi maḥrūm

Bu dergahdan uğursuz (haram) içki gibi kovuldu. Dünyadan, "Vah vah, yazık!" sözleriyle mahrum gitti.

Bu güftārı işitdükde şehen-şah
Melūl olub göñülden eyledi āh

Şahlar Şāh'ı bu sözü işitince, üzülüp gönülden (bir) ah çekti.

Didi bugün aña oldıysa bu kār
Bize daḫı olur yarın bu nā-çār

"Bugün bu iş ona olduysa, çaresiz, yarın bize (de) olur." dedi.

---

[394] Bkz. 348. dipnot.

1990 Bu çarḫ-ı siflenüñ yoḳdur temīzi
Żelīl eyler şoñunda her ʿazīzi

Bu aşağılık feleğin temiz (bir işi) yoktur. Her aziz (olanı) sonunda rezil eder

Eger Çūbīn cihāndan dermese raḫt
Degür miydi ʿaceb Pervīze bu taḫt

Çubin, eğer bu dünyadan göçmeseydi, acaba bu taht Perviz'e kalır mıydı?

Gülerken yüzine anuñ bu devrān
Süleymānam diyu söylerdi yalan

Zaman yüzüne gülerken, (ben) Süleymān'ım diye yalan söylerdi.

Çü döndürdi yüzini devlet andan
Yumuben gözlerin gitdi cihāndan

Devlet ondan yüz çevirince, gözlerini yumup dünyadan göçtü.

Ḳanı ol urduġı lāfile daʿvī
Bu ṣūretden görünmez şimdi maʿnī

Onun sözleriyle davası nerede. Şimdi bu şekilden, resimden (hiçbir) anlam ortaya çıkmıyor.

92b 1995 Arayu isteyü buldı getürdi
Nigārın ḳaṣrına anı yetürdi

Onu arayıp izleyerek bulup Şirin'in köşküne getirdi.

Nigārīn perde aşdurdı araya
Aña kürsī ḳonuldı ṭaşraya

Şirin araya (bir) perde astırdı; onun (için de) dışarıya (bir) sandalye koyuldu.

Geçüben kürsīde oturdı Ferhād
Ḳarār itdi şanasın küh-ı pūlād

Ferhat geçip sandalyede oturdu. Demirden (bir) dağ gibi yerleşti.

O perdeyle çün olmamışdı hem-rāz
Didi bu perdeden ne çıḳa āvāz

O pardanin ne olduğunu (tam olarak) bilmediği için "Bu perdeden nasıl ses çıkacak?" dedi.

Anı bilmezdi kim perde açub baş
Ḳılaydı kendüyi ʿālemlere fāş

Başın, perdeyi açıp kendini ālemlere göstereceğini bilmezdi.

Mükāleme-kerden-i Şīrīn bā-Ferhād der-bār cūy-ı şīr

Şirin'in Ferhat'la süt ırmağını saraya akıtmak konusunda konuşması

2000 İçinden perdenüñ Şīrīn çü şehnāz
Şeker tengin açub gösterdi āvāz

Şirin, perdenin arkasından, şeker dudaklarını açarak, şehnaz (makamında söyler) gibi konuşmaya başladı.

Açıldı nāzile ol ḳufl-ı laʿlīn
Ḳaruşdurdı nebāt u ḳande şīrin

O lal taşından (yapılmış) kilit (dudaklar), nazla açıldı ve şekerle bala sütünü karıştırdı.

Sözi-y-ile ḳılurdı ḫanı bende
Olurdı murdeler lafẓıyla zinde

Sözüyle sultanı kul yapar,ölüleri diriltirdi.

Şeker güftāridi her ḳavli şīrīn
Dimişlerdi anuñ-çün aña Şīrīn

Şeker sözlüydü, her sözü tatlıydı. Bundan dolayı ona Şirin (tatlı) demişlerdi.

		Şeker tengin ne yirde kim açardı İşiden kişi kendüden geçerdi	*Şeker dudaklarını nerede açsa, (sözünü) duyan kişi kendinden geçerdi.*
3a	2005	İşidince sözini güş-ı Ferhād Hemān ol dem düşürdi cāne feryād	*Ferhat, (onun) sözünü (sesini) duyunca, o anda gönlü ağlayıp feryat etmeye başladı.*
		Revān oldı başından şu bigi hūş Özini ol zamān ḳıldı ferāmūş	*ʿAḳlı başından şu gibi aktı. O anda kendin unuttu (kaybetti).*
		Şataşdı āteşe yandı yaḳıldı Fiġān eyleyü kürsïden yıḳıldı	*Ateşe bulaştı, yanıp yakıldı. Feryat ederek sandalyeden aşağı düştü.*
		Şanasın kühidi olmışdı perrān Yaturdı bïd-veş endāmı lerzān	*Sanki kanatlanmış bir dağdı. (Boylu boyunca) uzanmış vücudu söğüt (yaprağı) gibi titriyordu.*
		Çü gördi nāzenin ol bï-nişānın Yaḳın oldı ki teslïm ide cānın	*Nazlı (Şirin) (kendisi yüzünden) cansız (gibi duran Ferhat'ı) görünce, az kalsın canını tesli ediyordu.*
	2010	Çün olmışdı kelāmından figende Gene ḳıldı söziyle anı zinde	*Sözünden (sesinden) yıkılıp düştüğü için, onu yine sözüyle kendine getirdi.*
		Didi Ferhāda Şïrïn ey hüner-ver Çü mümimiş elüñde seng-i mermer	*Şirin Ferhat'a "Ey hünerli (adam), elinde mermer taşı mum gibi (olurmuş) "dedi.*
		Sever şïri benüm ġayet mizācum Ḳamu zaḥmetlere oldur ʿilācum	*Benim mizacım (yaradılışım), sütü çoḳ sever; bütün hastalıklara ilacım odur.*
		Maḳāmumdur velï pür-seng-i ḫāre Gelüb gele yetişmez bu diyāre	*Ancak bulunduğum yer sert taşlar ve kayalıklarala doludur. Buraya sürü (koyun veya inek sürüsü) ulaşamaz.*
		Bu maʿnïden çekerven şïre ḳıllet Çeker çōpānlarum da niçe zaḥmet	*Bu yüzden süt kıtlığı çekerim. Çobanlarım da bir çok zahmetler çekerler.*
	2015	Murād oldur ki bir tedbïr idesin Kesüb bu ṭaşı cüy-ı şïr idesin	*İsteğim bir çare düşünerek bu kayalıkları kesip süt ırmağı haline getrimendir.*
93b		Ṣaġalar dökeler olmaya teʾḫïr Aḳa āb-ı revān bigi gele şïr	*Sağıp (kanala) döksünler, gecikmesin. Süt akar şu gibi akıp gelsin.*
		Bu şanʿatda seni māhir didiler Kemālile işe ḳādir didiler	*Senin (için) "Bu sanatta beceriklidir, işi tam olarak yapabilir" dediler.*
		Ḳamu şanʿatlaruñ bu yolda ḫarc it Ne varise kemālüñ bunda derc it	*Bütün hünerlerini bu yolda kullan, ne kadar becerin varsa, bu iş için harca.*

	Bu maḳṣūda kılursañ bizi vāṣıl Senüñ daḫı murāduñ ola ḥāṣıl	*Sen bizi bu isteğimize kavuşturursan, senin de istediğin olsun.*
2020	Sözine gerçi kim degmişdi güşı İşitmezdi velī yoġidi hūşı	*(Şirin'in) sözü (Ferhad'ın) kulağına ulaşıyordu; ancak, ʿaḳlı başında değildi, işitmiyordu.*
	Sözini işidür bigi ṭururdı Gehī ʿaḳlı giderdi otururdı	*(Onun) sözlerini işitiyor gibi duruyordu; bazen (de) ʿaḳlı başından gitmiş (bir halde) otururdu.*
	Cevābında nigāruñ oldı ḫāmūş Vücūdını ḳamu ḳıldı ferāmūş	*Şirin'in cevabını sessizlikle verdi. Vücudunu tamamen unuttu.*
	Dilinden gelmedi hergiz ʿibāret Hemīn itdi eli-y-ile işāret	*Dilinden hiçbir söz söylemedi; eliyle şöyle işaret edebildi.*
	Ṭurugeldi yirinden ṭaşra çıḳdı Ögini devşürüb dört yañe baḳdı	*Yerinden kalkıp dışarı çıktı ve aḳlını toparlayıp dört yanına baktı.*
2025	Varub ādemlerinden şordı ḥāli Didi n'oldı bu güftāruñ me'āli	*Gidip adamlarından durumu sordu; "Bu söylenenlerin. anlamı nedir?" dedi*
	Didiler neyse maḳṣūdını māhuñ Aña bildürdiler emrini şāhuñ	*Ay (yüzlünün) maksadı neyse, anlattılar. Şāh'ın emrini ona bildirdiler.*
94a	Ḫaber-dār oldı buyruḳdan çü Ferhād Yüridi şevḳile ol ṭaġa çün bād	*Ferhat emirden haberdar olunca, o dağa rüzgār gibi yürüdü.*
	Çü māhuñ göñlini bilmişdi nāzük Şurūʿ itdi ol işe cüst ü çābük	*Ay (yüzlünün) gönlünün nazik olduğunu bildiği için çabucak o işe girişti.*
	Ele alub külüngin eyledi ḫīz Hemān gösterdiler ol mevżiʿi tīz	*Hemen (ona, kanalı yapacağı) yeri gösterdiler; (o da) eline kazmasını alıp süratle (işe girişti).*
2030	İşe başlayub urdı tīşe senge Ser-āġāz eyledi sengile cenge	*İşe başlayıp kayaya kazmayı vurdu. (Böylece) taşla (olan) savaşa başladı.*
	İki ḳat ṭaş döşedi kesdi bir cūy Ki şıġmazdı o ṭaşlar derzine mūy	*İki sıra taş döşeyip (öyle) bir şu yatağı oluşturdu ki, o taşların aralarına ḳıl (bile) sığmazdı.*
	Ġubārından cilā virdi çü çeşme Gelüb şuyın ucında düzdi çeşme	*Tozundan göze parlaklık verdi: Su (yatağının) ucuna gelip (orada) bir çeşme yaptı.*
	Düzetdi çeşmenüñ öñinde bir ḥavż Kenārına bu ḥavżuñ döşedi ravż	*Çeşmenin önünde bir havuz yaptı (ve bu) havuzun çevresini (de) bahçe (olarak) düzenledi.*

	Niçe dürlü temāşā-y-ile taṣvīr O ḥavż u çeşmede itmişdi taḥrīr	*O havuz ve çeşmeye bir çok çeşit resimler ve tasvirler çizmişti.*
2035	Cilā virmişdi ol ḥavża ser-ā-ser Ki utanurdı anı görseydi kevşer	*O havuzu, baştanbaşa (öyle bir) süslemişti ki, kevser onu görse, utanırdı.*
	Ḳamu zūrın çü bāzūya getürdi Bir ay olınca işini bitürdi	*Bütün gücünü bileğinde toplayıp, bir ayda işini bitirdi.*
	Tamām oldı çü ḥavż u çeşme vü cūy Sürerlerdi görenler ṭaşına rūy	*Havuz çeşme ve kanal tamama olduğunda, görenler taş(lar)ına yüz sürerlerdi.*
)4b	Hünerler gösterüb bu işde üstād Bu cūy u çeşmeyi itmişdi ābād	*Üstad, hünerini göstererek bu kanalı ve çeşmeyi yapmıştı.*
	Ki ol cūya şalınsa āb u yā şīr Gelürdi çeşmeye olmazdı taġyīr	*Ki o kanala şu veya süt bırakılsa, değişip bozulmadan (başka bir yere sapmadan) çeşmeye gelirdi.*
2040	Bes ol dem küh-ken ḳıldı işāret İrürdiler nigārīne beşāret	*(İşin bittiği) o anda, Ferhat işaret etti (ve) Şirin'e müjdeyi ulaştırdılar.*
	İşitdükde anı şād oldı Şīrīn Ṭurugeldi yirinden ol nigārīn	*Şirin o (haberi) duyunca, mutlu oldu ve yerinden kalktı.*
	Suvār olub yetişdi cūy [u] ḥavża İrişdürdi boy-ı servini ravża	*Ata binip kanal ve havuzun (olduğu) yere geldi; servi boyunu bahçeye ulaştırdı.*
	Varub seyr itdi ol cūyı ser-ā-ser Leb-i laʿlini virdi küha zīver	*Gidip o kanalı baştanbaşa gezdi, lal taşından dudağını dağa süs (olarak) verdi.*
	Revān oldı çü ḥavża āb-ı ḥayvān Şusuzluḳdan ölenler buldılar cān	*Sanki havuza ab-ı hayat akmış gibi susuzluktan ölenler cān buldular.*
2045	Begendi işin üstāduñ nigārīn Didi cān u göñülden aña taḥsīn	*Şirin üstadın (yaptığı) işi beğendi (ve) ona cān u gönülden iltifatlar etti.*
	Çü gördi kevşer ü ḫuld-ı[395] berīni Didi Ferhada yüz biñ āferīni	*Kevseri ve yüce cenneti görünce, Ferhad'a "Yüzbinlerce aferin" dedi.*
	Naẓar ḳılduḳca bu geldi dilinden Ki bu gelmez Benī Ādem elinden	*Baktıkça dilinden, "Bu (iş) insanoğlunun yapabileceği bir iş değildir." (sözleri) döküldü.*
	Ḳıġırdı ḳatına Ferhādı ḫalvet Aña tekrīmile çoġ itdi ḥürmet	*Ferhad'ı tek başına huzuruna çağırdı, ona çoḳ ikramda bulunarak saygı gösterdi.*

[395] Bkz. 375. dipnot.

95a	Didi her işüñe taḥsīn ü sābāş Velī bizden ne ola aña pā-dāş	*Dedi (ki); "Her işine bravo...Ancak biz onun karşılığı (olarak) ne verebiliriz?"*
2050	Müheyyā idüben ḳılmışdı ḥāżır Getürdiler buyurdı çoḳ cevāhir	*Emretti; (daha önceden) hazırlamış olduğu bir çok mücevheri getirdiler.*
	Şu gevherler ki her biri bahāda Degürdi genc-i Ḫusrevden ziyāde	*O mücevherler ki, pahada, her birisi Hüsrev'in hazinesinden fazla ederdi.*
	Buña göre niçe dürr ü güherler Nisār itdi yükile sīm ü zerler	*Bunun gibi bir çok inci ve mücevherler, yükle altın ve gümüşler saçtı.*
	Virüb bunları Ferhāde nigārīn Niçe ʿöẕrile didi aña Şīrīn	*Şirin bunları Ferhad'a verip bir çok özürler dileyerek dedi (ki):*
	Senüñ ecrüñ degüldür çünki maḳdūr Velīkin ṭut bu deñlü müzdi maʿẕūr	*Senin mükāfātın çünkü takdir edilmemiştir, fakat bu kadar ücreti ma'zur gör.*
2055	Ki şimdi bizde de el ṭarlığı var Bizümle ḳılletüñ çoḳ yārlığı var	*Ki şimdi, bizde de el darlığı var, yokluğun bizimle çoḳ arkadaşlığı var.*
	Eger yoldan giderse bu ʿavā'iḳ[396] İdevüz ḫidmeti üstāda lāyıḳ	*Eğer bu engeller yolumuzdan kalkarsa, biz (de) üstada layık hizmet ederiz.*
	Nigārīnüñ sözi olınca āḫir İşini kūh-ken itmişdi āḫir	*Şirin'in sözü sona erince/erinceye kadar Ferhat işini bitirmişti.*
	Nigāriçün idüb medḥ ü şenālar Devām-ı ʿömrine ḳıldı duʿālar	*Şirin'e övgüler yağdırıp, ömrünün devam etmesi için dualar etti.*
	Ṭoḳunmayub gözine laʿl ü gevher Ḥużūrında bu şiʿri itdi ezber	*Lal ve mücevheri dikkate almaksızın (Şirin'in) huzurunda bu şiiri ezberden (okudu):*

95b Ġazel-ḫᵛānden-i Ferhād münāsib-i ḥāl *Ferhad'ın duruma uygun gazel söylemesi*

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

2060	*Ḳaṭre-i eşküm nigār içün baña gevher yeter* *Gözlerüm ḫod sīm olubdur rūy-ı zerdüm zer yeter*	*Yar için döktüğüm gözyaşımın damlası bana cevher (olarak)yeter. Gözlerim gümüş olmuşturağlamak (tan sadece akı kalmıştır), sarı yüzüm (de) altın(olarak)*
	Çıḳdı çeşmümden cevāhir dīde-i ḫūn-bāruma *Tūtiyā idinmekiçün müşt-i ḫāk-i der yeter*	*Gözlerimden inciler (gibi gözyaşları) çıktı. Kan saçan gözlerime tutiya edinmek için kapının bir avuç toprağı yeter.*

[396] Metinde "avayık" şeklinde yazılmış.

Fārigam serv-i çemenden ḳāmetüm besdür baña
Gönlüme cān ravżasında gözlerüñ ʿabher yeter

Çimenliğin servisinden vazgeçmişim, baña (kendi) boyum yeter. Cān bahçesinde gönlüme nergis çiçeği (olarak) gözlerin yeter.

N'eylerem sensüz gerekmez baña Mışruñ ḳandını
Sen ki Şīrīn-i cihānsun sözlerüñ şekker yeter

Sensiz Mısır'ın şekerini ne yapayım, baña lazım değil. Sen ki,. dünyanın Şirin'isin, şeker (olarak) sözlerin yeter.

N'eyleyem laʿlüñ meyinden curʿa virmezseñ baña
Gözlerüm yaşı şarāb u kāsesi sāġar yeter

Dudağının şarabından baña (bir) yudum vermezsen ne yapayım? Şarap (olarak) göz yaşlarım, kadeh (olarak da) göz çukurlarım yeter.

Meşnevī

2065 Bes ol cevherlerüñ merġūb olanın
Şehen-şehler ḳatında ḫūb olanın

Sonra, o mücevherlerin beğenilenini, şahlar şahına göre güzel olanını

Daḫı her nesnenüñ buldı nefīsin
Araşdurdı ḳamu ḫāṣ u re'īsin

Yine her şeyin en güzelini, seçkin ve iyisini araştırıp buldu.

Nigārīne virüb minnetler itdi
Ayaġınuñ tozında ḳodı gitdi

(Bunları) Şirin'e vererek teşekkür etti (ve) (şirin'in) ayağının tozunda bırakarak (ayağının altına sererek) gitti.

Ḳalanın ḳapuda yaġmāya virdi
Eliyle başını ġavġāya virdi

Geri kalanını kapıda dağıttı. Kendi eliyle başına dert aldı.

96a Ḳamu gencīneden yiğ gördi ʿaşḳı
Bu ʿālemden gidince sürdi ʿaşḳı

Aşkı bütün hazinelerden (daha) üstün gördü. Aşkı ölünceye kadar sürdü.

2070 Daḫı meyl itmedi dārile bāġa
Dil ucından delürdi düşdi ṭaġa

Artık eve, bahçeye meyl etmedi. Gönlünün yüzünden delirip dağlara çıktı.

Ṣaḥrā-giriften-i Ferhād der-ʿaşḳ-ı Şīrīn

Ferhad'ın Şirin'in aşkından çöle düşmesi

Çü Ferhād oldı Şīrīn mübtelāsı
Dülendi ḳalb-i cānında belāsı

Ferhat Şirin'e āşık olunca, canınıniçinde belası çoğaldı.

Ġam-ı Şīrīnidi her demde kārı
ʿAẕābile geçerdi rūzgārı

Her an işi, Şirin'in üzüntüsüydü. Zamanı azapla geçerdi.

Ḫarābidi ġam-ı ʿaşḳile ḥāli
Yoġidi ṣabr u ārāma mecāli

Aşk derdiyle hali perişandı. Sabredip dinlenmeye gücü yoktu.

Aña āsān gelürdi müşkil-i ʿaşḳ
Dilini ġarḳa virmişdi gil-i ʿaşḳ

Aşk zorluğu, zahmeti ona kolay gelirdi. Aşkın balçığı gönlünü boğacak hale gelmişti.

2075	Şarāb-ı ʿaşḳile olmışdı sekrān Gezerdi ṭaġda vaḥşī bigi ʿuryān	*Aşk şarabıyla sarhoş olmuş, dağlarda vahşi gibi çırılçıplak gezerdi.*
	Aḳardı rūz u şeb çeşmi bıñarı Ḳılurdı ney bigi her demde zārī	*Gece gündüz gözünün pınarı akardı. Her zamān ney gibi ağlardı.*
	İçi pür-ḫūnidi çün ġonce-i gül İderdi sūzile efġān çü bülbül	*İçi, gül goncası gibi kan doluydu. (İçinin) yanmasıyla bülbül gibi feryat ederdi.*
	Ne derdinüñ arardı çāresi ne Ne bir merhem bulurdı yāresine	*Ne derdinin çaresinin ne olduğunu arardı, ne de yarasına bir merhem bulurdu.*
96b	Dökerdi ḳanile eşk-i revānı Cihānı lāle-zār itmişdi ḳanı	*Akan gözyaşıyla kan dökerdi; kanı dünyayı lāle bahçesine döndürmüştü.*
2080	Bu dünyānuñ nebāt u şehd ü şīrin Añа telḫ eylemişdi ʿaşḳ-ı Şīrīn	*Şirin'in aşkı, bu dünyanın şekerini, balını ve sütünü ona acı etmişti.*
	Ḳamu derdin öziyle ḥālleşürdi Ne sözi varise hem söyleşürdi	*Bütün dertlerini kendisiyle paylaşarak ne söyleyecekse, (kendi kendine) söylerdi.*
	Didi kendüye ey bende düşdüm ʿAceb dāma ṭutuldum bende düşdüm	*Kendine şöyle dedi: "Hey ben de mağlup oldum, acayip tuzağa tutuldum, ökseye yakalandım."*
	Dil ucından ṣataşdum bu belāya Yürürken fāriġ uġradum ḳażāya	*Bu belaya gönül yüzünden bulaştım. (Hiçbir şeyden) habersiz yürürken kazaya uğradım.*
	Esīr olduñ dil-i nā-mihribāna Yüzin düşdüñ belā-yı nā-gehāna	*Şefkatsiz (bir) gönülün esiri oldun. Yüz üstü, yüzü koyun ansızın belaya düşdün.*
2085	Bu dünyāyı saña zindān sen itdüñ Elüñle ḫāneñi vīrān sen itdüñ	*Bu dünyayı sen kendine zindan ettin. Elinle kendi evini yıktın.*
	Çekersin rūz u şeb rencile miḥnet Gene senden yetişdi saña nekbet	*Gece gündüz eziyet ve sıkıntı çekersin. Talihsizlik saña. gene senden geldi*
	Bu resme söylenüb ṣaġu ṣaġardı Yaşı yaġmurı ṭurmazdı yaġardı	*Bu şekilde söyleyip ağıt yakardı. Gözyaşının yağmuru durmadan yağardı.*
	Eridürdi içi yaġın çü be-sūz Bir odidi yanardı gice gündüz	*Gece gündüz yanan bir ateşti. İçinin yağını ateşle (eritir) gibi eritirdi.*
	Egerçi ẓāhir eyüyidi ḥāli Velī ḳılmışdı yolında kemāli	*Görünüşte durumu iyi olsa (da) gittiği yolda en son noktaya ulaşmıştı.*

97a	2090	Ḳamu ʿāşıḳlaruñ ser-defteriydi Çü ʿaşḳidi buḫūr ol micmeriydi	*Bütün aşıkların defterinin başıydı. Sanki aşk tütsüydü (de), o buhurdandı.*
		Cihānı ṭoldurub şavt-ı nefīri Diyār-ı[397] ʿaşḳuñ olmışdı emīri	*Sur sesi dünyayı sarıp aşk ülkesinin emiri olmuştu.*
		Vücūdı şehrini yıḳmışdı renci Ḫarāb oldığı-çün bulmışdı genci	*Üzüntüsü vücudunun şehrini yıkmıştı. Harabe haline geldiği için hazineyi bulmuştu.*
		Enīs olmazdı insāndan ḳaçardı Beyābānda vuḥūşile geçerdi	*İnsanlara yakınlaşamaz, kaçardı. Bozkırda vahşi (hayvanlarla) vaktini geçirirdi.*
		Bilesince sekerdi kebke⌣jricek Segirdürdi bile āhū göricek	*(Hayvanların yanlarına) gittiğinde, keklik onunla birlikte sekerdi. Ahu onu görünce (onunla) birlikte seğirtirdi.*
	2095	Ḫarīfidi anuñla cins-i ḥayvān Yalınurdı aña ḳablan u arslan	*Hayvan cinsi onunla arkadaştı; (öyle ki) aslan ve kaplan ona yaltaklanırlardı.*
		Yolın seçmezdi ögin gözlemezdi Beyābāndan yolı farḳ eylemezdi	*Yolunu seçemez, önüne bakmazdı. Bozkırdan yolu ayıramazdı.*
		Aña yeksānidi yir yüzi dübdüz Uyumazdı gezerdi gice gündüz	*Yeryüzü onun için dümdüzdü, her yeri aynıydı. Gece gündüz uyumaz, gezerdi.*
		ʿAceb derde giriftāridi Ferhād Ġam-ı Şīrīn anı ḳılmışdı nā-şād	*Ferhat büyük bir derde kapılmıştı. Şirin'in üzüntüsü onu mutsuz ediyordu.*
		İçi derd ü elemler ṭolmışidi Çü fīliken teni mūr olmışidi	*İçi dert ve elemle dolmuştu. Vücudu fil gibiyken karıncaya dönmüştü.*
	2100	Ḳamu endāmını sükmişdi Şīrīn Kemān idüb belin bükmişdi Şīrīn	*Şirin, bütün boyunu, bosunu eğmiş, belini (de) yay gibi bükmüştü.*
97b		İrişüb ʿömrinüñ güni zevāle Teni dönmişdi bedriken hilāle	*Ömrünün günleri sona yaklaşıp, vücudu dolunay (gibiyken) hilale dönmüştü.*
		Velī ṭoymazdı bu renc ü belāya Gece gündüz çekerdi ibtilāya	*Ancak bu sıkıntı ve belaya doymazdı. Gece gündüz sıkıntı çekerdi.*
		Eger zaḫm ursalardı ıh dimezdi Bu ten renci-y-içün āh eylemezdi	*Yaralasalar (bile) "ıh" demezdi. Bu vücut yarası için ah etmezdi.*
		İderdi derd-i cānile velī āh Keserdi göklere āhı-y-ile rāh	*Ancak gönül derdiyle ah eder, ahından göklere yol yapardı.*

[397] Bkz. 348. dipnot.

2105	Elīf ḳaddini ʿaşḳ itmişidi lām Ṭuyurmazdı anuñ cismine ālām	*Aşk (elif gibi düz vu uzun olan) boyunu "lam"a çevirmişti. Onun vücuduna acıları hissettirmezdi.*
	Çıḳarmazdı çü Şīrīni dilinden Gidermezdi müdām adın dilinden	*Şirin'i gönlünden çıkarmadığı için, hiçbir zamān adını dilinden uzaklaştırmazdı.*
	İdinmişdi ḫayālin gerçi hem-rāh Velī görmek daḫı isterdi geh gāh	*Gerçi (onun) hayalini (kendisine) arkadaş etmişti ama, zamān zamān (kendisini) görmek istiyordu.*
	Diyārını dem-ā-dem yürinürdi Sarāyını ıraḳdan çevrinürdi	*Zamān zamān onun (bulunduğu) bölgeyi dolaşır, uzaktan sarayının etrafını dolanırdı.*
	Fiġānile diyārın ṭolanurdı İşidüb küh anı yañıḳulanurdı	*Feryād ederek (onun) bölgesini dolanırdı; (bu sesi) dağ işitip yankılanırdı.*
2110	Çü yoġidi şurūʿı lehv ü luʿbe Ṭavāf eylerdi ḳaşrını çü Kaʿbe	*Oyun ve eğlenceyle işi yoktu. (Şirin) köşkünü Kabe'ymiş gibi tavaf ediyordu.*
	Niyāz idüb ḳılurdı anda secde Ḳıyāmidi namāzı gāh ḳaʿde	*Yalvarıp yakararak orada secde ederdi. Namazı bazen ayakta durmak ve bazen (de) oturmaktan ibaretti.*
98a	Ḥişārını penāh idinmişidi Sarāyın ḳıble-gāh idinmişidi	*(Köşkün) hisarını (kendisine) sığınacak yer edinmişti. Sarayını (da) kıble (olarak) belirlemişti.*
	Ḳaşı miḥrābına ṭoġru ṭururdı Namāzını añа ḳarşu ḳılurdı	*(Şirin'in) kaşının mihrabına doğru durur, namazını ona karşı kılardı.*
	Bu ḥālile gezüb aġlariken zār Zebānından gelürdi dāyim eşʿār	*Bu halle gezip ağlarken dilinde daima şiirler olurdu.*
2115	Ḳamu ebyātı şīrīn çün ʿaselden Ol eşʿāruñ biri işbu ġazelden	*Bütün şiirleri sanki baldanmış gibi tatlıydı. O şiirlerden gazel (tarzında) biri işte (budur):*

Ġazel-ḫᵛānden-i Ferhād — *Ferhad'ın gazel okuması*

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü faʿūlün

Ol ġamzeleri ḫançer ü çeşmeyni ḥarāmī *Ger ḳare yire ḳanmazı ḳare revā mı*	*O gamzeleri hançer ve gözleri harami (olanın) kara yere (dünyaya) doymayana kara dünya yakışır mı?*
Nāzüklükile dāne-i ḫālini bürimiş *Dil murġını ṣayd itmek içün ṣaçları dāmı*	*Saçlarının tuzağı, gönül kuşunu avlamak için naziklikle beninin tanesini bürümüş.*
Ebrūlaruñı gözlerüñile gören aydur *Miḥrāb-ı muṣallānuñ iki esrük imāmı*	*Kaşlarınla gözlerini gören (onlar için); "Ka'be'de Musalla mihrabının vecd içindeki iki imamıdır" der.*

Şeh-nāzile eyledi ʿuşşāḳı muḥayyer
Virmedi ḥicāzında dile rāst maḳāmı

Şehnazla aşıkları hayrete düşürdü. Hicaz'ında gönüle uygun bir yer vermedi.

Şaçuñ bigi uzatmışiken sözini Ferhād
Şīrīn lebüñüñ yādile ḫatm itdi kelāmı

Ferhat sözünü saçın gibi uzatmışken, tatlı dudağını yad ederek sözünü bitirdi.

Meşnevī

Ġam-ı Ferhādı çün ṭuydı her ādem
Anı ʿaşḳ eyledi rüsvāy-i ʿālem

Her insan Ferhad'ın üzüntüsünü duyunca, aşk onu ʿāleme rüsva etti.

Boyandı āhınuñ dūdı semāya
İrişdi nālesi ʿarş-ı ʿalāya

Ahının dumanı gökyüzünü kapladı. Feryadı Arş-ı ala'ya ulaştı.

Ṭuyurdı naʿresi rāz-ı dilini
Anuñ keşf eyledi her müşkilini

Narası gönlünün sırrını duyurarak bütün sıkıntılarını açığa vurdu.

Bilürdi ʿaşḳile ol şūḫ-ı tannāz
Gözi yaşı-y-idi āhıyla ġammāz

O herkesle eğlenen şuh aşktan dolayı (akan) gözyaşının ve (çektiği) ahın (onu) gammazladığını bilirdi.

Çü Ferhāduñ sözi dünyāyı ṭutdı
Şehüñ ādemleri daḫı işitdi

Ferhad meselesi dünyayı tutunca, şahın adamları da işitdi.

Didiler ġamz idüb Pervīz şaha
Ki bir bī-dil hevā-dār oldı māha

(Onu) Perviz Şāh'a gammazlayarak dediler (ki); "Bir āşık, ay (yüzlüye) meyl etti.

Bu ḫalḳ içre olan ṣavt u ṣadāyı
Şehe ʿarż itdiler her mā-cerāyı

Bu halkın içerisinde (dolaşan) dedikoduyu, olup biten her şeyi Şāh'a anlattılar.

Didiler düzdigin ḥavżile cūyı
Ḳamu bildürdiler ol goft u gūyı

(Onun) havuz ve kanalı yaptığını söylediler. Bütün dedikoduyu bildirdiler.

Ki Şīrīni sevübdür şimdi Ferhād
Urubdur ʿaşḳına göñlinde bünyād

(ve dediler) ki, şimdi Ferhat Şirin'i sevmektedir. Gönlünde onun aşkını inşa etmektedir.

Yaḳubdur cānını Şīrīnüñ odı
Ki yoḳdur kimseden ḳorḳusı ödi

Şirin'in ateşi gönlünü (öyle) yakmıştır ki, kimseden korkması çekinmesi yoktur.

Belürdi ʿaşḳile nām u nişānı
Ḳamu ḫalḳuñ dilinde dāstānı

(Onun) adı sanı aşkla (birlikte) ortaya çıktı. Hikāyesi, bütün halkın dilindedir.

Cihān u cāniçün çekmez melālet
Gezer ʿālemde rüsvā vü melāmet

Dünya ve cān kaygısından dolayı üzülmez. Dünyada rüsva ve (her şeyden) vazgeçmiş (bir halde) gezer.

Ḳomış būd-ı vücūdın cümle rehne
Özi müflis yürür ser-pā berehne

Vücudunu, varlığını rehine bırakmıştır. Kendisi iflas etmiştir; başı, ayağı çıplak, serserice gezmektedir.

Anı şāh işidüb oldı mükedder
Ṣanasın bağrına şancıldı ḫançer

Şāh onun (bu durumunu) işitince, çoḳ üzüldü. Sanki bağrına hançer saplandı.

Buḫūr itdi tenini nār-ı ḥayret
Söyündürdi çerāġın bād-ı ġayret

Hayret, şaşkınlık ateşi vücudunu (sanki) buharlaştırdı. Kıskançlık rüzgarı kandilini söndürdü.

Velī bir nevʿile şādidi şehbāz
Ki hem-derdi bulundı aña enbāz

Ancak (o) doğan, (sadece) bir taraftan muluydu ki, ona dert ortaklığı yapacak (biri) bulunmuştu.

Be-āḫir canına kār eyledi ʿār
Şehüñ ḳıldı gözine ʿālemi ṭar

Sonunda utanma gönlüne tesir etti. Şāh'ın gözüne dünyayı dar etti.

Çü bāzārında yoġidi rücūʿı
Anuñ tedbīrine ḳıldı şurūʿı

Onun hesaplarında geri dönmek olmadığı için (Ferhad'ın ortadan kaldırılması için) düşünmeye başladı.

Ḳıġırdı ḫāṣekī maḥremlerini
Ġamile şādīde hem-demlerini

Mutluluk ve hüzünde yanında olan en yakın adamlarını huzuruna çağırdı.

Bu āḥvāli bularuñla ṭanışdı
Ne kim varise ṣanusı ṣanışdı

Bu durumu bunlarla görüştü; düşündüğü ne varsa, söyledi.

Didi evvel ne kişidür bu nāmerd
Kim ola Ḫusrev-i Pervīze hem-derd

İlk önce "Bu namert kimdir ki, Hüsrev-i Perviz'e dert ortağı olsun?" dedi.

Nice begdür ne deñlü leşkeri var
Nedür ḥāli ne resme kişveri var

Nasıl (bir) beydir, ne kadar askeri var? Ne haldedir, nasıl (bir) ülkesi var?

99b Didiler beg degül bir müflis ü ac
Ḳara manḳūrı yoḳ bir pūla muḥtāc

Dediler (ki); "Bey değildir, iflas etmiş bir açtır. Kara mangırı (bile) yoktur, bir pula muhtaçtır.

Yürür iflās odına yane yane
Ḥasīri yoḳ cihān içinde yane

İflas ateşine (doğru) yana yana yürür. Dünyada onun (için) yanacak bir özleyeni yoktur.

Mekānı yoḳ cihānda lā-mekāndur
Bu ḫalḳ içinde bī-nām u nişāndur

Yeri yurdu yoktur, dünyada mekansızdır (serseridir). Bu topluluk içerisinde esamesi okunmaz.

Yaḳışmaz ādeme ile ḳarışmaz
Cihān ḫalḳı-y-ile alub virişmez

İnsanlara yaklaşmaz, kimseye karışmaz. Çevresindeki insanlarla bir alış-verişi yoktur.

Bunı şāh işidüb ḳıldı taʿaccüb
Buluşmasına gösterdi teraġġub

Şāh bunu duyunca şaşırdı (ve) onunla buluşup (görüşmek) istedi.

Vücūdını başub küh-ı taḥayyür
Şehüñ göñline geldi çoḳ tefekkür

Şāh'ın vücudunu şaşkınlık dağının (ağırlığı) bastırıp, ᶜ aḳlına bir çok düşünce geldi.

Ne ḥālinde anı ḳoyabilirdi
Ne ṭutub boynını urabilürdi

Ne onu kendi halinde bırakabilir, ne (de) tutup boynunu vurabilirdi.

Bu fikrile şehüñ cānı ṭarıḳdı
Başından hūşile ᶜaḳlı yarıḳdı

Bu düşünceyle Şāh'ın canı sıkıldı. ᶜAḳlı ile şuuru başından gitti.

Şehüñ ḥālini çün aṣḥābı gördi
Ayaġ üzre ḳamusı uruṭurdı

Şāh'ın bu halini ṣoḥbetinde bulunanlar gördü, hepsi ayakta durdular.

Didiler Ḫusreve ferḫunde baḫtuñ
Feleklerden yüce der-gāh u taḫtuñ

Hüsrev'e dediler (ki) "Bahtın uğurlu, makamın ve taḫtın göklerden (daha) yüce (olsun)."

Ki dayanub da bir tedbīr idelüm
Anı bir luᶜbile teshīr idelüm

Sabırlı olup da bir tedbir düşünelim; onu bir oyun ile yenelim.

100a Çü müflisdür aña dünyā virelüm
Anuñla göñlini ele alalum

İflas etmiş olduğu için ona dünyalı (mal, mülk) verip onunla gönlünü elde edelim.

Eger dünyā-y-ile olmazise rām
O ṣaydiçün ḳuravuz bir daḫı dām

Eğer (verdiğimiz) dünyalıkla boyun eğmezse, o av için bir başka tuzak kuralım.

Anı yitüb Fırāta düşürevüz
Vücūdı keştīsin ġarḳa virevüz

Onu itip Fırat'a düşürerek, vücudunun gemisini batıralım.

Daḳalum boynına zencīr-i zerrīn
Ayaġına uralum bend-i sīmīn

Boynuna altın (bir) zincir, ayağına gümüşten (bir) bağ bağlayalım.

Ḳılalum ẓāhirā rīşine ḫande
Bıraġalum anı küh-ı bülende

Görünüşte yüzüne gülüp onu yüksek bir dağa bırakalım.

Külünginden anuñ yā ṭaġ esile
Yaḫod ol nākesüñ ᶜömri kesile

Ya onun kazmasından dağ eksile, yahut da o kimsesizin ömrü son bulur.

Araşdurub bulalum lā-mekānı
Getürdelüm ḥużūr-ı şāha anı

(O) yersiz yurtsuzu, serseriyi araştırıp bularak Şāh'ın huzuruna getirtelim.

Naẓar ḳılsun anuñ şekline sulṭān
Anı görüb buyursun neyse fermān

Sulṭān onun şekline bakıp emri neyse buyursun.

Görüldükde çü maᶜlūm ola ᶜillet
Mizācına göre baġlana şerbet

(Ferhat) görüldüğü vakit, hastalığının (ne olduğu) anlaşılır. Sıhhatinin (durumuna) göre şerbet (ilaç) hazırlanır.

Bes andan şoñra şehden oldı fermān
Ṭaġıldılar niçe çāvūş u der-bān

Ondan şoñra şāh emretti (ve) bir çok çavuşla kapıcı (onu aramak üzere) dağıldılar.

Arayu gitdiler her bir diyāre
Kimi ṣaḥrālara kim kūh-sāre

Araya araya her tarafa gittiler. Kimi, bozkırlara, çöllere kimi de dağlara gitti.

00b 2165 Ṭaġa ṭaşa yayub ilile sārī
Ṣanasın kim ḳılurlardı şikārī

Halk ile deve(yi) dağa taşa salıp sanki (sürek) avı tertip etmişlerdi.

ʿAceb naḫcīridi Ferhād-ı[398] şeb-ḫīz
Cihān Pervīzini itmişdi ḫūn-rīz

Gece (uyumayıp) iş gören Ferhat (öyle) şaşırtıcı bir yaban keçisiydi (ki), cihanın Perviz'ini kan dökücü yapmıştı.

Velī gidenlere ışmarladı şah
Ḳamusını bu işden ḳıldı āgāh

Ancak Şāh, gidenler tenbih ederek şu konuda dikkatli olmalarını söyledi

Ki Ferhāde ḳılalar ʿizzet ikrām
Kimesne itmeye ikrāh u ibrām

Ki; Ferhat'a ikramda bulunup saygı göstersinler; kimse ısrar edip zorlamasın.

Getürürken aña cebr itmeyeler
Şikeste göñlini incitmeyeler

Getirirken, onu zorlamasınlar, (zaten) kırık olan gönlünü incitmesinler.

2170 Bile gönderdi bir esb-i hüner-ver
Ki zīniyle licāmı cümle ser-zer

Birlikte (öyle) bir at hünerli, hızlı gönderdi ki, (bu atın) eyeriyle gemi tamamen altındandı.

Suvār olub gele şeh der-gehine
Piyāde gelmeye bende şehine

(Ki), kul, Şāh'ın makamına ata binip gelsin. yaya gelmesin.

Yāften-i ḳāṣid-i Ḫusrev Ferhād-rā — ***Hüsrev'in habercisinin Ferhat'ı bulması***

Meger bir ṣubḥ-dem gün ṭoġdı rūşen
Cihānı nūrile ḳıldı çü gül-şen

Bir sabah güneş parıldayarak doğdu (ve) dünyayı ışıkla gül bahçesi gibi yaptı.

Ṣabāḥ olub seçildi ḳareden aġ
Cihetlerde belürdi ṣolile ṣaġ

Sabah olup ʿakla kara seçildi; yanlarda sağla sol belirginleşti.

Ḳara ṭonın çıḳardı ferş-i ġabrā
Geyindi cāme-i zer-beft ü dībā

Yeryüzünün örtüsü kara elbisesini çıkarıp, sırmalı kumaştan ve ipekten elbise giydi.

101a 2175 Iraḳlarda ṭuran ecsām u eşbāḥ
Göründiler göze eyledi īżāḥ

Uzaklardaki cisimler ve insanlar belirginleşerek gözle görünür hale geldiler.

Ol ādemler ki göndermişidi şāh
Birisinüñ gözi ṭūş oldı nā-gāh

Şāh'ın göndermiş (olduğu) o adamlardan birisinin gözü aniden (birine) ilişti.

---

[398] Bkz. 348. dipnot.

Görür bir merdüm-i maṭbūᶜ u mevzūn
Gezer bir yaz[ıda] tenhā çü Mecnūn

Bir ovada Mecnun gibi yalnız dolaşan ḫoş ve ölçülü, olgun bir adam görür.

Teninde cāmesi pīrāheni çāk
Yaşı āb-ı revān u çehresi ḫāk

Vücunda yakası yırtık elbisesi, gözyaşı akar şu, çehresi toprak...

Diyeydüñ ḫāridi cisminde bir ḳıl
Şukūhile yürürdi şanasın fīl

Vücudundaki her ḳıl sanki bir dikendi. Büyüklükle, fil gibi yürüyordu.

Gehī çün raᶜd ider ṣavtile nālān
Gehī giryān olur çün ebr-i nīsān

Bazen gök gürlemesini andıran (bir) sesle ağlıyor, bazen de nisan yağmuru gibi gözyaşı dökerdi.

Ne rāzın dimeye hem-rāzı vardı
Ne derdin dökmeye dem sāzı vardı

Ne sırrını söyleyecek sırdaşı, ne (de) derdini dökeceği (bir) arkadaşı vardır.

Bu ḥasretden ruḫınuñ erġuvānı
Ṣararmışdı çü reng-i zaᶜferānī

Bu hasretten (dolayı) yanağının erguvanı safran rengi gibi sararmıştı.

O ṣaḥrāda ḳılurken seyr-i reftār
Bu şiᶜri söylenüb aġlaridi zār

O bozkırda dolanırken, ağlayıp inleyerek şu şiiri söylerdi:

Ġazel-ḫᵛānden-i Ferhād

Ferhad'ın gazel okuması

mefāᶜīlün mefāᶜīlün mefāᶜīlün mefāᶜīlün

Perīşān sünbüli ḳıldı dil-i miskīni sevdāyī
Bu sevdā-y-ile ᶜālemde menem bed-nām u rüsvāyī

Dağınık sünbülü(saçları) miskin gönülü sevdalı yaptı. Bu sevdayla dünyada kötü adlı ve rüsvayım.

101b 2185 *Şu deñlü dökdi ṭūfānı şeb-i hicrinde bu çeşmüm*
Ki taşurdı gözüm yaşı tamāmet bend-i deryāyı

Bu gözlerim ayrılığının gecesinde o kadar gözyaşı yağdırdı ki, gözyaşım denizin bendini tamamıen taşırdı.

Ne sengīn dildür ol ẓālim yaturub güşe-i ġamda
Ḫayālin daḫı göndermez ki ṣora ḥāl-i tenhāyı

O zalim ne taş yüreklidir ki, (aşıkı) üzüntü köşesinde yatırıp, yalnızlık halini sormak için, hayalini bile göndermez.

Ḳażā-yı nā-gehāniymiş kişinüñ başına bu ᶜaşḳ
Dilerven sevmesün kimse cihānda şūḫ u raᶜnāyı

Bu aşk, (meğer) kişinin başına aniden gelen (bir) kazaymış.Dilerim; dünyada kimse şuh ve güzel (olanı) sevmez.

Bugün şol ġamzesi kāfir ḳılubdur gönlümi ġāret
İşidür türk-i ḫūn-rīzüñ ḳılur tārāc u yaġmāyı

Bugün şu gamzesi kafir (olan) gönlümü yağmalamıştır. Kan dökücü Türk gibi(güzelin işi (bu)dur; yağmalar.

Gözüm yaşını anuñ-çün revān itdüm eyā ayaġına
Ki gördüm ḫoş-ḫırām olmış ben ol serv-i dil-ārāyı

O gönül süsleyen servinin güzel salınışını görünce, o yüzden ayağına göz yaşımı. akıttım

2190 *Çü şūr-ı ᶜaşḳı Şīrīnüñ bana telḫ itdi dünyāyı*
Sevelden düşdüm acıya ben ol lāᶜl-i şeker-ḫāyı

Şirin'in aşkının ıztırabı dünyayı benim için acılaştırınca, o şeker yiyen dudağı sevdiğimden beri ben acıya düştüm.

Mükāleme-kerden-i ḳāṣid-i Ḫusrev bā-Ferhād

Hüsrev'in habercisinin Ferhat'la konuşması

Aña gitdi baḳaraḳ ḳāṣid-i[399] şah
Biraz müddet anuñla oldı hem-rāh

Şāh'ın habercisi bakark ona (doğru) gitti. Bir müddet onunla birlikte yürüdü.

Şuña cezm itdi kim Ferhād-ı bī-kes
Eger varise ʿālemde budur bes

Şuna kesin karar verdi: Eğer dünyada kimsesiz (bir) Ferhat varsa, bu kāfidir (aranan odur).

Bes evvel ibtidā urdı selāmı
Selām ardınca söyledi kelāmı

İlk önce selam verdi, selamın ardından söze başladı.

Söze başlayıcaḳ ismini şordı
Çü bildi ismini resmini şordı

Söze başlayınca adını sordu. Adını öğrenince, halini-hatırını sordu.

102a 2195 Didi niçün ḳılursun böyle zārī
Neden düşdi saña bu bī-ḳarārī

Dedi (ki); "Niçin böyle ağlayıp inlersin. Neden bu karasızlığa düştün?.

Ne ġamdandur ruḫuñ bu vechile zerd
Nedendür germile bu nāle-i serd

Yüzün hangi üzüntüden dolayı böyle sararmıştır, hararetle böyle soğuk feryat (etmen) nedendir?

Ḳanı kāruñ nedür destüñdeki bend
Ḳanı ol zūr-ı bāzū-yı hüner-mend

Hani işin, elindeki esaret bağı nedir? O hünerli bileğin kuvveti nerede?

Hünerde pehlivānidüñ cihānda
Kemālüñ dāstānidi zebānda

Dünyada hüner (bakımından) pehlivandın. (İşindeki) olgunluğun dilleri destan (olmuş)tu.

Neden geldi saña şimdi bu zillet
Nedür bu çekdügüñ derdile miḥnet

Şimdi bu kötü durumu düşüşünün sebebi nedir? Bu çektiğin üzüntü ve sıkıntı nedir?

2200 Ṭurugel bu işüñ tedbīrin eyle
Bu ḫvābuñdan uyan taʿbīrin eyle

Toparlan, bu iş için (bir) tedbir düşün. Bu rüyandan uyanıp tabirini yap.

Ney-i ʿaşḳuñ çü yoḳdur perdesi hīc
Erisen sen daḫı bu perdeden gic

Aşk neyinin hiç perdesi yoktur. Eğer ersen, yiğitsen sen (de) bu perdeden (kendini tecrit etmekten) vazgeç.

Çü şīrīn ola ʿālemde nigāruñ
Revā mı telḫ ola bu rūzgāruñ

Dünyada (yaptığın) süslemeler, (bu kadar) güzelken, zamanının (böyle) kötü geçmesi reva mı?

Esirge kendüñi ḳurtul sitemden
Ḫalāṣ [it] cānuñı endūh [u] ġamdan

Kendine acı, (bu) dertten kurtul. Gönlünü (bu) üzüntü ve sıkıntıdan kurtar.

Ḳılub sevdā-y-ile bir fikr-i fāsid
Niçün ḳılduñ bu ʿömrüñ böyle kāsid

Sevda ile zararlı bir düşünceye kapılıp ömrünü niçin böyle ziyan ettin?

---

[399] Bkz. 348. dipnot.

2205	Ele girmez bilürsin ʿömr-i refte Gene gelmez daḫı rūz-ı güẕeşte[400]	*Bilirsin giden ömür (bir daha) ele girmez, geçen gün geri gelmez.*
102b	Ḥamāḳatdür bu sevdādan güẕer ḳıl Ḳażā-yı nā-gehānīden ḥaẕer ḳıl	*Ahmaklıktır; bu sevdadan vazgeç. Ani gelen kazadan sakın.*
	Mebādā kim ecel yitüb ölesin Murāduñdan daḫı maḥrūm olasın	*Olmaya ki,ecelin gelip ölürsün (de), istediğin şeyden de mahrum olursun.*
	Binüb raḫş-ı hevāya itme yarış Gene bayaġı bigi ḫalḳa ḳarış	*Heves atına binip (de) yarış etme; gene eskisi gibi halk içerisine karış.*
	Bu vesvāsı gider bu pīşeden giç Hüner-mend-i cihānsun işüñe giç	*Bu şeytanı uzaklaştır, bu huydan vazgeç. Dünyanın marifetlisisin işinin (başına) geç.*
2210	Gider bār-ı ġamı göñlüñden ol şād Ser-efrāz ol gene çün serv-i āzād	*Gam yükünü gönlünden uzaklaştırıp mutlu ol. Gene uzun ve düzgün servi gibi başını yücelt.*
	Bu dünyādur ser-ā-ser çünki bāṭıl Anuñ çekmez ġamını merd-i ʿaḳil	*Bu dünya baştan başa batıl olduğu için akıllı adam onun derdini çekmez.*
	İşidüb bu sözi bī-çāre Ferhād Ṭurugeldi yirinden şöyle kim bād	*Çaresiz Ferhat, bu sözü işitince, yerinden rüzgâr gibi kalktı.*
	Didi ey merdüm-i pākīze-güftār Çü ṭūṭīsün bugün gūyā-yı esrār	*Dedi (ki); "ey güzel konuşan adam, bugün, sırları söyleyen bir papağan gibisin.*
	Benüm ḥālüm ne ṣorarsın zebūnam Bu devr-i gerdiş-i dündan birūnam	*Benim halimi ne soruyorsun? Acizim. Bu alçakça dönen devrin dışındayım.*
2215	Ġam-ı Şīrīnile acı dehānum ʿİẕārı yādile göynür zebānum	*Ağzım Şirin'in üzüntüsüyle acı, dilim yanağının hatırasıyla yanmıştır.*
	Düşübdür nār-ı ʿaşḳından dile tāb Dilüm pür-āteş ela gözlerüm āb	*Aşkının ateşinden gönlüme ateş düşmüştür. Gönlüm ateş, ela gözlerim şu içerisindedir.*
103a	Baña dāyim cefā eyler bu gerdūn Bunuñ cevrinden olmışdur ciger ḫūn	*Bu felek baña dayima eziyet etmektedir. Bunun zulmünden ciğerim kan (dolmuş)tur.*
	Kelāmumda benüm yoḳdur yalanum Ruḫ-ı zerdile āhumdur nişānum	*Benim, sözlerimde yalanım yoktur. Sarı yanakla, ahım delilimdir.*
	Çü didi ḥālümi bu ʿaşḳ-ı dil-sūz Degül ḥācet baña bunca ʿabeṣ söz	*Bu gönül yakan aşk benim durumumu anlattığı için, benim bunca abes söz (söylememe) gerek yoktur.*

[400] Bu kelime yazmada "gudeşte" şeklinde yazılmıştır.

2220	Çü ʿaşḳından yetişmişdür bu ḥālet Ne lāzımdur bu bīmārı ʿıyādet	*Bu durum (onun) aşkından dolayı olmuştur. Bu hastayı ziyaret etmeye ne gerek var?*
	Velī ṭutdum seni bu sözde maʿẕūr Ki sensin ʿaşḳ-ı cānāndan bugün dūr	*Ancak senin bu sözünü bağışlıyorum. Çünkü sen bugün sevgilinin aşkından uzaksın.*
	Eger ʿaşḳ āteşine yanmış olsañ Muḥabbet odına ṭutuşmış olsañ	*Eğer aşk ateşinde yanmış (ve) sevgi ateşinde tutuşmuş olsan,*
	Benüm bu ḥālümi ʿayb eylemezdüñ Baña ṭaʿnile bir söz söylemezdüñ	*Benim bu halimi ayıplayıp bana, kınayarak bir söz söylemezdin.*
	Bu sözi söylemez hüşyār [u] ʿaḳil Meger ol kim bu işden ola ġāfil	*Akıllı uslu olan, bu işden habersiz olsa (bile) bu sözü söylemez.*
2225	Benüm ḥālümden ol kimsedür āgāh Kim ola ʿaşḳ-ı Şīrīn aña dil-ḫvāh	*Benim halimden (ancak) gönlünün dileği Şirin'in aşkı olan anlayabilir.*
	Bu ʿaşḳ odın ne ṭuysun dil-füsurde Ḥayāt ābın ne bilsün cān-ı murde	*Gönlü donmuş (olan, duygusuz), bu aşk ateşini nasıl hissetsin. Ab-ı hayatı ölü nereden bilsin?*
	Ḥaḳīḳatdür çü rāh-ı ʿaşḳ-bāzī Ne bilsün ʿāşıḳuñ ḥālin mecāzī	*Aşk oyununun yolu gerçektir. Mecazla ilgilenen aşıkın halini nasıl bilsin?*
103b	Benüm ʿömrüm cihānum oldı çün bād Bu ġamlardan degüldür ḫāṭırum şād	*Benim ömrüm (ve) dünyam rüzgar gibi olup (uçtu). Bu üzüntülerden dolayı gönlüm mutlu değildir.*
	İşini tīz ṭutub eglenmedüm ben Niçe gündür yatub diñlenmedüm ben	*Ben işi çabucak yaptım, oyalanmadım. Nice zamandır yatıp (da) dinlenmedim.*
2230	Hüner bābında gösterdüm çü şīrī Ḳara ṭaşdan aḳıtdum cūy-ı şīri	*Hünerde aslanlık, yiğitlik gösterip kara taştan süt ırmağını akıttım.*
	Niçe gün seng-i ḫāreyle irişdüm Bu ṣanʿatlar ki ḫarc itdüm dürişdüm	*Günlerce, sert kayalarla uğraşarak bu sanatları ortaya koydum.*
	Düzetdüm çeşme vü ḥavżı müretteb Ḳamu ṣanʿatlarum pāk ü müẕehheb	*Çeşme ve havuzu (çoḳ) güzel bir şekilde yaptım. Bütün sanatlarım süslü ve temizdir.*
	Anuñ mişli görülmemişdi hergiz Mühendisler ḳamu ḳalmışdı ʿāciz	*Onun benzeri asla görülmemişti. Bütün mühendisler (onun yanında) aciz kalmıştı.*
	Bu işlerden velī bu oldı behrem Ki ḫāk itdüm ayaḳlarda bu çehrem	*Ancak bu işlerden benim kazancım (sadece) ayaklar. altında toprağa (bulandığım) yüzüm oldu*

2235	Daḫı telḫ eyledüm bu zinde-gānum Ġam-ı Şīrīnden acıtdum dehānum	*Ayrıca bu dirliğimi mahv ederek Şirin'in üzüntüsünden.* *ağzımın tadını acılaştırdım*
	Dönüb Ferhāda didi merdüm-i şah Daḫı şimden-gerü virme ġama rāh	*Şāh'ın adamı Ferhad'a dönerek dedi (ki); "Artık* *bundan"sonra, üzülme.*
	N'ola şimdiye dek çekdüñse zaḥmet Yaḳın oldı bulursun genc ü niʿmet	*Şimdiye kadar sıkıntı çekdiysen ne olmuş? Hazine ve* *nimetleri bulman yakındır.*
	Gele nekbet yirine cūd u iḥsān Ola şimden-gerü düşvāruñ āsān	*Bundan şoñra, (artık), düşkünlük yerine cömertlik ve* *ihsan gelsin (ve karşına çıkan) her zorluk kolaylaşsın.*
104a	Şeh-i rūy-ı zemīn ḫūrşīd-i āfāḳ Senüñ dīdāruña ġāyetde müştāḳ	*(Ey) yeryüzünün hükümdarı, ufukların güneşi senin* *güzel yüzünü fazlasıyla özlemiştir.*
2240	Seni ister yüzüñi göreyin dir Bu ġamlardan seni ḳurtarayın dir	*"Yüzünü göreyim (ve) onu bu üzüntülerden kurtarayım"* *diyerek seni ister.*
	Eger Şīrīnise aṣl-ı bahāne Senüñle gidelüm şāh-ı cihāne	*Eğer asıl mesele Şirinse, seninle cihān hükümdarına* *gidelim;*
	Seni şāh eyleye maḳṣūda vāṣıl Murādātuñ neyise ola ḥāṣıl	*Şāh seni istediğin şeye kavuştursun. İstediklerin ne ise* *gerçekleşsin.*
	İşidüb kūh-ken ḳāṣid sözini Gene andan yaña döndi yüzini	*Ferhat habercinin söylediklerini işitince yüzünü yine* *ondan tarafa çevirdi.*
	Didi ġam bāḥrına ṭalmışdı göñlüm Senüñ yüzüñ görüb gülmişdi göñlüm	*Dedi (ki); "Gönlüm ġam denizine dalmıştı. (Ancak)* *senin yüzünü görüp gülmüştü.*
2245	Dil-i ġam-gīnümi şād itmişidüñ Beni ḳayġudan āzād itmişidüñ	*Üzüntülü gönlümü mutlu etmiş, beni kaygılardan* *kurtarmıştın.*
	Velī şāhile gösterdüñ ʿalāmet Anuñ yādıyla ḳoparduñ ḳıyāmet	*Ancak Şah'la (ilgili) işaretler gösterip, onu yad ederek* *kıyameti kopardın.*
	Ḳanı Ferhād-ı miskīn ḳande sulṭān Ḳanı mūr u meges ḳanda Süleymān	*Miskin ferhad nerede, sulṭān nerede? Sinek ve karınca* *nerede, Süleymān nerede?*
	Ne yirde kim añılsa nām-ı sulṭān Olur cism-i gedā elbette lerzān	*Sultanın adı nerede anılsa, elbette dilencinin vücudu* *titrer.*
	Gedā lāyıḳ degüldür şoḥbetine Beni gördüm dime şeh ḥażretine	*Beni gördüğünü Şāh'a söyleme (çünkü) dilenci, onun* *sohbetine layık değildir.*

104b 2250	Ġulāmuñdur senüñ bī-çāre Ferhād Bu buyruḳdan anı luṭf it ḳıl āzād	*Çaresiz Ferhat senin kulundur. Lutf et (de) onu bu emirin (uygulanmasından) kurtar.*
	Gene Ferhāda ḳāṣid virüben pend Didi luṭfile ey merd-i[401] hüner-mend	*Haberci, Ferhad'a gene öğüt vererek lutf edipdedi (ki); "Ey hünerli adam,*
	Şehen-şāhuñ murādıdur viṣālüñ Seni ister gider dilden ḫayālüñ	*Hayal kurmayı bırak, seninle görüşmek şahlar şahının isteğidir.*
	Senüñ vehm itdügüñ Ḫusrevde yoḳdur Velī eylük şehüñ göñlinde çoḳdūr	*Hüsrev'de, senin vehm ettiklerin yoktur. Ancak Şah'ın gönlünde iyilik çoktur.*
	Seni bir kāriçün ister şehen-şāh Kim işüñden bula maḳṣūdına rāh	*Şahlar şāhı seni bir iş için istemektedir ki, senin mesleğin sayesinde istediğini yapabilsin.*
2255	Niçe benüm bigi çavuş u der-bān Ḫuṣūlüñ-çün ararlar çoḳ beyābān	*Benim gibi nice çavuş ve kapıcı seni bulabilmek için bozkırları araştırıyorlar.*
	İdüb Ferhādile çoḳ ʿahd ü peymān Bu ʿahd üzre iñen çoġ itdi īmān	*Ferhad'la bir çok sözleşmeler yaptı. (Ferhat da) bu sözlere fazlasıyla inandı.*
	Bu sevgendi işidüb güldi Ferhād Yemīnile tesellī buldı Ferhād	*Ferhat bu yemini işitip güldü ve teselli buldu.*
	Çü gördi kūh-ken sevgendi tekrār Bile gelmeklige ṭoġruldı nā-çār	*Ferhat tekrar yemini (edildiğini) duyunca, çaresiz (onunla) birlikte gitmek üzere doğruldu.*
	Şehen-şeh at daḫı göndermişidi Aña Ferhādı binsün dimişidi	*Şahlar şāhı at da göndermiş (ve) ona "Ferhat binsin" demişti.*
2260	Ol atı çekdiler ol dem öñine Eyitdi binmezem ata kemīne	*O atı önüne çektiklerinde, "Bendeniz ata binmem" dedi.*
105a	Aña çoḳ dürlü ibrām eylediler Suvār ol diyu iḳdām eylediler	*Ona çoḳ ısrar ederek ata binmesi için uğraştılar.*
	Eṣer ḳılmadı söz oldı ziyāde Suvāre olmayub gitdi piyāde	*Çoḳ şey söylendiği (halde) tesir etmedi; ata binmeyip yaya gitti.*
	Ṣanasın yilidi yolda eserdi Oḳ atumı yir ilerüde giderdi	*Sanki yolda esen rüzgardı; (bir) ok atımı (mesafesi kadar) ilerde gidiyordu.*
	İrişdiler giderek ḳaṣr-ı şāha İrürdiler murādın pādişāha	*Gide gide Şāh'ın sarayına ulaştılar (ve) Şāh'a istediğini ulaştırdılar.*

[401] Bkz. 348. dipnot.

2265	Ḫaber bildürdiler Pervîze ol dem İşitdükde be-ġāyet oldı ḫurrem	*Hemen Perviz'e haber verdiler. (Perviz haberi) duyunca fazlasıyla memnun oldu.*
	Hemān ol dem ḥużūrına getürdi Buyurdı kürsî ḳodılar oturdı	*Hemen o anda huzuruna kabul etti, sandalye getirtti (ve Ferhat) oturdu.*
	Didi evvel senüñ ismüñ işitdük Naṣîb oldı müsemmāsın da gördük	*(Hüsrev) dedi (ki); "Önceden, senin adını duyduk, nasip oldu; müsemmasını (ismin simgelediği şeyi) da gördük.*
	Velî bildür bize ism-i mekānuñ Didi ismi olur mı lā-mekānuñ	*Ancak bize (bir de) bulunduğun yerin adını söyle." (Ferhat) dedi (ki); "Yeri yurdu olmayanın (yerinin) ismi olur mu?"*
	Didi göster maḳāmuñdan ʿalāmet Didi cāy-ı miḥen kūy-ı melāmet	*Hüsrev; "Bulunduğun yerden bir işaret göster" deyince (Ferhat); Sıkıntılar yeri, üzüntü beldesi.." dedi.*
2270	Didi ol yirde n'olur pîşe vü kār Didi ʿaşḳ u muḥabbet kār-ı bî-kār	*"Orada işin ve mesleğin nedir?" (Bunun üzerine Ferhat) dedi (ki); "Aşk ve sevgi ile işsizlik işi.."*
	Didi Şîrînile itdüñ mi birlük Didi ansuz gerekmez baña dirlük	*Dedi: "Şirin'le beraber oldun mu?" (Ferhat) dedi: "Onsuz yaşamak bana lazım değil.*
105b	Didi yoluñ ḫaṭarludur gider ser Didi pervā-yı ser ider mi bî-ser	*(Hüsrev) "Yolun tehlikelidir, başın gider." diyince, (Ferhat): "Başı olmayan, başının (gitmesinden) korkar mı?"*
	Didi kūyına varma daḫı yir çoḳ Didi ol güşeden ġayrî yirüm yoḳ	*(Hüsrev) dedi (ki) "(Onun oturduğu) yere gitme (oradan) başka çok yer (var).(Ferhat): "O köşeden başka yerim yok."*
	Didi ol yirde yaġar tîr u şemşîr Didi bārānile sebze olur sîr	*Dedi: "Orada ok ve kılıç yağar." (Ferhat): "Yağmurla sebze, yeşillik (şuya) doyar."*
2275	Didi zülfi ḳılubdur maġzuñı ḫüşk Didi bu resmedür ḫāṣiyyet-i müşk	*Dedi: "Saçı iliğini kurutmuş." (Ferhat): " (Zaten) miskin özelliği (de) budur."*
	Didi tîġi ḳılursa pāre pāre Didi ḥükm-i ḳażā-y-ise ne çāre	*Dedi: "Kılıcı parça parca ederse..." (Ferhat): "(Eğer) kaderin hükmüyse, ne çare..."*
	Didi anuñ raḳîbî çoḳdur üşen Didi derviş olan ḳorḳar mı segden	*Dedi: "Onu gözleyip isteyen çoktur (bundan) sakın." (Ferhat): "Derviş olan köpekten korkar mı?"*
	Didi ḳılma şaçile ʿaḳd ü pey-vend Didi dîvāneler olur mı bî-bend	*(Hüsrev): "(Kendini) saçla bağlama." (Ferhat): "Deliler, zincirsiz olur mu?"*
	Didi kūyına şabr it bāşmaġıl pāy Didi ben şabr idem mi aña vāy vāy	*(Hüsrev): "Sabr et, (onun) mekanına ayak basma. (Ferhat) "Ben ona sabr edeyim ha.. Vay vay.."*

2280	Didi terk it benüm ol mihr ü māhum	*(Hüsrev): "Benim o ayımı ve güneşimi terk et."*
	Didi fikr it ḳoyam mı anı şāhum	*(Ferhat): "Şāh'ım, düşün, ben onu terk edebilir miyim?"*
	Didi ḳaşruñ ḳılursañ Ṭūr yigdür	*(Hüsrev): "Kasrını Tur yaparsan iyi olur.*
	Didi dīvāne mehden dūr yigdür	*(Ferhat): "Delinin aydan uzak olması iyidir.*
	Didi yirüñde otur dellenme dek ṭur	*(Hüsrev) "Yerinde otur, delilik yapma, sākin ol." dedi.*
	Didi ʿaşḳ ehli didi baña bek ṭur	*(Ferhat) "Aşk ehli bana yerinde dur dedi." diye cevap verdi.*
06a	Didi şofrā virür her ṭābʿa Şīrīn	*(Hüsrev) "Şirin herkesi sofrasına davet eder."*
	Didi Şīrīn ider sevdāyı telyīn	*dedi.(Ferhat) "Şirin aşkı kendisine iş edinmişti." dedi.*
	Didi degmez ʿarūsı mātemine	*(Hüsrev) "(Bu işin) düğünü yasına değmez. (Ferhat):*
	Didi biñ şādī virdüm bir ġamına	*"(Onun) bir üzüntüsü için bin mutluluğu verdim."*
2285	Didi irmeyicek vaṣla ne ḥāṣıl	*(Hüsrev): "Kavuşamayınca eline ne geçecek?" (Ferhat):*
	Didi besdür ġamı taḥṣīl-ḥāṣıl	*"(Onun aşkının) üzüntüsünü elde etmek yeterlidir."*
	Didi yoḳdur senüñ işüñde encām	*(Hüsrev): "Senin işinin sonu yoktur." (Ferhat): "İsteğim,*
	Didi āḫir he gelse ol-durur kām	*sonunda "evet" denilmesidir."*
	Didi sūd eylemez şoñra nedāmet	*(Hüsrev): "Sonra pişmanlık fayda vermez." (Ferhat):*
	Didi ġam çekmezem ḳobsa ḳıyāmet	*"Kıyamet kopsa (bile) üzülmem."*
	Didi olma hedef tīr-i belāya	*(Hüsrev): "Bela okuna hedef olma." (Ferhat): "Bu vücut*
	Didi bu ten siperdür bu ḳażāya	*bu kazadan (gelecek oka) kalkan olmuştur."*
	Didi ʿömrüñ virürsün bāde her gāh	*(Hüsrev): "Her zaman ömrünü rüzgara veriyorsun."*
	Didi ḳorḳu degül çün olmışam kāh	*(Ferhat): "(Zaten) saman gibi olduğum için gam değil."*
2290	Didi cān virmegi fikr itme āsān	*(Hüsrev): "Cān vermenin kolay olduğunu düşünme."*
	Didi ölmek dirilmek baña yeksān	*(Ferhat): "Ölmek (de) dirilmek (de) benim için aynıdır."*
	Didi fesḫ it bu bāzāruñ ziyāndur	*(Hüsrev): "Bu alışverişini boz, ziyandasın." (Ferhat):*
	Didi ʿāşıḳlaruñ sūdı nihāndur	*"Aşıkların kārı gizlidir."*
	Didi ʿaḳluñ getürseñ başa yigdür	*(Hüsrev): "ʿAḳlını başına getirsen iyi olur." (Ferhat):*
	Didi işüm iletmek başa yigdür	*"İşimi bitirsem daha iyi olur."*
	Didi bir nūş içün mi bunca çekdüñ	*(Hüsrev): "Bir yudum için mi bu kadar çektin?"*
	Didi eyler kifāyet nīşi şehdüñ	*(Ferhat): "Baldaki zehir yeterlidir."*
106b	Didi fikr it bu nār u mancınīḳi	*(Hüsrev): "Bu ateş ve mancınığı düşün." (Ferhat):*
	Didi odile ḳorḳutma ḥarīḳi	*"Ateşte yananı, ateşle korkutma."*

2295	Didi yād eylegil ṭūfān-ı Nūḥı Didi ʿāşıḳ bulur andan fütūḥı	*(Hüsrev): "Nuh tufanını hatırla." (Ferhat): "Aşık ondan ferahlık bulur, (kurtulmasını bilir)."*
	Didi neccārile gör aresini Didi terk itmezem cān berresini	*(Hüsrev) "Öldürülen neccar ile onun yerini hatırla." dedi. (Ferhat), "Can kuzusunu terk etmem." diye cevap verdi.*
	Didi gitme yoluñda çoḳdur āfet Didi āfet degüldür ʿayn-ı leẕẕāt	*(Hüsrev): "Gittiğin yolda afet çoktur, gitme.". (Ferhat): "(Onlar) afet değil, lezzetin ta kendisidir."*
	Didi bīr pāre sözüñ aşaġa ḳo Didi ʿāşıḳ dilin kesmez ḳomaz ḫū	*(Hüsrev): "Birazcık laf yetiştirmekten vazgeç." (Ferhat): "Aşık dilini kesmez, huyundan vaz geçmez."*
	Didi ḳayduñ senüñ ḳayurmışidüm Didi şanma beni ḳayurmışidüm	*(Hüsrev), "Senin zindanını hazırlamıştım." dedi. (Ferhat) "Beni kaygılanmış sanma." diye cevap verdi.*
2300	Didi ḳoru yire sürme ḳoyunı Didi ʿaşḳ ehlinüñ budur oyunı	*(Hüsrev): "Koyunları, ormana sürme (işi zorlaştırma)." (Ferhat): "Aşık (olanların) oyunu budur."*
	Didi bu daʿvīye maʿnī gerekdür Didi ne maʿnī ne daʿvī gerekdür	*(Hüsrev): "Bu davanın (bir) anlamı olmalı." (Ferhat): "Ne anlam, ne de dava olmalı."*
	Didi şayd-ı ġaẓanferdür[402] ol āhū Didi çoġdan didük biz aña yā Hū	*(Hüsrev): "O ceylan (Şirin) iri (bir) arslanın avıdır." (Ferhat): "Biz o iş için çoktan "Ya Allah" dedik."*
	Didi şāhīn şikārıdur o keklik Didi ʿārż eyleme ʿuşşāḳa beglik	*(Hüsrev): "O keklik (bir) şahinin avıdır." (Ferhat): "Aşıklara beylik taslama."*
	Didi vesvāsı ḳo geç bu hevādan Didi cānum uṣanmaz bu belādan	*(Hüsrev): "Aşkı, sevdayı bırak, bu istekten vazgeç." (Ferhat): "Canım bu belaya (uğramaktan) usanmaz."*
107a 2305	Didi cān didügüñ bustānda bitmez Didi cānān yolına gitse yitmez	*(Hüsrev) "Cān dediğin (şey), bostanda yetişmez." Ferhat): ("Sevgilinin uğruna verilirse, zarar olmaz, kaybolmaz."*
	Didi dāyim belādur itdügüñ ḫvāst Didi devlet ḳażā yanındadur rāst	*(Hüsrev): "Daima istediğin beladır." (Ferhat): "Devlet kazanın yanında münasip olur."*
	Görünmedi gözine tīġ-i ḫūn-rīz Didi şāha cevāb-ı āteş-engīz	*(Ferhat'ın) gözüne kan dökücü kılıç görünmedi. Şāh'a ateşli, sert cevap verdi.*
	Şehi ḳıldı cevābında çü ʿāciz Didi şeh görmedüm miṣlini hergiz	*Şāh'ı cevaplarıyla aciz bıraktığı için, Şāh "(Bunun) benzerini asla görmedim." dedi.*
	Bu devr içre bulunmaz evvel āḫir Bunuñ gibi suḫen bābında ḳādir	*"Söz söyleme hususunda böyle kudretli (olanı) geçmiş ve gelecek zamanlar içerisinde bulunmaz.*

[02] Bu kelime yazmada "kazanferdür/ قضنفردر" şeklinde yazılmıştır.

2310	Çü gördi şeh özinden sözde bālā ʿİtābı terk idüb ḳıldı müdārā	*Şāh, (onun) söz söylemekte kendisinden üstün olduğunu görünce, kızmayı bırakıp güler yüz gösterdi.*
	Didi yüz luṭfile ey merd-pīşe Musaḫḫardur elüñde çünki tīşe	*Yüzlerce lutufla dedi (ki); "Ey mertliği adet (edinen), kazma elinde boyun eğmiş olduğu için,*
	Külüngüñden ḳara ṭaş un olurmış Ṭaşı mūm itmek elüñden gelürmiş	*Kara taş kazmandan (dolayı) un (gibi) olurmuş. Taşı mum (gibi) yapmak (yumuşatmak) elinden gelirmiş.*
	Naẓīrüñ yoḳ cihān içinde üstād Bugün bir dānesin adıyla Ferhād	*Dünyada senin gibi bir üstad yok. Bugün bir tanesin, adıyla Ferhad'sın.*
	Külüng ursañ dimezsin ḳāfa terre Ḳılarsun zūrile elburzı ẕerre	*Kazma(nı) vursan, Kaf dağına pırasa demezsin (pırasa gibi doğrarsın). Kuvvetle Elburz'u zerre haline getirirsin.*
2315	Benüm cānlar degür bir menzilüm var Velī yolında anuñ müşkilüm var[403]	*Benim ulaşmak istediğim, canlara değecek bir hedefim var; ancak bu yolda beni engelleyen bir şey var.*
107b	Ki yolında ulu bir ṭaġ vardur Ṣanasın kim cigerde dāġ vardur	*Ki yolunda büyük bir dağ vardır. Sanki ciğerde bir yara vardır.*
	Ṣafāsın görmege cāy-ı şerīfüñ Temāşāsına me'vā-yı lāṭīfüñ	*Şerefli makamın safasını sürmek (ve) güzel yurdu seyretmek (için)*
	Bize ol ṭaġ olur her demde mānic Gerek kim idüben refc-i mevānic	*Bize o dağ daima engel olduğu için benim engelleri kaldırmam gerekiyor.*
	Anuñ ṭaşın kesüb yol eyleyesün Alāyile gidem bol eyleyesün	*Onun kayalarını keserek (benim) orduyla geçebileceğim (kadar) geniş bir yol yapasın.*
2320	Ḳaṭārile şuturlar bī-tekellüf Geçe ol ṭaġ içinden bī-tevaḳḳuf	*Develer katarlar (halinde) zahmetsizce duraklamaden o dağın içerisenden geçsin.*
	Eger bu işüme iḳdām iderseñ Murādumdur bunı itmām iderseñ	*Eğer benim bu işime girişip bu isteğimi (bitmesini) istediğim (bu işi) bitirirsen,*
	Saña ḫidmetler idem ben de ḥadsüz Virem māl cevāhirden ʿadedsüz	*Ben de saña sınırsız hizmetler ederek sayısız mal ve cevherler vereyim.*
	Ḳamu envāʿını māluñ virevüz Daḫı her neyse maḳṣūduñ görevüz	*Her çeşit maldan verelim. Ayrıca ne isteğin varsa, yerine getirelim.*

[403] Bu mısra yazmada "*Velī yolında anuñ bir müşkilüm var*"şeklindedir. Biz vezin gereği buradaki "bir" kelimesini çıkarttık.

Didi şāhā budur şarṭum iderseñ
Nigārīnüñ hevāsından geçerseñ

(Ferhat) dedi (ki); "Ey şāh şartım, Şirin'i sevmekten vazgeçmemdir."

2325 Faḳīrüñ de elümden geldügince
Yilem bu yolda ḳudret yitdügince

Bendeniz de elimden geldiği kadar, gücüm yettiğince bu yolda çalışayım.

Ya ol seng-i siyāha yol bulam ben
Ya ol yoluñ belāsından ölem ben

Ya siyah kayadan (ser taştan) bir yol açayım, ya da o yolun belasından öleyim.

108a Çü Şīrīn adını güş itdi Pervīz
Nihādında yaḳıldı āteş-i tīz

Perviz, "Şirin" adını duyunca, içinde hararetli bir ateş yakıldı.

Velīkin şaḳladı itmedi iẓhār
Bu şarṭ üzre gene gösterdi iḳrār

Ancak ortaya çıkarmadı, sakladı; bu şartı ḳabūl etmiş gibi göründü.

Bu peymānı işitdi çünki Ferhād
Ṭurugeldi yirinden ḫurrem u şād

Ferhat, bu sözü, yemini işitince, mutlu ve sevinçli (bir şekilde) yerinden kalktı.

2330 Duʿā-y-ile ṣenālar ḳıldı şāha
Yetişdürdi duʿāsın güş-ı māha

Şāh'a dualar edip övgüler yağdırdı. (Öyle ki) duʿāsını ayın kulağına ulaştırdı.

Hemān ol dem yire yüz sürdi Ferhād
Şehen-şāhuñ işine urdı bünyād

Ferhat, hemen o anda yere yüz sürerek (oradan ayrıldı ve) şahlar şahının işini yapmaya koyuldu.

Nivişten-i Ferhād ṣūret-i Şīrīn-rā der-seng

Ferhad'ın Şirin'in resimin kayaya çizmesi

Ḳamu esbābile ḳaydını gördi
Serini Bī-sütūn sengine urdı

Bütün hazırlıklarını tamamlayıp başını Bisütun dağının kayalarına vurdu (işe girişti).

Ele alub külüngin gitdi ṭaşa
Kemāl-i ḳuvvetin ṣarf itdi ṭaşa

Eline kazmasını alıp taşa (doğru) gitti. Taşı (kırmak için) var gücüyle çalıştı.

Bes evvel başladı taṣvīre Ferhād
ʿAceb rengile naḳş itdi ol üstād

Ferhat ilk önce (taş üzerinde) resim nakş etmeye başladı. O üstad (resmi) şaşılacak renklerle işledi.

2335 Düzetdi Ḫusrev [ü] Şeb-dīzi evvel
Daḫı Şīrīn ü Gül-gūnı mükemmel

İlk önce Hüsrev'le Şebdiz'i (sonra) da Şirin'le Gülgün'ü güzelce çizdi.

Temāṯīl itdi anda ʿibret-engīz
Hem ol ṣüretleri ḳıldı dil-āvīz

Orada ibret verici (ve) gönül cezbedici resimler çizdi.

108b Rivāyetdür didi pīr-i kühen-sāl
Kim o tārīḫden ṣoñra niçe sāl

Yaşlı ihtiyar tarafından rivayet edilir ki; "O tarihten sonra yıllarca

Temāşā iderek bir ṭālib-i yār
Olur timṯāl-i Şīrīne hevā-dār

Sevgili arayan biri, Şirin'in resmine bakarak aşık olmuş.

Niçe yıllar o şekle ḳarşu medhūş
Ḳalur ḥayrān u vālih deng-i bī-hūş

Yıllarca, o resme karşı ürkmüş, hayran, aklı çıkmış (bir) şaşkın (olarak) kalmış.

Anı ṣūret-perest itdi çü taṣvīr
Anası da anuñ-çün ḳıldı tedbīr

Resim o (adamı) resme tapan biri haline getirince, anası da onun için bir tedbire başvurdu;

Varub bir bebr ḳuyruġın getürdi
Anı ol ṣūret üstine yaturdı

Gidip bir bebr kuyruğunu getirerek, onu, o resmin üzerine yatırdı.

O ḳuyruġı güneş çünkim eritdi
Yaġını ṣūret üstine aḳıtdı

O kuyruğu güneş eritince yağını resmin üzerine akıttı.

Anuñla ṣūretüñ şekli bozuldı
Anasınuñ velī işi düzüldi

Onunla resmin şekli bozuldu ancak (adamın) annesinin işi de tamamlanmış oldu.

Anadur oġlını gine avutdı
Bu taṣvīrile ṣūretden ṣovutdı

Annedir, oğlunu gene avutarak bu resimden soğuttu.

Ṭābīb oldı çü dil derdine ḳuyruḳ
Cihān içre anuñdur ḥükm ü buyruḳ

(Böylece) gönül derdine kuyruk tabip oldu. Cihanda hükm ve buyruk (yalnız) O'nundur.

Meşġūl-şoden-i Ferhād be-kūh-kenden u ẕādī kerden-i ū

Ferhat'ın dağı kazmakla meşgul olması

Çü taṣvīr işini ḫatm itdi Ferhad
Ḳaya kesmeklüge eyledi bünyād

Ferhat resim (çizme) işini bitirince, kaya kesmeye girişti.

109a Seḥer-gehden ṭurub başlardı işe
Şebā-hengāma dek ururdı tīşe

Sabahleyin kalkıp işe başlar gece oluncaya kadar kazma vururdu.

Gece gündüz ḥużūrın gözlemezdi
Müdām işlerdi ārām eylemezdi

Gece gündüz dinlenmez, daima çalışır istirahat etmezdi.

Her engüştini çün ḳıldı sütūnī
Zebūn itdi elinde Bī-sütūnı

Her parmağını birer direk gibi yaparak Bisütun dağını elinde aciz kıldı.

Çü muḥkem bağladı bendin miyānuñ
Bilini üzdi ol kūh-ı girānuñ

Belinin bağını sımsıkı bağlayınca, o büyük dağın belini ayırdı.

Ururdı tīşesin zūrile bī-bāk
Ḳılurdı bi-sütūnuñ dāmenin çāk

Kazmasını kuvvetle, korkusuzca vurur, Bisütun dağının eteğini yırtardı.

Külüng urub iderdi ṭaşile ceng
Olurdı sedd-i İskender ḳopan seng

Kazma vurarak dağla savaşırdı; kopan taşlar İskender'in seddi gibi olurdu.

Çü pūlādın şınardı seng-i ḫāre
Şaçardı ʿāleme andan şerāre

Sert kaya (granit, kazmanın) çeliğini kırınca, aleme ondan kıvılcımlar saçardı.

Külüngi de görüb ṭaş armağını
Taḥayyürden ışırdı barmağını

Kazması da taşın yorulduğunu görüp hayretten parmağını ısırdı.

Külüngiyle çün ol ṭağı açardı
Anı iñletmege ağız açardı

Kazmasıyla o dağı yarardı. Sanki dağı inletmek için ağız açardı.

Gece gündüz ṭaşile ceng içinde
Ḳazardı gūrını ol seng içinde

Gece gündüz kayalarla savaşarak o kayaların içerisinde (kendi) mezarını kazardı.

Ne ṭaġ olsun o gūr-çün kūh-kendi
Ki her bir pāresi bir renc-i tendi

Niye dağ olsun, o mezar; kazılmış dağ olunca, her bir parçası vücudun ıztırabıydı.

109b Eli-y-ile düzüb seng-i mezārın
Nişān itmişdi añа naḳş-ı yārin

Eliyle kendi mezar taşını yapıp ona sevgilisinin resmini işlemişti.

Çü ṭaşın naḳş-ı yār itdi müzeyyen
Ne ġamdur kūh-ken ölürse ġamdan

Sevgilinin resmi (mezar) taşını süsleyince, Ferhat gamdan ölürse (bunda) üzülecek ne var?

Özinüñ ḳatli-çün Ferhād-ı bī-tāb
Sirişkiyle virürdi tīġine āb

Takatsiz Ferhat, kendisini öldürmesi için kılıcının (çeliğine) gözyaşıyla su verirdi.

Bu derdile ḳılurken āh u feryād
Ḫiṭāb idüb diridi kūha Ferhād

Ferhad bu detle ağlayıp feryad ederken dağa hitap ederek derdi (ki):

Benüm luṭf eyleyüb ol dūr öñümden
Egerçi Ṭūriseñ de ṭur öñümden

Lutf edip benim önümden uzak ol, uzaklaş. Tur (Dağı) bile olsan önümden kalk.

Ṭur öñümden Ḫudāya virme endūh
Sebük-rūḥ ol girān-cān olma ey kūh

Ey dağ, ağır canlı olma, canın çabuk çıksın. Önümden kalk Tanrı'ya üzüntü verme.

Çü tenhādur benüm bu dest-yārum
Daḫı yoḳdur cihānda destārum

Ben yalnızım, bu dünyada yardımcım, ayrıca (bir) sarığım (bile) yoktur.

Ġam u şādīde ne yār u ne ġam-ḫʷār
Baña sāyemden özge yoḳ-durur yār

Üzüntülü ve mutlu zamanımda ne sevgilim, ne de derdimi çeken (biri vardır). Bana gölgemden başka arkadaş yoktur.

Görürken şūret-i şīrīn-dehānı
Yaḳın oldı virem telḫile cānı

Tatlı dudaklı (tatlı dilli) Şirin'i seyrederken az daha acıyla canımı verecektim.

	İderdi ṭaşile gündüz şavaşı Virürdi sīne-i küha ḫırāşı	*Gündüz taşlarla savaşarak dağın göğsünü yaralardı.*
	Gecelerde yatub uymazdı uyḫu Bunı idinmişidi ᶜādet u ḫū	*Gecelerde yatıp uyumazdı. Bunu kendisine (bir) ādet (bir) huy edinmişti.*
110a	Varurdı naḳşına ḳarşu ṭururdı Ayağına bu naḳşuñ yüz ururdı	*Gidip resminin karşısında durarak bu resmin ayağına yüz sürerdi.*
2370	Diridi naḳşa ey timṯāl-i dil-dār Niçün ḳılduñ beni bu vechile zār	*Resme "Ey sevgilinin resmi, neden beni böyle ağlayıp inleyen (biri) yaptın?" derdi.*
	Egerçi ṣūret-i ārām-ı cānsın Velī sengīn-dil ü nā-mihribānsın	*Gerçi sevgilinin resmisin ama taş kalpli ve şefkatsizsin.*
	Beşer hey'etlüsün ammā ḳaçarsın Benüm göynüklerümden bī-ḫabersin	*İnsan görünüşlüsün ama, dostluk göstermezsin, benim ıztıraplarımdan habersizsin.*
	Bu derdümden benüm hīç añlamazsun Eyü yavuz baña bir söylemezsün	*Benim bu derdimden hiç anlamaz, iyi veya kötü bir (şey) söylemezsin.*
	Bu resme ṣūrete dirdi niçe söz Giderdi ḳıble-i küha ṭutub yüz	*Resme bu şekilde bir çok söz söyleyerek dağa doğru giderdi..*
2375	Çıḳardı ḳulleye yüzler sürerdi Nigārīn ḳaṣrına ḳarşu ṭururdı	*Dağın tepesine çıkıp yüz sürer, Şirin'in kasrının karşısına (gelecek şekilde) dururdu.*
	Müdām irsāl iderdi ol dil-efgār[404] Ṣabā-y-ile diyār-ı yāre aḫbār	*O gönlü yaralı (Ferhat) sevgilinin diyarına sabah yeliyle devamlı haberler gönderirdi.*
	Diridi bāde ey peyk-i civān-merd Ṣaḳın dār-ı cinānı eyleme terk	*Rüzgāra; "Ey asil, cömert rüzgār, sakın cenneti (sevgilinin bulunduğu yeri) terk etme." derdi.*
	Bu māhīnüñ mehe ᶜarż it peyāmın Süleymāna yetür müruñ selāmın	*Bu balığın (aya bağlı olanın) haberini ay (yüzlüye) sun. Karıncanın selamını Süleyman'a ulaştır.*
	Dil-i şūrīdenüñ rāzın ᶜāyan it Ḳamu gördüklerüñ anda beyān it	*Çılgın gönlün sırrını açıkla; gördüklerinin hepsini orada anlat.*
110b 2380	Varub cān şemᶜine keşf eyle rāzın Dil-i pervānenüñ bildür niyāzın	*Can mumuna giderek sırrını aç, (ona) pervane (olan) gönlün yalvarmalarını anlat.*
	Bugün peyk-i diyār-ı lā-mekānsın Emānet-dār-ı genc-i ᶜāşıḳānsın	*Bugün İlahi habercisin. Aşıkların hazinesinin emanetçisisin.*

[404] Bkz. 350. dipnot.

	Benüm şimdi çökübdür üstüme ṭaġ Olur mı ṭaġuñ altında kişi ṣaġ	*Şu anda benim üzerime dağ çökmüş(gibi)dir. İnsan dağın altında sağ kalır mı?*
	Çü tābuñdan yaḳubdur dil çerāġı Anuñ-çün yıḳdılar üstüme ṭaġı	*Gönül (senin) ışığından kandilini yakmıştır. Bu yüzden üstüme dağı yıktılar.*
	Benüm çekdüklerüm şanma o yükler Senüñ-çün çekerüm ṭaġ bigi yükler	*Benim (sadece) o yükleri çektiğimi sanma. Senin için dağ gibi yükler çekerim.*
2385	Senüñ Ḫusrev fürūġıdur çerāġuñ Dil-i pervāneden vardur ferāġuñ	*Senin kandilin Hüsrev'in ışığıdır. Pervane (olan) gönülden vazgeçmişsin.*
	Çerāġuñla senüñ niçe demüñ var Benüm çekdüklerümden ne ġamuñ var	*Senin kandilinle (birlikte geçirdiğin) çok zaman var. Benim çektiğim (sıkıntılardan) ne tasan olur ?*
	Bu ḥasretden yaḳan cānumda āẕer Ki şāhile gedā olmaz ber-ā-ber	*Bu hasretten gönlümde ateş yakan şahla geda birlikte olmaz.*
	Ġarīm olan kişi şāh-ı muẓaffer Benem bir müflis ü bī-zūr u bī-zer	*Rakibim, alacaklım muzaffer Şah'tır. Ben(se), yoksul, güçsüz, iflas etmiş (biriyim).*
	Reʿāyālar görürken şehriyārı İderler mi gedāya iʿtibārı	*Halk, sultan varken, dilenciye saygı gösterir mi?*
2390	Şehüñ de gerçi ili çerīsi var[405] Gedānuñ da öziyle teñrisi var	*(Ancak) Şah'ın ülkesi ve askeri varsa, dilencinin de kendisiyle Tanrısı var.*
111a	Beni yaḳma cihānı odlara yaḳ Faḳīri de gözet bir teñriñe baḳ	*Dünyayı ateşlerde yak (da) beni yakma. Fakiri (zavallı beni) de bir gözet, Tanrı'ndan kork.*
	Faḳīrüñ de cihānda cānı vardur Gedāyise anuñ da ḫanı vardur	*Fakirin(benim) de bir canı vardır. Dilenciyse onun da sultanı vardır.*
	Anı daḫı yaratmışdur ḫudāsı Ḫudādandur anuñ cümle ricāsı	*Onu da Tanrısı yaratmıştır. O, her şeyi Tanrı'dan istemiştir.*
	Faḳīrüñ de duʿāsı leşkeridür Bu maʿnīden dirilse şeh yiridür	*Fakirin duası da (onun) askeridir. Bu bakımdan şahlık davası etse, yakışır.*
2395	Ḥaḳīḳatde beşer heb pādişehdür Vücūdı şehrine her kişi şehdür	*Aslında bütün insanlar padişahtır. Herkes kendi vücut şehrinin sultanıdır.*
	Velī ḳılsa naẓar dervīşine māh Bu zūrumla dönerdüm kūha ben kāh	*Ancak ay (yüzül) dervişine (bana) bir baksa, saman (gibi olan) ben bu kuvvetimle (bir) dağ oluverirdim.*

[405] Bu mısra yazmada *"Şehüñ de gerçi iliyle çerīsi var"* şeklindedir. Biz buradaki "iliyle" kelimesini mısraı vezne uydurmak için "ili" şeklinde değiştirdik.

İderdüm tīşenüñ anı zebūnı
Ḳoparurdum yirinden Bī-sütūnı

Bisütun dağını kazmanın (elinde) aciz bırakarak yerinden sökerdim.

Alurdum küh-ı elburzı güzāfa
İrürürdüm külüngüm küh-ı ḳāfa

Elburz dağını boş laf sayar, kazmamı Kaf dağına ulaştırırdım.

Velīkin ġayradur göñlüñde mihrüñ
Dil-i miskīne yoḳdur raḥm u mihrüñ

Ancak (sen) gönlünde başkasına sevgi beslersin. Miskin gönüle acıman ve şefkatin yoktur.

2400 Dirīġā kim menem maḥrūm u bī-yār
Ġam-ı hecrile ser-gerdān u bīmār

Yazık ki, (her şeyden) mahrum ve sevgilisiz olan ayrılık üzüntüsüyle hasta ve başı dönmüş olan benim.

Marīż olsam ʿıyādet eylemezler
Bu vīrānı ʿimāret eylemezler

Hasta olsam, ziyaret etmezler; bu harabeye onarmazlar.

111b Ölürisem daḫı gelüb yumazlar
Namāzum ḳıluben ḳabre ḳomazlar

Ölsem bile gelip yıkayarak namazımı kılıp kabre koymazlar.

Benüm bigi daḫı olmaya bī-kes
Gene derd ü ġamumdan mūnisüm bes

Benim gibi kimsesiz kimse yoktur; (öyle ki) arkadaşım gene (kendi) derdim ve üzüntümdendir.

Bunuñ bigi niçe sözler ciger-süz
Dirīġ u derdile söylerdi tā-rūz

Sabaha tadar üzülüp hayıflanarak bunun gibi ciğer yakıcı bir çok sözler söylerdi.

2405 Ṣabāḥ olsa gene ṭaġa gelürdi
Göñül baġladuġı bāġa gelürdi

Sabah olduğunda dağa yani gönlünü bağlamış olduğu bahçeye, bağa gelirdi.

Şebā-hengām olınca ṭaş keserdi
Ṣabā-y-ile bile her şeb eserdi

Gece oluncaya kadar taş keserdi. Her gece, sabah rüzgârıyla birlikte eserdi.

Niçe yıllar bu üslūb üzre geçdi
Külünginüñ ṣadāsı Hinde geçdi

Nice yıllar bu şekilde geçti. Kazmasının sesi Hind'e (kadar) gitti.

Çıḳarmışdı cihān içinde bir nām
Temāşāya gelürdi ḫāṣile ʿām

Cihanda adı yayılmışdı . (Bu yüzden) alt ve üst zümreden (herkes) seyretmeye gelirdi.

Ḥikāyātı cihāna ṭolmışidi
Ḳamu dillerde destān olmışidi

Hikayeleri dünyayı sarmış bütün dillerde destan olmuştu.

Reften-i Şīrīn be-küh-ı Bī-sütūn be-dīden-i Ferhād

Şirin'in Ferhad'ı görmek için Bisütun dağınaa gitmesi

2410 Beşāret ṭablı ṭoldurdı cihānı
Gene uruldı küs-ı şād-mānī

Cihanı müjde davulunun (sesi) doldurdu. Gene mutluluk küsuna vuruldu.

	Meger bir gün oturmışidi Şīrīn Şeker-leblerile çün māh u pervīn	*Şirin, bir gün, şeker dudaklılarla (cariyelerle) ay ve Pervin (takım yıldızı) gibi oturmuştu.*
112a	Ḳamu nā-süfte dürler gül-bedenler Ḳamu lāʿlīn-leb ü ġonce-dehenler	*(Kızların) hepsi, gül bedenli, lāl dudaklı gonca ağızlı bakireler(di).*
	Ḳamu meh-peykerān u perniyān pūş Ḳamu āşūb-ı ʿaḳl u āfet-i hūş	*Hepsi, ipekli elbise giymiş, şuuru bulandıran, aklın afeti ay yüzlü (güzellerdi).*
	Ḳamu şekker leb ü şīrīn-tebessüm Ḳamu ġonce-dehen ü ḫoş-tekellüm	*Hepsi, şeker dudaklı, tatlı tebessümlü, gonca ağızlı, güzel konuşan (kızlardı).*
2415	Derilmiş bir yire niçe lebi ḳand Velī ser-ḫayli Şīrīn-i şeker-ḫand	*Bir çok dudağı şeker (gibi güzel) bir araya toplanmış, ancak bunların başı şeker çiğneyen Şirin...*
	Ḍehānı goncesin ol verd-i ḫandān Açub bir gün didi bunlara yārān	*O gülen gül, bir gün, ağzının goncasını (dudaklarını) açarak bunlara dedi (ki); "Ey dostlar,*
	Niçe bir eyleyem ṣabr u sükūnı Diler göñlüm ṭavāf-ı Bī-sütūnı	*Nasıl sabr edip durayım?.. Gönlüm Bisütun dağını dolaşmak istiyor.*
	Varayın göreyin Ferhād-ı evbāş Nice taṣvīr-i naḳş itmiş kesüb ṭaş	*Gidip bakayım; serseri Ferhat taşı keserek nasıl resim yapmış.*
	Daḫı dūr eyleyüb zāġını bāġuñ Ḫırām ögredeyin kebkine ṭaġuñ	*Ayrıca bahçenin kargasını uzaklaştırarak dağın kekliğine salınarak yürümesini öğreteyim.*
2420	Uyarayın gül-i surḫuñ çerāġın Urayın lālenüñ gögsine dāġın	*Kırmızı gülün kandilini yakayım, lalenin göğsünü dağlayayım.*
	Ayaġumda hilāl olub çü ḫalḫal Reyāḥīni ḳılayın cümle pā-māl	*Hilali ayağımda halhal gibi yapıp, reyhanların hepsini ayak altına alayım.*
	Semendine buyurdı urdılar zīn Suvār oldı hemān-dem ḫusrev-āyīn	*Emretti; atını eyerlediler, hemen şahlar gibi atlandı.*
112b	Virüb şemʿ-i cemāli māha māye Hümā bigi cihāna ṣaldı sāye	*Güzel yüzünün mumu, aya maya (ışık) verip hüma kuşu gibi dünyaya gölge düşürdü.*
	Velī gayrī semende bindi ol gün Ki ġayrī yirde bulunmışdı Gül-gün	*Ancak o gün, Gülgün başka bir yerde olduğu için farklı bir ata bindi.*
2425	Güneş bigi yaluñuz gitdi ol māh Bile uydurmadı bir kimse hem-rāh	*O ay (yüzlü), kimseyi yanına yoldaş almadı, güneş gibi yalnız gitti.*

Yola girdi revān yil bigi esdi
Ol uzaḳ yolları bir demde kesdi

Hemen yola girerek yel gibi esti. O uzak yolları bir anda katetti.

Gene Ferhāde virmege nümüne
Yetişdürdi özini bī-sütüne

Gene Ferhad'a numune örnek vermek için kendisini Bisütun dağına ulaştırdı.

Çü ṭaġ üsti aña olmışidi bāġ
Cemālinden gülistān oldı ol ṭaġ

Dağın üzeri ona bahçe olmuş gibi, güzel yüzünden (dolayı) o dağ gül bahçesi olmuştu.

Ṣabādan küh-ken ṭuymışdı büyı
Nesīm-i cān iletmişdi ḳoḫuyı

Gönül rüzgārı kokuyu ulaştırmış, Ferhat sabah rüzgārından kokuyu almıştı.

2430 Nişān-ı ḫayrı deprenmişdi anuñ
Umardı sāyesin serv-i revānuñ

Onun (Ferhat) hayra (yorduğu) belirtiler ortaya çıkmıştı. Yürüyen servinin gölgesine (kavuşmayı) umuyordu.

Ṣanasın Bī-sütün olmışidi Ṭūr
Tecellī eyledi Ferhāda ol nūr

Sanki Bisütun, Tur dağı olmuştu (da) o nur (Şirin) Ferhad'a tecelli etmişti.

O mürile bulub göñli sürūrı
Gene cānān yüzinde gördi nūrı

Gönlü sevinci, o karıncayla buldu, gene sevgilinin yüzünde nuru gördü.

Nigārīni çü gördi çeşm-i Ferhād
Aña ḳarşu segirdüb ḳıldı feryād

Ferhad'ın gözü Şirin'i görünce, ona doğru koşarak feryad etti.

113a Düşüb serv-i bülendi ayaġına
Yüzin sürdi semendi ayaġına

Uzun servisi (boyu) ayağına düşerek yüzünü atının ayağına sürdü.

2435 Yuvalandı depesi üzre ṭurdı
Sevincinden yüzin ṭobraġa sürdi

Yuvarlanıp tepesinin üzerinde durdu. Sevincinden yüzünü toprağa sürdü.

Didi ʿöẕr eyleyüb Ferhād-ı pür-sūz
Benüm deycūr baḫtum eyledüñ rūz

İçi yanmış Ferhat, özür dileyerek dedi (ki): "Benim karanlık bahtımı aydınlattın."

Cemālüñle beni ḳılduñ teselli
Teʿālallah zihī nūr-ı tecellī

Güzel yüzünle beni teselli ettin. Tealallah! Bu ne güzel tecelli nurudur.

Ten-i pejmurdeye virdüñ yiñi cān
Yetişdürdüñ Ḫıżır-veş āb-ı ḥayvān

Perişan vücuda yeniden can verdin. (Bana) Hızır gibi ab-ı hayat verdin.

Baña mātemde-y-iken sūr virdüñ
Bu nā-bīnā gözüme nūr virdüñ

Matemdeyken, bana mutluluk verdin. Bu görmeyen gözüme nur verdin.

2440 Ḫacil düşdi gene ḥaşm-ı siyeh-dil
Ayaġını ḫacālet ḳıldı pür-gil

Kara gönüllü rakip yine utandı. Utanç ayağını çamura sapladı.

Bu resme iᶜtiẕār itdi ᶜadedsüz
Nigārīne duᶜālar ḳıldı ḥadsüz

Bu şekilde bir çok özürler diledi. Şirin'e sayısız dualar etti.

Tesellī virmege Ferhāda Şīrīn
Giderdi burḳaᶜın yüzden nigārīn

Şirin Ferhad'a teselli vermek için yüzünden örtüsünü kaldırdı.

Çü refᶜ itdi cemālinden niḳābı
Ara yirden getürdiler ḥicābı

Güzel yüzünden örtüyü alınca, aradan perdeyi kaldırdılar.

Söze girdi hevā-dārıyla ḫalvet
Dil-i üftādesine virdi selvet

Kendisini isteyenle (Ferhat) başbaşa konuşmaya başladı; (böylece) biçare gönlüne mutluluk verdi.

113b 2445 Zamān-ı māżīden idüb ḥikāyet
Diyişdiler niçe şükr ü şikāyet

Geçmiş zamandan bahsederek iyi ve kötü bir çok (konuda) konuştular.

Velī şükr itdiler bu ḥāle bisyār
Didiler ḫayr ola müstaḳbel-i kār

Ancak bu duruma çok şükr ederek "Bu işin sonu hayırlı olsun." dediler.

Çü ᶜazm-ı Bī-sütūn itmişdi meh-tāb
Bilesince getürmişdi mey-i nāb

Parlak ay (Şirin) Bisütun'a gitmeye karar verince, yanına, saf şarap almıştı.

Bilürdi küh-ken derdini şāfī
Revān şundı eline cām-ı ṣāfī

Şifa verici (Şirin) Ferhat'ın derdini biliyordu. (Bu yüzden) hemen eline saf şarabı verdi.

Didi nūş it elümden bārī bir cām
Demi ḫoş gör bilinmez çünki encām

(Şirin) dedi (ki); "Bari elimden bir kadeh (içki) iç (de) zamanı iyi geçir.; çünkü sonun (ne olacağı) bilinmez.

2450 Sücūd idüb eline aldı cāmı
Murādına irişüb buldı kāmı

(Büyük bir) saygıyla kadehi eline aldı, istediğine kavuşarak mutlu oldu.

Ḫıżır bigi içüb āb-ı ḥayātı
Ḥayāt-ı nev ḳazandı murde ẕātı

Ölü vücudu, Hızır gibi ab-ı hayat içerek yeni bir hayat kazandı.

Ölü-y-iken dirildi çünki Ferhād
Bu tercīᶜi bedīhī ḳıldı bünyād

Ferhat ölüyken dirilmiş gibi, bu akla kendiliğinden gelen terci-i bendi söylemege başladı.

Tercī-i Ferhād-ı zamāne — *Zamane Ferhadı'nın terci-i bendi*

Fe'ilātün mefā'ilün feʿilün

I

1		*Gene cennetde sāḳī-yi*[406] *kevṡer*	*Gene, cennette, kevser sakisi bize (kendi)*
		Bize ṣundı eli-y-ile sāġar	*eliyle kadeh sundu.*
		İçeli ol şarāb-ı cān-baḫşı	*O can bağışlayan şarabı içtiğimden beri, zayıf*
		Geldi cism-i nāḥīfe ḳuvvet ü fer	*vücuduma güç ve takat geldi.*
14a	2455	*Beni [bir] hüşk giyāhiken ol mey*	*O şarap, beni, kuru bir ot gibiyken taze*
		Çemen-i tāze bigi ḳıldı ter	*çimen gibi yeniledi.*
		Gerçi ḳandurdı ṣu bigi cism[i]	*Vücudu her ne kadar su (içmiş gibi) doyurduysa (da)*
		Yaḳdı cānum içinde bir āẕer	*gönlümde bir ateş yaktı.*
		Der-i ġaybı açaldan ol fettāḥ	*O Fettah (Allah) gayb (bilinmezlik) kapısını*
		Oḳuram yidi defteri ezber	*açtığından beri, yedi defteri ezbere okurum.*
		Bu meyüñ ṭadı beñzemez ʿasele	*Bu şarabın tadı bala (bile) benzemez, balda (bile)*
		Ḳande bulsun bu leẕẕeti şekker	*yoktur). Şeker bu lezzeti nerede bulsun.*
		Mey-i ʿışḳile mest idüb cānum	*Canımı, aşk şarabıyla sarhoş ederek beni dilenciyken*
		Beni ḳıldı gedā-y-iken server	*komutan haline getirdi.*
	2460	*Şöyle mestem bugün kim ʿaynumda*	*Bugün öyle sarhoş olmuşum ki, yeşil kubbe (bile)*
		Degül erzence ḳubbe-i aḫḍar	*gözümde darı kadar değil.*
		Çemen-i cānda bülbül-i mestüñ	*Gönül çimenliğinde, sarhoş bülbülün dilindeki*
		Bu ṣadādur dilindeki ekṡer	*genellikle bu sestir.*
		Ne görinür yüzüñ bigi gül-zār	*Ne yüzün gibi (bir) gül bahçesi görünür. Ne de*
		Ne hezāruñ naẓīri bülbül-i zār	*ağlayan bülbül (senin) benzerin olabilir.*

II

		Çün irişdi ʿināyet-i Yezdān	*Tanrı'nın yardımı ulaşmış gibi sultan*
		Naẓar itdi ġulāmına sulṭān	*kölesine baktı.*
		Ne saʿadet-dürür bu kim ol ḫan	*(Bu) ne saadettir ki, o sultan bu dilencinin evinde*
		Bu gedānuñ evindedür mihmān	*misafirdir.*
14b	2465	*Birbiriyle buluşdı bülbül ü gül*	*Gülle bülbül birbirleriyle buluştular. O sevgili yine*
		Gene cāna ḳavuşdı ol cānān	*(aşıkın) gönlüne, aşıka kavuştu.*
		Çün Züleyḫā buluşdı Yūsufile	*Züleyha, Yusuf'la buluşmuş gibi, Mısır'la Ken'an ülkesi*
		Gene cemʿ oldı Mışır ile Kenʿān	*gene bir araya geldi.*
		Bana zindāniken bu dār-ı cihān	*Bu dünya evi bana zindan (gibiyken), bugün reyhan dolu*
		Bugün oldı cinān-ı pür-reyḥān	*bahçeler haline geldi.*
		Ṣaçınuñ küfri düşmen-i İslām	*Saçının küfrü (karalığı, örtücülüğü) İslam'ın düşmanı;*
		Gözinüñ baḥrı āfet-i īmān	*gözünün denizi imanın afeti(dir).*
		Niçe bir ġonce bigi teng olalum	*Nasıl bir gonca gibi dar olalım? Vaslının gülüyle*
		Gül-i vaṣlıyla olalum ḫandān	*gülelim.*
	2470	*Gül-i surḫuñ ṭarāvetin göreli*	*Kırmızı gülün tazeliğini göreli, göz bulutundan yağmur*
		Dökülür ebr-i dīdeden bārān	*dökülür.*

[5] Bu kelime, yazmada "sāḥī/ساحی" şeklinde yazılmıştır. Anlam gereği "saki" kelimesini tercih ettik.

	Ḳafes içinde diridi ṭūṭī-i cān	*kafes içinde derdi (ki);*
	Ne görinür yüzüñ bigi gül-zār	*"Ne yüzün gibi (bir) gül bahçesi görünür. Ne de ağlayan*
	Ne hezāruñ naẓīri bülbül-i zār	*bülbül (senin) benzerin olabilir."*
	III	
	Gene luṭfile şāh-ı ferḫunde	*Uğurlu şah, gene lutf ederek taze*
	Gül-i ter bigi eyledi ḫande	*gül gibi güldü.*
	Lebi yāḳūtınuñ şarābından	*Bize, dudağının yakutunun (kırmızı) şarabından,*
	Bize şundı ḳatub meyi ḳande	*şarabı şekere katarak ikram etti.*
115a 2475	*Mey-i gül-reng ol zücāc-ı raḳīḳ*	*Gül renkli şarap, o ince cam,*
	Şanasın āfitāb-ı raḫşende	*sanki parlayan güneş(dir).*
	Ne mey olur bu mey ki sāḳīsi	*Bu şarap, ne (güzel) şarap olur; sakisinin (de) parlak ay*
	Yiridür olsa māh-ı tābende	*olması yerinde olur.*
	Beni ḳıldı bugün çü serv-i bülend	*Saçından (dolayı) kötü düşkün (bir hale) gelmişken*
	Olmışiken şaçından efkende	*(düşmüşken), beni uzun (boylu) bir servi gibi yaptı.*
	Görüben servinüñ ḫırāmın[ı]	*Servi (boyunun) salınmasını görüp nice hür (insanlar)*
	Niçe āzādeler olur bende	*kul olur.*
	Ḳanı lāʿlüñ ḳanı şekker tengi	*Lāl gibi kırmızı dudak nerede, yeker dengi nerede; taze gül*
	Gül-i ter ḳanı ruḫlar[ı] ḳande	*nerede, yanakları nerede?*
2480	*Yürüriken ferāġāt u bī-ḳayd*	*Hiçbir şeyden habersiz ve ilgisiz yürürken saçın beni tuzağa*
	Düşürübdür beni şaçuñ bende	*düşürdü, bağladı.*
	Ruḫ-ı verdüñ ṭarāvetin göricek	*Gül yanağının tazeliğini görünce, gönül bülbülü gibi ben de*
	Bülbül-i cān bigi dirüm ben de	*derim (ki);*
	Ne görinür yüzüñ bigi gül-zār	*"Ne yüzün gibi (bir) gül bahçesi görünür. Ne de ağlayan*
	Ne hezāruñ naẓīri bülbül-i zār	*bülbül (senin) benzerin olabilir."*
	IV	
	Bu ne demdür bu ne saʿādet olur	*Bu nasıl bir zamandır, nasıl bir mutluluk olur? Bu ne güzel*
	Bu ne luṭf u bu ne ḥimāyet olur	*lutuf, ne güzel bir korumadır.*
	Ki ġulām-ı faḳīre mevlāsı	*Ki, fakir kula efendisi, (bir) baksa ne güzel bir*
	Naẓar itse ne ḫoş ʿināyet olur	*yardım olur.*
115b 2485	*Nefesiyle ölüyi dirü ḳılur*	*Nefesiyle ölüyü diriltir, bu ne (büyük bir) mucize, ne (güzel*
	Bu ne muʿciz bu ne velāyet olur	*bir) velilik olur?*
	Gözlerüñ ḳanumı içer didüm	*Gözlerin kanımı içer dedim. "Bu kanlıların (katillerin)*
	Didi ḫūnīlere bu ʿādet olur	*adetidir" dedi.*
	Baña luṭfuñ niçün şefīʿ olmaz	*Günahkarlara şefaat edildiği (halde) lutfun niçin bana*
	Çü günāh ehline şefāʿat olur	*şefaatçi olmaz.*
	Bu cihāndur belā olur geh bal	*Bu dünyadır (bazen) bela, bazen bal olur. Kimine saygı*
	Kime ḥürmet kime ḥaḳāret olur	*gösterilir, kimine hakaret edilir.*
	Gözi yaşı-y-ile yunur ʿāşıḳ	*Aşık gözünün yaşıyla yıkanır, ciğerinin.*
	Cigeri ḳanile ṭahāret olur	*kanıyla temizlenir*
2490	*ʿAndelībüñ dilinde gül-şende*	*Sabahleyin gül bahçesinde, bülbülün dilinde*
	Dem-i ṣubḥile bu ʿibāret olur	*şu ibare vardır:*

	Ne görinür yüzüñ bigi gül-zār	*"Ne yüzün gibi (bir) gül bahçesi görünür. Ne de ağlayan*
	Ne hezāruñ naẓīri bülbül-i zār	*bülbül (senin) benzerin olabilir."*
	V	
	Gene ʿavn-ı Ḫuda irüb cāne	*Gene Tanrı'nın yardımı gönülün (imdadına) yetişip*
	Naẓar itdi yüzine cānāne	*sevgili (aşıkın) yüzüne baktı.*
	Mey-i nāb üzre ʿahd ü peymānum	*Yeminim, andım saf şarap üzerineydi. Kadeh ve*
	Ṣıdı lāʿl-i nigār u peymāne	*sevgilinin dudağı bozdurdu.*
	Ġam-ı ʿaşḳuñla āşinā olalı	*Aşkının derdiyle tanışalı, dünyanın yabancısı oldum,*
	Olmışamdur cihāne bīgāne	*yabancılaştım.*
116a 2495	*Neden oldı açuḳ riyā ḳapusı*	*Neden meyhanenin kapısı kapatılıp riya kapısı*
	Neye baġlandı bāb-ı mey-ḫāne	*açıldı.*
	Ẕeḳānı çāhına göñül düşdi	*Gönül göz göre göre gidip zindana girer (gibi) çenesinin*
	Göz göre vardı girdi zindāne	*çukuruna düştü.*
	Eyleyen kişi daʿvī-yi ʿaşḳuñ	*Sana aşık olmak davasını güden, yiğitse, gelip meydana*
	Gele gire erise meydāne	*çıksın.*
	Bula ṣūfī ṣafāyı ḫalvetde	*Sufi, rind gibi saf şarap içerse, mutluluğu halvette*
	Mey-i ṣāfī içerse rindāne	*(yalnızlıkta) bulsun.*
	Boyuñı ney-şeker ṣanub nāyī	*Neyzen senin boyunu şeker kamışı sanıp neyini hararetli*
	Neyini urdı nār-ı sūzāne	*ateşe soktu.*
2500	*Fürḳatiñde enīn ü nāle-y-ile*	*Senden ayrıyken, ağlayıp inleyerek Hannan'a (Allah'a)*
	Bu sözidi didügi Ḫannāne	*söylediği söz şuydu:*
	Ne görinür yüzüñ bigi gül-zār	*"Ne yüzün gibi (bir) gül bahçesi görünür. Ne de ağlayan*
	Ne hezāruñ naẓīri bülbül-i zār	*bülbül (senin) benzerin olabilir."*
	VI	
	Gene geldi nesīm-i gül-zāruñ	*Gene (senin) gül bahçenin rüzgārı geldi (ve) ağlayan*
	Ḫaberin virdi bülbül-i zāruñ	*bülbülün haberini verdi.*
	Rek-i cānuñ çü nābżını ṭutdı	*Doktor, cān damarının nabzını tutarak hastanın derdini*
	Bildi derdin ṭabībi bīmāruñ	*anladı.*
	Dererisem n'ola gül-i vaṣlın	*(Sevgiliye) kavuşma gülünü dersem, ne olur. (Nasılsa),*
	Gitdi yoldan çü zaḥmeti ḫāruñ	*dikenin (verdiği) sıkıntı ortadan kalktı.*
116b 2505	*Dürlerini yire döker dāyim*	*Cevher yağdıran gözlerin, incilerini devamlı yere döküyor,*
	Göresin dīde-i güher-bāruñ	*(bunu) görmelisin.*
	Görmedüm daḫı göñlümüñ yüzini	*Sevgilinin yüzünü gördüğümden beri, daha gönlümün*
	Göreliden yüzini dil-dāruñ	*yüzünü görmedim.*
	Ḳamu varum çü ṣatmışam ʿaşḳa	*Bütün varlığımı aşk için satmışım. Bu alışverişten kār*
	Umaram sūdını bu bāzāruñ	*umuyorum.*
	Suḫenüñden bulur dehen leẕẕet	*Dudağın konuştuklarının tadı olduğu için ağız, (senin)*
	Ṭuṭaġuñdur çü ṭadı güftāruñ	*sözlerinden tad alıyor.*
	Dür-i dendānuñuñ leṭāfetidür	*Gönülün heveslenerek şiirler nazmetmesi (yazması) senin*
	Heves-i dilde naẓm-ı eşʿāruñ	*dişlerinin incisinin güzelliğindendir.*
2510	*Bu nevādir-i firāḳla şeb u rūz*	*Gönlü yaralı kumrunun bu eşi görülmemiş ayrılıkla*
	Didügi ḳumrı-[yı] dil-efgāruñ[407]	*söylediği (şudur):*

[407] Bkz. 350. dipnot.

	Ne görinür yüzüñ bigi gül-zār	*"Ne yüzün gibi (bir) gül bahçesi görünür. Ne de ağlayan*
	Ne hezāruñ naẓīri bülbül-i zār	*bülbül (senin) benzerin olabilir."*
	VII	
	Ten-i ḫākīye ol boyı şimşād	*O şimşir (ağacı gibi) boyu (olan) topraktan vücuda,*
	Ṣaluben gölgesini eyledi şād	*gölgesini salarak (onu) mutlu etti.*
	Niçe bir adın almaya diline	*Şah, nice zamandır (kulunun) adını bir (kez olsun) diline*
	N'ola ḳılsa ġulāmını şeh yād	*almadı. Kulunu bir kere ansa ne olur.*
	Çemen-i cāne serv-i āzādı	*(Sevgilinin) düzgün ve uzun servi (gibi boyu), gönül çimen-*
	Ṣalalı sāye olmışam āzād	*liğine gölgesini düşürdüğünden beri hürriyetime kavuştum,*
117a 2515	*Nāẓar idüb ḫizāne-i dilüme*	*Göhül hazinemin (harabesine) bakarak, ayak basıp (orayı)*
	Ḳādemin bāṣdı eyledi ābād	*mamur etti.*
	Bize rūz-ı ezelde pīr-i muġān	*Bize, pir-i mugan (ateşe tapanların başı), ruz-ı ezelde*
	Meyl-i ʿaşḳuñ[ı] eyledi irşād	*(öncesi olmayan gün), senin aşkına meyl etmemizi öğretti.*
	Ḳanı Cemşīd ü ḳandedür Ḍaḥḥāk	*Hani Cemşid ve Dahhak nerededir? İrem köşkü hani,*
	Ḳanı ḳaṣr-ı İrem ḳanı Şeddād	*Şeddad nerededir?*
	Ḳanı Hūşeng ü ḳanı Āfrīdūn	*Huşeng ve Afridun hani; Hud peygamber, Ad ve Semud*
	Ḳanı Hūd Benī Semmūdile ʿAd	*kavimleri nerede?*
	Ḳamusı geçdi biz daḫı geçerüz	*Adaletsiz zaman (gelip geçilen) bir yoldur herkes geçti biz*
	Reh-güẕerdür zamāne-i bī-dād	*de geçeriz.*
2520	*Bu sözidi dilinde söyledügi*	*Ferhat, Şirin'le otururken, dilinde söylediği*
	Otururken nigārile Ferhād	*şu sözdü:*
	Ne görinür yüzüñ bigi gül-zār	*"Ne yüzün gibi (bir) gül bahçesi görünür. Ne de ağlayan*
	Ne hezāruñ naẓīri bülbül-i zār	*bülbül (senin) benzerin olabilir."*
	Tamām itdi çü tercīʿini Ferhād	*Ferhat, terci-i bendini tamamlayınca, Şirin'in içine*
	Derūnına nigāruñ düşdi feryād	*sıkıntı düştü.*
	Firār itdi özinden ʿaḳlile hūş	*Şirin kendini kaybederek akıl ve idrakı gitti.*
	Nigārīn kendüyi ḳıldı ferāmūş	
117b	Çü buldı furṣatı vaḳta münāsib	*Uygun fırsatı bulunca, Ferhat'la biraz sohbet etti.*
	Biraz Ferhādile düşdi muṣāḥib	
2525	Dili Ferhāda iderdi teraḥḥum	*Gönlü Ferhad'a acırdı; onunla hesabsızca (çok uzun*
	Anuñla bī-ḥesāb itdi tekellüm	*süre) konuştu.*
	Gehī cām-ı şarāb u geh terennüm	*Bazen şarap (içilir) bazen şarkı (söylenirdi). Bazen*
	Gehī taʿlīm olurdı geh taʿallüm	*öğretilir, bazen öğrenilirdi.*
	Gehī bir vaʿdile ḫursend iderdi	*Bazen bir söz vererek yemin eder, yüz parça (olan)*
	Dil-i ṣad-pāresin pey-vend iderdi	*gönlünü (kendisine) bağlardı.*

Alurdı düşmişüñ her dem elini
Şınardı ḳuvvetin ṭutub elini

Daima düşenlerin elinden tutardı. Elini tutup kuvvetini sınardı.

Gehī nāz u kirişme dest-bāzī
Gehī būs u kenār u dil-nuvāzī

Bazen nazlanıp cilveleşerek, el oyunları (yaparlar), bazen de öpüşüp kucaklaşarak gönüllerini hoş (ederlerdi).

Nigārīn luṭfınuñ ḳapusın açdı
Ol üstāduñ işine ṣaçu ṣaçdı

Şirin, lutfunun kapısını açarak o üstadın (yaptığı) işe saçı saçtı.

Kerem bābını bī-endāze ḳıldı
Dil-i pejmürdesini tāze ḳıldı

Cömertlik kapısını ölçüsüz açtı. Perişan gönlünü tazeledi.

Bes andan ṣoñra ṭutdı gitmege yüz
Gene Ferhāduñ itdi bir ġamın yüz

Ondan sonra gitmeye niyetlenerek gene Ferhat'ın bir derdini yüze çıkardı.

Semendine süvār olub yüridi
Dil-i Ferhādı ḳayġular büridi

Atına atlayıp yürümeye başladı. Ferhad'ın gönlünü kaygılar bürüdü.

Nigārīnüñ giderken sürçüb atı
Yaḳın oldı ki vire şāha mātı

Şirin'in atı giderken sürçünce, az daha şahını mat ettiriyordu.

118a Atı lü'lü yükinden armışidi
Cevāhir çekmeden yorulmışidi

Atı inci yükünden yorulmuş, cevherleri taşımaktan tükenmişti.

Meges ṭaġın çeken yorulmasın mı
Ayaġı ḫabṭ idüb ayrulmasın mı

Küçük dağı çeken yorulmasın mı? Ayağı yanlış basıp ayrılmasın mı?

İrerdi cānına ṭaġuñ niçe dāġ
Ol atuñ çekdügin çekseydi ger ṭaġ

O atın çektiğini eğer dağ çekseydi, dağın canında bir çok yaralar oluşurdu.

Bu ḥālātı görüb yügürdi Ferhād
Eser yilden öñürdi vardı Ferhād

Ferhat bu durumu görüp koşarak esen yelden daha önce ulaştı.

Atuñ ḳarnına özini yaturdı
Atı-y-ile nigārīni götürdi

Kendisi atın altına girdi. Şirin'i atıyla birlikte götürdü.

Oradan Şirin'in köşküne kadar yere koymadan atıyla (Şirin'i) götürdü.

Gene ʿaşḳ ehli gösterdi kerāmet
Yetürdi yirine yārin selāmet

Aşk ehli (Ferhat) yine keramet göstererek, yarini (gideceği) yere sağ-salim ulaştırdı.

Çü ʿaşḳ olmışdurur ʿayn-ı velāyet
Niçün göstermeye ʿāşıḳ kerāmet

Aşk tıpkı velilik gibi olmuştur; (o halde) aşık niye keramet göstermesin

Ḥaḳīḳat ʿāşıḳ-ı şādıḳ velīdür
Maḳām-ı *lī-maʿAllah*[408] menzilidür

Gerçekten, gerçek āşık velidir. (Onun)makamı, "li mā'a'llah" menzilidir.

Çü dil-dārını ḳaşrına iletdi
Duʿā idüb nigāra döndi gitdi

Sevgilisini köşke iletince, Şirin'e dualar ederek dönüp geri gitti.

Gene yüz derdile işine vardı
Bayağı köhne teşvīşine vardı

Gene yüz dertle işinin başına gitti, önceki, müzmin sıkıntısına gitti.

Pīre-zen firistāden-i Ḫusrev be-Ferhād vech-i ḥīle berāy-ı [firīften-i ū]

***Hüsrev'in, onu kandırması için, yaşlı kadını Ferhad'a* göndermesi**

Şehen-şāh-ı cihān ṭurmaz giderdi
Nigāruñ ḥālini teftīş iderdi

Dünyanın padişahlar padişahı durmadan gider, sevgilinin (Şirin'in) durumunu teftiş ederdi.

Şehi ṣanmañ ki yārini ḳomışdı
O yolda niçe ādemler ḳomışdı

Sanmayın ki, Şah sevgilisini bırakmıştı; bu yolda nicelerini bırakmıştı

Bilürlerdi nigāruñ nʿitdügini
Niçe ṭurduġını hem yatduġını

Şirin'in ne yaptığını; ne zaman kalkıp, ne zaman yattığını biliyorlardı.

Çü vardı Bī-sütūn ṭaġına ol māh
Ol işden ḳıldılar Pervīzi āgāh

O ay (yüzlü) Bisütun dağına gidince, Perviz'i bu işten haberdar ettiler.

Didiler kūh-ken buldı ḥayātı
İrişdi teşne cānınuñ Fürātı

Dediler (ki); "Ferhat hayat (kaynağını) buldu; susamış gönlünün Fırat'ı (yanına) ulaştı.

Bu lezzetden bulubdur cismi ḳuvvet
Ṭolubdur göñline bu resme himmet

Vücudu bu lezzetten kuvvetlenmiş, bu şekilde gönlüne çalışma (azmi) dolmuştur

Ki kūh-ı Bī-sütūnı eyleyüb kāh
Gide Elburzile Ḳāfa kese rāh

Ki Bisütun dağını samana çevirip yol alarak Elburz ile Kaf'a (değin) gidebilsin.

İşitdükde bunı şāh oldı tīre
Ṣanasın kim özini urdı tīre

Şah bunu işttiğinde, sanki kendisini oklatmış gibi, karardı.

Şehüñ cānın çü yaḳdı nār-ı ġayret
Tenin ġarḳ eyledi deryā-yı ḥayret

Şah'ın gönlünü kıskançlık ateşi yakıp vücudunu şaşkınlık denizi boğdu.

---

[408] Li mâ'a'llah لی مع الله وقت لا یسعنی فیه ملك مقرب و لا نبی مرسل

Benim Allah ile öyle anlarım olur ki,ne bir mukarreb melek, ne de gönderilmiş bir nebi öyle bir yakınlığı elde debilir." (Kudsi hadis, bkz. Mehmet Yılmaz, Edebiyatımızda İslâmi Kaynaklı Sözler, İst., 1992, s. 115)

2555	Ṭanışdı bu işi ʿāḳillerile Bunuñ tedbīrini kāmillerile	*Bu meseleyi (ve) bunun tedbirini akıllı, olgun (kişilerle) görüştü.*
119a	Bu fikr üzre dinildi sözler ekṣer Velī āḫir bu rāy oldı muḳarrer	*Bu mesele üzerinde bir çok sözler söylendi. Ancak sonunda şu düşünce üzerinde karar birliğine varıldı:*
	Ki varub diyeler Ferhāda nā-gāh Düşüb Gül-gündan indi yire ol māh	*Ki gidip Ferhad'a "O ay (yüzlü) ansızın Gülgün'den düşüp yere inerek*
	Bu dünyā-yı denīnüñ terkin itdi Çü ḥūridi gene aṣlına gitdi	*Bu alçak dünyayı terk etti. Huri olduğu için aslına, ait olduğu yere gitti."*
	Bu sözi işidüb terk ide işin Ya bu acıyla alub gide başın	*(Böylece Ferhat da) bu sözü işitip ya işini terk eder, ya da bu acıyla alıp başını gider.*
2560	Velī bu işe bir ḳarı görelüm Bu sözleri ḳarıya didürelüm	*Ancak bu iş için bir kadın bularak bu sözleri ona söyletelim.*
	Meger varidi bir cādū ʿacūze Ki çoġ eskitmişidi kefş u mūze	*Meğer cadı (gibi) bir kocakarı vardı ki, (bu kadın) çok ayakkabı ve çizme eskitmişti.*
	İşi telbīsidi tezvīr ü vesvās Ki mekrinden anuñ ürkerdi Ḫannās	*İşi gücü sahtecilik, yalan dolan ve fitne çıkarmaktı. (Öyle) ki onun hilesinden Şeytan (bile) korkardı.*
	Bügü itse yire ṭaşlar yaġardı Meh-i çarḫı inek bigi ṣaġardı	*Büyü yapsa, yere taşlar yağardı. Gökyüzünün ayını inek gibi sağardı.*
	Kerīhidi be-ġāyet zişt-çehre Boyanurdı görenler anı zehre	*Yüzü çoḳ çirkin (ve) iğrençti. Süslendiğinde onu görenler, Zühre (zannederlerdi).*
2565	Görenüñ ḳorḳudan ödi ṣıdardı Teninden cānı ürkerdi giderdi	*(Çirkin halini) görenin ödü kopar, canı (da) ürker vücudundan giderdi.*
	Gözinüñ şīşesi pür-semm-i ḳātil Ṭolu-y-idi içi zehr-i helāhil	*Gözünün şişesi, öldürücü, çok kuvvetli bir zehirle doluydu.*
119b	Gözi ṭoḳunduġı ḳalmazdı diri Yüzini görenüñ gūridi yiri	*Gözünün değdiği diri kalmazdı, yüzünü görenin yeri mezardı.*
	Başı ṭazlaḳ ṣaçı dökülmişidi Bili ṣarṣaḳ iki bükülmişidi	*Saçı dökülmüştü, başı dazlaktı. Titrek beli (vücudu) ikiye bükülmüştü.*
	Ḳoca pisler bigi söylerdi sözi Ṭolu dökmiş poḫa beñzerdi yüzi	*(Konuşurken), büyük abdest yapar gibi konuşurdu. Yüzü, (üzerine) dolu yağmış pisliğe benzerdi.*

2570	Ṭoyurdılar ḳarıyı cevherile Yükin ṭutdurdılar sīm ü zerile	*Karıyı mücevherle doyurup altın ve gümüşten yükünü tutturdular.*
	Bu tedbīri ḳamu tafṣīli-y-ile Siñirdiler ḳarıya aṣlı-y-ile	*Kadına bu düşüncelerinin hepsini, tam olarak ayrıntılarıyla bellettiler.*
	Didiler ḳarıya şimden-gerü ṭur Bu söylenen sözi Ferhāda irgür	*Karıya, "Artık bundan sonra kalkıp bu söylenen sözü Ferhat'a ulaştır." dediler.*
	Velī Ferhāda yas ṭonı-y-ile var Ḳaralar geyinüb örtün ḳara çār	*Ancak Ferhad'ın yanına yas elbisesiyle git. Karalar giyinip, kara çarşaf örtün.*
	Hemān ṭurdı yirinden ol ʿacūze Bu şer işe ḳuşandı geydi mūze	*O yaşlı kadın hemen yerinden kalkarak bu kötü iş için hazırlanıp çizmelerini giydi.*
2575	Ḳara ṭonlarını egnine şaldı Ḳara tesbīḥini eline aldı	*Sırtına kara elbiselerini; eline kara tesbihini aldı.*
	Ṭamaʿdan yoḳ yire bir ḳane girdi Belā-yı nā-gehānī bigi irdi	*Tamahkarlıktan (dolayı) yok yere bir kana girdi. Ani gelen (bir) bela gibi (oraya) ulaştı.*
	Çü Ferhāduñ ḳatına vardı ḳarı Bu sözile yüzine urdı ḳarı	*Kocakarı, Ferhad'ın yanına gelince, şu sözleri ((söyleyerek) yüzüne vurdu.*
120a	Didi Ferhāda ey merd-i habnaḳ Senüñ bigi cihānda yoḳdur aḥmak	*Ferhad'a; "Ey avanak adam, dünyada senin gibi ahmak yoktur." dedi.*
	Çekersün yoḳ yire bunca miḥenler Nedür cismüñdeki zaḫm-ı dikenler	*"Yok yere bunca sıkıntılar çekersin. Vücudundaki bu diken yaraları nedir?"*
2580	Didi Şīrīniçündür bu belālar Anuñ şevḳinedür bu ibtilālar	*(Ferhat) dedi (ki); "Bu (çektiğim) belalar Şirin içindir. Bu tutkunluğum onun şevkiyledir.*
	Bu acılar ḳamu Şīrīniçündür Bu ḳan yaşlar leb-i laʿlīniçündür	*Bütün bu acılara (katlanışım) Şirin içindir. Bu kanlı yaşlar yakuttan (kırmızı) dudak içindir.*
	Cevābını tamām idince Ferhād Ḳarı yırtub yüzini urdı feryād	*Ferhat, cevabını tamamlayınca, kocakarı yüzünü yırtarak feryad etti.*
	Didi dil-dāruñı düşürdi Gül-gūn Sefer ḳıldı bu evden gitdi maġbūn	*Dedi (ki); "Gülgün, sevgilini (üzerinden) düşürdü. (Şirin) şaşırmış (olarak) bu evden (dünyadan) ayrıldı.*
	Esüb bād-ı ecel tozutdı yārüñ Yire düşdi o serv-i sāye-dāruñ	*Ecel rüzgārı esip sevgilinin tozunu savurdu. O gölgeli servi ağacın yere devrildi.*

2585	Ten-i pākin gül-ābile yudılar Gülile yāsemin üzre ḳodılar	*Temiz vücudunu gül suyuyla yıkayarak gül ve yaseminlerin üzerine koydular.*
	Kenārını semenle ḳoşudılar Kefen yirine güller döşediler	*Çevresini yaseminlerle döşediler kefen yerine güllere sardılar.*
	Düzüb tābūtını serv-i çemenden Pür itdiler içini nesterenden	*Tabutunu çimenliğin servi (ağacından) yapıp içini ağustos gülleriyle doldurdular.*
	Ṭolu ḳan yaşile ḳabri diyārı Ṣanasın lāle-zāridi mezārı	*Kabrinin civarı kan ve yaşla (öylesine) doluydu (ki), mezarı sanki lale bahçesiydi.*
120b	Bu mātemden boyandı çarḫ-ı nīlī Revān itdi deñizler çeşmi seyli	*Mavi gök (kubbesi) boyanıp, denizlerin gözleri seller akıttılar.*
2590	Niçe söyledi bu resme dürūġı Dürūġile çoġ eyledi dirīġi	*Bu şekilde bir çok yalanlar söyledi. (Bu) yalanlarla çok üzücü (sonuçlara sebep) oldu.*
	İşidüb bu sözi Ferhād-ı ġam-nāk Girībān-ı vücūdın eyledi çāk	*Dertli Ferhat, bu sözü işitip vücudunun yakasını yırttı.*
	Eliyle kendözin boġdı uġundı Açub gögsini ṭaşlarla dögündi	*Eliyle kendini boğmak istedi, bayılacak hâle geldi. Göğsünü açıp taşlarla dövündü.*
	Didi şaġu şaġub aġlayuben zār Ḳanı ol lāle-ten gül-pīrehen yār	*Ağıt yakıp ağlayarak "O lâle vücutlu, gül gömlekli yar nerededir?" dedi.*
	Dirīġā ḳandedür ol ḳadd-i mevzūn Dirīġā ḳandedür ol ḫadd-i Gül-gūn	*Eyvah! O ölçülü boy, endam, o gül renkli yanaklar nerededir?*
2595	Ḳanı ol nergis-i fettān-ı ʿālem Ḳanı ol sünbül-i müşgīn ü pür-ḫam	*O dünyayı fitneye düşüren nergis (gözler), o kıvrım kıvrım, mis gibi kokan sünbül (saçlar) nerededir?*
	Ḳanı ol ṭurre-i ṭarrār u müşgīn Ḳanı ol ġamze-i ġammāz u pür-kīn	*Hani o kıvrım kıvrım, mis (kokulu saçlar), hani gammazlık yapan kin dolu yan bakış?*
	Dirīġā āfitāb irdi küsūfa Meh-i bedrüm benüm vardı ḫusūfa	*Yazık ki, güneş tutuldu. Benim dolunayım tutuldu.*
	Ḳanı ʿayn-ı ġazāl u çīn-i ebrū Ecel şīri şikār itdi çün āhū	*Ceylan gözü ve çatık kaş hani? Ecel aslanı (onu) ceylan gibi avladı.*
	Biraz kendü-y-içün de itdi mātem Dirīġ u derdile aġladı muḥkem	*Biraz kendisi için (de) yas tuttu. Üzüntüyle hayıflanarak iyice ağladı.*

121a	2600	Didi ḫayfā dirīġā bu belālar ʿAbeş yire çekildi ibtilālar	*"Yazıklar olsun, bu belalar, bu sıkıntılar boş yere çekildi."dedi.*
		Ḳanı ol kesdügüm ṭaş u ḳayalar Keserdüm ṭaşı gelmezdi ḳıyalar	*Nerede o kestiğim taş ve kayalar? Taşıkeserdim, çok sert gelmezdi.*
		Ḳanı şalduḳlarum her senge tīşe Ḳanı gösterdügüm biñ dürlü pīşe	*Hani bin türlü sanat göstererek her taşa kazma vuruşum.*
		Ḳanı bu naḳş u taṣvīr-i temāşīl Ki her biri yanardı çün ḳanādīl	*Hani bu, her biri kandiller gibi yanan şekil ve sembolik resimler?*
		Ḳanı ol cüy-ı şīr u ḥavż-ı kevşer Ḳanı ol çeşme-i şīr-i muṭahhar	*Hani o süt ırmağı ve kevser havuzu, hani o temiz süt çeşmesi?*
	2605	Ḳanı Şīrīn ki şīre olmadan sīr Anı çarḫuñ kemānı atdı çün tīr	*Hani Şirin ki, süte doymadan onu feleğin yayı ok gibi attı.*
		Bu zārile yirinden ṭurugeldi Külüngin de bile eline aldı	*Böyle ağlayarak yerinden kalktı; kazmasını da eline aldı.*
		Yüriyü bir ḳaya başına çıḳdı Naẓar şaldı aşaġasına baḳdı	*Yürüyüp bir kayanın tepesini çıktı; başını eğip aşağıya baktı.*
		Külüngiyle götürdi kendüy atdı İnüb ṭaşuñ dibine düşdi yatdı	*Kendini, kazmasıyla (birlikte) aşağıya attı. Düşüb kayanın dibine uzandı.*
		Ḳucaḳlayub yiri Şīrīni şordı Bu acı-y-ile şīrīn cānı virdi	*Yeri kucaklayarak Şirin'i sordu. Bu acıyla tatlı canını verdi.*
	2610	Fenāyı terk idüb irdi beḳāya Ulaşdı bu cefālardan şafāya	*Ölümlü (olanı) terk ederek ölümsüze ulaştı. Bu eziyetlerden mutluluğa ulaştı.*
121b		Virüb cānāniçün mülk-i cihānı Ḥicābı cānidi terk itdi cānı	*Cihan mülkünü sevgilisi için verip canı perde idi, canını terk etti.*
		Velī dirler işitdüm bir ḥikāyet Ki rāvīler anı ḳılmış rivāyet	*Ancak rāvilerin rivayet ettiği bir hikaye işittim, (onda) derler (ki):*
		Meger atduġı demde dil-şikeste Dıraḫt-i nārimiş ol tīşe-deste	*Meğer gönlü kırık (olan Ferhat kendisini) attığında (elindeki) kazmanın sapı nar ağacındanmış.*
		Çü gömülmiş yire ol çūb-i merṭūb Dıraḫt-i nār olur soñında ol çūb	*O yaş sopa, yere gömülünce, sonunda nar ağacı olur.*

2615	Ḥaḳuñ emriyle kesb idüb mizācı Olur şapı külüngüñ nār aġacı	*Kazmanın sapı, Hakk'ın emriyle, dirilerek nar ağacı olur.*
	Ḥaḳuñ luṭfıyla bitermiş enārı Şifā-y-imiş anuñ her derde nārı	*Narı Hakk'ın lutfuyla bitermiş; onun narı her derde şifaymış.*
	Çü ʿaşḳ içinde olmışdı melāmet Baʿīd olmaya bu deñlü kerāmet	*Aşk içinde rezil rüsva olduğu için, bu kadar keramet (de) uzak olmasa (gerek).*
	Ġazā-giriften-i Şīrīn berāy-ı Ferhād	*Şirin'in Ferhad için savaşması*
	Çü Ferhād acısın güş itdi Şīrīn Revān itdi gözinden eşk-i pervīn	*Şirin Ferhat'ın acı (ölüm haberini) duyunca, gözlerinden Pervin (takım yıldızı gibi) yaş akıttı.*
	Ḳara geydi şaçı bigi ṭutub yas Göñül āyīnesine irdi çoḳ pās	*Yas tutup saçı gibi kara giydi. Gönül aynasına çok pas bulaştı.*
2620	Nem itmişdi gözi yaşı türābı Dökerdi gözleri lü'lü-yi nābı	*Gözleri az bulunur inciler dökerdi. Gözyaşı toprağı ıslatmıştı.*
122a	Süründi yirlere ḳıldı tenin ḫāk Yüzin yırtub yaḳasın eyledi çāk	*Yerelerde sürünüp vücudunu toprağa buladı. Yüzünü ve yakasını yırttı.*
	Ölüsi defn olunmadan irişdi Şehīd-i ʿaşḳına vardı yetişdi	*Ferhad'ın ölüsü defn olunmadan yetişti. Gidip aşkının şehidine yetişti.*
	Gül-ābile ten-i pākin yudurdı Hezār iʿzāzile ḳabre ḳodurdu	*Temiz vücudunu gül suyuyla yıkattı. Çok saygı göstererek kabre koydurdu.*
	Ṣaġu ṣaġub didi ḫayfā ġarībe ʿAceb ẓulm itdiler bu ʿandelībe	*Ağıt yakarak "Bu garibe yazık oldu. Bu bülbüle çok zulme.ettiler. " dedi*
2625	Ne gül-zāra ne bāġa girmişidi Ne ter meyve ne güller dermişidi	*Ne gül bahçesine, ne (de) bağa girmiş, ne taze meyve ne (de) gül dermişti."*
	Ḥaḳīḳi-y-idi ʿaşḳı ḳavli ṣādıḳ Yaraşurdı aña dirlerse ʿāşıḳ	*Aşkı gerçek, sözü doğruydu, ona "aşık" dense,yaraşır.*
	Sözi ṭoġruyidi işi yolı pāk Şarāb-ı ʿaşḳile mestidi bī-bāk	*Sözü doğruydu, işi ve (gittiği) yol temizdi. Korkusuzdu, aşk şarabıyla sarhoş olmuştu.*
	Severdi çün göñülden ṭoġru yārin Getürdüb ḳabrini düzdü mezārın	*Dosdoğru sevgilisini, gönülden sevdiği için, kabrini naklettirip mezarını hazırladı.*

Düzetdürdi maḳāmın bī-çerā çün
Binā itdürdi bir künbed çü gerdūn

"Nasıl ve niçin" diye sormaksızın makamını hazırlattırdı. (Üzerine) gök kubbe gibi bir künbet yaptırdı.

Çü bu resme yapıldı ḳabr-i Ferhād
Mezār-ı ʿāşıḳān dindi aña ad

Ferhad'ın kabri bu şekilde yapıldıktan sonra, ona, "aşıkların mezarı" adı verildi.

Olurdı ṭobraġı derde kefāret
Anı ʿāşıḳlar eylerdi ziyāret

(O mezarın) toprağı dertlere çare olurdu. (Bu yüzden) onu āşıklar ziyaret ederlerdi.

Cihān ḫalḳına bu olmışdı maʿlūm
Mezārına varan ḳalmazdı maḥrūm

İnsanlar mezarına gidenin mahrum kalmayacağını biliyorlardı.

Çü dil-dārı yolında virdi cānın
Ḫudā şād eylesün rūḥ-ı revānın

Sevgilisi yolunda canını verdiği için, Tanrı (onun) ruhunu şad etsin.

Maṭlaʿ-ı dāstān

Hikāyenin başlangıcı

Hüner-mend-i suḫen merd-i kühen-senc
Beyān itdi bize açub der-i genc

Söz söylemenin hünerlisi, eski hazineleri tartan (kişi), hazinenin kapısını açarak bize (olayı) anlattı;

Çü mātem ṭutdı Ferhādiçün ol māh
İçi yandı göyündi eyledi āh

O ay (yüzlü) Ferhat için matem tuttuğu için iç yanıp tutuştu, ah etti.

Gözi yaşı çü başdan aşdı māhuñ
Yetürdiler anı semʿine şāhuñ

Ay (yüzlünün) gözyaşı başından aşınca, (bu durumu) Şah'ın (Hüsrev) kulağına ulaştırdılar.

Didiler acıyub Ferhāda Şīrīn
ʿAceb mātem ṭutubdur ol nigārīn

Dediler (ki): "Şirin, Ferhad'a acıyıp maem tutmaktadır.

İlün devşürdi kiçisin ulusın
Utanmadı bile gömdi ölüsin

(Şirin) memleketin büyüğünü küçüğünü toplayıp utanmadan ölüsünü (onlarla) birlikte gömdü.

Niçe gün bekledi ḳabr ü mezārın
İrişdürdi semāya āh ü zārın

Günlerce (Ferhad'ın) mezarını, kabrini bekledi. Ahını ve feryadını gökyüzüne ulaştırdı."

Bunı güş idicek şāh oldı dil-rīş
Derūnına bu sözden ṭoldı teşvīş

Şah bunu işitince gönlü yaralandı; bu sözden içine sıkıntı doldu.

Ġam-ı Şīrīniçün Ḫusrev çeküb ġam
Ḳıġırdı ḳatına münşīsin ol dem

Hüsrev Şirin'in derdinden dolayı üzülerek hemen kātibini yanına çağırdı.

Didi tīz ol ele al raḳḳ u ḫāme
Ġazā-y-içün düzet Şīrīne nāme

Dedi (ki); "Çabuk eline (tabaklanmış ince) deri ve kalemi alıp Şirin'e teselli etmek için mektup yaz.

Didi evvelde yaz nām-ı Ḫudāyı
Daḫı yād eyle nām-ı evliyāyı

Önce Tanrı'nın ismini yaz, evliyaların adlarını da zikr et.

Ayıt Şīrīne cānā olma nā-şād
Ne ġam sen çoḳ yaşa öldiyse Ferhād

Şirin'e de (ki); "Ey can, mutsuz olma. Ferhat ölmüşse ne olacak, Sen çok yaşa.

Hemīşe ḫurrem ol ʿālemde sen gül
Gülistānuñdan eksilmeye bülbül

Sen ālemde daima mutlu olup gül, gül bahçenden bülbül eksik olmasın.

Lebüñden gelmesün āh-ı dil-efrūz
Şeker ḳısmın eridür nārise sūz

Şeker cinsinden (nesneleri) ateş hararetliyse, eritir. (Bu yüzden) dudağından, gönül yakıcı "āh" çıkmasın.

Unutma şemʿ-i ḫandān sen gülüşi
Ne ġam pervānenüñ ölmekdür işi

(Ey) gülen mum, sen gülmeyi unutma, üzülecek ne var, pervanenin işi ölmektir.

Gül-i zerdin yile virdiyse bāġuñ
Çemende lāleler yaḳsun çerāġuñ

Bağın sarı gülünü rüzgara verdiyse, kandilin çimenlikte laleler yaksın (meydana getirsin).

Bu ḥasretden döşegüñ eyleme ṭaş
Ḳoma ġam yaṣdığına derdile baş

Bu özlemden (dolayı) yatağını taş etme, üzüntüyle dert yastığına baş koyma.

Ṣanavber ḳaddüñi idüb kemānçe
Yüzüñe def bigi urma ṭabānçe

Sanavber (gibi olan) boyunu kemançe yapıp (da) yüzünü def gibi (elinin ayasını vurma).

Yitürdiyse ʿaḳīḳi n'ola dürcüñ
Süheylile müzeyyenn ola burcuñ

Mücevher kutun akik (taşını) yitirdiyse ne olacak? Burcun süheyl (yıldızıyla) süslensin.

Ṣu yirinden gene eksilmeye āb
Sühā-y-içün ne ġam tābende meh-tāb

Su yerinden su eksilmez. Işık veren, parlak ay süha yıldızı için niye üzülüyorsun?

123b Ne ġam berg-i semen oldıysa nā-yāb
Ḳıla serv-i çemen ser-sebz ü şāz-āb

Yasemin yaprağı kaybolduysa ne olacak? Çimenliğin servi (ağacı) yeşerip büyüsün.

Ḳamu maḫlūḳ eger dervīş eger şāh
Olur mürde ḳalur zinde bir Allah

Derviş veya şah bütün yaratılanlar, ölür bir (tek) Allah diri kalır.

Çün olmazmış ölümden kimse āzād
ʿAdū mevtine de olmayalar şād

Ölümden kimse kurtulamadığı için düşmanın ölümüne bile sevinmesinler.

Anuñ-çün şād olan şād olmasun hīç
Dili ḳayġudan āzād olmasun hīç

Bu yüzden mutlu olan hiç sevinmesin, gönlü kaygıdan uzak olmasın.

Senüñ-çündür velī ḳayġumuz ey dōst
Bu ṣaġiçündür ol ṣayrumuz ey dōst

Ancak, ey dost senin için kaygılanmaktayız. O hastamız bu sağ içindir.

Nedür bir yāriçün yüz biñ belālar
Ḳılasun cānuña bunca cefālar

Bir yar için yüzbin bela çekmek, canına bunca eziyet etmek (de) nedir, (bu olur mu)?

Esirgersün ġarībi mihribānsın
Velīkin cānuña raḥm it civānsın

Garibe acırsın, şefkatlisin, ancak canına (da) acı, (henüz) gençsin.

2660 Her işlerde çü ṣoñın ṣanaruz biz
Senüñ göyündigüñe yanaruz biz

Biz bütün işlerin sonunu düşünür, senin yanıp yakıldığına yanarız.

Ölü ardınca çün gūra girilmez
Bu yaşile ölü daḫı dirilmez

Ölünün ardından mezara girilmez, bu gözyaşlarıyla da ölü dirilmez.

Gerekdür bu işe ṣabr u taḥammül
Ḳażāsına rıżā Ḥaḳḳa tevekkül

Bu işte sabretmek ve dayanmak gerekir. Hakk'a tevekkül edip kazasına rıza göstermek lāzım.

Niçe ṣaḳlayasın sīneñde zārın
Niçe bekleyesin seng-i mezārın

Feryadını gönlünde ne kadar saklayacak, mezar taşını ne kadar bekleyeceksin.

124a Muḥabbet ʿālemin ḳılduñ muḥaḳḳaḳ
Tamām oldı hemīn ʿışḳise ancaḳ

Gerçekte dünyayı sevdin, böyle aşk iseancak (böyle) tamamlanır.

2665 Çü Şīrīnsün cihānda görme acı
Rıżā şehdiyle şīrīn it mizācı

(Sen) Şirin'sin (tatlısın) dünyada acı görme. Tabiatını rıza balıyla tatlılaştır.

Çü gündüzdür ṭapuñ ol şemʿ-i pür-sūz
Çerāġ olmaya zinde olıcaḳ rūz

O yanan mum, senin zatın ise gündüzdür. Çünkü gündüz olunca, lamba söner.

Eger Ferhāda ḫāk oldıysa menzil
Ḳılasın sen zemīn üstinde ḫoş-dil

Eğer Ferhad'ın yeri toprak olmuşsa, sen yeryüzünde, mutlu olmalısın.

Tamām itdi çü münşī nāmesini
Hemān elden bıraḳdı ḫāmesini

Kātip mektubunu tamamlayınca, hemen elinden kalemini bıraktı.

Şehe ʿarż eyleyüb mektūbı dürdi
Aña Pervīz eliyle mührin urdı

Şehe takdim ettikten (sonra) mektubu dürdü. Perviz ona eliyle mührünü vurdu.

2670 Anı bir peyk eline virdi Pervīz
Didi Şīrīne yetişdür bunı tīz

Perviz onu bir haberciye vererek "Bunu çabucak Şirin'e ulaştır." dedi.

Revān oldı hemān ol peyk-i ḫurrem
İrürdi nāmeyi Şīrīne ol dem

O mutlu haberci, hemen yola koyularak mektubu anında Şirin'e ulaştırdı.

Çü Şīrīn nāme-i Pervīzi gördi
Yüzine gözine mührini sürdi

Şirin Perviz'in mektubunu görünce, mührünü yüzüne, gözüne sürdü.

Ṣanasın ʿālemüñ aldı ḫarācın
Neşāṭından göge dügdürdi tācın

Sanki (bütün) dünyanın haracını almış (gibi)
mutluluktan tacını gökyüzüne yükseltti.

Çün açdı mührini mektūb oḳundı
Velī ol nükteler māha ṭoḳundı

Mektubun mührü açılıp (da) okununca, (içindeki) imalar
ay (yüzlüye) dokundu.

24b 2675 Didi bu nāme ḳanile yazılmış
Müdāmī dūd-ı zehrile düzülmiş

Dedi (ki); "Bu mektup, kanla yazılmış, tamamen, zehir
dumanıyla hazırlanmış."

Bu ḥalvāyı bişürmiş gerçi ṭatlu
Velī şekker içine ḳatmış aġu

Gerçi bu helvayı tatlı pişirmiş ancak şekerin içerisine
zehir katmış.

ʿÖẕürler dir velīkin ṭaʿne-engīz
Şeker bigi kelām ammā sem-āmīz

Özürler beyan ediyor fakat (sözleri) kinâyeli, şeker gibi
söz ama zehirli.

Suḫenlerdür çü penbe nerm ü dil-keş
Nihān itmiş velī içinde āteş

Sözler pamuk gibi yumuşak ve gönül alıcı, ancak
iç(ler)inde ateş gizlemiş.

Bize göñli gerek şāh-ı cihānuñ
Belāsını ṣayalum bale anuñ

Cihan Şahı'nın bize gönlü gerekli. Onun belasını (biz)
bal sayalım.

2680 Ḳıramaz ḫāṭırı varsun yirine
Yiyelüm zehrini şekker yirine

Gönlü kırılmasın, yerine varsın. Biz şeker yerine zehrini
yiyelim.

Gece gündüz ġamıdur cānuma ḳūt
Ne ṭaş atsa görürven laʿl ü yāḳūt

(Ondan gelen) dert, gece gündüz, canıma gıdadır. (O)
hangi taşı atsa ben (onları) lâl ve yakut olarak görürüm.

İş anuñdur çü ḳul didügi olmaz
Żaʿīfüñ de elinden nesne gelmez

Kulun dediği olmaz, iş onundur. Zayıfın da elinden (bir)
şey gelmez.

İdelüm ṣabrile Ḥaḳḳa tevekkül
Ḳılalum cevrine yārüñ taḥammül

Sabırla Hakk'a tevekkül edelim. Yarin eziyetlerine
katlanalım.

Ola kim göñline Ḥaḳ vire inṣāf
Ḳıla raḥm eyleyüb bu dürdümüz ṣāf

Olur ki, Hak gönlüne insaf verir (de) acıyıp bu
tortumuzu temizler.

Vefāt-kerden-i Meryem ü taʿziyet-nāme-i Şīrīn Ḫusrev-rā

Meryem'in vefat etmesi ve Şirin'in Hüsrev'e baş sağlığı mektubu

125a 2685 Ṭoyur ḫᵛān-ı keremden ḳarnuñ ey ac
Naẓar ḳıl ʿāleme ʿibret gözin aç

Ey aç (olan kişi) cömertlik sofrasından karnını doyur.
İbret gözünü aç (da) âleme (bir) bak.

Çü Şīrīn cānını acıtdı Perwīz
Aña daḫı yetişdi bir elem tīz

Perviz Şirin'in canını acıttığı (onu üzdüğü) için çabucak
ona da bir dert ulaştı.

Zemīn aldı elinden Meryemini
Ḳodı tenhā felek ʿĪsī-demini

Toprak, elinden Meryemi'ni aldı. Felek İsa nefeslisini yalnız bıraktı.

Velī işbu cihetden şādidi şāh
Ki yumulmışdı Meryem ḳazduġı çāh

Ancak Şah, bir bakımdan mutluydu ki, Meryem'in kazdığı kuyu (artık) kapanmıştı.

Çü olmışdı şehen-şāh verd-i bī-ḫār
Ḳamu gencīnesi ḳalmışdı bī-mār

Şahlar şahı dikensiz gül olmuş, bütün hazineleri yılansız kalmıştı.

Egerçi ẓāhirā giryān olurdı
Bu maʿnīden velī ḫandān olurdı

Gerçi görünüşte ağlıyordu ama bu bakımdan gülüyordu.

Ḫalāṣ itdi özin ġam rūzesinden
Başın ḳurtardı Meryem rūzesinden

Kendini gam gününden halas etti. Başını Meryem orucundan kurtardı.

Dem-i ʿĪsī yetişdi ʿıyda irdi
Çü İdrīs-i nebī firdevse girdi

İsa nefesli yetişip bayrama kavuştu, İdris nebi gibi cennete girdi.

Velīkin ḳayṣeri idüb riʿāyet
Bir ay miḳdārı yas itdi tamāmet

Ancak Kayser'in hatırını gözeterek tam bir ay boyunca yas tuttu.

Ḳara geydi ḳara şarındı sulṭān
Ġazā ṭonın geyüb oturdı giryān

Sultan kara giyip kara sarındı. Matem elbisesini giyip ağlayarak oturdu.

İnüb taḫtından oturdı ferāġat
Ne av itdi ne ʿayş itdi ne ṣoḥbet

Tahtından inip (her şeyden) vazgeçmiş (bir halde) oturdu. Ne avlandı, ne yiyip içti, ne (de) sohbet etti.

125b Bunı Şīrīn işidüb oldı ḫurrem
Ki götrüldi yolından sedd-i Meryem

Şirin bunu işitip mutlu oldu. (Çünkü) Meryem engeli yolundan kalkmıştı.

Bu maʿnīden velī ġam-nākidi māh
Ki her şaḫṣa gelür bu ḫᵛāh nā-ḫᵛāh

Ay (yüzlü) şu bakımdan üzüntülüydü ki, bu isteyen istemeyen herkese gelir.

Velī şeh ḫāṭırı-y-çün ṭutdı yası
Nigārīn de ḳara geydi giyesi

(Şirin de) ancak Şah'ın hatırı için siyah elbise giyerek yas tuttu.

Ġazāyiçün eline aldı ḫāme
Ki Pervīze revān eyleye nāme

Perviz'e mektup gönderip (onu) teselli etmek için, eline kalem aldı.

Beyān idüb mufaṣṣal faṣl u bābın
Yaza hem nāme-i şāhuñ cevābın

Her şeyi ayrıntılarıyla anlatıp (böylece) Şah'ın mektubunun cevabını da verecekti.

Didi ser-nāmede nām-ı ḳadīmi
Kerīm ü Ḥayy ü Raḥmān u Raḥīmi

Başlıkta (Allah'ın isimlerinden) Kadim ismini, Cömert, Diri, Merhamet eden ve Koruyan (Allah'ın) ismini söyledi.

Kim oldur Ḫālıḳi cümle cihānuñ
Çü odur Rāzıḳi insile cānuñ

Ki o bütün kāinatın Yaratıcısı'dır. İnsanlarla cinlere Rızk veren odur.

Anuñ emriyle gerdāndur bu eflāk
Hem andandur sükūn-ı merkez-i ḫāk

Bu gökler onun emriyle dönmektedir. Ayrıca yerin merkezinin sābit durması (da) onun sāyesindedir.

Ḳamu mevcūd olur elbette maʿdūm
Ḳalur bāḳī vücūd-ı Ḥayy u Ḳayyūm

Elbette bütün varlıklar yok olur; (sadece) Diri ve Kayyum (olan Allah'ın) varlığı bāḳī kalır.

2705 Ḳaçan bende şükürden olsa ḫālī
Hemān ider ḳulına güş-mālī

Kul ne zamān şükr etmekten uzaklaşsa, (Allah), hemen kulunun kulağını çeker.

Eger ṣaġise eyler anı ḫaste
Ḳılur bayise yoḫsul-ı şikeste

Eğer sağsa onu hasta eder, zenginse, düşkün bir yoksul durumuna getirir.

126a Geh eyler māhile ḫūrşīdi bī-nūr
Süleymānlar olur ḳahrı-y-ile mūr

Bazen ayla güneşi ışıksız bırakır. Kahrıyla Süleymanlar karıncaya döner.

Gehī luṭfı-y-ile yoġı çoġ eyler
Gehī ḳahr idüben çoġı yoġ eyler

Bazen lutfuyla yoğu çok eder. Bezen (de) kahr ederek çoğu yok eder.

Taġayyürdür çü ḫāli muḥdiṯātuñ
Beḳā-y-ile ḳıdem vaṣfı o ẕātuñ

O zatın özelliği bekā ile kıdemdir. Varlıkların hāli ise değişmektedir.

2710 Döner ṭurmaz bu çarḫ-ı ābnūsī
Gehī mātem getürür geh ʿarūsı

Bu abanoz gibi (kara olan) felek, durmadan döner; bazen yas, bazen düğün getirir.

ʿArūsına şehüñ irdiyse āfet
Cihān içinde şāh olsun selāmet

Şah'ın sevdiği güzel şeye (bir) felaket ulaştıysa (ne olacak). Dünyada Şah sağ olsun, (ona bir şey olmasın).

Gülistānuñdan eksilmiş çü bir gül
Melūl olma anuñ-çün aġlama gül

(Sanki) gül bahçenden bir gül eksilmiş gibi, onun için üzülüp ağlama, gül!

Şeh olanlar gerekdür şād u ḫurrem
Selāṭīne yaraşmaz ẕerrece ġam

Şah olanların mutlu ve huzurlu olmaları gerekir. Sultanlara zerre kadar üzüntü yakışmaz.

Eger devşürdise raḫtını Meryem
Şeh otursun gene taḫtında ḫurrem

Meryem, eğer eşyaların toplayıp (gittiyse, öldüyse), Şah yine (de) tahtında mutlu (bir şekilde) otursun.

2715 Ġanīmet bil bugün ʿĪsī-demini
Getürme göñlüñe Meryem ġamını

İsa gibi canlandırıcınefesini bugün ganimet bil, gönlüne (de) Meryem'in üzüntüsünü getirme.

Iraġ idüb göñülden zaḫm-ı ḫārı
Gider rūşen żamīrüñden ġubārı

Gönlünden dikenin acısını uzaklaştırıp temiz kalbinden tozları (kederi) temizle.

	Varub gül-şenlere ʿarż-ı cemāl it Mey-i ṣāfī içüb defʿ-i melāl it	*Gül bahçelerine gidip güzel yüzünü göster. Saf şarap içerek üzüntüyü kov.*
26b	Müdām idüb çemende nūş-ı bāde Cihān ḳayġusını vir cümle bāde	*Çimenlikte devamlı içki içerek dünya kaygılarının hepsini rüzgara ver, hepsine boş ver.*
	Muġannīler gene ḳılsun ser-āġāz Nevālar eylesün murġ-ı ḫoş-āvāz	*Şarkıcılar, gene (şarkı söylemeye) başlasınlar. Güzel sesli kuş (bülbül), şarkılar seylesin.*
2720	Gene muṭriblerüñ itsün nevālar Gene ʿūdile ney virsün ṣadālar	*Çalgıcıların gene çalıp seylesinler, gene udla ney (güzel) sesler çıkarsın.*
	Gene ḳavl ü ʿameller ter teräne Gene rengīn ġazeller ʿāşıḳāne	*Gene söz ve işler, yeni şarkılar, renkli āşıkāne gazeller*
	İşidilsün güzeller dillerinden Uṣūlile görülsün ellerinden	*Güzellerin dillerinden işitilsin, usuliyle ellerinden çıksın.*
	Gene raḳṣ eylesün ol lāle-tenler Çemenlerde ṣalınsun nārvenler	*O lale vücutlular gene salınsın, karaağaçlar çimenlikte sallansın.*
	Gene cān micmerinüñ ʿūdı yansun Buḫūruñ dūdı eflāke boyansun	*Gene gönül buhurdanında öd ağacı yansın. Buhar bulutu gökleri kaplasın.*
2725	Çü dānāsun kemāl-i fıṭnatuñ var Ḳamu illerce ʿaḳl ü devletüñ var	*Bilginsin, yüksek bir anlayışın var;; bütün yabancılardaki kadar aklın ve devletin var.*
	Neden kim ḫāṭıruñ ġam-gīn idesün Kemān ebrūlaruñı çīn idesün	*Neden gönlünü üzer, yay (gibi) kaşlarını çatarsın?*
	Cihānuñ şāhısun ʿālem musaḫḫar Murād idindigüñ olur müyesser	*Cihanın şahısın, bütün dünya senin emrindedir. İstediğin her şey i elde edersin.*
	Felek bendeñ bigi ṭurmaz dürişür Neye ṣunariseñ elüñ irişür	*Felek kulunmuş gibi durmadan çalışır. Elini neye uzatırsan, yetişir.*
127a	Süleymān-ı[409] zamānsun ben de çün mūr Benüm bigi degülsin ʿāciz ü ḫūr	*(Sen) zamanın Süleymanı'sın, ben de karınca gibiyim. (Sen) benim gibi aciz ve hakir değilsin.*
2730	Cihān içre ġarībem zār u bī-kes Bu ġurbetde ġamuñdur münisüm bes	*Dünyada zavallı, kimsesiz bir garibim. Gurbette tek arkadaşım (senin verdiğin) derttir.*
	Ayaġuma elümle balta urdum Ḳamu görgüleri heb bunda gördüm	*Ayağıma kendi elimle balta vurdum. Ne gördüysem, hepsini burada gördüm.*

[409] Bkz. 348. dipnot.

Yile virdüm ṣuvardum baḫt u raḫtum
Ḳamu tāräca virdüm täc u taḫtum

Bahtımı ve (diğer) her şeyimi rüzgara, suya verdim. Bütün tacımı ve tahtımı yağmalattım.

Dil ucından esīr oldum belāya
Giriftāram kemend-i[410] ibtilāya

Gönül yüzünden belaya esir oldum. Sıkıntı kemendine yakalandım.

Baña raḥm ide ṣandum yāre geldüm
İlüm günüm ḳoyub dil-däre geldüm

Bana acıyacağını düşünerek yarin (yanına) geldim. Eşi dostu ve düşmanı bırakıp sevgiliye geldim.

2735 Velī ancaḳ naṣībimiş muḳadder
Ḳonuġ umduġı olmazmış müyesser

Ancak kişinin nasibi (sadece) kaderindekidir. Misafir umduğunu bulamazmış.

Ciger ṭoġrandı yārüm aġlayayın
Gene ḳutsuz sitārum aġlayayın

Ciğerim doğrandı yarim, ağlayayım. Yıldızım gene uğursuz (çıktı) ağlayayım.

Senüñ ḳoltuġuña geldüm ṣıġındum
Bunı kendözüme eylük ṣaġındum

Bunun benim için iyi olduğunu düşünerek senin koltuğuna,himayene sığındım.

Bu işümden perīşānam perīşān
Dil ü cāndan peşīmānam peşīmān

Bu (yaptığım) işten (dolayı) perişanım. Can u gönülden pişmanım.

Velīkin ṣoñ peşīmānluḳ cihānda
Ziyānimiş yoġimiş aṣṣı anda

Ancak dünyada son pişmanlık zararmış, ondan fayda gelmezmiş.

127b 2740 Ġarībine yazub nāme şehen-şāh
Dimiş taʿrīz idüb elfāẓ-ı kütāh

Şahlar şahı garibine imalı sözlerle mektup yazıp sözünü kısa kesmiş.

Velī her birisi bir tīġ-i ḫūn-rīz
Yaḳar cān u cigerler āteş-i tīz

Ancak, her birisi sanki kan dökücü bir kılıç gibi canı ve ciğerleri hararetli (bir) ateşle yakar.

O güftāruñ gönülde rīşi vardur
Ki bir nūşında yüz biñ nīşi vardur

O sözün gönülde yarası vardır. (Öyle) ki bir yudumunda yüz bin (türlü) zehiri vardır.

Çerāġa ḫod yeterdi püf dimeklük
Ne maḳṣūd idi ṣarṣar istemeklük

Kandile "püf" demek yeterdi. Şiddetli rüzgār istemenin sebebi neydi?

Ne lāzım ṣaydiçün tīhūya şemşīr
Ya āhūya ne ḥācet pençe-i şīr

Çil kuşunu avlamak için kılıca ne gerek var ya da ceylan için aslan pençesine?

2745 Yaraşmazdı dili āzār ideydüñ
Diyāruñdan bizi bī-zār ideydüñ

Memleketinden bizi nefret ettirmen ve gönlümüzü incitmen uygun olmaz.

Çü gelmezmiş elüñden merhem itmek
Ne lāzım yārem üstine tuz ekmek

Madem yarama merhem yapmak elinden gelmiyor, üzerine tuz ekmene ne gerek vardı.

[10] Bkz. 348. dipnot.

Cihān şāh u gedāyı çoḳ görübdür
Niçe efsānelerde işidübdür

Cihan şah ve dilenciyi çok görmüştür. (Bunlarla ilgili) bir çok efsaneler de işitmiştir.

Ġurūr itme ki bu dünyā-yı fānī
Kimesne-y-çün degüldür cāvidānī

Gururlanma, çünkü bu fani dünya kimsenin ebedi (olarak yaşayacağı bir yer) değildir.

Eger şemᶜ-i gedā ger meşᶜal-i şāh
İkisi de söyinürler seḥer-gāh

Dilencinin mumu veya şahın meşalesi, (sonuçta) ikisi de sabahleyin sönerler.

2750 Ne bānuñ gūşesi ḳalur cihāna
Ne maẓlūmuñ fiġānı yane yane

Dünyaya, ne beyin kināyeli sesi, ne (de) mazlumun çok yanık feryadı kalır.

28a Şaḳın bu dehr-i ser-keşden birāder
Ki ne ser ḳor bu ᶜālemde ne efser

Kardeş bu dikbaşlı zamandan sakın, ki (o) bu alemde ne baş, ne de taç bırakır.

Ne yoḥsuluñ ḳalur peşmin külāhı
Ne ḫaḳanuñ başında tāc-ı şāhī

Ne yoksulun başında keçe külahı, ne hakanı başında padişahlık tacı,

Velī ben şāha incinmiş degülven
Ḥelāl itdüm ne itdiyse şehe ben

Ancak ben Şah'a kırgın değilim; bana ettiklerinden (dolayı ne kadar hakkım) varsa helal ettim.

Gene bayaġı bigi bendesiyem
Kemend-i ᶜaşḳınuñ efkendesiyem

Gene eskisi gibi kuluyum, aşkının kemendine yakalanmışım.

2755 Bu sözlerden ġaraż ḥālüm dimekdür
Şehen-şāha murādum söylemekdür

Bu sözlerden maksadım halimi söylemek, şahlar şahına isteğimi söylemektir.

Hemīşe devleti pāyende olsun
Ruḫ-ı baḫtı meh-i tābende olsun

Devleti devamlı ayakta kalsın. Bahtının yanağı parlayan ay (gibi) olsun.

Cemāli ferruḫ u ferḫunde fālı
Ṣafā-y-ile geçürsün māh u sālı

Güzel yüzü uğurlu, falı kutlu (olarak) ayı ve yılı mutlulukla geçirsin.

Iraġ olsun cenābından meşāyib
Yetişmesün vücūdına nevāyib

Yanından musibetler uzak olsun. Vücuduna belalar ulaşamasın.

Çü Şīrīn nāmesin ḫatm itdi dürdi
Gene mektūbına mührini urdı

Şirin mektubunu bitirince, dürdü ve mühürledi.

2760 Anı bir ḳāṣide teslīm idüb yār
Didi bu nāmeyi şāha ilet var

Onu bir haberciye vererek "Bu mektubu, gidip Şah'a ulaştır" dedi.

Çü Pervīze yetişdi nāme-i māh
Açub mührini sürdi yüzine şāh

Ay (yüzlünün) mektubu Perviz'e ulaşınca, Şah, mührünü açıp (mektubu) yüzüne sürdü.

128b Oḳundı nāme mefhūmı bilindi
O verhemden şehüñ bağrı delindi

Mektup okunup (Şirin'in ne yazdığı) öğrenildi; o kırıcı sözlerden Şah'ın bağrı delindi.

Didi ḥaḳdur bu söz ṭoġru keleci
Gelür ḥaḳ söz velī her ṭābᶜa acı

Dedi (ki): Bu söz doğru bir sözdür. Ancak doğru söz her yaratılışa acı gelir.

Ne defīlü oldısa göñli şikeste
Yiñilendi gene ᶜaşḳ-ı güẕeşte

Gönlü, her ne kadar kırıldıysa dayine geçmiş (eski) aşkı yenilendi.

Firistāden-i Ḫusrev Şābūr-rā be-Şīrīn ü ᶜitāb-kerden-i Şīrīn

Hüsrev'in Şabur'u Şirin'e göndermesi ve Şirin'i azarlaması

2765 Çü yārüñ ᶜādeti vardı yirine
Oturdı her kişi yirlü yirine

Sevgilinin istediği olunca, herkes yerli yerine oturdu.

Gene taḫtına geçdi şāh-ı aᶜẓam
Oturdı salṭanat taḫtında ḫurrem

Büyük Şah yine tahtına geçti ve saltanat tahtında mutlu bir şekilde) oturdu.

Cemāliyle bezendi ṭāḳ u der-gāh
Gene oldı müzeyyen ḫayme ḫār-gāh

Kubbe ve Şah'ın makamı (onun) güzel yüzüyle bezendi. Otağ yine süslendi.

Çü dūr oldı yolından sedd-i ḫāyil
Ḥużūr idüb neşāṭa oldı māyil

Yoluna engel olan set ortadan kalkınca, sakinleşip sevince yöneldi.

Gene her gün ḳuruldı meclis-i ḫāṣ
Muġannīler çalub raḳṣ urdı raḳḳāṣ

Gene her gün, ileri gelenlerin meclisi kuruldu; çalgıcılar çalıp rakkas dans etti.

2770 Çü ḳalmamışdı ḫavfile müdārā
Şehüñ ḳıldı nihānın āşikāra

Korku ve iki yüzlülük kalmadığı için Şah'ın sırrını açığa vurdu.

Irağ idüb göñülden ters u bīmin
Gene yād eyledi yār-ı ḳadīmin

Gönülden korku ve çekinmeyi uzaklaştırıp gene eski yarini andı.

129a Didi Şābūra ey yār-i vefā-dār
Demi geldi yetişdi yāre dek var

Şabur'a "Ey vefalı dost, artık zamanı gelip çattı; sevgiliye kadar git." dedi.

Selām eyle nigārīne duᶜālar
Faḳīrinden taḥiyyāt u şenālar

Şirin'e fakirinden (Perviz'den) selam söyle ve dualar. ederek övgüler yağdır

Nihān esrārumı yāre ᶜayān it
Tefāṣīliyle āhvālüm beyān it

Sevgiliye gizli sırlarımı açıkla, halimi ayrıntılarıyla anlat.

2775 Benüm ᶜarż eyle aᶜẕārum nigāre
Ḫaber vir bu geçen peymānı yāre

Sevgiliye benim özürlerimi sunarak bu ettiğimiz yemini ona bildir.

	Dilüm derdini şerḥ eyle ṭabībe Ġarībiyem devā ḳılsun ġarībe	*Gönlümün hastalığını doktora açıkla, (onun) garibiyim, bu garibi tedavi etsin.*
	Çü emr oldı yirinden ṭurdı Şābūr Mühimmātuñ ḳamusın gördi Şābūr	*Şabur, emredilince, yerinden kalktı. (Gerekli olan) bütün malzemeyi hazırladı.*
	Revān olub çepār bigi yügürdi Nigārīne bu aḫbārı degürdi	*Yola koyulup benekli at gibi yürüdü; bu haberleri Şirin'e ulaştırdı.*
	Maḳāmına çü māhuñ irdi nāḳḳāş Ḥużūrına irişdükde ḳoyub baş	*Nakkaş ay yüzlünün makamına ulaşıp huzuruna çıktığında (yere) baş koyarak*
2780	Söze girdi nigārīnile Şābūr Diyişdiler niçe telḫ u niçe şūr	*Şabur Şirin'le söze başladı. Tatlıdan acıdan epeyce söyleştiler.*
	Be-āḫir sözleri Pervīze irdi Söze furṣat bulundı söze girdi	*Sonuçta Perviz'den söz açıldı. (Şabur), fırsatı bulunca, söze girdi.*
	Nigārīne didi şükr it Ḫudāya Ki ṭūş olduñ gene ʿayş u ṣafāya	*Şirin'e "Tanrı'ya şükr et (ki), yine eğlence ve mutluluğa kavuştun." dedi.*
129b	Bugün Pervīz olubdur verd-i bī-ḫār Ṣafā sür yārile çün gitdi aġyār	*Perviz, bugün (artık) dikensiz gül olmuştur. Başkaları (aradan) çekildiği için yarile safanı sür.*
	Iraġ oldı çü yoluñdan raḳībuñ Şikār eyle gene tenhā ḥabībün	*Rakibin yolundan uzaklaştı. Gene sevgilini yalnız (başına) avla.*
2785	Vefā gül-zārınuñ ḳalmadı ḫārı Ṣafā gencīnesinüñ gitdi mārı	*Vefa gül bahçesinin dikeni kalmadı. Mutluluk hazinesinin yılanı gitti.*
	Çü māni[411] ḳalmadı şimdi arada Gene olmaḳ gerek siz bir arada	*(Artık) arada bir engel kalmadığına (göre) sizin bir arada olmanız gerekir.*
	Çoġ olduñ güşe-i tenhāda ḫalvet Gerek şimden-gerü şāhile ṣoḥbet	*Yalnızlık köşesinde kendinle çok kaldın. Bundan sonra Şah'la sohbet etmelisin.*
	Çü ḳalmadı ara yirde tekellüf Gerekmez şimdiden ṣoñra tevaḳḳuf	*Arada bir engel kalmadığına (göre) bundan sonra beklemek gerekmez.*
	Ḳadem rencīde ḳıl şāha varalum Şikeste ḫāṭırın şāhuñ ṣoralum	*Bir adım geri at, Şah'ın yanına gidelim (de) Şah'ın kırılmış gönlünün hatırını soralım.*
2790	Müdām aġlar firāḳuñdan ḳılur āh Gözi yolda seni gözler şehen-şāh	*Şahlar Şahı (senden) ayrı kalmaktan (dolayı) devamlı ah çekip ağlar, gözleri yolda seni bekler.*

[411] Metinde "maʿnī" şeklinde yazılmış

	Bu sözlerden ḳatı telḫ oldı Şīrīn Didi Şābūra ḫışmile nigārīn	*Şirin, bu sözlerden 'dolayı) çok sinirlendi (ve) Şabur'a hışımla dedi (ki);*
	ʿAceb mekkār u pür-vesvāsimişsün Beşer ḳısmı degül Ḫannāsimişsün	*Çok hileci ve vesvese doluymuşsun. İnsan cinsinden değil; Şeytanimişsin.*
	Baña ḳılduñ hezārān mekr ü telbīs Beni başdan çıḳarduñ olduñ İblīs	*Baña binlerce hile yapıp yalan söyledin. Beni baştan çıkardın, İblis oldun.*
30a	Senüñ iḍlālüñile çıḳdum ilden Ayaḳlara düşürdüñ gitdüm elden	*Senin kandırman yüzünden memeleketimden ayrıldım. (Beni) ayaklara düşürdün, elden çıktım, ziyan oldum.*
2795	Ḳanı şehlük ḳanı iklīm-i Ermen Senüñ naḳşuñ çıḳardı ḳamusından	*Şahlık nerede? Ermen ülkesi nerede? Hepsinden senin resmin (yüzünden) ayrıldım.*
	ʿAceb nāḳḳāş-ı jeng-āmūzimişsün Naẓīrüñ yoḳ belā-engīzimişsün	*Şaşılacak kadar hilekar bir nakkaşmışsın, benzeri olmayan belālı biriymişsin.*
	Özümi şanma ḳaşrumdan ıram ben Ya bir kimse ayaġına varam ben	*Kendimi köşkümden uzaklaştıracağımı veya birinin ayağına gideceğimi sanma.*
	Nice nā-mihribāndur ol cefā-kār Dil-i sengīnine āh itmedi kār	*O zalim nasıl şefkatsiz (biridir ki), taştan kalbine "ah" tesir etmedi.*
	İlüm terk eyleyüb geldüm iline Ayaġumla gelüb düşdüm eline	*Ülkemi terk edip ülkesine geldim. Ayağımla gelip eline düştüm.*
2800	Ḳatında degmedüm ḳuru selāma Ṭūş olmadum ṭaʿāma ne kelāma	*(Onun) nezdinde kuru (bir) selama (bile) değmedim. Nimetlere ve (onunla) konuşmaya ulaşamadım.*
	Eger bende şafāsı varimişse Ġarībile göñülden yārimişse	*Eğer benim dostum ise, gönülden ben garip ile arkadaş ise,*
	Beni bir kez gelelden yād iderdi Ġarībümdür diyu dil-şād iderdi	*Beni, geldiğimden beri, bir kez (olsu) anar, "(Benim) garibimdir" diyerek (gönlümü alır), mutlu ederdi.*
	Seni sevmeyeni görmeklük olmaz Gücile üstine düşmeklük olmaz	*Seni sevmeyeni görmek yakışık almaz. Zorla üzerine gitmek (doğru) olmaz.*
	N'ola şāhise olmazven ẕelīli Ḳulaġından çıḳarsun ol fetīli	*(O) şāh ise ne olmuş?.. Ben onun aşağıladığı (biri) olmam. Kulağından o fitili çıkarsın.*
130b 2805	Ḳomaz mısun ḳolayında faḳīri Bucaġında otura bir esīri	*Fakiri rahat birakamaz mısın ki, (onun) bir esiri bucağında oturabilsin.*

	N'ola şehbāzisem düşmezem aġa Humāyam ḳonmazam degme budaġa	*Doğan isem ne olcak?.. Ağa düşmem. (Öyle bir) humayım (ki), her budağa konmam.*
	Hīç añmadı bize geldüklerini Ya Bānūnuñ ṭurub yildüklerini	*Bize gelişlerini Banu'nun (onun için) koşturduklarını hiç anmadı.*
	Ḳanı ol ḥürmet u iclāl ü taᶜẓīm Ḳanı ol ᶜizzet ü iḳbāl ü tekrīm	*O saygı ve yüceltme; o karşılayıp ikramda bulunma nerede?*
	Ḳanı envāᶜile ẕevḳ u şafālar Ḥużūruñda ṭuran ol meh-liḳālar	*Çeşit çeşit zevk ve safalar, huzurunda bekleyen o ay yüzlü (güzeller) nerede?*
2810	Ḳanı her gün şikār u ᶜayş u ᶜişret Arasda olunan giceyle ṣoḥbet	*Her gün avlanıp eğlenmek, geceleyin Aras'ın (kenarında) sohbet etmek nerede?*
	Ḳanı rengīn meṣeller ḳıṣṣa-i şīr Ḳanı şīr öldügi bī-tīr u şemşīr	*Nerede aslan hikāyesi, renkli masallar; nerede ok atılmadan, kılıç vurulmadan ölen arslan?*
	Şehe bunları añmamaḳ düşer mi Ḥaḳını nānuñ unutmaḳ düşer mi	*Bunları anmamak, ekmeğin hakkını unutmak Şah'a yakışır mı?*
	Benüm ḫod hecridür şimdi enīsüm Gece gündüz ḫayālidür celīsüm	*Şimdi benim arkadaşım (onun) ayrılığıdır.Gece gündüz. (onun) hayaliyle (birlikte) oturuyorum*
	Şeh adıdur benüm virdi-i[412] zebānum Geçer ᶜālemleri söyler lisānum	*Benim dilime doladığım Şah'ın adıdır. Dilim (onunla birlikte) geçirdiğimiz zamanı söyler.*
2815	Bu yād itdüklerüm ᶜişretlerile Bu başumdan geçen miḥnetlerile	*Bu andığım eğlenceler ve bu başımdan geçen sıkıntılarla*
131a	Ḫayāliyle bularuñ eglenürven Gehī giryān olub geh dinlenürven	*Bunların hayaliyle eğlenip, bazen ağlar, bazen (de) dinlenirim.*
	Eger şehde olaydı ḳaṭre-i ᶜaşḳ Ya mihrinden geleydi ẕerre-i ᶜaşḳ	*Eğer Şahda aşkın damlası olsaydı, veya şefkatinden aşkın (bir) zerresi doğsaydı.*
	Ḥabībiyle gelürdi görüşürdi İki taş arasında buluşurdı	*Gelip sevdiğiyle görüşür, iki taşın arasında (bile olsa) buluşurdu.*
	Bu ṭūl-ı ḥasrete olmazdı ḳāyil Bulunmazdı aña bir nesne ḫāyil	*Bu uzun hasret (dönemine) boyun eğmez, hiç bir şey ona engel olamazdı.*
2820	Mecāzīdür şehüñ ᶜaşḳı hebādur Ḫayāl-i fāsid ü bāṭıl hevādur	*Şah'ın aşkı, mecazi aşktır, nafiledir; kötü (bir) hayal, boş hevestir.*

[12] Bkz. 348. dipnot.

Ḳuru āvāzedür bang-ı ceresdür
Ḥaḳīḳatden ḫabersüz bü'l-hevesdür

Kuru (bir) sestir, çıngırak sesidir. (O) hakikatten habersiz, maymun iştahlının (biridir).

Benüm ṭoġru yolumda şimdi ʿāşıḳ
Kelāmumdur müsellem cümle ṣādıḳ

Doğru yolumda şimdi āşık benim, sözüm de kabul edilmiştir, tamamen doğrudur.

Çü terk itdüm bu şevḳile cihānı
Budur ḳaṣdum virem bu yolda cānı

Bu arzuyla dünyadan elimi eteğimi çektim. Bu yolda canımı vermeyi amaçladım.

Görünmedi gözüme mülk-i[413] şāhī
Yire urdum bu derdile külāhı

Şah'ın mülkü gözüme görünmedi. Bu dertle külahı yere vurdum.

2825 Bu sevdādan ṭaġıtdum raḫt u baḫtum
Yile virdüm bu ġamdan tāc u taḫtum

Bu sevdadan (dolayı) rahatımı ve bahtımı bozdum. Bu üzüntüden tacımı tahtımı rüzgāra verdim (bıraktım).

Çü māhuñ cānına çaḳmaḳ çaḳıldı
Ol odile biraz yandı yaḳıldı

Ay (yüzlünün canına çakmak çakılmış gibi, o dertle biraz yanıp yakıldı.

131b Ḳamu göynüklerini heb göyündi
Giderek odı fi'l-cümle söyündi

Bütün yaraları (için dert) yandı. Ateşi giderek tamamen söndü.

Ġażāb dīvi gidüb geldi firişte
Didi Şābūra ol nūr-sirişte

Gazab şeytanı gidip melek geldi.O nurla yoğrulmuş (olan) Şabur'a dedi (ki);

Şehen-şāha yüri bizden duʿā it
Hezār elṭāfile biñ biñ ṣenā it

Git, Şahlar Şahı'na bizim selamlarımızı ilet. Binlerce, güzel muamele ederek binlerce övgü yağdır.

2830 Ġarībiyüz diyārında muḳīmüz
Velī ʿaşḳı-y-ile yār-ı ḳadīmüz

(Onun) garibiyiz, memleketinde oturuyoruz. Ancak aşkıyla eski arkadaşız.

Bizi bu derdile ḳosun yanalum
Bu būdile vücūdı yoḳ ṣanalum

Bizi bıraksın (da) bu dertle yanalım. Bu varlığın olmadığını düşünelim.

Felek ḫod cevrini çoġ eylemişdür
Ḳamu varluḳlarum yoġ eylemişdür

Felek çok eziyet etmiş, bütün varlıklarımı yok etmiştir.

Ne lāzım yoġa cebr itmek şehen-şāh
Revā mı bizi incitmek şehen-şāh

(Ey) Şahlar Şahı, (hiçbir şeyi) olmayanı zorlamak doğru mu? Bizi incitmen yakışık alıyor mu?

Bi-ḥamdillah degüldür şāh muḥtāc
Dih-i[414] vīrāneden istemesün bāc

Hamdolsun, Şah (kimseye) muhtaç değildir. (O halde) yıkık köyden vergi istemesin.

2835 Bu güftārı diyüb gönderdi şāha
Özi göyündi Şābūruñ da māha

Bu sözleri söyleyip Şah'a gönderdi. Şabur da ay (yüzlünün durumuna) üzüldü.

---

[413] Bkz. 348. dipnot.
[414] Bkz. 348. dipnot.

İçi yandı biraz ağladı nāḳḳāş
Fürāt oldı gözinden dökülen yaş

Nakkaş'ın içi yandı, biraz ağladı; gözünden dökülen yaş Fırat (nehri gibi) oldu.

Ḥikāyet-kerden-i Şābūr muᶜātebe-i Şīrīn bā-Ḫusrev

Şabur'un Şirin'le Hüsrev'in (arasında geçen) münakaşayı hikāye etmesi.

132a Bu acıyla gidüb yetişdi şāha
Ḳamu gördüklerin ᶜarż itdi māha

Bu acıyla gidip Şah'ın (yanına) ulaştı; bütün gördüklerini ay (yüzlüye) arz etti.

Şehen-şāhuñ daḫı özi göyündi
Ol odile biraz Ḫusrev de yandı

Şahlar Şahı da (bu duruma) üzüldü. O ateşle biraz Hüsrev de yandı.

Didi didükleri heb ᶜayn-ı ḥaḳdur
Nigārīnüñ sözi cümle sebaḳdur

Dedi (ki); "Dediklerinin hepsi doğrudur. Şirin'in söylediklerinin hepsi olmuştur."

2840 Bize bizden gelübdür bu melālet
Ḳuru ġayret çeküb itdük cehālet

Bu sıkıntı, bize biz(im yüzümüz)den gelmiştir. Cahillik edip boşuna çalıştık.

Dönüb şeh didi Şābūra gel ey yār
Nigārīne yüri var gine tekrār

Şah Şirin'e dönüp "Ey dost, gidip tekrar Şirin'in yanına var." dedi.

Bu ḳuldan māha ᶜöẕr eyle firāvān
Ne deñlü oldise bizden perīşān

Bu kuldan ay (yüzlüye), bizden (dolayı) ne kadar perişan olmuşsa o kadar çok özürler ilet.

Bize luṭf eyleyüb merdümlük itsün
Bizi ḳosun kerem yolına gitsün

Lutf edip bize insanlık etsin. Bizi bırakıp cömertlik yoluna gitsin.

Çi ger başdan ayaġa pür-günāhuz
Velī luṭfın umaruz ᶜöẕr-ḫvāhuz

Gerçi baştan ayağa günahkarız, ancak lutfunu umuyoruz; özür diliyoruz.

2845 Ḫaṭā bizden ᶜaṭā dil-berden olsun
Mürüvvetler gene serverden olsun

Hata bizden, hediye (bağışlama) sevgiliden olsun. İnsanlık yine sultandan olsun.

Ol itmesün biz itdügümüz işi
Bize itsün kişilük gine kişi

Bizim yaptığımızı o yapmasın. Bize yine insanca davransın.

Bu vechile nice ᶜöẕr itdi Perwīz
Didi Şābūra dil-dāra iriş tīz

Perviz, bu şekilde bir çok özürler dileyerek Şabur'a " Çabuk sevgilinin yanına git. "dedi.

132b Revān oldı gene Şābūr-ı nāḳḳāş
Velī ġamdan dökerdi gözleri yaş

Nakkaş Şabur gene yola koyuldu; ancak üzüntüden gözleri yaş dökerdi.

Nigārīnden be-ġāyet utanurdı
Velī şehden daḫı key üşenürdi

Şirinden çok utanıyor ancak Şah'dan da çok çekiniyordu.

2850	Dil ucından belāya uġramışdı Ara yirde ḳażāya uġramışdı	*Gönül yüzünden belaya uğramıştı. Ara yerde kazaya uğramıştı.*
	Utanurdı gene Şābūr-ı nāḳḳāş Varub Şīrīn kenārına ḳodı baş	*Nakkaş Şabur, gene utanarak gidib Şirin'in huzurunda başını (yere) koydu.*
	Sücūd itdi gelüb ḳarşuda ṭurdı Nigārīn de gene nāḳḳāşı gördi	*Secdeler ederek geçip karşıda durdu. Şirin de gene Nakkaş'ı gördü.*
	Su'āl idüb didi Şābūra Şīrīn Neye geldüñ gene ey yār-ı dīrīn	*Şirin, Şabur'a; "Ey eski dost gene niye geldin?" diye sordu.*
	Didi geldüm duʿāyile şenāya Yüzüm sürmeklüge hem ḫāk-i pāye	*(Şabur); "Dua etmek ve (seni) övmek; ayrıca ayağının toprağına yüzümü sürmek için geldim." dedi.*
2855	Hemīşe gelegeldügüm ḳapudur Nigārīne murādum bir ṭapudur	*(Burası) öteden beri geldiğim (bir) kapıdır. Muradım resim gibi güzel olandan(Şirin) özür dilemektir.*
	Biraz ṭurураḳ ögretdi gözini Gene söyledi dil-dāra sözini	*Biraz durup (etrafa) gözünü alıştırdıktan, gözünü alıştırdıktan (sonra), sevgiliye gene sözünü söyledi.*
	ʿAyān itdi mufaṣṣal ṣaḳlu rāzı Tażarruʿlar ḳılub itdi niyāzı	*Saklı (olan) sırrı ayrıntılarıyla ortaya koydu. Kendini alçaltarak yalvardı.*
	Fiġān itdi dögündi ḳıldı zārī Yaşı-y-ile ṣuvardı lāle-zārı	*Feryad ederek, döğündü, ağladı; yaşıyla lale bahçesini suladı.*
133a	Gene raḥm itmedi ol şūḫ-ı ṭannāz Didi ser virürüm ben virmezem rāz	*Herkesle eğlenen şuh (sevgili), gene acımadı (ve) "Başımı veririm (de) sır vermem." dedi.*
2860	Bu didügüñ işi sen şimdi umma Göñül mihrini benden şimdi umma	*Bu dediğin işi, gönülden şefkat beslememi, sevmemi benden şimdi bekleme.*
	Olur bu didügüñ ṣabrile ḥāṣıl Eger ṣabr olmaya taḥṣīl ne ḥāṣıl	*Bu dediğin sabırla elde edilir. Eğer sabr olmasa ne kazanılabilir?..*
	Cevābını alub Şābūr-ı nāḳḳāş Revān oldı bu sırrı itmedi fāş	*Nakkaş Şabur, cevabını alıp, bu sırrı açığa vurmadan yola koyuldu.*
	Yola düşdi fiġān u zārī-y-ile Gene gitdi ḫacālet bārı-y-ile	*Ağlayıp feryat ederek yola düştü. Gene utanç yüküyle gitti.*
	Daḫı ḳalmadı tedbīre mecāli Şehen-şāha varub ʿarż itdi ḥāli	*(Başka bir) tedbir düşünmeye gücü kalmadı. Şahlar Şahı'nın (yanına) gidip durumu anlattı.*

İşidüb şeh daḫı ḳaldı perīşān
Ḳamu efġānile oldı peşīmān

İşitince, Şah da perişan oldu. Feryatlar ederek pişman oldu.

Vücūdında şehüñ ḳalmadı ḳuvvet
Ḫarāb oldı göñül şehri tamāmet

Şah'ın vücudunda kuvvet kalmadı. Gönül şehri tamamen harap oldu.

Didi ṣabr idelüm bu işe nā-çār
Taḥammüldür bize şimdi sezā-vār

Dedi (ki); "Çaresiz, bu işe sabr etmeliyiz. Şimdi, bize yakışan tahammül etmektir."

Velīkin ḫāṭırı ġāyet yıḳıldı
Bu āteşden ḳatı yandı yaḳıldı

Ancak (Şah'ın) gönlü çok harap oldu; bu ateşten çok yanıp yakıldı.

Göñülde baġlayub terkin nigāruñ
Bunı fikr itdi tedbīrin bu kāruñ

Gönlünde Şirin'i terk etmeye karar verip bu işin tedbirinin bu olabileceğini düşündü.

133b 2870 Ki Şīrīni ḳoyub şāh āşikāre
Göñül baġladı bir ġayrī nigāre

(Böylece) Şah, Şirin'i bırakıp, açıktan bir başka sevgiliye gönül bağladı.

Ṣıfat-ı pādişāhī-[yi] Ḫusrev

Hüsrev'in padişahlığının özelliği

Çü şāh itdi ḥükūmet mülk-i baḫta
Şehüñ miṣli daḫı geçmedi taḫta

Şah, baht ülkesine hākim olunca, Şah'ın (bir) benzeri daha tahta geçmedi.

Ulu ḫanidi Pervīz-i yegāne
Naẓīri gelmemişidi cihāne

Biricik Perviz, büyük (bir) sultandı, dünyaya benzeri gelmemişti.

Selāṭīnler virürdi cümle bācı
Gelürdi yidi iḳlīmüñ ḫarācı

Bütün sultanlar (ona) vergi verirdi. Yedi iklimin haracı (ona) gelirdi.

Ḳaçan dīvān ideydi ol mü'eddeb
Gelürdi penc ṣaff anda müretteb

O edebli (kişi) divanı topladığında, orada (insanlar) beş sıra halinde dizilirlerdi.

2875 Ṣaf-ı evvel tüvāngerler ṭururdı
Ṣaf-ı sānīde yoḫsullar olurdı

İlk safta zenginler, ikincisinde yoksullar olurdu.

Ṣaf-ı sāliṣ ṭururdı ḫasteler zār
Ṣaf-ı rābi'de ṭutsaġ u güneh-kār

Üçüncü sırada ağlayarak hastalar dururdu. Dördüncüsünde tutsak ve günahkar (olanlar).

Ṣaf-ı ḫāmisde heb ḳanlu ṭururdı
Siyāset olacaḳ bed-ḫū ṭururdı

Beşinci sırada hep kanlı (katiller) ve asılacak kötü huylu (insanlar) dururdu.

Bu ṣūretden velī maḳṣūd-ı sulṭān
Ḫudā şükriyle ṭolmaġıydı dīvān

Sultan'ın bu tertipten maksadı divanın Tanrı'nın şükrüyle dolmasıydı.

	Tüvängerler faḳīri göreyidi Ḫudā virdügine şükr ideyidi	*Zenginler fakir(ler)i görüp Tanrı'nın verdiğine şükr etsinler,*
134a 2880	Bu yoḫsullar da bīmārı göreydi Teni ṣağ olduġına şükr ideydi	*Yoksullar da hastaları görüp vücutlarının sağlıklı olduğuna şükr etsinler,*
	Bu ṣayrular da bend ehlin göreydi Esīr olmaduġına şükr ideydi	*Hastalar da tutukluları görüp esir olmadıklarına şükr etsinler,*
	Bu bend ehli de ḳanluyı göreydi Ricā idüb ḫalāṣın şükr ideydi	*Tutuklular da kanlıları, katilleri görüp kurtulmayı isteyerek şükr etsinler*
	Bu ḳanlular da şükre varelerdi Niyāz idüb Ḥaḳa yalvarelerdi	*Kanlılar da şükr edip Hakka yalvarsınlar (diye bu düzen kurulmuştu).*
	Çü şākirdi severdi şāh şükri Gece gündüz Ḫudā şükriydi fikri	*Şah şükr eden (biri) olduğu için şükrü severdi. Gece gündüz düşüncesi, Tanrı'ya şükr etmekti.*
2885	Anuñ-çün niᶜmeti bulub ziyāde Yidi iḳlīme ḥükm itmişdi adı	*Bu yüzden (faydalandığı) nimetler bollaşıp adı, yedi iklime hükm (eder bir hale) gelmişti.*
	Çekilürdi iki nevbetde şīlān O ḫᵛānile ṭoyardı şehr ü dīvān	*Büyük sofra iki kez kurulur, o yemeklerden şehir ve divandakiler doyardı.*
	Şehiçün günde bir biryān olurdı İşidenler anı ḥayrān ḳalurdı	*Şah için günde bir biryan (kebabı) pişirilirdi. Onu işitenler hayran kalırdı.*
	Bulurlardı yiñi ṭoġmış ḳulunı Anasından ayırurlardı anı	*Yeni doğmuş bir tay bulup, onu anasından ayırırlardı.*
	Ḳoyun südiyile beslerleridi Şehe biryāniçün ṣaḳlarlaridi	*Koyun sütüyle besleyerek Şah'a biryan (kebabı) yapmak için saklarlardı.*
2890	Velī her ḳulunı almazlaridi Çaḳırdan ġayrısın bulmazlaridi	*Ancak her tayı almazlardı. Çakır (gözlüsünden) başkasını bulup (getirmezlerdi).*
134b	Gözi çaḳır ḳulun isterleridi Anı biryāniçün beslerleridi	*Gözü çakır tay isterler, onu biryan kebabı (yapmak) için*
	Gümüş tennūr iderlerdi zer-endūd Yaḳarlardı içinde ᶜanber u ᶜūd	*Gümüşten, altın yaldızlı bir tandır hazırlayıp içinde anber ve öd ağacı yakarlardı.*
	Bişerdi ol tenūr içre bu kürre Ṭaᶜām-ı ḫāṣidi şāhuñ çü nerre	*O tandırın içinde bu tay pişerdi, (bu) Neriman gibi Şah'ın özel yiyeceği idi.*

Bu resme bişürüb iltürleridi
Ḥużūrında şehüñ ṭoġrarlaridi

Bu şekilde pişirip götürür, Şah'ın huzurunda doğrarlardı.

Şeh andan bir niçe loḳma yiridi
Ṣoñını ḳalduruñ gine diridi

Şah ondan epeyce yer, gerisini "Kaldırın" derdi.

Kime göñli ṭurursa şāh-ı ḫoş-kām
Anı tennūrile eylerdi inʿām

İsteklerine kavuşmuş(olan) Şah, kimden hoşlanırsa, ona tandır (kebabı) ikram ederdi.

Buyururdı hemān ol ṭalʿati nūr
Düzerlerdi gene bir yiñi tennūr

O nur yüzlü hemen emreder, gene yeni bir tandır hazırlarlardı.

Bu-y-idi ʿādeti şāhuñ meh ü sāl
Bu vaż̇ʿile olurdı māżī vü ḥāl

Şah'ın ay ve yıl(boyunca) adeti buydu. Geçen (zaman) ve şu an böyle (geçerdi).

Giderdi ḫarcına bir kürrenüñ genc
Velī yoġidi göñlinde şehüñ renc

Bir tayın hazırlanması için (neredeyse) hazine giderdi; ancak (bundan dolayı) Şah'ın gönlünde sıkıntı yoktu.

Ḫarāc-ı Hindidi çün ḫarc-ı micmer
Yaḳarlardı çü hīme ʿūd u ʿanber

Buhurdanın malzemesinin (değeri) Hind'in haracı gibiydi (o kadardı). Kütük gibi öd ağacı ve anber yakarlardı.

Ḳalanın da buña göre ḳıyās it
Çü gördüñ şimdiki evżāʿı pās it

Geri kalanını buna göre kıyas et, şimdiki durumları gördün, muhafaha et.

135a **Ḳıṣṣa-i Şeker-i İṣfehānī bā-Ḫusrev** *Hüsrev'le İsfahanlı Şeker'in hikâyesi*

Meger bir gün şeh idüb ʿālī dīvān
Ḥużūra geldiler mecmūʿ-ı erkān

Bir gün Şah büyük bir divan tertip etti. Bütün ileri gelenler huzura geldiler.

Selāṭīn-i zamāne ḳāf tā ḳāf
Gelürlerdi şehen-şāha ser-eṭrāf

Kaf'dan Kaf'a zamanın sultanları, dört bir yandan Şah'ın yanına geliyorlardı.

Çü dīvān ṭaġılub şāh itdi ṣoḥbet
Gene hem-demleriyle ḳıldı ʿişret

Divan dağılıp Şah sohbete, arkadaşlarıyla yiyip, içip eğlenmeye başladı.

Gene devr eyleyüb laʿlīn ṭuṭaḳlar
Ṣunarlardı ele altun ayaḳlar

Lâlden dudaklar gene dolanıp ellere altın kadehler sunarlardı.

Çü sāḳīler ṭolandurdı şarābı
Şehüñ gitdi utanması ḥicābı

Sakiler şarabı dolandırdıkça, Şah'ın utanması kayboldu.

Buyurdı meclis ehline şehen-şāh
Ḳamusı oldılar emrinden āgāh

Şahlar Şahı meclistekilere emredince, hepsi emrinden haberdar oldular.

	Didi ḳanḳı yirüñ mecnūnı çoḳdur Memālikde ne şehrüñ ḫūnı çoḳdur	*Dedi (ki) "Hangi yerin mecnunu çoktur? Memleketler (içerisinde) hangi şehirde çok kan dökülür?"*
	Kimi Rūm u ᶜArab didi kimi Rey Kimi Çīn ü Ḫaṭā sözdür pey-ā-pey	*Kimi Rum ve Arap, kimi Rey; kimi (de) Çin ve Hıta (diye) peşpeşe söylediler.*
2910	Kimi Belḫ u Semerḳand u Ḫorāsān Kimi Keşmīr u Türkistān u Tūrān	*Kimi Belh, Semerkant ve Horasan; kimi Keşmir, Türkistan ve Turan (memleketlerini söyledi).*
	Biri ṭurdı yirinden didi ey şāh Bu devr içre ṭoġubdur yirde bir māh	*Biri yerinden kalkarak "Ey Şah, bu devirde yerden bir ay doğmuştur." dedi.*
135b	Naẓīrini felek görmiş degüldür Meh-i gerdūn aña irmiş degüldür	*Felek bir benzerini (daha) görmüş değildir. Dönen ay ona ulaşabilmiş değildir.*
	Anuñ vaṣfında ḳāṣırdur lisānum Yanar şerḥ eylesem ḫadden zebānum	*Onun özelliklerini dilim yeterli bir şekilde anlatamaz. Açıklamaya kalksam dilim fazlasıyla yanar.*
	Sipāhān şehrinüñ içinde ol māh Velī nāmı Şekerdür lāyıḳ-ı şāh	*O ay (yüzlü güzel) İsfahan şehrindedir. Adı Şeker'dir; Şah'a layıktır.*
2915	Sipāhān mülkinüñ şeh-zādesidür O bāġuñ serv-veş āzādesidür	*İsfahan ülkesinin şehzadesi, o bahçenin servi gibi özgür (ve düzgün) olanıdır.*
	Velī her-cāydur yil bigi ol māh Ṭolanur bāġile gül-zārı her gāh	*Ancak rüzgār gibi hercayidir; daima bağları gül bahçelerini dolanır.*
	Çemenlerde varur mānend-i lāle Urur her şaḫṣile cām-ı piyāle	*Lāle gibi çimenlere gider, her şahısla içkikadehi tokuşturma.*
	Kim eylerse anı bir şeb der-āġūş Ölince ol şebi itmez ferāmūş	*Kim onu bir gece kucaklasa, ölünceye kadar o geceyi unutamaz.*
	Budur ᶜaybı hemīn ol meh-liḳānuñ Ve ger ne lā-naẓīridür cihānuñ	*O ay yüzlünün ayıbı budur. Ne var ki dünyada bir benzeri yoktur.*
2920	Bunı güş idicek şāh oldı māyil Şeker ṭadın bilürdi bağladı dil	*Şah bunu duyunca, (Şeker'e) meyletti. Şekerin tadını bilirdi, (bu yüzden) gönül bağladı.*
	Velī ṣabr eyledi itmedi taᶜcīl Bu ḥālile taḥammül ḳıldı bir yıl	*Ancak acele etmedi, sabr etti. Bu durumda bir yıl tahammül etti.*
	Emīn u muᶜtemed gönderdi tekrār Anı bilmeklige saᶜy itdi bisyār	*(Sonra) güvenilir ve itimad edilir (bir adamını) göndererek onu öğrenmek için çok gayret etti.*

136a Çü maʿlūm itdi taḥḳīḳin şehen-şāh
Sipāhāna düzetdi gitmege rāh

Şahlar Şahı tahkikatını tamamlayıp (gerekenleri öğrenince), İsfahan'a gitmek için yola koyuldu.

Medāyinden çıḳub oldı revāne
Şeh-i devrān göneldi İsfahāne

Zamanın Şah'ı Medayin'den çıkıp yola koyuldu; İsfahan'a yöneldi.

2925 Şeker şevḳı-y-ile her gün kesüb rāh
Sipāhān mülkine irdi şehen-şāh

Şahlar Şahı, Şeker'e (duyduğu) arzuyla yol alıp İsfahan ülkesine ulaştı.

Şeker yimeklüge ṭūṭīsi şāhuñ
Öküş zaḥmetlerin çekmişdi rāhuñ

Şah'ın papağanının şeker yemesiiçin yolun bir çok sıkıntılarını çekmişti.

Sipāhānda ḳuruldı çünki ḫar-gāh
Nüzūl itdi otaġında şehen-şāh

İsfahan'da otağ kuruldu. Şahlar Şahı, inip otağına yerleşti.

Hemān aʿyān-ı şehri cemʿ idüb tīz
Şeker ḥālini teftīş itdi Pervīz

Perviz, hemen şehrin ileri gelenlerini toplayarak Şekerin durumunu araştırdı.

Didiler añladı tafṣīli-y-ile
Şeker ḥālini bildi aṣlı-y-ile

(Onlar) ayrıntılarıyla anlattılar, (böylece) Şeker'in durumunu tam olarak anladı.

2930 Bes andan ṣoñra bir gice şehen-şāh
Süvār oldı Şeker ḳaṣdına nā-gāh

Ondan sonra, Şahlar Şahı bir gece Şeker'in yanına gitmek üzere atına bindi.

Binüb tenhā öñince gitdi bir peyk
Şeker ḳaṣrına irdi şāh çün peyk

Şah önünde bir haberci dışında (kimseyi yanına almadan) atına binip, haberci gibi Şeker'in kasrına ulaştı.

Varınca gördiler ḳapuyı beste
El urdı ḳapuya peyk-i ḫuceste

(Köşke) vardıklarında kapının kapalı olduğunu gördüler. (O) uğurlu haberci kapıya vurdu.

İşidince yetişdi bir şeker-rīz
Şeker ṣandı anı gördükde Pervīz

Bir şeker saçan (tatlı dilli), sesi duyunca kapıyı açtı. Perviz onu görünce Şeker sandı.

136b Görür ḳapu içinde bir süvāre
Velī sīmāsı beñzer şehriyāre

(Kız) kapının girişinde bir süvari gördü; ancak (bu süvarinin) yüzü (bir) sultana benziyordu.

2935 Didi Ḫusrev [size] mihmān olalum
Ḳabūl itmezseñüz girü dönelüm

Hüsrev; "Misafiriniz olalım, kabul etmezseniz geri dönelim."

Didi biz ḳaçmazuz hergiz ḳonuḳdan
Ḫuṣūṣā kim sizün bigi ḳonuḳdan

(Kız) dedi (ki); "Biz konuktan, özellikle sizin gibi konuktan asla kaçmayız."

Hemān ol dem atından indi Pervīz
Revān oldı sarāyuñ içine tīz

Perviz hemen atından indi ve çabucak sarayın içine girdi.

	Şehen-şāhı gelüb ḳarşuladılar Ayaġına aġır bīz döşediler	*Gelip Şahlar Şahı'nı karşıladılar, ayağının altına ağır bez (halılar) döşediler,*
	İletdiler şehi bir ḫoş mekāna Cülūs itdi şehen-şāh ḫusrev-āne	*Şah'ı güzel bir yere götürdüler, Şah (da) sultanlara yakışır bir şekilde oturdu.*
2940	Hemān ol dem getürdiler şarābı Müheyyā ḳıldılar nuḳl u kebābı	*Hemen şarabı getirdiler; meze ve kebap hazırladılar.*
	Çü devr itdi biraz cām-ı ṣafā-rīz Su'āl itdi Şekerden şāh Pervīz	*Mutluluk saçan kadeh biraz dolanınca, Perviz Şeker'i sordu.*
	Didi ḳanı Şeker n'oldı belürmez Gelüb mihmānile niçün oturmaz	*Dedi (ki); "Hani Şeker ne oldu (da) ortaya çıkmıyor, niçin gelip misafirle oturmuyor?"*
	Diyince şeh ḳıġırdılar hemān-dem Revān oldı Şeker ḫandān u ḫurrem	*Şah (böyle) söyleyince, hemen (Şeker'i) çağırdılar. Şeker.gülerek mutlu (bir şekilde) yürüdü*
	Çıḳageldi elinde cām-ı cüllāb Ṭolu şekker dehānı nergisī ḫ^{v}āb	*(Şeker elinde gül suyu kadehi; ağzı şeker, gözleri uyku dolu olmak üzere çıkageldi.*
137a 2945	Şeker kānı-y-idi şīrīn zebānı Nebātidi velīkin İsfahānī	*Tatlı dili, (sanki) şeker madeniydi. Şekerdi, ancak İsfahan (şekeriydi).*
	Dökülürdi ṣaçından nāfe-i Çīn Ṣaçılurdı lebinden ḳand-ı şīrīn	*Saçından Çin (Hoten ceylanının) miski dökülür, dudağından tatlı şeker saçılırdı.*
	Cülābını şehen-şāha yetürdi Şehüñ öñinde baş ḳodı oturdı	*Gül suyunu Şahlar Şahı'na ulaştırdı. Şah'ın önünde yere baş koyup oturdu.*
	Kenīzi çoġidi Rūmī vü Çīnī Semen-berler cihānuñ nāzenīni	*Rum'dan (Anadolu) ve Çin'den gümüş bedenli, dünya (güzeli) cilveli cariyeleri çoktu.*
	Ṭururlardı ḳamusı dest-beste Oturmışdı şehile ol ḫuceste	*Hepsi elleri bağlı (yani hizmete āmāde) duruyorlardı. O uğurlu (güzel) Şah'la oturmuştu.*
2950	Gül ü bülbül ḳalub gitmişidi ḫār Şehile gencidi bī-renc ü bī-mār	*(Gülün) dikeni gidip gülle bülbül kalmıştı. Şah'la hazinesi sıkıntı ve yılan olmaksızın (başbaşa kalmışlardı).*
	Şeker bigi nigārīn ḫāne ḫāli Ḳatuşdurdı şehen-şeh ḳande balı	*Şeker gibi sevgilinin (yanında) ev (de) boş (olunca), Şahlar Şahı şekere bal kattı.*
	Oturmışdı şehen-şeh mehter-āne Şeker söylerdi şi'rile terāne	*Şahlar Şahı (yüksek rütbeli bir) hizmetçi gibi oturmuştu. Şeker (bir) nağme (eşliğinde) şiir okurdu.*

	Ṣunub pür şīşeler şāha semen-ber Ḳuru ṣu-y-ile virdi āteş-i ter	*Yasemin gögüslü (sevgili) Şah'a dolu şişeler vererek kuru suyla (sadece suyla) ateşini tazeledi.*
	Şehüñ cūş eyleyüb şevḳile ḳanı Sebük nūş eyledi rıṭl-i girānı	*Şah'ın kanı heyecanla kaynayıp büyük kadehi çabucak içti.*
2955	Ṭolu ṭolu ʿadedsüz kāse-i mey Şeker ʿaşḳıyla şāh içdi pey-ā-pey	*Şah, Şeker'in aşkıyla ağzına kadar dolu sayısız içki kadehini peşpeşe içti.*
137b	Çü şāhuñ gözleri uyḫuya vardı Şeker şemʿi alub ḳapuya vardı	*Şah'ın gözleri uykuya dalınca, Şeker mumu alıp kapıya gitti.*
	Kenīzi varidi anuñla boydaş Anı kendü yirine itdi pā-daş	*Onunla aynı boyda (bir) cariyesi vardı. Onu kendi yerine koydu.*
	Aña daḳdı zerini zīverini Ṭonın geydürdi ṭonatdı serini	*Altınlarını, süsünü ona taktı; (kendi) elbisesini giydirip başını donattı.*
	Bu naḳşile düzüb şekl-i müzevver Kenīzi şāha gönderdi füsūn-ger	*(O) sihirbaz bu oyunla uydurma bir şekil oluşturarak cariyeyi Şah'a gönderdi.*
2960	Şeker ṣanub kenīzi şāh-ı medhūş Ṣabāḥ olınca ḳılmışdı der-āġūş	*Dehşete kapılmış (sarhoş) Şah, cariyeyi Şeker sanıp sabah oluncaya kadar kucaklamıştı.*
	Şehüñ gelmezdi bir sāḥir ögine Velī uġradı kendüden yigine	*Şah'ın aklına bir sihirbaz gelmezdi ama kendisinden daha beteriyle karşılaştı.*
	Şeh uyurken kenīz uyandı gitdi Şeker ḫᵛāb itdügi otaġa yetdi	*Şah uyurken cariye uyanıp gitti; Şeker'in uyuduğu otağa ulaştı.*
	Şeker geydügi ṭonlardan ṣoyundı Kenīze virdügi ṭonın geyindi	*Şeker giydiği elbiselerden soyunarak cariyeye verdiği elbisesini giydi.*
	Zerini ṭaḳınub zīver urundı Gene ol vaż'ile şāha göründi	*Altınlarını takıştırıp süslenerek Şah'a gene o şekilde göründü.*
2965	Oturdılar Şeker şāhile ḫalvet Söze girişdiler bir nice müddet	*Şeker'le Şah yalnız oturup uzun bir müddet söyleştiler.*
	Söz içinde ḫiṭāb idüb şehen-şāh Didi Ḫusrev şeker kānına ey māh	*Şahlar Şahı Hüsrev, söz arasında Şeker madenine hitap ederek dedi (ki); "Ey ay (yüzlü),*
138a	Size mihmān işitdüm çoḳ gelürmiş Hezār ikrām u ʿizzetler bulurmış	*Duydum ki, size çok misafir gelir (ve kendisine) binlerce ikram edilerek saygı gösterilirmiş.*

	Benüm miṣlüm kişi geldügi var mı Sizüñ mihmānuñuz olduġı var mı	*Benim gibi birinin gelerek sizin misafiriniz olduğu var mı?*
	Cevābında Şeker didi kim ey ḫan Senüñ miṣlüñ bize gelmedi mihmān	*Şeker, "Ey han, senin gibi biri bize misafir gelmedi. " diye cevapladı.*
2970	Naẓīrüñ yoḳ cihānda ḫūb rūşen Sözüñ ṭatlu şekerden naġz-gūsen	*Dünyāda (senin kadar) güzel (bir) benzerin yok. Sözün şekerden tatlıdır, güzel konuşursun.*
	Velī bir ʿaybuñı buldum nühüfte Diyeyin göñlüñ olmaya şikeste	*Ancak gizli bir ayıbını buldum, (sana) söyleyeyim (ama) gönlün kırılmasın.*
	Didi incinmezem Vallah beyān it Baña ol ʿayb-ı pinhānum ʿayān it	*Dedi (ki); "Vallahi incinmem anlat; bana o gizli ayıbımı açıkla."*
	Didi vardur dehānuñda senüñ būy Yaraşmazdı nemek kānında ol būy	*(Şeker) dedi (ki); "Senin ağızın kokuyor. O tuz madenine koku yakışmaz."*
	Didi būyuñ ʿilācına ne tedbīr Didi lāzım-durur bir yıl yemek sīr	*(Hüsrev) ; "Kokunun ilacı nedir?" diye (sorunca, Şeker), bir yıl (boyunca) sarımsak yemek gerekir." dedi.*
2975	Hemān ol dem şehen-şeh ṭurdı gitdi Kimesne görmeden ḫar-gāha yetdi	*Şahlar Şahı hemen o anda kalkıp (oradan çıkarak) kimse görmeden (kendi) otağına ulaştı.*
	Bu ḥāl üstine geçdi nice eyyām Yıl olınca şehen-şāh ḳıldı ārām	*Bu durumda çok günler geçti. Şahlar Şahı (bir) yıl geçinceye kadar dinlendi.*
	Çü sāl oldı tamām ol ḳaṣra sulṭān Gene evvelki bigi oldı mihmān	*Bir yıl tamamlanınca, Sultan, o köşke, yine önceki gibi misafir oldu.*
138b	Şeker daḫı gene ḫidmetler itdi Bayaġıdan eyü ḥürmetler itdi	*Şeker de (ona) yine hizmet etti. Öncekinden daha çok saygı gösterdi.*
	Şeker şanmañ ki odını udadı[415] Gene şāhı kenīziyle boyadı	*Şekerin, onun ateşini söndürdüğünü sanmayın, gene, Şāh'ı cariyesiyle kandırdı*
2980	Ṣabāḥile şehe geldükde ol māh Gene evvelki sözi söyledi şāh	*O ay yüzlü sabahleyin Şah'ın (yanına) geldiğinde, Şah, gene önceki sözünü söyledi.*
	Şeker didi geçen yıl bize ey cān Saña beñzer kişi olmışdı mihmān	*(Bunun üzerine) Şeker dedi (ki) "Ey can, sana benzer biri geçen yıl bize misafir olmuştu.*
	Velī ol kişinüñ aġzı ḳoḳardı Dehānından yire şular aḳardı	*Ancak onun ağzı kokar, ağzından sular yere akardı.*

[415] Kaynaklarda bu kelimeye rastlamadık. Metnin gelişine göre bu şekilde anlamlandırdık.

	Senüñ būyuñ miṣāl-i müşk ü ʿanber Dimāġ-ı[416] ʿālemi eyler muʿaṭṭar	*Senin kokun, misk ve anber gibi, ālemin burnunu kokulandırdı.*
	Şeker kānına döndi didi Ḫusrev Cihānuñ ʿaybını dirsün kühen nev	*Hüsrev dönüp Şeker madenine dedi (ki); "Cihanın eski veya yeni ayıplarını söylersin."*
2985	Kelāmuñda göñül ḫāṭır dimezsün Niçün sen kendü öz ʿaybuñ dimezsün	*Sözünde hatır-gönül demezsin. Niçin kendi ayıbını söylemiyorsun?*
	Didi ben bilmezem ʿaybum beyān it Baña ʿayb-ı nihānum gel ʿayān it	*Dedi (ki); "Ben ayıbımı bilmiyorum, anlat. Gel baña gizli ayıbımı açıkla.*
	Didi ʿaybuñ senüñ maʿrūf u meşhūr Yaḳıniken olursun sāye-veş dūr	*Dedi (ki); "Senin ayıbın (herkes tarafından) bilinmektedir, meşhurdur. Yakınken gölge gibi uzak olursun.*
	Felek bigi zemīni devr idersün Cihān ḫalḳıyla oynarsun gülersün	*Yeri, gök gibi dolanırsın. Cihan halkıyla oynar, gülersin.*
139a	Kim ayaġın şalarsa baş olursun Ki bir günde biñe oynaş olursun	*Kim kadehini kaldırırsa, sen baş olursun, bir günde, binlercesine oynaş olursun.*
2990	Aġaclarda kebūter-veş dönersün Budaḳlardan budaḳlara ḳonarsun	*Ağaçlarda güvercin gibi döner, budaklardan budaklara konarsın.*
	Ṣad u heftād degüldür saña kāfī Olursun günde biñ tīġuñ ġılāfı	*Sana, yüz yetmiş kāfi değildir. (Sen) bir günde bin kılıcın kılıfı olursun.*
	Şeker didi dönüb Pervīze ey şāh Beni böyle ḫayāl itme ol āgāh	*Şeker, Perviz'e dönüp "Ey Şah, benim böyle olduğumu düşünme, gözünü aç!" dedi.*
	Dür-i[417] nā-süfteyem ʿālemde bī-bāk Aḳar şu bigiyem pākīze vü pāk	*"(Ben) delinmemiş inciyim, (bu yüzden) dünyada kimseden korkum yok (alnım açık). Akar su gibi saf ve temizim.*
	Gümānum yoḳ sözümde bī-gümānam Anamdan ṭoġduġum bigi hemānam	*Şu anda anamdan doğduğum gibiyim. Sözümde şüphem yok, (kendimden) eminim.*
2995	Çi ger her kişile yiyüb içerven Velī şoñında nāzüklük geçerven	*Gerçi herkesle (oturup) yiyip içerim ancak sonunda (bir) incelik düşünürüm.*
	Ben ol gendüm-nümā vü cev-fürūşam Beni her kişi-y-ile şanma ḫoşam	*Ben o buğday gösterip arpa satanım (ki) benim herkesle yakın olduğumu düşünme.*

[416] Bkz. 348. dipnot.
[417] Bkz. 348. dipnot.

	Miṣāl-i ṣu öñini aḳıdurven Velī ṣoñın keserven baḳıdurven	*Önce su gibi akıtırım, ancak sonunu kesip (herkesi) baktırırım.*
	Menüm mührüm kimesne açmamışdur Meges daḫı yöremden geçmemişdür	*Benim mührümü kimse açmamıştır. Yanımdan (erkek) sinek bile geçmemiştir.*
	Şekerden bu sözi güş idicek şāh Didi ṭoġru dimişdür bu sözi māh	*Şah, Şeker'den bu sözü duyunca, "Ay (yüzlü) bu sözü doğru söylemiştir." dedi.*
139b 3000	Eger egri olaydı söylemezdi Bu daʿvāyı ḳatumda eylemezdi	*Eğer yalan olsaydı söylemez, benim huzurumda bu davayı etmezdi.*
	Ṭurugeldi çü Ḫusrev ḳaṣra irdi Sipāhānuñ gene ḫalḳını derdi	*Hüsrev yerinden kalkıp köşküne gitti. İsfahan hlkını yine topladı.*
	Şeker daʿvāsın itdi ḫalḳa tafṣīl Beyān itdi ne varsa ḳālile ḳīl	*Halka, Şeker'in iddiasını(ayrıntılarıyla) anlattı. Ne kadar dedikodu varsa beyan etti.*
	Şehādet ḳıldılar heb ʿiffetine Şeker daʿvāsınuñ hem ṣıḥḥatine	*Hepsi (Şeker'in) namuslu (olduğuna) ve Şeker'in iddiasının (doğruluğuna) tanıklık ettiler.*
	Ḳarılar gönderüb daḫı aratdı Sipāhān yolını ḫalḳa ṭaratdı	*Ayrıca kadınlar göndererek araştırma yaptırdı. Halka, İsfahan yolunu tarattırdı.*
3005	Ḳarılar daḫı heb ḳızdur didiler Bu söz üzre yemīn de eylediler	*Kadınlar hepsi de "Kızdır" dediler (ve) bu söz üzerine yemin ettiler.*
	Bes andan ṣoñra şeh daḫı inandı Ḥamāḳatden ʿabeṣ yire güvendi	*(Bütün bunlardan) sonra Şah da inandı, ahmaklıktan boş yere güvendi.*
	Çü bildi ʿiffetin şāh oldı ṭālib Ḳuru ġayret düşürdi şahı rāġıb	*Şah (Şeker'in) iffetli olduğunu öğrenince, talip oldu. Boş bir çekişme yüzünden (Şeker'e) meyl etti.*
	Ki zīrā ḳatı ḳaḳıtmışdı Şīrīn Şehüñ cānını acıtmışdı Şīrīn	*Zira Şirin (onu) çok kızdırmış, canını çok acıtmıştı.*
	Bu acıyı ṣavam diyu şehen-şāh Şeker tengine urdı kendüyi şāh	*Şahlar Şahı bu acıyı "dindireyim" diye, kendini Şeker'in yük dengine attı (onun güzellikleriyle avundu).*
3010	Velī ol daḫı olmadı ʿilācı Bayaġıdan ziyāde oldı acı	*Ancak o da çare olmadı, acı eskisinden daha çok oldu.*
140a	Hezār ikrāmile ʿizzetlerile Niçe taʿẓīmile ḥürmetlerile	*Binlerce ikram, saygı ve yüceltmeyle,*

	Çü her āyīni yirine yetürdi Şeker-kānın kenārına getürdi	*Bütün gelenekleri yerine getirerek Şeker madenini yanın getirdi.*
	Ulu ṭoy eyleyüb şāh-ı yegāne Döküldi gine niʿmetler cihāne	*Biricik Şah, büyük bir şölen tertip edip yine cihana nimetler saçtı.*
	O ʿaṣr içinde olan ʿādet üzre O resmile o kīş-i millet üzre	*O yüzyılda olan ādete göre, o milletin dininin gereğince*
3015	Anı kābīnile ile aldı şehen-şāh Şeker ṣabrile oldı hem-ser-i şāh	*Şahlar şahı onu nikāhla aldı. Şeker sabrederek Şāh'ın eşi oldu.*
	Açub teng-i Şeker mührini Pervīz Şeker ṭadın ṭuyub oldı şeker-rīz	*Perviz Şeker'in dudağının mührünü açıp şeker tadını duyarak şeker saçar (hale) geldi.*
	Delüb elmāsile şeh dürrin anuñ Sürer ol demde ẕevḳini cihānuñ	*Şah elmasla onun incisini delip, o anda dünyanın zevkini sürdü.*
	Şeker daḫı olub ḳavlinde ṣādıḳ Olur Pervīze dil-dārı-ı[418] muvāfıḳ	*Şeker de sözünde sadık kalarak Perviz'e uygun bir sevgili oldu.*
	Bes andan ṣoñra şāhile şeker-rīz Medāyinden yañaya itdiler ḫīz	*Ondan sonra Şah'la şeker saçan (Şeker), süratle Medayin tarafına (yöneldiler).*
3020	Gelüb şehr-i Medāyinde niçe gün Ṣafā-y-ile geçindiler dün ü gün	*Medayin şehrine gelip (burada), günlerini ve gecelerini mutlulukla geçirdiler.*
	Velī āḫir Şeker tadın azıtdı Şehüñ şīrīn dehānını acıtdı	*Ancak sonunda Şeker (işin) tadını kaçırıp Şah'ın tatlı ağzını acılaştırdı.*
140b	Gene eski hevāsıyla barışdı Başı çizgindi ṣofrāsı ḳarışdı	*Gene eski arzusuyla barıştı, başı dönüp sofrasının tadı tuzu kaçtı.*
	Ġam-ı Şīrīn gelüb dilde dolandı Şehüñ göñli dönüb içi bulandı	*Şirin derdi gelip gönlünde dolandı; Şah'ın gönlü dönüp içi bulandı.*
	Dehānına Şeker telḫ oldı şāhuñ Dili köhne ġamıyla ṭoldı şāhuñ	*Şeker Şah'ın ağzına acı geldi. Hüsrev'in gönlü eski derdiyle doldu.*
3025	Şeker Şīrīn yirin hergiz ṭuta mı Ya ḫod Şīrīni oyunda üte mi	*Şeker hiçbir zaman tatlının yerini tutabilir mi, veya oyunda, Şirin'i yenebilir mi?*
	Dil-i şāhı ġam-ı Şīrīn bürüdi Ṣuya düşdi Şeker gitdi eridi	*Şah'ın gönlünü Şirin'in gamı bürüdü. Şeker (de) suya düştü, eriyip gitti.*

[418] Bkz. 348. dipnot.

Şeker Şīrīnile ola mı yeksān
Ḳanı cān maᶜdeni ḳanda neyistān

Şirin'le Şeker aynı olabilir mi? Can madeni nerede kamışlık/sazlık nerede?

Çü ṭutdı yükini Ḫusrev Şekerden
Şeker dilden çıḳub düşdi naẓardan

Hüsrev Şeker'den yükünü tutunca (alacağını alınca), Şeker gönülden çıkıp gözdendüştü.

Gene köhne ġamını eyledi nev
Gene Şīrīn deyu cān virdi Ḫusrev

Hüsrev, gene eski derdini tazeledi. Gene "Şirin" diye can verdi.

Bāz-dāşten-i Şābūr-rā ez-Şīrīn u zārī-kerden

Şābūr'un Şirin'den Vazgeçip Geri Dönmesi ve Ağlaması

3030 Çü Ḫusrev bildi kim ġurbetde dil-ber
Dil-i tengini Şābūrile egler

Hüsrev sevgilinin (Şirin) gurbette daralan gönlünü Şabur'la oyaladığını anladı.

Ġam-ı ġurbet kişiye olsa ġālib
Anuñ eglencesidür bir muṣāḥib

İnsana gurbet gamı galip gelirse, onun eğlencesi bir sohbet arkadaşıdır.

141a Güẓer ḳıldı bu maᶜnī ḳalb-i şehden
Ki Şābūrı ırağ eyleye mehden

Şah'ın kalbinden Şabur'u ay (yüzlüden) uzaklaştırma düşüncesi geçti.

Anı bulmayıcaḳ Şīrīn ṭarıḳa
Ḳala vaḥşetde yārinden yarıḳa

(Ki), Şirin onu bulamayınca canı sıkılsın, yanından ayrılınca yalnız kalsın.

Żarūrī meyl ide yār-ı ḳadīme
Gene pür-şevḳ ola nāz u nāᶜīme

(Böylece) mecburen, eski sevgilisine yönelsin, gene naz ve bol nimete şiddetle arzu duysun.

3035 Yasaġ idüb buyurdı şāh Perviz
Didi Şābūra sözler ṭaᶜne-engīz

Şah Perviz, Şabur'un (Şirin'in yanında kalmasını) yasaklayarak onu aşağılayıcı sözler söyledi.

Ki bu cānibden olmayınca destūr
Nigārīnden yaña varmaya Şābūr

Ki, bu taraftan izin verilmeyince, Şabur Şirin'in yanına gitmesin.

Çü bulmadı nigārīn yār u hem-dem
Ziyād oldı gene göñlindeki ġam

Şirin dost ve arkadaş bulamayınca, gönlündeki dert gene arttı.

Bu fürḳatden ṭaraldı aġladı zār
Nişār itdi gözi lü'lü-yi şeh-vār

Bu ayrılıktan (dolayı) gönlü daralıp ağladı; gözü iri inciler döktü.

Ġarīb olan kişi bī-yār u hem-dem
Yiri firdevs ise olur cehennem

Dostsuz, arkadaşsız garip olan kişinin yeri cennet (bile) olsa, cehenneme döner.

3040 Ḫuṣūṣā nāzenīn ola çü Şīrīn
Anı ġam-gīn idende ola mı dīn

Hele Şirin gibi nazlı olursa, onu üzende din olur mu?

	Ender-ṣıfat-ı şeb-i firāḳ-ı tenhāyī	***Yalnızlık ve ayrılık gecesinin özelliği hakkında***
	Meger bir gice tāridi be-ġāyet Cihān eṭrāfı bağlamışdı ẓulmet	*Çok karanlık bir geceydi, dünyanın etrafını karanlık sarmıştı.*
141b	Ḳara ṭonını geymişdi zamāne Ḳabā-yı nūrı atmışdı yabane	*Zaman, kara elbisesini giymişti. Nur kaftanına değer vermemişti.*
	Zülāl-i dehre gelmişdi küdüret Cihān ṭābᶜını ṭutmışdı ḳasāvet	*Zamanın berrak suyuna bulanıklık gelmişti. Dünyanın kendisini sıkıntı kaplamıtı.*
	Siyāhidi çü müy-ı ᶜanber-āmīz Dırāzidi çü zülfeyn-i dil-āvīz *kısaydı.*	*Anber saçan saç gibi siyah, gönül alıcı zülüfler gibi*
3045	Uzun geldi nigāra ol şeb-i tār Ṭaralġındı be-ġāyet anda dil-dār	*O karanlık gece Şirin'e uzun geldi. O gece Şirin'in içi çok sıkılıyordu.*
	Diridi giceye zārile Şīrīn Niçün ḳılduñ beni bu resme ġam-gīn	*Şirin, geceye ağlayarak"Beni niçin böyle üzüntülü (bir hale) koydun?" dedi.*
	Şeb-i mevᶜūda beñzersin tamāmet Ḳoparursun bigi āḫir ḳıyāmet	*Tam anlamıyla vadedilmiş geceye (kıyamet) benziyorsun; sonunda Kıyamet'i koparacak gibisin.*
	Ḳararuben ṭurursun yoḳ ṣabāḥuñ Meger kim odı söyünmiş ṣabāḥuñ	*Sanki sabahın ateşi sönmüş gibi, kararıp durursun, sabahın yoktur.*
	ᶜİtāb idüb gece ḳaydını gördi Anı ḳoyub nigārīn çarḫa sordı	*Kızıp gecenin hesabını gördükten (sonra) onu bırakıp feleğe sordu:*
3050	Didi gerdūna diñlendüñ mi ey çarḫ Veyā mīḫile mīḫlendüñ mi ey çarḫ	*Feleğe dedi (ki): "Ey çark (felek)dinlendin mi: veya çiviyle çivilendin mi?"*
	Ferāmūş eyleyüb seyrānuñı sen Bu gice añmaduñ devrānuñı sen	*Bu gece, dolaşmanı unutup dönüşünü (hiç) anmadın.*
	Yorulmışsun çi ger devr eylemekden Yorulmaduñ velī cevr eylemekden	*Gerçi dönmekten yoruldun: ancak eziyet etmekten yorulmadın.*
142a	Ḥikāyet-kerden-i Şīrīn bā-şemᶜ	***Şirin'in mumla söyleşmesi***
	Çü bulmadı felekden daḫı çāre Yanan şemᶜe yüridi āşikāre	*Felekten de çare bulamayınca, açıkça yanan muma (doğru) yürüdü.*
	Didi şemᶜe eyā dem-sāz u pür-sūz Neden düşdi saña bu derdile sūz	*Muma; "Ey içi ateş dolu (olan) arkadaş, sana bu dertle ateş neden düştü?" dedi.*

3055	Bugün dil-teşnesün ṭurmaz yanarsun	*Bugün gönlün susamıştır, durmadan yanıyorsun.*
	Bu ṭañdur gine odile ḳanarsun	*Tuhaftır ki, yine ateşle susuzluğunu geçiriyorsun.*
	Didi Şīrīne bu şemᶜ-i dil-efrūz	*Bu gönül aydınlatan mum, Şirin'e "Ey uğurlu ay, ben*
	Anuñ-çün yanarum ey māh-ı fīrūz	*şunun için yanarım:*
	Firāḳı odile yanmış çerāġam	*(Onun) ayrılığının ateşiyle yanmış (bir) kandilim.*
	Enīsüm şehd-i Şīrīnden ırağam	*Dostum Şirin'in şekerinden uzak kalmışım."*
	Didi gerçi senüñ rūşen delīlüñ	*(Şirin); "Gerçi senin belgen açık, meydanda, ancak*
	Velī derdini bilmezsün ᶜalīlüñ	*(bu) hastanın derdini bilmezsin." dedi.*
	N'ola düşdüñse şīrīnden cudā sen	*Tatlıdan ayrı düştünse ne olacak. Sen (onun gibi) daha*
	Görürsün daḫı şīrīnler niçe sen	*nice tatlılar görürsün.*
3060	Benüm dil-dāruma beñzer bulunmaz	*Benim sevgilime beñzer bulunmaz. Onun benzeri bir*
	Anuñ mānendi bir daḫı görünmez	*daha görünmez.*
	Ḫiṭāb-kerden-i Şīrīn be-pervāne	***Şirin'in Pervane'ye hitap etmesi.***
	Bu ḥālile geçerken şemᶜile māh	*Mumla ay (yüzlü), bu şekilde zamān geçirirken ansızın*
	Düşer bu bende bir pervāne nā-gāh	*bu tuzağa bir pervane düşer.*
142b	Nigāruñ şemᶜine yaḳub per ü bāl	*Miskin pervane, Şirin'in mumunda kanatlarını yakarak*
	Yanar pervāne miskīn fāriġu'l-bāl	*başı dinç, rahat (bir şekilde) yanar.*
	Bunı görüb nigārīn didi taḥsīn	*Şirin bunu görüp iltifatlar ederek dedi (ki): "Tatlı canını*
	Saña lāyıḳ virürseñ cān-ı şīrīn	*vermek saña yakışır."*
	Buluşduñ yārüñe olduñ yüze yüz	*Yarinle buluşup yüz yüze geldin. Bire yüz versen*
	Yiridür saña virürseñ bire yüz	*yeridir.*
3065	Viṣāl içre çü sen cān virdüñ āsān	*Sen (sevgiliye) kavuştuğunda, canını kolaylıkla verdin.*
	Ḳolaysuz baña fürḳatde virem cān	*Ayrılıkta benim canımı vermem kolay değil.*
	Velī bu acıyı görürven āḫir	*Ancak sonunda gene bu acıyı görür (ve) bu acıyla*
	Gene bu derdile ölürven āḫir	*ölürüm.*
	Ṣıfat-ı rūz u münācāt-kerden-i Şīrīn be-Bārī Teᶜālā	***Gündüzün Özelliği ve Şirin'in Tanrı'ya Yakarışı***
	Bu derdile çekerken renc ü bīmi	*Bu dertle sıkıntı ve korku çekerken, ṣabāḥ rüzgārı*
	Dimāġına irer ṣubḥuñ nesīmi	*burnuna (güzel koku) ulaştırdı.*

O bū-y-ile bulur çün rūḥı rāḥat
Gelür cismine de bir istirāḥat

Ruhu, o kokuyla huzur bulunca, vücudu da rahatlar.

Bu ḥālile ḳılur Ḥaḳḳa taẕarruᶜ
Gider göñlindeki kibr u tereffuᶜ

Bu haldeyken Ḥaḳḳ'a yalvarır, gönlündeki kibir ve yüksekten bakma, gurur (duygusu) gider.

3070 Niyāz idüb Ḫudāya ṭutdı yüzin
Didi Ḥaḳdan yaña döndürdi yüzin

Tañrı'ya yüzünü döndürüp yalvararak dedi (ki);

İlāhī pādişāhā bī-niyāzā
Ḫudāvendā Kerīmā kār-sāzā

"Ey Tanrı'm, ey kimseyi ihtiyacı olmayan padişah; Ey Rabb'im Ey Kerim, Ey bütün işleri idare eden Efendi,

43a Ḳamu kürbetlerüñ keşşāfı sensün
Marīż olanlara hem şāfī sensün

Bütün sıkıntıların gidericisi, hastaların şifacısı sensin.

Çü sensün cümle nev-mīdüñ ümīdi
Ḳamu baġlu işüñ luṭfuñ kilīdi

Sen bütün ümitsizlerin umudu olduğun için lutfun bütün bağlı işlerin kilididir.

Ġarīb ü bī-kesüñ sensün ẓahīri
Eli irmezlerüñ hem dest-gīri

Kimsesiz ve gariplerin yardımcısı ve eli yetmeyenlerin elinden tutan sensin.

3075 Benem bir güşede derde giriftār
Ġarīb u zār u ser-gerdān u bī-yār

Ben(se) garip, yarsız, başı dönmüş ve ağlayarak bir köşede derde tutulmuş (bir haldeyim).

Eliyle kendözin şalmış kemende
Ayaġıyla gelüb düşmiş bu bende

Eliyle kendini kemende yakalatmış, ayağıyla gelip bu tuzağa düşmüş.

Esīr-i dil-ber-i nā-mihribānam
Giriftār-ı belā-yı nā-gehānam

Şefkatsiz sevgilinin esiriyim. Ansızın (gelen) belaya tutulmuşum.

Gözi siḥri-y-ile āşufte kārum
Şaçı bigi perīşān rūzgārum

Gözünün büyüsüyle işlerim perişan, zamanım saçı gibi dağınıktır.

Ṭolu sevdā-yı ᶜışḳile mizācum
Ne bīmāram ne bulunmaz ᶜilācum

Damarlarım aşkın sevdasıyla (karalığıyla) dolu. Nasıl bir hastayım, ne bulunmaz bir ilacım var?

3080 Ġam-ı hecriyle gerçi bī-ḳarāram
Vişāline velī ümmīd-vāram

Ayrılığının derdiyle gerçi kararsızım, ancak ona kavuşacağıma dair ümidim var.

Dil ucından şataşdum bu belāya
Dil uġratdı beni bu ibtilāya

Bu belaya gönül yüzünden bulaştım, beni bu tutkunluğa gönül uğrattı.

Bu bī-dāduñ Ḫudāyā dād elinden
Dil-i şūrīdenüñ feryād elinden

Ey Tanrı'm, bu adaletsizin elinden imdat; çılgın gönlümün elinden feryat (ediyorum).

143b	Çü serv āzādiken bustān içinde Esīrem şimdi sengistān içinde	*Bahçede, servi gibi özgürken, şimdi kayalıkların içerisinde esirim.*
	Rikābumda yürürken bunca yoldaş Benem şimdi ḳaraṭaşda ḳuru baş	*Üzengimin çevresinde (yanımda) onca yoldaş yürürken şimdi kara taşların arasında tek başıma kaldım.*
3085	Bu ᶜāriçün dökerven rūz u şeb yaş Özümi ḫaniken kıldum ḳaravaş	*Sultaniken kendimi köle yaptım. Bu utançtan (dolayı) gece gündüz yaş dökerim.*
	Gece gündüz ḫużūrum yoḳ bu ġamdan Ecelsüz ölmeli oldum elemden	*Bu gamdan (dolayı) gece gündüz huzurum yoktur. Elem yüzünden ecelim gelmeden ölecek hale geldim.*
	Ḫudāyā ben ḳula irgür ᶜināyet Benüm bu ġamlarum bulsun nihāyet	*Ey Tanrı'm, ben kuluna yardımını ulaştır (da), benim bu dertlerim son bulsun.*
	Benüm bu cānumı cānāne irgür Dükenmez ġuṣṣamı pāyāne irgür	*Benim bu canımı Sevgiliye ulaştır. Tükenmez derdimi sona erdir.*
	Ḫalāṣ eyle men-i miskīni ġamdan Dil-i bī-çāreyi ḳurtar sitemden	*Miskin olan beni gamdan, çaresiz gönlümü zulümden kurtar.*
3090	Boyum servin Ḫudāyā ser-firāz it Beni ḫalḳ-ı cihāndan bī-niyāz it	*Ey Tanrı'm boyumun servi ağacının başını yücelt, beni cihan halkına muhtaç etme.*
	İlāhī muᶜciz aḳvālüñ ḫaḳıy-çün Ṣıfāt [u] ẕāt u efᶜālüñ ḫaḳıy-çün	*Tanrı'm mucize sözlerinin (Kur'ān) hakkı için, sıfatların, zatın ve yaptıklarının hakkı için*
	Ḫudāyā Ādeme iḥsānuñiçün Anuñ ᶜiṣyānına ġufrānuñiçün	*Tanrı'm Adem'e (olan) ihsanın için, onun isyan edişini bağışlaman için*
	Nebīlerden olan envāruñ-içün Ḫalīle gül-şen olan nāruñ-içün	*Nebilerden kaynaklanan nurların, Halil'e gül bahçesi olan ateşin için*
144a	Fidānile zebīhe faẕluñ-içün Ḳamu ehl-i ẕünūba ᶜadluñ-içün	*Sana fedā edilen kurbanlık ve senin fazlın için; bütün günāhkārlara göstereceğin adāletin için*
3095	Ġam-ı Yaᶜḳūb-içün beytü'l-ḥazanda Gözi yaşı-y-içün dāru'l-miḥende	*Hüzünler Evi'nde Yakub'un gamı, sıkıntılar evinde gözyaşı için*
	Cemāl-i Yūsuf-ı Kenᶜānī-y-içün Anuñ çāhı-y-ile zindānı-y-içün	*Ken'anlı Yusuf'un güzel yüzü, onun kuyusu ve zindanı için*
	Kelīmüñ ḫüccet ü bürhānı-y-içün Yed-i beyżā-y-ile şuᶜbānı-y-içün	*Kelim'in (Hz. Musa) senet ve delili için, (onun) Yed-i beyzası (beyaz eli) ve yılanları için*

Ṭuş olduġı-y-çün Eyyubuñ belāya
Anuñ ṣabrı-y-içün bu ibtilāya

Eyyub'un belaya yakalanması (ve) bu belaya (karşı) (gösterdiği) sabır için

Dem-i Dāvūdile elḥānı-y-içün
Süleymānuñ hevā seyrānı-y-içün

Davud'un nefesi ile ezgileri (ilahileri), Süleyman'ın gökyüzünde dolaşması için

3100 Mesīḥüñ daᶜvet-i cān-baḫşı-y-içün
Anuñ gerdūn-ı gerdān-raḫşı-y-içün

Mesih'in (Hz. İsa'nın) cān bağışlayıcı (verici) daveti için, onun, atının dolaştığı felek için

Ḫudāvendā ᶜibād-ı ḫāṣuñiçün
Gece gündüz dönen raḳḳāṣuñiçün

Ey Efendim, iyi kulların için, gece gündüz dönen rakkasın için

Esīr olanlaruñ gözi yaşı-y-çün
Giriftār-ı ġamuñ baġrı başı-y-çün

Esir olanların gözünün yaşı, dertlilerin bağrının başı için.

Güneh-kāruñ seḥerde āhı-y-içün
Saᶜādetlü ḳuluñuñ rāhı-y-içün

Günahkarın seḥer vakti (çektiği) "āh" için, mutlu kulunun (tuttuğu) yol için

Gülistānda ᶜanādil zārı-y-içün
Gül-i ḫoş-būyile ol ḫārı-y-içün

Bülbüllerin gül bahçesinde ağlayıp inlemeleri için, güzel kokulu gül ile onun dikeni için.

144b 3105 Çemende ḳumrınuñ nālānı-y-içün
Seḥerlerde hezār efġānı-y-içün

Kumrunun çimende ağlayıp inlemesi için, seḥer vakitlerinde bülbülün feryatları için.

Ḳabūl it ḥācetüm yā Rab keremden
Beni ḳurtar bu derdile elemden

Yā Rab cömertliğinden (dolayı) bu (ihtiyaçtan doğan) duamı ḳabūl et, beni bu dertle elemden kurtar.

Çü vaḳt-i ṣubḥidi bu ᶜarż-ı ḥācet
Bulurdı anda daᶜvetler icābet

Bu ihtiyaç bildirme (dua) sabah vakti yapıldığı için, o vakitte yapılan dualar kabul edilirdi.

Duᶜāsını ḳabūl idüb Ḫudāvend
Anı ḳıldı sehil müddetde ḫursend

Tanrı, onun duasını kabul edip kısa zamanda onun gözünü doyurdu, isteğini gerçekleştirdi.

Aña virdi Ḫudā luṭfı kilīdin
Ki buldı nā-ümīdiken ümīdin

Tanrı ona lutfunun kilidini verdi. (Böylece) ümitsizken ümidini buldu.

3110 Çü luṭfıdur Laṭīfüñ ᶜām u şāmil
Seḥer-gehde duᶜādan olma ġāfil

Latif (olan Allah'ın) lutfu herkesi kapsadığı için, sabah vakti dua etmeyi unutma.

Virür maṭlūbını her ḳulına Ḥaḳ
Zihī feyż [ü] zihī feyyāż-ı muṭlaḳ

Hak her kuluna, istediğini verir. (O) ne güzel bereket, ne güzel Feyyaz'dır (bereket ve bolluk verici, Allah).

Maṭlaᶜ-ı dāstān | ***Hikāyenin başlangıcı***

Dilā seyr it bu ᶜibret-ḫāneyi sen
ᶜAbeṣ fikr itme bu vīrāneyi sen

Ey gönül bu ibret evini seyr et. Bu viran yerin boş, faydasız olduğunu düşünme.

Bu vīrānda Ḥaḳuñ genci nihāndur
Dil-i bīnālara līkin ᶜayāndur

Bu harabede Hakk'ın hazinesi gizlenmiştir; gerçi gören gönüller (basiret sahipleri) için gizli değildir, açıktır.

Göñül gözine bu dünyā sebeldür
Anı gözden gidermezseñ ḫaleldür

Bu dünya, gönül gözünün perdesidir. (Eğer) onu gözden kaldırmazsan zarar verir.

145a 3115 Anuñ gözden gidermege belāsın
Getür gerd-i ḳanāᶜat tūtiyāsın

Onun göze verdiği hastalığı ortadan kaldırmak için, kanaat tozunun sürmesin getir.

Irak gitme yaḳīn bil sendedür genc
Anı ṣanub ırakda çekmegil renc

Uzağa gitme hazinenin sende (olduğundan) emin ol. Onun uzakta olduğunu düşünüp sıkıntı çekme.

Özüñi tanuyı bilseñ bilürdüñ
Gene ol genci cānuñda bulurduñ

Kendini tanıyabilseydin, (onun) sende olduğunu bilir, o hazineyi gene gönlünde bulurdun.

Ḳuṣūruñ çoḳ velīkin himmetüñ de
Ḳatı taṣvīr idersün ṭāᶜatüñde

Kusurun da, gayretin de çok; ibadetine çok putlar (masiva) karıştırıyorsun.

Eger bu ṭāᶜatüñ yolın varayduñ
Saña maᶜbūduñuñ luṭfın göreydüñ

Eğer bu ibadetinin yolundan gitseydin, Tanrı'nın sana (olan) lutfunu görürdün.

3120 Neden dūr olduġuñ sen de bilürdüñ
Bu taḳṣīrātiçün zārī ḳılurduñ

(Eğer ibadet etseydin), niçin uzak kaldığını sen de bilir, bu hataların için ağlardın.

Gel imdi sen de ᶜaşḳile namāz it
Varub Şīrīn bigi Ḥaḳḳa niyāz it

Şimdi, gel sen de aşkla namaz kıl, gidip Şirin gibi Hakk'a yalvar.

Çü Şīrīn istedi irişdi ᶜīde
İrersün sen de isterseñ ümīde

Şirin istediği için bayrama ulaştı. Sen de istersen umide kavuşursun.

Çü Şīrīni Ḫudāvend eyledi ṣāf
Düşürdi Ḫusrevüñ ḳalbine inṣāf

Tanrı, Şirin'i temiz kılınca, Hüsrev'in kalbine insaf düşürdü.

Meger bir gice yaturken şehen-şāh
Seḥer-geh göñline düşdi bu nā-gāh

Şahlar Şahı bir gece yatarken, seher vakti, ansızın gönlüne şu (düşünce) düştü:

3125 Didi kendözine idüb cehālet
Çekersün cehlüñ ucından melālet

Kendi kendine; "Cahillik edip, (bu) cahilliğinin yüzünden üzülürsün." dedi.

145b	Bu ḥālile çekersün ḳuru nāmūs Nigāruñdan ḳalursun zār u me'yūs	*Bu halde kuru (boş yere) namus çekersin (taslıyorsun), sevgiliden de inleyerek, üzgün kalırsın.*
	Gider bu fikr-i fāsidin güẕer ḳıl Gene cānān diyārına sefer ḳıl	*Bu kötü düşünceden vazgeç (de) gene sevgilinin memleketine git*
	Hemān ol dem buyurdı şāh Perwīz Şikār itsem gerek ḳaydum görüñ tīz	*Perviz Şah, "Avlanacağım, hemen gerekli hazırlıkları yapın." diye emretti.*
	Bir ay miḳdārı av itsem gerekdür Şikār içinde eglensem gerekdür	*Bir ay boyunca avlanıp, avların arasında oyalanmam gerek.*
3130	Bugün cümle umūra ḳādir oluñ Yarun binsem gerekdür ḥāżır oluñ	*Bugün bütün işleri yapın. Yarın (ata) binip (gitmem) gerek, hazır olun.*
	Şehen-şeh gerçi av itmişdi adı Velī ṣayd-ı humā-y-idi murādı	*Şahlar Şahı gerçi (işin) adını av koymuştu ama, asıl maksadı huma kuşunu (Şirin'i) avlamaktı.*
	Ṣabāḥ oldı gene sulṭān-ı ḫāver Ṭonatdı yir yüzin zerrīn ʿalemler	*Sabah oldu; doğunun sultanı (güneş) yeryüzünü yine altından sancaklarla donattı.*
	Süvār oldı şikāriçün şehen-şāh Çemenlerde ṭutuldı gine ḫar-gāh	*Şahlar Şahı, ava çıkmak üzere atına bindi; çimenlerin (üzerine) yine çadırlar kuruldu.*
	Nefīr aġırdı şūrnālar çalındı Dögüldi kūs uruldı ṭabl-ı Hindī	*(Boynuzdan yapılmış) boru haykırdı, zurnalar çalındı, kös (büyük davul) dövülüp Hint davuluna vuruldu.*
3135	Çeri deprendi sancaḳlar çözüldi Melikler bindi alaylar düzüldi	*Asker harekete geçip, sancaklar (yerlerinden) söküldü. Komutanlar ata binip alaylar toparlandı.*
	Yedülürdi yedekler cümle tāzī Cihān ṭoldı piyāde ṭaġ u yazı	*Hepsi süratli koşucu olan yedek (atlar) götürürlerdi. Cihan, dağlar ve ovalar yaya (askerlerle) doldu.*
146a	Çeri ḫalḳı geyindi cümle cevşen Ki ṣanurdı gören deryā-yı āhen	*Askerlerin hepsi zırh giydi. (Öyle ki onları) gören demir denizi sanırdı.*
	Bu leşkerden cihāna yanḳu düşdi Selāṭīn-i zamāne ḳorḳu düşdi	*Bu ordunun (gürültüsünden) dünya yankılandı. Zamanın sultanlarının (içine bir) korku düştü.*
	Her iḳlīmüñ egerçi ḳorḳusı çoḳ Velī şehde[n] bular ḫavf itdügi yoḳ	*Gerçi her ülke çok korkuyordu; ancak bunlar Şah'dan çekinmiyorlardı.*
3140	Ḳolayında yürürse fāriġu'l-bāl Ne mülk eksügi Perwīzüñ ne ḫod māl	*İçi rahat, istediği gibi davranırsa, Perviz'in ne mülk ne de mal eksiği (var).*

Anuñ dünyā degül maḳṣūd-ı cānı
Virübdür ʿışḳ-ı cānāne cihānı

Onun gönlünün isteği dünya değildir; sevgilinin aşkına cihanı vermiştir.

İderdi ẓāhir egerçi şikārı
Velī göñlindeki ġayridi kārı

Gerçi görünüşte avlanırdı ama gönlündeki işi (amacı) farklıydı.

Şikār eylerdi gündüz şāh Pervīz
İderdi giceler ʿayş-ı ṣafā-rīz

Şah Perviz, gündüz avlanır, geceleri mutluluk verici, yemekli, içkili eğlence tertip ederdi.

Ḳırarlardı peleng ü şīr u āhū
Alurlardı kuleng ü kebk ü tīhū

Kaplan, aslan ve ceylan öldürüp turna, keklik ve çil kuşu alırlardı.

3145 Şu deñlü itdiler ṣayd u şikārı
Ki ḫālī ḳıldılar her merġ-zārı

O kadar avlandılar ki, bütün çayırlıkları boşalttılar.

Hevā yüzinde ḳuşlar uçmaz oldı
Yöresinden ḳolanlar geçmez oldı

Gökyüzünde kuşlar uçmaz, çevresinden yaban eşekleri geçmez oldu.

Şikār eyleyürek şāh-ı yigāne
Nigārīn semtine oldı revāne

Biricik Şah, avlanarak Şirin'in (bulunduğu) bölgeye (doğru) yola koyuldu.

146b Çü yaḳlaşdı nigārīne şehen-şāh
Ki fersaḫca yoġidi menzil-i māh

Şahlar Şahı Şirin'e yaklaştı; ay (yüzlünün olduğu) yere bir fersah (bile) kalmamıştı.

Nüzūl itdi o mevżiʿde şehen-şāh
Ḳuruldı ḫaymeler ṭutuldı der-gāh

Şahlar Şahı orada inip yerleşti; çadırlar kurulup otağ hazırlandı.

3150 Oturdı şevḳile şāh-ı yigāne
Gene meclis ḳuruldı ḫusrev-āne

Biricik Şah, şevkle oturdu. Gene şahlara yakışır meclis kuruldu.

Yüridüb sāḳīler zerrīn ayaġı
İçürdiler şarāb-ı şeb-çerāġı

Sakiler altın kadehi döndürüp geceyi aydınlatan şaraptan içirdiler.

Muġannīler gene depretdiler sāz
İrürdiler felek güşına āvāz

Çalgıcılar gene saz çalmaya (başlayıp) gfeleğin kulağına (şarkı) sesini ulaştırdılar.

Fiġān itdi gene çeng ü çeġāne
Gene söylendi eşʿār u terāne

Gene çeng ve çalpara inleyip şiirler ve (güzel) nağmeler söylendi.

Gene raḳṣ urdı ol zöhre-cebīnler
Yuvalandı gene dürr-i semīnler

O Zöhre alınlılar gene dans ettiler. Gene değerli inciler yuvarlandı.

3155 Şalındı nāzile ol nāzenīnler
Behişt içre diyeydüñ ḥūr-ı ʿīnler

O cilveli güzeller, nazla salındılar; (bu halleriyle) sanki cennetteki huriler gibiydiler.

Ḥużūr itdi biraz ol demde Perviz
Velī eglenmedi ṭurdı gene tīz

Perviz, o anda biraz dinlendi, ancak (fazla) oyalanmayıp hemen kalkıp gitti.

Ameden-i Ḫusrev-i ser-mest be-der-i ḳaṣr-ı Şīrīn

Sarhoş Hüsrev'in Şirin'in kasrının kapısına gelmesi

Ṣabāḥile cihān çün kim ṭonandı
Ḳara ṭonı gecenüñ oda yandı

Sabahla dünya donanınca gecenin siyah elbisesi ateşte yandı.

147a Bu şevḳile gelüb ʿālem ḫurūşa
Çemenlerde ʿanādil geldi cūşa

Dünya, bu şevkle coşup bülbüller çimenlerde şarkı söylemeye başladı.

Ṣabā ʿarż itdi būyını çü yārüñ
Yüzi güldi gene bu rūzgāruñ

Sabah rüzgārı sevgilinin kokusunu sununca, gene bu zamanın yüzü güldü.

3160 Ṭuyınca būy-ı cānānı dimāġı
Żiyālar buldı çeşminüñ çerāġı

Burnu sevgilinin kokusunu alınca, gözünün kandilinin ışığı arttı.

Revān açdı gözini şāh Perviz
Gene ḳıldı neşāṭ-ı ḫande-engīz

Şah Perviz hemen gözünü açtı. Gene mutluluk verici kahkahalar attı.

Buyurdı şeh düzüldi gine meclis
Derildiler gene dem-sāz u mūnis

Şah, meclisin kurulmasını emretti. Gene dost ve arkadaşlar toplandı.

Gene bünyād-ı ʿayş itdi şehen-şāh
Şehi şayda düşürdi ḳurbet-i māh

Şahlar Şahı gene yiyip içip eğlenmeye başladı. Ay (yüzlüye) yaklaşabilme (isteği) Şah'ı avlanmaya yöneltti.

Biraz meclisde ārām itdi Perviz
Ḥicāb idüb ḳararan götdi Perviz

Perviz mecliste biraz dinlendi. O, utanıp kararan g....tü.

3165 Velī āḫir şarāb açdı ḫicābın
Götürdi şermi yüzinden niḳābın

Ancak sonunda şarap utanmasını ortadan kaldırıp utancının yüzünden örtüyü aldı.

Daḫı ṣabr itmege ḳalmadı ḥāli
Muḥāl oldı taḥammül iḫtimāli

Artık sabr edecek hali kalmadı. Tahammül etme ihtimali imkansız (denecek kadar azaldı).

Süvār oldı revān Şeb-dīze Perviz
Yüridi yārine ṭoġru dil-āvīz

Perviz hemen Şebdiz'e binip sevgilisine doğru,gönül çekici (bir şekilde)yürüdü.

Ḳarīb oldı çü māhuñ ḳaşrına şāh
Ol işden ḳıldılar Şīrīni āgāh

Şah, ay (yüzlünün) kasrına yaklaşınca, Şirin'i bundan haberdar ettiler.

147b Didiler ṭapuña şeh geldi ser-mest
Sen āhūya ṣaḳın şīr urmasun dest

"Şah, huzuruna sarhoş (bir şekilde) geldi; sakın sen ceylana aslan pençesini vurmasın.

3170	Bu güftārı ṭuyub güldi nigārīn Ḳudūmından şafālar sürdi Şīrīn	*Şirin bu sözü duyup güldi (ve Şah'ın) gelişinden (dolayı) safalar sürdü.*
	Velī bir maᶜnīden ögi yayıldı Şehüñ ser-ḫoşluġından çoḳ bayıldı	*Ancak Şahın sarhoş olması meselesinden (dolayı) aklı çıktı, (bundan) çok telaşlandı.*
	Biraz gerçi şaşurdı kendözini Velī şoñında devşürdi özini	*Gerçi biraz şaşırdı, ancak sonuda kendisini toparladı.*
	Bunı fikr itdi tedbīr ü tedārik Ki ḥāżır eyleye şāha teberrük	*(Sonunda) Şah'ı güzel karşılamak için hazırlanmayı bir tedbir olarak düşündü.*
	Ḳapusın bağlada ḳaṣr u ḥiṣāruñ Kim irmeye eli ol şeh-süvāruñ	*Köşkün ve hisarın kapısını kapattırıp (böylece) o ata iyi binenin (kendisine) dokunmasını engellemeyi (amaçladı).*
3175	Velī ḳaṣruñ öginde düzdiler yir Gül-ābile o yiri ḳıldılar sīr	*Ancak kasrın önünde bir mekan hazırlayıp orayı gül suyuyla doyurdular (yıkadılar).*
	Zemīn üzre ṭutuldı sāye-bānlar Ḳuruldı ḫaymeler şād oldı cānlar	*Toprağın üzerine gölgelikler (ve) çadırlar kurularak canlar mutlu oldu.*
	Döşendi ḳālī-yi zer-beft ü dībā Ḳonuldı mesned-i zerrīn ü zībā	*(Yere) sırmalı halı ve ipek döşendi. Altından, süslü sandalyeler konuldu.*
	Getürdiler ᶜadedsüz micmer-i zer Çü hīzem yaḳdılar ᶜūdile ᶜanber	*Sayısız altın buhurdan getirip (bunlarda) odun (yakar) gibi öd ağacı ve anber yaktılar.*
	Gene şaff bağlayub pākīze ḳızlar Döşediler şehüñ yolına bīzler	*Gene temiz kızlar sıraya dizilip Şah'ın yoluna bezler döşediler.*
148a 3180	Elinde ḳamunuñ pür-zer çanaḳlar Ṭolu laᶜl ü güher zerrīn ṭabaḳlar	*Hepsinin ellerinde altınlarla dolu çanaklar, lāl, mücevher dolu altın tabaklar (vardı).*
	Bu tertībüñ ḳayırub cümlesin māh Özi bāmında ḳaṣruñ gözedür rāh	*Ay yüzlü bütün bu düzeni hazırlayıp kendisi kasrın çatısından yolu gözlemeye (başladı).*
	Bu duḫterler ṭururlar iki ḳolda Nigārīnüñ velī gözleri yolda	*Bu kızlar yolun iki tarafında duruyorlardı. Ancak Şirin'in gözü yoldaydı.*
	Baḳaraḳ Ḫusrevüñ tozı göründi Gelürek gün bigi yüzi göründi	*Baka baka Hüsrev'in tozunu gördü. Giderek (Hüsrev'in) gün gibi yüzü göründü.*
	Nigārīnüñ görince uşı gitdi Ayaġ üzre ṭururken düşdi yatdı	*Şirin, görünce, aklı gitti; ayak üzerinde dururken düşüp uzandı.*

3185	Gene kendözini derdi nigārīn Görür şāhı gelür bir ḫusrev-āyīn	*Şirin gene kendisini toparladı (ve) Şah'ın hüsrev gibi geldiğini gördü.*
	Özi başdan ayaġa āfet-i cān N'ola sulṭānise çeşmeyni fettān	*Kendisi baştan ayağa gönülün felāketiydi. Sultan ise ne olmuş; gözleri fitne çıkarıcıydı.*
	Kemāl-i ḥüsnine Yūsuf yetişmez Süleymān mülki ḥaddine irişmez	*Güzelliğinin mükemmelliğine Yusuf (bile) yetişemez; Süleyman'ın mülkü (onun) sınırlarına ulaşamaz.*
	Şeh-i şāḥib-ḳırān Cemşīd-i devrān Kim irmez ḳadrine rifʿatde keyvān	*Zamanın Cemşid'i (ve) padişahlar padişahı (olan senin) değerine, yücelikte Zühal (Satürn) gezegeni ulaşamaz.*
	Melek-leşker felek-ḫayme ḳamer-tāc Ḫıred mülkin ḳılur ġamzeyle tārāc	*Melek(leri) ordu, gökyüzünü çadır, ayı (da) taç (yaparak)akıl ülkesini gamzesi ile yağmalar.*
3190	Bilesince şehüñ zerrīn-kemerler Tutarlar elde tīġile teberler	*Şah'la birlikte (gelen) altın kemerliler, ellerinde kılıç ve baltalar tutarlardı.*
18b	Öñince yidilür tāzī yedekler Yiderler ol yedekleri melekler	*Önünden süratli (koşan) yedek (atlar) sürülürdü. Bunları melekler sürerlerdi.*
	Yasavullar yürürler ṣaġda ṣolda Gelür begler olurlar iki ḳolda	*Sağda solda muhafızlar yürürlerdi. Beyler iki kol olmuş geliyorlardı.*
	Şehen-şāh-ı zamāne şevketile Bu vażʿile bu ṭavr u hey'etile	*Görkemiyle, bu durumuyla, bu tavrıyla ve bu görünüşüyle zamanenin padişahlar padişahı*
	Nigārīn ḳaṣrına ḳarşu yüridi Deñiz leşker ol eṭrāfı büridi	*Şirin'in kasrına doğru yürüdü deñiz gibi (olan) ordu o çevreyi (olduğu gibi) sardı.*
3195	Şeh-i devrān yüridi ḳaṣra tenhā Bilesince bir iki ḫāṣ u raʿnā	*Zamanın Şāhı, yanında birkaç seçkin (hizmetçisi) olduğu halde kasra doğru yürüdü.*
	Görünce şāhı Şīrīn-i şeker-rīz Didi bu şiʿri maṭbūʿ vü dil-āvīz	*(Ağzından) şeker saçan Şirin, Şāh'ı görünce, bu güzel ve gönül alıcı şiiri söyledi:*
	Ġazel ez-zebān-ı Şīrīn	*Şirin'in dilinden gazel*
	feʿilātün mefāʿilün feʿilün	
	Gene bu burca[419] *mihr ü māh gelür* *Şems-heykel ḳamer-külāh gelür*	*Gene bu burca ay ve güneş gelir; güneş kılıklı, ay külahlı gelir.*

[19] Yazmada bu kelime بورجه şeklinde yazılmış.

Naẓar itdi çü bende ḫānesine
Ele almış yolını şāh gelür

Şāh kulunun evine (luṭf edip) baktığı için, yola girmiş geliyor.

Olıser cevr eli gene kūtāh
Şeh-i ʿādil ḥarem-penāh gelür

Yine eziyet eli kısalacak. Adaletli şāh, haremin (kutsal yer) koruyucusu geliyor.

3200 *Bu gönül ṣavletine nice döye*
Çü ṣalābetlü pādişāh gelür

Gelen sağlam ve dayanıklı padişahtır. Bu gönül hücumuna nasıl dayanabilsin?

49a *Cigerümden firāḳ odı tütüni*
Depeme çıḳduġınca āh gelür

Ayrılık ateşinini dumanı ciğerimden tepeme çıkdığında / çıktığı kadar "ah" (sesi, dumanı) gelir.

Gün yüzinsüz baña gece gündüz
Gözlerüme cihān siyāh gelür

(Senin) güneş yüzün olmasa, benim için geceler gündüz; gözlerime dünya karanlık olur.

Ḫıdmet itsem ṭapusına yüz yıl
Ṭāliʿümde ḳamu gün āh gelür

Katında kendisine yüz yıl hizmet etsem, talihimde(n dolayı) bütün gün, her gün āh (şikāyet) gelir.

Ġazel-i meṣnevī-yi diger

Mesnevinin bir başka gazeli

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

Olmışam derdüñile zār elümden ne gelür
Ṭutuşur sīnedeki nār elümden ne gelür

Derdinle ağlayıp inleyen (bir hale) gelmişim; göğsümdeki ateş tutuşur elimden ne gelir

3205 *Cigerüm ṭoġra ġamuñ tīġile baġrum ḫūn it*
Yüregüm ḥasretile yār elümden ne gelür

Derdinin kılıcıyla ciğerimi doğrayıp bağrını kana bula, yüreğimi (de) hasretle yar, elimden ne gelir?

Dile cān gül-şenini ḫār idüben derd ü ġam
Baña aġyār olur ol yār elümden ne gelür

Dert ve gam can gül bahçesini gönül için dikene çevirmiş;o sevgili (de) bana yabancılaşmış, elimden ne gelir?

Gene meh-tābumı ḳabladı bulut bigi raḳīb
Ṭutdı gül dāmenini ḫār elümden ne gelür

Rakip, gene parlayan ayımı bulut gibi kapladı. Gülün eteğini diken tuttu, elimden ne gelir?

Çü naṣībimiş ezelden dilüme bār-ı ġamuñ
Çekeyin miḥnetile bār elümden ne gelür

Demek ki ezelden, gönlüme gam yükün nasip olmuş, sıkıntıyla bu yükü çekeyim, elimden ne gelir?

Fürḳatinde ġam-ı derdiyle geniş dünyāyı
İdiser gözlerüme dār elümden ne gelür

Ayrılığında derdiyle bu geniş dünyayı gözlerime dar edecek, elimden ne gelir?

3210 *Āteş-i āhumile ṭutuşuben kevn ü mekān*
Ṭāñ degül yanarise dār elümden ne gelür

Ālem ahımın ateşiyle tutuşup dünya yanarsa, (bunda) şaşılacak bir şey yok, elimden ne gelir?

149b **Meşnevī**

Tefekkür baḥrine ṭalub nigārīn
Diridi kendüye ḳalbinde Şīrīn

Şirin düşünce denizine dalarak kalbinden (kendi kendine) derdi (ki);

Eger bir meste varursam n'idem ben
Eger varmazisem ölüb gidem ben

Eğer bir sarhoşa varırsam, ben ne yapayım, Varmazsam (da) ölüp giderim.

Varursam ʿāleme bed-nām olur-men
Cihān içre ebed rüsvā ḳalur-men

(Ona) gidersem, adım kötüye çıkar, dünyada sonsuza kadar rezil olurum.

Gene varmamaġa ṣabrum daḫı yoḳ
Varursam illerüñ teşnīʿi de çoḳ

Bir daha gitmemeğe de sabrım yok, gitsem ellerin ayıplaması çok.

3215 Öküş tedbīrile fikr itdi ekṣer
Velī bu fikrini ḳıldı müyesser

Birçok tedbirle çok (şeyler) düşündü, (sonunda) şu düşüncede karar kıldı:

Ki ḳapusı ḥiṣāruñ ṭura beste
Ḳona ṭaşrada Pervīz-i ḫuceste

(Şöyle) ki, hisarın kapısı kilitli dursun, uğurlu Perviz (de) dışarıda dursun.

Ḥiṣār içre otura gine dil-dār
Iraḳdan göstere Pervīze dīdār

Sevgili (de) hisarın içerisinde oturup güzel yüzünü Perviz'e uzaktan göstersin.

Çıḳub ṭaşraya görmeye yüzini
İçerden söyleye cümle sözini

Dışarı çıkıp yüzünü göstermesin, söyleyeceği şeyi (de) içeriden söylesin.

Bu eṣnāda yetişdi şāh Pervīz
Semen-berler anı ḳarşuladı tīz

Bu sırada Şah Perviz kasra ulaştı,onu hemen yasemin vücutlular karşıladılar.

3220 Niṣār eylediler laʿl ü cevāhir
Dür ü mercān güher ḳısmını vāfir

Çok miktarda mercan, lāl ve mücevherler saçtılar

150a Döşediler yolı üstine kemḫā
Ḥarīr ü aṭlas-ı nā-senc ü dībā

Yolunun üstüne kemha, ipek ve ölçüsüz atlas (kumaşları) döşediler.

Gelürek şeh yetişdi bir ḥiṣāra
Görür bağlu ḳapusı āşikāre

Şah gelip bir hisara ulaştı. Gördü ki kapısı, açıkça, kilitlenmiş.

Bu evżāʿı görüb ḥayrān olur şāh
Bulunmaz ḥalline bu ʿaḳde nek rāh

Şāh bu durumu görünce, hayran oldu. Bu nikahın halledilmesine şimdi çare bulunmaz.

Bu ḥayretden ne bunda ḳonabilür
Ne şerminden dönüben gidebilür

Bu şaşkınlıktan (dolayı) ne burada durabilir, ne de utancından (dolayı) dönüp gidebilirdi.

3225	Bir uşlusın ḳıġırdur ḳızlaruñ şāh Ṣorar bu vażʿuñ aṣlını şehen-şāh	*Şah kızların (arasından) aklı başında birini çağırtıp bu durumun aslının ne olduğunu sordu.*
	Didi biz ḫod ilüz yaġı degülüz Çalavuz mı sizi aġı degülüz	*Dedi (ki); "Biz yabancıyız (ama) düşman değiliz. Sizi zehirleyecek miyiz? Biz zehir değiliz."*
	Çü bizden görmedi acı vü nefrīn Bize niçün ḳapu açmadı Şīrīn	*Bizden acı ve beddua görmediği (halde), Şirin bize kapıyı niçin açmadı?*
	Ṣuçumuz bilmezüz yā Rabb ʿaceb ne Ḳapu bağlanmaya şimdi sebeb ne	*Ya Rabb, suçumuzu bilmiyoruz, acaba nedir? Şimdi kapıyı kilitlemenin sebebi nedir?*
	Yüri Şīrīne var bizden selām it Taḥiyyāt u şenālarla kelām it	*Yürü, Şirin'e git (de) bizim selamlarımızı söyle. (Onunla) yüceltme ve övgülerle konuş.*
3230	Ayıt ḳapuñda bir miskīn duʿācı Senüñ zehr-i ġamuñdan aġzı acı	*De (ki); "Kapında miskin bir duacının senin derdinin zehrinden (dolayı) ağzı acıdır.*
	Ḳabūl eyleriseñ mihmānuñ olsun Eger merdūd olursa gire dönsün	*Kabul edersen misafirin olsun, reddedersen, geri dönsün.*
150b	Baḫīlüñ ḳapusı dāyim yapuḳdur Kerīm olanlaruñ bābı açuḳdur	*Cömert olanların kapısı açıktır. (Ancak) cimrilerin kapısı daima kapalıdır.*
	Çü luṭfıdur Ḥaḳuñ her feṭḥe miftāḥ Kerem destiyle aça bunı Fettāḥ	*Hakk'ın lutfu her açılışın kilididir. Fettah (olan Allah) bunu cömertlik eliyle açsın.*
	Eger ḳapusını açmazsa māhum Beyān itsün baña bārī günāhum	*Ay (yüzlüm) kapısını açmazsa, bari kısaca bana günahının (ne olduğunu) bildirsin.*
3235	Şehüñ zārīliġin işitdi tekrār Nigārīn de içerde aġladı zār	*Şirin, tekrar Şah'ın ağladığını işitince, (o da) içeride ağladı.*
	Humāyūna didi ol demde dil-dār Yüri taʿcīlile sen şāha dek var	*Şirin, o anda Humayun'a; "Aceleyle Şah'ın yanına kadar git." dedi.*
	Bu ṭāḳuñ ḳarşusındaġı mekānı Düzetdür de ḳur anda sāye-bānı	*Bu kubbenin (sarayın) karşısındaki yeri düzelterek orada bir büyük çadır kur.*
	Döşetdür anda ḳālīler müẕehheb Ḳamu esbābı tekmīl it müretteb	*Oraya süslü halılar döşettir. Gerekli her şeyi tamamla.*
	Bes andan ṣoñra ṭur şeh ḳatına var Bu ʿācizden şehe ʿarż eyle aḫbār	*Ondan sonra kalkıp Şah'ın huzuruna git ve Şah'a bu acizden haberler götür.*
3240	Bunı di kim kenīzüñ yaʿni Şīrīn Şehe eyler duʿālar medḥ ü taḥsīn	*(Ona) de ki; "Cariyen, yani Şirin, Şah'a dualar eder övgü ve iltifatlar yağdırır."*

Adı Şīrīn velī acı dehānı
Firāḳuñ odile yanmış zebānı

Adı Şirin, ancak ağızı acıdır. Dili ayrılığının ateşiyle yanmıştır.

Didi şeh ḫanumuz sulṭānumuzdur
Nice mihmān bedende cānumuzdur

(Yine Şirin) dedi (ki); "Şah (bizim) hanımız, sultanımızdır. Ne misafiri, (o) bedenimizde canımızdır.

151a Eger mihmānise kibri götürsün
Nice yir görsetürlerse otursun

(Ancak) eğer misafirse kibiri bırakıp hangi yer gösterilirse orada otursun.

Biraz teşvīşi göñülden getürüñ
Size didükleri yirde oturuñ

Gönlünüzden karışıklıkları, vehimleri biraz uzaklaştırarak size dedikleri yerde oturun.

3245 Gelür ḳarşuñuza şimdi duʿācı
Size söyler sözini ṭatlu acı

Şimdi duacı karşınıza gelir (ve) size tatlı (veya)acı sözlerini söyler.

Gene biribiriñüzi bulursız
Ḳalan aḥvālüñüzi siz bilürsiz

Gene birbirinizi bulursunuz. Sonra ne yapacağınızı siz bilirsiniz.

Bunı didi humāyūn gitdi māha
Ki māhını muḳābil ide şāha

Humayun, bunu gidip ay (yüzlüye, Perviz'e) söyledi ki, ay (yüzlüsünü, Şirin'i) Şah'la karşı karşıya getirsin.

Şehe Şīrīn idüb evvel żiyāfet
Müheyyā eyledi envāʿ-ı niʿmet

Şirin, önce Şah'a (bir) ziyafet verip çeşit çeşit nimetler hazırladı.

Mey-i nāb u şeker nuḳlile cüllāb
Nefāyisden ʿadedsüz cümle nā-yāb

Saf şarap, şeker, meze ve gül suyu ile nefis (şeylerin) bulunmayanlarından sayısız (nimeti hazır etti).

3250 Öñürdü şāha gönderdi nigārīn
Ṭaʿāmile niçe ʿöẕr itdi Şīrīn

Şirin, önce Şah'a yemekler göndererek birçok özürler diledi.

Bes andan ṣoñra düzdi kendözini
Şehe ʿarż itmeye zībā yüzini

Ondan sonra Şah'a güzel yüzünü göstermek üzere kendisini hazırladı.

Çü ḥūrīdür ne ḥācet zīver ü zer
Eger ziynet virürse daḫı cevher

Mücevher (onu) süslese de, (o bir) huri (olduğuna göre) altın ve süse ne ihtiyacı var.

Şehi teshḫīr içün ol ruḫları al
Düzetdürdi gözi cādüsına āl

O al yanaklı (Şirin), Şah'ı etkilemek için, gözünün cadısına hile yaptırdı.

151b Hezār efsūn idüb ol çeşmi seḥḥār
Şehe mekr itmege ḳaṣd itdi tekrār

O gözübüyücü (olan), binlerce büyü yaparak tekrar Şah'a hile yapmaya kasd etti.

3255 Şehi pervāne-veş yaḳmaġiçün zār
Yüzi şemʿini rūşen ḳıldı dil-dār

Sevgili (Şirin), Şah'ı pervane gibi yakmak (ve) ağlatmak için yüzünün mumunu aydınlattı (yaktı).

Şehe görünmek içün ol şeker-leb
Ḳamu zīverlerin ḳıldı müretteb

O şeker dudaklı, şaha görünmek için bütün süslerini takındı.

Cevāhir ḳısmını cümle ṭaḳındı
Muraṣṣaᶜ yüñlerin daḫı ṣoḳındı

Bütün incilerin takındı, güzel ve değerli tüylerle de süslendi.

Bir āyīnile göstermişdi ziynet
Ki ṣanurdı görenler ḥūr-ı cennet

Öyle süslenmişti ki, (onu) görenler huri sanardı.

Çü ziynet ḳaydını gördi nigārīn
Ṭurugeldi revān ol serv-i sīmīn

O gümüşten servi, Şirin, süslenmeyi tamamladıktan sonra hemen ayağa kalktı.

3260 Yüridi nāzile kebk-i ḫırāmān
Ṣanavber-veş ṣalındı serv-i bustān

Salınan nazlı bir keklik gibi yürüdü; bahçenin servisi sanavber gibi sallandı.

Şehe ḳarşu ḳaşını ḳıldı miḥrāb
Ṭulūᶜ itdi ufuḳdan ṣanki meh-tāb

Şah'a karşı kaşını mihrap yaparak ufuktan mehtap gibi doğdu.

Bilesince alub yüz dāne cevher
Ki her biri degürdi yükile zer

Yanına, her biri (bir) altın yükü (değerindeki), yüz tane mücevher aldı.

Niṣār itdi şehi gördükde Şīrīn
Revān oldı gözinden eşk-i laᶜlīn

Şirin, Şah'ı gördüğünde, (bu mücevherleri) saçtı; gözünden lāl gibi (kanlı) gözyaşı aktı.

Kimesne ḳalmayub ol yirde deyyār
Hemīn ḳaldı şehen-şāhile dil-dār

Orada kimse kalmayıp (sadece) Şahlar Şahı ile Sevgili (Şirin) kaldı.

152a 3265 Velī bu ḳapu yapulmaġa şuç ne
Çü ᶜādilsün bize bu zulm ü güç ne

Fakat bu kapının kilitlenmesi (için işlediğimiz) suç nedir? Adil (olduğun halde), bize (bu zulüm ve zorlama nedir?

Size yaġıluġ üzre gelmedük biz
Ya ḳapuñuz niçün bağlayasuz siz

Size düşmanlık yapmaya gelmediğimiz halde, niçin kapınızı kilitlediniz?

Sizi eylük diyu geldük yañılduḳ
Velī beñzer size yaġı añılduḳ

Size iyi düşüncelerle geldik, yanılmışız. (Öyle) benzer (ki) bizden düşman diye bahsedildi.

Çü yüz ü göz güler ḳaşuñuz açuḳ
Ne lāyıḳdur ḳapuñuz ola yapuḳ

Yüzünüz gözünüz güldüğü, kaşınızın (alnınızın) açık olduğu halde, kapınızın kapalı olması yakışır mı?

Güneş bigi felekde taḫt-gāhuñ
Yüce ḳadrüñ bigi ārām-gāhuñ

Tahtının bulunduğ yer güneş gibi gökyüzündedir. Dinlenme yerin kıymetin gibi yüksektir.

3270 Ḥaḳīrüñ ẕerre-veş rūy-ı zemīnde
Ṭapuñ ḥūrı bigi ḫuld-ı berīnde

Hakir kulunuz (olan ben), zerre gibi yeryüzündeyim, Zāt-ı āliniz (ise), huri gibi, yüce cennette.

Ṣüreyyā da ṭapuñ bende ṣerā da
Zemīn üzre faḳīrüñ sen semāda

(Senin) zāt-ı ālin Süreyya (takım) yıldızında, kulun ise toprakta; faḳīr (olan ben kulun) yeryüzünde, sen göktesin.

Bize ʿarż eyleme bālā-fürūşī
Olur pestüñ daḫı cūş u ḫurūşı

Bize üstünlük taslama, aşağıda (olanın) da coşup kaynaması vardır.

Cevāb-dāden-i Şīrīn Ḫusrev-rā

Şirin'in Hüsrev'e cevap vermesi

Cevābında didi ol lāle-ruḫsār
Saña devlet ḥarīf ola ẓafer yār

O lale yüzlü cevap olarak "Sana devlet arkadaş, zafer (de) dost olsun." dedi.

Saʿādet hem-demüñ ʿizzet enīsüñ
ʿİnāyet hem-rehüñ rifʿat celīsüñ

"Mutluluk arkadaşın, yücelik dostun, yardım yol arkadaşın, yükselme (de birlikte) oturduğun arkadaşın (olsun).

152b 3275 Cemālüñden ne göz kim ola mehcūr
Ola dār-ı cihān içinde bī-nūr

Güzel yüzünden hangi göz ayrı kalırsa, dünya evinde nursuz kalsın.

Ne göñül kim ola senden nüfūr
Ebed görmeye ʿömrinde sürūr

Hangi gönül senden kaçarsa, ömründe ebediyen mutluluk görmesin.

Senüñledür tüvānāluḳ bu tende
Baṣīret dīdede ḳuvvet bedende

Bu vücutta güç, gözde basiret, bedende kuvvet seninledir (senin sayendedir).

Kişi cānından ister mi cudāluḳ
Ya çeşminden ıra mı rūşenāluḳ

Kişi canından ayrılmak ister mi veya gözünden aydınlığı uzaklaştırır mı?

Didüñ ṭaʿnile ben ṭobraġa ey şāh
Ki yükselmiş cenābuñ bigi der-gāh

Ey şāh, ben topraktan yaratılmışa kınayarak şöyle dedin: "Köşkün gibi eşiğin de yükselmiş (kibirlenmişsin).

3280 Düzetmişsün yüce menzilde taḫtuñ
Cihān içre yücelmiş ḳadr u baḫtuñ

Tahtını yüksek bir yerde kurmuşsun: Kıymetin ve bahtın dünyada yücelmiş.

Kenīz oldum saña yüceldi baḫtum
Feleklerden yüce ḳuruldı taḫtum

Sana cariye oldum, bahtım yüceldi; tahtım göklerden (daha) yükseğe kuruldu.

Çü ʿışḳuñla ʿalem-veş şöhretüm var
Ḳamu serden anuñ-çün rifʿatüm var

Aşkından (dolayı) sancak gibi şöhretli olduğum için bütün başlardan daha yüksekteyim.

Ġubār-ı pāyuñam çıḳdum yuḳaru
Çıḳar ḫāk-i ḳadem başdan yuḳaru

Ayağının tozuyum yukarı çıktım. (Zaten) ayağın toprağı baştan yukarı çıkar.

Duʿā-güyam faḳīrem nā-tüvānam
Velī der-gāhuña bir pāsbānam

Fkirim, güçsüzüm, sana duacıyım. Fakat dergahına bir (gece) bekçisiyim, muhafızım.

3285	Çün oldı pāspān olan yiri bām O maʿnīden idindüm meskenüm ṭam	*Gece bekçisinin durduğu yer çatı olduğu için (ben de) damı mesken edindim.*
153a	Daḫı biz ḳula mihmānuz didüñüz Ḳapu yapulduġın ṭaʿn eyledüñüz	*Ayrıca biz kulunuza "Misafiriz" dediğiniz halde, kapının kilitli olmasını ayıpladınız.*
	Bu defʿa aviçün çıḳduñuz evden Çün avcısuz ne biter söz ü ṣavdan	*Bu defa evden av için çıktınız. Mademki avcısınız (boş) söz ve lakırdıdan ne çıkar (ne elde edeceksiniz)?*
	Bu āhū-y-ile ṣayd itmek dilersüz Düşüb ṣoyına ṣoylayub bilürsiz	*Bu ceylanı avlamak istersin, izine düşüp takip edebilirsin.*
	Bu āhū da çü bilmişdür şümārı Düzetmişdür bu ḳorḳudan ḥiṣārı	*(Ancak) bu ceylan da hesap etmeyi (düşünmeyi) bildiği için, korkudan bu hisarı hazırlamıştır kapıyı kilitlemiştir).*
3290	Eger mihmāniseñ vācibdür iʿzāz Velī mihmān gerekmez kim ide nāz	*Eğer misafirsen, saygı göstermek vaciptir; ancak misafirin (de) nazlanması gerekmez.*
	Dinilen yirde oturmaḳ gerekdür Ṭuruñ dinilse hem ṭurmak gerekdür	*Denilen yerde oturmak, "Durun" denilirse de durmak gerekir.*
	Ḳapu yapuldise aṣlı daḫı var Ki hüşyār eylemez mestile bāzār	*Kapı kilitlendiyse, (bunun bir) sebebi var; (şöyle) ki ayık (olan) sarhoşla alış-veriş etmez.*
	Beni sevseñ baña ayuḳ gelürdüñ Bu mey ḫʷābından uyanuḳ gelürdüñ	*Beni sevseydin baña bu şarap uykusundan uyanık (olarak), ayık gelirdin.*
	Budur fikrüñ beni dil-rīş idesün Şeker bigi baña bir iş idesün	*Senin düşüncen benim gönlümü yaralamak, baña da Şeker'e (yaptığın) gibi, bir iş yapmaktır.*
3295	Beni nuḳl-ı mey ü cām eyleyesün Cihān içinde bed-nām eyleyesün	*Beni şarabının mezesi yapıp dünyada, adımı kötüye çıkaracaksın.*
	Bu Şīrīndür şehā Şekker degüldür Ya ḫod būyın ṭuyasın ṣanma güldür	*Ey Şah, bu Şirin'dir, Şeker değildir. Yahut kokusunu hissedeceğini (koklayıp atacağını) sandığın bir gül değildir.*
153b	Bu Şīrīn olmaya mestile münis Ḳamu yirde şekerdür nuḳl-ı meclis	*Bu Şirin, sarhoşla arkadaş olmaz. Her yerde meclisin mezesi şekerdir.*
	Alur şehd ü şeker benden çü lezzet Benümle olunur anlara raġbet	*Bal ve şeker benden lezzet alır. Onlara benim sayemde rağbet edilir.*
	Ḳılursun daʿvī-yi ʿışḳ-ı maḥabbet Urursun lāf-ı tekmīl-i meveddet	*Sevgi ve aşk davasına kalkışıyorsun, tamamen dostluk palavrası atıyorsun.*

3300	Velī daᶜvā-yı bī-maᶜnī idersün Nişānuñ yoḳ ḳuru daᶜvī idersün	*Ancak manasız (bir) dava peşindesin. Delilin yok, ettiğin boş bir davadır.*
	Eger daᶜvāda ṣıdḳuñ varimişse Baña ᶜahdüñ dürüst iḳrārimişse	*Eğer, davada samimi, bana verdiğin sözde de doğru (ve) açık sözlü olsaydın.*
	Beni ayuḳla da bir yād iderdüñ Ḫaberler gönderüb dil-şād iderdüñ	*Beni ayıkken de bir anar, haberler gönderip mutlu ederdin.*
	Velī nefsüñ hevāsıdur murāduñ Bu beyᶜüñde anuñ-çündür fesāduñ	*Ancak istediğin (şey) nefsinin istekleridir. Bu alış-verişinde zarar edişinin sebebi budur.*
	İdersün günde bir ḫūbile ṣoḥbet Güzellerle sürersün ᶜayş u ᶜişret	*Günde bir güzelle sohbet eder, güzellerle yiyip içip eğlenirsin.*
3305	Şekerdür dem-be-dem nuḳluñ gehī şehd Ḳamusıyla yalandur itdügüñ ᶜahd	*Mezen bazen şeker, bazen (de) baldır. (Ancak) hepsiyle yaptığın sözleşme yalandır.*
	Baña ḫod ṭapuñ olmışdur muḥaḳḳaḳ Murād-ı cān u maḳṣūd-ı dil ancaḳ	*Muhakkak (ki), senin huzurun benim için canımın arzusu, gönlümün isteği olmuştur.*
	Vişālüñdür d[u] ᶜālemde ümīdüm Cemālüñdür benüm nev-rūz-ı ᶜīdüm	*İki dünyada ümidim sana kavuşmaktır. Benim bayram sabahım güzel yüzündür.*
154a	Anuñ ḥaḳḳı ki ḫalḳ itmişdür eflāk Anuñ fermānile sākin-dürür ḫāk	*Gökleri yaratan Allah'ın hakkı (için), (ki) yer onun emriyle hareketsiz durmaktadır.*
	Bu eşyāyı ᶜademden ḳıldı mevcūd Ḳamu mevcūd aña sācid o mescūd	*(O) bu eşyayı (yaratılanları) yoktan var etti. Bütün varlıklar Ona secde eder, O secde edilendir.*
3310	Yaratdı ᶜışḳile cümle cihānı Düzetdi kendü emrinden bu cānı	*Bütün cihanı aşk ile yarattı. Bu canı (da) kendi işinden (ruhundan) yaptı.*
	Baña ᶜarż itseler ḫūr-ı cinānı Ya ġılmān-ı behişt-i cāvidānı	*Bana cennetlerin hurisini veya ebedi cennetin gılmanını sunsalar,*
	Gözüm çıḳsun baḳarsam yüzlerine Ya ḫod gūşum ṭutarsam sözlerine	*Eğer yüzlerine bakarsam veya sözlerini dinlersem gözüm çıksın.*
	Ya insile melek yā mihrile māh Gerekmez bunları mihrüñsüz ey şāh	*Ey Şah! İnsan ile melek veya ay ile güneş, senin sevgin olmayınca, bunlar bana gereksizdir.*
	Menem dāyim ġam-ı hecrüñle nā-şād Ḳul idindi firāḳuñ itmez āzād	*Ben derdinle daima mutsuzum. Ayrılığın beni (kendine) kul etti, serbest bırakmıyor.*

3315	Viṣālüñle cihānı eyledüñ şād Beni sehvile de hīç itmedüñ yād	*Sana kavuşturmakla (bütün) dünyayı mutlu ettin (de)* *beni yanlışlıkla da olsa, hiç anmadın.*
	Ne ḫūyuñdan beni ḫoşnūd ḳılduñ Baña şehdüñ de zehr-ālūd ḳılduñ	*Ne de huyunla beni memnun ettin. Bana balını da* *zehirle karışık (olarak) verdin.*
	Şeker nūşı-y-ile aġzum acıtduñ Baña o yükile yavuz acġ◡itdüñ[420]	*Şeker (şerbeti) içirmekle ağzımı acıttın. Banao yük ile* *çok acı verdin.*
	Bāz lābe-kerden-i Ḫusrev Şīrīn-rā	***Hüsrev'in Şirin'e tekrar yalvarması***
54b	Dönüb Şīrīne didi şāh Perwīz Ki ey dil-dār-ı maṭbūᶜ-ı dil-āvīz	*Şah Perviz Şirin'e dönerek dedi ki; "Ey güzel ve gönül* *alıcı sevgili,*
	Gülistānuñ hemīşe pür-gül olsun Ṣena-ḫᵛānuñ seḥerde bülbül olsun	*Gül bahçen daima gül ile dolu; sabah vakti seni öven* *bülbül olsun.*
3320	Müdām itsün duᶜālar bülbül-i zār Iraġ olsun gülüñden zaḥmet-i ḫār	*Ağlayan bülbül daima dualar etsin. Gülünden dikenin* *zahmeti uzak olsun.*
	Ne sözler kim didüñ mecmūᶜısı ḥaḳ Şifālardur dil-i bīmāre muṭlaḳ	*Dediğin sözlerin hepsi doğrudur; (bunlar) mutlaka hasta* *gönüle şifadırlar.*
	Velī şīrīn sözüñ içindeki şūr Devādur ṭutalum telḫini maᶜẕūr	*Ancak tatlı sözün içerisindeki tuz devadır, (onun)* *acılığını mazur görelim.*
	Dile ḳahruñ semūmı ḳūt-ı cāndur Tene ṭaᶜnuñ belāsı perniyāndur	*Kahrının zehiri gönül için can mutluluğudur. Vücuda* *ayıplamanın belası, ipekli kumaştan (elbisedir).*
	Bugün zehr-āb-ı ḫışmuñdur baña mül Ruṭabdur ḫār-ı düşnāmuñ ya ḫod gül	*Bugün öfkenin zehirli suyu ban şaraptır. Sövgünün* *dikeni (de) ya hurma ya da güldür.*
3325	Bülend itdi senüñ şānuñ çü Mevlā Güẕer-gāhuñ anuñ-çün oldı bālā	*Mevla senin şanını yücelttiği için, güzergahın yüksek* *oldu.*
	Ne var bālā-y-iseñ peste naẓar ḳıl İrer dūdum şüreyyāya ḥaẓer ḳıl	*Yükseksen ne olacak, aşağıdakine (de) bak. (Ahının)* *dumanı süreyya (takım) yıldızına ulaşır,(bundan) sakın.*
	Ne denlü alçaġ eylerseñ furūnı Boyanur çarḫ-ı nīlīye dütünı	*Fırını ne kadar alçak yaparsan, (onun) dumanı mavi* *gökyüzünü kaplar.*

[20] Buradaki "acġ / اجغ (acı)" kelimesi aslında "acıġ" şeklinde yazılmalıdır, ancak biz vezin gereği böyle aydettik.

	Çıḳar dūd-ı dilüm bu ḳaṣra nā-gāh Siyāh olur ṣaḳın dāmānun ey māh	*Ey ay (yüzlü), gönlümün dumanı ansızın bu kasra çıkıp eteğini karartır, (bundan) sakın.*
155a	Bize gösterme nāzile tekebbür Çü dānāsun saña düşmez tehevvür	*Bize (karşı) nazlanıp kibirlenme. Bilgili olduğun için sana öfkelenmek düşmez, yakışmaz.*
3330	Yaraşmaz ādemī-zāde tereffuᶜ Gerekdür ḫāk-i miskīne tevāżuᶜ	*Ādem oğluna böbürlenme yakışmaz; miskin toprağa alçak gönüllülük gerekir.*
	Teraḥḥum ḳıl bize ādemlük eyle Çü merdümsün gene merdümlük eyle	*Merhamet et, bize insanlık et. İnsan olduğun için gene insanlık et.*
	Sen eylük ṣan yaraımaz yola gitme Kerem göster biz itdügümüz itme	*Sen iyilik düşün, kötü yola gitme; asilce davran, bizim yaptığımızı yapma.*
	Yoluñda sehvile eksüklük itdük Eyü ṣanduḳ yaramaz yola gitdük	*Yolunda yanlışlıkla (bazı) eksiklikler yaptık. İyi olduğunu düşünerek kötü yola düştük.*
	Güneh-kār olmışuz estaġfirullah Bizüm taḳṣīrümüz ᶜafv eyle ey māh	*Günahkar olmuşuz; estağfirullah! Ey ay (yüzlü), bizim kusurumuzu affet.*
3335	Ḳuṣūrile denāᶜet bizden olsun ᶜAṭā-y-ile mürüvvet sizden olsun	*Kusur ve alçaklık bizden, cömertlik ve insanlık sizden olsun.*
	Ḳadīmīdür çü insānuñ günāhı Ḳanı cūd u mürüvvet ᶜafv-ı şāhī	*İnsanın günahı eskiden (beri var) olduğuna göre, cömertlik, insanlık ve Şah'ın affı nerede?*
	Bizüm noḳṣānumuz luṭf it bağışla Kişisün aduña göre iş işle	*Lutf edip bizim noksanımızı bağışla. İnsansın, adına göre davran.*
	Yaḳın oldum ıraḳdan bārī geldüm Saña yüz süreyü yalvarıgeldüm	*Sana uzaktım yakın oldum, kısaca geldim. Yüz sürüyerek sana yalvarıyorum.*
	Bugün der-gāhuna geldüm çü maẓlūm Teraḥḥum ḳıl bizi gönderme maḥrūm	*Bugün, huzuruna mazlum (olarak) geldiğim için merhamet et, bizi mahrum (olarak) geri gönderme.*
155b 3340	Dil-i dīvāneyi iñen şaşurma Gözüñden ṣavma ayaġa düşürme	*Benim divane gönlüme çok şaşırma, görmemezlik edip ayağa düşürme.*
	Dil-i şūrīde miskīnüñdür ey dōst Esīr-i zülf-i müşgīnüñdür ey dōst	*Ey dost, çılgın gönül senin miskinindir. Misk kokulu saçının esiridir.*
	Firāḳuñ derdile bīmār olubdur Ġamuñdan ney bigi zārī ḳılubdur	*Ayrılığının derdiyle hasta olmuştur. (Senin) derdinden (dolayı) ney gibi ağlayıp inlemektedir.*

Göñül ʿışḳuñ odına yanmışuñdur
Firāḳuñ nāzile göyünmişüñdür

Gönül aşkının ateşine yanmıştır. Ayrılığının nazıyla yanıp yakılmıştır,

Niçe ḳılsun işigüñde taẓallum
Dil-i miskīne lāzımdur teraḥḥum

Eşiğinde niçin zulme maruz kalsın, miskin gönüle merhamet etmek gerekir.

Eger raḥm eylemezseñ n'ola ḥāli
Çeke ġam güşesinde çoḳ zevāli

Eğer merhamet etmezsen, (onun) hali ne olur; gam köşesinde çok perişanlık çeker.

Yoluñda ger ḳuṣūr itdümse maʿẕūr
Ki zīrā şāh idüm ʿālemde meşhūr

Yolunda eğer kusur ettiysem, mazürum; çünkü dünyada meşhur (bir) şah idim.

Degüldüm bir edebsüz ḫām u evbaş
Kim ideydüm senüñle kendümi fāş

Edebsiz ham ve serseri biri değildim ki seninle kendimi aleme rezil edeydim.

Varaydum kūyuña ʿışḳuñla meşhūr
Maḥallüñde çalaydum çeng ü ṭanbūr

(Keşke) aşkınla meşhur (olarak) bulunduğun yere gelseydim (de) orada çeng ve tanbur çalsaydım.

Şehidüm şehler āyīnin gözetdüm
Bu ʿışḳ ipini anuñ-çün uzatdum

Şah olduğum için şahlar gibi davranmaya çalıştım. Bu aşk ipini bu yüzden uzattım.

Cihān içinde her yaña baḳındum
Senüñle kendü nāmūsum ṣaḳındum

Cihanda her tarafa bakındım. Seninle kendi namusumu korumak istedim.

156a Bu ġayretden velī mehcūr düşdüm
İşigüñden anuñ-çün dūr düşdüm

Ancak bu namusluluktan dolayı (senden) ayrı düşrek eşiğinden uzak kaldım.

Cevāb-dāden-i Şīrīn Ḫusrev-rā

Şirin'in Hüsrev'e cevap vermesi

Telaṭṭuf gösterüb sözinde ol māh
Cevābında didi Pervīze ey şāh

O ay (yüzlü) lutufkar sözlerle Perviz'e cevap vererek dedi (ki); "Ey Şah,

Cemāl-i devletüñ olsun muṭarrā
Ruḫ-ı baḫtuñ cevābına mücellā

Devletinin yüzü taze olsun, bahtının yanağı cevabına parlak olsun.

Yüzüñden mihr ü māh olsun münevver
Felek fermānuña olsun musaḫḫar

Ay ve güneş yüzünün (ışığından) aydınlansın. Gökyüzü emrin altına girsin.

ʿArabdan Çīne dek tevḳīʿ-i nāmuñ
Kemīneñ Ḳayṣer ü Sencer ġulāmuñ

Arabistan'dan Çin'e kadar adının buyruğu (geçerlidir). Kayser hizmetçin, Sancar (da) kölendir.

Sikender-veş şehā çākerlerüñ var
Eşiginde niçe kem-terlerüñ var

Ey Şah, İskender gibi, hizmetçilerin, eşiğinde, kapında birçok kölelerin var.

	Bu miskīne niçe bir ṭaʿn idesün Revā mıdur ġarībi incidesün	*Bu miskini ne kadar ayıplayacaksın. Garibi incitme yakışık alır mı?*
	Şenāʿatdür bu kim ḥaddin geçesün Zebānuñdan müdām aġu ṣaçasun	*Haddini aşıp dilinden, devamlı zehir saçman alçaklıktır.*
	Sarāyundan çıḳub ṣayda gidersün Gelüb Şīrīne minnetler idersün	*Sarayından çıkıp avlanmaya gidersin. (Sonra) gelip Şirin'e minnetler edersin.*
3360	Gözetmedüñ çü bu yolda ṭuz etmek Nedendür yāreme dāyim ṭuz ekmek	*Madem ki, bu yolda tuz ekmek (hakkını) gözetmedin. Yarama neden daima tuz ektin.?*
156b	Bize verhemlerüñ iẓhār idersün Bu dünyādan bizi bī-zār idersün	*Bize acı sözler söyleyip bu dünyadan nefret ettirirsin.*
	Zebānuñla ururs̄un cāne yāre Ḳamu sırruñ ḳılursun āşikāre	*Dilinle gönülde yaralar açarsın. Bütün sırrını açığa çıkarırsın.*
	Seḥerlerde yigitsün āhdan ḳorḳ Utan ilden daḫı Allahdan ḳorḳ	*Yiğitsin, sabah vakitlerinde (edilen) "āh"tan (beddua) kork. El alemden utan, Allah'tan kork.*
	Niçe niçe bu miskīne sitemler Buña yetmez mi çekdügi elemler	*Bu miskine ne kadar (çok) sitem ettin. Buna çektiği sıkıntılar yetmez mi?*
3365	Ḫayālile baʿīd itme ḳarībi Yaḳub yandurma bu ṣuçsuz ġarībi	*Hayalla yakını uzaklaştırma. Bu suçsuz garibi yakıp yandırma.*
	Bu ġamdan ṭurmadum bustān içinde Yir idindüm bu sengistān içinde	*Bu üzüntüden (dolayı) bağın-bahçenin içinde durmayıp bu kayalığın içerisine yerleştim.*
	Beni ḳo derdile zārī ḳılayın Bucaġumda yanayın yaḳılayın	*Beni bırak (da) derdimle (ağlayıp) inleyeyim. Bucağımda yanıp yakılayım.*
	Çün olmadı mekānum bāġ içinde Yatayın dāġile bu ṭaġ içinde	*Bağın-bahçenin içerisinde yerim olmadığına göre, (gönlümdeki) dağla (yarayla) bu dağların arasında yatayım.*
	Gül-i tersün sen ol gül-zār içinde Ṭurayın ben ġamuñla ḫār içinde	*Sen o gül bahçesinin içerisinde taze (bir) gülsün; ben (senin) derdinle dikenlerin içerisinde durayım.*
3370	Bu sengistānı idindüm çü mesken Yiridür ḳılmasam pervā-yı gül-şen	*Bu kayalığı (kendime) mesken edindiğime göre, gül bahçesine minnet etmesem yeridir.*
	Ġamuñ tā kim benümle yār olubdur Baña seng-i siyeh gül-zār olubdur	*(Senin) derdin benimle arkadaş olduğu sürece, siyah taşlar benim için gül bahçesi olmuştur.*

157a	Ḳarār itdüm bu sengistān içinde Ki ṣaḳlar gevherüm bu kān içinde	*Bu kayalığa, cevherimi bu madenin içerisinde sakladığı için yerleştim.*
	Ṭuyuḳmasun diyu sırrumı nāṣī Ḥiṣār idinmişem bu ḳare ṭaşı	*Başkası sırrımı duymasın diye, bu kara taşı kendime hisar yaptım.*
	Ḳo Ṣīrīn şehdin acıdur şekeri Sipāhānuñ nebātın ḫūb u teri	*Şirin'in balını bırak, (bu) İsfahan şekerinin en güzel ve tazesi (olan) Şeker'i acıtır (incitir).*
3375	Ṣuṣaduñsa Şekerden şerbet eyle Çü mey nūş it göñülden raġbet eyle	*Susadınsa, şekerden şerbet yap (da) şarap içermiş gibi, gönülden istekli ol.*
	Çü Ṣīrīn ṭābᶜı issidür żarardur Şeker germā mizāca ḫūb-terdür	*Şirin'in (tatlı) tabiatı sıcak olduğu için zararlıdır. Şeker, sıcak mizaca daha iyi gelir.*
	Ḫayālüñle çün itmişem ḳanāᶜat N'ola ḳılsam viṣālüñden ferāġat	*Hayalinle kanaat etmiş olduğum için, sana kavuşmaktan vazgeçsem ne olur?*
	Ṭutayın rūze-i hicrānı ben zār Ṭuş olsun ᶜıyduña her nākes ü ḫᵛār	*Ayrılık orucunu ben inleyerek tutayım. her alçak ve adi kimse (ise) senle bayramına kavuşsun.*
	Ḳarībini yaḳar çün nūr-ı ḫūrşīd Irağ olmaḳ diler senden bu nevmīd	*Güneşin ışığı (kendisine)yakın olanı yaktığı için, bu ümitsiz senden uzak olmayı ister.*
3380	Baña sāyeñ virübdür çün teselli Olursa ġam degül ġayra tecellī	*Beni (sadece) gölgen teselli ettiği için başkasına görünmen (benim için) gam değil.*
	Beni ᶜışḳuñ şataşdurdı bu bende Düşürdi göñlümi müşgīn kemende	*Beni bu tuzağa aşkın bulaştırdı. Gönlümü misk kokulu kemende düşürdü.*
	Esīr oldum bugün dām-ı belāya Giriftāram kemend-i[421] ibtilāya	*Bugün bela tuzağına esir oldum, aşk kemendine yakalandım.*
157b	Ḳabūl idüb göñülden ibtilāyı Elümle bulmışam ben bu belāyı	*Bu belayı, aşkı (aşkın sıkıntısını), gönülden kabul edip kendi elimle buldum.*
	Senüñ derdüñ benüm cānumda çoḳdur Öküşdür ġamlaruñ oranı yoḳdur	*Benim canımda senin derdin çoktur. (Senin verdiğin) dertler çoktur, (bunların (belli bir) oranı yoktur.*
3385	Çü ᶜışḳuñda ġamuñdur yād-gārum Firāḳuñdur ġamuñla ġam-güsārum	*Aşkında (anmam için bana) yadigar kalan gamındır. Gamınla ayrılığın benim dert ortağımdır.*
	Degişmişdür göñül bale belāñı Vefādan yig görür cānum cefāñı	*Gönül belanı bala tercih etmiştir. Canım cefanı vefadan yeğ görür.*

[421] Bkz. 348. dipnot.

Ṭañum yoḳdur cinān u ḥūr-ı ʿīne
Maḳāmum virmezem ḫuld-ı berīne

Cennete ve huriye (karşı bir) hayranlığım yoktur.
Makamımı ebedi cennete (bile) değişmem.

Bu sengistān olubdur baña bustān
Yeter vaṣluñ ḫayāli ḥūr u ġılmān

Bu kayalık bana bahçe olmuştur. (Bana) huri ve gılman (olarak) sana kavuşmak yeter.

Senüñ miḥnetlerüñ niʿmetdür ey dōst
Firāḳuñ duzāḫı cennetdür ey dōst

Ey dost, senin (verdiğin) sıkıntılar nimettir. Ayrılığının cehennemi cennettir.

3390 Baña bu güşe-i ġurbet cināndur
Ḫayālüñle behişt-i [422]cāvidāndur

Bu gurbet köşesi, hayalinle, bana ebedi cennettir.

Velī olmazmış ılduzı ġarībüñ
Şeb olurmış ḳamu rūzı ġarībüñ

Fakat garibin yıldızı olmazmış, bütün gündüzleri gece olurmuş.

Ġarīb olana-y-imiş cümle ḳorḳu
Senüñ-çün şāh-ı ʿālemsün ne ḳayġu

Bütün korku(lar) garip olan içinmiş. (Sen), ālemin şahısın, seni kaygılandıracak ne var?

İrer mülküñ Medāyinden çü Hinde
Geçer ḥükmüñ Ḫıṭā vü Çīn ü Sinde

Mülkün Medayin'den Hind'e kadar ulaşır. Hükmün Hıta, Çin ve Sind'de geçerlidir.

158a Ġulāmuñdur senüñ evlād-ı Ādem
Musaḫḫardur saña ḫūbān-ı ʿālem

İnsanoğlu, senin kölendir. Dünyanın (bütün) güzelleri, senin emrindedir.

3395 Çü ḫʷānuñda öküşdür kefce-līzüñ
Niçe Şīrīn bigi vardur kenīzüñ

Sofranda çok kaşığa bulaşanın (yemek yiyenin) olduğu gibi, Şirin gibi nice cariyen (de) vardır.

Bañadur ġuṣṣa ki mislüñ bulunmaz
Cihān içinde mānendüñ görünmez

Benim derdim şudur ki; mislin bulunmaz. Dünyada bir benzerin daha görünmez.

Zamānuñda hümāsun ferd ü yektā
Çü ḫūrşīd-i felek bī-misl ü hem-tā

Zamanında gökyüzündeki güneş gibi eşi benzeri olmayan tek bir hüma (kuşusun).

Melāḥat çarḫınuñ bedr-i münīri
Ṣabāḥatde cihānuñ lā-naẓīri

Güzellik gökyüzünün aydınlatan dolunayı, yüz güzelliğinde dünyanın benzeri olmayanı.

Bu güşemde beni ḳo diñleneyin
Ḫayālüñle geçeyin egleneyin

Beni bu köşemde bırak (da) hayalinle zaman geçirip, oyalanarak dinleneyim.

3400 Beni ḳo yanmaġa ögrenmişiken
Ṭutuşayın yanayın yanmışiken

Yanmayı öğrenmişken, yanmışken bırak (da) tutuşup yanayım.

[422] Bkz. 348. dipnot.

İʿāde-kerden-i Ḫusrev iltimās-ı şoḥbet-rā ez-Şīrīn — *Hüsrev'in geri dönüp (vazgeçip) Şirin'den sohbet (etmeyi) istemesi*

Nigārīni çü gördi şāh Pervīz — *Şah Perviz,gördü ki, dokunduğunu hararetli ateşmiş gibi*
Yaḳar ṭokunduġın çün āteş-i tīz — *yakar.*

Ḳoyub şükr içine baʿż-ı şikāyet — *Teşekküre biraz şikayet katarak Şirin'e dedi (ki); "Ey*
Nigārīne didi ey serv-ḳāmet — *servi boylu,*

Senüñ bālāñile düşdüm belāya — *(Ben) senin yüksekliğin yüzünden belaya düştüm, beni*
Beni ṭuş eyledi bu ibtilāya — *bu aşka düşürdü.*

158b Müselsel zülfüñe dīvāne oldum — *Zincir (gibi) zülfünün delisi oldum; güzelliğinin*
Çerāġ-ı[423] ḥüsnüñe pervāne oldum — *mumuna pervane oldum.*

3405 Şikār itdi beni ʿışḳuñ ʿuḳābı — *Beni, aşkın kartalı avladı. Av olunca da bu cezayı*
Çü ṣayd oldum çekerven [hem] ʿiḳābı — *çekiyorum.*

Nigārīnā ġarībem mustemendem — *Ey sevgili, garip (ve) yoksulum, gam buhurdanında*
Yanaram micmer-i ġamda sipendem — *üzerlik otu tohumuyum.*

Yaḳar cānum firāḳuñ odı çün ʿūd — *Ayrılığın canımı öd ağacı gibi yakar, ağlasam ud bana*
Fiġān itsem baña āheng ider ʿūd — *eşlik eder.*

Baña raḥm it çoġ urma ṭaʿne ṭaşın — *Bana acı, ayıplama taşını çok vurma. Bu (tamamen)*
Bu ḳan olmış dilüñ arturma başın — *kana bulanmış dilin derdini artırma.*

Ṣalarsun cāne verhemler çü şemşīr — *Cana kılıç gibi sitemler salarsın, ok gibi (de)nükteli*
Atarsun nüktelü sözlerle çün tīr — *sözler atarsın.*

3410 Niçe ceng ü cidāl ü kibrile ḫūn — *Nice savaş, mücadele, kibir ve kan; nice nefret,*
Niçe buġż u ḫuṣūmet niçe nefrīn — *düşmanlık ve nice beddua..*

Gele ṣulḥ idelüm virme ṣudāʿı — *Gel başımı ağrıtma (da) barışalım; aramızdan kavgayı*
Götürelüm ara yirden nizāʿı — *kaldıralım.*

Niçe yaġı olasun illük eyle — *Niçin düşman olacaksın (ki), barışçı davran, dost ol.*
Yaramazluḳ yirine eylük eyle — *Kötülük yerine iyilik et.*

Benüm ḫoşdur senüñ ʿışḳuñla başum — *Benim başım, senin aşkınla hoştur. Seninle asla bir*
Senüñle yoḳ-durur hergiz ṣavaşum — *savaşım yoktur.*

Eger yaġsa ġamuñdan tīr-i bārān — *Ey can, (verdiğin) üzüntüden (dolayı) ok gibi yağmur*
Yüzüm döndürmezem ben senden ey cān — *(da) yağsa, yüzümü senden çevirmem.*

---

[423] Bkz. 348. dipnot.

159a	3415	Çü cānumdur hedef tīr-i belāña Teni ḳıldum siper tīġ-i ḳażāña	*Canım (senin) belanın okuna hedef olunca, kazanın kılıcına (da) vücudumu kalkan ettim.*
		Niçe ṭursun ḳapuñda ac u muḥtāc Eger yaġı degülsek ḳapuñı aç	*Aç ve muhtaç kapında ne kadar (daha) dursun; eğer biz düşman değilsek, kapını aç.*
		Çü ḥūrīdür ṭapuñ ḳaṣruñ çü cennet Yaraşmaz kim ola der-beste cennet	*Kendin huri, kasrın cennet gibi olduğu için, cennetin kapısının kapalı olması yakışık almaz.*
		Püriken ḥüsnüñüñ bāġı yemişler Yemiş diyu görenler ġam yemişler	*Güzelliğinin bağı, yemişlerle doluyken, (onları) yemiş olarak görenler, gam yemişler.*
		Yazıḳdur żāyiᶜ olmasun yemişüñ Cihān içre bulunsun bir yemişüñ	*Yazıktır, yemişin ziyan olmasın. Dünyada (senin yemişinden) yemiş olan biri olsun.*
	3420	Cemālüñ bāġı pür-meyve resīde Şuyı terlükden olmışdur çekīde	*Güzel yüzünün bahçesi, olgun meyve(lerle) doludur, tazeliklerinden (dolayı bunların) suyu damlamıştır.*
		Kenārında ṭuram teşne ciger-ḫūn Revā mıdur olam maḥrūm u maġbūn	*Susuz ve ciğeri kan (olmuş bir halde) yanında durup (da) mahrum ve şaşkın olmam reva mıdır?*
		Ṭolu-y-iken ṭuṭaġuñ āb-ı ḥayvān Niçün virmeyesün ben mürdeye cān	*Dudağın ab-ı hayatla doluyken, ölü olan bana niçin can vermiyorsun?*
		Çü kānuñdur ṭolu laᶜlile gevher Nedendür kim ḳala bu bende bī-zer	*Madenin lāl ve mücevher dolu olduğu halde, bu kul neden altınsız kalsın.*
		Bizi luṭfuñla yād itseñ n'olurdı Dil-i ġam-gīni şād itseñ n'olurdı	*Bizi lutfunla anıp (da) gamlı gönülü mutlu etsen ne olurdu!..*
	3425	Ḳonuldıysa n'ola şānuñda ᶜiffet Saña lāyıḳ mıdur bu resme ḫisset	*Şanında, şöhretinde çekinme sakınma bulunduysa şaşılmaz. Ancak sana bu şekilde cimrilik lāyık mıdır?*
159b		Ṣaḳın fikr itme bu gencüñ ṣebātın Faḳīrem vir baña ḥüsnüñ zekātın	*Sakın bu hazinenin kalıcı olduğunu düşünme. Ben fakirim (bana) güzelliğinin zekatını ver.*
		El irdükce düriş redd-i belāya Baḫīl olma taṣadduḳ ḳıl gedāya	*Elin yettiğince belayı def et; (bunun için) cimri olma, dilenciye sadaka ver.*
		Dinürse ṭapuña şīrīn yaraşur Velī ḫūyuñ daḫı şīrīn yaraşur	*Kendine şirin dense, doğrudur. Ancak huyunun da güzel olması gerekir.*
		Çü Şīrīnsün bugün ᶜālemde meşhūr Saña lāyıḳ mıdur bu ḫaṣlet-i şūr	*Bugün alemde meşhur Şirin olduğun halde, bu tuzlu huy sana yakışıyor mu?*

3430	Çü ṭatlusun gider acılugı ḳo Daḫı çekme cihān içinde ḳorḳu	*Tatlısın, acılığı ortadan kaldır, bırak. Cihanda daha korku çekme.*
	Cevāb-dāden-i Şīrīn Ḫusrev-rā	***Şirin'in Hüsrev'e cevap vermesi***
	Gene ol ṭūṭī-yi gūyā-yı esrār Leb-i laʿl [ü] nigārīn-i şeker-bār	*Gene o sırlar söyleyen papağan, lāl dudaklı, şeker yağdıran sevgili,*
	Şeker tengin açub yaġdurdı güftār Gene şīrīn-lebin ḳıldı dürer-bār	*Şeker dengi, dudağını açıp konuşmaya başladı; gene tatlı dudağından inciler yağdırmaya başladı.*
	Didi gerdūn-ı gerdān ṭurduġınca Bu ṭās-ı nīl-gūn devr itdüginee	*Dedi (ki); "Dönen gök kubbe var olduğu, bu mavi renkli tas döndüğü sürece*
	Şehen-şāh-ı cihān ḫūrşīd-i ʿālem Süleymān-ı zamān Cemşīd-i ādem	*Cihanın Şahlar Şahı, ālemin güneşi, zamanın Süleyman'ı, insanoğlunun Cemşid'i,*
3435	Zemīnile zamānuñ ḫanı olsun Bu yidi kişverüñ sulṭānı olsun	*Yerin ve zamanın hanı, bu yedi ülkenin (bölgenin) sultanı olsun.*
160a	Çü devletdür sarāyı pās-bānı Ẓafer olsa yiridür hem-ʿinānı	*Devlet sarayının gece bekçisi gibidir. Zafer arkadaşı olsa, yeridir.*
	Şehā çoḳdur ġamuñdan dilde gerdüm Senüñ germüñledür bu āh-ı serdüm	*Ey Şah, (senin) derdinden (dolayı) gönlümde çok gam, keder vardır. Bu soğuk "āh"ım senin sıcaklığındandır.*
	Bize gerçi maḥabbet gösterürsün Velī ẓāhirde şevket gösterürsün	*Gerçi bize muhabbet gösterirsin, ancak aslında şevket (büyüklük) gösterirsin.*
	Ḳanı ʿışḳ u maḥabbet ḳanı şevket Ḳanı şevḳ u meveddet ḳanı rifʿat	*Aşk ve muhabbet nerede, büyüklenme nerede? Şevk, heyecan ve sevgi nerede, yükseklik (taslamak) nerede?*
3440	Gerekmez ʿāşıḳa nāzile ʿizzet Ki ʿışḳ içinde ʿār olur ḥamiyyet	*Āşıka, naz ve izzet gerekmez, aşk içinde, yiğitlik utanç verici bir şeydir.*
	Gerekdür meskenet ʿuşşāḳa her bār Niyāzile taẓarruʿ ġayret-i yār	*Aşıklara, her zaman, (kendini) küçülterek yalvarma, miskinlik ve sevgiye (ulaşmak için) çalışmak gereklidir.*
	Velī fehm eylemez bu ʿışḳı bī-derd Gerek ʿāşıḳ cihānda merd u hem ferd	*Ancak dertsiz olan, aşkı anlayamaz. Dünyada, āşık, mert ve tek olmalıdır.*
	Ben ol şehbāzidüm pervāz iderdüm Zemīnile zamāne nāz iderdüm	*Ben, o uçan doğan kuşuydum. (Öyle ki), yer ile zamana naz ederdim.*

	Göñül ṣığmaziken kevn ü mekāne Bu ṭaş içre düzetdi āşiyāne	*Gönül, kā'inata sığmazken, bu kayaların içerisinde yuva yaptı.*
3445	Dil ucından ṭaġıtdum raḫt u baḫtum Yile virdüm elümle tāc u taḫtum	*Gönül yüzünden (bütün) düzenimi ve bahtımı dağıttım. Tacımı ve tahtımı elimle rüzgāra verdim, yok ettim.*
	Ḳanı mülk-i Medāyin ḳanı Ermen Velī taḳdīr ider Rustemleri zen	*Medayin ülkesi nerede, Ermen nerede? Ancak, (ne yazık ki), Rüstemler'in değerini kadının belirler (olmuş).*
160b	Ayaġumla gelüb bu gūra girdüm Cihān görgüsini heb bunda gördüm	*Ayağımla gelip bu mezara girdim. Cihan görgüsünü hep burada aldım.*
	Ġamile derd ü miḥnetler enīsüm Gece gündüz meşaḳḳatdür celīsüm	*Gam, dert ve sıkıntılar, arkadaşım; meşakkat gece gündüz en yakın dostumdur.*
	Senüñ ʿışḳuñ belāsıdur bu ġamlar Bu ṭatlu cānuma acı sitemler	*Bu gamlar, bu tatlı canıma acı sıkıntılar senin aşkının belasıdır.*
3450	Gece gündüz çü yāduñdur dilümde Saña ḳul oldı cānum da dilüm de	*Gece gündüz gönlüm seni andığı için, canım da, gönlüm de sana kul oldu.*
	Velī sen bendeñi yād eylemezsün Anı bir luṭfile şād eylemezsün	*Ancak sen kulunu hiç anmaz, bir lutufla onu mutlu etmezsin.*
	Göñül ḥālin bilür itmezse de āh Her işde ḥāżır u nāẓırdur Allah	*Gönül "āh" etmese de, halini bilir. Allah her işte hazır ve nāzırdır.*
	Ṭutayın ben ḳodum Ḥaḳdur ḳoya mı Alur senden şoñ ucı intiḳāmı	*Farzedelim, ben bıraktım, Hak bırakır mı? Sonunda senden intikamımı alır.*
	İder bir gün saña da ir ü ger gic Ḳomaz kimse ḥaḳın Ḥaḳ kimseye hīç	*Hak, er veya geç bir gün sana da (yapacağını) yapar. Kimsenin hakkını kimseye bırakmaz.*
3455	Revā mıdur bu şimşād-ı ḳabā-pūş Bu sengistān içinde ḳala bī-hūş	*Bu kaftan giyen şimşir ağacının bu kayalıkların içerisinde aklı başından çıkmış (bir halde) kalması reva mıdır?*
	Benüm ḥüsniyle yanmışdur çerāġum Ser-ā-ser şīvedür nāzıyla bāġum	*Benim kandilim, güzelliğiyle yanmıştır. Nazıyla bağım baştan başa şive (olmuştur).*
	Gülistānum ṭolu ufaġ irisi Açılmazdı gülüñ biñde birisi	*Gülistanında, (senin) büyük küçük (gül fidanların var) ancak, (senin) gülünün binde biri açılmaz.*
161a	Henüz gül-şenlerümde nā-şüküfte Daḫı çoḳ ġonceler vardur nühüfte	*Gül bahçelerimde, henüz açılmamış, daha çok, gizli goncalarım vardır.*

Bu gül-zārum daḫı pürdür gülile
Müşerrefdür nevā-yı bülbülile

Bu gül bahçem de güllerle doludur; bülbül şarkısıyla şereflenmiştir.

Daḫı sünbüllerümüñ tābı vardur
Leb-i laʿlīnümüñ nūş-ābı vardur

Ayrıca sünbüllerimin (saçlarımın) parlaklığı vardır; lālden dudağımın Ab-ı hayat'ı vardır.

Henüz ol ġamzeler āşūb-ı cāndur
Bu müjgānlar sinān-ı cān-sitāndur

O gamzeler, hala, canın fitnesidir. Bu kirpikler can alıcı mızraklardır.

Daḫı peykānlarum fettān u ḫūn-rīz
Yire ḳanlar döker çün ḫançer-i tīz

Ayrıca fitne çıkarıcı ve kan dökücü temrenlerim (kirpik),keskin hançer gibi yere kanlar döker.

Leb-i kevṯer duʿā-gūy-ı lebümdür
Bih-i cennet ġulām-ı ġabġabumdur

Kevserin dudağı dudağımın duacısı, cennetin ayvası çene çukurumun kölesidir.

Dehānum ġonceyi dil-teng idübdür
Lebüm laʿlüñ yirini seng idübdür

Ağızım, goncanın gönlünü daraltır. Dudağım lālin yerini taş etmiştir.

Peleng āhūmuñ olmışdur esīri
Ḳul itmişdür ṣaçum müşk ü ʿābīri

Kaplan, ceylanımın esiri olmuştur; saçım miski ve abiri kul etmiştir.

ʿAḳīḳumdur çün aṣl-ı zindegānī
Virür Ḫıżra ḥayāt-ı cāvidānī

Akikim, diriliğin aslı gibidir, (öyle ki), Hızır'a ebedi hayat verirler.

Zenaḫdānum henüz gösterdi sībi
Daḫı ḳalmadı ḫālüm dil-firībi

Çene çukurum elmasını gösterdiğinde, benimin daha gönül aldatıcılığı kalmadı.

Henüz eyler ruḫum ʿālem-fürūzī
Çerāġ-ı ʿārıżum pervāne sūzı

Şu anda yanağım dünyaya ışık saçar: muma benzeyen yüzüm pervāneyi yakar.

161b Daḫı zülfüm kemendi dām-ı cāndur
Daḫı laʿl-i lebüm şekker-feşāndur

Ayrıca saçımın kemendi can tuzağıdır, dudağımın lāli (de) şeker saçıcıdır.

Daḫı āb-ı zülāle cān baġışlar
Ṭutaġum çeşme-i ḥayvān baġışlar

(Dudağım) ayrıca, saf güzel suya can bağışlar; dudağım (da) Āb-ı hayat bağışlar.

Daḫı gīsūlarum teshīr ider dil
Daḳar cān boynına müşkīn selāsil

Ayrıca (omuzlarıma dökülen) saç örgülerim gönülü etkisi altına alır, canın boynuna misk kokulu zincirler takar.

Çü servüñ ḳāmetümdendür ḳıyāmı
N'ola şimşāda gösterse ḫırāmı

Servinin ayakta durmasının sebebi boyum olduğuna göre, şimşir ağacına salınarak yürümeyi gösterse ne olur?

Çü Şīrīnem zamānuñ kām-kārı
Benem mülk-i ḥalāvet şehriyārı

Zamanın isteğine ulaşmışı (olan) Şirin'im; tatlılık ülkesinin sultanı benim.

İrişmez ṭaduma ḥalvā-yı terde
Olımaz çāşnīgīrüm Şeker de

Taze helva da tadıma erişemez, Şeker de çeşnici (tadımcı) olamaz.

3475 Lebüm ḳandı alub Mışruñ ḫarācın
Şaçum Çīn ü Ḫıṭānuñ aldı bācın

Dudağımın şekeri Mısır'ın haracını, saçım (da) Çin ve Hıta'nın vergisini alır.

Beni bālā yaratdı çünki Mevlā
İrişmez ḳāmetüm servine ṭūbā

Mevla beni öyle yüksek yarattı ki, boyumun servi ağacına "Tūbā" bile yetişemez.

Ser-efrāzam yaraşur nāz idersem
Yiridür şīveye āġāz idersem

Başım yukarıda (üstün) olduğum (için) nazlansam, yakışır; şiveye başlasam yeridir.

Zamānumda ferīdem nāzenīnem
Naẓīrüm yoḳ çü reşk-i ḥūr-ı ʿīnem

Zamanımda, tekim, nazlıyım. Benzerim olmadığından cennetteki huri beni kıskanır.

Şehā var Şekkere ʿarż eyle şevket
Bu Şīrīndür götürmez kibr ü rifʿat

Ey Şah, git Şeker'e büyüklük tasla. Bu Şirin'dir; kibir ve büyüklük kaldırmaz.

162a Bāz lābe-kerden-i Ḫusrev Şīrīn-rā

Hüsrev'in Şirin'e tekrar yalvarması

3480 Gene ḳıldı müdārā şāh Perwīz
Nigārīne didi olma iñen tīz

Şah Perviz, gene alttan alarak Şirin'e "Bu kadar katı olma." dedi.

Beyān itme baña ḥüsnüñüñ aşlın
Anuñ şerḥ eyleme bābıyla faşlın

Bana güzelliğinin aslını anlatma, onun bölümlerini ve kısımlarını (ayrıntılarını) açıklama.

Kim evrāḳ-ı göñül andan ṭoludur
Ḳamu tafṣīli anda yazıludur

Ki, gönülün sayfaları (zaten) onunla doludur, orada, bütün ayrıntıları yazılıdır.

Meger āyīnede gördüm cemālüñ
Anuñ ʿarżıyla söylersün kemālüñ

Sanki güzel yüzünü aynada görmüşüm gibi, (güzelliğinin) olgunluğunu onu anlatarak ifade ediyorsun.

Ben ol nūrı bilā-iṣbāt gördüm
Yoġidi wāsıṭa bi'z-ẕāt gördüm

Ben o nuru, isbata dayanmaksızın, gördüm. Vasıtasız, bizzat gördüm.

3485 Ezel nāḳḳāşı naḳş itdi göñülde
ʿIyān oldı anuñ taṣwīri dilde

Ezel nakkaşı (onu) gönülde nakş etti. (Bu yüzden), gönülde, onun resmi ortaya çıktı.

Ḳulaġ işitmedin gördi bu dīde
Şinīde ola mı mānend-i dīde

Bu göz, kulak işitmeden gördü. Duymak, göz gibi olur mu?

Şiḳarıdur gözüñ āhū senüñ dil
Ġamuñ ḳılmışdur anı ṗāy-der-gil

Gönül, senin ahu gözünün bir avıdır; gamın (da) onu çamura saplamıştır.

	Muʿanber sünbülüñ dīvānesidür Yañaġuñ şemʿinüñ pervānesidür	*(Gönül) sünbüle benzeyen, anber kokulu saçının divanesi, mum gibi yanağının (da) pervanesidir.*
	Görelden leblerüñ cān oldı teşne Ṣuṣamışdur gene cānına teşne	*Can, dudaklarını gördüğünden beri, susadı. (Herhalde bu) susamış (olan) gene canına susamıştır.*
162b 3490	Ẓuhūr eyleyeli servüñ nihāli Çeker andan ṣanavber infiʿāli	*(Boyunun) servi ağacının fidanı ortaya çıktığından beri, sanavber, ondan gücenmektedir.*
	Cemālüñden ḫacildür bāġ u gül-şen Çemen şehrinde dīdāruñ görelden	*Bağ ve gül bahçesi, çimen ülkesinde yüzünü gördüğünden beri güzel yüzünden utanmaktadır.*
	Gül-i ḥamrā düşübdür infiʿāle Ḳızarmışdur ḥayādan rūy-ı lāle	*Kırmızı gül incinmiş, hayadan lālenin yüzü kızarmıştır.*
	Çü ṭaġıldı yüzüñde zülf-i miskīn Kesād oldı Ḫıṭāda nāfe-i Çīn	*Misk kokulu saçlar yüzünde dağılınca, Hıta ülkesinde Çin miski kıtlaştı.*
	İrelden ḥüsnüñüñ māhı kemāle Varubdur mihri gerdūnuñ zevāle	*Güzelliğinin ayı zirveye ulaştığından beri, gök kubbenin güneşi batmaya başlamıştır.*
3495	Çü virmez kimse aġzuñdan nişānī Nice vaṣf eyleyem ben bī-nişānı	*Kimse, ağzından bir iz (bile) gösteremez. (Hiçbir) izi olmayanı nasıl anlatabilirim.*
	Mütūn-ı ḥüsnüñ erkān-ı meʿānī Bedīʿ ola anuñ şerḥ ü beyānı	*Güzelliğinin metinleri, Meâni'nin esasları(dır). Onun açıklama ve anlatımı Bedīʿ olmalıdır.*
	Bize tafṣīl idüb ḥüsnüñ ögündüñ Anı şerḥ eyleyüb neye degindüñ	*Bize güzelliğini ayrıntılarıyla anlatıp övündün. Onu açıklayıp ne söylemek istedin?*
	Kişi kendüsin ögmekdür şenāʿat Beyān-ı vāḳiʿ itmekde ne ḥācet	*Kişinin kendisini övmesi alçaklıktır. Olan (bir şeyi) anlatmanın ne gereği var?*
	Gider dilden bu fikri ey ḫuceste Bu vaṣfile dönersün büt-pereste	*Ey uğurlu (kişi) gönlünden bu düşünceyi uzaklaştır. (Yoksa) bu halinle put-pereste dönersin.*
3500	Gerek maḥbūb olana luṭf u leynet Melīḥ olur melīḥ-i nerm-ṭıynet	*Güzel olanın lutuf-kār ve yumuşak (huylu) olması gerekir. Yumuşak yaratılışlı olan tatlı olur tatlı.*
163a	Virür ḥüsn ehline ġāyetde ziştī Ne denlü ḫūbise ḫūy-ı dürüştī	*Kaba, kötü huy, güzele, ne kadar güzel olsa da, çirkinlik verir.*
	Münāsibdür ki ḫūb ola mülāyim Ki anuñla bulınur ān-ı dāyim	*Güzelin mülayim olması gerekir ki, dâimi güzellik onunla (birlikte) bulunsun.*

	Benī Ādemde erkekden dişiden Kişilükdür murād olan kişiden	*Erkek veya dişi (olsun) insan oğlundan, insandan insanlık beklenir.*
	Beşer ḥaḳḳında söz çendān didiler Velī ünsī-y-içün insān didiler	*İnsanla ilgili birçok söz söylediler, ancak dost olduğu için, ünsiyeti için "insan" dediler.*
3505	Eger insāniseñ sen de enīs ol Bizümle bir nefes yār u celīs ol	*Eğer insansan, sen de arkadaş (canlısı) ol. Biziml bir nefes (olsun) dost ve arkadaş ol.*
	N'ola āhū-y-iseñ eyleme vaḥşet Bilişden itme vaḥşī bigi nefret	*Ceylansan ne olacak, vahşilik yapma. Tanıdıktan vahşi gibi nefret etme.*
	Bizi ḫod şimdi görmedüñ cihānda Senüñle yāridük geçmiş zamānda	*Bizi şimdi cihanda görmüyorsun (ama) geçmişte seninle yar idik.*
	Saña biliş bigi yalınmışiduḳ Senüñle bir zamān ṣalınmışiduḳ	*Sana tanıdık gibi yanaşmıştık. Seninle bir zamanlar salınıp (gezmiştik).*
	Ola mı lāyıḳ-ı şān-ı kerīmi Ferāmūş eylemek ḥaḳḳ-ı ḳadīmi	*Kadim'in hakkını (eski hakkı) unutmak, Kerim olanın şanına yakışır mı?*
3510	Virür lezzet nemek gerçi ṭaʿāma Ḫaleldür līkin ifrāṭı niẓāma	*Gerçi tuz, yemeğe lezzet verir ama, fazlası düzene zarar verir.*
	Tamām olur her iş erkānı-y-ile Nemek de ḫūb olur oranı-y-ile	*Her iş (bütün) gerekli unsurlarıyla tamam olduğu gibi, tuz da (belli bir) oranda (kullanılırsa), güzel olur.*
163b	ʿAbīd olur çün iḥsānile insān Gerekdür Ādemī olanda iḥsān	*İnsan, ihsan ile; (Allah'ı görüyormuş gibi ibadet ederse), abid olur. İnsan olanda ihsanın olması gerekir.*
	Çü gelmezmiş mürüvvet bī-keremden Ne umarsun kerem sen bī-ḳademden	*Cimriden insanlık gelmediğine göre, sen uğursuzdan ne (diye) cömertlik bekliyorsun?*
	Bunı söyler melek de Ādemī de Ki merdümlük gerekdür Ādemīde	*Melek de insanoğluda "İnsanda insanlık olması gerekir." derler.*
3515	Senüñle gel bu cengi ḳoyuşalum Gene bayağı bigi öpüşelüm	*Gel, seninle bu savaşı bırakalım (da) gene eskisi gibi öpüşelim.*
	Ḳapuñı aç ṭapuñla buluşalum Ḳonuġuñuz senüñle görüşelüm	*Kapını aç, kendinle (seninle) buluşalım, konuğunuz, seninle görüşelim.*
	Niḳābile bürime meh cebīni Gider göñlüñdeki kibrile kīni	*Ay yüzü örtüyle kapatma, gönlündeki kibir ve kini ortadan kaldır.*

Eger cevrise de pāyānı buldı
Veger nāzise de oranı oldı

(Amaç) eziyet etmekse, (bu) sonuna (kadar gelip) dayandı. Naz ise de (olması gerektiği kadar) oldu.

Ne deñlü ḫūbiseñ kendün ṭaşurma
İñende nāzuñı başdan aşurma

Ne kadar güzel olsan (da), kendini beğenmişlik yapma, çok naz yaparak (bunu) baştan aşırma, çok nazlanma.

Egerçi nāzenīnden ḫūb olur nāz
Velī ol demdedür ḫūbı k'ola az

Gerçi güzelin naz etmesi (doğaldı) ancak, güzel olanı az olanıdır.

N'ola nāz ehliseñ çoġ itme nāzı
Bu ḳanunı götürmez ʿışḳ bāzı

Naz ehli isen, güzelsen ne olacak; çok nazlanma. Aşk oyunu bu kanunu kaldıramaz.

Ki nāzuñ çoġile ʿāşıḳ uşanur
Ḫarāb olur cihān iller yaşanur

Ki, çok nazla āşık usanır. Cihan harap olur, ülkeler (de) karargah haline getirilir.

164a Ne var maʿşūḳise nāzında çāpük
Olur ʿāşıḳlaruñ da göñli nāzük

Sevgili, nazında çabuksa ne olacak? Aşıkların da gönlü nazik olur.

İñende ʿāşıḳa ṭaş atmaġ olmaz
Yazuḳdur şīşeyi uşatmaġ olmaz

Āşıka (bu kadar) çok taş atmak olmaz. Camı parçalamak olmaz, yazıktır.

Aña ḳaldı ki biz de hem-çü Ferhād
Ölevüz de olavuz ġamdan āzād

Öyle benziyor ki biz de, Ferhat gibi, ölüp gamdan kurtulacağız.

Ve ger ne ḳapu açmazsañ dönevüz
Gene geldügümüz yola gidevüz

Ancak, kapıyı açmazsan döner, gene geldiğimiz yola gideriz.

Varavuz bir şıñarumuz bulavuz
Anuñla yār olub hem-dest olavuz

Gidip bir dengimizi, emalimizi bulalım, onunla arkadaş olup el ele verelim (işbirliği yapalım).

Dil ehline çü dil-dār eksük olmaz
Saña sen yāriseñ yār eksük olmaz

Gönül ehline sevgili eksik olmaz. (Eğer) sen kendine yar isen, (sana) yar eksik olmaz.

Benüm köhne ġamuñdur gözledügüm
Gene eski izüñdür izledügüm

Benim gözlediğim (bana eskiden berivermekte olduğun) derdindir; izlediğim, gene eski izindir.

Senüñ-çündür bu çekdügüm meẕellet
Ḳapuñda gördügüm nice ḥaḳāret

Bu çektiğim sıkıntı, kapında gördüğüm nice hakaret, perişanlık senin içindir.

Veger ne çoġ olur dil-ber cihānda
Ne cevherdür ki bulunmaya kānda

Cihanda, (bu kadar) çok dilber varken, nasıl bir cevherdir ki, madende bulunmasın.

Cevāb-dāden-i Şīrīn Ḫusrev-rā *Şirin'in Hüsrev'e cevap vermesi*

Gene Şīrīn-i ḫoş-güftār u māhir — *Maharetli ve tatlı dilli Şirin, gene ağızından cevherler*
Niṣār itdi dehānından cevāhir — *saçtı.*

164b Gül-ābile ezüb ḳand u nebātı — *Dudağı, gül suyuyla şekeri ezip "āb-ı hayat"ı akıttı.*
Revān itdi lebi āb-ı ḥayātı

Didi Pervīze ey şāh-ı cihān-dār — *Perviz'e dedi (ki); "Ey Feridun memleketli, Cemşit*
Ferīdūn-memleket Cemşīd-girdār — *tavırlı dünyayı tutan Şah,*

3535 Ebed ṭursun başuñda tāc-ı devlet — *Devlet tacı, başında, ebediyen dursun. Talih ve yücelik*
Muḳīm olsun ḳapuñda baḫt u şevket — *kapında otursun.*

Belā bed-ḫᵛāhuñuñ olsun ḳarīni — *Bela düşmanına yakın olsun, başını daima kazalar*
Ḳażālar ḳablasun dāyim serini — *sarsın.*

Müdāmī devletüñ bulsun devāmı — *Ebedi devletin devam etsin, devamlı içkili eğlenceyi*
Ṣafā-y-ile geçür ᶜayş-ı müdāmī — *mutlulukla geçir.*

Olasun dāyimā feṯḥ ü ẓaferde — *Daima fetih ve zaferde olasın, düşmanların kılıç ve*
Yite düşmenlerüñ tīġ u teberde — *baltaile mağlup olsun.*

Şehen-şehsün ḳılursun daᶜvī-yi ᶜışḳ — *Şahlar Şahısın (ama) aşk davasındasın; fakat, aşkın*
Velī bilmiş degülsün maᶜnī-yi ᶜışḳ — *manasını bilmiş değilsin.*

3540 Senüñ yoḳdur dilüñde ᶜışḳ-bāzī — *Senin gönlünde aşkla oynamak yoktur. Eğer varsa (da,*
Eger varise ḥāletdür mecāzī — *bu) mecazi (aşktır).*

Eger ᶜışḳuñ ḥaḳīḳī oladı saḫt — *Eğer senin aşkın gerçekten sağlam olaydı, gözüne tac ile*
Görünmezdi gözüñe tācile taḫt — *taht görünmezdi.*

Ḥaḳīḳat ᶜışḳuñ olsaydı muḥaḳḳaḳ — *Aşkın gerçek olsaydı, muhakkak, sadece sevgilini*
Hemīn dil-dāruñı görürdüñ ancaḳ — *görürdün.*

Daḫı ġayruñ yüzine baḳmazidüñ — *Ayrıca başka (kimsenin) yüzüne bakmaz, her yere su*
Ki her yire ṣu bigi aḳmazidüñ — *gibi akmazdın.*

165a Baña ṭaᶜn itme Ferhādile ey şāh — *Ey Şah, Ferhat'tan (bahsederek) beni ayıplama. Allah*
Bilür pinhānları dānādur Allah — *Alīm'dir, gizli (olanları) bilir.*

3545 Anuñ yoġidi ḳalbinde saḳatluḳ — *Onun kalbinde sakatlık yoktu, bana ahiretlik kardeşti.*
Ḳarındaşidi baña āḫiretluḳ

Deñeyü yüzüme baḳmış degüldi — *Yüzüme dikkatle, merakla bakmış değildi. Beni*
Beni ᶜālemlere çaḳmış degüldi — *ālemlere ifşā etmiş değildi.*

Öküş gördüm anuñ ḫidmetlerini
Baña envāʿile ḥürmetlerini

Onun çok hizmetlerini, bana türlü türlü saygı (gösterişlerini) gördüm.

Ḳatuñda degmedüm ḳuru selāma
İrişmedüm ucuñdan bir merāma

(Senin) nezdinde kuru bir selama (bile) değmedim, (senin) yardımınla hiçbir isteğime ulaşmadım.

Hemān ancaḳ senüñ miḥnetlerüñ var
Ḳuru bühtānile töhmetlerüñ var

(Senin) ancak, (verdiğin) sıkıntılar, (attığın) kuru iftiralar var.

Ölürsem de benüm-çün dimegil vay
Beni şimden-gerü sen öldiye ṣay

Ölürsem de benim için "vay" deme. Bundan sonra beni "öldü" say.

Ölüm yoḫsullaruñ oñmaḳluġıdur
Bu dirlükden ölüm yüz aḳluġıdur

Ölüm, yoksulların iyileşmesidir. Ölüm, bu diriliktense, yüz aklığıdır.

Saña çoḳ yaş ölürsem ġam yime sen
Cefāsından cihānuñ ḳurtulam ben

Sen yıllarca yaşa, (ben) ölürsem, sen üzülme; ben cihanın cefasından kurtulayım.

Bu sengistānı idindüm çü ben gür
Ḳapu yapulduġın ṭut sen de maʿẕūr

Ben bu kayalığı mezar edindiğim için, kapının kapatıldığını mazur gör.

Çü geldüñ güruma itdüñ ziyāret
Ölüyi daḫı incitmek ne ḥācet

Mezarıma gelip ziyaret ettin. Ölüyü daha (fazla) incitmenin ne gereği var?

165b Ölü cānı-y-içün geldüñ duʿā ḳıl
Ve ger ne ṭuruben gitmek ʿaṭā ḳıl

Ölünün canı için geldin, dua et veya durup gitmeyi hediye et.

Baña Şīrīnlügüm telḫ itdi bu dil
Ġamuñ ḳıldı beni zehr-i[424] helāhil

Bu gönül bana Şirinliğim'i acı yaptı, (verdiğin) dert, öldürücü zehir haline getirdi.

Ṭoyar ṭadum gören kişi cihāna
Sem-i telḫum boyanur ṭatlu cāna

Tadımı tadan kişi dünyaya doyar; acı zehrim tatlı cana karışır.

Beni çün tanıduñ benden ḥaẕer ḳıl
Hevā-yı şūr-ı Şīrīnden güẕer ḳıl

Madem ki, beni tanıdın, benden sakın. Şirin'in tuzunu (tatlılığını) istemekten vazgeç.

Yaḳın olma baña ḳanuña şuşma
Binüb daḫı deveye yāre buşma

Kanına susamadınsa, bana yakın olma, deveye de binip (onu) yaralama. (?)

Dil ucından başuñ ġavġāya virme
Özüñ sevdā-y-ile yaġmāya virme

Başını, gönül yüzünden kavgaya verme, sevdayla, kendini yağmaya verme.

Senüñ gerçi yoluñda yildüm ardum
Ṣoñı yilden yānaya ṭurıvardum

Senin yolunda ne kadar koşturduysam (da olmadı) yoruldum. S onunda rüzgāra doğru gittim, rüzgāra karıştım.

[424] Bkz. 348. dipnot.

	Bu sevdādan degişdüm ṭaşa yurdum Bu ṭaş oldı yoluñda dest-burdum	*Bu sevdadan (dolayı) yerimi yurdumu taşa değiştim,* *Senin yolunda (gitmeme) bu kayalık engel oldu.*
	Ġamuñ meydānına merdāne girdüm Ayaġumla gelüb zindāne girdüm	*Derdinin meydanına mertçe girdim, ayağımla gelip* *zindana girdim.*
	Ne maʿnīden diyem çün ü çirāyı Çü ʿarż eylerisem her mā-cerāyı	*Olup biten her şeyi arzedeceğime göre, "neden ve niçin"* *(sözünü) ne maksatla diyeyim?*
3565	Yeter daʿvā-yı ʿışḳuñda güvāhum Gözüm yaşı-y-ile dūd-ı siyāhum	*Gözyaşımla (gönlümden çıkan) kara duman aşkının* *davasında yeterli tanığımdır.*
166a	Beni mest eyleyelden cām-ı şevḳuñ Ṣafāsın bulmadum ʿālemde ẕevḳuñ	*Şevkinin kadehi beni sarhoş ettiğinden beri, ālemde* *zevkin sefasını bulamadım.*
	Göñül cūş eylemez āvāz-ı neyden Ne ṣoḥbetden bulur leẕẕet ne meyden	*Gönül neyin sesinden coşmaz, ne sohbetten, ne de* *şaraptan tad alır.*
	Gözümden yirile dünyā çıḳubdur Senüñ yāduñla hem ʿuḳbā çıḳubdur	*Yer ve dünya gözümden çıkmıştır. Senin yadınla öteki* *dünya da çıkmıştır.*
	Yücelmez ʿaynuma serv-i çemenler Naẓar ṣalmaz ṣalınsa nārvenler	*Çimenlikteki serviler, gözüme uzun boylu görünmez.* *Nar ağacı (rüzgārda) salınsa bakmam.*
3570	Ne şevḳum var gülistān güllerinden Ne ḥaẓ eyler göñül bülbüllerinden	*Ne gül bahçesinin güllerinden heyecanlanırım, ne de* *gönül, bülbüllerinden (bir) haz alır.*
	Ne süsenden semenden yāsemenden Ne reyḥān u benefş u nesterenden	*Ne susamdan, ne de yāseminden; ne reyhan, ne* *menekşe, ne (de) ağustos gülünden.*
	Çemende lāleden ne erġuvāndan Ṣafā sürmez göñül āb-ı revāndan	*(Ne) çimendeki lāleden, ne erguvandan, gönül (ne de)* *akarsudan zevk alır.*
	Beni ḥālümde ḳo derdümle tenhā Bu şeydā bī-sere besdür bu sevdā	*Beni derdimle başbaşa, kendi halimde bırak. Bu çılgın,* *kafasıza bu sevda yeterlidir.*
	Bes andan soñra Şīrīn-i dil-efgār[425] Yemīn itdi Ḥaḳa tekrār u tekrār	*Ondan sonra, gönlü yaralı Şirin, Hakk'a tekrar tekrar* *yemin etti.*
3575	Didi anuñ ḥaḳı-y-çün kim Eḥaddür Ḫudāvend-i cihān ferd ü Ṣameddür	*Dedi (ki); "O Ehad (Bir), tek ve Pek Yüce olan Kāinatın* *Efendisi'nin hakkı için*
	Kim oldur Ḫālıḳi kevn ü mekānuñ Ḳadīm ü Rāzıḳı insile cānuñ	*Ki kāinatın Yaratıcısı, insanların ve cinlerin Kadim ve* *Rızık Vericisi odur.*

[425] Bkz. 350. dipnot.

166b Dönen bu ḳubbe-i aḫḍar ḥaḳı-y-çün
Yanan ḳandīl-i heft-aḫter ḥaḳı-y-çün

Bu dönen yeşil kubbenin, yanan yedi yıldızlı kandilin hakkı için

Ḥaḳuñ ẕātıyla esmāsı ḥaḳı-y-çün
Ṣıfātıyla müsemmāsı ḥaḳı-y-çün

Allah'ın zātıyla isimleri hakkı için; sıfatıyla isimlendirilmesi hakkı için.

Muḳaddes Mescid-i Aḳṣā ḥaḳı-y-çün
Maḳām-ı Kaʿbe-i ʿulyā ḥaḳı-y-çün

Mukaddes Mescid-i Aksa hakkı için, yüce Kābe'nin makamının hakkı için

3580 Aramuzda senüñle ʿaḳd-i şerʿī
Ulu kābīnile ḳānūn-ı merʿī

Seninle aramızda şeriata uygun (bir) nikah, geçerli kanuna (göre bir) ulu tören (yapılsın).

Bu didüklerüm olmayınca olmaz
Senüñ göñlüñ murādın şimdi bulmaz

Bu dediklerim olmayınca, olmaz; senin gönlün muradını şimdi bulamaz.

Bunı didi ṭurugeldi yüridi
Şehüñ göñlin melāletler büridi

Bunu diyerek ayağa kalkıp yürüdü. Şah'ın gönlünü üzüntüler kapladı.

Etegin silkerek yire baḳaraḳ
Ṣu bigi geh ṭurub gāhī aḳaraḳ

Eteğini silkip yere bakarak; su gibi, bazen durup bazen akarak

Ṭolayısın gözedüb baḳınuraḳ
Gidüb nāzile ḫāṭır ṣaḳınuraḳ

Çevresini gözetip bakışarak naz ile gidip gönlünü kırmadan

3585 Bu nevʿile biraz şāhı avutdı
Velī āḫir yirinde ḳodı gitdi

Bu şekilde Şah'ı biraz avuttu, ancak sonunda (olduğu) yerde bırakıp gitti.

Bāz-geşten-i Ḫusrev-i maḥzūn ez-ḳaṣr-ı Şīrīn ve şikāyet-kerden-i ū

Üzgün Hüsrev'in Şirin'in köşkünden geri dönmesi ve onu şikayet etmesi

Çü ṭolundı gözinden māh-ı Şīrīn
Revān itdi gözinden şāh Pervīn

Ay gibi Şirin, gözünden kaybolunca, Şah, gözünden Ülker (takım yıldızı) gibi yaş(lar) akıttı.

167a Biraz ṭurdı yirinde ḳaldı ḥayrān
Velī ġayret odından baġrı biryān

Biraz durup yerinde şaşkın (bir şekilde) kaldı. Ancak kıskançlık ateşinden (dolayı) gönlü kebap (olmuştu).

Taḥayyür baḥrına ġarḳ oldı cānı
Ḥayāsından unutdı bu cihānı

Canı şaşkınlık denizine battı. Utancından bu dünyayı unuttu.

Ne yirinde ḳalub oturabildi
Ne ḫacletden ṭuruben gidebildi

Ne kalıp yerinde oturabildi, ne (de) utancından) kalkıp gidebildi.

3590 Bu fikrile biraz eglendi Pervīz
Velī yaḳdı vücūdın āteş-i tīz

Perviz, bu düşünceyle (bu durumda) biraz oyalandı. Ancak hararetli (bir) ateş vücudunu yaktı.

Çü ḳaṭ‘ oldı ümīdi işi bitdi
Gene geldügi yola düşdi gitdi

Ümidi kesilince işi bitti. Gene geldiği yola düşüp gitti.

Giderdi ḫışmile şol resme Perviz
Ki meş‘aller yaḳardı nā‘l-i Şeb-dīz

Perviz, öfkeyle, öyle bir giderdi ki, Şebdiz'in nalı meşaleler yakardı.

Giderken yolda āh eylerdi zārī
Revān olmışdı çeşminüñ bıñarı

Yolda giderken, ağlayarak "āh" ederdi. Gözünün pınarı akmaya başlamıştı.

İrişmişdi süreyyāya fiġānı
Boyanmışdı göge āhı duḫānı

Feryadı. Süreyya (Takım yıldızına) ulaşmıştı; āhının dumanı, gökyüzünü kaplamıştı.

3595 İçi ṭaşı ṭolub öykeyle tasa
Degişmişdi ġamından ‘ursı yāsa

İçi dışı öfke ve tasa dolup kederinden düğünü yasa dönmüştü.

Bu ḥālile yetişdi leşkerine
Gidüb ḫar-gāha oturdı yirine

Bu durumdayken ordusuna yetişti. Otağına gidip yerine oturdu.

Muḳarribler sözine ṭutmayub güş
Dökerdi göz yaşın bī-‘aḳl u bī-hūş

Çevresindekilerin sözüne kulak asmayıp aklı başından çıkmış ve sersem (bir şekilde) gözyaşını dökerdi.

167b Yüzin burtardı başın eyledi pīç
Kimesnenüñ yüzine baḳmadı hīç

Yüzünü buruşturup, başını eğdi, kimsenin yüzüne hiç bakmadı.

Hemān ol dem otaġı itdi ḫalvet
Buyurdı ḳıldılar Şābūrı da‘vet

Hemen, o anda, otağı boşalttırıp Şabur'un davet edilmesini emretti.

3600 Ne kim oldı-y-ise pinhān u peydā
Didi Şābūra şāh olduḳda tenhā

Şah, gizli ve açık, ne olduysa, yalnız kaldıklarında, Şabur'a anlattı.

Şikāyet baḥrına şāh oldı keştī
Beyān eyledi cümle ser-güẕeşti

Şah, şikāyet denizine gemi oldu. Bütün olanları anlattı..

Didi ol Teñriden ḳorḳmaz u ḳansuz
Benī Ādemden utanmaz ḥayāsuz

Dedi (ki); "O kansız, insanoğlundan utanmaz hayasız Tanrı'dan korkmaz mı?

Şu deñlü eyledi cevr ü cefāyı
Getürdi cānuma biñ biñ belāyı

O kadar eziyet ve cefa etti ki, canıma binlerce bela getirdi.

Cefā resmini yitürdi yirine
Biñ itdi itdügüm cevrüñ birine

Cefa ādetini yerine getirdi; ettiğim eziyetin birine (karşılık) bin (tane) etti.

3605 İşigine sürinüb varduġumca
Yüzüme baḳmadı yalvarduġumca

Sürünüp eşiğine gittiğimde, yalvardığımda yüzüme (bile) bakmadı.

	Dil-i şūrīdeyi āvāre ḳıldı Cefā tīġiyle yüz biñ pāre ḳıldı	*Çılgın gönülü avare edip cefa kılıcıyla yüz bin parça yaptı.*
	Belā şemşīrile bir yāre urdı Velī cān u cigerler yāre urdı	*Belā kılıçla bir yara açtı, ancak can ve ciğerler yara açtı.*
	Be-cidd yolum çevirdi gitdügümce Ḳabūl eylemedi ʿöẕr itdügümce	*Gitdiğimde, ciddiyetle yolumu kesti. Özür dilediğim vakit kabul etmedi.*
168a	Bu cevri yār olan yārine itmez Kerīm olan kişi bu yola gitmez	*Sevgili, sevgilisine bu eziyeti yapmaz. Cömert olan kişi bu yola gitmez.*
3610	Egerçi ʿādeti ḫūbuñ cefādur Velī oranile olsa revādur	*Gerçi güzelin adeti cefadır, ancak (bunun bir) oranı olsa iyi olur.*
	Bu defʿa cevrini pāyānsuz itdi Cefāsını ʿazīm oransuz itdi	*Bu defa, sınırsız eziyet etti. Cefasını, çok oransız etti.*
	İzin göstermedi bizden yavıtdı Bizi cebrile kendüden ṣovıtdı	*İzini göstermeyip bizden sakladı, bizi, zorla kendisinden soğuttu (nefret ettirdi).*
	Bu cevrile göñül yigrendi cānı Uṣandı tenden unutdı cihānı	*Gönül, bu eziyetle, candan nefret etti, bedenden usandı, cihanı unuttu.*
	N'ola ḥūrīse de gitsün yüzümden Ve ger nūrise de çıḳsun gözümden	*İster huri ister nur olsun, ne olacak karşımdan çekilsin, gözümün önünden gitsin.*
3615	Beni zār eyledi bī-zārem andan Uṣandurdı dil-i miskīni cāndan	*Ona küskünüm, beni ağlattı. Miskin gönülü candan usandırdı.*
	Yüzini görmeyem meh-tāb olursa Anı nūş itmeyem ger āb olursa	*Mehtap (bile) olsa yüzünü görmeyeyim. su (da) olsa onu içmeyeyim.*
	Bahāmı ṣaymadı bir çūb ṣamane İlüm aldı beni itdi yabāne	*Baña bir saman çöpü (kadar) kıymet vermedi. Memleketimi alıp beni yaban ellere attı.*
	Göñül dīvārınuñ yıḳdı yapusın Yüzin göstermedi yabdı ḳapusın	*Gönül duvarının yapısını yıktı. Kapısını kilitleyip yüzünü göstermedi.*
	Göñülden gitmeye ḳo nice sāʿat Bize bu defʿada olan ḫacālet	*Bırak, bizim bu seferki utancımız, gönülden saatlerce gitmesin.*
168b 3620	Olacaġ iş kişiye olsa yigdür Zene maġlūb olınca ölse yigdür	*Kişiye, olacak işin olması iyidir. (Kişi), kadına mağlup olursa ölmesi daha iyidir.*

Ḳabūl itmez dil-i ʿāḳil cünūnı
Er olan ʿavretüñ olmaz zebūnı

Akıllı gönül mecnunluğu ḳabūl etmez. Er olan kadının (önünde) āciz (duruma) düşmez.

Ol inkārı ḳoyub iḳrāre geldük
Ḫaṭāmuz bildük istiġfāre geldük

O inkārı bilip (saklamadan) söylemeye; hatamızı bilip af dilemeye geldik.

Tesellī-dāden-i Şābūr Ḫusrev-rā

Şabur'un Hüsrev'i teselli etmesi

Biraz yandı ṭutuşdı āteş-i tīz
Tamām itdi ḥikāyātını Pervīz

Hararetli ateş, biraz yanıp tutuştu. (Böylece) Perviz, hikayelerini tamamladı.

Şehen-şāha tesellī virdi Şābūr
Didi ṭutmaḳ gerek Şīrīni maʿẕūr

Şabur Şahlar Şahı'nı teselli etti.(ve) "Şirin'i mazur görmek gerekir." dedi.

Olur ṭatlularuñ germā mizācı
Ol issinüñ taḥammüldür ʿilācı

Tatlıların tabiatı sıcak olur, o sıcaklığın ilacı (da) tahammüldür.

Bu cevri ṣanma kim ide göñülden
Hevā-dāruñ-durur cānile dilden

Bu eziyeti gönülden (yaptığını) sanma. Can u gönülden seni istemektedir.

Ṭaralmışdur otaġ içinde cānı
Çıḳarmışdur gözinden bu cihānı

Otağın içerisinde canı sıkılmıştır. Gözünden bu dünyayı çıkarmıştır.

Şehen-şāha murādı söylemekdür
Lisān-ı ḥālile ḥalin dimekdür

Muradı, (derdini) Şahlar Şahı'na söylemek, hal diliyle halini anlatmaktır.

Rıżā-yı şāhiçün terk itdi taḫtın
Yele virdi ṭaġıtdı baḫt u raḫtın

Şah'ın rızası için tahtını terk etti. Bahtını ve düzenini bozup ortadan kaldırdı.

169a Ḳarār itdi laʿl-veş kān içinde
Maḳām idindi sengistān içinde

Lāl taşı gibi, madenin içerisinde yerleşti. Kayalıkları (kendisine) makam edindi.

Eger Şīrīnde olmasa maḥabbet
Şehe yüz cānile ḳılmasa raġbet

Eğer Şirin'in sevgisi olmasa, Şah'a yüz canla rağbet etmese,

Eliyle ilini terk itmezidi
Diyārını ḳoyuben gitmezidi

Memleketini kendi isteğiyle ter etmez, yurdunu bırakıp gitmezdi.

Ġaraż bundan şehe nāz eylemekdür
Göñül derdini şīveyle dimekdür

Bundan garaz, Şah'a naz etmek, gönül derdini işveyle söylemektir.

Çekilmez nāziçün dil-berden eller
Ezelden böyle gelmişdür güzeller

Güzeller öteden beri, böyle gelmiştir. Naz yüzünden sevgiliden el çekilmez.

3635 Egerçi ẓāhirā bir nāzı vardur
Velī sūz-ı dili biñ şehce vardur

Gerçi görünüşte bir nazı vardır, ancak gönlünün yangını Şeh'inki kadar bin vardır.

Çeker derd ü maḥabbet yüklerini
İçinde geçürür göynüklerini

Dert ve aşk yüklerini çeker, içinden tutuşup yandıklarını geçirir.

Ḳamu derdini ışmarlar diline
Getürmez gönlinüñ rāzın diline

Bütün derdini,gönlünü havale eder, gönlünün sırrını dile getirmez.

Göñülden ḳatlanur cānı cefāya
Ḳılur ṣabr u taḥammül her belāya

Canı cefaya gönülden katlanır, her belaya sabır ve tahammül eder.

Ġamından kimseye itmez şikāyet
Ne bir şaḫṣa ider ḥālin ḥikāyet

(Ne) kimseye derdinden şikāyet eder, ne (de) birine durumunu anlatırdı.

3640 Baḳub devrān işine ġayret eyler
Çeker yük yük belālar ġayret eyler

Zamanın işine bakıp gayret eder; çok bela yüklerini çeker, gayret eder.

169b Şehen-şāhı sevübdür cān u dilden
Şehüñ ʿışḳı ġulāmıdur göñülden

Şahlar Şahı'nı can u gönülden sevmektedir, gönülden. Şah'ın aşkının kölesidir

Seḥer yili bigi esüb ṣavurmaz
Şehen-şehden yiriyle yüz çevirmez

Seher yeli gibi esip savurmaz, Şahlar Şahı'ndan nefretle yüz çevirmez.

Gelür devr iderek āḫir ṭolayu
Ḥużūrına şehüñ ʿöẕrin dileyü

Sonunda dönüp dolaşıp özür dileyerek huzuruna gelir.

Nigārīnüñ sözin söylerdi Şābūr
Şehen-şāhı ḳılurdı şād u mesrūr

Şabur, Şirin'den bahsederek Şahlar Şahı'nı mutlu ve memnun ederdi.

3645 Bu resme sözleri söylerdi ḫaylī
Virürdi göñline şāhuñ tesellī

Bu şekilde birçok sözler söyleyip Şah'ın gönlünü teselli ederdi.

Şehi bu vaʿdı-y-ile şād iderdi
Ḫarābın göñlinüñ ābād iderdi

Bu vaatla Şah'ı mutlu eder, gönlünün yıkılmışlığını onarırdı.

Peşīmān-şoden-i Şīrīn ez-bāz-geşten-i Ḫusrev ve reften-i ū

Hüsrev'in geri dönmesinden Şirin'in pişman olması ve ona gitmesi

Bu cānibde nigārīn-i şeker-rīz
Görür ḫāṭır-perīşān gitdi Pervīz

Bu tarafta şeker saçan Şirin, Perviz'in gönlü perişan (olarak) gittiğini farkeder.

Bunuñ da ḫāṭırı ḳalur perīşān
Ḳapu yapduġına olur peşīmān

Bunun da gönlü perişan olup kapıyı kilitlediğine pişman olur.

	Ḳılur itdükleri işe nedāmet Dögünüb kendüyi eyler melāmet	*Ettiği işlere pişman olur, dövünerek kendini üzüntüye boğar.*
	3650 Ögini devşirüb bilür şuçını Yüzini yırtuben yolar şaçını	*Aklını toparlayıp suçunu anlar. Yüzünü yırtıp saçını yolar.*
170a	Ḳalur medhūş u vālih deng u ḥayrān Ġarīb-i zār u ser-gerdān u nālān	*Dehşete düşmüş şaşkın, garip başı dönmüşve üzgün (bir şekilde) kalır.*
	Taḥayyürden bilemez n'idesini Ne ṭurasın bilür ne gidesini	*Şaşkınlıktan ne yapacağını, ne duracağını, ne de gideceğini bilemez.*
	Çü Şīrīnüñ diger-gün oldı ḥāli Dükendi ḳalmadı ṣabra mecāli	*Şirin'in durumu (böyle) değişince, sabr etmeye gücü kalmadı, tükendi.*
	Żarūrī eyledi tedbīr u niyyet Şehüñ ardınca gitmeye ʿazīmet	*(Sonunda), çaresiz, Şah'ın arkasından gitmeye niyetlendi ve hazırlık yaptı.*
	3655 Hemān ol dem ayaġ üstine ṭurdı Şehüñ ādemleri vaż'ına girdi	*Hemen, o anda, ayağa kalktı (ve) Şah'ın adamlarının kılığına girdi.*
	Kemān u tīr u şemşīrin ṭaḳındı Şehüñ maḥremleri şeklin ṭaḳındı	*Ok(lar)ını, yayını ve kılıcını kuşanarak Şah'ın yakınındaki adamların kılığına büründü.*
	Libāsını ḳamu geydi ḳuşandı Revān Gül-gūnına bindi boşandı	*Bütün elbiselerini giyip kuşandı. Hemen Gülgününe binip sürdü.*
	Giderdi yalañuz yolda şitābān Geçerdi ṭaġ u ṣaḥrā vü beyābān	*Yolda, yalnız başına ve hızlı bir şekilde gidiyor, dağ, bozkır ve çöl geçiyordu.*
	Yoluñ zaḥmetlerin çekdi dürüşdi Ṣabāḥ olmadın orduya irişdi	*Yolun sıkıntılarını çekti, gayret edip sabah olmadan orduya yetişti.*
	3660 Görür uyḫuda cümle ḫvāce vü ḳul Çeri ḫalḳı uyurlar bay u yoḫsul	*Zengin-yoksul, efendi-kul bütün askerlerin uykuda olduklarını gördü.*
	Yüridi lā-cerem ḫar-gāha ṭoġru Yüzin ṭutdı gene der-gāha ṭoġru	*Yüzünü otağa çevirerek tereddüt etmeden o tarafa yürüdü.*
170b	İlerü varuraḳ göñli ḫoş oldı Ḫudā ʿavnıyla Şābūra ṭūş oldı	*İleri gittikçe gönlü mutlu oldu. Tanrı'nın yardımıyla Şabur'la karşılaştı.*
	Nigārīni görüb Şābūr-ı nāḳḳāş Didi yüz cānile aḥsent[426] ü sābāş	*Nakaş Şabur, Şirin'i görüp büyük bir içtenlikle "Āferin ve bravo!" dedi.*

[426] "Ahsent" yazmada "ahsend" şeklindedir.

	Ne ḫūb itdüñ ne ḫoş geldüñ yetişdüñ Ḥayāt ābına Ḫıżr olduñ irişdüñ	*Ne iyi ettin, ne güzel gelip kavuştun. Hızır olup āb-ı hayata yetiştin.*
3665	Gene ḳadrüñ irürdüñ āsmāne İrişdürdüñ murād oḳın nişāne	*Gene kudretini gökyüzüne, isteğinin okunu hedefe ulaştırdın.*
	Nigārīn de ḳılub Şābūra taʿẓīm Hezār elṭāfile gösterdi tekrīm	*Şirin de Şabur'u yücelterek, binlerce lutufla cömertçe (davrandı).*
	Didi tafṣīlile her mā-cerāyı Şehüñ cānına itdügi cefāyı	*Ayrıntılarıyla bütün olanları, Şah'ın canına verdiği eziyeti anlattı.*
	Şehüñ kendüye gönli ḳalduġını Ṭurub ʿöẕrin dileyü geldügini	*Şah'ın gönlünün kendinde kaldığını, (bu yüzden) kalkıp özür dilemek (üzere) geldiğini*
	Didi Şābūra her ḥālini Şīrīn ʿAyān itdi ḳamu rāzın nigārīn	*Şirin, Şabur'a bütün sırlarını (ve içerisinde bulunduğu) durumu anlattı.*
3670	Didi ḳatuñda var iki murādum Velī olmasıdur ġāyet murādum	*Dedi (ki); "Senin nezdinde iki muradım var, ancak (bunların) olmasını çok istiyorum."*
	Biri budur beni sen gizleyesün Velī unutmayasun gözleyesün	*Biri beni gizlemendir, ancak unutmayıp gözlemelisin (benimle irtibat halinde olmalısın).*
	Şehen-şāh ʿayş ide ḳarşumda tenhā Iraḳdan eyleyem şāhı temāşā	*Şahlar Şahı, karşımda tek başına yiyip içip eğlenirken, ben uzaktan onu seyredeyim.*
171a	Görem dīdārını şāhuñ ṭoyunca Biraz seyrān idüb gidem ṣuyınca	*Şah'ın güzel yüzünü doyana kadar göreyim, (böylece) biraz seyr edip duruma göre davranayım.*
	Biri budur kim olmayınca kābīn Kemālıyla ḳamu erkān u āyīn	*Biri de bütün gelenek ve görenekler tam anlamıyla yerine getirilip nikāh olmayınca,*
3675	Baña ḳaṣd itmeye idüb bahāne Beni incitmeye şāh-ı yigāne	*(Şah) bir bahane bularak bana kasd etmesin. Biricik Şah beni incitmesin.*
	Bu iki şarṭum iderseñ ṭururven Ve ger ne dönüben ġīne giderven	*Bu iki şartımı yerine getirirsen, dururum. Aksi takdirde, dönüp geri giderim.*
	Murādını çü māhuñ bildi Şābūr Ṣafā sürdi sözinden güldi Şābūr	*Şabur ay (yüzlünün) muradını anlayınca, (onun) sözlerinden mutlu olup güldü.*
	Didi baş üstine fermānuñ ey māh Ḳabūl ider ne emr itseñ şehen-şāh	*Dedi (ki); "Ey ay (yüzlü), emrin baş üstüne; Şahlar Şahı ne emretsen, yerine getirir."*

Ḫilāf itmez senüñ hergiz sözüñe
Saña ḳarşu gelüb ṭurmaz yüzüñe

Asla, senin söylediğinin aksini yapmaz, sana karşı gelip yüzüne vurmaz.

3680 Didi Şābūra çün şarṭını dil-dār
Yemīn eyledi ol şarṭ üzre tekrār

Şirin, Şabur'a şartını söyleyince, o şar üstüne tekrar yemin etti.

Yeminiyle inandurdı nigārı
Aḳıtdı kendüye ol cüy-bārı

Şirin'i yeminiyle inandırdı. O ırmağı kendine akıttı.

Bes andan māhı uydurdı getürdi
Alub Gül-günı Şeb-dīze yetürdi

Ondan sonra, ay (yüzlüyü) ikna etti, getirdi. Gülgün'ü alıp Şebdiz'e ulaştırdı.

Çü Gül-günuñ ḳamu ḳaydın bitürdi
Alub Şīrīni ḫar-gāha getürdi

Gülgün'ün bütün ihtiyaçlarını görünce, Şirin'i alıp otağa getirdi.

171b Şehüñ varidi bir ḫar-gāh-ı ḫāṣı
Ki bulmışdı kemāl-i iḫtişāṣı

Şah'ın özel bir çadırı vardı, (birisini burada saklama konusunda) büyük bir ihtisas sahibiydi.

3685 Nigārīniiçinde ḳıldı pinhān
Seḥāb içre şanasın māh-ı tābān

Şirin'i bulutun içerisindeki mehtap gibi (otağın) içinde gizledi.

Murādına yetişdi çünki Şābūr
Şehe ṭoġru yüridi şād u mesrūr

Şabur, muradına ulaşınca, Şah'a doğru memnun ve mutlu (bir şekilde) yürüdü.

Çü devlet tīrini şaştında buldı
Sürürile şehüñ yanına geldi

(Şabur), devlet (talih, murat) okunu şastında (ok çuluk yüzüğünde) bulunca, sevinçle Şah'ın yanına gitti.

Görür şāhı yatur uyḫuda ḫāmūş
Velī düşinde bu işe olur ṭūş

Şah'ı uykuda, sessizce yatarken gördü. (Ancak) Şah, rüyada şu işle karşı karşıyaydı:

Gezerdi ḫar-gehüñ içinde nāḳḳāş
Diridi ṭāliᶜ-i pīrūza sābāş

Nakkaş otağın içinde gezer, parlak talihe "Āferin" derdi.

3690 Ṣıġışmazdı derīsine ṣafādan
Ḥużūr itmişidi bu mā-cerādan

Mutluluktan derisine (içi içine) sığmazdı, bu olanlardan (dolayı) huzurluydu.

Bu eṣnāda uyandı şāh Pervīz
Neşāṭile yirinden ṣıçradı tīz

Şah Perviz, bu esnada uykusundan uyandı (ve) mutlulukla yerinden sıçradı.

Görüb Şābūrı şāh itdi sitāyiş
Gene ḳıldı ḫarīfin āzmāyiş

Şah, Şabur'u görüp iltifat etti. (Sonra) gene arkadaşını sınadı.

Didi ben uyḫuda ṭapuñ uyanuḳ
Uyurile bir olur mı uyanuḳ

Dedi (ki); "Ben uykudayım, zātınız uyanık. Hiç uyuyanla uyanık bir olur mu?"

	Uyanuḳlar bulurlar ḥaẓẓ u behre Uyurlar behre bulmaġa ne zehre	*Ayık olanlar, nasip ve hisse alırlar, uyuyanların nasibi olmamasına, üzülmeye (sebep) ne?*
172a 3695	Velī bu gice gördüm bir güzel düş Saᶜādet görünür ger düş ola ṭūş	*Ancak bu gece bir düş gördüm. Eğer düş gerçekleşirse, mutluluk görünüyor.*
	Görürven kendümi bir bāġa girdüm Ṣanasın kim varub uçmaġa girdüm	*(Rüyamda) cennet gibi bir bağa girdiğimi gördüm.*
	Ṣafā-y-ile ṭolanurken o bāġı Ele getürdüm ol zerrīn çerāġı	*O bağı mutlulukla dolanırken, o altın kandili elime aldım.*
	Yire irdi felekden baña meh-tāb Söze girdüm o meh-tābile her bāb	*Mehtap gökten yere, bana indi; (ben de) o mehtapla her konuda konuşmaya başladım.*
	Çü bīnāsın bunuñ tedbīrin eyle Bu ḫᵛāb-ı ḫūbumuñ taᶜbīrin eyle	*Bilgin olduğuna göre, düşünüp bu güzel rüyamı yorumla.*
3700	Bes andan ṣoñra Şābūr-ı ṭarab-nāk Yüzin Pervīz öñinde eyledi ḫāk	*Ondan sonra mutlu Şabur, yüzünü Perviz'in önünde toprağa sürdü.*
	Didi taᶜbīri budur ḫᵛābuñ ey şāh Ḳılur nūrıyla rūşen gönlüñi māh	*Dedi (ki): "Ey Şah, rüyanın tabiri şudur: Ay (yüzlü), nuruyla gönlünü aydınlatacak."*
	Saᶜādetle bulursun baḫt-ı pīrūz Olur bu tīre şeb sen şāha çün rūz	*Mutlulukla, parlak bir talih bulursun; bu karanlık gece, sen Şah'a gündüz gibi olur.*
	Cihān ḳayġuların idüb ferāmūş İdersün māh-ı Şīrīni der-āġūş	*Cihan kaygılarını unutup, Şirin'in ayını kucaklarsın.*
	Bu ḫᵛābiçün ḳıl imdi nūş-ı bāde Ġam-ı dünyāyı vir bādeyle bāde	*Şimdi bu rüya için içki iç, içkiyle dünyanın derdini rüzgāra ver (yok et).*
3705	Buyur bugün gene meclis düzülsün Yıḳılsun dār-ı āḫzānlar bozulsun	*Emret, bugün yine eğlence meclisi hazırlansın, hüzün evleri yıkılıp bozulsun.*
172b	Gene devr eylesün zerrīn ḳadeḥler Boşalsun ġamlar u ṭolsun feraḥlar	*Gene altın kadehler dolansın; (kadehlerden) gamlar boşalıp mutluluklar dolsun.*
	Muġannīler gene ḳılsun ser-āġāz Yetişdürsün felek gūşına āvāz	*Şarkıcılar yine şarkı söylemeye başlayıp seslerini göğün kulağına ulaştırsın.*
	Gene bezmüñde raḳṣ ursun güzeller Gene ḳavlile söylensün ᶜameller	*Gene eğlence meclisinde güzeller dans etsin, gene yapılanlar sözle anlatılsın.*

Bezm-ārāsten-i Ḫusrev be-yād-ı Şīrīn *Hüsrev'in Şirin'i anarak eğlence meclisini süslemesi*

Ṣabāḥ oldı ufuḳdan ṭoġdı ḫūrşīd — *Sabah oldu, güneş ufuktan doğdu, altın çadırı Cemşid*
Ṭonatdı çetr-i zerrīni çü Cemşīd — *gibi donattı.*

Cihānı eyleyüb nūrıyla rūşen — *Nuruyla cihanı aydınlatıp yeryüzünü çepeçevre gül*
Zemīn eṭrāfını ḳıldı çü gül-şen — *bahçesi gibi yaptı.*

İrişüb pertevi aḳṭār-ı arża — *Işığı, yeryüzünün (her) tarafına ulaşıp (dünyaya) enine*
Żiyā virdi yayıldı ṭūl u ʿarża — *ve boyuna ışık verdi.*

Ṣabā gelmişdi zülfinden muʿanber — *Sabah rüzgârı zülfünden koku (alarak) gelmiş, zamanın*
Dimāġ-ı dehri ḳılmışdı muʿaṭṭar — *burnuna (bu kokuyu) salmıştı.*

Sürūrı ḫᵛābınuñ ḳaldurdı şāhı — *Rüyasının mutluluğu, Şah'ı hareketlendirdi. Emretti;*
Ṭonatdılar buyurdı bār-gāhı — *otağı donattılar.*

Virildi der-gehe ol resme ziynet — *Otağ öyle süslendi ki, cennet onu görseydi, şaşırırdı.*
Ki görseydi anı ṭañlardı cennet

Tamām oldı çü her āyīn ü erkān — *Bütün âdet ve merâsimler yerine getirilince, divan*
Derildiler ḳapuya ehl-i dīvān — *üyeleri, kapıya toplandılar.*

173a Ulu begler muḳarreb pehlevānlar — *Ulu beyler, (Şah'a) yakın olan pehlivanlar, dünya*
Yetişdiler gelüb şāh-ı cihānlar — *şahları gelip (divanda) hazır oldular.*

Çü her tertībile dīvān ṭonandı — *Divan bütün gerekli her şeyle donatılıp divanhane, gene*
Gene cennet bigi eyvān bezendi — *cennet gibi süslendi.*

Geçüb taḫtında oturdı şehen-şāh — *Şahlar Şahı, geçip tahtında oturdu. Yüzünden otağın*
Şeref buldı yüzinden ṭāḳ-ı der-gāh — *kubbesi şeref buldu.*

Ḳonuldı kürsiler şehler oturdı — *Sandalyeler konulup şahla oturdu. (Meclisin) büyükleri*
Ekābirler ulu begler ṣaf urdı — *(ve) ulu beyler saf oldular.*

Ḳamu āyīnile çün ṭurdı dīvān — *Divandakilerin hepsi, adaba uyarak ayağa kalktılar. Şah*
Buyurdı şeh cekildi ḫᵛān u şīlān — *emredince, sofra kuruldu.*

Şu denlü ḫᵛān-ı niʿmetler döküldi — *O kadar nimet sofraları serildi ki (bunları) taşıyan*
Ki ṭartan ḳullaruñ ḳolı söküldi — *kulların kolları yoruldu.*

Getürdi gīne sāḳīler şarābı — *Sakiler yine şarabı; şarabın yanında (da) meze ve kebabı*
Bilesince meyüñ nuḳl u kebābı — *getirdiler.*

	Gene devr itdiler ḫūbān-ı dil-keş İçürdiler şarāb-ı[427] nāb u bī-ġış	*Gene gönül alıcı güzeller dolanıp tortusuz, saf şarap içirdiler.*
	Gene geldi niçe biñ micmer-i zer Buḫūr eylediler ʿūdile ʿanber	*Gene binlerce altın buhurdan geldi (ve) öd ağacıyla anber tütsüsü yaptılar.*
3725	Tamām oldı çü meclis yendi şīlān Duʿā-y-ile ḳılındı şükr-i Yezdān	*Meclis tamamlanıp yemek yendi; dua edilerek Tanrı'ya şükr edildi.*
	Hemān ol dem virildi ḫalḳa destūr Ṭaġıldılar ser-ā-ser mest u mestūr	*Hemen o anda halka izin verildi: hepsi sarhoş ve mutlu (olarak) dağıldılar.*
173b	Ḳamusı gitdiler aṣḥābı ḳaldı Yirinde şāhile aḥbābı ḳaldı	*Hepsi gittiler, sohbet arkadaşları kaldı. Şah'la dostları yerlerinde kaldılar.*
	Ḳadīmī yāri Şābūr-ı vefā-dār Bile Şābūrile bir niçe dil-dār	*Eski dostu Şabur'la birlikte, bir çok güzel (kaldı).*
	Buyurdı şeh ḳuruldı bezm-i ḫālī Şeh ol gün de düzetdi ʿayş-ı ʿālī	*Şah emretti ve sadece oradakilerin olduğu bir eğlence meclisi kuruldu. Şah, o gün de büyük bir eğlence tertib etti..*
3730	Gene ʿūdın düzüb ʿAvvād-ı dil-keş Ṣanasın kim ururdı ʿūda āteş	*Gönül alıcı avvad (Barbud) gene udunu hazırladı; sanki uda ateş vururdu.*
	Ser-āġāz itdi derdile her āvāz Ki çıḳdı perdeden ol sūzile sāz	*Her ses, dertli (yanık yanık) başladı, saz (sesi) o ateşle (sözle) perdeden çıktı (çalınmaya başladı).*
	İdince Bārbed sūzile āheng Mehestī de ururdı çengine çeng	*Barbed, (bu) ateşle söylemeye başlayınca, Mehesti de çenge pençe (mızrap) vurdu.*
	Şehen-şāh Ermene varduḳda tekrār Mehestīyi şehe virmişdi dil-dār	*Şahlar Şahı, tekrar Ermen'e gittiğinde, Mehesti'yi (ona) sevgili (Şirin) vermişti.*
	Ne yirde kim ikisi olsa dem-sāz Felek güşına ilterlerdi āvāz	*İkisi nerede bir araya gelseler, feleğin kulağına seslerini ulaştırırlardı.*
3735	Ḳaçan depretseler çengile ʿūdı Virürlerdi meşāma būy-ı ʿūdī	*Ne zaman çengle ud çalsalar, burunlara öd ağacı kokusu verirlerdi.*
	Yaḳardı cānları ol iki dil-keş Neyistāna ururlardı şan āteş	*O iki gönül alıcı, sanki kamışlığı ateşe verirlermiş gibi, canları yakardı.*
	Şu ḫar-geh kim nigār olmışdı pinhān Aña Şābūridi her demde der-bān	*Şirin'in gizlenmiş olduğu otağı Şabur, her an gözetip beklerdi.*

[427] Bkz. 375. dipnot.

174a Ṭolanurdı o ḫar-gāhı müdāmī — *Devamlı o otağı dolanur, Şirin'e haber ulaştırırdı.*
Nigārīne yetürürdi peyāmı

Didi Şābūra ol demde nigārīn — *Şirin, o esnada, Şabur'a "Otağın önünde, huzurda çeng*
Düzet ḫar-gāh öñinde çeng yirin — *(çalgı) yerini hazırla."dedi.*

3740 Mehestīyi getür dem-sāzum olsun — *Mehesti'yi getir, arkadaşım olsun; benim sırrımı*
Disün rāzum benüm hem-rāzum olsun — *söyleyen sırdaşım olsun.*

Yaḳın olsun işitsün her maḳālüm — *(Benim) her sözümü duyacak (kadar) yakın olsun (ki),*
Beyān itsün benüm evṣāf u ḥālüm — *benim özelliklerimi ve durumumu anlatabilsin.*

Gelüb çengīyi Şābūr aldı gitdi — *Şabur gelip çengiyi alarak Şirin'in dediği yere götürdü.*
Nigārīn didügi yire iletdi

Didi bu perdeden ne çıḳsa āvāz — *(Ona) dedi (ki): "Bu perdeden ne söylenirse, sen de sese*
Düzet sen de ol āvāze göre sāz — *göre sazını ayarla.*

Düzet her perdede āvāzuñı rāst — *Her perdeye uygun söyle, istendiği gibi olsun, (ses)*
Muḫālif gelmesün cehd eyle der-ḫᵛāst — *muhalif gelmesin.*

3745 Bu meclisde fiġān itdükce ʿAvvād — *Bu mecliste avvad (Barbed), figan ettikçe, Mehesti de*
Mehestī de ḳılurdı anda feryād — *orada, feryat ederdi.*

Bu evżāʿı görüb şāh oldı ḥayrān — *Şah, bu durumu görüp şaşırdı. Ancak bu (durumdan)*
Velī gördi bu yüzden şekl-i dermān — *dolayı derman buldu, mutlu oldu.*

Şehen-şeh ṭañladı devr olduġını — *Şahlar Şahı (işlerin) değişipiki mutribin ayrıldığına*
İki muṭriblerüñ ayrulduġını — *şaşırdı.*

Velī Ḫusrev bu ḥāli fāl idindi — *Ancak Hüsrev, bu durumu (kendisine) faledindi. Bu*
Bu fālı kendüye ḫoş-ḥāl idindi — *falla kendisini mutlu etti.*

174b Nigārīn de içerden eyleyüb zār — *Şirin de içeriden ağlayarak Mehesti'ye bu sırrı tekrar*
Mehestīye didi bu sırrı tekrār — *söyledi.*

Ġazel ez-zebān-ı Şīrīn — *Şirin'in dilinden gazel*

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün

3750 *Yeter çü nār-ı ġaddāruñ bugün çerāġ bañā*[428] — *Bugün, gaddar ateşin kandil olarak bana*
Bu āteş urdı ezelden yürekde dāġ[429] *bañā* — *yeter. Yüreğimi ezelde dağlayan bu ateştir.*

[428] Bu mısraın vezni bozuktur.
[429] "Dāġ" kelimesi, yazmada "ṭaġ" şeklinde.

Raḳībile çün idersün teferrüc-i gül-şen
ʿAceb ṭaʿnlar iderler hezār u zāġ bana[430]

Rakiple gül bahçesinde dolaştığın için, bülbül ve karga benim (halime) çok şaşırırlar.

Ġamuñla küh-ı beyābānda ḳalmışam ḥayrān
Müyesser olmadı bir güşe-i ferāġ bana

(Verdiğin) dertle, (ıssız) dağda şaşkın (bir halde) kalmışım. Bana, bir dinlenme köşesi nasip olmadı.

Düşürdi ġam döşegine beni ḳılub bīmār
ʿİnāyetiyle naẓar ḳılmadı o ṣaġ bana

O sağ (diri olan), beni hastaedip gam döşeğine düşürdü, (hiç) yardım nazarıyla bakmadı.

Ṭapuñsuz oldı cehennem çü cennet-i meʾvā
ʿAceb mi külḫen olursa bu ḳaṣr u bāġ bana

Sensiz cennet cehennem gibi olmuşken, bu köşk ve bağın bana külhan olmasına şaşılır mı?

Beşāret irmedi cāna nʾidem viṣālüñden
Ḥadīṣ-i derd ü ġamuñdur gelen belāġ bana

Ne yapayım sana kavuşmakla (ilgili) cana müjde gelmedi. Bana ulaşan dert ve gamının hadisidir.

Gözüm ḳarasile düşdüm çü zülfüñ aġına
Ḳara göründi bu baḫt-ı siyehden aġ bana

Gözümün kararmasıyla zülfünün ağına düşmüşüm gibi, beyaz, bana bu kara bahtımdan kara göründü.

Meṣnevī

Dilinde āḫir olmadan bu güftār
Didi bu meṣnevīyi ol dil-efgār[431]

O yaralı gönülün dilinde bu söz bitmeden bu mesneviyi söyledi:

175a Ḫiṭāb idüb didi çeşmine dil-dār
Eyā devlet gözi ḫvāb itme zinhār

Sevgili, gözüne hitap ederek "Ey devlet gözü, asla uyuma." dedi.

Gözet zülf-i siyāh u ḫaṭṭ u ḫāli
Temāşā ḳıl cemāl-i bā-kemāli

"Siyah zülfü, ayva tüyünü ve (yanaktaki) beni gözetle; mükemmel güzellikteki yüzü seyr et.

3760 Teferrüc ḳıl gülistānı ṭoyunca
Temāşā eyle bustānı ṭoyunca

Gül bahçesini doyana kadar dolaş; bahçeyi doyuncaya kadar seyr et.

Ṣuc itmişdi ḳatuñda çākerüñ dün
Saña ʿöẕrin dileyü geldi bugün

Kulun, dün katında suç işlemişti; bugünse, sana özür dileyerek geldi.

N'ola dün serv-veş oldumsa ser-keş
Bugün düşdüm ayaġa ben ḳaravaş

Dün servi gibi dikbaşlılık yapmışsam ne olacak? (İşte) bugün, ben cariye ayağa düştüm.

Saña baḳmadı-y-ise çeşm-i hindū
Anı öz yaşına ġarḳ eyledi şu

Kara göz eğer sana bakmadıysa, (bak) o kendi gözyaşına boğuldu.

---

[430] Bu mısraın vezni bozuktur.
[431] Bkz. 350. dipnot.

Saña çīn eylemiş şeklini ebrū
Ol egriye anuñ-çün virmedüm rū

Kaş sana (karşı) çatılmış (olduğu) için, o eğriye yüz vermedim.

Eger zülfüm saña virmedise ḫam
Anı ḳıldum bugün ben pīç u derhem

Eğer zülfüm sana kıvrım vermediyse, bugün (ceza olarak) ben onu karmakarışık yaptım.

Iraġ oldısa ḳoluñdan miyānum
Anı ḳodum hemīn bir ḳılca cānum

Belim kolundan uzak olduysa, bir kıl kadar olan canım gibi onu bıraktım.

Çü şehbāzam bugün ṭutuldum aġa
Ya āhūyam gelüb düşdüm ṭuzaġa

Bugün ağa yakalanmış bir doğan kuşu gibiyim; ya da gelip tuzağa düşmüş bir ceylanım.

Çü şānuñ ʿālīdür raḥm eyle dūna
Şikār oldum saña ḳıyma zebūna

Senin şanın yüksektir, (senden) düşük bir seviyede olana acı; sana av oldum, (bu) zavallıya kıyma.

175b Ayaġumla gelüb düşdüm ḳoluña
Bugün enʿāmuñı ʿām it ḳuluña

Ayağımla gelip koluna düştüm,; bugün nimetlerini kulun için yaygınlaştır.

Baña raḥm eyleyüb ṣuçum baġışla
Yoluña her ne ṣıġarsa anı‿işle

Bana acıyıp suçumu bağışla, senin tarzına ne yakışırsa, onu yap.

Tüvān-gersün naẓar ḳıl bu faḳīre
Süleymānsun yetiş mūr-ı ḥaḳīre

Güçlüsün, bu fakire (bir) bak. Süleymansın hakir karıncanın (yardımına) yetiş.

Şehen-şāhsun şehā sen ben gedāyam
Firāḳuñla ezelden āşināyam

Ey Şah, sen Şahlar Şahı bense dilenciyim, senin ayırılığınla ezelden tanışmışım.

Giyāh olur mı servile hem-āġūş
Gedālar şāhile ola mı hem-dūş

(Hiç) ot servi ağacıyla kucaklaşır mı, dilenciler şahla omuz omuza verebilir mi?

Hevāñ odı benüm cānum yaḳubdur
Ḳamu peydā vü pinhānum yaḳubdur_

Seni istememin ateşi canımı, açık ve gizli (olan) her şeyimi yakmıştır.

Benüm cānumsun ey cānāne-i dil
Ġamuñdur şāh-ı ḫalvet-ḫāne-i dil

Ey gönlümün sevgilisi, benim canımsın, gönül dinlenme yerinin şahı (senin verdiğin) derttir.

Yüzüñdür cān gözine çeşme-i nūr
Ruḫuñ bāġından olsun çeşm-i bed dūr

Yüzün, can gözüne nur çeşmesidir. Yanağın o kötü gözden uzak olsun.

Cemālüñdür baña gül-zār-ı ḫurrem
Ḫayālüñdür dil-i tenhāya hem-dem

Güzel yüzün, bana mutluluk gülbahçesidir, hayalin yalnız gönülün arkadaşıdır.

Esīr-i ṭurra-i müşgīnüñ oldum
Teraḥḥum ḳıl baña miskīnüñ oldum

Misk kokulu kākülünün esiri oldum, bana acı, (senin) yoksulun haline geldim.

		Gözüñ cādūları yoldan şaşurdı Zenaḫdānuñ beni çāha düşürdi	*Gözünün cadıları yolumu şaşırtıp beni çene çukuruna düşürdü.*
176a	3780	Niçe yilem yoluñda bī-ser ü pā Niçe geşt eyleyem bī-hūş u şeydā	*Āşık olarak senin yolunda nasıl koşuşturayım?* *Akılsız ve çılgın (bir halde) nasıl gezeyim?*
		Velī dil derdile düşdüm belāya Dil uġratdı beni bu ibtilāya	*Ancak gönül derdiyle belaya düştüm. Beni bu sevdaya gönül uğrattı.*
		Belā-yı ʿışḳile bī-çāre ḳıldı Beni ilden ile āvāre ḳıldı	*Aşk belasıyla (beni) çaresiz (bir hale) getirdi. Beni elden ele (dolaştırıp) avare etti.*
		Yile virdi benüm nāmūs u nengüm Şükūfemde ḳomadı būy u rengüm	*Benim adımı sanımı yele verdi (yok etti). Çiçeğimde renk ve koku bırakmadı.*
		Niçe bu dil cefāsın yād idem ben Dil ucından kime feryād idem ben	*Bu gönülün (yaptığı) cefayı nasıl anlatayım, gönülden kime ağlayıp sızlayayım?*
	3785	Bugün dād isteyü sulṭāne geldüm Ḫarāb oldum ġamından ḫane geldüm	*Bugün adalet isteyerek sultana geldim. Derdinden harab oldum, hükümdara geldim.*
		Eyā sulṭān-ı ʿādil dād elinden Dil-i şūrīdenüñ feryād elinden	*Ey adaletli Sultan çılgın gönülün elinden feryat ve figan ediyorum.*
		İdince Mehseti[432] bu sözi taḳrīr Şehen-şāhuñ ḳılur bālāsını zīr	*Mehesti bu sözü söyleyince, Şahlar Şahı'nın altını üstüne getirir.*
		Tażarruʿlar ḳılub ʿAvvāde Pervīz Didi sen de ele al ʿuduñı tīz	*Perviz, Avvad'e rica ederek "Sen de hemen udunu eline al." dedi.*
		Süḫan cüyında çün āb-ı revān ol Cevābında bu naẓmuñ dür-feşān ol	*Söz ırmağında akarsu gibi ol. Bu nazmın cevabını verirken inci saçıcı ol.*
	3790	Benüm bu vaṣf-ı ḥālümden beyān it Derūnum derdini ḫalḳa ʿayān it	*Benim bu durumumu anlat. İçimdeki derdi halka açıkla.*
176b		Hemān āġāz idüb ol demde ʿAvvād Bināsına bu şiʿrün urdı bünyād	*Avvad, hemen işe girişerek bu şiirin binasının temelini attı:*

[432] Bu kelimenin doğru telaffuzu budur. Ancak metinde, burası dışında, vezin kaygısıyla "Mehesti" şeklinde okunmuştur.

Ġazel ez-zebān-ı Ḫusrev *Hüsrev'in dilinden gazel*

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Cān mıdur şīrīn lebüñ yā laʿl-i cānān ola mı *Tatlı dudağın can mıdır ya da sevgilinin lal (dudağı) mı? Kevser çeşmesi mi yoka āb-ı hayat mı?*
Çeşme-i kevŝer mi yā ḫod āb-ı ḥayvān ola mı

Ruḫlaruñ şemʿine nisbet ẕerredür çün āfitāb *Yanaklarının güneşine nisbetle güneş zerre gibidir. Gökyüzünde alnına benzeyen parlak ay var mıdır?*
Alnuña beñzer felekde māh-ı tābān ola mı

Çarḫ-ı[433] *ḥüsnüñ āfitābısın benem kem ẕerresi* *(Sen) güzellik göğünün güneşi, ben(se) aşağılık bir zerreyim, güneş, zerreye (bir) baksa (ona) eksiklik olur mu?*
Ẕerreye ḳılsa naẓar ḫūrşīde noḳṣān ola mı

3795 *Düşmüşem ġam pisterine ġamzenüñ mecrūḥıyam* *Gamzenden yaralanmış, gam yatağına düşmüşüm. Acaba dudaklarını emsem derdime derman olur mu?*
Leblerüñ emsem ʿaceb derdüme derman ola mı

Fürḳatinde dişlerüñ lü'lüsinüñ gevher-feşān *Cevher saçan dişlerinin incisi ayrılığında gözlerimin yaşı okyanus gibi olsun mu?*
Gözlerüm yaşı bigi deryā-yı ʿummān ola mı

Çeşm-i ḫūn-rīzüñden ister cān u dil gerçi amān *Gerçi can ve gönül kan dökücü gözünden aman diler (ama) kan içici cadıdan bu merhamete imkān olur mu?*
Cādū-yı ḫūn-ḫʷāreden bu raḥme imkān ola mı

Zülf-i müşgīnüñ kemendinde esīr-i bend-i ġam *Misk kokulu saçlarının kemendinde gam bağının esiri olan, Hüsrev Perviz gibi (bir başka) gönlü perişan olur mu?*
Ḫusrev-i Pervīze beñzer dil-perīşān ola mı

Meŝnevī

Çün eyler Bārbud şiʿrini itmām *Barbud şiirini tamamlayınca, bu mesneviyi söylemeye başladı.*
İder bu meŝnevī nāẓmına iḳdām

177a 3800 Ebed ḫamrın ezelden nūş ḳıldum *Ezelden ebediyet şarabını içtim. O andan (itibaren) kaynayıp coştum.*
Ḫurūş idüb o demden cūş ḳıldum

O meyden mest olub bir bāġa girdüm *O ilahi içkien sarhoş olup bir bağa girdim. Cennete girdiğimi sandım.*
Ḫayāl itdüm ki ben uçmaġa girdüm

O bāġuñ lāle-zār olmış bahārı *O bağın baharı lale bahçesine dönmüş. Çimenliğin kuşları orada ağlarlar.*
Ḳılur murġ-ı çemenler anda zārī

Ḳamu gencīneyi ḳoymış nişāne *Bütün hazineleri saklayıp gül-i sad-bergi (yüz yapraklı gül) dikenlere karıştırmış.*
Ḳaruşdurmış gül-i ṣad-bergi ḫāre

[433] Bkz. 348. dipnot.

Ḳapusı āhenīn bağlu ḥişāruñ
Bilenmiş ḫançer-i ser-tīzi ḫāruñ

Hisarın kapısı demirle bağlanmış; dikenin ucu sivri hançeri bilenmiş.

Bihişt̄ meyveler cümle erişmiş
Nebātı çeşme-i cāne ḳarışmış

Bütün cennet meyveleri olgunlaşıp, güzel tadları can pınarına karışmış.

Ben ol gencīnenüñ mārını gördüm
Gül-i ter yirine ḫārını gördüm

Ben o hazinenin yılanını, taze gül yerine dikenini gördüm.

Bana ol meyvelerden geldi ḫanẓal
Cevābı oldı Şīrīnüñ çü ḫardal

Bana o meyveler Ebu Cehil karpuzu (gibi acı) geldi. Şirin'in cevabı ise, (buna) hardal (gibi iştah açıcı) oldu.

Bize ḫamrın diyu şundı ḫumārın
Enārı yirine gösterdi nārın

Bize şarap diye (şarabın) baş ağrısını sundu. Nar yerine ateşini gösterdi.

Egerçi dünki gün miṣl-i saḳardı
O dūzaḫ āteşi cānı yaḳardı

Gerçi dün cehennem gibiydi, o cehennemin ateşi canı yakardı.

Velī bugün hevā cān-perver ancaḳ
Nesīmiyle cihān pür-ʿanber ancaḳ

Fakat hava bugün ancak cana can katıyor, dünya (da) ancak sabah rüzgārıyla anber kokusu doludur.

177b Ṣabā-y-ile meger kim nāfe-i Çīn
Gelüb ḳıldı dimāġ-ı dehri müşgīn

Sabah rüzgārıyla (gelen) Çin miski gibi, gelip zamanın burnunu misk (kokusuyla doldurdu).

Meger bāġ-ı cihāne bād-ı cennet
Alub feyż eyledi bārān-ı raḥmet_

Sanki dünya bahçesine cennet rüzgārı alıp rahmet yağmuru yağdırdı.

Bu feyżile bulub ʿālem ḥayātı
Yire gösterdi iḥyāyı mevātī

Ālem, bu bereketle, hayat bulup işlenmemiş(cansız) yeryüzüne diriltme (mucizesini) gösterdi.

N'ola bu mürde dil de irse cāne
Ḳarīn olsa ḥayāt-ı cāvidāne

Bu ölü gönül de cana kavuşsa, ebedi hayata yakınlaşsa, ne olur?

Baʿīd olmaya cūduñdan bu niʿmet
Bu ṭobrağı şuvare āb-ı raḥmet

Bu nimet cömertliğinden uzak kalmasın. Rahmet suyu bu toprağı sulasın.

Bu ṣūretden bu maʿnī oldı maʿlūm
Kim ol sengi bu āteş eylemiş mūm

Bu görünüşten, o taşı bu ateşin muma çevirdiği (yumuşattığı) anlaşılıyor.

Ya seyl-i yaşum ol ḳaṣrı götürdi
O servi ḳoparub aldı getürdi

Gözyaşımın seli o kasrı götürdü veya o servi ağacını koparıp getirdi.

Nāṣibimiş meger kim bu ġulāma
Ayaġıyla ol āhū düşdi dāma

Bu köleye nasipmiş gibi, o ceylan (kendi) ayağıyla (gelip) tuzağa düştü.

Bi-ḥamdillah bugün ferḫundedür fāl
Gene bu muḳbile yüz ṭutdı iḳbāl

Hamdolsun, bugün fal uğurludur; bu talihi kutlu (olana) talih yüzünü çevirdi.

3820 Gene irsem gerek rūz-ı saʿīde
Ṭuṭaş olsam gerek nevrūz u ʿīde

Gene uğurlu güne ulaşmalıyım. Nevruz'a ve bayrama kavuşmalıyım.

Şeb-i baḫtum irüb ḳadr ü berāta
Dil-i Ḫıżrum yeter āb-ı ḥayāta

Bahtımın gecesi, Kadir ve Berat (Gecesi'ne) ulaşıp Hızır (gibi olan) gönlüm, āb-ı hayata ulaşır.

178a Baña yigdür bu devlet mülk-i cāndan
Bu fetḥi yig görür göñlüm cihāndan

Bu devlet, şans bana, can mülkünden yeğdir. Gönlüm bu açılmayı cihandan daha yeğ görür.

Baña mülk-i cihān cānāndan ayru
Görünmezdi gözüme cāndan ayru

Cihan mülkü, sevgiliden, (o) candan ayrı benim gözüme görünmezdi.

Baña dār-ı cihān daridi ansuz
Bu taḫt u salṭanat bāridi ansuz

Onsuz, dünya evi, bana dar; bu taht ve saltanat (da) yüktü.

3825 Göñül ḫażżı yoġidi salṭanatdan
Görünmezdi gözine bir cihetden

Gönül saltanattan zevk almazdı. (Hiç)bir tarafı gözüne görünmezdi (umrunda değildi).

Dölenmezdi göñül taḫt üzre bir dem
Degüldi ser de bu teʾcīle ḫurrem

Gönül taht üzerindebir an (bile) huzur bulmazdı. Baş da bu sebeple sevinçli değildi.

Bu taḫt u salṭanat bu il ü leşker
Bu baḫt u memleket bu yidi kişver

Bu taht, saltanat, bu ülke ve ordu; bu talih, memleket ve yedi ülke.

Görünmezdi gözüme ḫāk-i rehce
Yoġidi ḳıymeti bir berg-i kehce

Gözüme yolun toprağı bir zerre kadar görünmezdi: küçük bir saman çöpü kadar kıymeti yoktu.

Bu cānuñ maṭlabı yāridi ancaḳ
Göñül maḳṣūdı dil-dāridi ancaḳ

Bu canın tek istediği, gönülün amacı sadece sevgiliydi.

3830 Bulur beñzer murādına göñül rāh
Virür bigi anuñ maḳṣūdın Allah

Herhalde, gönül isteğine (ulaşacağı) bir yol buluyor, Allah (da)onun istediğini verir gibi...

Tamām idince güftārını ʿAvvād
Mehestī de ider bu naẓma bünyād

Avvad sözünü tamamlayınca, Mehesti de bu şiire başladı.

Urub çengine çengin depredür sāz
Bu şiʿrile ḳılur āvāze āġāz

(Avvad, udi) çeng denilen çalgısına elini vurup (onu çalınca), bu şiiri (şarkı şeklinde) okumaya başlar.

178b **Ġazel ez-zebān-ı Şīrīn** — ***Şirin'in dilinden gazel***

mefāᶜīlün mefāᶜīlün mefāᶜīlün mefāᶜīlün

Çü çeşm-i dil ḳamaşmışdur yüzüñ ḫūrşīd-i tābından — *Gönül gözü yüzünün parlak güneşinden*
ᶜAceb midür gözüm yumsa bu çarḫuñ māh-tābından — *kamaştığı için, gözümü bu göğün mehtabından (dolayı) yumsa şaşılır mı?*

Ruḫuñ gül-zārını gördüm viṣālüñ bāġına girdüm — *Yanağının gül bahçesini gördüm, (sana)*
Bi-ḥamdillah ḫalāṣ oldum bugün fürḳat ᶜaẕābından — *kavuşmanın bahçesine girdim. Hamdolsun, bugün ayrılık azabından kurtuldum.*

3835 *Cemālüñ bāġına girmek yañaġuñ güllerin dermek* — *Gönül, güzel yüzünün bağına girmeyi,*
Diler dil çāşnī görmek ṭuṭaġuñ laᶜl-i nābından — *yanağının güllerini dermeyi, dudağının saf kırmızı şarabından tatmayı istemektedir.*

Ṣafāñ olursa ḥāżırdur nüzūl it ḫāne-i cāne — *Can evi hazırdır. Keyfin gelirse, buyur gel.*
Şarāb-ı eşk-i sürḫumla dil-i baġrum kebābından — *(Sana) kırmızı gözyaşı şarabını ve bağrımın kebabından (sunayım).*

Mey-i engürden şanma bugün ser-ḫoşluġın cānuñ — *Canın, bugünki sarhoşluğunun üzüm*
Ezelden mest ü ser-ḫoşdur senüñ ᶜışḳuñ şarābından — *şarabından (olduğunu) sanma. (O), senin aşkının şarabından ezelden (beri) sarhoştur.*

Cemālüñ muṣḥafın gördüm baña ḫall oldı müşkiller — *Güzel yüzünün mushafını gördüm, benim için*
Umaram feṯḥ-i bāb ola gene ḥüsnüñ kitābından — *zorluklar halloldu. Umarım, gene güzelliğinin kitabından (bir)bölüm açılır.*

Bu gönlüm ṭūruna nā-geh göründi nārı Mūsīnüñ — ***Bu gönlümün Tur Dağı'na ansızın***
Gene bu devlet-i ḫufte uyandı ṭurdı ḫ'ābından — ***Musa'nın ateşi göründü. Bu uyuyan talih gene uykusundan uyanıp kalktı.***

Meṯnevī

3840 Mehestī çün tamām itdi maḳālin — *Mehesti sözünü tamamlayınca, bu mesneviyle halini*
Didi bu meṯnevīyle vaṣf-ı ḥālin — *anlattı:*

Ayıtdı ey gül-i gül-zār-ı cennet — *Dedi (ki): "Ey cennet gül bahçesinin gülü,*
Ḫaṭuñ reyḥān-ı[434] bustān-ı maḥabbet — *(yanağındaki) ayva tüyün aşk bahçesinin reyhanıdır.*

179a Dehānuñ ġonce-i gül-zār-ı şāhī — *Ağzın, şahın gül bahçesinin goncası, dudağın, padişahın*
Lebüñ yāḳūt-ı kān-ı[435] pādişāhī — *madeninin yakutudur.*

Ḫadüñ sīb-i direḫt-i kām-yābī — *Yanağın talihli ağacın elması, çenen İrem bahçesinde*
Zenaḫdānuñ irem bāġında ābī — *ayvadır.*

Melāḥat mülkinüñ luṭfıyla şāhı — *Lutfuyla tatlılık ülkesinin şahı, şefkatiyle mutluluk*
Saᶜādet burcınuñ mihriyle māhı — *burcunun ayı,*

[434] Bkz. 348. dipnot.
[435] Bkz. 348. dipnot.

3845 Baña sensüz gerekmez bu cihānī
Cemālüñsüz bihişt-i cāvidānī

Bana sensiz bu dünya nimetleri, güzel yüzünsüz ebedi cennet gerekmez.

Bu göñlüm ḳuflına sensün kilīdüm
İki ʿālemde vaṣluñdur ümīdüm

Bu gönlümün kilidinin anahtarı sensin. İki âlemde ümidim sana kavuşmaktır.

Benüm bu cānumuñ cānānı sensin
Dil-i pür-derdümüñ dermānı sensin

Benim bu canımın sevgilisi, dertle dolu gönlümün dermanı sensin.

Ḫayālüñdür enīsüm gice gündüz
Baña mihr-i ruḫuñsuz gice gündüz

Gece gündüz arkadaşım, senin hayalindir. Yanağının güneşi (olmadan) bana gündüz, gecedir.

Hevāñilen çün āteş bī-ḳarārem
Yüzüm ṣuyını ṭobraġa ḳarārem

Senin aşkının havasıyla ateş gibi, kararsızım. (Bu durumda) yüzümün suyunu toprağa karıştırırım.

3850 Bu ġam çengini ʿışḳuñ cāne‿uraldan
Daḫı şādī yüzini görmedüm ben

Aşkın, bu gam pençesini cana vurduğundan beri, ben daha mutluluk yüzünü görmedim.

Eger yaġmā-yı ten ger ḳaṣd-ı cāndur
Tenile cāne de ḥükmüñ revāndur

Vücudu yağmalamak veya canımı almak (için de olsa), vücutla cana hükmün geçer.

Göñül ġam-ḫānesi pürdür sitemden
ʿAceb mi ʿarż-ı ḥāl itsem bu ġamdan

Gönülün üzüntü evi, sıkıntıyla dopdoluyken bu gamdan bahsetsem, buna şaşılır mı?

179b Beni ʿömrüm içinde itmedüñ yād
Dil-i ġam-gīni bir dem ḳılmaduñ şād

Beni ömrüm (boyunca) anıp dertli gönlümü bir an (için) mutlu etmedin.

Vücūdum şehrini yıḳdı ġamuñ çün
Daḫı endīşe çekmezven ġamuñ-çün

Gamın vücudumun şehrini yaktığı için artık gamından dolayı endişelenmem.

3855 Firākuñdan ciger çün nāy olubdur
Anı nergislerüñ tīġi delübdür

Ayrılığından (dolayı) ciğer ney gibi olmuş, baygın (bakan) gözlerin (de) onu delmiştir.

Baña çün ṭālīʿüm ḳılmadı yārī
ʿAceb midür ḳılursam āh u zārī

Bana talihim yardım etmediği için, ah çekip ağlasam (buna) şaşılır mı?

Firāḳuñdan senüñ ey māh-pāre
Döker bu gözlerüm her şeb sitāre

Ey ay parçası, senin ayrılığından (dolayı), gözlerim her gece yıldız döker.

Gözüm hecrüñde çün ebr-i bahārī
Nisār eyler sirişk-i bī-şumārī

Gözüm, (senden) ayrıyken, bahar bulutu gibi, hesapsız gözyaşı saçar.

Ruḫ-ı zerdümle sīnemdeki yāre
Ḳılur rāz-ı nihānum āşikāre

Sararmış yanağımla sinemdeki yara gizli sırrımı açığa vurur.

3860	Dili müy-ı firāḳ itmişidi bend Ḫayāliyle velī cānidi ḫursend	*Gönülü, ayrılık kılı bağlamıştı ancak can hayaliyle kanaat etmişti.*
	Anuñ-çün ḳılmışam güftile pey-vend Ki dīvāne yaraşmaz bī-resen bend	*Divan'a ipsiz bend yakışmadığı içinsözle birleştirmiştim, bağlamıştım.*
	Nāṣībümdür ezelden bī-nevāluḳ Ḳadīmīdür anuñla āşināluḳ	*Nasipsizlik benim ezelden nasibimdir; onunla (olan) dostluğum (çok) eskidir.*
	Yüzümle gözlerüm nāḳd-i revāndur Velī ol sīm ü zer baña ziyāndur	*Yüzümle gözlerim geçer akçedir, ancak o gümüşve altın bana ziyandır.*
180a	Benüm cānānile ḥālüm ʿacebdür Firāḳında ḳamu rüzum çü şebdür	*Sevgiliyle benim halim şaşılacak bir tarzdadır. Ayrılığında, bütün gündüzlerim gece gibidir.*
3865	Baña gösterme ey meh-ru ferāġuñ Iraġ itme kenārumdan çerāġuñ	*Ey ay yüzlü bana vaz geçmeni gösterip yanımdan kandilini uzaklaştırma.*
	Ġam-ı hecrüñde çoḳ gördüm melālüñ Velī göñlüm ricā eyler viṣālüñ	*Ayrılığının derdinde çok üzüldüm, ancak gördüm ki, sana kavuşmam yaklaşıyor.*
	Sürür-ı vaṣluña irmek diler dil Ġamuñ defterlerin dürmek diler dil	*Gönül sana kavuşma mutluluğuna ulaşıp derdinin defterlerini kapatmak ister.*
	Düşürdüñ gözden üftāde faḳīri N'ola vaṣluñ olursa dest-gīri	*Düşkün fakiri gözden düşürdün; senin vuslatının elinden tutan olsa ne olur?*
	Çü gördüm ṭalʿatüñ fālını rūşen Ḫasen gördüm bu fālı ṭutdum aḥsen	*Yüzünün falını aydınlık görünce, bu falın (kendim için) iyi olduğunu düşünerek en iyi bir şekilde tuttum.*
3870	Olursa gerçek ol fāl-ı mübārek Zihī vaḳt-i ḫoş u ḥāl-i mübārek	*O uğurlu fal gerçekleşirse, ne güzel vakit ve ne kutlu bir durum (olur)!...*
	İrişüb tārek-i gerdūna ḳadrüm Firāz-ı pāye-i ʿarş ola ṣadrum	*Kudretim, feleğin kulesine ulaşıp tahtım, arşın en yerinde olsun.*
	Ḫudāyā ben ḳuluñ āsūde-ḥāl it Ḫuceste-ṭāliʿ ü ferḫunde-fāl it	*Ey Tanrı'm, ben kulunu mutlu et, uğurlu talihli ve kutlu fallı yap.*
	Müyesser ḳıl baña vaṣl-ı nigārı Yüz ü gözden ṣaḳın ol gül-ʿiẕārı	*Bana sevgiliye kavuşmayı nasip et, o gül yanaklıyı yüzden ve gözden sakın.*
	Beni hicrānile bīmār ḳılma Dil-i şūrīdeyi ġam-ḫvār ḳılma	*Beni ayrılıkla hasta etme; çılgın gönülü gam çekici yapma.*

180b 3875 Naṣīb itdüñ çü ʿışḳile cevānī — *Aşkla gençlik nasip ettin, sonsuz mutluluk (da) nasip et.*
Müyesser ḳıl şafā-yı cāvidānī

Göñül Yaʿḳūbını ḳurtar miḥenden — *Gönül Yakubu'nu sıkıntılardan , beni üzüntüler*
Ḫalāṣ eyle beni beytü'l-ḥazenden — *evinden kurtar.*

Züleyḫā-veş beni ḳadre irişdür — *Beni, Züleyha gibi kudretli kıl, Mısır'ın Yusufu'nun*
Cemāl-i Yūsuf-ı Mışra yetişdür — *güzel yüzüne kavuştur*

Çü sūz-ı Mihseti yaḳdı cihānı — *Mehseti'nin ateşi yakınca, cānı (da) yanan ateşe*
Düşürdi āteş-i sūzāne cānı — *düşürdü.*

Çü düşdi cānına Pervīzüñ āteş — *Perviz'in canına ateş düşünce, onu, bela çeken öd ağacı*
Anı yandurdı çün ʿūd-ı belā-keş — *gibi yaktı.*

3880 Didi ey Bārbed oduma şu seb — *"Barbed, bu sıtma ateşi, beni üzerlik otu tohumuna*
Sipend itdi beni bu āteş-i teb — *çevirdi, bu ateşime su serp." dedi.*

Dimezven sāzuñuñ sūzıyla yandur — *"Sazının ateşiyle yandır demiyorum. Beni udunun*
Beni ʿūduñ zülāli-y-ile ḳandur — *soğuk ve tatlı suyuyla doyur (diyorum)."*

Egerçi sāzuñuñ sūzı ʿayāndur — *Gerçi sazının (sesinin) yakıcılığı meydandadır. Ancak*
Velī yanmışlara āb-ı revāndur — *yanmışlar için akarsudur.*

Hemān-dem Bārbed aldı ele sāz — *Barbed hemen sazını eline aldı, gene ciğer yangınından*
Gene sūz-ı cigerden virdi āvāz — *(şarkı) söylemeye başladı.*

Revān idüb bu şiʿr-i vaṣf-ı ḥāli — *Bu, durumu anlatan şiiri söyleyip Şah'ın durumuna göre*
Düzetdi ṭābʿ-ı şāh üzre maḳāli — *sözler sarfetti.*

Ġazel ez-zebān-ı Ḫusrev — *Hüsrev'in dilinden gazel*

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

181a 3885 *Ġamze-i bī-raḥım dün girdiyse ʿāşıḳ ḳanına* — *Acımasız gamze, dün āşıkın kanına girdiyse,*
Uş ġarībine bugün raḥm itdi raḥmet cānına — *işte bugün garibine acıdı, canına rahmet...*

Cānile göstermişüz yārüñ ḳażāsına rıżā — *Sevgiliden gelen kazaya canile rıza göstermişiz,*
Her ne kim gelse ḳaderden ṭurmışuz fermānına — *kaderden ne geldiyse, emrine uymuşuz.*

Ḳılmışuz cismi nişāne kirpigi oḫlarına — *Vücudu, kirpiğinin oklarına hedef yapmışız.*
Virmişüz cānı kemān ebrūsınuñ ḳurbānına — *Canı keman gibi kaşına kurban vermişiz.*

Ḳapusında asmışuzdur hem-çü ḥalḳa cānumuz — *Canımızı, halka gibi kapısında asmışız.*
Başumuz ṭob itmişüzdür ḳaşları çevgānına — *Başımızı kaşlarının çevganına top etmişiz.*

Şerbet-i laʿlüñ göñül derdine dārū dir ṭabīb — *Tabip, dudağının şerbetinin gönül hastalığına*
Derdümüñ derdā ki bir dem irmedüm dermānına — *deva olduğunu söylüyor. Ne yazık ki, bir an olsun derdimin dermanına ulaşamadım.*

3890 Niçe bir cevr eylesün dil derd-mendüñ cānına — *Gönül dertlinin canının ne kadar (daha)eziyet*
ʿĀḳıbet ḳıldı naẓar luṭfile ser-gerdānına — *etsin? Sonunda, lutf edip başı dönmüşüne baktı.*

Meşnevī

Ġazel şaḥbāsınuñ çün irdi dürdi — *Gazel şarabının tortusu ortaya çıkınca, bu mesnevi*
Bu naẓım-ı meşnevī ol dürdi dürdi — *nazmı o tortuyu ortadan kaldırdı.*

Didi bu meşnevīyi çün mey-i nāb — *Bu mesneviyi saf şarap gibi söyleyerek Hüsrev Perviz'e*
İçürdi Ḫusrev-i Pervīze cüllāb — *gül suyu içirdi.*

Didi ey bāġ-ı dilde serv-i āzād — *Dedi (ki); "Ey gönül bahçesindeki uzun ve düzgün*
Şebīh olmaz boyuñ servine şimşād — *servi, boyunun servisine şimşir ağacı benzetilemez.*

Virür ʿışḳuñ cihāne āşināluḳ — *Senin aşkını (bütün) dünya tanıyor, ālem de yüzünden*
Bulur ʿālem yüzüñden rūşenāluḳ — *aydınlanıyor.*

181b 3895 Lebüñ tiryāḳıdur her derde emsem — *Dudağının tiryak otu her zaman ilaçtır, ben de*
Ṣavardum ben daḫı bu derdi emsem — *emseydim bu hastalığı tedavi ederdim.*

Felek ḳaṣruñ melekler pās-pānı — *Gökyüzü (yüceliğindeki) kasrının melekler gece*
Virürsün nūr-ı aʿẓamdan nişānı — *bekçisidir. Büyük nurdan alametler gösterirsin.*

Bulur cennet yüzüñden zīb ü ziynet — *Cennet yüzünden süs ve takı bulur, Boyunun servi*
Boyuñ servi virür ṭūbāya rifʿat — *ağacı,tubaya yükseklik verir.*

Çü dām oldı ezelde zülf-i cānān — *Sevgilinin saçı ezelde tuzak olunca, bu can benin*
Ṭutuldı dāne-i ḫālile bu cān — *danesiyle yakalandı.*

İderse gözlerüñ ger tīr-i bārān — *Gözlerin eğer ok yağdırırsa, ona bu canım siperdir, onun*
Aña bu cān siperdür bende-fermān — *emrinde köledir.*

3900 Dil ü cānum ġamuñla āşināduر — *Canım ve gönlüm senin derdinle tanıştır, arkadaştır.*
Baña ḳahruñ kerem cevrüñ ʿaṭādur — *Bana kahrın cömertlik, eziyetin hediyedir.*

Göñül şanma ki ḳahruñdan uşana — *Sanma ki, gönül kahrından usanır veya vücudumu.*
Ya cevrüñden tenüm are uşana — *eziyetinden perişan olsun.*

Çeker göñlüm ġamuñ bārın ölince — *Gönlüm, verdiğin) derdin yükünü ölene kadar, vücudum*
Tenüm ḳayġularuñ ṭoprāġ olınca — *kaygılarını toprak oluncaya kadar çeker.*

Müdām it nāzuñı ey serv-i ḫoş-nāz
Ki ʿādetdür ezelden ḫūblara nāz

Ey nazlı servi, nazını devamlı yap ki, güzellere naz ezelden (beri) ādettir.

Göñül nāzuñ çeker çün nāzenīnsün
N'ola pür-nīşiseñ ṣāf engübīnsin

Madem ki nazlısın, gönül nazını çeker. (Sen) saf balsın; zehir doluysan ne olacak?

3905 Ġaraż gencise mārından ḳayurma
Gül-i verdise ḫārından ḳayurma

Amaç hazineyse yılanından, gülise dikeninden saklama.

182a Çü bezmüñde ezelden bāde-nūşam
Ḫum-ı mey bigi pür-cūş u ḫurūşam

Eğlence meclisinde içkiyi ezelden içmişim gibi şarap küpü gibi kaynayıp taşıyorum.

Bu şevḳile nice ḫāmūş olam ben
Gerekdür kim bugün pür-cūş olam ben

Bu heyecanla ben nasıl susayım? Bugün coşkulu olmam gerekir.

Cemālüñ gül-şenin idüb temāşā
Olam bülbül bigi ḫandān u gūyā

Güzel yüzünün gül bahçesini seyredip bülbül gibi gülüp konuşayım.

Şeker-güftār olub çün ṭūṭī-yi Hind
Yiyem ḫalvā-yı şīrīnüñ olam rind

Hind papağanı gibi, şeker sözlü olup tatlı helvanı yiyerek rind olayım.

3910 Velī çoḳdur ḳuṣūrum ḫażretüñde
Şefīʿümdür gözüm yaşı ḳatuñda

Senin katında kusurum çoktur ama gözyaşım şefaatçimdir.

Yoluñda ḫanum eksüklük çoġ itdüm
Ḫaṭā idüb yaramaz yola gitdüm

Sultanım, yolunda çok eksiklik yaptım, hata yapıp kötü yola gittim.

Güneh-kāram bugün aʿẕāre geldüm
Saña ʿöẕrile istiġfāre geldüm

Günahkarım, bugün özürler (dilemeye) geldim. Sana özürle af dilemeye geldim.

Kerem göster şehā ʿafv it günāhum
Ḳabūl eyle ḫaṭāmuz pādişāhum

Ey Şah, kerem et günahımı affet. (Bizi) hatamızla kabul et padişahım.

Ḫaṭādur ḳullaruñ resm-i ḳadīmi
Gerek mevlīlerüñ luṭf-ı ʿamīmi

Kulların (en) eski geleneği hata (yapmaktır). Efendilerinse yaygın lutfu gerekir.

3915 Bugün Īrān-zemīne pādişāham
Dimezven ṭapuña ammā ki şāham

Bugün İran ülkesini padişahıyım, ama "(Senin) katına padişahım." demiyorum.

Egerçi Ḫusrevem şāh-ı be-nāmem
Eşigüñde velī kem-ter ġulāmem

Gerçi Hüsrevim, namlı Şāh'ım, ancak (senin) eşiğinde zavallı köleyim.

182b Benüm faḫrüm saña ḳul olduġumdur
Bāña dirlük yoluñda öldügümdür

Benim iftihar ettiğim (şey), sana kul olduğumdur. Benim için dirilik uğrunda ölmemdir.

Gel imdi şimdiden girü keremden
Şafālar sür bizümle gic geçenden

Gel şimdi, bundan sonra kerem edip bizimle safanı sür, geçmiş (şeyleri) unut.

Bilürsin kim cihān bir reh-güẕerdür
Gider ṭurmaz bu nās ehl-i seferdür

Bilinsin ki, dünya (gelip geçilen) bir yoldur. Bu insanlar yolcudurlar, durmaz giderler.

3920 Ḥaḳīḳatde cihān dār-ı ḳafesdür
Derāzīde bu ʿömrüñ bir nefesdür

Hakikatte cihan kafestir, ömrünü ölçüye vurursan, bir nefestir.

Ḳamu ʿömrüñ günüñ eyyām-ı ġamdur
Ġanīmet gör bu vaḳti dem bu demdür

Bütün ömrün, günlerin gam günleridir. Bu zamanı ganimet bil, zaman bu zamandır.

El irdükce ḥużūr eyle şafā sür
Mey-i şādī-y-ile dilden ġamı sür

Elin yettiğince, dinlen safa sür; gönülden gamı, mutluluk şarabıyla sür, uzaklaştır.

Bu lü'lü dehrile itme degişme
Ziyāndur nesneye naḳdi degişme

Bu inciyi dünyayla takasa girişme, nesneyle nakdi değişmek ziyandır.

Benüm bigi niçe olsun degül ġam
Cihān içre sen ol pāyende ḫurrem

Benim gibi birçok (kişi) olsun, gam yemem, üzülmem; dünyada sen mutlu ol.

3925 İrerse ʿömrümüñ bāġı ḫazāne
Ne ġam ḳalsun bahāruñ cāvidāne

Ömrümün bağı sonbahara ulaşsa da, dert değil; senin baharın ebedi kalsın.

Olursam ʿışḳum içinde melāmet
Cihān içre ḳalasın sen selāmet

Aşkımın içinde ayıplanır bir duruma gelirsem, sen dünyada, sağ selamet kal.

Çü şaldı Bārbed āfāḳe āteş
İçürdi cānlara şaḥbā-yı bī-ġış

Barbed, ufukları ateş vererek, canlara tortusuz şarap içirdi.

183a Şarāb-ı rūdile mest oldı cānlar
Eridi odile tende revānlar

Canlar şarap gibi udla sarhoş oldular;müziğin ateş gibi etkisiyle vücutlardaki ruhlar eridi.

Nigārīne çün āteş eyledi kār
Eritdi cānını zer bigi ol nār

Şirin'e ateş tesir edince, canını altın gibi eritti.

3930 Mecāli ḳalmayub ḳıldı fiġānı
Boyadı Ḫusrevi āhı duḫānı

(Tahammül etmeye) gücü kalmayıp feryad etti; āhının dumanı Hüsrevi sardı, kapladı.

Çün işitdi nigāruñ āhını şāh
Bir āh itdi ki yandı taḫt u der-gāh

Şah, Şirin'in āhını işitince (öyle) bir āh etti ki, taht ve otağ yandı.

Nigārīn niçe kim olurdı nālān
Şehen-şeh de ḳılurdı āh u efġān

Şirin ne kadar ağlayıp inlese, Şahlar Şahı da (o kadar) ah ve feryat ederdi.

Nigārīn āh idüb iñlerdi çün çeng
İderdi āhına Ḫusrev de āheng

Şirin çeng gibi āh çekerek inlerdi; Hüsrev de (onun āhına eşlik ederdi.

Ṣadālardan cihān yanḳulanurdı
Bu rāzı bilmeyen yanḳu ṣanurdı

(Bu) seslerden cihan yankılanırdı. Bu sırrı (işin aslını) bilmeyenler (de bunu) yankı sanırdı.

Nigārīni görür Şābūr-ı nāḳḳāş
Ki rāzını cihāna eyledi fāş

Nakkaş Şabur görür ki, Şirin sırrını (bütün) dünyaya duyurmuş.

Şehe ʿarż eyledi ol demde Şābūr
Şehen-şeh de bu ḫalḳa virdi destūr

Şabur, o anda, (bu durumu) Şah'a anlattı. Şahlar Şahı da (orada bulunan) halka (çıkmaları için) izin verdi.

Çü şāhuñ ḳalmadı ṣabra mecāli
Dükendi ṭāḳati teng oldı ḥāli

Şāh'ın sabr etmeye gücü kalmadığı, gücünün tükendiği ve daraldığı için

Yüridi lā-cerem ḫar-gāha ṭoġru
Çü ḫūrşīd-i münevver māha ṭoġru

Tereddüt etmeden, aydınlık güneşin aya doğru (yürümesi) gibi, otağa doğru yürüdü.

183b İlerü yüreyüb Şābūr-ı hem-rāh
Nigārīn[i] öñürdü ḳıldı āgāh

(Şirin'in) yoldaşı (olan) Şabur, ileri yürüyüp Şirin'i önceden haberdar etti.

Dide ivme yirüñ bekle ḳarār it
Şehen-şeh dāmuña düşdi şikār it

(Ona) dedi (ki); "Acele etme, yerinde durup bekle, Şahlar Şahı tuzağına düştü, (onu) avla.

Daḫı şimdi yetişdüñ sen murāde
Bülend olur senüñ ḳadrüñ ziyāde

Sen muradına daha şimdi ulaştın. (Bundan sonra) senin değerin daha artar.

Getürme göñlüñe sehvile ḳorḳu
Saña şimden-gerü māhā ne ḳayġu

Ey ay (yüzlü), gönlüne kazara korku getirme; bundan sonra senin için ne kaygı (var)?

Resīden-i Ḫusrev u Şīrīn be-yek-dīger *Hüsrev ve Şirin'in birbirlerine ulaşmaları*

Der-i ḫar-gāhı açdı çünki Şābūr
Şehe ḳıldı tecellī Ṭūr-veş nūr

Şabur otağın kapısını (kanadını) açınca, Şah'a Tur dağı gibi ışık tecelli etti.

Hezār iʿzāzile ol serv-i semīn
Yüridi Ḫusreve ṭoġru şeh-āyīn

O değerli selvi, binlerce sevgi ve saygıyla, büyük bir törenle Hüsrev'e doğru yürüdü.

Gözini süzerek oynadaraḳ ḳaş
Şehen-şāhuñ ayaġında ḳodı baş

Gözünü süzüp kaşını oynatarak Şahlar Şahı'nın ayağına baş koydu.

Çü şāhuñ devleti ayaġa geldi
İnüb gökden hümāsı aġa geldi

Sanki Şah'ın devleti ayağına, gökteki hüma kuşu (da) inip ağına geldi.

	Ṭuzaġına düşüb āhū-yı Çīnī Şehüñ şādile ṭoldurdı içini	*Çin ceylanı tuzağına düşüp Şah'ın içini mutlulukla doldurdu.*
	Çü devlet ṭīrini yanında gördi Saʿādet başını pāyında gördi	*Sanki devlet okunu yanında, mutluluk başını ayağında gördü.*
184a	Ayaġından o servi ḳaldurub şāh Beline girdi ol demde şehen-şāh	*Şahlar Şahı, o anda o servi ağacını (Şirin) ayağından kaldırıp elini beline doladı.*
3950	Der-āġūş eyleyüb muḥkem ṣarıldı Şikeste ḫāṭırı şāhuñ ṣarıldı	*Kucaklayıp sımsıkı sarıldı. Şah'ın kırık gönlü sarıldı, tedavi edildi.*
	Şehen-şeh ḫoş görüb ḥürmetler itdi Nigārīn de şehe ʿizzetler itdi	*Şahlar Şahı (Şirin'i) hoş görüp saygı gösterdi; Şirin de Şah'ı yüceltip saygı gösterdi.*
	Biri birine ʿarż itdi maḥabbet İderlerdi hezār ikrām u raġbet	*Birbirlerine sevgilerini sunarak binlerce ikram eder ve birbirlerini isterlerdi.*
	Çü girdi pençe-i şīre ol āhū Ya düşdi çengine bāzuñ çü ṭīhū	*O ceylan aslanın veya çil kuşu gibi doğanın pençesine düştü.*
	Şehi şanmañ ki Şīrīne ṭoyaydı Anı bulsaydı cānına ḳoyaydı	*Sanmayın ki Şah, Şirin'e doyabilirdi; onu bulsaydı canına koyardı.*
3955	Nigārīnüñ düşüb göñline ʿillet Görür Şīrīni Ḫusrev ekşi ṣūret	*Şirin'in gönlüne bir hastalık düşüp, Hüsrev Şirin'i suratını ekşitmiş (bir halde) görür.*
	Bu ṣūretden çeker ġāyet melālet Ki bu demde neden düşdi bu ṣūret	*Bu surattan (dolayı), "Bu anda bu suratı ekşitmenin sebebi ne?" diye çok üzülür.*
	Çü bu ṣūret göründi şāha mestūr ʿAyān itdi anuñ sırrını Şābūr	*Bu surat Şah'a örtülü göründüğü için, Şabur onun sırrını açığa vurdu.*
	Didi ḳorḳar ki nā-geh şīr-i ser-mest Ura dürc-i cevāhir mührine dest	*(Ona) dedi (ki): "Korkar ki, sarhoş aslan mücevher kutusunun mührüne el atar."*
	Ola şimden-gerü maʿlūmı şāhuñ Ḫusūfına sebeb budur bu māhuñ	*Şah bundan sonra bu ay (yüzün) tutulmasının sebebinin bu (olduğunu) bilsin.*
184b 3960	Murādını çü māhuñ bildi Pervīz Geçürdi māhını ol varṭadan tīz	*Perviz, ay (yüzlünün) muradını anlayınca, hemen onun o uçurumdan geçirdi (endişesinden kurtardı).*
	Nigārile idişdi ʿahd ü pey-vend O pey-vend üstine çoġ itdi sevgend	*Şirin'le anlaşıp sözleşti. O sözün üzerine çok yemin etti.*

Ki olmayınca erkānile āyīn
Ara yirde ḳılınmayınca kābīn

Ki, ādet ve gelenekler yerini bulmayıp arada nikāh kıyılmayınca,

Şehen-şāh itmeye ol dürri süfte
Ṭura mühriyle ġonce nā-şüküfte

Şahlar Şahı o inciyi delmesin, gonca açılmamış (olarak) mührüyle dursun.

Bu ʿahdi işidüb şād oldı Şīrīn
Ḥużūrile oturdı ol nigārīn

Şirin bu sözü işitip mutlu oldu (ve) huzurla oturdu.

Gülüb gül bigi şād oldı açıldı
Dehānından gene dürler ṣaçıldı

Gül gibi gülüp mutlu oldu, açıldı. Ağzından gene inciler saçıldı.

Bayaġı bigi ṭatlu oldı Şīrīn
Zebānından aḳıtdı şehd ü şīrin

Şirin, eskisi gibi tatlı oldu; dilinden bal ve süt akıttı.

Gene başladı şūḫ olmaġa çeşmi
Gene ol cādū añdı nāz u ḫışmı

Gözü, gene şuh olmaya başladı. O cadı gene nazı ve öfkeyi andı.

Gene düşdi özi ʿayyārluġa
Getürdi ṭurrasın ṭarrārluġa

Gene kendisi dolandırıcılığa düştü. Kâkülünü yankesiciliğe başlattı.

Gene ol ġamzeler yaġmācıluġa
Gene başladılar ġavġācıluġa

O gamzeler gene yağmacılığa, kavgacılığa başladılar.

Gene yād eyledi ḳaddi ḫırāmı
Giderdi serv ṭūbīden ḳıyāmı

Boyu, gene salınıp yürümeyi hatırladı, Servi Tuba'dan ayakta durmayı kaldırdı (servi, Tuba'nın ününü yok etti.).

185a Gene ʿarż eyledi kā'küllerini
Düşürdi ayaġa sünbüllerini

Gene kâküllerini gösterip sünbüllerini (saçların) ayaklarına kadar uzattı.

Çü Pervīze inandı ol dil-ārām
Özin teslīm idüb oldı şehe rām

O gönül alıcı, Perviz'e inanınca, kendisini teslim edip Şah'a boyun eğdi.

Pür eyledi revān ol laʿl cāmı
Şehe nūş itdi Şīrīn dōst-ı kāmı

O (lâl gibi kırmızı dudaklı Şirin) gitti. Kadehi doldurdu. Şirin Şaha mutluluk sevgisini (dostluk kadehini) içirdi.

Şehen-şeh de yeyüb nuḳl-ı şekerden
Pür itdi aġzını cüllāb-ı terden

Şahlar Şahı da şeker mezesinden yiyip, ağzını taze gül suyundan doldurdu.

Girüb derdi gülistān güllerini
Ḳoḫuladı biraz sünbüllerini

Girip gül bahçesinin güllerini topladı, biraz (da) sünbüllerini kokladı.

Virürdi ḫüsninüñ bāġına ābı
Dererdi sīb ü şeftālū vü ābī

Güzelliğinin bağına suyu verip, elma, şeftali ve ayva toplardı.

Severdi çün nigārīni gönülden
Şehen-şeh nergisin ırmazdı gülden

Şahlar Şahı Şirin'i gönülden sevdiği için nergis (baygın) gözlerini gülden uzaklaştırmazdı.

Gehī būs u kenāridi geh āġūş
Olurlardı iki şeh düş-ber-düş

Bazen öpüşür, bazen kucaklaşırlardı. İki şah omuz omuza verirlerdi.

Ṣıġardı sāᶜid-i sīmīnini māh
Ṭolardı Ḫusrevüñ boynına her gāh

Ay (yüzlü) her zaman gümüş kolunu sıvayarak Hüsrev'in boynuna dolardı.

3980 Ṣunardı ṭoldurub altun ayaḳlar
Virürdi aġzına laᶜlīn ṭuṭaḳlar

Altın kadehler doldurup sunar, ağızına lāl renkli dudaklar verirdi.

Gehī māżīden olurdı ḥikāyet
Geçerdi arada şükr ü şikāyet

Bazen maziden bahsedilir aralarında teşekkür ve şikāyete (dāir sözler) geçerdi.

185b Cihān aḥvālini añlarlaridi
Bu ḥāl-i vaṣla şükr eylerleridi

Dünyanın hālini bilir, bu kavuşma anına şükr ederlerdi.

Gehī müstaḳbelüñ tedbīri-y-idi
Velī ẓāhir Ḥaḳuñ taḳdīri-y-idi

Bazen gelecek (hakkında) düşünürlerdi. Ancak görünen Hakk'ın takdiriydi.

Bu ḥālile oturdılar yedi gün
Velī ᶜayş itdiler her gün dün ü gün

Bu durumda, yedi gün oturdular, ancak her gün, gece gündüz yiyip içip eğlendiler.

3985 Arasın kesmeyüb hafta tamāmı
Dün ü gün ḳıldılar ᶜayş-ı müdāmī

Bir hafta boyunca ara vermeksizin gece gündüz devamlı yiyip içip eğlendiler.

Velī ᶜahd üzre-y-idi bunca ṣoḥbet
Tamāmı-y-ile olmamışdı vuṣlat

Ancak bu sohbet, sözleşme sınırları içerisindeydi, tam anlamıyla kavuşmamışlardı.

Yedinci gün nigārīne didi şāh
Ṭulūᶜ eyle gene burcuñda ey māh

Yedinci gün Şah Şirin'e "Ey ay (yüzlü) gene burcunda doğ (yüksel)." dedi.

Ḳarār eyle bitince ᶜars u āyīn
Aramuzda olınca ᶜaḳd ü kābīn

Aramızda nikah ve sözleşme yapılıncaya, düğün ve tören bitinceye kadar bekle.

Nigār ol dem ṭurub ḳaṣrına gitdi
Şehen-şeh de yüzin taḫtına ṭutdı

O zaman Şirin kalkıp kasrına gitti, Şahlar Şahı da tahtına yöneldi.

Kūc-kerd-i Ḫusrev be-Medāyin

Hüsrev'in Medāyin'e göç etmesi

3990 Seḥer-geh kim bu bād-ı ṣubḥ-gāhī
Götürdi rūy-ı gerdūnda[n] siyāhı

Sabahleyin bu sabah rüzgārı, feleğin yüzünden karalığı kaldırdı.

	Şeh-i ḫāver çü debrendi yirinden Siyāh-ı Zengi ḳaldurdı yirinden	*Doğunun şahı yerinden hareket edince, Zengi siyahını yerinden kaldırdı.*
186a	Bezendi gine bu fīrūze eyvān Ḳuruldı şāh-içün çetr-i zer-efşān	*Bu fīrūze renkli eyvan yine süslendi, Şah için altın saçan (altınlarla süslenmiş) bir çadır (otağ) kuruldu.*
	Seḥerden ṭurdı göc itdi şehen-şāh Medāyinden yaña ṭutuldı ḫar-gāh	*Şahlar Şahı seher vakti kalkıp göç etti. Otağ, Medāyin tarafına doğru hareket etti.*
	Gidüb taʿcīlile şāh-ı yigāne Medāyin taḫtına irdi şehāne	*Biricik Şah, aceleyle gidip şahlara yakışır bir şekilde Medayin tahtına ulaştı.*
3995	Geçüb taḫtında oturdı muḳarrer Cihānı dādile ṭoldurdı yekser	*Geçip kararlı (bir şekilde) tahtına oturdu; cihanı tamamen adaletle doldurdu.*
	Iraġ oldı çü şehden zaḥmet-i rāh Şurūʿ itdi dügün tedbīrine şāh	*Şah yol yorgunluğunu üzerinden atınca, düğün hazırlıklarına başladı.*
	Meger bir gün gene bu zāl dünyā ʿArūs olub düzetdi ʿars-ı zībā	*Meğer bir gün bu kocakarı dünya, gelin olup güzel bir düğün yaptı.*
	Sefīd-i āc ṣabāḥ itdi yüzin aġ Iraġ oldı yüzinden kisvet-i zāġ	*Fildişi beyazı sabah yüzünü ağarttı; yüzünden karga görüntüsünü uzaklaştırdı.*
	Urundı başına tāc-ı zerini Kemāliyle daḳındı zīverini	*Başına altın tacını takıp bütün takılarını takındı.*
4000	ʿArūs olmaġa düzündi ḳuşandı Ḳızıl yaşmaġını gine yaşındı	*Gelin olmak için giyinip kuşandı; gene kızıl yaşmağını (örtüsünü, duvağını) örtündü.*
	Geçen günler degüldür gün bugündür Kişi ṣaġ olıcaḳ her gün dügündür	*Geçen günler değil, gün bugündür. Kişi sağ olduğu sürece her gün düğündür.*
	Meger bir dün uyanmışidi Pervīz Ḳalan dünlerden öñ ṭurmışidi tīz	*Meğer Perviz, bir gece uyanmış önceki gecelerden daha önce kalkmıştı.*
186b	Seḥer-gehden buyurdı oldı dīvān Derildiler gene der-gāha erkān	*Emretti; divan seher vakti toplandı, ileri gelenler gene huzurda toplandılar.*
	Çü her āyīni yirine yetürdi Şehen-şeh taḫtına geçdi oturdı	*Şahlar Şahı, bütün ādet ve törenleri yerine getirince, geçip tahtına oturdu.*
4005	Muḳarribler ulu begler gelüb heb Oturdı yirlü yirinde müretteb	*Bütün (Şah'a) yakın olanlar, büyük beyler gelip düzenli (bir şekilde) yerlerine oturdular.*

Medāyin mülkinüñ ulularını
Özi ṭoġru yüzi şulularını

Medayin ülkesinin büyüklerini, kendisi doğru, yüzü güzel, yakışıklı olanlarını.

Ḳamu ʿālimler ü ʿāḳillerini
Ḥaḳīm ü fāżıl u kāmillerini

Bütün bilgin ve akıllılarını; faziletli (ve) olgun (insanlarla) düşünürlerini

Ḳamusın cemʿ idüb ol gün şehen-şāh
Bularuñla ṭanışdı bu işi şāh

Şahlar Şahı, o gün hepsini toplayıp bu işi bunlarla görüştü.

Didi şeh-zādedür ʿālemde Şīrīn
Mehīn Bānū şoyıdur ol nigārīn

Dedi (ki); "Şirin, dünyada (bir) şehzadedir, o güzel Mehin Banu'nun soyundandır.

4010 Eser yilden geçer çālāklükde
Aḳar şudan ṭurudur pāklükde

Çabuklukta esen yeli geçer, temizlikte akan sudan durudur, temizdir.

Anasından nice ṭoġdise ol nūr
Gene ol ḥāliledür bikr ü mestūr

O nur anasından nasıl doğduysa, gene o şekilde örtülü ve bākiredir.

Kimesne izine irmiş degüldür
Anuñ mührine dest urmış degüldür

Kimse onun izine ulaşmış , mührüne el vurmuş değildir.

Anı almaḳ dilerven var mıdur yol
Yaraşur mı baña çift olmaġa ol

Onu almayı istiyorum, (bir) yolu var mıdır? O benim eşim olmaya uygun mudur?

187a Bu dānālar didiler cümle ey şāh
Münāsibdür yaraşur mihrile māh

Bu bilgili (insanlar) dediler (ki); "Ey Şah, güneşle ayın (evlenmesi) uygundur, yakışır."

4015 Ḳamusı didiler sābāş u taḥsīn
Ḳarīn olsa mülāyim şāha Şīrīn

Hepsi çok takdir ederek "Şirin Şah'a yakın olursa, iyi olur." dediler.

Mübārek bād-içün mecmūʿ-ı dīvān
Duʿālar ḳıldılar şāha firāvān

Bütün divan bu kutlu olay için Şah'a çok dualar ettiler.

Çü bu ḳavmuñ sözin güş eyledi şāh
Nücūm ehline buyurdı şehen-şāh

Şahlar Şahı bu topluluğun sözünü işitince, müneccimlere

Ki saʿy idüb bulalar ḫayr-sāʿat
Ola ol sāʿat içinde saʿādet

"Çalışıp uğurlu saati bulsunlar ki, mutluluk bu saat içinde olsun."diye emretti.

ʿArūsuñ ḳaydına başlana ol dem
Ola ʿars-ı mübārek sūr-ı ḫurrem

O zaman düğünün hazırlıklarına başlansın. Kutlu düğün mutlu eğlence olsun.

4020 Çün ol didükleri sāʿat bulundı
Bu kār-ı ḫayr içün iḳdām olundı

O dedikleri (hayırlı) saat bulununca, bu hayırlı işe girişildi.

O sāᶜatde hemān başlandı dügün
Ḳamu gencīneler açıldı ol gün

O saatte, düğün, hemen başladı; o gün bütün hazineler açıldı.

Döküldi şu bigi aḳdı ḫezāyin
Boyandı māla ġarḳ oldı Medāyin

Hazineler su gibi dökülüp aktı. Medayin mala boğuldu

Ṣıfat-ı rūz u ᶜarūs-kerden-i Ḫusrev ve ṣıfat-ı ḫezāyin-i ū

Günün tasviri, Hüsrev'in evlenmesi ve onun hazinelerinin tasviri

Şehüñ varidi ṣaḳlanmış çihil genc
Şehen-şāha naṣīb olmışdı bī-renc

Şahlar Şahı'nın (ona) sıkıntı çekmeksizin nasip olmuş, saklı kırk hazinesi vardı.

187b Ḳamu gencīnenüñ varidi adı
Olunmışdı tevārīḫ içre yādı

Bütün hazinelerin adı vardı. (bunlar) tarihler içerisinde anılmıştı.

4025 Birisine dinürdi genc-i bādī
Kimi gāvī kimisi Keyḳubādī

Birisine "bādī" denirdi. Kimisi "gāvī" kimisi "Keykubādī" (idi).

Birinüñ adına dirlerdi kānī
Birisine dinürdi şāygānī

Birinin adına "kānī" derlerdi; birine (de) "şāygānī".

O bādīnüñ ṣorarsañ aṣlını bil
Getürmişdi o genci Ḫusreve yil

O "bādī"nin aslını sorarsan, (anlatayım), öğren; O hazineyi Hüsrev'e rüzgār getirmişti.

Meger kim feṯḥ-i Rūmiçün şehen-şāh
Ḥiṣār itmişidi İstanbulı şāh

Şahlar Şāhı Rum'u fethetmek için İstanbul'u kuşattığında,

İçinde ḳaṣrı itmişidi maḥṣūr
Zebūn olmışdı Ḳayṣer ᶜāciz u ḫᵛār

İçinde sarayı (da) muhasara etmişti; Kayser, aciz ve aşağılık (bir durumda) kalmıştı.

4030 Görür Ḳayṣer ḳaradaṇ bulımaz yol
Ṣürūᶜ eyler deñizden ḳaçmaġa ol

Kayser karadan yol bulamayacağını görünce, denizden kaçmaya çalışır.

Direr Ḳayṣer ḳamu genciyle mālın
Özinüñ ḫalḳınuñ māl ü menālin

Kayser, kendisinin ve halkının bütün hazineleriyle mallarını toplar

Gemīler götürür ḳoyar bu mālı
Girer ḫalḳuñ daḫı cümle ᶜıyāli

Gemiler getirip bu malı yerleştirir. Halkın da bütün aileleri (bu gemilere) binerler.

Gemīnüñ ḥaddi yoġidi ᶜadedsüz
Cihānuñ mālını ḳoymışdı ḥadsüz

Gemilerin sayısı belli değildi, (bunlara) dünyanın malını koymuştu.

Buları gönderür Ḳayṣer öñürdü
Gide bunlar daḫı ardınca kendü

Kayser bunları önden gönderir (ki) kendisi de artlarından gitsin.

188a	4035	Gidemez o gemiyi ḳarşular yil Buları Ḫusreve ṭoġru sürer yil	*O gemiler, rüzgâr karşılarını çıktığı için gidemediler ve Hüsrev'e doğru sürüklendiler.*
		Getürür bunları Şāma virür bād Anuñ-çün dinilür bādī aña ad	*Rüzgar bunları götürüp Şam'a bırakır. Bu yüzden o (hazineye) "bādī (rüzgârla ilgili)" denmiştir.*
		Bu genc-i gāvīnüñ aṣlın ṣorarsañ Anuñ da sırrını bilmek dilerseñ	*"Gāvī hezinesi" nin aslını sorarsan, onun da sırrını bilmek istersen,*
		Meger ol demde bir dihḳān giderdi Varub bir yazıda çiftin sürerdi	*Meğer o zamanlarda bir çiftçi gidip bir ovada çift sürermiş.*
		Giderken çiftinüñ ardınca bī-rāh Ṣabānına geçer bir ḥalḳa nā-gāh	*Yol olmaksızın çiftinin ardında giderken, ansızın sabanına bir halka geçer.*
	4040	Görür ol ḥalḳayı muḥkem ayardur O ḥalḳa bulduġı yiri deberdür	*O, görür (ki) halka yeri sağlam ayırır, yarar; bulunduğu yeri alt üst eder.*
		Ḳazar ol yiri ḳaʿrına irince Yatub diñlenmez ol genci görince	*Orayı dibine ulaşıncaya kadar kazar. O hazineyi görünce yatıp uyuyamaz.*
		Bulur anda nihāyetsüz ḫazīne Kim ol mevżiʿde çoġimiş defīne	*Orada hesapsız hazineler bulur. Orada define çokmuş.*
		İçinde bulınur ṣaṭranc-ı cevher Kimi elmās[436] kimi yāḳūt-ı aḥmer	*İçinde, mücevherden satranç (taşları) vardı. (Bunların) kimi elmas, kimi kırmızı yakuttu.*
		Bulurlar hem daḫı envāʿile zer Yevāḳīt ü leʿālī laʿl ü cevher	*Ayrıca çeşit çeşit altınlar, yakutlar, lâller ve mücevherler buldular.*
	4045	Ḳamusınuñ mübeyyen oldı adı Kimi Şeddādī-y-imiş kimi ʿĀdī	*Hepsinin adı açıklandı. (Bunların) kimi Şeddad'la, kimi (de) Add (kavmiyle) ilgiliydi.*
188b		Çü gāv almış ḥaḳīḳīde ol avı Bu maʿnīden dimişler aña gāvī	*Gerçekte, o avı öküz aldığı için o (hazineye) "gāvī" demişler.*
		Ḳalanın daḫı bunlara göre bil Degül ḥācet ziyāde şerḥ ü taṭvīl	*Daha fazla açıklayıp uzatmaya gerek yok. Geri kalanları da bunlara göre anla.*
		Bu emvāli şehen-şeh ḫarca sürdi Ḳamu gencīnenüñ ḳaydını gördi	*Şahlar Şahı bütün hazineleri hesaba katarak bu malları harcamaya başladı.*

[436] Yazmada bu kelimeden sonra "u" bağlacı geliyor. Vezin gereği bu bağlacı metnimizden çıkardık.

Ṣıfat-ı taḫt-ı Ḫusrev ger der-tevārīḫ-i Ṭab[e]ri meẕkūrest

Her ne kadar Taberi Tarihlerinde zikredildiyse de (burada) Hüsrev'in tahtının özelliği anlatılmıştır.

Düzerler şāha bir taḫt-ı mücevher
Ki mecmūᶜ-ı ṣuver anda muṣavver

Şah'a, mücevherden (öyle) bir taht yaptılar ki, bütün resimler onda çiziliydi.

Bu maḫlūḳuñ ser-ā-ser hey'etini
Ḳamu yazmışlar anda ṣūretini

Baştanbaşa bu yaratılanların şekillerini, görünüşlerini onun üzerinde tamamen çizmişler.

Yazılmış anda ṣūretler mübeyyen
Temāṯīl ü nuḳūşile müzeyyen

Resimler onun üzerinde açıkça ve süslü (bir şekilde) çizilmişti.

Ṭoḳuz çarḫile kevkebler ne kim var
Burūcile ṣevābit necm-i seyyār

Dokuz gökle, ne kadar yıldız varsa; burçlar, gezegenler ve seyyar yıldızlar

Mevālīd-i ṣelaṣe çār-ᶜuñṣur
O taḫt olmış bularuñ naḳşile pür

Mevālid-i selase, dört unsur... O taht (işte) bunların resimleriyle dolmuştu.

Daḫı ḳomışlar anda çoḳ ᶜalāmet
Kim anlardan bilinür ḥāl-i sāᶜat

Ayrıca onun üzerine saatin kaç olduğunu bildiren birçok işaret koymuşlar.

Dinilse naḳşına Çīnī ḫaṭādur
Kim ol āyīne-i gītī-nümādur

O (tahtın üzerindeki) nakışlar için "Çin kökenlidir." dense hata olur. Çünkü o kāinatı gösteren aynadır.

189a Sikender-veş o taḫta geçdi Ḫusrev
Cihān buldı yüzinden ziynet-i nev

Hüsrev, İskender gibi o tahta geçti, cihan, (onun) yüzünden yeni bir süs (güzellik) buldu.

Ḳonuldı kürsiler ṣaġile ṣola
Döşediler döşekler ᶜarż u ṭūla

Sağa sola sandalyeler konuldu, enine boyuna yataklar döşendi.

Velī taḫta yaḳīn dört kürsī-i zer_
Muraṣṣaᶜ cümlesi pür-laᶜl ü cevher

Ancak tahta yakın dört altın sandalye (vardı ki), hepsi, lal ve mücevherlerle süslüydü.

Dime bu kürsiler mihmān-içündür
Ki her birisi bir sulṭān-içündür

Bu sandalyelerin misafirler için olduğunu düşünme; (bunların) her biri bir sultan içindir.

Birinde şāh-ı Çīn oturdı Fāġfūr
Şeh-i Hindī birinde rāy-ı pür-nūr

Birinde Çin hükümdarı Fağfur oturdu. Birinde Hint şahı ışıklı düşüncesiyle oturdu.

Birinde Ḳayṣer-i Rūm-ı[437] tüvānā
Birisinde Bozorg Ümmīd-i dānā

Birinde güçlü Rum Kayser'i, birinde bilgin Bozorg Ümmid (oturdular).

Yemen şāhı şeh-i Mıṣr u şeh-i Şām
Şehüñ ḳulları-y-idi emrine rām

Yemen şahı, Mısır şahı ve Şam hükümdarı Şah'ın emrine tābi kullarıydı.

[437] Bkz. 375. dipnot.

Oturdılar bular da şād u mesrūr
Şehen-şehden velī kürsīleri dūr

Bunlar da mutlu ve memnun (bir şekilde), ancak sandalyeleri Şahlar Şahı'ndan biraz uzak oturdular.

Ṣıfat-ı ḫᵛān-ı zerrīn-i Ḫusrev

Hüsrev'in altın sofrasının tasviri

Bu heft eflāki idinmişdi sufre
Ḫayāl itme bu sözde hezl u sihre

Bu yedi gökleri kendine sofra yapmıştı. Bu sözde alay veya büyünün (olduğunu) hayal etme.

4065 Niᶜam yaġmışdı gökden şanki ḫāke
Erişmişdi semekden tā simāke

Sanki gökden yere nimetler yağmıştı (da) balık burcundan ta başak burcuna ulaşmıştı.

189b Yinür ḳısmı ne kim var baḥr u berde
Luḥūm aṣlı ne-y-ise ḫuşk u terde

Etler, aslında kuru ve tāze nasıl olursa olsun, karda ve denizde yenilen ne varsa,

Müheyyā-y-idi ol ḫᵛānda kemāhī
Ṭoyurmışdı vuḥūş u murġ u māhī

O sofrada bütün vahşi (hayvanlar), kuşlar ve balıklar hazırdı; (bunlarla) nerkesi doyurmuştu.

Anuñ vaṣfın[ı] bilmiş şeyḫden bil
Ṣaġırurdı saña ki peşşeyi pīl

Onun özelliğini (çok şey) bilen ihtiyardan öğren, sanki sivrisineği fil sağardı.

Nice şerḥ eyleye vaṣfını Rıḍvān
Ki çoġidi nāᶜam envāᶜ u elvān

O kadar çok renk renk ve çeşit çeşit yiyecekler vardı ki, Rıdvan bunların özelliklerini nasıl açıklasın?

4070 Şehüñ niᶜmetleri ḫod vaṣf olunmaz
Anuñ şerḥ ü beyānı vaṣfa ṣıġmaz

Şah'ın nimetleri anlatılamaz, onu anlatıp açıklamak (hiçbir) tasvire sığmaz.

Velī biñde birini yād ideyin
Şehüñ rūḥın anuñla şād ideyin

Ancak (bunların) binde birini anarak Şah'ın ruhunu şād edeyim.

Ṭuyūr aḳsāmı olmışdı müheyyā
Tezervidi kimi kim ***menn ü selvā***[438]

Çeşitli kuş (etlerinden yemekler) hazırlanmıştı. (Bunların) bazısı sülün ve kudret helvası, bazısı (da) bıldırcın etiydi.

Kimi keklik güġercīn kimi dürrāc
Kimi tīhū kimi ṭāvūs-ı ser-tāc

Kimi keklik ve güvercin, kimi turaç kuşu; kimi çil kuşu, kimi başı taçlı tavus

Kimi ṭurna kimi ördek kimi ḳaz
Uzatmaġıl sözüñi eyle īcāz

Kimi turna, kimi ördek, kimi kaz; sözünü uzatma, kısa kes.

4075 Ḳulunile geyik ṭafşan ᶜadedsüz
Baḳar cāmūsile çoġidi ḥadsüz

Sayısız tay ile geyik (ve) tavşan, inek ve camış hesapsızdı, çoktu.

---

[438] Menn ü selvâ وانزلنا عليكم المن والسلوى Üzerlerine kudret **helvası ve bıldırcın eti** indirdik. Kur'ân-ı Kerim, Bakara, 2/57; Aʿraf, 7/160; Tâhâ, 20/80.

	Ḳuzunuñ yaḫnīsi-y-ile kebābı Bilinmezdi keçi ḳoyun ḥisābı	*Kuzunun yahnisi ve kebabı; keçi ve koyunun hesabı bilinmezdi.*
190a	Kebābidi bularuñ baʿżı yaḫnī Dırāzında sözüñ olmaya maʿnī	*Bunların bazısı keba, bazısı (da) yahniydi. Sözün uzun (olanında) mana olmaz.*
	Ṭaʿam-ı ḫāṣını şāhuñ diyeyin Nice bişdügini şerḥ eyleyeyin	*(Şimdi) Şah'ın özel yemeğini (ve) onun nasıl piştiğini anlatayım:*
	İki gözi çaḳır ḳulun bulurlar Ḳoyun südiyle perverde ḳılurlar	*İki gözü çakır (olan bir) tay bulurlar, (onu) koyun sütüyle beslerler.*
4080	Anuñ-çün bir gümüş tennūr düzerler Gül-āb u misk ü ʿanberle bezerler	*onun için bir gümüş fırın hazırlarlar, (onu) gül suyu, misk ve anberle kokulandırırlar.*
	Yaḳarlar ḥīme bigi ṣandal u ʿūd Boyanur cānına çarḫuñ çıḳan dūd	*Kütük gibi sandal ve öd ağacı yakarlar, (öyle ki) çıkan duman gökyüzünü kaplar.*
	Cevāhirler ki virür ḳuvvet [ü] ḳūt Ten ü cāna miṣāl-i lal ü yāḳūt	*Vücuda ve cana lāl ve yakut gibi kuvvet ve uğur veren mücevherleri,*
	Buları un idüb dökerleridi Nemek bigi aña ekerleridi	*Un haline getirip tuz gibi ona ekerlerdi.*
	Degüldi ʿādeti miṣḳāl-i cevher Ṣaçarlardı aña baṭmāndan ekṣer	*Mücevherleri miskalle ölçmek ādeti değildi, ona genellikle batmanla saçarlardı.*
4085	Tenūrile getürürlerdi anı Şehüñ öñinde ṭoġrarlardı anı	*Onu fırınla getirip Şah'ın önünde doğrarlardı.*
	Bir iki loḳma şāh andan yiridi Gene mihrile ḳalduruñ diridi	*Şah, ondan bir iki lokma yer, şoñra öfkelenmeden "Kaldırın" derdi.*
	Su'āl ehli ki şāh anı görürdi Anı ālātile aña virürdi	*Şāh dilencileri görür, onu (kebabı) kabıyla kacağıyla onlara verirdi.*
190b	Anuñ miṣli gene biryān-ı nādir Ṣabāḥ olınca eylerlerdi ḥāżır	*Onun gibi (bir) eşi bulunmaz kebap da sabah olunca hazırlarlardı.*
	Bunı ṣanma ki ʿürs-içün olaydı Şehüñ şīlānile dāyim bileydi	*Bunu nikāh için oldu sanma, Şah'ın sofrası her zaman böyleydi.*
4090	Ṭaʿam-ı ḫāṣidi Pervīz şāhuñ Müdām işi-y-idi ol pādişāhuñ	*Perviz Şah'ın özel yemeğiydi, o padişahın devamlı işiydi.*

Bu söz yuḳarıda dinilmişidi
Şehüñ vaṣfıyla ẕikr olunmış-idi

Bu söz yukarıda söylenmişti, Şah'ı anlatırken bahsedilmişti.

Bunuñ yanına envāᶜ-ı ġarāyib
Nefāyisden nihāyetsüz ᶜacāyib

Bunun yanına çeşit çeşit gariplikler (ilginç yemekler), sayısız acayip, nefis (yemekler)

Kimi zerde kimi dāneyle tutmac
Kimi mavtancana buġrā vü zünnāc

Kimi zerde, kimi dāne ile tutmaç. Kimi mavtancana (< mavta cangali (?), deve (eti) ve zünnac (bumbar)

Muḥallebī-y-ile Me'mūnī zırvā
Ṭavuḳ şorbāsı ḳolḳazı müheyyā

Muhallebiyle Me'mūnī zırva, tavuk çorbası ve kolkazı hazırdı.

4095 Kimi nārdenk ü kim aş-ı başaldı
Kimi ḥalvā-y-ile ṣāfī ᶜaseldi

Kimi pekmez, kimi soğanla (yapılan) yemekti. Kimi helva ve saf baldı.

Bularuñ gibi envāᶜ-ı niᶜamlar
Çekilürdi şehe ḫᵛān-ı keremler

Bunlar gibi türlü türlü nimetler, Şah'a cömertlik sofraları kurulurdu.

Çanaġile ṭabaḳ tebsī ṣaḥanlar
Baḳır ḳısmı degül heb sīmidi zer

Çanak, tabak, tepsi ve sahanlar bakır değil, hepsi altın ve gümüştendi.

Kimüñ öñine ḳonsa ol yemekden
Ḫalāṣ eylerdi ol şaḫṣı emekden

Kimin önüne o yemekten konsa, o kişiyi yorgunluktan kurtarırdı.

191a Ṭoyururdı işini bitürürdi
Ṭaᶜāmın yir de ḳābın götürürdi

Doyururdu, işini bitirirdi. Yemeğini yer kabını götürürdü.

4100 Bu resmidi o devrüñ şehlerinde
Ḳonulmışdı bu ᶜādet içlerinde

Bu, o devrin sultanlarının ādetiydi, bu ādet içlerinde yerleşmişti.

Velī āḫir bu esbāb oldı żāyiᶜ
Ḫudā taḳdīrine olmadı māniᶜ

Ancak sonunda bu şartlar ortadan kaybolup Tanrı'nın takdirine engel olamadı.

Şeref virür kişiye luṭfile cūd
Velī bulmaz vücūd olmasa mevcūd

Lutfu ve cömertlik kişiye şeref verir, ancak var olmasa ortaya çıkmaz.

Kerīm olur kişi olsa der-āmed
Olur müflislerüñ sīmāları bed

Kişinin geliri olunca, cömert olur. Müflislerin suratları asık olur.

Baḫāruñ cūdıdur ebrüñ ḥayātı
Anuñ feyżiyledür arżuñ nebātı

Bulutun hayatı baharın cömertliğidir. Yeryüzünde bitkilerin (yetişmesi) onun bereketiyledir.

4105 Bu begler kim alurlar meks ü bācı
Gelür her mülküñ anlara ḫarācı

Bu beyler ki, öşür vergisi ve bac alırlar, her memleketin haracı onlara gelir.

Kimin daḫlī bigi ḫoş-ḫarc iderler
Kimin gencīnelerde derc iderler

Bazısını yetkililer gibi hoşça harcarlar. Bazısını da hazinelere koyarlar.

Gerek kim ideler ol mālı īṣār
Ve ger ne ḫod alurlar çār u nā-çār

O malı saçmaları gerekir, aksi halde zorunlu olarak (onu) alırlar.

Gerekdür şehlere cūd u seḫāvet
Yaraşmaz mümsike mülk ü ᶜimāret

Şahların cömert olması gerekir. Cimriye mülk ve bina yakışmaz.

Çün olur ᶜāḳıbet her ḳapu yapuḳ
Gerekdür şehlerüñ ḳapusı açuḳ

Sonuçta her kapı kapanır, (ancak) şahların kapısının açık olması gerekir.

191b 4110 İlencile kişi cemᶜ eylese genc
Olur gencīneler āḫir aña renc

Kişi bedduayla hazine toplasa, hazineler sonunda ona yük, sıkıntı olur.

Āverden-i Ḫusrev Şīrīn-rā be-devlet -ḫāne-i Medāyin

Hüsrev'in Şirin'i Medayin sarayına getirtmesi

Nigārīne şehen-şāh idüb iᶜzāz
Cihāzını düzetdi ḫūb u mümtāz

Şahlar Şahı Şirin'e saygı göstererek çeyizini güzel ve seçkin (bir şekilde) hazırladı.

Buyurdı deh-hezār esb-i revende
Muraṣṣaᶜ tāzīler çāpük devende

Emretti: on bin yürük, süslü, süratli at

Şütür de deh-hezār ammā civān-sāl
Ayaḳları muraṣṣaᶜ cümle ḫalḫal

On bin de deve, ama genç ve hepsinin ayakları halhallarla süslü.

Daḫı on biñ ḳatır merġūb şeb-reng
Ki dorı yüriyişleri ḳılar leng

Ayrıca on bin gece renkli, güzel katır (öyle katırlar) ki, yürüyüşleri doru atı topal yapar.

4115 Hezār ola ḳız oġlan nār-pistān
Ki her biri çerāġ-ı büt-perestān

Nar göğüslü bākire kızlar (da) binlerce olsun. (Öyle kızlar) ki, her biri put perestlerin kandilidir.

Daḫı biñ nāzenīn mihr-i[439] ḳabā-püş
Ḳamu zerrīn külāh u ḥalḳa-der-güş

Ayrıca hepsi altın külahlı, kulakları küpeli (emre amade) bin (tane) kaftan giymiş, güneş.

Ṭavarlaruñ yüki cümle cevāhir
Daḫı miskile ᶜanber ᶜūd vāfir

Binek hayvanlarının yükü tamamen mücevherlerle bolca misk anber ve öd ağacıydı.

Bile gitmişdi on biñ ulu ḫatun
Ḳamu şīrīn-şemāyil ḳadd-i mevzūn

Birlikte, hepsi güzel görünüşlü, uzun ölçülü boylu on bin ulu kadın gitmişti.

---

[439] Bkz. 375. dipnot.

Çerī de varidi yüz biñ dil-āver
Bile Fāġfūr-ı Çīn Ḫaḳan u Ḳayṣer

(Ayrıca) yüz bin yiğit askerle birlikte Çin Fağfur'u,
(Türk) Hakan'ı, ve Kayser (de) vardı.

192a 4120 Medāyinden velīkin menzil-i māh
Muʿayyen varimiş bir heftelük rāh

Ancak Medayin'den sevgilinin bulunduğu yer
(arasındaki) mesafe apaçık bir haftalık yolmuş.

Bir āyīnile ol yollarda tezyīn
Düzetmişler miṣāl-i ziynet-i Çīn

Bir törenle, o yolları Çin süsleri gibi süslemişlerdi.

Medāyinden nigāruñ ḳaṣrına dek
Yedi günlük yolidi gerçi bī-şek

Gerçi Medayin'den Şirin'in kasrına kadar şüphesiz yedi
günlük yol vardı.

Velī yollar ṣıġışmaz leşkeridi
Kimi ḫatunlar u kimi eridi

Ancak, yollar sığmayan askerlerle (doluydu), kimi kadın
kimi erkekti.

Ḥamel burcında şan mihridi Şīrīn
Ṭulūʿ itmişdi nāzile nigārīn

Şirin sanki hamel burcundaki güneşti (de) nazla
doğmuştu.

4125 Süvār olub gelürken ḫūb-ı nādir
Ṣaçarlardı her ādımda cevāhir

Eşi bulunmayan güzel, ata binmiş gelirken, her adımda
cevherler saçarlardı.

Şu deñlü ṣaçu ṣaçdılar firāvān
Ki ṭoldı sīm ü zer cevher beyābān

O kadar çok saçı saçtılar ki, çöl altın gümüş ve
mücevher doldu.

Daḫı şimdi zer ü sīm ü cevāhir
Bulınur dirler ol yirde vāfir

Şimdi orada hala bolca altın, gümüş ve cevherler
bulunur.

Çü vardı yirine her resm ü āyīn
Medāyin şehrine geldi nigārīn

bütün tören ve gelenekler yerine getirilince, Şirin
Medayin şehrine geldi.

Görüb şeh de niṣār itdi ḫezāyin
Ṭolu genc oldı eṭrāf-ı Medāyin

Şah da (onu) görünce hazineler saçtı (öyle ki),
Medayin'in çevresi hazine doldu.

4130 Çü girdi Ḳaṣr-ı Meşkūya nigārīn
Şehüñ ḳıldı sarāyın ḫāne-i Çīn

Şirin Kasr-ı Meşku'ya girince, Şah'ın sarayını Çin evine
çevirdi.

192b Ṣanasın cāmına ṭūş oldı Cemşīd
Ya irişdi ḥamel burcına ḫūrşīd

Sanki Cemşit kadehine erişti veya güneş hamel burcuna
ulaştı.

Gelüb gösterdiler mūbedler āyīn
Nigāra ḳıldılar ol demde kābīn

Mecūsi din adamları gelip tören yapıp o anda Şirin'e
nikāh kıydılar.

Tezvīc-kerden-i Ḫusrev Şīrīn-rā — *Hüsrev'in Şirin'le evlenmesi*

Bişürdür aşını şāh-ı cihān-baḫş
Saʿādet ehline eyler anı baḫş

Cihan bağışlayan Şah, yemeğini pişirtip onu mutlu insanlara verdi.

Diker tāc-ı keyānı dest-i devrān
Anı vaḳtinde bulur farḳ-ı şāhān

Devranın eli hükümdarların tacını diker, şahların başı (da) onu kendi devirlerinde bulur.

Meʿādinden çıḳar bir laʿl-i fāyıḳ
Olur ḫusrevlerüñ tācına lāyıḳ

Madenlerden yüksek (değerli) bir lāl taşı çıkar, şahların tacına lāyık olur.

Müheyyā eyleyüb laʿlini Şīrīn
Ṣalādur didi Pervīze nigārīn

Şirin dudağını boyayıp Perviz'e "sevgilin hazırdır" dedi.

İdüb şevḳile Şīrīn cāmını nūş
Geçen acıları ḳıla ferāmūş

Heyecanla Şirin'in kadehindeki (içkiyi) içip geçen acıları unutsun.

Şehen-şāh eyleyüb ʿayş-ı şehāne
Gene bezmin düzetdi ḫusrevāne

Şahlar Şahı, şahlara yakışır bir eğlence tertip ederek gene eğlence meclisini hazırladı.

Bu cānibde nigār-ı māh-ṭalʿat
Oturmışdı semen-berlerle ḫalvet

Bu tarafta ay yüzlü Şirin, yasemin vücutlularla başbaşa oturmuştu.

İşidüb Ḫusrevüñ bezmini cānān
Ḫaberler gönderür Pervīze pinhān

Sevgili, Hüsrev'in (tertip ettiği) eğlenceyi işitip Perviz'e gizlice haberler gönderir.

193a Niçe bir idesün ġayrile ʿişret
Benümle eylegil bu gice ṣoḥbet

Ne kadar daha başkalarıyla eğleneceksin. Bu gece benimle sohbet et.

Mey-i telḫi ḳoyub şīrīn-perest ol
Mey-i Şīrīnile bu gice mest ol

Acı şarabı bırakıp tatlıyı sev. Bu gece Şirin'in şarabıyla sarhoş ol.

Neye uġrarise ser-ḫoş urur dest
Eyüden yavuzı farḳ eylemez mest

Sarhoş neye rastlarsa, el vurur, alır iyiden kötüyü fark etmez.

Gece ser-mest ola bir leẕẕete ṭūş
Ṣabāḥile ider anı ferāmūş

Sarhoş gece güzel bir şeyle karşılaşsa, sabahleyin onu unutur.

Ẓarīfidi nigārīn çābük ü cüst
Sezerdi Ḫusrevüñ her işini süst

Sevgili, çabuk, arayıcı zarifti. Hüsrev'in her işini hemen sezerdi.

İşidüb şeh didi fermān-peẕīrüz
Nigārīne ġulāmuz ḫalḳa mīrüz

Şah (bunu) işitip "Emrine amadeyiz." dedi. Sevgiliye köle, halka efendiyiz.

Nigārīnüñ sözin Ḫusrev begendi
Pesend itdi dil ü cāndan bu pendi

Hüsrev, Şirin'in sözünü beğendi, bu öğütü can u gönülden beğendi.

Velī devrān-ı ʿayşidi ol evḳāt
Ḳarīb olmışidi yāre mülāḳāt

Fakat, o zamanlar, yiyip içme zamanıydı. Sevgiliyle görüşme yaklaşmıştı.

Müfīd olmadı ol demde neṣāyiḥ
Ki mest itmişidi Pervīzi nāṣiḥ

Perviz'i öğüt veren sarhoş etmiş olduğu için, o anda nasihatler faydalı olmadı.

Muġannīler sürüdı şevḳ-i bāde
Şehüñ virdi ḳarārın cümle bāde

Çalgıcıların şarkısı, içkinin heyecanı Şah'ın bütün iradesini yok etti.

Şu deñlü içdi şāh ol şeb şarābı
Ki virmişdi şehüñ çeşmine ḫʷābī

Şah o gece şarabı o kadar içti ki, (şarap) Şah'ın gözlerine uyku getirmişti.

193b Çü nıṣfa leyl irişdi ṭurdı Pervīz
Sarāyından yañaya eyledi ḫīz

(Vakit) gece yarısına ulaşınca, Perviz ayağa kalktı, süratle sarayına yöneldi.

Ḫırāmān seyr idüb irdi sarāya
Gül ü ġonce irişdi bir araya

Salınarak yürüyüp saraya ulaştı; gül ve gonca bir araya geldi.

Görür Şīrīn ki mest olmış şehen-şāh
Geceden gündüzü farḳ eylemez şāh

Şirin görür ki; Şahlar Şahı sarhoş olmuş, geceden gündüzü ayıramaz.

Ẓarāfet ḫarc idüb ol dem nigārīn
Şehe gösterdi bir vaẓʿile āyīn

Şirin, o anda incelik göstererek Şah'a bir şekilde oyun oynadı.

Nigāruñ varidi bir pīr ebesi
Ki virmişdi anasına dedesi

Şirin'in yaşlı bir ebesi vardı ki, (onu) anasına, dedesi vermişti.

Yüzi gözi egilmiş hem buruşmış
Biribirine ṣarmaşmış ḳırışmış

Yüzü gözü eğilip buruşmuş, kırışıp birbirine karışmış.

Bozulmış aġzı dendānı dökülmiş
Boşanmış bendi aʿżāsı sökülmiş

Ağzı bozulmuş (dili sürçmeye başlamış), dişleri dökülmüş mafsalı boşanmış, uzuvları parçalanmış.

Bicikleri ṣoġulmış çün ḳuru ḫīk
Teninde gerdeni ṣan mūy-ı bārīk

Memeleri sanki kuru deriden yapılmış şişe gibi kuruyup pörsümüş, boynu vücudunda ince bir kıl gibi (kalmış).

Yüzinde bir burun ḳalmış sövelür
Avurtlarına yel gitmiş ḳovalur

Yüzünde burnu sipsivri kalmış. Avurtlarına yel girmiş, derisi soyulmuş.

Yiri aġzı ten-i nā-pāki kende
Vücūd-ı köhnesi olmış çü jinde

Ağzı, burnu, kirli vücudu yara bere içinde; yaşlı vücudu çürüklerle dolu.

	Tuṭaḳları açuḳ aġzı bulaşuḳ Eli ṭutmaz ayaḳları ṭolaşuḳ	*Dudakları açık ağzı bulaşık (konuşması bozulmuş), eli tutmaz, ayakları dolaşmış.*
194a	Didi Pervīz olubdur mest-i bī-tāb Ki yeksāndur ḳatında tūt u ʿünnāb	*Dedi (ki); "Perviz, sarhoş ve güçsüz bir haldedir. (Öyle) ki onun için dut ve üzüm aynıdır.*
	Görüb farḳ eylemez Rūmīyi Kürdden Mizācı añlamaz ṣāfīyi dürdden	*Anadolulu'yu (Rūmi) görünce, kürten; saf (şarabı) tortudan ayıramaz.*
4165	Düzer ḳoşar ḳarıyı dil-ber-āyīn Şehen-şāha viribir ol nigārīn	*Şeker, kocakarıyı bir dilber gibi süsleyerek şahlar şahına gönderir.*
	Bu luʿbile deñer ser-ḫoşluġını Velī şāhuñ uçurur ṭaşluġını	*Bu oyunla onun sarhoşluğunu dener. Ancak şahın hayalarını (cinsel isteğini) uçurur (yok eder).*
	Şehen-şāhı ṣınar Şīrīn ṭarabdan Ki farḳ idüb bilür mi rūzı şebden	*Şirin, eğlence olsun diye, Şahlar Şāhı'nı sınar ki, "geceyi gündüzden ayırt edebiliyor mu".*
	Çü geldi yanına şāhuñ ʿacūze Ayaġına şehüñ teng oldı müze	*Kocakarı Şāh'ın yanına gelince, Şāh'ın ayağına çizme dar geldi (çok rahatsız oldu).*
	Ġażabdan Ḫusrevüñ beñzi ṣarardı Ṭaġıldı beynisi gözi ḳarardı	*Kızgınlıktan Hüsrev'in benzi sarardı. Düşüncesi, şuuru dağılıp gözü karardı.*
4170	Ne deñlü mest ise bilmişdi anı Kim añlardı dikenden gül-sitānı	*Ne kadar sarhoş ise (de) onu anlamıştı. Dikenden gül bahçesini ayırt edebilirdi.*
	Didi Şīrīn degül bu telḫ zehr-āb Ḳanı ebr-i siyeh-gūn ḳande meh-tāb	*Bu acı, zehirli su Şirin (tatlı) değil; mehtap nerede, kara bulut nerede?*
	İrem ṭāvūsını virdüm mi zāġa Degişdüm mi hümā ḳuşın kelāġa	*İrem tavus kuşunu kargaya (karşılık olarak) mı verdim, hüma kuşunu kargaya mı değiştim?*
	Boyanmışken dimāġ-ı cān ʿabīre Neden düşdi yolum ḳaṭran u ḳīre	*Canın dimağı abirle dolmuşken, yolum neden katran ve zifiri siyaha düştü?*
194b	ʿAceb yolum şaşurdı itdi mey rīv Güzel Şīrīnümi degşürdi mi dīv	*Şarap hile yaparak yolumu tamamen şaşırttı. (Yoksa), Şeytan, güzel Şirinim'i değiştirdi mi?*
4175	Yapışdı ḳarıya şāh ol belādan Ki pertāv eyleye evc-i serādan	*Şah o beldan, sıkıntıdan dolayı kocakarıya yapıştı ki,toprağın en üst noktasından sıçrayabilsin.*
	Fiġān idüb ʿacūze ḳıldı feryād Nigārīne çaġırdı gördi bī-dād	*Kocakarı ağlayıp feryat etti. Zulüm gördü, Şirin'e seslendi.*

Didi tīz ol iriş ḳurtar ebeñi
Ḫalāṣ eyle beni şād it dedeñi

Dedi (ki); "Çabuk yetişip ebeni kurtar, beni kurtar, dedenin (ruhunu) şad et.

Bu feryādı işitdi çün nigārīn
Hemān ol dem yirinden ṭurdı Şīrīn

Şirin bu feryadı işitince, hemen yerinden kalktı.

Gülerek Ḫusreve gösterdi dīdār
Şehen-şeh de ḳarıdan oldı bī-zār

Gülerek Hüsreve güzel yüzünü gösterdi, Şahlar Şahı da kocakarıdan usanıp (onu) bıraktı.

Çü Ḫusrev gördi dil-dāruñ yüzini
Ḫırāmān servine dikdi gözini

Hüsrev, sevgilinin yüzünü görünce, gözünü salınan servi ağacına dikti.

Didi minnet Ḫudāya cāne irdüm
Bu cānı virmeden cānāne irdüm

Dedi (ki) "Tanrı'ya şükürler olsun (ki) cana kavuştum, bu canı vermeden sevgiliye kavuştum.

Yüzi māhı dişi pervīni buldum
Çeküb acıların Şīrīni buldum

Yüzü ay, dişleri Pervin (takım yıldızı) olanı buldum. Acılarını çekip Şirin'i (tatlıyı) buldum.

Gene ṭūş oldum ol verd-i behişte
Giderdüm dīvi getürdüm ferişte

Gene o cennet gülüne kavuştum, Şeytan'ı ortadan kaldırıp melek getirdim.

Leb-i Şīrīne degşürdüm nebātı
Ḳarışdurdum meye āb-ı ḥayātı

Şekeri Şirin'in dudağıyla değiştirdim. Şaraba "āb-ı hayat" karıştırdım.

195a 4185 Didi Ḫusrev düşüb bu luʿba ġam-gīn
Niçün geçdi bize bu bendi Şīrīn

Hüsrev, üzüntülü bir halde, "Şirin bu tuzağı bize niçin hazırladı?" dedi.

Çü Pervīzüñ ġamını ṭuydı dil-dār
Żarūrī Ḫusreve keşf itdi esrār

Sevgili Perviz'in üzüntüsünü duyunca, zorunlu olarak, Hüsrev'e sırları açtı.

Didi ḳaṣdum her işde ṭañlamaḳdur
Şehen-şāhuñ mizācın añlamaḳdur

Dedi (ki): "Amacım, her işte eğlenip Şahlar Şahı'nın huyunu anlamaktır."

Bu reftārı ṭuyub şād oldı Ḫusrev
Gene ḳıldı nigāra mihrini nev

Hüsrev, bu davranışı duyup (anlayarak) mutlu oldu. Şirin'e (olan) sevgisini tazeledi.

Ḳucaġına gelüb şāhuñ semen-ber
Ḳarışdılar ṣanasın şīr ü şekker

Yasemin vücutlu (Şirin) Şah'ın kucağına gelip sanki sütle şeker gibi karıştılar.

4190 Gene cādū gözi başladı siḥre
Şurūʿ itdi lebi efsūn u mekre

Gene cadı gözü büyü yapmaya, dudağı (da) efsun ve hile yapmaya başladı.

İrişdürdi şehüñ çeşmini ḫʷāba
İşini Ḫusrevüñ virdi ḫarāba

Hüsrev'i uykuya daldırıp işini haraba verdi (sarpa sardırdı).

Ṣabāḥ irüb şehen-şāh oldı bī-dār
Görür girmiş yatur ḳoynında dil-dār

Sabah olup Şahlar Şahı uyanınca, görür ki, sevgili koynuna girmiş yatıyor.

Ṭurub cānānesin cānında buldı
Murād-ı cānını yanında buldı

Bekleyip (sonunda) sevgilisini canında buldu, canının muradını yanında buldu.

Gül-i vaṣlın dirüb unutdı ḫārın
Mey-i ṣādī-y-ile yazdı ḫumārın

Kavuşma gülünü derip dikenini unuttu, sarhoşluk baş ağrısını mutluluk şarabıyla dağıttı.

4195 Leb-i Ḫıżrı irüb āb-ı ḥayāta
Şehüñ ṭūṭīsi ṭūş oldı nebāta

Şah'ın Hızır dudağı, āb-ı hayata ulaşıp papağanı şekere kavuştu.

195b Daḳub sünbüllerine yāsemenler
Güli yaṣtandı döşendi semenler

Sünbüllerine yaseminler takıp, ayrıca yaseminleri yere yaydı, gülü de yastık edindi.

Yatub dil-dārile sīne-be-sīne
Ṣafādan ḳalmadı göñlinde kīne

Sevgiliyle kucak kucağa yatıp, mutluluktan gönlünde (hiç) kin kalmadı.

Güle ḳarşu ḳılub bülbül terennnüm
Kebūter çaġırub iderdi ḳum ḳum

Bülbül güle karşı şarkı söyleyip, güvercin (de) "kum kum" (yani "kalk, kalk") diye seslenirdi.

Ṣabāḥı Ḫusrevüñ irüb ṣabūḥa
Gene cānını ṭūş itdi fütūḥa

Hüsrev'in sabahı, sabah içilen şaraba dönüşüp yine canını ferahlığa havale etti, ulaştırdı.

4200 Ṣaçı-y-ile ṣınuḳ göñlini ṣardı
Başub baġrına dil-dārını ṣardı

Saçıyla kırık gönlünü sarıp (tedavi etti). Sevgilisini bağrına basıp sardı, kucakladı.

Çü girdi bāġına derdi yemişler
Zenaḫdānı bīhine urdı dişler

Bahçesine girip yemişler topladı, çenesinin ayvasına diş vurdu (ısırdı).

Gehī şeftālüsin gāh almasını
Bilürdi cānına cān almasını

Bazen şeftalisini, bazen (de) elmasını; canına can katmasını bilirdi.

Eliyle sünbülin çözüb ṭarardı
Turuncile enārını dererdi

Eliyle, saçlarını çözüp tarar, turuncla narını dererdi.

Ḥiṣārına biraz kim virdi eklik
Depindi ṣanki bāz altında keklik

Hisarına biraz yüklenince, sanki doğan kuşunun altındaki keklik gibi tepindi.

4205 Çü keklik gerçi bāz öñince ḳaçdı
Velī şeh ḳalʿanuñ ḳapusın açdı

Gerçi keklik gibi doğan kuşunun önünden kaçtı ama, Şah da kalenin kapısını açtı.

Ser-i engüşt irişüb laʿl-i mey-gün
Ser-i engüşt-i şāhı ḳıldı pür-ḫūn

Parmağın ucu ulaşınca, şarap renkli lāl, Şah'ın parmağının ucunu kana boyadı.

196a	Çü buldı riştesin sūrāḫ-ı sūzen Açıldı şāh-içün bir ʿālī revzen	*İğnenin deliği ipliğini bulmuş gibi, Şah için büyük bir pencere açıldı.*
	Çü mīl-i şeh ḳoyuldı sürme-dāne Yetişdürdi żiyālar çeşm-i cāne	*Şāhın sürme çekme āleti sürmedana koyulunca, can gözünü aydınlattı.*
	Bulut bigi şehen-şāh dökdi çün dür Dürile oldı ol sīmīn-ṣadef pür	*Şahlar Şahı, bulut gibi inci yağdırdığı için o gümüşten sadef (istiridye) inciyle doldu.*
4210	Çün oldı ġonce-i raʿnā şüküfte Şehüñ elmāsı ḳıldı dürri süfte	*Güzel (bir) gonca açılmış gibi, Şah'ın elması inciyi deldi.*
	Açıldı ḥoḳḳa-i yāḳūt u mercān Şehen-şāhuñ ḳatıldı cānına cān	*Yakut ve mercan hokkası açıldı. Şahlar Şahının canına can katıldı.*
	Murād-ı cānını buldı şeker-rīz Erişdi göñlinüñ kāmına Pervīz	*Şeker saçan (Şirin) canının muradını buldu. Perviz gönlünün isteğine kavuştu.*
	Bilüb her günlerin bayram u dügün Biribirinden ayrılmadı üç gün	*Her günlerini bayram ve düğün sayarak üç birbirlerinden ayrılmadılar.*
	Bu niʿmet şükri-çün idüb ʿaṭālar Ḫudāya ḳıldılar ḥamd ü s̱enālar	*Bu nimete şükr etmek için hediyeler vererek Tanrı'ya hamd ü sena ettiler.*
4215	Nigārīnüñ ṭulūʿ itdi çü bedri Bu vaḳte irmege çoġidi neẕri	*Şirinin dolunayı doğmuş gibiydi, bu vakte ulaşmak (bu durumua gelmek) için çok adaklar adamıştı.*
	Üleşdürdi dür ü yāḳūt u gevher Sebīl itdi cihāna sīmile zer	*İnci, yakut ve mücevherleri paylaştırarak cihana altın ve gümüş saçtı.*
	Ṭoyurdı müflis ü muḥtāc u acı Cihānı kendüye ḳıldı duʿācı	*Müflis ve muhtaç durumda olanları doyurup cihan (halkını) kendine duacı etti.*
196b	Çün irmişdi murada şāh Pervīz Nigārile olurdı ʿişret-engīz	*Şah Perviz murada erince Şirin'le (birlikte) eğlenirlerdi.*
	Çü bulmışdı ferāġ-ı dil ṭalebden Degüldi ḫālī bir laḫẓa ṭarabdan	*Gönül artık istemekten vazgeçtiği için bir an eğlenceden uzak kalmazdı.*
4220	Gece gündüz iderdi ʿayş u ʿişret Ḳılurdı yārile nūşīnī ḫalvet	*Gece gündüz eğlenir, sevgiliyle başbaşa içerdi.*
	Degüldi Ḫusrevüñ maḳṣūdı adı Leb-i Şīrīnidi ancaḳ murādı	*Hüsrev (bu işi) "desinler diye" yapmamıştı, tek istediği Şirin'in dudağıydı.*

Meger bir gün ḳılub ʿayş u ṣafā-rīz
Oturmışdı nigārīnile Pervīz

Perviz, meğer bir gün mutluluk verici bir eğlence tertip edip Şirin'le (birlikte) oturmuştu.

Buyurdı geldiler aṣḥāb-ı meclis
Ol on dem-sāz u maḥrem yār-ı mūnis

Emretti; eğlence meclisinin müdavimleri olan o on dost ve yakın arkadaş geldiler.

Şehen-şeh gösterüb cūdile iḥsān
ʿAṭālar ḳıldı bunlara firāvān

Şahlar Şahı cömertlik ve ihsanda bulunarak bunlara çok hediyeler verdi.

Hümāyūnı ḳılub Şābūra hem-ser
Niṣār itdi ʿadedsüz sīmile zer

Hümayun'u Şabur'a eş (tayin) edip (onlara) sayısız altın ve gümüş saçtı.

Mehesti dil-beri ʿAvvāde virdi
Çü servi sūsen-i[440] āzāde virdi

Servi ağacını uzun ve düzgün susama vermiş gibi güzel Mehesti'yi ut çalan çalgıcıya (Barbed) verdi

Ḳalan dil-berleri de ol muẓaffer
Ḳılur yārānınuñ ḫāṣına hem-ser

O muzaffer (Şah), kalan güzelleri de samimi arkadaşlarına eş (olarak) verdi.

Mehīn Bānūnuñ iḳlīmin tamāmet
Virüb Şābūra gösterdi ʿadālet

MehinBanu'nun ülkesini, tamamen Şabur'a vererek adaletli davrandı.

197a Ol iḳlīmüñ berātın virdi menşūr
Diyār-ı Ermene mīr oldı Şābūr

O ülkenin (yöneticilik) belgesini (de Şabur'a) verdi. (Böylece) Şabur Ermen ülkesinin efendisi, emiri oldu.

Çü teslīm oldı Şābūra emāret
O kişverde düzetdi çoḳ ʿimāret

Şabr'a emirlik verilince, o ülkede çok yoksullar için aşevleri yaptı.

Görenler didiler ol yirde tekrār
Bināsından daḫı şimdi eṣer var

Orayı sonradan görenler, halen binasından izler olduğunu söylerler.

Sen eylükden kesilme ey ḳarındaş
Bulursun ʿāḳıbet elbette pā-daş

Ey kardeş, sen iyilikten geri gelme, elbette (kendine göre bir) arkadaş bulursun.

Çün oldı ṭāliʿ-i Pervīz pīrūz
Neşāṭile geçinürdi şeb ü rūz

Perviz'in bahtı aydınlandığı için gece ve gündüz mutluluk içinde yaşardı.

Murād-ı cān ola şāhī cevānī
Zihī ʿayş u ṣafā vü kām-rānī

Canın arzusu, padişahlık ve gençlik olur. Yeme, içme, eğlence ve mutluluk ne güzel!..

Bilürdi ʿālemüñ ahir fenāsın
Sürerdi ʿömr-i fānīnüñ ṣafāsın

Sonunda ālemin yok olacağını bildiğiği için, geçici ömürde sefasını sürerdi.

Meyile ʿayşını terk itmezidi
Eyü günin yavuza ṣatmazidi

İçkisiyle eğlencesini terk etmez, iyi gününü kötüsüyle değişmezdi.

---

[440] Bkz. 348. dipnot.

Çü bulmışdı cihānda iştiyāḳın
Ḳomazdı devletüñ dilde firāḳın

Cihanda susuzluğunu çektiği için, gönülde devletten ayrılığa yer vermezdi.

İlāhī ʿālemüñ Rezzāḳı sensin
Bu maḫlūḳuñ ḳamu Ḫallāḳı sensin

Ey Tanrı'm, ālemin Rezzak'ı (rızık vericisi), bu yaratılanların Hallak'ı (yaratıcısı) sensin.

Bu eşyānuñ saña vardur sücūdı
Senüñ feyżüñle bulmışdur vücūdı

Bu varlıklar senin bereketinle var olmuşlardır, sana secdeler (etmektedirler).

197b 4240 Çü virdüñ Ḫusrev-i Pervīze maṭlūb
Naṣīb itdüñ aña Şīrīn bigi ḫūb

Mademki, Hüsrev-i Perviz'in istediğini verip ona Şirin gibi bir güzel nasib ettin,

İrür Rıḍvānı da yā Rab murāda
ʿAṭā ḳıl şāhına ömr-i ziyāde

Ya Rab Ahmed-i Rıdvan'ı da muradına kavuşturup (onun) şāhına uzun ömür hediye et.

Ḫudāyā devletin pāyende eyle
İlā-yevmi'l-ḳıyāme zinde eyle

Ey Tanrı'm (onun) devletini ayakta tut, kıyamete kadar yaşat.

Cihān içre çıḳar ʿadlile adın
Yetişdür dayima göñli murādın

Cihanda, adını adaletle çıkar. Daima gönlünün muradını ver.

Cihānı emrine ḳılsun musaḫḫar
Yedi iḳlīme ḫan olsun muẓaffer

Cihanı emri altına alsın. Yedi ülkeye (bölgeye) muzaffer han olsun.

Maṭlaʿ-ı dāstān-ı āġāz-ı şu'ālāt-ı Ḫusrev *Hüsrev'in sorularını sormaya başlamasının hikayesi*

4245 Gel ey merd-i musāfir sālik-i rāh
Ḫaṭardur gitdüğüñ yollar ol āgāh

Ey yolun yolcusu olan misafir adam gel. Gittiğin yollar tehlikelidir, uyanık ol.

Hevā-y-ile heves ḥırşile şeyṭān
Keserler yolı çün ġūl-ı beyābān

Boş istek ve heves, hırs ile Şeytan, yolu, gulyabani gibi keser.

Ḳılub ʿazm-ı ḫaṭā olduñ çü güm-rāh
Nicesi bulasun sen Mekkeʿye rāh

Hatā (Hoten yanlış)'ya yönelince yolunu şaşırmışlardan oldun. (Bu şekilde) sen nasıl Mekke yolunu bulabilirsin?

Ṣaḳın çoḳdur yoluñda ehl-i vesvās
Saña mekr itmesün ālile Ḫannās

Dikkatli ol, yolunda Şeytan'ın adamları çoktur, Şeytan bir aldatmacayla seni kandırmasın.

Yalan yañlış ḫaberler söylemişdür
Niçe nihrīri zındīḳ eylemişdür

(Şeytan) yalan yanlışhaberler, bilgiler söyleyerek, birçok zeki, akıllı insanı zındık yapmışlar.

198a 4250 Çü keskindür ḳılıcdan ḳıldan ince
Ṣaḳın yoluñda çoḳ-durur ṣorunca

Kılıçtan keskin, kıldan incedir. Sakın, yolunda zorluk çoktur.

	Uzaḳdur menzilüñ muḥkem yarağ it Hidāyet nūrını cāna çerāğ it	*Yolun uzundur, iyi hazırlık yap; hidayet nurunu canına kandil yap.*
	Dilerseñ cānile cismüñ felāḥın Bu yollarda daḳın şerʿüñ silāḥın	*Canının ve vücudunun kurtuluşunu istersen, bu yollarda şeriatin silahini takın.*
	Süvār olub riyāżet düldüline Bu bī-zādı irişdür menziline	*Nefsi kırma, köreltme düldülüne binip bu yol azığı (olmayanı) gideceği yere ulaştır.*
	Bu dār-ı fānīye evvel ḳādem baş Varub dār-ı beḳāya terkeşüñ aş	*Önce bu fāni yurda ayak bas, (sonra) gidip okluğunu bekā yurduna as.*
4255	Cihān terk itmeyince cān bulunmaz Hevā-yı cānile canan bulunmaz	*Cihanı terk etmeyince can, can isteğiyle sevgili bulunmaz.*
	Olursañ ʿİsī-veş pāk ü mücerred Ṭarīḳüñde olasun merd u müfred	*İsā gibi temiz ve mücerred olursan,yolunda tek ve mert olursun*
	Bu dehr-i süfle-perverden ḥaẕer ḳıl ʿAlāyıḳdan Mesīḥā-veş güẕer ḳıl	*Bu alçakları koruyan, seven dünyadan sakın, Mesih (İsa) gibi masivadan geç.*
	Gel ımdi ʿāleme sırruñ ʿayān it Bize aḥvāl-i Pervīzi beyān it	*Şimdi gel, sırrını āleme açıkla, bize Perviz'in durumunu anlat.*
	Nice oldı Ḫusrev emrinüñ me'āli Neye yetişdi āḫir demde ḥāli	*Hüsrev meselesinin sonucu nasıl oldu, sonunda durumu ne oldu?*
4260	Fenā dārında Ḫusrev niçe müddet Ṣafā-y-ile sürerdi ʿayş u ʿişret	*Hüsrev, fāni dünyada uzun bir süre mutlulukla eğlence içinde yaşadı.*
198b	Gehī oynaridi nerdile şaṭranc Gehī baḫşiş ḳılurdı ʿāleme genc	*Bazen tavla ve satranç oynardı, bazen āleme hazineyi bahşiş (olarak) verirdi.*
	Gehī ṭāvūs-veş cevlān iderdi Binüb Şeb-dīzine seyrān iderdi	*Bazen tavus kuşu gibi dolanır, Şebdiz'ine binip dolaşırdı.*
	Gehī eylerdi Şīrīni der-āġūş İderdi laʿlinüñ ṣāfī meyin nūş	*Bazen Şirin'i kucaklar, (onun) dudağının saf şarabını içerdi.*
	Fiġān-ı Bārbed [u] sūz-ı[441] Mehesti Virürdi Ḫusrevüñ cānına mestī	*Barbed'in feryadı ve Mehesti'nin ateşi, Hüsrev'in canına sarhoşluk verirdi.*
4265	Nigār u salṭanat ʿAvvād u Şeb-dīz Çehārın da görür yanında Pervīz	*Sevgili (Şirin), saltanat, ūdī, ve Şebdiz... Perviz, dördünü de yanında gördü.*

[41] Bkz. 348. dipnot.

Añar ḫᵛābını ol demde şehen-şāh
Anūşirvān didügin yād ider şāh

Şahlar Şahı, o zamana (gördüğü) rüyayı hatırlar, Nūşirevān'ın dediklerini yad eder.

Çü devletde kemālin añladı tīz
Düşürdi göñline ḳorḫuyı Pervīz

Perviz, o anda devlette en üst noktaya geldiğini anladı, gönlüne korkuyu düşürdü.

Bilürdi kim irişenler kemāle
Güneş bigi irerlerdi zevāle

Zirveye ulaşanların güneş gibi batacaklarını bilirdi.

Gelür ṣubḥuñ ṣoñunda çün mesāsı
Rebīᶜ ü ṣayfuñ ardınca şitāsı

Sabahın ardında akşam gelir, bahar ve yazdan sonra (da) kış.

4270 İrişür çün ḳamer bedri kemāle
Ḫusūf irer döner yāḫod hilāle

Dolunay zirveye ulaşınca, ya tutulur, yahut hilale döner.

Yile varma ṭayanma ḫāk ü ābe
Fenā nārı virür āḫir ḫarābe

Boş işle uğraşma, toprağa ve suya dayanma, sonunda ölümlülük ateşi yok eder.

199a Şehi bu fikr iderken teng ü bī-dil
Görür nā-geh saḳālında bir aḳ ḳıl

Bu düşünce Şah'ın içini daraltırken, aniden sakalında bir ak kıl görür.

Didi ḥayfā dirīġā eyledi āh
Gözine ḳarañu oldı bu der-gāh

"Yazık, vah vah" diyip āh eyledi, bu dergah (dünya) gözüne karanlık oldu.

Getürür aġiken ḳara ḫaberler
Yaḳar nār-ı firāḳile cigerler

Ak iken kara haberler getirir, ayrılık ateşiyle ciğerleri yakar.

4275 Şehüñ beñzini ol aḳ ḳıl ṣarartdı
Melāletler virüb göñlin ḳarartdı

O ak kıl Şah'ın benzini sararttı, sıkıntılar verip içini kararttı.

Ḫazān olsa döker yabraġını bāġ
Ḥarīm-i bāġ olur hengāme-i zāġ

Hazan (mevsimi) geldiğinde, bağdaki (ağaçlar) yaprağını döker, bağın içi karga sesleriyle dolar.

Düşer ṭobraġa sīb-i al u Gül-gūn
Ser-i keşte miṣāli ġarḳa-i ḫūn

Kırmızı ve gül renkli elma(lar) kesilmiş başlar gibi, kana bulanmış (olarak) toprağa düşer.

Enār olur göñül odıyla bed-ḥāl
Ḳılur ḳanlu ḳabarcuḳ cāmesin al

Nar, gönül ateşiyle kötü (bir) duruma düşerek, kanlı kabarcık elbisesini kırmızıya boyar.

İrişdükde ḫazān-ı berg-rīzān
Olur ġamdan çenāruñ desti lerzān

Yaprak dökücü güz (mevsimi) geldiğinde, üzüntüden çınarın eli titrer.

4280 ᶜArūsān-ı reyāḥīn menzili ḫāk
Bu ḳayġudan ṣanavber oldı ġam-nāk

Gelin gibi fesleğen çiçeklerinin yeri toprak olsun, bu üzüntüden çam ağacı kederlendi.

Çü buldı erġuvān rengi tebeddül
Ḳara geydi ṭutuldı mātem-i gül

Erguvanın rengi değişti, kara giydi (ve) gülün yası tutuldu.

Saḳālında çü Ḫusrev gördi aġı
Söyündi çeşminüñ ol dem çerāġı

Hüsrev, sakalında akı görünce, o anda gözünün nuru söndü.

199b Didi ḥayfā ki merg oldı ʿaṭiyye
Bize gönderdi ilinden hediyye

"Yazık ki ölüm (artık bir) hediye oldu. Bize (kendi) memleketinden hediye gönderdi." dedi.

Bizüm gitdi bu dirlükden ṣafāmuz
Ḳarīb oldı zevālile fenāmuz

Bizim yaşamaktan (aldığımız) zevk kayboldu, ölüp (buradan) ayrılmamız yakınlaştı.

4285 Fenā virdük bedel bu bī-ṣebāta
Ḥayāt-ı cānı degşürdük memāta

Bu kararsız (dünyaya) bedel olarak ölümlü (olmayı) ödedik, canın hayatını ölümle değiştirdik.

Olur her düginüñ ṣoñunda yāsı
Gelür her gündüz ardınca gecesi

Her düğünün ardında yas olur, her gündüzün ardından (da) gece.

Olur her bir ġınā-y-içün bir iflās
Ṭutar seyf-i muṣayḳal ʿāḳıbet pās

Her zenginlik için bir iflas vardır. Parlak, yaldızlı kılıç sonunda pas tutar.

Ḳılurken şeh bu endīşeyle fikret
Şehi ġarḳ eyledi deryā-yı ḥayret

Şah bu endişeyle düşünürken, şaşkınlık denizine battı.

Su'āl-kerden-i Ḫusrev Bozorg Ümmīd-rā ez-keyfiyyet-i Bārī

Hüsrev'in Bozorg Ümmid'e Tanrı'nın Keyfiyyeti Hakkında Soru Sorması

Çü Ḫusrev ḳamudan kesdi ümīdi
Ḳıġırdı yanına Bozorg Ümīdi

Hüsrev, herkesten ümidi kesince, Bozorg Ümmid'i yanına çağırdı.

4290 Didi ey ʿāḳil ü dānā vü fāżıl
Ki sensün ʿilmile ḥikmetde kāmil

Dedi (ki): "Ey akıllı, bilgili ve faziletli (adam) ki, sen ilim ve hikmette zirvedesin."

Beni ġāyetde cehl odı yaḳubdur
Göñül şehrini ol ġayret yıḳubdur

Beni cahillik ateşi fazlasıyla yakmış, gönül şehrini o kıskançlık yıkmıştır.

Dil ü cānum gözine tūtyā vir
Ten-i ḫāküm çümişdür kīmyā vir

Gönül ve can gözüm tütiya ver, toprak olan vücudum gümüştür (?) kimya ver.

00a Baña bildür nedendür çarḫ gerdān
Sükūnile muḳarrer arż-ı ḥayrān

Bana göğün neden döndüğünü, şaşkın yerin(se) neden durmakta kararlı (olduğunu) anlat.

Daḫı göñlümde var bir niçe şübhem
Çeker ol şübhe ucından dilüm ġam

Ayrıca gönlümde bir çok şüphem var, gönül bu şüphelerden dolayı üzülmektedir.

Biri budur ki Ḥaḳḳı bilemedüm
Ḥaḳı bir dem taṣavvur ḳılamadum

Biri budur ki, Hakk'ı öğrenip onu bir an (olsun) tasavvur edemedim.

Vücūdına çü dinür gerçi Vācib
Ki mümkindür ḳamu maġlūb o ġālib

(Allah'ın) vücudunun gerçi vācib denilince bütün mümkün (diğer varlıklar) mağlup, o ise galiptir.

Ḳalur ʿaḳlum benüm bunda perīşān
Baña ẓāhir görünmez nūr-ı Yezdān

Tanrı'nın ışığının bana açıkça görünmeyişi konusunda aklım dağılıyor (yetersiz kalıyor).

Beyān eyle baña sırr-ı İlāhı
Ḥaḳīḳat rāzını keşf it kemāhī

Bana Tanrı'nın sırrını anlat, gerçeğin sırrını (ne olduğunu) tamamen açıkla.

Cevāb-ı Bozorg Ümmīd der-maʿrifet-i Bārī Teʿālā

Bozorg Ümmid'in Yüce Yaratıcının Bilinmesi hakkındaki cevabı

Didi pīr ü ḥakīm ey şāh-ı devrān
Dırāz itsün senüñ ʿömrüñi Yezdān

İhtiyar düşünür "Ey zamanın Şahı, Tanrı senin ömrünü uzun etsin." dedi.

Bu ʿilme ādemüñ ʿaḳlı irişmez
Beşer nevʿiyle bu fikret barışmaz

"Bu ilme insanın aklı ermez, insan cinsiyle bu düşünce bir araya gelemez.

Niçe ʿāḳil niçe dānā-yı kāmil
Olubdur Ḫalıḳuñ ʿilminde cāhil

Nice akıllı, nice kemāle ermiş ālim (insan) Yaratıcı'nın ilminde cāhil olmuştur.

Niçe bilsün ḳadīmi fikr-i ḥādiṯ
Çü muḥdeṯden degül ḫālī ḥevādiṯ

Yaratılan düşünce, Kadimi (Allah) nasıl bilsin? Olaylar sonradan yaratılanlardan uzak değildir.

200b Ḥaḳuñ yoḳdur cihān mülkinde żıddı
Ne bu maḫlūḳ içinde miṯl ü n'iddi

Hakk'ın ne cihanda zıddı, ne de bu yaratılanlar içinde benzeri veya benzer şeyler yapanı vardır.

Çü her şeydür mübeyyen żıddı-y-ile
Ya ḫod olur muʿayyen n'iddi-y-ile

Her şey ya zıddı ile ortaya çıkar, yahut ne yaptığıyla belirginleşir.

Bu ʿibretdür kim ol Ḫallāḳ-ı ekber
Buyurmışdur kelāmında mükerrer

O Büyük Yaratıcı, bir ibret olarak kelāmında (Kur'ān-ı Kerīm) tekrar tekrar buyurmuştur:

Beni bilsün diyu ḫalḳı yaratdum
Bu ḫalḳa maʿrifet şehrin yir itdüm

"Beni bilsinler diye halkı yarattım, bu halka bilgi şehrini mekan yaptım."

Budur dāyim ḫıred-mende sezā-vār
Ḥaḳı bilmeklige cehd ide bisyār

Akıllı (insana) yakışan daima Hakk'ı bilmek için çok çalışmaktır.

Ḥaḳı derk eylemekde ẕihn-i derrāk
Kemāl-ı ʿacz olurmış ʿayn-ı idrāk

İdrak edici zihin, Hakk'ı anlarken, idrak aczin ta kendisi olurmuş.

Çü ẕātı bilmeden ᶜāciz ḳala ḳul
Bulur ol dem ṣıfātın bilmege yol

Kul (O'nun) zatını bilmek (hususunda) aciz kalınca, o anda sıfatlarını öğremeye (bir) yol bulur.

Ṣıfātınuñ bilür selb ü şübūtın
Nice resmiledür añlar nuᶜūtın

(Böylece) sıfatlarının müspet ve menfi (yanlarını) bilir, övülecek (yanlarının) ne şekilde (olduğunu) anlar.

Olur cān gözile eşyāya nāẓır
Kemālini görür her şeyde ḥāżır

Can gözüyle eşyaya (yaratılanlara) bakar (onları koruyup gözetir). Her şeyde kemālini görür.

Ḥaḳı taḥḳīḳi-y-ile bilmedi kes
Gene kendi bilür māhiyyetin bes

Kimse, Hakk'ı tam olarak anlayamadı, kendi mahiyyetini yine kendi bilir.

201a Su'āl-kerden-i Ḫusrev maḫlūḳ-ı evvel-rā *Hüsrev'in ilk yaratılanı sorması*

Dutub Ḫusrev didi ey pīr-i dānā
Çü ḳıldur gönlümüñ gözini bīnā

Hüsrev tutup dedi (ki): "Ey ihtiyar bilgin, gönül gözümü görücü yap.

Ne ḥācetdür kelām olmaḳ muṭavvel
Beyān eyle nedür maḫlūḳ-ı evvel

Sözü uzatmaya ne gerek var? İlk yaratılanın ne (olduğunu) anlat.

Cevāb-dāden-i ḥakīm [der]-ṣıfat-ı ᶜaḳl-ı küll *Düşünürün külli iradenin sıfatları hakkında cevap vermesi*

Cevābında ḥakīm aydur ki ey şāh
Bu ᶜilmüñ aṣlına dānā bir Allah

Düşünür, cevabında der ki; "Ey Şah, bu ilmin aslını bilen bir Allah'tır."

Ḥaḳı taḥḳīḳile kim ḳıla idrāk
Didi çün ᶜaḳl-ı evvel ***mā-ᶜarafnāk***[442]

Hakk'ı tam anlamıyla kim idrak edebilir, akl-ı evvel (Hazreti Peygamber) "Çünkü seni bilmedik. dedi.

Degül bir kimseye bu nükte maᶜlūm
Nedür ḫalḳ itdügi evvelde Ḳayyūm

Kayyum (olan Allah'ın) ilk olarak neyi yarattığı meselesi kimse tarafından bilinmemektedir.

Velī keşf eyleyen ḥikmetden esrār
Beyān itdi bu deñlü remz ü güftār

Ancak hikmetten (yola çıkarak) sırları açıklığa kavuşturan(lar),şunun gibi ima ve sözleri söylediler:

Ki yoġidi bu dār içinde deyyār
Bu keşretden belürmemişdi āşār

(Şöyle) ki, bu dünyada kimse yokken, eserler bu kesretten ortaya çıkmamıştı.

Ḥaḳuñ vardı vücūd-ı pāki ancaḳ
Vücūdı yoġidi ġayruñ muḥaḳḳaḳ

Sadece Hakk'ın yüce varlığı vardı, muhakkak (O'nun) dışında bir) varlık yoktu.

---

[442] **Mâ 'arafnâke** hakka ma'rifetik ما عرفناك حق معرفتك

"Yâ Rabb, **seni** zâtına yakışır yekilde **bilmedik**." Sufiler tarafınan hadis olarak kabul gören bu sözün gerçek hadis olması şüphelidir. (Yılmaz, a.g.e., s. 117)

	Ender-şıfat-ı ʿaḳl-ı küll	***Akl-ı Küll'ün özelliği hakkında***
201b	Bu maḫlūḳāt öñince bilgil ey şāh Münevver bir güher ḫalḳ itdi Allah	*"Ey Şah, (şunu) bil (ki), Allah (c.c.) bu yaratılanları (yaratmadan) önce, parlak bir cevher yarattı.*
	Vücūd itdi anuñla ʿāleme cūd Hem olmışdur vücūd-ı aṣl mevcūd	*Onunla āleme varlık bağışladı. Hem (de) asıl varlık mevcut oldu.*
	Ol itmişdür bu mevcūdātı inşā Aña muḥtāc olubdur cümle eşyā	*Bu varlıkları o ortaya koymuştur. Bütün varlıklar ona muhtaçtır.*
	Meşāḥifde anuñ ismi ḳalemdür Melāyik ḫayline ʿālī ʿalemdür	*"Suhuflar"da onun ismi "kalem"dir. Melekler topluluğuna yüce (bir) sancaktır.*
4325	Kimi ismine aydur ruḫ-ı aʿẓam Kimisi dir melekdür key muʿaẓẓam	*Kimi ismine "Ruh-ı Āzam" der, kimisi (de) "Çoḳ büyük bir melektir." der.*
	Dem-i ʿĪsī dimiş baʿż-ı ekābir Meşāyiḫden işitmişler aṣāġir	*Bazı büyüklerin İsa'nın nefesi dediğini küçükler ihtiyarlardan duymuş.*
	Ger eylerseñ ḥakīmüñ ḳavlini yād Dinür ḥikmet içinde ʿaḳl-ı küll ad	*Eğer düşünürün sözünü anarsan, hikmette (buna) "akl-ı kül" (külli akıl, külli irade) denir.*
	Şunuñ kim dīni olmışdur muḫalled Diye ol gevhere nūr-ı Muḥammed	*Dini ebedi (müslümanlık) olan o cevhere "Muhammed'in nuru" der.*
	İrer Ḥaḳdan benīye vaḥy u ilhām Ḳılur nūrı velīye cūd u inʿām	*Hak'dan insanlara vahiy ve ilham ulaşır, nuru ermiş (kişiye) ihsanda bulunur ve nimet verir.*
	Şıfat-ı nefs-i küll	***Nefs-i küll'ün özelliği***
4330	Özin bilmeklük-içün bir güher-pāk Yaratdı nefs-i kül adıyla bī-bāk	*(Allah) kendini bilmesi için "nefs-i kül" adıyla korkusuz, kaygısız, yüce bir cevher yarattı.*
202a	Ḳılur göklerde taḥrīḳile tedbīr Nüfūs andan ḍüzetdi emr-i taḳdīr	*Göklerde hareketle yönetti, takdir-i ilahiyle de nefisyeri ondan meydana getirdi.*
	Bu şāhuñ daḫı ʿālīdür cenābı ʿUḳūl ider aña dāyim ḫiṭābı	*Bu şahın kadri daha yüksektir, ona daima akıllar hitap eder.*
	Bunuñ vaṣfı daḫı ġāyet uzundur Kimesne aṣlını bilmez ki çündür	*Bunun vasfı da çok uzundur. Kimse aslının ne olduğunu bilmez.*
	Bu çarḫuñ ḥoḳḳasıdur beste her dem Derūnını nice fikr itsün ādem	*Bu feleğin hokkası (ağızı) daima kapalıdır, (hal böyleyken), insan içini nasıl bilsin.*

4335 Beşer ʿaḳlı yetişmez irmez efkār
Kim īcāduñ ḳıla sırrını iẓhār

İnsanın aklı ve düşünceleri var oluşun sırrını ortaya koymaya yetmez.

Nicesi ḳılduġın maʿdūmı mevcūd
Bu maḫlūḳa vücūd itdügini cūd

Yoku nasıl var ettiğini, bu yaratılanlara nasıl varlık bağışladığını (anlamaya insanın aklı yetmez).

Bu söz besdür saña ḥāl-i felekden
Yaḳīn oldur ḳalanı vehmile ẓan

Sana feleğin durumu (ne olduğu) ile ilgili olarak bu söz(ler)yeter, geri kalanı vehim ve zandır.

Su'āl itme ṭabīʿatden de ey şāh
K'anuñ ḳılmaz beyānın ġayr-ı Allah

Ey Şah tabiat ile ilgili soru da sorma ki, onun (hakkında) Allah'tan başkası (bir şey) söyleyemez.

Iraġ ol bu hevā-y-ile hevesden
Ki murġ-ı cān uçar bir gün ḳafesden

Bu istek ve hevesten uzaklaş ki, can kuşu bir gün kafesten uçar.

Der-ṣıfat-ı Şīrūye

Şiruye'nin özelliği

4340 Şehüñ varidi bir ferzend-i ḫāmı
Ḳatı şirrīr idi Şīrūye nāmı

Şāh'ın ham bir oğlu vardı, çok kötü (biriydi), adı Şiruye idi.

202b O bed-baḫtın anası Meryemidi
Velī ṣanmañ anı ʿĪsī-demidi

O kötü talihlinin anası Meryem'di, ama onun İsa-nefesli olduğunu sanmayın.

Aña her dem şeyāṭīn hem-demidi
Ġıdāsı dāyim ol kelbüñ demidi

Ona her zaman Şeytan arkadaştı; o köpeğin yemeği dāima kandı.

Özi ḫar-maġzidi sīmāsı ḫar-çeng
Ki ḳılmışdı cihān ḫalḳını dil-teng

Kendisi eşek burunlu, yengeç yüzlüydü. (Öyle) ki cihan halkının gönlünü daraltmıştı.

Çepel çehre gözi ezraḳ hem aşḳar
Çü dīv-i gec-naẓar mekrūh-manẓar

İğrenç bir yüzü vardı. Gözü(nün bebeği) masmavi, (çevresi) kızıldı. (Bu haliyle) şaşı ve kötü görünüşlü şeytan gibiydi.

4345 İşitdüm kim dimiş ol ġūl-ı güm-rāh
ʿArūs itdükde Şīrīni şehen-şāh

Duydum (ki), o yolunu şaşırmış şeytan, Şahlar Şahı Şirin'i gelin ettiğinde, demiş (ki)

N'olaydı ol[sa]dı Şīrīn baña cüft
Daḫı deh-sālimiş dindükde bu güft

"Şirin benim eşim olsaydı ne olurdu?", Bu sözü söylediğinde, on yaşındaymış.

Anuñ mihriyle kīnin mi diyeyin
Veyā ʿilmiyle dīnin mi diyeyin

Onun sevgisiyle kinini mi desem, veya ilmi ile dini mi desem,

Sarāyını şehüñ ḳılmışdı pür-dūd
Ḫışālından degüldi şāh ḫoşnūd

Şah'ın sarayını dumanla doldurmuştu; Şah, huylarından memnun değildi.

	Meger bir gice yaturken ṭarab-nāk Görinür Ḫusreve ḫᵛāb-ı hevl-nāk	*Bir gece mutlu (bir şekilde) yatarken, Hüsrev'e korkulu (bir) rüya görünür.*
4350	Görür düşde vücūdından çıḳub mār Ṭolaşur boynına şāhuñ resen-vār	*Düşünde, vücudundan (bir) yılanın çıkıp boynuna ip gibi dolandığını görür.*
	Urur şāhı hemān-dem sīnesinde Küdüret ḳor göñül āyīnesinde	*Şahı hemen, bir anda göğsünden ısırır, gönül aynasına da keder koyar.*
203a	Fiġānile uyanur ḳorḳudan şāh Yanar sūz-ı[443] dilinden ṭāḳ u der-gāh	*Şah, korkudan bağırarak uyanır, gönlünün ateşinden kubbe ve otağ yanar.*
	Getürdüb ol zamān Bozorg Ümīdi Didi ey ḳalᶜa-i ḥikmet kilīdi	*O zaman Bozorg Ümid'i getirtip (ona) "Ey hikmet kalesinin kilidi" dedi.*
	Bu gice ḳorḳulu bir ḫᵛāb gördüm Döşegümden bugün ḫavfile ṭurdum	*Bu gece korkulu bir rüya gödüm, yatağımdan korkuyla kalktım.*
4355	Ne kim gördi-y-ise şāh itdi tekrār Muᶜabbirden bu ḫᵛāba şordı taᶜbīr	*Şah ne gördüyse, anlattı (ve) rüya tabircisinden bu rüyanın yorumunu sordu.*
	Didi senden gele bir ᶜāṣī oġlan Żararlar irgüre saña çü ṣuᶜbān	*(Yorumcu) dedi (ki): "Senin asi bir çocuğun olacak (ve) sana, yılan gibi, zararlar ulaştıracak."*
	Bu ḫᵛāb ardınca ṭoġdı ol cevān-merg İrürdi Ḫusreve hem ᶜāḳıbet merg	*O genç yaşta ölen (Şiruye) bu rüyadan sonra doğmuştu. Sonunda Hüsrev'e de ölümü ulaştırdı.*
	Şehüñ cānı o segden ḳorḳaridi Vücūdından be-ġāyet ürkeridi	*Şah'ın canı o köpekten korkar, (onun) varlığından fazlasıyla ürkerdi.*
	Velī ḳorḳduġına uġradı āḫir Şehen-şāhuñ düşi ṭūş oldı ẓāhir	*Ancak sonunda korktuğuna uğradı; Şahlar Şahı'nın düşü açıkça gerçekleşti.*
4360	Müdām andan şehen-şeh ḳocunurdı Yüzin görse be-ġāyet incinürdi	*Şahlar Şahı ondan daima çekinir, yüzünü görse çok incinirdi.*
	Bozorg Ümīde didi ey ḫıred-mend Degüldür göñlüme göre bu ferzend	*Bozorg Ümmid'e "Ey akıllı (adam), bu evlat gönlüme göre değildir." dedi.*
	Bu bed-aḫter püserden uyalurven Fesād-ı ṭaliᶜin zīrā bilürven	*Bu kötü yıldızlı oğuldan çekiniyorum, zira (onun) talihinin (yaratılışının) kötülüğünü biliyorum.*
203b	Yavuz fiᶜlini tāc idüb serine Çü gurg inmiş degüldür māderine	*Kötü işini başına taç yapmış. Kurt gibi annesine konuk olmuş değildir.*

[443] Bkz. 375. dipnot.

	Bu nā-ḫoşdan ne gelsün ḫaşlet-i hoş Ki ḫākister virür ferzend-i āteş	*Bu hoş olmayan (çocuktan) nasıl güzel (bir) ortaya çıksın? Kül, ateş çocuğu meydana getirir.*
4365	Dimez bir söz ki ḫūb u dil-keş ola Budur maḳṣūd kim göñli ḫoş ola	*(Birinin) gönlünü hoş etmek için, güzel ve gönül alıcı bir söz söylemez.*
	Ne Şīrīne ne baña mihribāndur Ne ol duḫterlere şīrīn-zebāndur	*Ne Şirin'e ne bana (karşı) şefkatlidir; ne de o kızlara (karşı) tatlı dillidir.*
	Görür Şīrīni ol dīv-i bed-aḫter Nitekim gözedür pālān-geri ḫar	*O kötü yıldızlı şeytan, Şirin'e, eşeğin semerciyi gözettiği gibi, bakar.*
	Bunı ḫᵛābumda ben görüb ṭururven Bu kelbüñ düşini yorub ṭururven	*Bunu rüyamda görüp dururum; bu köpeğin düşünü yorup dururum.*
	Ne her zen ādemī-zāde zen olur Ne her ṭoġan kişiye oġul olur	*Ne her kadın insandan doğmuş (insan gibi) kadın olur, ne de her doğan kişiye oğul olur.*
4370	Ne her gülden biter bir meyve-i ter Ne her neyden gelür ḳand-i mükerrer	*Ne her gülden taze bir meyve (gül) biter, ne de her kamıştan nöbet şekeri olur.*
	Niçe bīgāneler yār-ı vefā-dār Niçe ḳavm ü ḳābīle olur aġyār	*Nice yabancılar vefalı dost, nice eş, dost ve akraba (da) yabancı olur.*
	Niçe oġlan ṭoġar senden olur yād İder dāyim çün āhen senge bī-dād	*Demirin taşa zulm ettiği gibi, senden nice oğlanlar doğup sana yabancı olurlar.*
	Didi ḫᵛāce şehen-şāha ki ey şāh Eyüden yavuza göñlüñdür āgāh	*Hoca, Şahlar Şahı'na "Ey Şah, gönlün iyiyle kötüyü gönlün ayırt eder." dedi.*
204a	Ṭutayın bu püser derd-i serüñdür Senüñ bir pāre cüz'-i gevherüñdür	*Farzedelim (ki) bu çocuk senin başının belasıdır, (ama yine de) senin özünün bir parçasıdır.*
4375	Yaraşmaz itme oġluñla ḫuṣūmet Kesüb pey-vendi gösterme ḫuşūnet	*Oğlunla düşmanlık yapma, (bu) yakışmaz: (aradaki) bağı koparıp sert davranma.*
	Leked görmez anuñ-çün bīḫ-i ᶜarᶜar Ki ferzendin ṭutar çün tāc-ber-ser	*Ar'ar oğlunu baş tacı yaptığı için kökü tekme (zarar) görmez*
	Dıreḫt-i tūt anuñ-çündür leked-ḫᵛār Ki ferzendin ḳılur dāyim nikū-sār	*Dut ağacının tekme yemesinin nedeni evladını daima baş aşağı tutmasıdır*
	Çü her battīḫ olur toḫmına mānend Şeh-i nīke neden zişt ola ferzend	*Her kavun, karpuz tohumuna benzediğine göre, iyi olan şahın oğlu neden kötü olsun.*

N'ola tevsenise bu demde ol ḫām
İder bu devrānı āḫir saña rām

Bu çağda, o acemi, ham dikbaşlı ise ne olacak? Sonunda sana devranı boyun eğdirir.

Yigitlükde ʿaceb mi eyleye cūş
İder pīr olıcaḳ anı ferāmūş

Yiğitlikte, gençlikte coşmasına şaşılır mı? Yaşlanınca (olgunlaşınca), onu unutur.

Bes andan ṣoñra Ḫusrev itdi tedrīr
Ki āteş-ḫāneye varub ṭuta yir

Hüsrev, ondan sonra, harekete geçti ki, ateş-haneye gidip yerleşsin,

Olub tācile taḫtından müsāfir
Ola āteş civārında mücāvir

Taç ve tahtından ayrılıp (ibadet etmek üzere) ateşin yakınlarına yerleşsin,

Yata bir köşede itmeye ṣoḥbet
İde ḫalḳ-ı cihāndan cümle ʿuzlet

Bir köşede sohbet etmeksizin yatsın, cihan halkından tamamen kopup yalnız kalsın.

Sarāyında çü şeh devşürdi raḫtı
Gelüb ġaṣb eyledi Şīrūye taḫtı

Şah sarayında, eşyalarını toparlayıp (yönetimi bırakınca), Şiruye gelip tahtı ele geçirdi.

204b 4385 Bulub Şīrūye Ḫusrev taḫtına rāh
Medāyin mülkine oldı şehen-şāh

Şiruye Hüsrev'in tahtına (ulaşmak için bir) yol bulunca, Medayin ülkesine Şahlar Şahı oldu.

Geçüb taḫta iderdi ʿayşile nūş
Velī Pervīzi itmezdi ferāmūş

Tahta geçip yiyip içer, eğlenir ancak Perviz'i unutmazdı.

Şehen-şāhı ḳatı ḥıfẓ itdürürdi
Müdām evżāʿını gözletdürürdi

Şahlar Şahı'nı sıkı (bir) gözetimde tutar, daima durumunu, hareketlerini gözletirdi.

Dil-i Şīrūyede çoġidi telbīs
Ḳomışdı şāhuñ üstine cevāsīs

Şiruye'nin gönlünde, hile, yalan-dolan çoktu. Şah'ın üzerine casuslar koymuştu.

Bunuñla ḳomayub bend itdi şahı
Geçürdi pāyına ḳayd-ı siyāhı

Şah'ı bununla bırakmayıp bağlattırdı, ayağına siyah bağı (zincir) geçirdi.

4390 Ḥayātından ḳılub Pervīzi me'yūs
Anı bir genc içinde itdi maḥbüs

Perviz'i hayatından bezdirerek bir hazinenin içerisinde hapsetti.

Egerçi Ḫusreve çoġ itdi acı
Velī Şīrīnile ḳıldı ʿilācı

Gerçi Hüsrev çok acı çekti, ama Şirin'le teskin oldu.

Anı dūr itmedi Ḫusrev yanından
Ayırmadı şehüñ cānın teninden

Onu, Hüsrev'in yanından uzaklaştırmadı. Şah'ın canını teninden ayırmadı.

Ruḫ-ı Şīrīnile şādidi dil-ḫoş
Şehe gül-zāridi anuñla āteş

(Hüsrev) Şirin'in yanağıyla mutluydu, onunla (birlikte) ateş (bile) Şah'a gül bahçesiydi.

	Ḳılurdı göñlini Şīrīnile şād Diridi bendile çün servem āzād	*Gönlünü Şirin'le mutlu edip, bağlıyken (bile) "Servi gibi hürüm."derdi.*
4395	Nigārīne feraḥlük gösterüb şāh Diridi dāyimā ġam çekme ey māh	*Şah, Şirin'i rahatlatıp (ona) her zaman "Ey ay (yüzlü) üzülme." derdi.*
205a	Bu dünyā-yı denī dār-ı miḥendür Gehī ʿayş u ṣafā gāhī ḥazendür	*Bu alçak dünya sıkıntılar yurdudur, bazen eğlence ve mutluluk bazen (de) üzüntüdür.*
	Biledür balile dehrüñ belāsı Muḳārindür cefāsına ṣafāsı	*Dünyanın belası balıyla beraberdir, cefası mutluluğunun yanıbaşındadır.*
	Sen eldesün ne ġam gitdiyse devlet Yetersün sen baña devlet saʿādet	*Sen elimdesin, devlet gittiyse, (bunda) üzülecek ne var? Sen bana devlet (ve) mutluluk (olarak) yeterlisin.*
	Çü sen varsun ḳamu varum benümle Ne ġamdur baña ġam-ḫvārum benümle	*Sen (yanımda) olunca, bütün varlığım benimledir. Benim için üzülecek ne var? Derdimi paylaşacak olan benimledir.*
4400	Ḳılub Şīrīn daḫı her dem niyāzı İderdi Ḫusreve çoḳ dil-nuvāzī	*Şirin de her zaman yalvararak Hüsrev'e çok gönül okşayıcı (sözler söylerdi).*
	Nigārīn ol şehi eglerdi ḫaylī Virürdi göñline şāhuñ tesellī	*Şirin, O Şah'ı epeyce oyalardı, gönlüne teselli verirdi.*
	Diridi çoġ olur dünyāda işler Bu devrān gösterür niçe revişler	*"Dünyada çok işler olur, bu devran nice usüller, oyunlar gösterir." derdi.*
	Geh eyler ādemi derdile bīmār Geh olur kim ḳılur rencine tīmār	*Bazen insanı hasta eder, bazen (de) hastalığını tedavi eder.*
	Cihānı ṣanma kim bir ferde ḳalur Senüñ yāsuñ ṭutanlar da heb ölür	*Sanma ki cihan bir kişiye kalır, senin yasını tutanlar da hep ölür.*
4405	Açuḳ ṭut çehreñi yevm ile şāde Umaruz kim ola bendüñ küşāde	*Yarın için yüzünü mutluluğa hazırla, umarız bağın çözülür.*
	Dil-āzār olmaġa gösterme zūruñ Kenārından döner çoḳ ḫaste gūruñ	*Kuvvetini ümitsizliğe harcama, bir çok hasta mezarın kenarından döner.*
205b	Ḳılur rūşen şeb-i deycūrı mışbāḥ Açar bir gün muḳaffal babı miftāḥ	*Karanlık geceyi kandil aydınlatır. Bir gün, kilitli kapıyı anahtar açar.*
	Çü bir ādem bulunmaz ḫaste olmaz Velī ṣayru olanlar da heb ölmez	*Gerçi hasta olmayan bir insan bulunmaz, ama bütün hasta olanlar da ölmez.*

	Çü dānāsun gider ḥüzni dilüñden Götür ġam bārını āb u gilüñden	*Madem ki bilgilisin, hüznü gönlünden çıkar, gam yükünü de su ve balçıktan (vücud) götür, uzaklaştır.*
4410	Ne ġam şāhā yirüñ ṭutdıysa bed-ḫᵛāh Niyāzuñ cāhını anuñ ider çāh	*Ey Şah, yerini kötü düşünceli (kimse) aldıysa, üzülecek ne var? (Senin) duan (onun) makamını zindana çevirir.*
	N'ola baḫtuñ yirin ṭutdı-y-ise āb Anı āḫir şoġuldur sendeki tāb	*Bahtının yerini su basmışsa, ne olacak? Sendeki hararet o (suyu) kurutur.*
	Ḳarañudur bu devr içinde çün rā Siyeh kāfūr olubdur kūr bīnā	*Bu zamanda düşünce(ler) karanlıktır, bulanıktır. Kara, kafur (gibi beyaz), kör (de) gören olmuştur.*
	Ḳabūl itmek gerek her nā-pesendi Ṣıġar daḫı degür bir ṛīş-ḫandī	*Her beğenilmeyen şeyi kabul etmek gerekir. Küçük de olsa bir gülümsemeye değer.*
	Felek şerm eylemez mūra ḳılur kīn Bu ẓālimden şaḳın dād umma miskīn	*Felek utanmadan karıncaya (bile) kin besler. (Ey) miskin, bu zalimden sakın adalet bekleme.*
4415	Bu dünyāda iki şaḫṣ oldı āzād Biri mürde birisi merd-i nā-zād	*Bu dünyada, biri ölü, biri doğmamış (kimse olmak üzere) iki kişi kurtuldu.*
	Bu dār-ı fānīde ḳalmaz bir ādem Çü sen de bunda ḳalmazsun yime ġam	*Bu fani yurtta hiç bir insan kalmaz, bu yüzden sen de kalmazsın, üzülme.*
	Eger bu salṭanat ṭursa muḳarrer Degür miydi ᶜaceb her şaḫṣa kişver	*Eğer bu saltanat, değişmeden dursa idi, acaba herkes ülke sahibi olabilir miydi?*
206a	Göñül viren bu dünyā gül-şenine Güler gül-şen bigi öz ḫırmenine	*Bu dünyanın gül bahçesine gönül veren, gül bahçesi gibi kendi harmanına (dağılıp savrulmasına) güler.*
	Türāb olduñsa ḳurtulduñ elemden Ḫalāş olduñ şafā sür bār-ı ġamdan	*Toprak olduysan, elem ve gam yükünden kurtuldun (demektir), safanı sür.*
4420	Alur cānuñ ya ḫod māluñ bu devrān Bes ol yig kim gide mālun ḳala cān	*Bu devran, canını veya malını alır, ancak tercih edilen malın gidip canın kalmasıdır.*
	Felek şuᶜbānı çün Ḍaḥḥāk-ı ḫūn-ḫᵛār Çıḳarur āḫir arḳañdan senüñ mār	*Felek yılanı kan içici Dahhak'a (yaptığı gibi), sonunda senin sırtından (da) yılan çıkarır.*
	Çü sırtuñda oġuldur bār-ı miḥnet Irar senden yüküñ bir pāre şehvet	*Oğlun sırtında sıkıntı yükü olunca, bir parça şehvet yükünü senden ayırır.*
	Şular kim ḳıldılar bunda selāmet Ḳabūl itmediler bār-ı melāmet	*Ayıplanma yükünü kabul etmeyenler, bundan kurtuldular.*

	Olardur kim bu bārı görmediler Bu miḥnet yüklerin götürmediler	*Bu yükü görmeyip, bu sıkıntı yüklerini götürmeyenler onlardır.*
4425	Ḫıred-mend-i cihān itmeye pey-vend Ne rūy-ı zen göre ne cevr-i ferzend	*Cihanın akıllısı (hiç bir yele) ilişki kurmasın; ne kadın yüzü, ne de evlat eziyeti görsün.*
	Bu dünyānuñ işi şūrīdelükdür Ferāġat bir nefes āsūdelükdür	*Bu dünyanın işi çılgınlıktır, vazgeçme, bir nefes (için olsun) mutluluktur.*
	Ser-efrāz ol çü serv-i rāst-aḥvāl Olur āzādeler ʿālemde ḫoş-ḥāl	*Halleri doğru, düzgün servi ağacı gibi, başı dik ol. Hür olanlar, dünyada mutlu olurlar.*
206b	Şu zāhid kim ṭutubdur dāmen-i ġār Anuñ ṭutmaz yaḳasın dest-i aġyār	*Mağaranın eteğini tutmuş olan (mağaraya kapanmış olan) zāhidin yakasından başkalarının eli tutmaz.*
	Şu ʿābid kim ḳılubdur meskenin kūh Anuñ ḳalbinde ḳalmamışdur endūh	*Dağı kendisine mesken edinen şu abidin (ibadet edenin, kulun) kalbinde üzüntü kalmamıştır.*
4430	Çü efʿīdür bu dünyā piç-der-piç Ṭoḳundurma elüñ sen efʿīye hic	*Bu dünya kıvrım kıvrım yılan gibidir, sen elini yılana hiç dokundurma, ona bulaşma.*
	Elüñden ḳo bu merdüm-küş cihānı Biregüler eliyle ṭut ilanı	*Bu insan öldüren danyayı elinden bırak, yılanı başkalarının eliyle (maşa kullanarak) tut.*
	Çü sen genc-i cihānsun itdiler bend Esīr-i bend olur genc ey ḫıred-mend	*Sen cihanın hazinesi olduğun için (seni) hapsettiler; ey akıllı (adam) hazine zincirin, kilidin esiri olur.*
	N'ola çāh oldise sen ḫusreve cāh Olur Yūsuflaruñ dāyim yiri çāh	*Sen sultana makam zindan olduysa, ne olacak? Yusuflar'ın yeri daima zindan olur.*
	Seni ḳıldı ḳamudan Ḥaḳ güzīde Cihān oldı senüñ-çün āferīde	*Hak, seni herkesten (daha) seçkin yaptı. Cihan senin için yaratıldı.*
4435	Saña ḳıldı ʿaṭā Ḥaḳ yüce ḳadri Bu dünyānuñ senüñdür cümle ṣadrī	*Hak sana yüce (bir) değer kazandırdı. Bu dünyanın bütün yetkileri senindir.*
	Ṣaḳın görme şehā sen ḳadrüñi ḫurd Ṭapuñ cām-ı muṣaffīdür cihān dürd	*Ey Şah, sen kıymetini sakın önemsiz görme, varlığın saf (şarap doldurulmuş) kadeh, cihan (da) tortudur.*
	Bu ġamlardan ḳılursañ göñlüñi şād Olasun salṭanat taḫtından āzād	*Gönlünü, bu üzüntülerden (uzaklaştırıp) mutlu edersen, saltanat tahtından kurtulursun.*
	Ger olursañ bu taḫt u tāca muḥtāc Zemīn ola şehā taḫtuñ güneş tāc	*Ey Şah, eğer bu taht ve taca muhtaç olursan, tahtın yeryüzü, tacın (da) güneş olsun.*

207a Gece gündüz bu pend ābıyla Şīrīn
İderdi Ḫusrevüñ sūzını teskīn

Şirin, gece gündüz, bu öğütün suyuyla, Hüsrev'in ateşini teskin ederdi.

Āmeden-i Şīrūye be-bālīn-i Ḫusrev ve küşten-i ū

Şiruye'nin Hüsrev'in yattığı yere gelmesi ve onu öldürmesi

4440 Meger bir şeb mehüñ gitmişdi nūrı
Bu dehrüñ yoġidi göñli sürūrı

Bir gece, ayın ışığı kaybolmuştu, bu dünyanın gönlünün mutluluğu yoktu.

Şeb-i deycūridi ʿālem ḳarañu
Cihān āvāzelerden añu yañu

Karanlık bir geceydi, alem karanlıktı. Cihan seslerden yankı yankıydı.

Zamānuñ ṭābʿına ġūl eyleyüb rīv
Azıtmışdı cihānı rīvile dīv

Şeytan, zamanın kişiliğine, mizacına hile yapıp (bu) hileyle cihanı azdırmıştı.

Şehen-şeh pister-i devletde ḫufte
Şikeste ḫāṭırı derdi nühufte

Şahlar Şahı, devlet yatağında uyumuş, gönlü kırık, derdi saklı (idi).

Ayaġında ṭururdı bend-i zerrīn
O bend altında sīmīn-sāḳ-ı Şīrīn

Ayağında altın bağ, o bağın altında Şirin'in gümüş gibi beyaz baldırı

4445 Nigārīn şāh-içün ḳoyub cihānın
Şehüñ ʿışḳına bend itmişdi cānın

Şirin, Şah için dünyasını bırakıp canını Şah'ın aşkına bağlamıştı.

Göñülden cānile idüb maḥabbet
İderdi Ḫusreve rifʿatle şefḳat

(Hüsrev'i) can u gönülden sevip, ona saygı ve sevgi gösterirdi.

Süzerdi bendini sāḳın ovardı
Maḥabbetden ayaḳların öperdi

Bağı süzerdi, baldırını okşardı, sevgiden ayaklarını öperdi.

Ḥikāyetler ḳılurdı şefḳat-engīz
İderdi ḳıṣṣalar ḫūb u dil-āvīz

Şefkat dolu hikâyeler, güzel ve gönül alıcı kıssalar anlatırdı

207b Çü her güftārı merġūbidi rengīn
Dehānından aḳardı şehd [u] şīrīn

Her konuştuğu renkli ve güzel olduğu için ağızından(sanki) şeker ve tatlı akardı.

4450 Anı Ḫusrev çü mül nūş eyleridi
Sözi gevherlerin güş eyleridi

Hüsrev onu şarap gibi içer, sözünün cevherlerini dinlerdi.

Çü Ḫusrev yatdı āz oldı cevābı
Nigārīne sirāyet ḳıldı ḫʷābı

Hüsrev, fazla konuşmadan yatınca, uykusu Şirin'e de geçti.

Uyurlardı ḥużūrile iki yār
Velī çeşm-i şehen-şāhidi bī-dār

İki sevgili, huzur içinde, uyuyorlardı, ancak Şahlar Şahı'nın gözleri uyanıktı.

O ḥaletde gelüb ol dīv-reftār
Aşaġa indi revzenden perī-vār

(Bunlar) o durumdayken, o şeytan yürüyüşlü, (şeytan gibi işler yapan), pencereden aşağı peri gibi indi.

Elinde ḫançeri çün mār-ı ser-tīz
Özi bī-merḥamet ḳattāl u ḫūn-rīz

Elinde başı sivri (bir) yılan gibi (olan) hançeriyle kendisi merhametsiz, katil ve kan dökücü idi.

Eli ḳaṣṣāb-veş ḳanlar dökerdi
Dili ejder bigi odlar ṣaçardı

Eli kasaplar gibi kanlar döker, dili ejder gibi ateş saçardı.

O uġru seyyidi dört yañe baḳdı
Şehen-şāhuñ serīri üzre çıḳdı

O haydut(ların) efendisi dört yana bakıp Şahlar Şahı'nın (yattığı) tahtın, sedirin üzerine çıktı.

Urınca gögsine şāh işi bitdi
Söyündürdi çerāġı çıḳdı gitdi

Göğsüne vurunca, Şah'ın işi bitti. Kandili söndürdü, çıkıp gitti.

Ciger-gāhına şāhuñ urdı bir tīġ
Çıḳardı ḳanını çün āteş-i mīġ

Şah'ın ciğerinin bulunduğu yere bir hançer vurdu; kanını sanki yıldırım alevi gibi akıttı.

Cüdā ḳıldı güneşden māh-tābı
Dil-i māha düşürdi sūz u tābı

Güneşten mehtabı ayırdı: ay (yüzlünün) gönlüne yangın ve hararet düşürdü.

208a 4460 Çü şām irişdi terk itdi şikārı
Ṭaġıldı avcılar ser-cümle varı

Akşam olunca avı bıraktı. Ne kadar avcı varsa, (hepsi) dağıldı.

Otaġından yaña ṭutub yüzini
Yetişdürdi otaġa kendözini

Otağına yönelerek kendisini otağa ulaştırdı.

İşitdük çünki Şīrīnden rivāyet
Diyelüm diñle Ḫusrevden ḥikāyet [444]

Şirin'den rivayet işittik. Dinle (de) Hüsrev'le (ilgili) hikāye anlatalım;

210a Çü zaḫm irdi şehen-şāh açdı gözin
Ümīd üzdi özinden kesdi sözin

Şahlar Şahı, yaralanınca gözünü açtı, kendinden ümidin keserek hiç konuşmadı.

Şehüñ ḳanı aḳardı cāme ḫᵛābe
Yürek yanḳun be-ġāyet teşne ābe

Şah'ın kanı yatağa akardı, yüreği yanmış, suya çok susamıştı.

4465 Diledi kim ḳıla Şīrīni bī-dār
Aña şu buldura şāh-ı zaḫm-ḫᵛār

Yaralı Şah, Şirin'i uyandırıp ona su buldurmak istedi

Esirgerdi velī Şīrīni her gāh
Uyarmadı anı ol dem şehen-şāh

Ancak Şirin'i her zaman esirgerdi, (bu yüzden) Şahlar Şahı o anda (bile) Şirin'i uyandırmadı.

---

[444] (t.t):Yazmada, bu beyitten sonra gelen, 208a ile 209b'de kayıtlı 41 beyit, metindeki olayların sırası göz önüne alınarak 335. beyitten sonra (s. 21) kaydedilmiştir.

Didi bī-dār idersem māh olur zār
Bu dünyādan ḳılur cānını bī-zār

"Uyandırırsam, ay (yüzlü) ağlayıp canını bu dünyaya küstürür." diye düşündü.

Benüm bu ḥālümi görüb yaḳar cān
Ḳılur cismin firāḳ odıyla biryān

Benim bu halimi görüp üzülür, vücudunu ayrılık ateşiyle biryan (kebabı) yapar.

Bu ḥālile şehen-şāh virdi cānı
Bu acı-y-ile terk itdi cihānı

Şahlar Şahı bu şekilde can verdi, dünyayı bu acıyla terk etti.

4470 Uyarmadı nigārın ol vefā-dār
Bu şīrīn cānını terk itdi nā-çār

O vefalı (adam) sevgilisini uyandırmadı, çaresiz tatlı canını terk etti.

Gülistānidi şan güller şüküfte
Yaturdı ġonceler zārı nühufte

Sanki güllerin açıldığı (bir) gül bahçesiydi, İnce ve güzel goncalar yatıyordu.

Gelür ṭutmış elinde bād-ı şarṣar
Çiçekler ḳanını dökmeye ḫançer

Şiddetli rüzgār çiçeklerin kanını dökmek için elinde hançeri tutmuş gelir.

Yaġar bādile bir ṭolu çü bārān
Ḳılur gül-şenlerüñ bergini rīzān

Rüzgārla, yağmur gibi bir dolu yağar, gül bahçelerindeki (güllerin) yapraklarını döker.

210b Ḳomaz gül-zār içinde berg [u] ne şāḫ
İder bülbüllerüñ bağrını sūrāḫ

Gül bahçesinin içerisinde (ne) yaprak ne de dal bırakır. Bülbüllerin sinelerini delik deşik eder.

4475 Yaturken bāġ-bān olur çü bī-dār
Bu bāġ içre ne gül görür ne gül-zār

Bahçıvan yatarken uyanınca, bağın içerisinde ne gül ne de gül bahçesi görür.

Ṣaçub gül-şen firāḳile gül-ābı
Döker nergisleri ḳanile ābı

Gül bahçesi, ayrılıkla gül suyu döküp, nergisleri kanla gözyaşı döker.

Uyanur bāġ-bān bigi çü cānān
Görür gül-zārınuñ bergini rīzān

Sevgili, bahçıvan gibi uyanınca, görür (ki); gül bahçesinin yaprakları dökümüş.

Fiġān idüb ḳılur feryād u zārı
Döker deryāları çeşmi bıñarı

Ağlayıp feryad eder, gözünün pınarı nehirler akıtır.

Görür Pervīzi kim ḳanile yunmış
Anuñ ḳanına kendü de boyanmış

Perviz'i görür ki, kanla yıkanmış, kendisi de onun kanına boyanmış.

4480 Ser-i şāhı görür kim tācı gitmiş
Çerāġuñ revganı tārāca gitmiş

Şah'ın başını görür ki, tacı gitmiş, kandilin yağı yağmalanmış.

Ḫazīne ḳalmamış yaġmāya varmış
Sipeh gitmiş sipeh-sālārı ölmiş

Hazine kalmamış, yağmalanmış, asker gitmiş, komutan ölmüş.

Nigārīn aġladı cedden geçince
Gözinüñ yaşını dökdi ṭoyınca

Sevgili, atadan geçince ağladı, yeterli gözyaşı döktü.

Bes andan şoñra Şīrīn-i semen-ber
Ḳaruşdurdı gül-āb u müşk ü ʿanber

Ondan sonra, yasemin vücutlu Şirin, gül suyu, misk ve anberi (birbirine) karıştırdı.

Gül-ābile şehüñ ḳanını yurdı
Şehüñ zaḫmın görüb derdi büyürdi

Gül suyuyla şehin kanını yıkardı, Şah'ın yarasını görüp derdi büyürdü.

211a 4485 Gül-ābile yuyub ḳatmışdı kāfūr
Ten-i pāki şehüñ berḳ urdı çün nūr

(Onu) yıkadığı gül suyuna "kāfūr" katmıştı. (Bu yüzden) temiz vücudu, nur gibi ışıldadı.

Geçen şehlerde ne oldıysa āyīn
Ziyād itdi şehen-şāha nigārīn

Şirin, daha önceki şahların(cenazelerinde) hangi törenler yapıldıysa, Şahlar Şahı için daha fazlasını yaptı.

Ne ārāyiş ki Pervīze iderdi
O resme kendözin daḫı düzerdi

Perviz'i nasıl (ne kadar) süslerse, kendisini de aynı şekilde (o kadar) süslerdi.

Ḳatuşdurdı gül-āb u müşk ü kāfūr
Yudı kendüyi de ol çeşme-i nūr

O nur pınarı, gül suyu, misk ve kafuru karıştırarak (bununla) kendisini de yıkadı.

Ġaraż bundan o ḫalḳı aldamaydı
Dil-i Şīrūyeyi hem baġlamaydı

Bundan maksadı o halkı aldatmak, Şiruye'nin gönlünü bağlamaktı.

4490 Bunı gerçek ṣanub Şīrūye nā-dān
Nigārīne ḫaber gönderdi pinhān

Cāhil Şiruye, bunu gerçek sanıp gizlice Şirin'e haber gönderdi.

Didi bir hafte ḳatlansun baña māh
Anı mülk-i cihāna ideyin şāh

Dedi (ki); "Ay yüzlü bana bir hafta katlansın, onu cihan mülküne şah yapayım.

Yedi mülküñ ḳılayın şehriyārı
Bayaġıdan yig olsun iʿtibārı

(Onu) yedi mülkün sultanı yapayım, itibarı eskisinden iyi olsun.

Melālet ḳalmasun hergiz dilinde
Ḳamu gencīneler olsun elinde

Gönlünde hiç üzüntü kalmasın, bütün hazineler elinde olsun.

Bu güftārı çü Şīrīn eyledi gūş
Ciger ḳanı ġażabdan eyledi cūş

Şirin bu sözü duyunca, öfkeden ciğerinin kanı kaynadı.

4495 Velīkin cebrile itdi şekībi
Gene ḳıldı nigārīn dil-firībī

Ancak zorla tahammül edebildi (ve) Şirin gönül aldatmacası yaptı.

211b Aña nermile gönderdi ḫaberler
Çü Şīrīnidi gösterdi şekerler

Ona yumuşak (bir üslupta) haberler gönderdi. Şirin olduğu için şekerler gösterdi.

Didi ṭutsun ne dirsem sözüm ol şāh
Benüm sūz-ı dilümden olsun āgāh

Dedi (ki); "O Şah (ben) ne dersem, yerine getirsin.
Benim gönlümün yangınından haberdar olsun."

Zamānlardur ki ʿışḳı-y-idi dilde
Velī mihrini ṣaḳlardum göñülde

Çok zamandır (onun) aşkı gönlümdeydi, ancak (ona olan) sevgimi gönülde saklardım.

Ḳapusında ṭurayın olayın ḳul
Ḳatında sözlerüm olursa maḳbūl

Katında sözlerim kabul edilirse, kapısında durup kul olayım.

4500 Bu sözler kim didüm ol mā-cerāda
Diyem çoḳ nükteler vaḳt-i ṣafāda

O macerayla ilgili bu sözleri söyledim. Sevinç zamanında çok nükteler dedim.

Didi evvel yıḳılsun kāḫ u eyvān
Bozulsun ne ki var esbāb-ı dīvān

"Önce köşk ve divanhane yıkılsın, divan için gerekli olan ne varsa bozulsun." dedi.

Ḫarāb olsun şehüñ ḳaṣr u sarāyı
Ṭaġılsun ḳalmasun taḫtıyla cāyı

Şah'ın köşkü ve sarayı harab olsun, tahtıyla makamı dağılsın, kalmasın.

Derilsün bir yire mecmūʿ-ı raḫtı
Oda yansun ḳamu raḫtıyla baḫtı

Bütün eşyaları bir yere toplansın (ve) bütün eşyalarıyla bahtı ateşte yansın.

Süvār olmaz çün ol şeb-reng[i] Pervīz
Bu mātemde kesilsün pāy-ı Şeb-dīz

Perviz, o gece renkli (atı) binemeyeceği için, bu yasta Şebdiz'in ayağı kesilsin.

4505 Eger varursa bu sözler yirine
Ḳılam ben daḫı biñ ḫıdmet birine

Eğer bu söylediklerim yerine getirilirse, ben de her biri için bin (kez) hizmet edeyim.

Naṣīb olub varursam bār-gāha
Diyem bu işlerüñ sırrını şāha

Nasip olup huzura çıkabilirsem, bu işlerin sırrını Şah'a söylerim.

212a Çü Şīrūye bu aḫbārı işitdi
Nigārīn didügi üzre iş itdi

Şiruye, bu haberleri işitince, Şirin'in dediği gibi yaptı.

Ḳamu buyruġını ḳodı yirine
Rıżā virmedi kim Şīrīn yirine

Bütün isteklerini yerine getirdi, Şirin'in yerinmesine, üzülmesine (gönlü) razı olmadı.

Anuñ-çün ḳıldı Şīrūye bu kārı
Umardı kim nigār olaydı yārı

Şiruye bu yüzden böyle davrandı, Şirin'in sevgilisi olacağını düşünüyordu.

4510 Çü gördi sözleri ṭutuldı Şīrīn
Bu ḳayġular içinde güldi Şīrīn

Şirin, söylediklerinin yerine getirildiğini görünce, (bütün) bu kaygılar içinde (bile) güldü.

Şu ṭonlar kim anı geymişdi Ḫusrev
Ḳoyub gitmişdi ger köhne vü ger nev

Hüsrev'in eski veya yeni giyip bırakarak gittiği elbiseleri

	Ne varise daḫı esbābı şāhuñ Uleşdürdi eli irdükce māhuñ	*Ayrıca, Şah'ın ne kadar giyeceği vardıysa, ay (yüzlü) eli yettiğince, (halka) paylaştırdı.*
	Yoġidi çünki ḳalbinde taʿalluḳ Ḳamusın ḳıldı şāh-içün taṣadduḳ	*Kalbinde (artık dünya) bağı kalmadığı için hepsini Şah için sadaka (olarak) verdi.*
	Başın ḳaldurdı ḫᵛābından çü devrān Ṣabāḥile bezendi çarḫ-ı gerdān	*Devran başını uykusundan kaldırınca, sabahleyin dönen gökyüzü süslendi.*
4515	Hemān ol demde emr itdi nigārīn Şeh-içün düzüle bir mehd-i zerrīn	*Şirin, hemen o anda Şah için altın bir tahtırevan hazırlanmasını emretti.*
	Döşetdi ʿanber ü müşk-i tatarı Düzetdi mehdini ʿūd-ı ḳumārī	*Tahtırevanını Komorin öd ağacından yaptırıp anber ve Tatar miskiyle döşetti.*
	Ḥulā pür-zer muraṣṣaʿ eylediler Ruḫ-ı Pervīze bürḳaʿ eylediler	*Süsler ve bol altınla bezediler, Perviz'in yüzünü örttüler, yanağını örttüler.*
212b	Ḳadīmī şehler erkānınca şāhı Bu mehde ḳoydılar ol pādişāhı	*Geçmiş Şahlar'ın ādetleri uyarınca, Şah'ı bu tahtırevana koydular.*
	Getürdiler anuñ mehdini şehler Kenārında yüridi pādişehler	*Onun tahtırevanını şahlar taşıdı, yanında padişahlar yürüdü.*
4520	Selāṭīn-i cihān oldı piyāde Ḳamu mātem ṭutan da ser-küşade	*Cihan sultanları yaya, bütün yas tutanlar (da) başları açık (olarak katıldılar).*
	Uvatdı Bārbed ʿūdını o dem Ḳalem mānendi kesdi barmaġın hem	*Barbed, o anda udunu parçaladı, parmağını da kalem gibi kesti.*
	Ferīd-i[445] ʿaṣrken ol Bozorg Ümmīd Bu mātemde dinildi ḫord ümmīd	*O Bozorg Ümmid asrın feridi, seçkini iken, bu matemde (ona) Hord (küçük) Ümit denildi.*
	Nigārīn-i şeker-leb zār u giryān Ḥazīn āvāzile eylerdi efġān	*Şeker dudaklı Şirin, hazin (bir) sesle ağlıyordu.*
	Diridi ḳanı Pervīz-i[446] yegāne Ḳanı bezm ü neşāṭ-ı ḫusrev-āne	*"Biricik Perviz, sultanlara yakışan mutluluk ve eğlence meclisi nerede?*
4525	Ḳanı şāhān-ı ʿālem pādişāhı Ḳanı ol şehlerüñ puşt u penāhı	*Ālemin şahlarının padişahı, o şahların desteği ve sığınağı nerede?*
	Ḳanı rüy-ı zemīnüñ şehriyārı Ḳanı Cemşīd ü Kisrā yād-gārı	*Yeryüzünün hükümdarı, Cemşit ve Kisra'nın yadigarı nerede?*

[445] Bkz. 348. dipnot.
[446] Bkz. 348. dipnot.

	Geh olur ḫusrev-i dünyā dinürdi Gehī Pervīz ü geh Kisrā dinürdi	*(Ona) bazen dünyanın sultanı, bazen Perviz, bazen (de) Kisra denirdi.*
	Eyā devrān-ı merdum-ḫʷār u ḫūn-rīz Niçün Pervīze ḳıyduñ ḳanı Pervīz	*Ey insan yiyip kan döken devran, Perviz'e niçin kıydın, Perviz nerede?*
213a	Niçün raḥm itmedüñ āḫir baña sen Gülünc itdüñ beni düşmenlere sen	*En azından bana, niçin acımadın? Sen beni düşmanlar için alay konusu ettin.*
4530	Dirīġā ol ḳad-i bālā dirīġā Dirīġā ol ruḫ-ı zībā dirīġā	*Yazık, o uzun boya yazık! Yazık, o güzel yanağa yazık!*
	Ḳanı şekker-dehān u pür-tebessüm Niçün bu pisteler itmez tekellüm	*Şeker gibi ağız ve bol tebessüm (eden ağız) nerede? Bu fıstık gibi dudaklar niçin konuşmaz?*
	Ġulāmān [u] kenīzān ser-küşāde Bularuñla gider Şīrīn piyāde	*Başı açık köleler ve cāriyelerle birlikte Şirin (de) yaya olarak gidiyordu.*
	Ḳamusı rūy [u] pīrehen-derīde Sütürān-ı şehen-şeh dem-bürīde	*Hepsinin yüzü ve yakası yırtılmış; Şahlar Şahı'nın binek hayvanlarının nefesleri kesilmişti.*
	Ḳamu ser-pā bürehne pāy kūpān Giderlerdi şehüñ ardında raḳṣān	*Hepsi başları açık ve yalınayak (olarak) Şah'ın peşinde sekerek gidiyorlardı.*
4535	Çeküb nergislerine şāh sürme Hilāl ebrūsına urmışdı vesme	*Şah, nergis (mahmur) gözlerine sürme çekip hilal kaşlarına rastık vurmuştu.*
	ʿArūsāne düzünmiş ol nigārīn Ḥınāyile eli ayaġı rengīn	*O güzel (Şirin) gelin gibi süslenmişti, eli ayağı kınayla renklenmişti.*
	Ḳulaġına ṭaḳınmış niçe ḥalḳa Ser-i zülfin düzetmiş ḥalḳa ḥalḳa	*Kulağına bir çok halka takmış, zülfünün ucunu halka halka kıvırmıştı.*
	Ḥarīr-i sürḫı egninde çü ḫūrşīd Perend-i zer serinde hem-çü nāhīd	*Kırmızı ipekten (şalı) güneş gibi omuzunda, altın ipek (de) başında Zühre yıldızı gibiydi.*
	Giderdi mehd-i şāh ardınca ser-mest Özin bilmezdi yoḳ mıydı ya ḫod hest	*Şah'ın tahtırevanının ardında sarhoş (bir halde) giderdi, kendisini, var veya yok (olduğunu) bilmezdi.*
213b 4540	Giderdi sürile Şīrīn şeh-āne Düşürmişdi cihān ḫalḳın gümāne	*Şirin, mutlulukla, şah gibi gidiyordu, (bu haliyle) cihan halkını şüpheye düşürmüştü.*
	Ḳamu dirlerdi kim Yā Rab bu Şīrīn Şeh-i devrān-içün olmadı ġam-gīn	*Hepsi, "Aman Allah'ım, bu Şirin, zamanın şahı için üzülmedi." dediler.*

	Aña Şīrūye de olmışdı ḫoş-dil Nigārı kendüye ṣanmışdı māyil	*Buna, Şiruye de, Şirin'in kendine āşık olduğunu düşünerek, sevinmişti.*
	Bu ḥālile gidüb ḫalḳ içre Şīrīn İrişdi günbed-i şāha nigārīn	*Şirin, bu halde, halkın arasında gidip, Şah'ın türbesine ulaştı.*
	Çü mehd-i şāhı günbedde ḳodılar Oturdılar ḥakimler oḳıdılar	*Şah'ın tahtırevanını türbeye koyduktan sonra, düşünürler oturup okudular.*
4545	Ayaġın ṭurdılar ḳamu ulular Şehi aġladılar ol baḫtlular	*Bütün büyükler, ayakta durup o bahtlılar Şah'ı ağladılar.*
	Ele cārūb alub ol dem nigārīn Yüridi günbedüñ içine Şīrīn	*Şirin, o anda eline (bir) süpürge alıp türbenin içine girdi.*
	Çü girdi günbede yār-i vefā-dār Görüb ḫalḳı ḳapusın yabdı nā-çār	*Vefalı dost türbeye girince, halkı görüp zorunlu olarak kapıyı kapadı.*
	Şehüñ yolında virmege serini Ele aldı yüridi ḫançerini	*Şah'ın yolunda başını vermek için, hançerini eline alıp yürüdü.*
	Şehüñ zaḫmını açub yüzin urdı Nigārīn de o yire ḫançer urdı	*Şah'ın yarasını açıp yüzünü sürdü; kendisi (de) (aynı) yerine hançer vurdu.*
4550	Yatub şāhile günbedde uyudı Şehüñ zaḫmın gene ḳanile yudı	*Şah'la birlikte, türbede yatıp uyudu; Şah'ın yarasını yine kanla yıkadı.*
214a	Nigārını kenāre çekdi Ḫusrev Gene Pervīze irdi yāre-i nev	*Hüsrev, sevgilisini yanına aldı; Perviz'e gene yeni bir yara açtı.*
	Şehen-şāhı nigār idüb der-āġūş Yüzin sürdi yüzine dūş-ber-dūş	*Şirin, Şahlar Şahını kucaklayıp, omuz omuza (yatarken), yüzünü yüzüne sürdü.*
	Bülend āvāzile āh itdi bī-dād Yetişdürdi cihān ḫalḳına feryād	*Yüksek sesle "ah" çekti; cihan halkına feryadını ulaştırdı.*
	Zihī Şīrīn ki şīrīn virdi cānı Ḳodı ʿālemde bir nām u nişānī	*Ne güzel Şirin (idi) ki canını güzel (bir şekilde) verip dünyada bir isim ve şan bıraktı.*
4555	Çü bu acıları döymedi Şīrīn Niṣār itdi eliyle cān-ı şīrīn	*Şirin, bu acılara tahammül edemediği için, tatlı canını eliyle saçtı (verdi).*
	Egerçi ʿādetā bir serdlük itdi Velī ʿuşşāk içinde merdlük itdi	*Gerçi, sanki biraz hoyratça davrandı ancak aşıkların arasında (yaptığı şey) mertlikti.*

Rek-i cāndan çü ḳaṣd itdi o dem zen
Aña ser-bāz-ı ʿālemdür dimeñ zen

O kadın, can damarından (kendisine) kasd ettiği için, ona kadın demeyin, o ālemin yiğididir.

Fedā-yı cān idüb meydāne geldi
Maḥabbet yolına merdāne geldi

Canını feda edip ortaya çıktı; sevgi yoluna mertçe çıktı.

Çü bu acı-y-ile cān virdi Şīrīn
Didi ḫalḳ-ı cihān sābāş u taḥsīn

Şirin, bu acıyla can verdiği için cihan halkı, "āferin ve bravo" dedi (takdir etti).

4560 Ḳodı bir sikke-i ʿālī zamānda
Kim adı dāstān oldı cihānda

Zamana büyük bir damga vurdu (büyük bir iz bırkatı) ki adı cihanda destan oldu.

Rivāyetdür ḫaber pāyān bulınca
Ḥikāyetdür ḳıyāmetler ḳopınca

Haberin son bulduğunu (her tarafa yayıldığını) rivayet ederler. Bununla birlikte kıyametler koptuğunu anlatırlar.

214b Çü Şīrīnüñ şifādur dāstānı
İşidenler ṭuyarlar būy-ı cānī

Şirin'in hikāyesi şifa imiş gibi, (onu) işitenler, can kokusu hissederler (canlanırlar).

Taʿālallah nedür bu ʿışḳ-bāzī
Egerçi adına dinür mecāzī

Gerçi adına "mecazi" deniliyor (ama), Tealallah, bu aşk oyunu nedir?

Zihī ʿışḳ u zihī yār-i vefā-keş
Ki bu yolda hemīn ol işledi iş

Ne güzel aşk ve ne güzel vefalı dost ki, o bu yolda böyle bir iş yaptı.

4565 Şehen-şāhın görüb cān virdi cānān
Ki ḳavuşdı tene ten cānına cān

Sevgili Şahlar Şahı'nı görüp canını verdi (öyle) ki, vücut vücuda, canına (da) can kavuştu.

Kişi cānān yolında ölse yigdür
Velī bu vechile cān virse yigdür

Kişinin sevgilisi uğruna ölmesi iyidir, ancak bu şekilde can vermesi (daha) iyidir.

Dimeñ Şīrīne zen k'oldur civān-merd
Zen ol nā-merde dirler k'ola bī-derd

Şirin'e kadın demeyin ki o asil (biridir). Kadın o dertsiz olan namerde derler.

Çün irdiler bu iller sırr-ı kāre
Fiġān itdiler ol dem āşikāre

Bu yabancılar (yapılan) işin ne olduğunu öğrenince, o anda, açıkça feryad ettiler.

Ṭanışdılar ḳamu eşrāf u aʿyān
Derildiler ser-ā-ser ehl-i dīvān

Bütün ileri gelenler ve büyükler (birbirleiyle) danışıp divan üyeleri tamamen toplandılar.

4570 Didiler lāyıḳı budur k'idevüz
Şehüñ ḳabrinde Şīrīni ḳoyavuz

(Sonunda) dediler (ki); "Yapmamız gereken Şirin'i Şah'ın kabrinde bırakıp gitmektir."

Yata bir yirde maʿşūḳ-ile ʿāşıḳ
İki ṣādıḳ iki yār-i muvāfıḳ

Aşıkla maşuk, iki (tane birbirine) sadık ve uygun sevgili, bir yerde yatsınlar.

Çü bu ḳavli biriküb söylediler
Şehi Şīrīn-ile defn eylediler

Bu sözü hepsi kararlaştırıp söyledikleri için Şah'ı Şirin'le birlikte defn ettiler.

215a Gene şāhile Şīrīni yudılar
İki ser-tācı bir yirde ḳodılar

Şah'la Şirin'i tekrar yıkayarak iki baş tacını bir yerde bıraktılar.

İki şāhuñ derildi çünki raḫtı
İkisinüñ daḫı bir oldı taḫtı

İki Şah'ın da eşyaları toplanınca, ikisinin de tahtı bir oldu.

4575 Çü bunlaruñ yirini ḳıldılar ḫāk
Ṭaġıldılar ḫalāyıḳ zār u ġam-nāk

Bunları toprakla örttükten sonra, cariyeler üzüntülü (bir halde) ve ağlayarak dağıldılar.

Bu işden ʿibret aldılar bu eşḫāṣ
Bu ḥayretden ṭaraldı ʿāmile ḫāṣ

Bu kişiler bu işten ibret aldılar, alt ve üst zümreden (bütün insanlar) bu şaşkınlıktan (bu durumdan) dolayı üzüldüler.

Bu söz irdi semekden çün simāke
Bunı naḳş itdiler her seng ü ḫāke

Bu söz balıktan yıldızlara, her tarafa kadar ulaştı, bunu bütün taş ve toprağa nakşettiler.

Bularuñ ḥālini yazdı her ādem
Ki tarīḫ oldı ʿālemde muʿaẓẓam

Her insan bunların durumunu yazdı (öyle)ki, ālemde büyük (bir) tarih oldu.

Cihān içre olub ulu ʿalāmet
Bu ḫalḳ anları idindi ziyāret

Cihanda büyük bir işaret olup bu halk onları ziyaret-gah haline getirdi.

4580 Mezārın görmeye her kişi müştāḳ
Kim olmışdur ziyāret-gāh-ı ʿuşşāḳ

Herkes mezarını görmeye susamıştır (öyle) ki (orası) āşıkların ziyaretgahı olmuştur.

Beyt-i çend der- mevʿiẓe

Öğüt bābından birkaç beyit

Göñül virme cihāna key şaḳın sen
Vefā bulmış degüldür kimse bundan

Cihana gönül verme, sen (bundan) çok sakın; kimse bundan vefa bulmuş değildir.

Kime her ne bağışlarsa bu devrān
Gene şoñra alur olur peşīmān

Bu devran kime ne bağışlarsa, sonra pişman olup (onu) tekrar alır.

215b Kime gehvāre düzdiyse bu neccār
Düzer tābūtını şoñında her bār

Bu marangoz, kime beşik hazırladıysa, her seferinde, sonunda tabutunu (da) hazırlar.

Rivāyetdür ki Eflāṭūn şeb u rūz
Olurdı her nefes giryān u pür-sūz

Eflatun'un gece gündüz, her nefeste yanıp yakılarak ağladığı rivayet edilir.

4585 Didi ol ʿārife bir merd-i bī-derd
Nedür ḫvāce bu sūz-ı nāle-i serd

O arif (kişiye) dertsiz bir adam "Hoca, bu soğuk, sert feryadın yakıcılığı nedir?" diye sordu.

Didi bu girye bī-hūde degüldür
Bu evde kimse āsūde degüldür

Dedi (ki); "Bu gözyaşı, boşuna değildir, bu evde kimse mutlu değildir."

Velī budur sebeb cismümdeki cān
Olaldan bu ten-i ḫākīde mihmān

Ancak sebep şudur (ki); vücudumdaki can, bu (aslı) toprak olan vücutta misafir olduğundan beri,

Çoġ olmışdur arada āşināyī
Anuñladur bu tende rūşenāyī

(Onunla) aramızda çok tanıdıklık olmuştur, bu vücuttaki canlılık onunladır.

Bilürsün çün muḥaḳḳaḳdur cüdāluḳ
Olur bīgānelük bu āşināluḳ

Bilirsin (ki), ayrılık kesin olunca, bu tanıdıklık, yabancılığa dönüşür.

4590 Anuñ-çündür bu girye her şeb u rūz
Geceler ṣubḥa-dek āh-ı ciger-sūz

Her gece ve gündüz bu gözyaşının (akmasının), geceleri sabaha kadar ciğer yakıcı "ah" çekilmesinin sebebi budur.

Senüñ de varise cismüñde cānuñ
Bu ayrılmaḳda yoġise gümānuñ

Seninde vücudunda canın varsa (ve) bu ayrılıkta şüphen yoksa,

Tefekkür ḳıl müdām ol iftirāḳı
Getür dāyim dile rūz-ı firāḳı

O ayrılığı daima düşün, ayrılık gününü daima gönlüne getir (aklına getir).

Oturma sen daḫı ol güni yād it
Bu menziller uzaḳdur kesb-i zād it

Oturma, sen de o günü düşün. Gideceğin yer uzaktır, yol azığı tedarik et.

216a Bunı fikr eyleseñ gülmez-idüñ sen
Cihānı bir pūla almaz-idüñ sen

Sen bunu düşünseydin, gülmez, cihanı bir pula almazdın.

4595 Senüñ bu cān-iledür zinde-gānuñ
Ḳamu miʿrāca oldur nerdübānuñ

Senin canlılığın bu can sayesindedir. Bütün miraçlar için merdivenin odur.

Ne cehdüñ varise cān-içün eyle
Kemāl-i saʿyuñ īmān-içün eyle

Can için ne kadar gayretin varsa, göster. Gayretinin en çoğunu iman için et.

Ḳo bu ḫāki gene ḫākile ḳalsun
Yola girsün müsāfir menzil alsun

Bu toprağı bırak gene toprakla kalsın, misafir (de) yola girip yol alsın.

Velī merdümlerüñ oldur güzīni
Ki ḳurtare taʿalluḳdan özini

Ancak insanların seçkini kendini (dünya) kaydından kurtarandır.

Ne kim māluñ metāʿuñ cevherüñdür
Evüñ barḳuñ daḫı sīm ü zerüñdür

Malın, mülkün, mücevherin, evin-barkın, altın ve gümüşün neyin varsa,

4600 Şu kim oġluñ ḳızuñdur ḳardeşüñdür
Senüñ ḳabre varınca yoldaşuñdur

Oğlun, kızın, kardeşin senin kabre varıncaya kadar yoldaşındır.

Ḳalur bunlar gidersün sen ġamile
Ḳalursun sen bu köhne hem-demile

Bunlar kalır sen üzüntüyle gidersin, bu eski arkadaşla kalırsın.

Gene sensün saña hem-dem bilürsüñ
Ġamuñdur mūnis ü maḥrem bilürsüñ

Bilirsin (ki), sana arkadaş gene sensin, senin dostun ve arkadaşın üzüntündür.

Saña sen yāriseñ yār isteme hīç
Özüñden ġayrı dil-dār isteme hīç

Sen kendine dostsan, hiç dost isteme, kendinden başka sevgili isteme.

Bu gerdūnuñ ṭayanma cünbişine
Naẓar ḳıl dāyimā līkin işine

Bu feleğin hareketlerine güvenme, ancak daima yaptığını kontrol et.

216b 4605 Bu dünyānuñ budur āyīn ü kīşi
Virüb daḫı gene alınaḳdur işi

Bu dünyanın töresi ve dini budur; işi verip gene almaktır.

Gehī virür gehī alur bu der-kār
Velī hergiz bu işden eylemez ᶜār

Bazen verip bazen alır, bu açıktır, ancak bu işten asla utanmaz.

Bunuñ virdügine aldanma zinhār
Gene alduġını fikr eyle her-bār

Bunun verdiğine sakın aldanma, her zaman gene (geri) aldığını düşün.

Bu evde kimsene gülmiş degüldür
Göñül maḳṣūdını bulmış degüldür

Bu evde kimse gülmüş değildir, gönül istediğini bulmuş değildir.

Yaradılmış ḳamu ehl-i seferdür
Gelen geçer bu dünyā reh-güẕerdür

Yaratılanların hepsi yolcudur, bu dünya (bir) yoldur, gelen geçer.

4610 Ḳanı Cemşīd ü Āfrīdūn u Ḍaḥḥāk
Bu gerdūn bunları itmedi mi ḫāk

Cemşit, Feridun ve Dahhak nerede, bu felek bunları toprak etmedi mi?

Ḥaḳīḳatde cihān bir ejdehādur
Yaḳīn olmaḳ buña ᶜayn-ı ḫaṭādur

Hakiktatte cihan bir ejderhadır, buna yaklaşmak hatanın ta kendisidir.

Yutar ṭoġurduġın itmez muḥābā
Gene ṭoymaz müdām eyler teḳāżā

Çekinmeden doğurduğunu yutar, gene doymaz daima (başkalarını yutmak için) ısrar eder.

Seni daḫı yutar zād-ı sefer ḳıl
Eger yoluñ bilürseñ key ḥaẕer ḳıl

Seni de yutar, yol hazırlığı yap; eğer yolunu biliyorsan, çok sakın, dikkatli ol.

Cehennemdür ṣaḳın bu ḥırṣ-ı dünyā
Yaḳar merdumları aᶜlā vü ednā

Bu dünya hırsından sakın, (bu) cehennemdir, alçak veya yüksek insanları yakar.

4615 Velī bir kimse ṭuymaz yaḳışını
Urur nāzüklük-ile āteşini

Ancak ateşini nazikçe vurduğu için, kimse yakışını duymaz.

217a	Eger ṭoġru-y-iseñ bu oda yanma Yile varub daḫı şuya ṭayanma	*Eğer doğruysan, bu ateşte yanma, rüzgara varıp (karışıp) da suya dayanma (güvenme).*
	Niçe söz Aḥmed-i Rıḍvān ḫāmūş ol İñen çoḳ söyledüñ bir pāre gūş ol	*Ahmed-i Rıdvan ne çok söz (söyledin), sus. Çok konuştun bir parça dinle.*
	Bu devrāndan niçe şükr ü şikāyet Zamān-ı māżīden niçe ḥikāyet	*Bu devrandan ne kadar şükür ve şikayet (ettin). Geçmiş zamanla (ilgili) ne (çok şey) anlattın.*
	Sükūt idüb biraz göñlüñi şād it Ḫamūş olacaġuñ eyyāmı yād it	*Susup (da) biraz gönlünü mutlu et, sessiz kalacağın günleri düşün.*
4620	Gene ol der-gehe döndür yüzüñi Lisān-ı ḥālile söyle sözüñi	*Yüzünü gene o dergaha çevir (ve) hal diliyle söyleyeceğini söyle.*
	Zebān-ı cānile idüb münācāt Kerīm Allahuña ᶜarż eyle ḥācāt	*Can diliyle yakarıp, Kerim (cömert) Allahına ihtiyaçlarını bildir.*
	Kim oldur Ḫālıḳ u Rezzāḳ maᶜbūd Kerīm ü münᶜim u feyyāż-ı her-cūd	*Ki o Hâlık (Yaratıcı) ve Rızık verici Tanrı'dır. Cömert, nimet verici ve bütün cömertlikleri bereketlendiricidir.*
	Budur cūdı bize kim itdi mevcūd Bizi ḳıldı cihānda nesl-i[447] mescūd	*Bize cömertliği (bizi) var etmesidir. Bizi cihanda, (kendisine) secde edilen nesil yapmıştır.*
	ᶜAṭā itdi bize tevḥīd ü taḥḳīḳ Ḳamu mürsellere iḳrār u taṣdīḳ	*Bize Tanrı'yı birlemeyi ve araştırıp doğruyu bulmayı, (ayrıca) bütün peygamberlere inanıp doğrulamaı hediye etti.*
4625	Ḫuṣūṣā ol nebīler ḫātemine Resūl-ı ṣādıḳu'l-ḳavl u emīne	*Özellikle o nebilerin sonuncusu, doğru sözlü ve emin (olan) Resul'e.*
	Ḳamu gönderdügüñ muᶜciz kitāba Kirām-ı ḳavme itdügüñ ḫiṭāba	*Gönderdiğin bütün mucizevi kitaplara, halkın büyüklerine ettiğin hitaba,*
217b	İlāhī ᶜizzet-i şānuñ ḥaḳı-y-çün Ḳamu āyāt u bürhānuñ ḥaḳı-y-çün	*Ey Tanrı'm, şanının yüceliğinin hakkı için, bütün delillerinin hakkı için,*
	Kelīme virdügüñ āyātuñ-içün Aña gönderdügüñ Tevrātuñ-içün	*Kelim'e (Musa'ya) verdiğin āyetlerin için, ona gönderdiğin Tevrat'ın için,*
	Zebūr-içün ki Dāvūd oldı evvāb Anuñ elḥānı ḳıldı ḫalḳı tevvāb	*Zebur için ki Davud (onun için) Allah'ı sımsıkı bağlı (bir) zāhid oldu;onun nağmeleri, halkını tövbekār etti.*
4630	Mesīḥe feyż olan incīlüñ-içün Aña rūḥum diyu tebcīlüñ-içün	*İsa'ya ilham veren İncil'in için; onu "ruhum" diyerek yüceltişin için.*

[447] Bkz. 348. dipnot.

Ḥābībe menzilüñ Ḳur'ān ḥaḳı-y-çün
Muḥammed muᶜcizi Furḳān ḥaḳı-y-çün

Sevgili'ye (Hz. Muhammed) irdirdiğin Kur'ān hakkı için, Muhammed'in mucizesi Furkan hakkı için.

Dilüm taṣdīḳ ü iẕᶜāndan ayırma
Beni ṣoñ demde īmāndan ayırma

Dilimi (Kelime-yi tevhid'i) tasdik etmekten ve akıldan ayırma, beni son nefeste imandan ayırma.

Meᶜārif baḥrını bu ḫāke neşr it
Beni yarın muḳarreblerle ḥaşr it

Marifetler (bilgiler) denizini bu toprağa yay, beni yarın (kıyamet günü), (sana) yakın olanlarla haşr et (topla).

Benüm çoḳdur günāhum ᶜafvuñ işle
Muḥammed yüzi ṣuyına baġışla

Benim günahım çoktur afv et, (Hz.) Muhammed'in yüzünün suyu (hürmetine) bağışla.

Der-encām-ı rūzgār-ı Ḫusrev u ḫᵛāb-dīden-i ū

Hüsrev devrinin sona ermesi ve onun rüya görmesi hakkında

Gel ey dil rāz-ı pinhānuñ ᶜayān it
Bu Ḫusrev ḥālinüñ sırrın beyān it

Ey gönül gel (de) gizli sırrını açıkla, bu Hüsrev'in durumunun ne olduğunu anlat.

Neden düşdi buña bunca meẕellet
Niçün geldi bunuñ başına miḥnet

Bunun bunca rezilliği çekmesinin sebebi nedir, bunun başına sıkıntı niçin geldi?

Bu vechile didi rāvī-yi şeb-ḫīz
Budur bāᶜiṣ ẕelīl olmaġa Pervīz

(Bunun üzerine) geceleri uyumayan ravi, "Perviz'in bu zor duruma düşmesinin sebebi budur:" dedi.

Meger bir şeb ki meh-tāb-ı şeb-efrūz
Cihāna rūşenā virmişdi çün rūz

"Bir gece geceyi aydınlatan mehtap, cihana, gündüz gibi aydınlık vermişti.

Yaturken ol gece ḫᵛāb içre nā-gāh
Görür Ḫusrev gelür tābende bir māh

Hüsrev, o gece, uyur vaziyette yatarken, ansızın parlakbir ayın geldiğini görür.

Bir esb-i tāziye olmış süvāre
Yürür Pervīze ṭoġru āşikāre

Hızlı bir ata binmiş, açıkça Perviz'e doğru yürür.

Buña ḫışmile dir ey merd-i dil-gīr
Gider küfri müselmān yolına gir

Buna hışımla (öfkeyle) der (ki); "Ey gönül sıkıcı adam, küfrü uzaklaştırıp müslümanlık yoluna gir.

Bu bāṭıl yolını terk eyle tīz ol
Ḳabūl it dīn-i islāmı ᶜazīz ol

Bu yanlış yolunu çabucak terk edip İslam dinini kabul et, aziz ol, yücel.

Didi Ḫusrev yolumdan çıḳmazam ben
Eger başum giderse dönmezem ben

Hüsrev dedi (ki); "Ben yolumdan çıkmam, başım (bile) gitse, (bu yoldan) dönmem."

İşidince bu sözi nūr-ı Yezdān
Be-ᶜavn-i Ḳādir ü Ḳahhār u Deyyān

Tanrı'nın nuru, bu sözü işitince, Kādir, Kahhar ve Deyyan (olan Allah'ın) yardımıyla,

4645	Yüridi Ḫusrev üstine yegāne Yetişdürdi aña bir tāziyāne	*Tek başına Hüsrev'in üzerine yürüyüp ona bir kırbaç vurdu.*
	Bu ḳorḳu-y-ile uyḫudan uyandı Bu āteşden içi ṭutuşdı yandı	*Bu korkuyla uykudan uyandı, içi bu ateşle tutuşup yandı.*
	Üç ay ol ḳorḳudan zār oldı bīmār Ẕelīl ü ʿāciz ü ḥayrān u ġam-ḫʷār	*O korkudan (dolayı) üç ay ağlayıp hasta, rezil, aciz, şaşkın ve üzüntülü bir hal aldı.*
(219a)	O heybetden gece ḫʷāb eylemezdi Ġamından gündüzin loḳmā yimezdi	*O korkulu durumdan (dolayı) gece uyumaz, üzüntüsünden gündüz (bir) lokma (yemek) yiyemezdi.*
	Meger bir gün şeh-i Cemşīd-rifʿat Nigārīnile oturmışdı ḫalvet	*Meğer bir gün Cemşit yüceliğindeki Şah, Şirin'le başbaşa oturuyordu.*
4650	Didi Şīrīne Ḫusrev ṭur varalum Senüñle ḫāne-i genci görelüm	*Hüsrev, Şirin'e "Kalk seninle gidip hazine dairesini görelim." dedi.*
	Bize ḳābil olanlardan alalum Ḳalanın yoḫsula bahş eyleyelüm	*Bize uygun olanlardan alıp kalanları yoksullara verelim.*
	Getürdiler buyurdı ḫāzini şāh Kilīdin istedi gencüñ şehen-şāh	*Şah emretti, hazinedarı getirdiler, Şahlar Şahı hazinenin anahtarını istedi.*
	Çü ḫāzin bildi Pervīzüñ ümīdin Ḳamu gencīnenüñ buldı kilīdin	*Hazinedar, Perviz'in meramını anlayınca, bütün hazinelerin kilidini buldu.*
	Getürdi cümlesin şeh ṭapusına Naẓar ḳıldı şehen-şeh ḳamusına	*Hepsini Şah'ın huzuruna getirdi, Şahlar Şahı hepsine baktı.*
4655	Görür Ḫusrev ki bir mifṭaḥ-ı pür-zer Mefātīḥüñ içinde ḫūb u enver	*Hüsrev görür ki, anahtarların içerisinde tamamen altından yapılmış, güzel ve parlak bir anahtar (duruyordu).*
	Bu miftāḥı şehen-şeh çünki gördi Anuñ taʿcīlile aṣlını ṣordı	*Şahlar Şahı bu anahtarı görünce hemen aceleyle onun aslını sordu.*
	Didi vardur bu genc içinde bir der Kim anuñ ḳuflın itmişler-dürür zer	*(Hazinedar) dedi (ki); "Bu hazinenin içinde bir kapı vardır ki, onun kilidini altından yapmışlardır."*
	Yir altında velī medfūndur ol genc Anuñ açılmasıdur zaḥmet ü renc	*Ancak o hazine yerin altında gömülüdür, onun açılması zahmet ve sıkıntıdır.*
218b	Nişānın ṣordı şeh didiler anı Buyurdı ol zamān ḳazdılar anı	*Şah, işaretini sorunca onu söylediler, o zaman emretti ve orayı kazdılar.*

4660 Görürler anda bir ṣandūḳ-ı mermer
Kim itmişler anuñ ḳuflın daḫı zer

Orada (öyle) bir mermer sandıkgördüler ki, onun kilidini bile altından yapmışlar.

Buyurdı açdılar ḳuflı şehen-şāh
Naẓar ḳıldı o ṣandūḳ içine şāh

Şahlar Şahı emredince kilidi açtılar, Şah o sandığın içine baktı.

Görür ṣandūḳuñ içi ṭobṭolu ḫāk
Buyurdı ḳıldılar ol dem anı pāk

Gördü ki sandığın içitamamen toprak doludur; emretti, o anda onu temizlediler.

Görür Ḫusrev ki bir ṭāḳ oldı peydā
Ṭılısm itmişler anda āşikārā

Hüsrev gördü ki, bir kubbe ortaya çıktı, açıkça orada bir tılsım (büyü) yapmışlar.

O seng üzre ṭurur bir taḫta-i zer
Kim itmişler anı levḥ-i muṣavver

O taşın üzerinde, altın bir pano duruyordu ki, onu resimli bir levha yapmışlardı.

4665 Zeri levḥüñ velī sīme sirişte
Görürler anda bir saṭrı niviṣte

Ancak levhanın altını gümüşle karıştırılmıştı, o levhada yazılı bir satır gördüler.

Meger varidi ol ᶜaṣr içre bir pīr
Ḫuṭūṭuñ ḳamusın eylerdi taḥrīr

Meğer o zamanda bir ihtiyar vardı ki, bütün yazıları yazabilirdi.

Getürdiler buyurdı anı Pervīz
Şeh emriyle o ḫaṭṭı oḳıdı tīz

Perviz emretti, onu getirdiler, Şah'ın emriyle o yazıyı çabucak okudu.

O levḥi Erdşir itdürmiş-imiş
O saṭrı daḫı ol yazdurmış-imiş

O levhayı Erdşir yaptırıp o satırı da o yazdırmış.

Bilürmiş encüm ü gerdūn işinden
Ḫābīrimiş bu çarḫuñ cünbişinden

Yıldızlardan ve felekten anlarmış, bu gökyüzünün hareketlerinden haberdarmış.

219b 4670 Nebīler ḫatminüñ iḳbāl-ı nūrı
Anuñ maᶜlūmı olmış-ımış ẓuhūrı

Peygamberlerin sonuncusunun nurunun ikbalinin ortaya çıkışı onun malumu olmuş.

Anuñ ᶜilmi yetişmiş ṣūretine
Kemāl-i ḥüsnine hem sīretine

Onun ilmi görünüşüne, güzelliğinin ileri seviyesi de kişiliğine ulaşmış.

Anuñ taṣvīrini itdürmiş-imiş
Ḳamu aḥkāmını yazdurmış-imiş

Onun resmini yaptırıp bütün hükümlerini yazdırmışmış.

Dimişler kim ḳamer devrinde çün māh
Ẓuhūr ide ᶜArabdan bir ulu şāh

(Orada) demişler (ki); "Ay devrinde, zamanında Araplar'ın arasından bir ulu şah çıkacak.

Vire nūrı nübüvvetden nişānı
Ola yir yüzinüñ ṣāḥib-ḳırānı

Nuru, peygamberlikten alamet gösterecek, yeryüzünün sultanı olacak.

4675	Süḫan-güy u dilîr u ḫūb-girdār Emîn-i Ḥaḳ resūl-ı rāst-güftār	*Güzel söz söyleyen, cesur, güzel huylu, Hakk'ın Emin'i, özü ve sözü doğru resūl*
	Anuñ ḥükmi geçe ʿarż u semāya Ola ḫātem cemîʿ-i enbiyāya	*Onun hükmü yere ve göğe geçecek, bütün peygamberlerin sonuncusu olacak.*
	Ḳıla ʿāciz cihānı muʿcizātı Ṭuta rūy-ı zemîni beyyinātı	*Mucizeleri cihanı āciz bırakacak, yeryüzünü söyledikleri tutacak.*
	Ziyān ide kim itmez-ise ḫoşnūd Anı taṣdîḳ idenler bulalar sūd	*Onu kim memnun etmezse, ziyan edecek, onu doğrulayanlar, mutluluk bulacaklar.*
	Görince ṣüreti şāh oldı maḥzūn Yüregi oynadı oldı diger-gün	*Şah resmi görünce, üzüldü, yüreği oynayıp hali değişti.*
4680	Didi bu ol düşümde gördügümdür Anuñ ḫavfıyla zecre irdügümdür	*Dedi (ki); "Bu, o düşümde gördüğümdür, korkusuyla eziyet çektiğimdir.*
220a	ʿAyān itmiş bu remzi ʿālemü'l-ġayb Anuñ taṣvîridür bî-şekk ü bî-reyb	*Gayp ālemi, bu sırrı ortaya çıkarmış, (bu) şüphesiz onun resmidir.*
	Şehüñ pāyına ṭār geldi gelîgi Kemiklerinde şu oldı iligi	*Şah'ın ayakkabısı ayağına dar geldi, kemiklerinde iliği su gibi oldu.*
	Resūlı görmiş ādemler getürdi Bu taṣvîr aṣlını anlara ṣordı	*Resul'u görmüş (olan) adamlar getirdi, bu resmin aslını onlara sordu.*
	Didiler bu Muḥammed ṣüretidür Resūl-ı Hāşimînüñ hey'etidür	*Dediler (ki); "Bu Muhammed'in resmidir, Haşimoğulları'ndan çıkan Resūl'un şeklidir.*
4685	Nebîdür Mekke şehrinde Muḥammed Ki dîni maḥşer olınca muḫalled	*Muhammed, Mekke şehrinde peygamberdir (öyle) ki, (onun) dini mahşer oluncaya kadar yaşayacaktır.*
	Vücūdı ***raḥmeten li'l-ʿālemîndür***[48] Resūl-ı ṣādıḳu'l-vaʿd u emîndür	*Vücudu (varlığı), ālemler için rahmettir. Doğru sözlü ve emin (olan) resūldur.*
	Bunı Pervîz işidüb oldı dil-teng O gevherden ṭoḳundı başına seng	*Perviz, bunu işitip gönlü daraldı, o cevherden başına taş dokundu.*
	Çü Şîrîn Ḫusrevi gördi perîşān Şehen-şāhuñ ġamına oldı ḫayrān	*Şirin Hüsrev'i perişan (bir halde) görünce, Şahlar Şahı'nın üzüntüsünden (dolayı)şaşkına döndü.*

[48] Ve mâ erselnâke illâ **rahmeten li'l-âlemin** و ما ارسلناك الا رحمةللعالمين

'Biz seni ancak **âlemlere rahmet olarak** gönderdik.", Kur'ân-ı Kerim, Enbiyâ, 21/107

Didi şāha ki‿ey dānā-yı rādī
Ṭırāz-ı tāc u taḫt-ı Keykubādī

Şah'a şöyle seslendi: "Ey cömert, bilgili ve Keykubad taht ve tacının süsü (olan padişah),

4690 Ġam-ı cānı ne maʿnīden çekersün
Sebeb n'oldı ki kendüñden geçersün

Niçin can derdi çekiyorsun, kendinden geçmenin sebebi nedir?

Nebīler serveri ḳatında ḫāṣ ol
Aña īmān getür ġamdan ḫalāṣ ol

Peygamberlerin başının yanında seçkin(lerden) ol; ona iman et, sıkıntıdan kurtul.

220b Çü dimişler gelenler bizden öñden
Muḥammed ʿāleme gelmezden öñden

Bizden önce, (daha) Hz. Muhammed dünyaya gelmeden önce, gelenler

Ḳamu aḥvālini tafṣīli-y-ile
Ḥışālini dimişler aṣlı-y-ile

Bütün hallerini ayrıntılarıyla, huylarını aslıyla söylemişler.

Niçe biñ yıl öñürdiden dimişler
Bizi ḳurtarmaġa saʿy eylemişler

(Bunları) binlerce yıl önceden söyleyerek bizi kurtarmaya çalışmışlar.

4695 Ḫuṣūṣā biz de güş itdük ṣıfātın
Niçe defʿa işitdük muʿcizātın

Bizzat, biz de özelliklerini duyduk, mucizelerini bir çok kez işittik.

Bize şāh-ı rüsülden şūr u şer ne
Aña īmān getürmekden żarar ne

Resüllerin Şahı'ndan bize ne zarar (gelebilir), ona iman etmekten ne zarar görürüz?

Bu sözler belki bī-hūde degüldür
Diken bigi teber anımā ki güldür

Bu sözler belki (de) boşuna değildir; diken gibi batar ancak güldür.

Nebīdür ḥaḳ degüldür işi bāzī
Aña şehden gerekmez ser-firāzī

Peygamber gerçektir, (yaptığı) iş oyun değildir. Şah'ın ona üstünlük taslaması uygun değildir.

Didi Şīrīne Ḫusrev rāst dirsün
Sözüñ şīrīn gene levzīne yirsün

Hüsrev Şirin'e "Doğru söylüyorsun; sözün tatlı gene badem ezmesi yiyorsun." dedi.

4700 Velī ḫalḳ eyleyelden ḳulın Allah
Bizi ʿālemde ḳılmışdur şehen-şāh

Ancak, Allah kullarını yarattığından beri, bizi ālemde Şahlar Şahı yapmıştır.

Ebā ʿan-ced bizi bir millet itdi
ʿAzīz idüb bize çoḳ ʿizzet itdi

Babadan oğula bir millet hāline getirdi, aziz yapıp bize çok saygı gösterdi.

Bu ḥālile ḳamu geçdi ötemüz
Bu yoldaydı dedemüz hem atamuz

Mazimiz (hep) bu şekilde geçti, dedemiz ve atamız da bu yoldaydı.

221a Ölince ben de bu yolı ṭanurven
O şehlerden dönersem utanurven

Ölünceye kadar ben de bu yolu bilirim, o şahlardan dönersem utanırım.

Nāme-niviştен-i peyġam-ber ᶜaleyhi's-selām be-Ḫusrev u pāre-kerden-i ū nāme-rā *Hz. Peygamber Aleyhisselam'ın Hüsrev'e mektup yazması ve onun mektubu parçalaması*

Didi ol pīr-i ḫoş-güy u nikū-rev
Bu gird-āba anuñ-çün düşdi Ḫusrev

O güzel konuşan ve iyi gidişli ihtiyar, "Hüsrev, bu girdaba onun için düştü." dedi.

Meger ol dem ki bu devridi rāmı
Bu dünyāyı anuñ ṭutmışdı nāmı

Ancak bu devir ona boyun eğmişti. O anda (o zaman) onun adı dünyayı tutmuştu.

Muḥammed gösterüb bürhān-ı ḳāhir
Nübüvvet daᶜvīsin itmişdi ẓāhir

Hz. Muhammed, (diğer delilleri) yok eden delil gösterip nübüvvet davasını ortaya koymuştu.

Gehī meh-tābile eylerdi bāzī
Gehī senge beyān eylerdi rāzı

Bazen mehtapla oynar, bazen sırrı taşa anlatırdı.

Geh olurdı aña söylerdi biryān
Geh eylerdi dıraḫtı zār u nālān

Bazen kebap onunla konuşur, bazen ağacı anlatıp inletirdi.

Anuñ emrine rāmidi bu eyyām
Cihān içre iderdi daᶜvet-i ᶜām

Bu devir onun emrine boyun eğmişti, cihanda kapsamlı (bir) daveti yürütüyordu.

Çün irdi daᶜveti ḫāṣile ᶜāma
Selāṭīne ḳamu gösterdi nāme

Daveti halkın her tabakasına ulaşınca, bütün sultanlara mektup gönderdi.

Necāşīyi çün evvel itdi daᶜvet
Ṣoñında eyledi Pervīze niyyet

Önce Necaşi'yi (Habeş hükümdarı) davet ettikten sonra Perviz'e niyet etti.

Buyurdı yondılar ol demde ḫāme
Düzetdiler ᶜAcem şāhına nāme

Buyurdu, hemen (bir) kalem yondular (ucunu açtılar), Acem Şahı'na mektup hazırladılar.

221b Didi ser-nāmede nām-ı ilāhı
Kim anuñdur bu ḥükm ü pādişāhī

Başlıkta, Tanrı'nın ismini söyledi ki, hüküm ve padişahlık onundur.

Bir evveldür ki maṭlaᶜdan müberrā
Bir āḫirdür ki maḳṭaᶜdan muᶜarrā

Bir öncedir ki, başlangıçtan, bir sonradır ki, sondan uzaktır, berīdir..

Ḫudāvend-i ebed Ḫallāḳ u maᶜbūd
Ki cūdından olubdur cümle mevcūd

Ebediyetin Efendisi, Hallak (Yaratıcı) ve mabud ki, bütün varlıklar cömertliğinden meydana gelmiştir.

Kemāl-i ẕātına efkār irişmez
ᶜUḳūl anuñ ṣıfātına yetişmez

Zatı'nın mükemmelliğine düşünceler ulaşamaz, akıllar, onun özelliklerine yetişemez.

Şu zāhid kim güneş bigi ᶜayāndur
Ḳoyarsa düzaḫa ḥükmi revāndur

Şu zāhid ki, (Allah'a bağlılığı), güneş gibi ortadadır, (ancak onu bile) cehenneme koyarsa, hükmü geçerlidir.

Şu ʿāṣī kim anuñ ʿiṣyānı çoḳdur
Behişte gönderürse ẓulmı yoḳdur

Şu asi ki, onun isyanı çoktur; (onu) cennete gönderirse, (yapmış olduğu) bir adaletsizlik, zulüm yoktur.

Çü aʿrāże degüldür fiʿli mülḥaḳ
Ne dilerse ider muḫtārdur Ḥaḳ

Fiili arazlara bağlı olmadığı için, Allah her istediğini yapmakta serbesttir.

4720 Gehī ḳılur baʿūżı pīl-şevket
Gehī mūra virür tāc-ı nübüvvet

Bazen sivrisineği fil gibi şevketli kılar, bazen de karıncaya peygamberlik tacı verir.

Eyā Ḫusrev emīr-i tāc-dārān
Ser-i gerdān-keşān-ı mülk-i Īrān

Ey padişah, ey padişahların padişahı, İran ülkesinin ileri gelenlerinin başı

Eger varise sende dāniş ü rāy
Müselmān ol müselmān olma ḫod-rāy

Eğer sende bilgi ve düşünce varsa, müslüman ol müslüman, başına buyruk olma.

Ḳo küfri dīn-i islāmı ḳabūl it
Gider kibri özüñ maʿbūda ḳul it

Küfürü bırakıp İslām dinini kabul et; kibiri bırakıp kendini Tanrı'ya kul et.

222a Ger eylerseñ benümle rāst pey-vend
Vücūduñ ercmend ide Ḫudāvend

Eğer benimle sağlam (bir) sözleşme yaparsan, Tanrı, varlığını seçkin yapar.

4725 Ger itmezseñ bizümle ʿahd ü peymān
Olursun rūz-ı maḥşerdde peşīmān

Eğer bizimle sözleşmezsen, mahşer gününde pişman olursun.

Bu genc ü leşkere hīç olma maġrūr
Ġurūrile olursun Teñgriden dūr

Bu hazineye ve ordudan dolayı hiç gururlanma, gururla Tanrı'dan uzaklaşırsın.

Saña bu leşker ü her genc-i mevcūd
Ecel yetişicek hīç eylemez sūd

Bu ordu ve var olan bütün hazineler, ecel gelince sana fayda etmez.

Zırıh-pūş-ı ʿAcem eylerse nāzī
ʿArab daḫı ider nīze-yle bāzī

Zırh giymiş (olan) Acem, nazlanırsa, Arap da mızrakla oyun eder.

Dinür çün nāmuña ʿālemde Ḫusrev
Ṣaḳın ṭoġru yola git olma kec-rev

Mademki, alemde adına "Hüsrev" denmektedir, (o halde) sakın, doğru yola git, yoldan sapma.

4730 Degül Ḫusrev ṭutam Key-Ḫusrev olduñ
Saña ḫalḳ-ı cihānı bende ḳılduñ

Hüsrev değil, farzedelim Key-Hüsrev olup cihan halkını kendine kul ettin.

Ne ḥāṣıl ʿāḳıbet ölseñ gerekdür
Gene ḫāk-i siyāh olsañ gerekdür

Eline ne geçecek, sonunda ölüp gene kara toprak oyacaksın.

Gerekdür ḫāke ḥilm-ile mezellet
Yaraşmaz ṭobrağı kibrile rıfʿat

Toprağa yumuşaklık ve alçaklık yakışır, ona kibir ve büyüklenme yakışmaz.

	Ṭanuḳluḳ vir ki birdür Rabb-ı Ḫālıḳ Bu maḫlūḳuñ viren rızḳını Rāzıḳ	*Bu yaratılanların rızkını veren Razık'ın, Yaratıcı Rabb'in bir olduğuna şehadet et.*
	Ḫudādur ki virüb ᶜabdine ᶜizzet ᶜAṭā ḳıldı baña nūr-ı nübüvvet	*Kulunu yüceltip bana nübüvvet nurunu hediye eden Tanrı'dır.*
222b 4735	Gel ey āteş-perest Yezdān-perest ol Ḫaḳuñ yolına ṭoġru git Ḥaḳı bil	*Ey ateşperest, gel (de) Allah'a tap, (ona kul ol), Hakk'ın yoluna git, onu bil, öğren.*
	Çü ṭāvūs ol temāşā eyle bāġı Dile pervāne bigi urma dāġı	*Tavus gibi olup bağı (dolaşıp) seyr et; pervāne gibi gönlünü yakarak yaralama.*
	Müselmān ol özüñ ḳurtar ḥaẕerden Ḫalāṣ it cānuñı nār-ı saḳardan	*Müslüman olup kendini tehlikeden, canını cehennem ateşinden kurtar.*
	Tamām oldı çü nāme dürdi kātib Resūl emri-yle mührin urdı kātib	*Mektup tamamlanınca, katip dürüp Resul'un emriyle mührünü vurdu.*
	Resūl-ı Ḫaḳ bilā-te'ḫīr ü ihmāl Anı bir ḳāṣid-ile itdi irsāl	*Hakk'ın Resul'ü, ihmal edip geciktirmeden onu bir haberciyle gönderdi.*
4740	Çü Perv̄ize yetişdi nāme-i[449] nev Ter oldı ḳaḳıyub ḫışm itdi Ḫusrev	*Perviz'e yeni (bir) mektup ulaşınca, Hüsrev terledi, kızıp öfkelendi.*
	Çü gördi nāmede vaᶜd u vaᶜīdi Ġażabdan Ḫusrevüñ yās oldı ᶜīdi	*Hüsrev, mektupta vadedilen şeyi ve tehdit unsurunu görünce, öfkeden bayramı māteme döndü.*
	Tehevvürden ururdı nāᶜre çün şīr Teninde her ḳılı olmışdı şemşīr	*Öfkeden aslan gibi kükrerdi, vücudundaki her kılı (birer) kılıç olmuştu.*
	Görür ḫaṭṭuñ sevādın heybet-engīz Muḥammedden yazılmış şüy-ı Perv̄īz	*Perviz tarafına Hz. Muhammed'den yazılmış yazının heybetli siyahlığını görünce,*
	Ṭutardı kendözin ol cāhil aᶜlā Muḥammed nāmını gördükde bālā	*O cāhil "Muhammed" ismini (kendi isminden) daha yukarıda gördüğünde, kendisini, ondan daha üstün sayardı.*
4745	Yañıldı nāmeyi yırtdı ol aḥmaḳ Eliyle ḫānesin yıḳdı ol aḥmaḳ	*O ahmak yanılıp mektubu yırttı, (bunu yapmakla) eliyle evini yıktı.*
223a	Ġurūrından diridi ol ṭarabsuz Niçün düşdi ᶜArab böyle edebsüz	*O mutsuz, bahtsız (adam), gururundan "Arap neden böyle edepsiz oldu?" derdi.*
	Benüm nāmum çü ṣıġmaz her dehāna Benüm yādum yaraşmaz her zebāna	*Benim adım her ağıza sığmaz, beni anmak her dile yakışmaz.*

[449] Bu kelime yazmada "ḫāme" şeklinde yazılmış.

	Bana Ḳayṣer ġulām-ı kem-terīndür Kemīne çākerüm ḫaḳan-ı Çīndür	*Kayser, bana aşağılık bir köledir, Çin hakanı aciz (bir) hizmetçimdir.*
	Ger eylersem ʿArab mülkine āheng İdem Baṭḥā zemīni anlara teng	*Eğer, Arap ülkesine (doğru) yürürsem, onlara Batha. topraklarını (Mekke-i Mükerreme) dar ederim*
4750	ʿArab ḳavmine var mıdur tecemmül Kim ide Ḫusreve böyle tafaḍḍul	*Arap kavminde güzellik, üstünlük mü vardır ki, Hüsrev'e böyle üstünlük taslasın?*
	Bu resme niçe söz didi ḥayāsuz Velī bir derde uġradı devāsız	*(O) hayasız, bu şekilde birçok sözler söyledi, ancak devasız bir derde düştü.*
	Ḳamu mülk-i Medāyin ṭāḳ-ı Kisrī Duʿāsından nebīnüñ buldı kesri	*Bütün Medayin memleketi, Tak-ı Kisra, nebinin duasından dolayı yıkıldı.*
	Resūlı-y-çün Medāyin mülkini Ḥaḳ Ki temzīḳ eyledi külli mümazzaḳ	*Hak, resulü için, Medayin memleketini tamamen yıktı.*
	Resūluñ nāmesin yırtdı çü bāġī Yıḳıldı ṭāḳı söyündi ocaġı	*Resulün mektubunu serseri gibi yırttı, kubbesi yıkılıp ocağı (Mecusiler'in kutsal ateşi) söndü.*
4755	Çü mektūb emrin işitdi peyām-ber O küstāḫuñ şoñını ḳıldı ebter	*Peygamber (S.A.), mektubun (yırtılması) meselesini duyunca, o küstahın sonunu (soyunu, sopunu) kesti.*
	Meger bir gün resūluñ ḥażretinde Yigirmi varimiş müşrik ḳatında	*Meğer bir gün resulün huzurunda yirmi (kadar) müşrik varmış.*
223b	Añılmış ḳıṣṣa-i Pervīz ü mektūb ʿAyān olmış ne kim varise maṭlūb	*(Orada) Perviz ile mektubun hikâyesi anılmış, istenilen (ima edilen) ne varsa ortaya çıkmış (ortaya dökülmüş).*
	Bu müşrikler içüb dürdile ṣāfın Dimişler Ḫusrevüñ lāf-ı[450] güzāfın	*Bu müşrikler (şarabın) tortusunu da safını da içip Hüsrev'in boş lakırdısını söylemişler.*
	Dimiş müşriklere ol ḫayru'l-eşrāf Bu sözi söylemeñ urmañ daḫı lāf	*O Şereflilerin hayırlısı müşriklere "Bu sözü söylemeyin, lafını dahi etmeyin." demiş.*
4760	Dün anı oġlı öldürdi bilüñ siz Dürüġından anuñ ġam çekmezüz biz	*(Şunu) bilin (ki), dün onu oğlu öldürdü, onun yalanından (dolayı) biz üzülmeyiz.*
	Çü müşrikler işitdiler bu sözi Hemān ol demde yazdılar bu sözi	*Müşrikler bu sözü işitince, hemen o anda bunu yazdılar.*
	Bunuñ üstine geçdi bir niçe dem Medāyinden yañadan geldi ādem	*Bunun üzerine uzun bir müddet geçti, (bir gün) Medayin tarafından bir adam geldi.*

[450] Bkz. 375. dipnot.

	Didi mevtini Pervīzüñ muvāfıḳ Resūluñ didügi vaḳte muṭabıḳ	*(O adam da) Perviz'in ölümünün doğru olduğunu ve Resul'ün dediği zamanda olduğunu söyledi.*
	O müşrikler ḳamusı oldı müslim Cehennemden emīn ü cānı sālim	*(Bunun üzerine) müşriklerin hepsi, cehennemden emin, canları selamette (birer) müslüman oldular.*
4765	Gene ḳıldı nebī bir muᶜciz iẓhār Nübüvvet nūrını gösterdi tekrār	*Nebi, gene bir mucize gösterdi, peygamberlik nūrunu tekrarladı.*
	Daḫı bir muᶜcizi budur nebīnüñ Resūl [u] seyyidu'l-ḳavm [u] emīnüñ	*Resul, kavmin efendisi ve emin olan Nebi'nin bir mucizesi de şudur:*
	Yüzin döndürdi Ḫusrevden diyārı Aña oldı muḫālif il ü şārı	*Ülkesi, Hüsrev'den yüz çevirdi, köyü kenti ona muhalif oldu.*
224a	Anuñ varidi şehlükden ferāġı Yir itmişdi özine künc-i bāġı	*O şahlıktan feragat etmiş, kendisine bahçenin köşesini mesken seçmişti.*
	Vulātuñ ẓulmı olmışdı ziyāde Memālik cevrile varmışdı bāde	*Valilerin zulmü artmış, memleket, (bu) zulümle yok olmanın eşiğine gelmişti.*
4770	Vezīri varidi bir ẓulm-pīşe İşi ḥayfidi ᶜālemde hemīşe	*Zulm etmeyi gelenek ḥaline getirmiş (bir) veziri vardı, ālemde işi daima zulm etmekti.*
	İle ẓulmile uzatmışidi dest Ḳamu serverleri itmişidi pest	*Memlekete elini zulümle uzatmış bütün komutanları alt etmişti.*
	Yıḳılmışdı ser-ā-ser mülk-i Īrān Ki şehr ü rūstā olmışdı vīrān	*İran ülkesi baştanbaşa yıkılmış (öyle) ki, şehir ve köy(ler) viran olmuştu.*
	Sipāhiyle raᶜiyyet cümle nā-şād Yoġidi bunlara inᶜāmile dād	*Askerler ve tebaanın hepsi mutsuzdu, bunlara nimet ve adalet vermek yoktu.*
	Reme ser-geşte ḳalmışdı şubānsuz Sarāy açuḳ ṭururdı pās-bānsuz	*Sürü, çobansız başıboş kalmıştı. Saray ise muhafızsız, açık duruyordu.*
4775	Ulular cümlesi ḳalmışdı bī-tāb Bu ḥayretden ḳamu bī-ḫord u bī-ḫᵛāb	*Büyüklerin hepsi, bu şaşkınlıktan (dolayı) yemekden uyumaktan (kesilmiş), güçsüz düşmüşlerdi.*
	Didi Şīrūyeye begler nihānī Ki ey ser-māye-i emn ü amānī	*Beyler, gizlice Şiruye'ye "Ey himaye ve güvenliğin sermayesi," dediler.*
	Atañda ḳalmadı pervā-yı şāhī İrişdi kişvere andan tebāhī	*Babanın şahlıkla ilgisi kalmadı, onun yüzünden ülkeye bozgun ve yıkım ulaştı.*

	Cihāndan göñli olmışdur remīde Mey ü Şīrīni ḳılmışdur güzīde	*Gönlü, cihandan ürkmüştür, şarabı ve Şirin'i tercih etmiştir.*
224b	Bu vaẕile olursa şeh muḳarrer Çıḳar elden ḥaḳīḳat belki kişver	*Şah bu şekilde devam ederse, ülke belki (de) gerçekten elden çıkar.*
4780	Bu evżāᶜı ṭuyub baġladı kīne ᶜArab ḳıldı ṭamaᶜ Īrān-zemīne	*Araplar'ın İran ülkesine göz koyduğu düşüncesiyle kinlendi.*
	Uṣañ olma bunuñ tedbīrin eyle Be-cid ṭut ᶜālemüñ teshīrin eyle	*Bıkıp gevşek davranma, bunun tedbirini düşün, (işi) sıkı tut, alemi emrin altına al.*
	Velī budur devā ey şāh iderseñ Ṭarīḳ-i eslemi ṭutub giderseñ	*Ancak, ey Şah eğer uygularsan, doğru yolu, selamet yolunu tutup gidersen çare şudur:*
	Ara yirden atañı götüresün Uġurlayın işini bitüresün	*Babanı göz önünden kaldırıp, gizlice işini bitirmelisin.*
	Yire ḳanın dökesün öldüresün Ṭuta nāmuñ cihānı ṭoldurasun	*Kanını yere döküp öldürmelisin; (böylece) adın dünyayı tutacak.*
4785	Velī bu işi tīz ṭutmaḳ gerekdür Kimesne ṭuymadan itmek gerekdür	*Ancak bu işi çabucak, kimse duymadan yapmak gerekir.*
	Bu iġvā-y-ile ḥabs itdi atasın Velī fikr itmedi hergiz ötesin	*Bu sözlere kanarak babasını hapsetti, ancak sonrasının (ne olacağını) hiç düşünmedi.*
	Dönüb şoñında ḳatl itdi ḥaṭāsuz Gerekmez işidi fikr-i revāsuz	*Dönüp, sonunda günahsız (yere, onu) öldürdü; gereksiz (bir) iş, uygunsuz (bir) düşünceydi.*
	Velī kendüsi daḫı ṭurmadı berḳ Yılına varmadan oldı civān merg	*Ancak kendisi (de) sağ kalmadı, yılına varmadan, genç yaşta öldü.*
	Cihān içre sekiz ay beglük itdi Şoñı ṭāᶜūn çıḳarub öldi gitdi	*Cihanda, sekiz ay beylik ettikten sonra, vebaya yakalanıp.öldü gitti*
225a 4790	Daḫı on yidi kişi itdi baġlı Kimi ḳardaş kimi ḳardaşı oġlı	*Ayrıca kimi kardeşi, kimi amcasının oğlu olmak üzere, on yedi kişiyi hapsetti.*
	Ḳamusın ḳatl idüb ḳanını dökdi Eliyle neslinüñ bilini bükdi	*Hepsini öldürüp kanların döktü; eliyle (kendi) soyunun belini büktü.*
	Şoñını şanmadı yaᶜnī iş itdi Öñin daḫı şoñında yıḳdı gitdi	*Sonunu düşünemedi yani öyle iş etti ki, eninde sonunda yıktı gitti.*

	Bu işler cümlesi Ḥaḳ ḳudretidür	*Bu işlerin hepsi, Hakk'ın kudreti(nin bir göstergesi)dir.*
	Velī ḫatm-i risālet himmetidür	*Ancak, risaletin sonunun gayretidir.*
	Anuñ ḳahrıyla gitdi mülk ü şāhī	*Mülk ve padişahlık onun kahrıyla gitti, Kisra'nın külahı*
	Başından düşdi Kisrānuñ külāhı	*başından düştü.*
4795	Çün irdi çarḫ-ı gerdūnuñ ṭırāḳı	*Dönen feleğin gürültüsü ulaşınca bütün kemeri ve "tak"ı*
	Yire düşdi ḳamu eyvān u ṭāḳı	*yere düştü.*
	Varidi köbrisi āhenle beste	*Demirle bağlanıp desteklenmiş (bir) köprüsü vardı, bir*
	Gelüb bir seyl anı ḳıldı şikeste	*sel gelip onu yıktı.*
	Hubūb idüb semūm-ı āteş-engīz	*Ateşli, zehirli (bir rüzgār) esti, ahırda ne Gülgün kaldı*
	Ne Gül-gūn ḳaldı āḫūrda ne Şeb-dīz	*ne Şebdiz.*
	Varub Bulġārda şındı çerisi	*Vardığında, Bulgar'da askeri kırıldı. Ölüsü ile dirisi bir*
	Bir oldı ölüsi-y-ile dirisi	*oldu.*
	Ḥaḳ emriyle öküş ḳudretler oldı	*Hakk'ın emriyle nice kudretler ortaya çıktı, bunun gibi*
	Bunuñ bigi niçe ʿibretler oldı	*birçok ibretli (olaylar) meydana geldi.*
4800	Egerçi gördi bu işleri taḥḳīḳ	*Gerçi bu işlerin gerçekliğini gördü, ancak iman edip*
	Velīkin itmedi īmān u taṣdīḳ	*doğrulamadı.*
225b	Bidāyetde yoġidi çün hidāyet	*Başlangıçta, hidayet olmadığı için, Hak'dan yardım*
	Anuñ-çün irmedi Ḥaḳdan ʿināyet	*ulaşmadı.*
	Münīridi egerçi şemʿ-i bī-dūd	*Gerçi dumansız mum gibi aydınlıktı, ancak körün*
	Velī aʿmā gözine itmedi sūd	*gözüne fayda etmedi.*
	Zihī peyġam-ber-i ṣāḥib-kerāmet	*Ne güzel keramet sāhibi peygamber(dir) ki, nübüvvet ve*
	Kim anuñdur nübüvvet hem velāyet	*velilik onundur.*
	Nebīler şāhı sulṭān-ı rüsüldür	*Nebilerin şahı, resullerin sultanıdır, (öyle) ki, hem*
	Ki hem rūḥu'l-ḳudüs hem ʿaḳl-ı küldür	*kutsal ruh, hem (de) "akl-ı kül"dür.*
4805	Dinilmişdür ezelden aña levlāk	*Ona, ezelden "levlak" denilmiştir Ayrıca gezip*
	Hem olmışdur temāşā-gāhı eflāk	*seyrettiği yer gökler olmuştur.*
	Çü ḳılmışdur musaḫḫar heft ḫayli	*Yedi iklimi etkisi altına aldığı için, balıktan gökyüzüne*
	Semekden tā semā anuñ ṭufeyli	*kadar (her şey) onun uyruğudur.*
	Zihī ser-ḫayl-i[451] ser-ḫaylān-ı esrār	*Esrar kafilelerinin başkanlarının başı ne güzel; iyi ve*
	Zihī ser-çeşme-i aḫyār u ebrār	*hayırlı kimselerin kaynağı ne hoş!..*

[451] Bkz. 348. dipnot.

Meger bir gice yaturken muṭahhar
Sarāy-ı Ümmühānīde o meh-ter

Meğer bir gece, o yüksek rütbeli (kişi)Ümmühānī Sarayı'nda temiz bir şekilde yatarken

Çün itmişdi Ḫudāvend aña tebcīl
Ḥaḳuñ fermānile gelmişdi Cibrīl

Tanrı onu yücelttiği için Cebrail, Hakk'ın emriyle gelmişti.

4810 Getürmişdi Burāḳ-ı berḳ-seyri
Uçurmışdı hevāda ṣan ki ṭayrī

Yıldırım gidişli Burak'ı getirmiş, (O'nu) havada sarki kuşmuş gibi uçurmuştu.

Ḳavī-puşt u girān-nāᶜl ü sebük-ḫīz
K'aña yitmez ne ṣarṣar ne āteş tīz

Sağlam sırtlı, ağır nallı ve süratliydi (öyle) ki, ona ne şiddetli rüzgār ne (de) hararetli ateş yetişebilirdi.

226a Humā-veş oldı Yeṣribden[452] perīde
Maḳāmına yetişdi ol güzīde

O seçkin (kişi, Hz. Peygamber), hüma gibi Yesrib'ten uçarak makamına ulaştı.

Maḳāmıdur anuñ aḳṣā-yı ġāyāt
Mekānı āḫir-i cümle nihāyāt

O'nun makamı, en son (Mescid-i Aksā); mekanı bütün sonların bittiği yerdir.

Anuñ ḳadrin Ḫudā itmişdi aᶜlā
Maḳāmı Sidreden olmışdı bālā

Tanrı, onun değerini yüksek kılmıştı, makamı Sidre'den yüksek olmuştu.

4815 Çün olmışdı peyam-berler hümāmı
Ḳamu mürsellerüñ oldı imāmı

Peygamberlerin himmetlisi olduğu için, bütün mürsellerin imamı oldu.

Muḥammeddür nebīler pīşvāsı
Ḳamunuñ reh-beri hem muḳtedāsı

Nebilerin reisi, herkesin rehberi ve kendisine uyulan Muhammed'dir,

Aña virmişdi maᶜbūdı fażīlet
ᶜAceb mi itdise anda emānet

Mabudu ona fazilet vermişti, (bunu) ona (o emine) emanet ettiyse, şaşılır mı?

Revānidi çü vehm tīz-hūşān
Rikābında yürürdi sebz-pūşān

(Yanındaki) akıllı insanlar, hayal gibi akıp giderlerdi. Üzengisinin yanında yeşil elbiseliler (yas tutanlar) yürürdü.

İki dilmişdi ḳurṣın māh-tābuñ
Çıḳarmışdı külāhın āfitābuñ

Ayın dairesini ikiye ayırmıştı, güneşin külahını çıkarmıştı.

4820 Çü bāz olmazidi hem-ḫᵛābe-i zāġ
Çekilmişdi gözine kuḥl-ı *mā-zāġ*[453]

Doğan gibi, kargayla uyumazdı. Gözüne mā-zāg sürmesi çekilmişti.

Rikābından anuñ ḳalduḳda Cibrīl
Anuñ yirine gelmişdi Mikāyil

Cebrail onun üzengisi yanından ayrıldığında, yerine Mikāil gelmişti.

---

[452] Hz. Peygamber'in Mi'râc hadisesi Yesrib'de (Medine civarı) değil, Mekke'de cereyan etmiştir.
[453] Bkz. 352. dipnot

O ḳalduḳda irişmişdi Sirāfīl
Aña Refref yetürmişdi Sirāfīl

O ayrıldığında İsrafil yetişip O'na Refref'i getirmişti.

226b Pes andan menzilin itmişdi ṭūbā
Maḳāmı Sidreden olmışdı aʿlā

Ondan sonra Tūbā (ağacına) yönelip makamı Sidre'den yüksek olmuştu.

Serīr-i ʿarş aña olmışidi ferş
Anuñ gelmişdi istiḳbāline ʿarş

Gökyüzü tahtı ona halı olmuştu, arş onu karşılamaya gelmişti.

4825 Gidermişdi cemālinden niḳābı
Götürmişdi ara yirden ḥicābı

Güzel yüzünden örtüyü açmış, aradan perdeyi kaldırmıştı.

İrişmişdi mekān-ı bī-mekāna
Ṭuş olmışdı nişān-ı bī-nişāna

Mekānı Olmayan (Allah)'ın mekanına ulaşmıştı, İşareti olmayanın işaretiyle karşılaşmıştı.

Ḫudāyı bī-cihet görmişdi taḥḳīḳ
İşitmişdi sözin irmişdi tevfīḳ

Tanrı'yı gerçekten anlayarak vasıtasız görmüştü, sözünü işitmişti, (O'na) yardım ulaşmıştı.

Çü ḳurb-ı Kirdgār itmişdi ḥāṣıl
Dilindeydi gözi gözinde hem dil

Tañrı'ya yaklaşmayı elde edince, gözü gönlündeydi, gönlü de gözünde.

Ḫiṭāb idüb dimişdi aña maʿbūd
Dile benden Muḥammed neyse maḳṣūd

Mabud (Tanrı), ona hitap ederek "Ey Muhammed, ne dilersen deli benden." dedi.

4830 Çü bulmışdı peyam-ber vaḳti ḫālī
Ḫudāsına dimişdi cümle ḥāli

Peygamber zamanı boş (uygun) bulunca, Tanrısı'na her şeyi söylemişti.

Ḥaḳa ʿarż eyleyüb ol demde ḥācāt
ʿUṣāt-ı ümmetin itmişdi der-ḫvāst

O anda Hakk'a ihtiyaçlarını bildirerek ümmetinin asi (olanları) için (şefaat) istemişti.

Aña yārī ḳılub faẓl u ʿaṭāsı
Revā ḳılmışdı ḥācātın Ḫudāsı

Tanrı'sı ona erdem ve nediyelerini yardımcı ederek, isteklerini karşılamıştı.

Çü geymişdi Ḫudādan ḫilʿat-i ḫāṣ
Virilmişdi ġınā-yı genc-i iḫlāṣ

Tanrı'dan özel (bir) hilat giymiş, (kendisi) ihlas hazinesinden doyurulmuştu.

227a Şeb-i isrā aña ḳadr olmışidi
Hilāliken gidüb bedr olmışidi

İsra Gecesi ona Kadir (Gecesi) olmuştu. (Ay) hilalken, dolunaya dönmüştü.

4835 Getürmişdi berāt-ı şādī ḫalḳa
Saḳardan nāme-i āzādī ḫalḳa

Halka, mutluluk beratı (fermanı), cehennemden kurtuluş fermanı getirmişti.

Der-ḫatm-i kitāb güyed

Kitabın sonunun söylenmesi hakkında

Gel imdi Aḥmed-i Rıḍvān ḫurūş it
Gene deryā gibi ʿālemde cūş it

Ey Aḥmed-i Rıdvan, şimdi gel (de) coşarak ālemde deniz gibi kayna, dalgalan.

Çü meh-tāb-ı felek tābende ol sen
Velī yükselmeyüb efgende ol sen

Gökteki mehtap gibi parlak ol, ancak yükselmeyip (kibirlenmeyip) aşağı düş (mütvazı ol).

Hüner taḫtuñ yüceldüb urma ṭaşa
Ki dür üftādelükden çıḳdı başa

Hünerli tahtını yüceltip (yükseltip, kaldırıp) taşa vurma, çünkü inci, düşkünlükten başa çıktı.

Düşerseñ dür bigi gevher viresün
Eger ser-keş olursañ ser viresün

Düşersen, inci gibi (bir) cevher ortaya çıkarırsın, dik başlı olursan (da) başını verirsin.

4840 Müdārā ḳıl ki çarḫuñ ḫūy-ı tünddür
Seḥer-ḫīz ol ki ʿömrüñ pāyı kündür

Feleğin huyu serttir, yüzüne gül; ömrün ayağı kısadır, sabahleyin erken kalk.

Ayaġuñda ṣaḳın kefş olmasun teng
K'ider ol merdümüñ ayaḳların leng

Çizme sakın ayaggına dar gelmesin ki, o insanın ayağını topal eder.

Ḫayāl it kim yüzini görmedüñdi
Taṣavvur ḳıl izine irmedüñdi

Yüzünü görmediğin bir hayal ortaya koy, izine ulaşamadığın (bir) tasavvur kıl.

Eger ʿayşise yüz tīmārı vardur
Ki bir berg-i gülüñ biñ ḫārı vardur

Eğer hayat ise yüz sürü vardır; bir gül yaprağının bin dikeni vardır.

227b Çü sevdā-y-ile ṣofradur civānluḳ
Olur ekşi geh acı zindegānluḳ

Sevda ile sofra gençliktir. Dirilik (yaşamak) bazen ekşi, bazen acıdır.

4845 Çü ḫūrşīd-i felek varma zevāle
İtile key ṣaḳın girme çuvāle

Gökyüzündeki güneş gibi batma, sakın itle çuvala girme.

Bu dār-ı bī-vefā bir kūç-gehdür
Ḥaḳīḳatde hemīn zindān u çehdür

Bu vefasız dünya bir göç yeridir; gerçekte aynı zindan ve aynı kuyudur.

Eger yāy ola kendümden geçerven
Yürek ṣovutmaġa berf-āb içerven

Eğer yaz olursa, kendimden geçip yürek soğutmak için kar suyu içerim.

Direm sermā göricek hāy germā
Eger berfī be-bārid vāy be-ser-mā

Soğuk görünce "ah sıcak", eğer kar yağsa vay bizim başımıza gelenler" derim.

Dirīġā gelmedi bizden eyü kār
Sitem-kāruz cihān içre sitem-kār

Yazık ki bizden iyi (bir) iş ortaya çıkmadı, cihanda zalimiz zālim.

4850	Eger mūra sitem ḳılsañ bulursun O ẓulmı bil ki kendüñe ḳılursun	*Karıncaya (bile) zulmetsen, (onu) bulursun, bil ki, o zulmü kendine yaparsın.*
	Giderken gözlerüm oldı buña ṭuş Ki ṭutdı nā-gehān bir mūrı bir ḳuş	*(Yolda) giderken, gözlerim bir karıncayı ansızın bir kuşun tuttuğunu gördü.*
	O ḳuşın olmadın ol mūr ḫordı Gelüb bir bāz anı ol demde urdı	*O karınca o kuşun yemeği olmadan bir doğan gelip o (kuşu) vurdu (avladı).*
	Ḫaṭar çoḳdur bu yollardur pür-āfet Bulur her kişi fiʿline mükāfāt	*Bu yollar āfetlerle doludur, çok tehlikelidir, herkes yaptığının karşılığını görür.*
	Eger ʿaṭṭāriseñ ʿālemde mevcūd Yaḳarsun cānuñı āḫirde çün ʿūd	*Ālemde var olan bir attarisen, sonunda (kendi) canını öd ağacı gibi yakarsın.*
228a 4855	Eger ʿilmile olursañ Felāṭūn Olursun sen de bu beyʿüñde maġbūn	*Eğer ilminde Eflatun (gibi) olursan, sen de bu alış-verişinde aldanırsın.*
	Bu yigdür kim nāṣīḥat güş idesün Tenüñ ḫāk olmadan ölüb gidesün	*Vücudun toprak olup, ölüp gitmede önce nasihat dinlemen iyidir.*
	Bu devr āḫir libāsuñ boġa baġlar Ki bir gözüñ güler bir gözüñ aġlar	*Bu devr, sonunda elbisesini bohçaya (koyup) bağlar, (öyle) ki bir gözün güler, bir gözün ağlar.*
	Degülsün sen bu evde cāvid-āne Ki bir cāy-ı güẕerdür çār ḫāne	*Sen bu evde ölümsüz değilsin, ki (bu) dört (köşeli) ev bir geçiş yeridir.*
	Çü evḳātı kişinüñ ola āḫir Olur maḫfīleri ol demde ẓāhir	*Kişinin vakti sona erdiğinde, o anda, (onun) gizil (şeyleri) ortaya çıkar.*
4860	Giderseñ ac anı şanma ṭoyasun Azıḳ bundan götürgende yiyesün	*Aç gidersen (orada) doyacağını sanma, buradan azık götürürsen yiyebilirsin.*
	Gel ey Rıḍvān ḳıl imdi şükr-i Yezdān Naṣīb itdi murāduñ saña Sübḥān	*Ey Rıdvan şimdi gel (de) Tanrı'ya şükr et; Sübhan (Allah), sana istediğini nasip etti.*
	Beyān idüb ḥadīṣ-i dū-sitānı Tamām itdüñ bu şīrīn dāstānı	*İki tarafın (da) vaka(ları)nı anlatıp, bu güzel hikâyeyi tamamladın.*
	Ne ġamdur yogise ʿālemde māluñ Ne deñlü azise mülküñ menālüñ	*Ālemde malın mülkün (her) ne kadar az ise, (hatta) malın yoksa (da, bunda) üzülecek ne var?*
	Gider bu ʿālemüñ sīm ü zerini Nisār eyle kelāmuñ gevherini	*Sözünün cevherini saçarak bu ālemin gümüşünü ve altınını ortadan kaldır.*

4865	Çü cānuñdur senüñ gencîne-i zer Dil-i deryā-feşānuñ kān-ı gevher	*Canın, senin altın hazinesidir, deryā gibi geniş gönlün dilin mücevher madenidir.*
228b	Nişār it ʿāleme var olduġuñca Güher-bār ol cihānda ṭurduġuñca	*Var olduğun sürece, āleme saç, cihanda durduğun sürece, cevher yağdır.*
	Çü mür vārîd ile dil baḥri pürdür Senüñ heb sözlerüñ nā-süfte dürdür	*Gönül deñizi inci ile doludur. Senin sözlerinin hepsi delinmemiş incidir*
	Direng-i dehrile bu güne-i gerd Ḳılur ruḫsārını incülerüñ zerd	*Bu toz rengi, zamanın geçmesiyle, incilerin yanağını sarartır.*
	Düşürme kendözüñ fikr-i[454] dırāza Çıḳar cevherlerüñden tāze tāze	*Kendini, uzun (zaman alacak) düşüncelere kaptırma, mücevherlerinden taze taze çıkar.*
4870	Cihān içinde āvāzuñ çü kūs it Ḳamu ebkār-ı efkāruñ ʿarūs it	*Cihanda sesini kös (büyük davul) gibi yükselt. Bütün fikirlerinin (taze) manalarını gelin et.*
	Şunuñ kim maʿnîden vardur naṣîbi Bu sözden fehm ider ṭarz-ı ġarîbi	*Manadan nasibi olan, bu sözden garip (yeni) tarzı anlar.*
	ʿAdūsıdur çü seg merd-i ġarîbüñ Naẓardan ṣalma ḥālin bil ġarîbün	*Köpek garip insanın düşmanı olduğu için, garibin halini bil, gözden uzak tut.*
	Geyür mihr-i felek çün dırʿ-ı zerrîn Aña kār eylemez ṭaʿn-ı süḫan-çîn	*Gökyüzündeki güneş altın(bir) zırh giymiş gibi, dedikoducunun ayıplaması onu etkilemez.*
	Kitābuñdur çü bir gencîne-i zer Ne genc-i zer ṭolu yāḳūt u gevher	*Kitabın bir altın hazinesi gibidir, ne altın hazinesi, (hatta) yakut ve mücevherle doludur.*
4875	Ḥasūd-içün çıḳarma çarḫa dūdı Olur genc ehlinüñ ʿālem ḥasūdı	*Seni kıskanan için gökyüzüne (gönlünün) dumanını çıkarma, hazine sahibini (bütün) ālem kıskanır.*
	Çü bulunmaz cihānda genc-i bî-renc Ḳayurma renc-içün çün eldedür genc	*Cihanda sıkıntısız hazine bulunmaz; sıkıntı yüzünden çekinme, çünki hazine eldedir.*
229a	Çü genc olmaz alandan hîç ḫālî Alanından anuñ çekme melāli	*Hazine (onu) alandan uzak olamayacağı için, alanlardan (dolayı) üzülme.*
	İrem ṭāvūsı olursa bedîdār Ḳapusında anuñ ḥalḳa olur mār	*İrem tavus kuşu görünürse, yılan onun kapısında halka olur.*
	Çü verd olmaz gülistānda dikensüz Olur mı ādemî-zāde miḥensüz	*Gül bahçesinde dikensiz gül olmayacağı gibi, insanoğlu dertsiz olur mu?*

[454] Bkz. 348. dipnot.

4880 Çü düzdüñ ḳıṣṣa-i Şīrīn ü Ḫusrev
Kühen destān-ı çarḫı eyledüñ nev

Hüsrev ve Şirin hikāyesini meydana getirerek feleğin eski hikāyesini yeniledin.

İdüb siḥrile tecdīd-i ibāret
Gene buldurduñ ol söze ṭarāvet

Büyüyle sözü yenileyerek, o sözü yine tazeledin.

Bu bāġ-ı köhneye virdüñ gene āb
Gene ḳılduñ dıreḫtin sebz ü şāẕāb

Bu eski, harap bağa yine su verdin, gene (bağın) ağacını yeşilleştirdin ve suya doyurdun.

Bu bāġuñ gül-şeni ter güller olmış
İçi reyḥānile sünbüller olmış

Bu bağın gül bahçesi taze güllerle, reyhan ve sünbüllerle dolmuş.

Dıraḫtı meyve-i ḫūbile ṭolmış
Enār u sīb ü şeftālüsi gelmiş

Ağacı güzel meyveyle dolmuş; nar, elma ve şeftalisi yetişmiş.

4885 Ḥużūrında şehüñ olursa maḳbūl
Olam şāhuñ ḳatında ḫāṣekī ḳul

Şah'ın huzurunda kabul görürse, onun katında haseki kul olayım.

Bülend ola ser-i baḫtum semādan
Süreyyāya ire ḳadrüm serādan

Talihimin başı gökyüzünden (daha) yüksek olsun, parlaklığım (kudretim), yeryüzünden Süreyya'ya ulaşsın.

Ola ḳalbüm mücellā gide pāsum
Zer-i ḫāliṣ ḳıla işbu nuḥāsum

Kalbim cilalanıp (temizlenip) pasım gitsin; bu bakırımı (bakır paramı) saf altın yapsın.

229b Çü şāhuñ feyżidür faẕlu kemālüñ
Duʿā-yı şāhile ḫatm it kelāmuñ

Erdemin ve olgunluğun Şah'ın bereketi (sayesinde olduğuna) göre, sözünü Şah'a dua (ederek) bitir.

Şeh-i ʿālī-ʿalem şeh Bāyezīd Ḫan
Meh-i çarḫ-ı semāḥat ḫan biñ ḫan

Yüce, yüksek sancaklı Şah Bayezid Han, cömertlik gökyüzünün ayı, han oğlu han

4890 Süleymān-memleket ḫūrşīd-ṭalʿat
Ferīdūn-menzilet Cemşīd-rıfʿat

Süleyman memleketli, güneş yüzlü (doğuşlu), Feridun mertebeli, Cemşit (gibi) yüksekte olan

Dür-i yektā-yı deryā-yı meʿanī
Şehen-şāh-ı diyār-ı kām-rānī

Meani (manalar) denizinin nadir (buluna) incisi, mutluluk diyarının şahlar şahı

Şeh-i devrān cihān ṭurduḳca ṭursun
Saʿādet ṭopını çevgānı ursun

Zamanın Şah'ı cihan durdukça dursun, çevganı, mutluluk topuna vursun.

Hemīşe çehre-i aḥbābı gül-gün
ʿAdūsı dāyimā maḳhūr u maḥzūn

Dostlarının yüzü daima gül gibi (gülsün), düşmanı daima üzgün ve kötü durumda (olsun).

Cihān-ı baḥr u ber bu heft-kişver
Ḳamu fermānuña olsun musaḫḫar

Kara ve deniz dünyası, bu yedi ülke (bölge), hepsi emrin altına girsin.

Tamām oldı çü sözüm faṣl-ı gülde — *Sözüm ilkbaharda tamamlanınca, bu mısra, gönülde*
Bu mışraᶜ düşdi tarīḫi göñülde — *tarihi(ni) düşürdü:*

İlāhī āḫirüm ḫayr u saᶜīd it — *Ey Tanrı'm, sonumu hayırlı ve mutlu, dilimden hata ve*
Dilümden sehv ü noḳṣānı baᶜīd it — *noksanı uzak et.*

Bu naẓm-ı dil-küşā çün rişte-i dür — *Bu, inci dizisi gibi, gönül açıcı olan şiir, altı bin üçyüz*
ᶜAdedde altı biñ üç yüz sekizdür — *sekiz adet (beyitten) oluşmuştur.*

230a **Der-medḥ-i Sulṭān Bāyezīd Ḫan ebbede'llāhu devletehu ilā-inḳırāżi'd-devrān**[455] *Sultan Bayezid'in medhi hakkında (Allah onun devletini dünyanın sonun kadar sürdürsün)*

fāᶜilātün fāᶜilātün fāᶜilātün fāᶜilün

Devlet ü iḳbāl ü ᶜadlüñle mübārek māh [u] sāl — *Yıl ve ay devletin, talihin ve adaletinle mübarektir.*
Ey Süleymān-ı zamān ṭalᶜatüñ ferḫunde-fāl — *Ey zamanın Süleyman'ı yüzün uğurlu (bir) faldır.*

Ḫusrevā miᶜmār-ı ᶜadlüñ mülki maᶜmūr eyledi — *Ey Şah, adaletinin mimarı mülkü mamur etti,*
Ṭabᶜı şīrīndür zamānuñ ḫalḳdur āsūde-ḥal — *zamanın tabiatı tatlı, halk (da) mutludur.*

Luṭfile ḫulḳuñ nesīmi ᶜāleme virdi ḥayāt — *Lutf edip ahlākının rüzgārı āleme hayat verdi.*
Cūd u ᶜadlüñ bu cihāna oldı cārī çün zülāl — *Cömertliğin ve adaletin bu cihana güzel su gibi aktı.*

Şemme-i luṭfuñ yetişdür bendeye kim bu nāḥīf — *Lutfunun bir nefesliğini bu kula ulaştır, (zira)bu*
Güşe-i ġurbetde ḳalmışdur żaᶜīf ü bī-mecāl — *zayıf (adam), gurbet köşesinde güçsüz kalmıştır.*

ᶜÖmri vardı başa eyyāmı yetişdi ġāyete — *Ömrü başa ulaşıp günleri sonuna gelmesine (rağmen),*
Ġuṣṣa-i devrān elinden göñli līkin pür-melāl — *dünyanın sıkıntısı yüzünden gönlü üzüntüyle doludur.*

Rūmilinde olınursa bendeye sancaḳ ᶜaṭa — *Kula, (eğer) Rumeli'nde (bir) sancak hediye edilirse,*
İrişe göñli murāda bula şādī-yi[456] viṣāl — *gönül isteğine ulaşıp mutluluk kavuşmasını bulur.*

Bendeye ol memleketde luṭf olunmışdur mekān — *Kula o memlekette (bir) yer lutf edilmiştir, (ancak)*
Ārzūsı Rūmilidür andadur fikr ü ḫayāl — *arzusu Rumeli'idr, düşünce ve hayal oradadır.*

İrmişem eyyām-ı ᶜadlüñde niçe devletlere — *Adaletinin zamanında bir çak talihli (şeye)*
Bulmışam feyż-i kefüñden devlet-i māl ü menāl — *kavuştum, elinin bereketinden ikbal ve mal buldum.*

Gerçi yoġidi liyāḳat bendede elṭāfuña — *Kul, her ne kadar lutuflarına layık olamadıysa (da),*
Dāyimā cūduñ virübdür bendeye maḳṣūd u bāl — *cömertliğin, daima bana istediğimi vermiştir.*

---

[455] Bu kaside şairin divanında sayfa kenarına kayıtlıdır (332b-333a). bkz. Ünver, a.g.m., s. 79.
[456] Bkz. 348. dipnot.

Umaram bu defʿada göñlüm bulub maḳṣūdını — *Umarım gönlüm bu sefer istediğini bulur, Şah'ın*
Bendenüñ şeh devletinde bula maḳṣūdı kemāl — *huzurunda istediği meydana gelsin.*

230b Bir ḳader-ḳudret ḳażā-fermān sipeh-sālārsun — *Kader kudretli, emrileri kaza gibi olan bir komutansın*
Saña bu eflāk olubdur ṭob u çevgānuñ hilāl — *(ki), bu gökler sana top, hilal de çevgān olmuştur.*

Ol maḥalde kim ola ḳadrüñ şehā bālā-nīşīn — *Ey Şah, değerin öyle yüce olsun ki, (onun*
Ḳulle-i eflākuñ ola meskeni ṣaff-ı niʿāl — *yüceliğinin yanında) göklerin tepesi ayakkabılıktaki ayakkabı dizileri arasında kalsın.*

4910 Şīr-i ner tīġuñ işitse çāk iderdi zehresin — *Erkek aslan senin kılıcının (kudretini) duysa, ödü*
Ḫavf-ı tīrüñden dökerdi nesr-i ṭāyir per ü bāl — *çatlardı. Okunun korkusundan uçan kartal tüyünü, kanadını dökerdi.*

Rām olubdur emrüñe bu dehr-i tevsen bī-cedel — *Bu dikbaşlı devran direnmeksizin senin emrine girdi.*
Ḥükmüne mülk-i cihān oldı musaḫḫar-ı ḳıtāl — *Cihan mülkü senin savaşının hükümranlığı altına girdi.*

Ṭuymasun gül-zār-ı iḳbālüñ şehā būy-ı ḫazān — *Ey Şāh, ikbal gülbahçen güz kokusu duymasın.*
Devletüñ bāġın muṭarrā eylesün bād-ı şimāl — *Kuzey rüzgārı, devletinin bağını tāze yapsın.*

Didi baḫtuñ ḫūb u tāze şevket ü ʿömrüñ mezīd — *(Rıdvan), bahtın güzel ve tāze olsun, devletin ve*
Ṭalʿatüñ çün bedr-i kāmil devletüñ zībā-cemāl — *ömrün artsın.*

Vir murād-ı cānını Rıḍvāne Yā Rabbü'l-enām — *Yā Rab, Rıdvan'ın canının isteğini ver. Yā Muʿīn*
Ḥāṣıl it maḳṣūdın anuñ yā Muʿīnü [u] Ẕü'l-celāl — *ve Zü'l-celāl, onun dileğini ver.*

EKLER

Bismillahirrahmanirrahim

Allah Rasûlü Muhammed'den, İranlıları'ın büyüğü Kisra'ya

Selam, Hakikat yolunu izleyip Allah'a ve Rasûlüne iman edenlerin ve Allah'dan başka ilah olmadığına, O'nun bir ve ortaksız olduğuna ve Muhammed'in O'nun kulu ve Rasûlü olduğuna şehâdet edenlerin üzerine olsun! Seni İslâm'ı kabule çağırıyorum. Zira ben, Allah'ın, canlı olan herkesi uyarmak ve ilahi kelâmın kâfirlere karşı hükmünü tamamlaması için tüm insanlara gönderdiği elçisiyim. İmdi İslâm'a teslim ol ve felaha er. Ama eğer reddedersen, o zaman Mecûsiler'in günahları da senin üzerine olacaktır.

EK-1: Hz. Muhammed'in Kisra'yı İslâm'a dâvet etmek üzere gönderdiği mektubun meali. (Muhammed Hamidullah, Hz. Peygamber'in Altı Orijinal Diplomatik Mektubu, Çev. Mehmet Yazgan, Beyan yay., İst., 1990, s.138)

EK-2: Sasani hükümdarı Hüsrev Perviz'e ait sikkeler

http:// www.grifterrec.com/coins/sasania/sasanian7.html

(23.12.1999 tarihli sayfa)

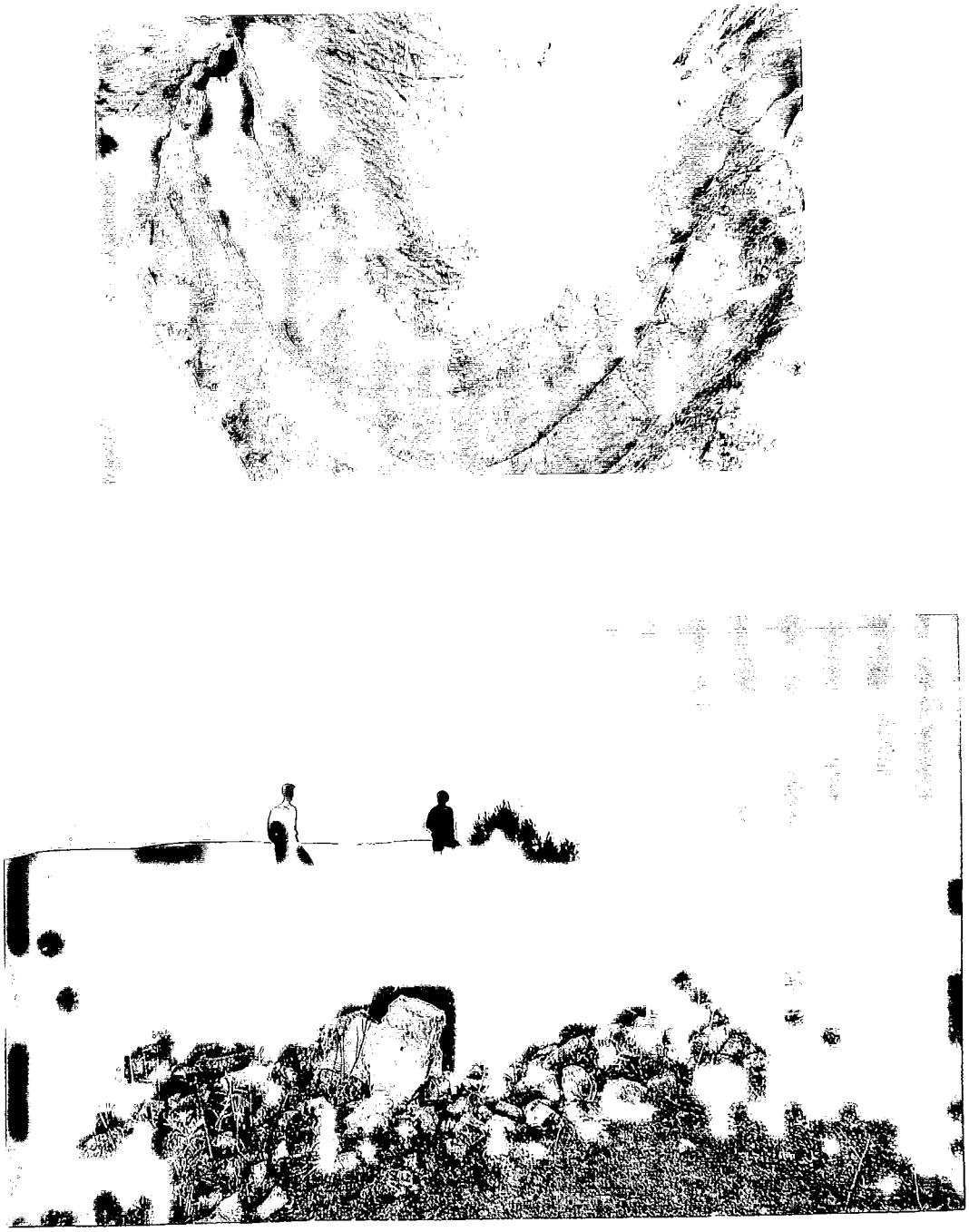

EK-3: Amasya'da m.ö. 2. yüzyılda yapılmış olup Ferhâd'a izafe edilen su kanalı ve Ferhat'la Şirin'e ait olduğu düşünülen mezar(Aylık Coğrafya ve Keşif Dergisi Atlas, S. 83, Şubat 2000, s. 61)

DİZİN

-A-

âb-ı hayât, 467
Abbas Ahvel, 185
Abdullah Han , 32
Abdullah Hatifi, bkz. Hatifi
Abdullah, 68
Abdurrahman Cami, 27
Abdülcelil, 46
Abdülhamit, 53, 54
Âd, 388, 493
Âdem ve Havva, 193
Âdem, 444, 448, 456
Âfridûn, bkz. Feridun
Ağaçpazarı, 74
Ahi, 28, 44, 45, 46, 48, 63
Ahmed b. Muhammed, 21
Ahmed Beg, bkz. Ahmed Rıdvan
Ahmed Fakihlü, bkz. Eceköy
Ahmed Paşa, 69
Ahmed Rıdvan, 42, 43, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 115, 117, 118, 119, 122, 130, 143, 152, 154, 156, 161, 164, 169, 177, 182, 183, 186, 188, 495, 533, 548, 549
Ahmed, 21, 42, 43, 45, 47, 48, 51, 52, 56, 61
Ahmedi, 40, 76, 84
Ahmet Paşa, 44
Aka Mirza Muhammed Cafer, 35
Âkil, 30
Aksoy, Hasan, 46
Alexander The Great, bkz. İskender
Algar, Hamid, 37
Ali Şeyhü'l-islami'de, 59
Ali Şir Nevâi, 19,27, 36, 37, 41, 42, 48, 61, 62, 77
Aliyef, Gazanfer, 25
Altınordu, 38
Alparslan, Ali, 37
Amasya, 56, 57
Ankara, 40, 70, 71
Anûşek Revân, bkz. Nûşirevân
Anuşirvan, Revân, bkz. Nûşirevân
Anûşirvân, Revân, bkz. Nûşirevân
Arab, 415, 540, 541, 542, 544
Arif Çelebi, 49
Arif, 26, 49
Arifi, 26, 49, 62
Arnavutluk, 51
Arzen, 62
Asaf Han, 22, 27, 31
Asaf, 194
Asafi, 26, 27
Asarü'l-bilad, 154
Aşık Çelebi Tezkiresi, 47
Aşık Çelebi, 47, 48
Avvâd, 471, 472, 475, 478, 506, 508
Ayani, 35
Aydınoğlu İsa Bey, 39
Aydınoğulları Beyliği, 39
Azerbaycan, 148, 169, 183, 200
Azerbaycan, 18, 19, 23, 26, 53, 54, 151, 174, 191, 211

-B-

Babur Şâh, 41
Bafk, 29
Baft, 29
Bağdad Seferi, 50
Bahr-nâme, 52
Bânû, bkz. Mehin Banu
Barbud, 92, 100, 106, 113, 154, 182, 183, 184, 471, , 476, 482, 485, 508, 526
Bâyezid (II), 40, 42, 43, 47, 48, 49, 68,71, 77, 82, 84, 85, , 86, 88, 89, 551, 552
Bayezid Paşa Medresesi, 44
Baykara, 27, 28, 37, 41
Bediu'z-zaman Furûzânfer, 129
Bedrüddin, 37

Behram-ı Çubin, 17, 95, 96, 104, 109, 123, 133, 140, 162, 168, 169, 170, 171
Belehbez, 183
Belehbuz, 183
Belh, 24, 415
Benatos, 18, 19
Benduye, 18, 19
Beni Semmûd, 388
Benli Hasan, bkz. Ahi
Berda, 148, 163, 21,151, 168
Bergama, 204
Berke Fakih, 38
Bertels, E. E., 148, 149
Beyani, 27
beytü'l-hazan, 427
Beyzadeoğlu, Süreyya, 47
Bezmi, 32
Bi-duhan, bkz. Ahmed Rıdvan
Bistam, 18, 19
Bisütun, 50, 98, 110, 111124, 125, 140, 142, 150, 151, 153, 154, 155, 156, 157, 187, 197, 390
Bodmer, 26
Bokrat (Hipokrat), 204
Bombay, 35
Bozorg Ümid, 510, 515
Bozorg Ümmid, 91, 101, 137, 139, 143, 166, 167, 494, 511, 526
Buğra Han, 25
Bulgâr, 545
Burâk, 546
Bursa, 43, 44, 46, 47, 51
Bursalı M. Tâhir, 44
Büyük İskender, bkz. İskender

-C-

Cafer Beğ, 27, 31
Calinus (Galenos), 204
Câm, 27
Câmi, bkz. Abdurrahman Câmi
Camiü'n-nezair, 75, 83
Canım, Rıdvan, 43, 74, 75, 76, 81
Cehrün, 183
Celaleddin Harezmşah, 24
Celili, 46
Cemaleddin, 30
Cemşid, 200, 201, 388, 434, 451, 458, 470, 499, 526, 532, 535, 551
Cengiz, 24
Cenova, 26
Cevizci, Ahmet, 206
Christensen, A., 149
Cibril, 546
Cihangir, 31, 32
Cünâbed, 28

-Ç-

Çağatay, 28, 37
Çehar Bağı Tekkesi, 27
Çehar Bağı, 27
Çelebi, Asaf Hâlet, 58
Çelebi Sultan Mehmed, 40
Çıpan, Mustafa, 52
Çiftepınar, 40
Çilingiroğlu, Altan, 162
Çin, 415, 417, 448, 454, 455, 477, 487, 494, 499
Çulu Baga Hakan, bkz. Sâye Han

-D-

Dahhak, 200, 201, 388, 519, 532
Damad Sinan Paşa, 70
Dânişmend, 56
Danişmend, İsmail Hami, 50
Dâvud, 194, 197, 428, 533
Dehli, 24
Deli Birader Gazali, 48
Demirci Gave, 201
Deny, Jean, 38
Derbend, 162, 163
Derviş Mehmed Çelebi, 49
Dilsiz Danişmend, bkz. Ahi
Dilşad Hatun, 47
Dimetoka, 68
Divançe, 52

Divan-ı Bedi, 53
Diyarbakır, 49
Dört Efendi, 53
Duda, H.W., 26, 59
Duhani, 48
Dukakinzade, 52
Dumlupınar, 40

-E-

Ebhaz, 163
Ebu Muhammed Abdi, 21
Ebu Said, 26
Eceköy, 68
Edirne, 67, 68, 74
Edirnekapı, 43
Eflâtun (Platon), 205, 530
Efşancı Bahçesi, 48
Efşancı, 38, 48
Efşar, İreç, 26
Ehi Ferec, 23
Elburz, 390
Elkas Mirza, 49
Emir Buhari Tekyesi, 43
Emir Hüsrev-i Dihlevi, 62, 63, 149
Emir Seyfeddin Mahmud, 24
Enisü'l-müsamirin fi Tarih-i Edirne, 74
Erdebil, 26
Erdşir, 536
Erhat, Azra, 209
Erjeng, 203, 204
Erkal, Abdülkadir, 48
Ermen, 57, 59, 95, 101, 104, 105, 107, 121, 122, 123, 142, 143, 144, 166, 167, 168, 191, 195, , 87, 92, 94, 95, 96, 108, 109, 139, 141, 162, 163, 183, 186,407, 452, 471, 506
Ermenistan, 148, 163
Eros (Cupyd), 209
Erteng, bkz. Erjeng
Erzen, 57, 62
Esterabad, 37, 41
Ethe, 32, 33
Evreng-zib, 34
Eyta, 24
Eyyub, 195, 428

-F-

Fâgfûr, 139, 162
Fahri, 39,
Fahrü'z-zamani-yi Kazvini, 29
Fahrüddin Yakub b. Muhammed, 39
Farhad und Schirin, 26
Fasih Ahmed Dede, 51, 52
Fasih, bkz. Fasih Ahmed Dede
Fasih Dede Mecmuası, 52
Fatih, 40, 45, 49, 51
Fattos ibn Sinimmar, 154
Fehrebez, bkz. Barbud
Fehribez, bkz. Barbud
Feresü'l-hayal, 49
Ferhad Dağı, 56, 57
Ferhad Gazi, 56, 57
Ferhâd Mirza, 35
Ferhâd u Şirin, 22, 29, 32, 38, 54, 55
Ferhâd ve Şirin, 53
Ferhad, 19, 22, 26, 29, 36, 37, 42, 48, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 85, 97, 109, 110, 111, 149, 151, 153, 154, 155, 156, 157, 159, 160, 182, 388, 389, 390, 392, 393, 395, 396, 397, 457, 458
Ferhâd-nâme, 26, 48, 50, 54
Ferhat b. Efruhte, 56
Feridûn, 388, 458, 532, 551
Fettah-ı Nişaburi, 46, 48
Fevki, 34
Fevküddin Ahmed, bkz. Fevki
Fevziye Abdullah, 22,154
Fırat, 147, 185
Filibe, 73
Flemming, Barbara, 39
Firdevsi, 21, 148, 184
Freng İbrahim Paşa, 49
Futros bin Sinimmar, bkz. Fattos ibn Sinimmar
Fuzuli, 52

Fürkat-nâme, 79

-G-

Galata Mevlevihanesi, 52
Gavsi Dede, 52
Gence, 23
Gencine-i Edeb, 53
Germiyan oğlu Yakup, 40
Germiyanlı Cemali, 40
Gibb, 51
Giyaspur, 25
Gotha, 87
Gökbilgin, M. Tayyib, 49
Gökyay, Orhan Şaik, 48
Göyünç, Nejat, 49
Gül-gûn, 392, 393, 466, 509, 545
Gülgün, 185, 188
Gül-i Sad-berg-i bi-har, 46

-H-

H. Hüsameddin, 57
Habibullah Türşizi, 35
Habibü's-siyer, 19, 20, 147, 152, 153
Hab-nâme, 41
Hace Hacegi, 31
Hâce Hasan, 23
Hâce Şihabüddin, 27
Hacı Bayram Veli, 40
Hacı Mahmut oğlu Yakup, 53
Hacı Mehmet, 53
Hacıeminoğlu, Necmettin, 38
Hadım Ali Paşa, 68, 71, 82
Hafiz, Nimetullah, 45
Hakim Sinan, bkz. Şeyhi
Hakim, bkz. Şeyhi
Haleb, 95, 140
Halife, 51
Halili, 79
Hamdi, 50
Hamid, 71
Hamidi-i Acem, 46
Hamidi-i İsfahani, 46
Hammer, 48
Hamse, 76
Harcird, 27
Harimi, 43, 44
Har-nâme, 40
Has u Ayaz, 52
Hasan Han, 33
Hasan, bkz. Ahi
Hatifi, 22, 27, 50, 51
Hattat Derviş Ali, 52
Havernak sarayı, 154
Hayâlât-ı Perişân, 53
hayât âbı, bkz. âb-ı hayat
Hayati, 43, 87, 88, 89
Haydar, 43
Hecr-nâme, 46
Heft-manzar, 28
Heft-peyker, 73, 89
Hemedan, 32
Herat, 27, 32, 33, 37, 41
Hızır, 195, 196, 201, 208, 467, 504
Hızri, 34
Hibri, 74
Hikâyet-i Şirin ü Perviz ve rivâyet-i Gülgûn u Şebdiz, 45
Hilâli, 37
Hilaliye, 41
Hilali-yi Çağatayi, bkz. Hilali
Hind, 414, 430, 448, 484, 494
Hindistan, 24, 30, 31, 32, 33, 34, 37
Hindû, 33
Hipokrat, 204, 206
Hippokrates, bkz. Hipokrat
Honıgmann, Ernst, 178, 180, 181
Horasan, 28, 41, 95, 96, 140, 141, 415
Hoten, 165
Hûd, 388
Huld-ı Berin, 29
Hulvan, 187
Huzistan, 150
Hürmüz, 17, 19, 57, 58, 91, 92, 95, 96, 104, 105, 132, 133, 143, 160, 161, 162, 167, 168, 169, 172, 202
Hüseyin Baykara, 22, 27, 28, 36, 37, 41

Hüsn ü Dil, 45, 46, 48
Hüsrev Perviz, bkz. Hüsrev
Hüsrev ü Şirin, 31, 34, 35, 38, 39, 43, 48, 49, 54, 59, 60, 63, 67, 71, 75, 77, 78, 80, 83, 84, 85, 86, 87, 91, 103, 107, 109, 112, 114, 115, 118, 119, 120, 122, 124, 125, 126, 127, 128, 130, 132, 134, 135, 137, 139, 141, 142, 149, 158, 161, 166, 167, 172, 173, 174, 177, 180, 182, 183, 184, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 208, 210, 211, 212
Hüsrev, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 27, 28, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 42, 43, 45, ,46, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 67, 71, 75, 77, 78, 80, 83, 84, 85, 86, 87, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 105, 106, 107, 109, 111, 112, 113, 114, 115, 118, 119, 120, 122, 124, 125, 126, 127, 128, 130, 132, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 147, 148, 151, 152, 153, 158, 159, 160, 161, 164, 165, 166, 167, 169, 171, 172, 173, 174, 176, 177, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 208, 209, 210, 211, 212, 390, 396, 398, 399, 400, 404, 405, 406, 410, 412, 414, 416, 417, 418, 420, 421, 422, 423, 430, 431, 432, 436, 440, 443, 445, 449, 451, 454, 458, 461, 462, 464, 465, 468, 469, 470, 472, 475, 476, 482, 483, 486, 487, 489, 490, 492, 494, 495, 496, 498, 500, 501, 502, 503, 505, 506, 507, 508, 509, 510, 512, 517, 521, 525, 526, 527, 528, 534, 535, 536, 537, 538, 539, 540, 541, 542, 551,
Hüsrevani, 183
Hüsrev-i Dihlevi, bkz. Emir Hüsrev-i Dihlevi
Hz. Halil İbrâhim, 195
Hz. Hüseyin, 82
Hz. İdris, 400
Hz. İsa, 196, 400, 401, 428, 508, 513, 514
Hz. Muhammed, 19, 20, 21, 28, 29, 30, 32, 33, 34, 35, 37, 39, 47, 63, 116, 513, 534, 537, 538, 539, 541, 547
Hz. Musâ, 479
Hz. Süleymân, 402, 428, 434, 451, 474, 551, 552
Hz. Yûsuf, 35, 39, 46, 427, 482

-I-

Irak, 41
Irak-ı Acem, 150

-İ-

İbrahim Edhem, 34
İbrahim Paşa, 48, 49
İdris Bey, bkz. Mahvi
İlyas, 23
İmadüddin Fakih, 36
İmam Mehmed Efendi, 51
İmam Sâdık, 36
İmamzade Ahmed, 51
İncil, 533
İnhirak, 107
İran, 17, 19, 20, 22, 29, 40, 59, 60, 62, 85, 95, 96
Îrân-zemin, 484
İsen, Mustafa, 44, 78, 79
İsfahan, 33, 99, 105, 162, 415, 416, 421, 447
Îsi, bkz. Hz. İsa
İskender, 84, 137, 154, 196, 201, 445, 494
İskender-nâme, 24, 43, 67, 69, 76, 83, 84

İsmail-nâme, 28
İsrâfil, 547
İznik, 43
İznikli Celili, bkz. Celili
İzzedin, 24

-K-

Ka'be, 461
Kaçarlar, 29, 35
Kadı Saadeddin Muhammed, 24
Kâf, 390
Kantos b. Sinimmar, bkz. Fattos ibn Sinimmar
Kanuni Sultan Süleymân, 42, 49, 50 , 74
Kaos Teorisi, 212
Kara Bali, 44
Kara Balizade, 48
Karabey, Turgut, 48, 49
Karacadağ, 73
Karaferye, 45
Karahan, Abdülkadir, 47
Karahisar, 71
Karaman, 40, 71
Karamanlı Ahmed ve Mehmed kardeşler, bkz. Molla Ahaveyn
Karmisin, 187
Kâr-nâme, 28
Karun, 143
Karye-i Ahmed Fakih bkz. Eceköy
Kasımi, 28
Kaside-i Bür'e Tercümesi, 83
Kasr-ı Meşkû, 141
Kasr-ı Şirin, 50, 149, 150, 154
Kastamonu, 50, 51
Katip Çelebi, 51
Kavruk, Hasan, 55, 87
Kayser, 18, 19, 95, 99, 101, 139, 140, 141, 166, 172, 177, 180, 181, 182, 400, 492, 542
Kazak ilçesi, 54
Kazvin, 31
Kazvini, 150, 153
Kelim, 427
Kemaleddin, 29
Kemâlüddin Hüseyin Gâzürgâhi-yi Tâbesi, 22, 36
Keşfü'z-zünun, 27, 32
Keşli Han, 25
Keşmir, 415
Kevseri, 30
Kınalızade Hasan Çelebi, 81
Kıpçak, 38
Kıvami-i Mutarrızi, 23
Kiçkine Bahadır, 41
Kiçkine Bahşı, bkz. Kiçkine Bahadır
Kirinç köyü, 57
Kirman, 29, 36
Kitabu'l-buldan, 154
Koca Mustafa Paşa, 71, 82
Korkudiyye, 44
Köksal, M. Fatih, 45
Köprülüzade Fazıl Ahmed Paşa, 52
Kubad, bkz. Şiruye
Kudsiyye Camii, 41
Kur'ân, 534
Kurnaz, Cemal, 78, 79, 80
Kut, Günay, 41, 42, 43, 44, 74, 75
Kutb, 38, 85
Kutluk, İbrahim, 81
Kütahya, 39, 40

-L-

Laçin, 24
Lami Çelebi, 47, 70
Latife-nâme, 53
Latifi Tezkiresi, 43
Latifi, 39, 43, 45, 50
Latifi, 74, 75, 76, 81, 83
Lebeau, 149
Letaif-nâme, 53
Levend, Âgâh Sırrı, 26, 43, 76
Leyla ve Mecnun, 38
Leyla vü Mecnun, 26, 28, 33, 34, 46, 50, 51, 77, 84
Leyli vü Mecnun, 53
Lübbü't-tevarih, 19, 20

-M-

M. R, 59
Mahmud u Ayaz, 52
Mahmut, 47, 53
Mahvi, 28, 51
Mahzenü'l-esrâr, 26, 30, 88, 89
Makas, Zeynelabidin, 54
Mâni, 164, 165, 203
Maşrıki, 33
Maurikios, bkz. Kayser
Mecalisü'l-uşşak, 36
Mecalisü'n-nefais, 37, 41
Mecdeddin Ahmed, 40
Medâyin, 18, 87, 93, 94, 95, 96, 105, 108, 101, 128, 133, 139, 140, 141, 169, 185, 202, 448, 452, 489, 490, 491, 492, 498, 499, 517, 542
Mehek-nâme, 46
Mehesti, 100, 113, 182, 183, 184, 471, 472, 478, 479
Mehesti-yi debir, bkz. Mehesti
Mehin Banu, 17, 57, 87, 92, 96, 101, 141, 148, 149, 150, 162, 163, 164, 185, 188, 421, 506
Mehmed, 47, 49, 51
Mehmed (I), 76, 84
Mehmene Banu, 57, 58
Melek Hanım, 44
Melik Ahmed, 56
Melike Hatun, 38
Meryem, 18, 19, 99, 101, 106, 112, 148, 149, 172, 174, 177, 178, 179, 181, 196, 399, 400, 401, 514
Mescid-i Aksâ, 461
Mesih, bkz. Hz. İsa
Mesud, 25
Meşairu'ş Şu'ara, 48
Meşhed, 28, 33
Mevlana Hamidi, bkz. Hamidi
Mevlana Hızri, bkz. Hızri
Mısır, 49, 205, 494
Mihseti, 482
Mikâyil, 546
Mir Cümle, 33
Mir Muhsin, 31
Mirza Abdullah Han, 35
Mirza Gıyaseddin, 31
Mirza Hüseyin, 30
Mirza Melik, 33
Mirza Muhammed Kasım, 28
Mirza Muhammed, 29, 34
Mitradates, 57
Molla Ahaveyn, 47
Molla Cami, bkz. Abdurrahman Câmi
Molla Muhammed b. Hacı Hasanzade, 47
Molla Şâh Nazar, 54
Moton kalesi, 67
Moton, 67, 69, 70
Muhabbet-nâme, 36
Muhammed Ali-yi Taberi, 37
Muhammed Emin Şahrastani, 33
Muhammed Hamidullah, 19
Muharebe-i Zikâr, 19
Muminpur, 24
Murad Han-ı Gazi, 39
Muradiye zevaidi, 46
Mûsi, bkz. Hz. Mûsâ
Mustafa Ağa Nasır, 53
Mustafa, 44, 52, 53
Musun, bkz. Moton
Muzaffer, 36
Müeyyed Yusuf, 23
Münazara-i Gül ü Mül, 52
Münazara-i Şeb u Ruz, 52
Münşeat, 52, 54

-N-

Nakkaş Ali Çelebi, 47
Nakkaş Ali Çelebizade Osman, 47
Nâmi, 34
Nazir u Manzur, 29
Necâşi, 539
Necati Bey, 44
Nefî, 30
Nevâi, bkz. Ali Şir Nevâi
Ney-nâme, 40
Neyriz, 35

Nigâristan, bkz. Erjeng
Niğbolu, 44
Nizami, 21, 23, 24, 25, 27, 28, 29, 30, 38, 39, 43, 53, 61, 62, 63, 75, 76, 77, 85, 86, 88, 89, 90, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113
Nuhu (Seki), 53
Nuşirevan, 91, 92, 143, 160, 202, 509

-O-

Ohri, 42, 68, 72, 73
Om Mani Padme Hum, 58
Operet-i Husrev ü Şirin, 59
Orhan Gazi Türbesi, 44
Osmanlı Tarihi, 67

-Ö-

Ömer Azrak, 95
Ömer Bâki, 54
Ömer Ezrak, 140
Örfi, 22, 30
Özçelik, Mehmet, 134
Öztürk, Mürsel, 27,28

-P-

Pala, İskender, 154
Patiyali, 24
Peker, Faruk, 59
Pertsch, 55, 56
Pervin, 461
Perviz bin Hürmüz, bkz. Hüsrev
Perviz, bkz. Hüsrev
Piburc, 29

-R-

Ran, Nazım Hikmet, 55, 59, 61, 62
Refref, 547
Remgel Sahrası, 107
Resulzade, M. A.,53, 183
Resulzâde, M. E., 23, 24, 53, 54, 148, 162
Rey, 18, 31, 32, 415
Rıdvân, bkz. Ahmed Rıdvan
Rıdvani (Ahmed Rıdvan), 74
Rind ü Zahid, 52
Ruhu'l-Emin, 33
Rum, 18, 48, 56, 415, 417, 492, 494
Rumeli, 71, 72, 73
Rus Efendileri, 53
Rüstem, 452

-S-

Sâdık, 34
Sadri, 43
Sadullah Esedüllayef, 28
Sâhiri, 28, 50
Sâlim, 52
Sanemü'l-haya, 49
Sarây-ı Ümmühâni, 546
Saydi, 30
Saye Han, 95
Sehi Bey, 40, 43, 74, 75
Selçuklular, 23
Selim (III), 52
Selimi, 22, 26
Semerkand, 415
Senai, 22
Sevgi, H. Ahmet, 37, 38
Seydi Hoca, 44
Seyyid Şerif-i Cürcani, 40
Shafi, Mohammad, 30
Sıfatü'l-âşıkin, 38
Sidre, 546, 547
Sikender, bkz. İskender
Sinan, bkz. Şeyhi
Sipâhân, bkz. İsfahan
Sirâfil, bkz. İsrâfil

Stutgart, 48
Sultan Alaeddin, 25
Sultan Şemseddin İl-Tutmuş, 24
Sultan Şemseddin, 24
Sultan Üveys, 26
Sultani, 25
Sungur, Necati , 44, 45, 46, 63
Süssheim, Karl, 39

-Ş-

Şâbûr, 31, 92, 93, 94, 95, 99, 100, 109, 405, 406, 410, 411, 423, 464, 465, 466, 467, 468, 469, 471, 472, 486, 487, 506
Şâh Abbas, 32
Şâh Aziz, 54
Şâh Ekber, 30
Şâh Garib Mirza, 28
Şâh İsmail, 29
Şâh Safi, 33
Şâh Şüca, 36
Şâh Tahmasb, 28
Şâh u Derviş, 38
Şahcihan, 33, 34
Şah-ı İran ve Banu-yı Ermen, 59
Şah-nâme, 21, 28
Şahruh, 41
Şam, 18, 20, 51, 95, 101
Şani, 50
Şebdiz, 21, 45, 92, 102, 106, 107, 462, 468, 508, 525, 545
Şeddâd, 388, 493
Şehenşah-nâme, 28
Şeh-nâme, 39, 46, 49, 86
Şeh-nâmeci Fethullah Çelebi, 49
Şehzade Korkut, bkz. Harimi
Şeker, 397, 399, 414, 415, 416, 417, 418, 419, 420, 421, 422, 423, 441, 443, 447, 451, 454, 484, 505, 526, 527
Şeker-i İsfehâni, bkz. Şeker
Şemseddin, 29
Şemsi oymağı, 24
Şemsüddin, 26, 32
Şerafeddin Ali Yezdi, 41
Şeref-i İsfahani, 30
Şerefü'l-insan, 47
Şerif Kâşi, 32, 40
Şeyh Ehu Ferruh-i Reyhani, 23
Şeyh Emir Ahmed el-Buhari, 47
Şeyh İbrahim Gülşeni, 49
Şeyh Kutbeddin, 43
Şeyh Mahmud Efendi, 45, 63
Şeyh Nizameddin, 25
Şeyhi, 22, 23, 39, 40, 45, 61, 75, 76, 77, 78, 79, 86, 103, 104, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 169
Şihab-ı Türşizi, 35
Şihabüddin Abdullah Mervarid, 27
Şiraz, 30, 35
Şirin ü Perviz, 42, 45, 60
Şirin, 17, 19, 21, 22, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 42, 43, 44, 45, 46, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 75, 85, 86, 87, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 99, 100, 101, 102, 103, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 394, 395, 396, 398, 399, 400, 404, 405, 407, 410, 411, 421, 422, 423, 424, 425, 429, 432, 433, 434, 436, 437, 438, 439, 440, 441, 443, 445, 447, 448, 449, 451, 454, 458, 460, 461, 465, 467, 470, 472, 479, 486, 488, 491, 498, 499, 500, 501, 502, 503, 507, 514, 518, 521, 524, 525, 527, 528, 529, 530, 537, 551
Şirûye, 19, 101, 102, 103, 514, 517, 521, 524, 525, 528
Şirvan, 26
Şirvanlı Kadir Naci, 53
Şoray, Türkân, 59
Şu'le, 35

-T-

Taberi, 17, 19, 20, 21, 37, 494
Tahran, 26, 37, 53, 59

Tak, 93
Tarih-i elfi, 31
Tavukçu, Orhan Kemâl, 79
Teke, 71
Tekin, Gönül Alpay, 19, 21, 22, 26, 61, 62, 63, 64
Tekin, Mehmet, 132
Tevrât, 533
Tezkiretü'ş-şu'arâvü Tabsıratü'n-nuzemâ, bkz. Latifi Tezkiresi
Timur, 27, 28, 41, 47
Timur-nâme, 28
Timurtaş, Faruk Kadri, 22, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 43, 44, 45, 46, 48, 49, 51, 55, 56, 57, 58, 59, 61, 103, 104, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112
Tini Bek Han, 38
Tirsinik, 44
Titze, Andreas, 39
Tokuzlu köyü, 40
Tuhfetü's-sigar, 25
Tûr, 486
Tûrân, 415
Türkistan, 17, 19, 54, 415
Türkmen, Erkan, 25, 42
Tütünsüz Ahmed, bkz. Ahmed Rıdvan
Tüzük-i Baburi, 36

-U-

Ubeydullah Han, 37
Umudum köyü, 57
Urfi, 30

-Ü-

Ünver, İsmail, 68, 69, 70, 72, 73, 74, 77, 82, 83, 84, 81, 85, 87, 88, 89, 90

-V-

Vahşi, 22, 29, 30
Vaiz-i Kaşifi, 37
Vamık u Azra, 34
Vasli, 32
Vekayi-i Sultan Bayezid ma'a's-Selim Han ve Fütuhat-ı cemile, 49
Visal, 29
Visal-i Şirazi, 29
Vurgun, Samed, 38, 54

-W-

W. Pertsch, 87

-Y-

Yavuz Sultan Selim, 42, 44, 45, 46, 48, 49, 73, 74, 82
Yazgan, Mehmet, 19
Yazıcı, Tahsin, 49
Yemen, 19
Yeşil Türbe, 47
Yezd, 29, 41
Yezdan Bahşiş, 17
Yezdi, 29, 34, 41
Yılmaz, Mehmet, 390
Yukarı Salahlı köyü, 54
Yusuf Sinan, bkz. Şeyhi
Ya'kûb, 427
Yahya Paşa, 71
Yed-i beyzâ, 427
Yusuf u Züleyha, 35, 46
Yûsuf-ı Ken'âni, bkz. Hz. Yûsuf
Yûsuf-ı Mısr bkz. Hz. Yûsuf

-Z-

Zajaczkovski, A., 39
Zâkir, 53
Zebih Bihruz, 59
Zebûr, 533
Zeng, 490
Zeyne'd-din Belevi, 30
Zeyrek Çelebi, 44

ÖZGEÇMİŞ

01.10.1970'de Rize'nin İkizdere kazasında doğdu. İlk ve orta öğrenimini İkizdere'de tamamladı. Atatürk Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden 1987 yılında mezun oldu. Anakara-Evren Lisesi; Erzurum-Şenkaya Lisesi ve Güzelova İlköğretim Okulu'nda edebiyat ve Türkçe öğretmenliği görevlerinde bulundu. 30. Kasım 1992'de Milli Eğitim'deki görevinden ayrılarak mezun olduğu bölüme asistan olarak girdi. 1991'de başlamış olduğu yüksek lisans öğrenimini 1993'te "Halili, Firkat-nâme (inceleme-metin)" adlı teziyle tamamladı.

Halen Atatürk Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi'nde, Eski Türk Edebiyatı asistanı olarak çalışmaktadır.

Evlidir. İngilizce bilmektedir.